

שבוע פרשת וישב

(17 - 23 November 13)

י"ד - כ' כסלו תשע"ד

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹמֶטֶת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלֻקָּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דָגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וְצִהְרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ, וְאֶכְלָתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מְחַרָּה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֵם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטֹמֶטֶת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ, אֱלֹהִים וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֵם לְצִיצִית, וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת פֶּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת פֶּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לַאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהַיּוֹת לָכֵם לַאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרִינִי מִקֶּבֶל עַלִי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמנתחלק לימי התודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יְשׁוּבוּ יְשָׁרִים אֶת פְּנֵיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהִעַרְבְּ נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ כְּפִינוּ, וּבְכִי כְּלַעֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ, וְצִאֲצָאֵי כְּלַעֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלוֹמְרֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְיָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

בְּרַכְּךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹם:

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל־הֵנִיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעַד:

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכה "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וינחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייחָף ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קוב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מרות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּ־יָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמַצּוֹתָיו חֲפִיז מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יְהוָה זֶרְעוֹ דּוֹר
 יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זֶרַח בַּחֲשֵׁךְ אֹר לְיִשְׁרָיִם חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חֲנוּן וּמְלוּוָה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזִכָּר
 עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רַעַה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בַּיהוָה: ח סְמוּךְ לָבוֹ לֹא יִירָא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרּוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
 י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שִׁנּוּ יַחֲרֵק וְנַמֵּס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּ־יָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֵלֵל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְוִיִּם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְגִבִּיהִי לַשַּׁבָּת: ו הַמְשַׁפִּילֵי לְרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבְאַרְצָן: ז מְקִימֵי מַעְפָּר
 דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֵקֶרֶת הַפֵּית
 אִם־הַבְּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּ־יָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, י"א טבת, תש"כ

ברוקלין.

מר משה שי

שלום וברכה!

ע"י הרה"ח אי"א נוי"נ רב פעלים מו"ה שלום מנחם מענדל שי" סימפסאן, נתקבל בקשת ברכה

פ"נ עבורו.

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, ויהי רצון

שבקרוב תהיינה בשורות טובות בזה.

וזכות התעסקותו בביסוס התלמוד תורה, אשר הרב רשי"מ שי" סימפסאן מכהן שם בקדש,

תעמוד לו ולזוגתו תחי' בהמצטרך להם שהרי תלמוד תורה של ילדי בני ישראל, המקרב לבם לאבינו

שבשמים, אין די ערך ואין די באר, ומזה מובן זכות הדבר, ובודאי גם עתה מנצל השפעתו להתפתחות

התלמוד תורה ובכלל בעניני בית הכנסת, שיהי הכל על טהרת הקדש.

שמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, אשר בגיל שלו טוב ללמוד משניות בעל

פה, והרי בודאי כמה משניות שגורות בעל פה, אם מנוסח התפלה או מלימודו, וכן יאמר הקאפיטל

תהלים מתאים לפי שנתו (היינו שמגיל הבר מצוה מתחילים לומר הקאפיטל י"ד, ובכל שנה שאחר

זה אומרים הקאפיטל שאחר זה, וכן הלאה וכו').

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ג
- (ג) מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי
י"ט כסלו, ה'תשכ"ז ה
- (ד) שיחת אור ליום ועש"ק פרשת וישב,
י"ט כסלו, ה'תשכ"ז כד
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת וישב
(בלה"ק) כרך י' נא
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל נו
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת לט, תרגום מאידיש נז
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת וישב נח
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת וישב נט
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת וישב פו
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת וישב פז
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת וישב ק
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם קג
- שיעורי רמב"ם** – מהדורת חזק :
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת וישב קו
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת וישב קכה
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת וישב קלב
- (יז) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק ב, תהלים פרק קד קלה
- (יח) משניות – מסכת עבודה זרה - אבות
ביאור קהתי קלז
- (יט) עין יעקב מסכת יומא קמה
- (כ) מסכת יומא עם ביאורים
מדף ט עד דף טו קמו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קעד
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קעד
- (כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קעה
- (כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קעו
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קעו
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קעז
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קעז
- (כח) ספר המאמרים ה'תש"ט
אדמו"ר מוהרי"צ קעח
- (כט) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ קעט
- (ל) רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
אדמו"ר מוהרי"צ קפ
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ קפא
- (לב) חומש לקריאה בציבור קפג
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת וישב קצ
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קצא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 נאמר בספר תהילים, וזה הפסוק שרבנו הזקן אמר בשעה שבישרו לו על
2 שחרורו מהמאסר ביום י"ט כסלו (בשנת תקנ"ט):
3 **פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרֹב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדָי. וַיְדוּעַ**
4 **הַדְּיוּק בְּזָה,** השאלה בפסוק זה המבוססת על דיוק הלשון דְּמַמָּה
5 **שִׁפְתוֹב בַּפְּסוּק זֶה פְּדָה בְּשָׁלוֹם,**
6 **מוֹכַנִּים יֵשׁ לַהֲסִיק ב' עֲנִינִים.**
7 **הָא', שִׁיכּוּלָה לְהִיּוֹת פְּדִיָּה**
8 **מִמַּצַּב לֹא רְצוּ (כמו מלחמה, שבי או**
9 **מאסר) שְׂאִינָה בְּשָׁלוֹם, וְזָהוּ**
10 **הַחִידוּשׁ שֶׁאֶצְלוּ** אצל דוד המלך
11 **שֶׁאִמַּר פְּסוּק זֶה הִתְּהָה הַפְּדִיָּה**
12 **בְּשָׁלוֹם. וְהִב', שְׂאֵף-עַל-פִּי**
13 **שִׁיִּשְׁנֹו עֲנִין הַשָּׁלוֹם, גַּם בִּמַּצַּב**
14 **טוב ורצוי, מצב של שלום,**
15 **מִכָּל-מְקוֹם עֲדִין צְרִיף לְהִיּוֹת**
16 **עֲנִין שֶׁל פְּדִיָּה וְיִצְיָאָה מִהַמַּצַּב**
17 **הַהוּוֹה, וְהַפְּדִיָּה נִחוּצָה פִּיּוֹן שֶׁהָיָה**
18 **עֲנִין שֶׁל קָרֹב וּמִלְחָמָה (ככתוב**
19 **שֶׁהַפְּדִיָּה בַשָּׁלוֹם הִיא מִקְּרֹב לִי).**
20 **וְלִכְאוּרָה,** שתי המסקנות הללו
21 **הַמַּחֲוִיבוֹת מְדוּקָה לְשׁוֹן הַפְּסוּק זֹהוּ**
22 **סְתִירָה מִיַּגִּיָּה וְיִבִּיָּה, שֶׁהָיָה**
23 **אִם זָהוּ עֲנִין שֶׁל שָׁלוֹם**
24 **וְהַפְּדִיָּה שְׁבָה מְדוּבָר הִיא פְּדִיָּה**
25 **בַשָּׁלוֹם הֵינּוּ בְּאוֹפֵן נֶעֱלָה יוֹתֵר מִפְּדִיָּה**
26 **סַתֵּם, אִין זֶה עֲנִין שֶׁל קָרֹב**
27 **מִלְחָמָה, שֶׁהִיא הַהִיפֵךְ הַגְּמוּר מֵעֲנִין**
28 **הַשָּׁלוֹם.**
29 **גַּם צְרִיף לְהִבִּין דְּיוּק הַלְּשׁוֹן**
30 **בַּפְּסוּק קָרֹב (מִקְּרֹב לִי) דְּוָקָא,**
31 **שֶׁזָּהוּ הַבִּטּוּי "קָרֹב" אֶחָד**
32 **מִהַשְּׁמוֹת הַנְּרָדְפִים לְמִלְחָמָה,**
33 **דְּלִכְאוּרָה, הָרִי הַלְּשׁוֹן הִיּוֹתֵר**
34 **מְצוּי וְרִגִיל בַּפְּסוּקֵי הַתנ"ך הוּא**
35 **פְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב² וְכִי תְּבוּאוּ**
36 **מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם,**
37 **וְאַף-עַל-פִּי כֵּן בַּפְּסוּק זֶה כּוֹ**
38 **מְדוּבָר עַל פְּדִיָּה וְהַצְלָה מִהַקְּרֹב,**
39 **בַּלְּשׁוֹן נִקַּט הַלְּשׁוֹן פְּדָה**
40 **בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי (לֹא מִמִּלְחָמָה,**
41 **אֶלָּא) מִקְּרֹב דְּוָקָא,**
42 **אַף-עַל-פִּי שֶׁהַפְּדִיָּה הַפְּשׁוּט**
43 **הוּא שֶׁהַפְּדִיָּה הִיא מִן**

ביאור בדרך אפשר

44 **הַמִּלְחָמָה³, וְכַמְפוֹרֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם⁴ שְׁכוּנוֹת הַפְּסוּק קָאֵי עַל**
45 **מִלְחָמָת דְּדוֹד וְאַבְשָׁלוֹם, שֶׁנִּקְרָאת בַּתנ"ך בַּלְּשׁוֹן מִלְחָמָה**
46 **וּמְדוּעַ אִם כֵּן נִאֲמַר "קָרֹב" וְלֹא "מִלְחָמָה".?**
47 **גַּם צְרִיף לְהִבִּין עוֹד דְּבַר תְּמוּהָ בַּפְּסוּק זֶה בְּדִרְשָׁת רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁵**
48 **עַל הַפְּסוּק פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי**
49 **גו' (וּמִסִּיִּים הַכְּתוּב הַטַּעַם לְזָה**
50 **וְאוֹמַר שֶׁהִסִּיבָה לִכְךָ שֶׁהַפְּדִיָּה וְהַצְלָה**
51 **הִיָּתָה בַשָּׁלוֹם הִיא) כִּי בְּרַבִּים הָיוּ**
52 **עֲמָדָי, וְעַל חֵלֶק זֶה שֶׁל הַפְּסוּק**
53 **"בְּרַבִּים" אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ ז"ל אֲמַר**
54 **הַקָּב"ה, כָּל הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה**
55 **וּבַגְּמִילוּת חֲסָדִים וּמִתְפַּלֵּל**
56 **עִם הַצְּבוּר הֵינּוּ "בְּרַבִּים", מַעֲלָה**
57 **אֲנִי עָלָיו כְּאִילוּ פְּדָאֲנִי לִי**
58 **וְלִכְנֵי מִבֵּין אוֹמוֹת הָעוֹלָם,**
59 **שְׂגִי עֲנִינִים אֵלָיו תוֹרָה, גְּמִילוּת**
60 **חֲסָדִים וְתַפִּילָה (וּבַפְּרָט בְּצִיבוּר)**
61 **קְשׁוּרִים עִם עֲנִין הַשָּׁלוֹם,**
62 **שֶׁהָיָה בַּתוֹרָה כְּתִיב⁶ וְכָל**
63 **נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, וְכֵן גְּמִילוּת**
64 **חֲסָדִים נְמִי גַם כֵּן שָׁלוֹם הוּא,**
65 **שֶׁמִּתּוֹךְ שְׂגוּמַל חֲסֵד בְּגוּפוֹ**
66 **לְחַבְרוֹ, הוּא חֲבָרוּ מְכִיר שֶׁהוּא**
67 **אוֹהֵבוּ וְכֹא לִידֵי אַחָוָה**
68 **וְשָׁלוֹם⁷, וְכֵן הַמִּתְפַּלֵּל עִם**
69 **הַצְּבוּר, גַּם זֶה שָׁלוֹם שֶׁנִּקְלָל עִם**
70 **הַצְּבוּר שֶׁנַּעֲשִׂים מְצִיאוֹת**
71 **אַחַת, שְׁכֵן הַמְשַׁמְעוֹת הָאִמִּיתִית שֶׁל**
72 **צִיבוּר אֵינָה אוֹסֵף שֶׁל יַחֲדִים אֵלָא**
73 **שְׁכֵל הַיַּחֲדִים הַפּוֹכֵס לְמְצִיאוֹת אַחַת**
74 **חֲדָשָׁה הַמוֹגֵדוֹת כִּי צִיבוּר⁸ שֶׁזָּהוּ**
75 **עֲנִין שֶׁל שָׁלוֹם וְהַתְּפַלְלוֹת שֶׁל**
76 **הַיַּחֲדִים זֶה בּוֹה, כֵּךְ שְׁכֵל אַחַד נִכְלָל**
77 **בְּכָל הַשָּׂאָר, וְכִיוּן שֶׁשְׁלוֹשֶׁת הַדְּבָרִים**
78 **הַלְלוּ (תוֹרָה, גְּמִילוּת חֲסָדִים וְתַפִּילָה**
79 **בְּצִיבוּר) קְשׁוּרִים בְּעֵינֵי הַשָּׁלוֹם, לִכֵּן**
80 **הָעוֹסֵק בָּהֶם נִחְשָׁב כְּאִילוּ פוֹדָה אֵת**
81 **הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּכִיכּוֹל, וְאֵת בְּנֵי**
82 **יִשְׂרָאֵל שֶׁמְזָה מְדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל**

בס"ד. י"ט כסלו, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 **פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרֹב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ**
2 **עֲמָדָי. וַיְדוּעַ הַדְּיוּק בְּזָה,** דְּמַמָּה שֶׁכְּתוּב
3 **פְּדָה בְּשָׁלוֹם, מוֹכַנִּים ב' עֲנִינִים. הָא', שִׁיכּוּלָה**
4 **לְהִיּוֹת פְּדִיָּה שְׂאִינָה בְּשָׁלוֹם, וְזָהוּ הַחִידוּשׁ**
5 **שֶׁאֶצְלוּ הִתְּהָה הַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם. וְהִב', שְׂאֵף-עַל-פִּי**
6 **שִׁיִּשְׁנֹו עֲנִין הַשָּׁלוֹם, מִכָּל-מְקוֹם צְרִיף לְהִיּוֹת**
7 **עֲנִין שֶׁל פְּדִיָּה, בִּיּוֹן שֶׁהָיָה עֲנִין שֶׁל קָרֹב (מִקְּרֹב**
8 **לִי). וְלִכְאוּרָה, זֹהוּ סְתִירָה מִיַּגִּיָּה וְיִבִּיָּה, שֶׁהָיָה**
9 **אִם זָהוּ עֲנִין שֶׁל שָׁלוֹם, אִין זֶה עֲנִין שֶׁל קָרֹב.**
10 **גַּם צְרִיף לְהִבִּין דְּיוּק הַלְּשׁוֹן קָרֹב (מִקְּרֹב לִי)**
11 **דְּוָקָא, שֶׁזָּהוּ אֶחָד מִהַשְּׁמוֹת הַנְּרָדְפִים לְמִלְחָמָה,**
12 **דְּלִכְאוּרָה, הָרִי הַלְּשׁוֹן הִיּוֹתֵר מְצוּי הוּא בַּלְּשׁוֹן**
13 **הַפְּתוּב² וְכִי תְּבוּאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם, וְאַף-עַל-**
14 **פִּי כֵּן בַּפְּסוּק זֶה נִקַּט הַלְּשׁוֹן פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי**
15 **(לֹא מִמִּלְחָמָה, אֶלָּא) מִקְּרֹב דְּוָקָא, אַף-עַל-פִּי**
16 **שֶׁהַפְּדִיָּה הַפְּשׁוּט הוּא שֶׁהַפְּדִיָּה הִיא מִן**
17 **הַמִּלְחָמָה³, וְכַמְפוֹרֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם⁴ שְׁקָאֵי עַל**
18 **מִלְחָמָת דְּדוֹד וְאַבְשָׁלוֹם, שֶׁנִּקְרָאת בַּתנ"ך בַּלְּשׁוֹן**
19 **מִלְחָמָה. גַּם צְרִיף לְהִבִּין בְּדִרְשָׁת רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁵**
20 **עַל הַפְּסוּק פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי גו' (וּמִסִּיִּים**
21 **הַטַּעַם לְזָה) כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדָי, אֲמַר הַקָּב"ה,**
22 **כָּל הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה וּבַגְּמִילוּת חֲסָדִים וּמִתְפַּלֵּל עִם**
23 **הַצְּבוּר, מַעֲלָה אֲנִי עָלָיו כְּאִילוּ פְּדָאֲנִי לִי וְלִכְנֵי**
24 **מִבֵּין אוֹמוֹת הָעוֹלָם, שְׂגִי עֲנִינִים אֵלָיו קְשׁוּרִים**
25 **עִם עֲנִין הַשָּׁלוֹם, שֶׁהָיָה בַּתוֹרָה כְּתִיב⁶ וְכָל**
26 **נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, וְכֵן גְּמִילוּת חֲסָדִים נְמִי שָׁלוֹם**
27 **הוּא, שֶׁמִּתּוֹךְ שְׂגוּמַל חֲסֵד בְּגוּפוֹ לְחַבְרוֹ, הוּא**
28 **מְכִיר שֶׁהוּא אוֹהֵבוּ וְכֹא לִידֵי אַחָוָה וְשָׁלוֹם⁷, וְכֵן הַמִּתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוּר, שֶׁנִּקְלָל**
29 **עִם הַצְּבוּר שֶׁנַּעֲשִׂים מְצִיאוֹת אַחַת, שֶׁזָּהוּ עֲנִין שֶׁל שָׁלוֹם וְהַתְּפַלְלוֹת, שֶׁמְזָה**

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שענין הפדייה על ידי תפילה הוא בתפילה בציבור **משמע, שתורה**
2 **וגמילות חסדים הם שלום מצד עצמם** גם כאשר האדם עוסק
3 בהם ביחוד. **ואילו בתפלה, צריך להיות ענין נוסף, מתפלל**
4 **עם הצבור, ודוקא על-ידי זה נעשה ענין השלום** וכפי
5 שיתבאר להלן.
6 **(ב) והנה מדרשת רבותינו ז"ל** 1 **משמע, שתורה וגמילות חסדים הם שלום מצד**
7 **שפדה בשלום נפשי הוא** 2 **עצמם. ואילו בתפלה, צריך להיות ענין נוסף,**
8 **מאמר הקב"ה האומר על עצמו** 3 **מתפלל עם הצבור, ודוקא על-ידי זה נעשה**
9 **(כי מי שעוסק בתורה, בגמילות חסדים** 4
10 **ובתפילה בציבור) פדאני לי ולבני** 5
11 **מבין אומות העולם, מוכן** 6 **(ב) והנה מדרשת רבותינו ז"ל שפדה בשלום**
12 **שזהו ענין פללי, ועיקרי ולא רק** 7 **נפשי הוא מאמר הקב"ה פדאני לי**
13 **פרט אחד מסויים שהרי מה שבני** 8 **ולבני מבין אומות העולם, מוכן שזהו ענין**
14 **ישראל נמצאים בגלות, וכן** 9 **פללי, שהרי מה שבני ישראל נמצאים בגלות,**
15 **שכינתא בגלותא**,⁸ **וגם השכינה** 10 **וכן שכינתא בגלותא**,⁸ **הוא ענין פללי, ובזה**
16 **היא בגלות, הוא ענין פללי שנוגע** 11 **גופא הנה ענין הגלות אינו בפרט אחר או**
17 **לבני ישראל, וגם למעלה כביכול,** 12 **בכמה פרטים, אלא באופן שבזמן הגלות נעשה**
18 **כענין עיקרי ולא רק פרט כזה או אחר,** 13 **שינוי פללי לגמרי לגבי המצב שהיה קודם**
19 **ובזה גופא בזה עצמו הנה ענין** 14 **הגלות. וכפי שמצינו במדרשי רבותינו ז"ל**
20 **הגלות אינו בפרט אחר או** 15 **הגלות. וכפי שמצינו במדרשי רבותינו ז"ל**
21 **בכמה פרטים, היינו, לא מדובר** 16 **שענין הגלות נקרא בשם שינה**⁹ **או בשם**
22 **במצב שבו באופן כללי יש חירות ורק** 17 **עיבור**,¹⁰ **והרי השינוי ב' ענינים אלו לא**
23 **בפרט אחד או בפרטים מסויים קיימת** 18 **רק בפרטים מסוימים, אלא בכללות מעמד**
24 **גלות אלא הגלות היא באופן** 19 **ומצב האדם. ואם כן, גם ענין הפדיה, ובאופן**
25 **שבוזמן הגלות נעשה שינוי** 20 **הפדאני לי ולבני, הפדיה דשכינתא ובני ישראל,**
26 **פללי לגמרי וזהו מצב שונה** 21 **הוא ענין פללי. ומזה מוכן גם בנוגע לג'**
27 **לחלוטין לגבי המצב שהיה** 22 **הענינים דתורה וגמילות חסדים ומתפלל עם**
28 **קודם הגלות. וכפי שמצינו** 23 **הצבור, שעל-ידם נעשה פדאני לי ולבני, שאף-**
29 **במדרשי רבותינו ז"ל שענין** 24 **על-פי שהם קוים פרטיים, וכמו שכתוב במשנה**
30 **הגלות נקרא בשם שינה**⁹ 25 **דאבות**¹¹ **על שלשה דברים העולם עומד, על**
31 **המעבר מגלות לגאולה נמשל ליקיצה** 26 **התורה ועל העבודה (תפלה) ועל גמילות**
32 **מהשינה או בשם עיבור**¹⁰ 27 **חסדים, והינו שהם ג' עמודים, העמוד שממין**
33 **המעבר מגלות לגאולה נמשל ללידה,** 28 **גמילות חסדים, והינו שהם ג' עמודים, העמוד שממין**
34 **והרי השינוי ב' ענינים אלו** 29 **— גמילות חסדים. העמוד שממאל - עבודה**
35 **הינו ההבדל בין ישן לער וכן ההבדל** 30 **(תפלה). והעמוד שבאמצע - תורה. הנה הענין**
36 **בין עובר למי שכבר נולד הוא לא** 31 **רק בפרטים מסוימים, אלא**
37 **רק בפרטים מסוימים, אלא** 32 **מדובר בהבדל מהותי ועיקרי**
38 **בכללות מעמד ומצב האדם.** 33 **אלו, אלא) מצד הענין הכללי שבהם, שזהו ענין**
39 **ואם כן, כיוון שהגלות שממנה** 34 **ענינים הפרטי של קוים אלו,**
40 **צריכה להיות הגאולה והפדייה היא ענין כללי ומהותי גם ענין הפדיה**
41 **והיציאה מהגלות, ובאופן פדאני לי ולבני, הפדיה דשכינתא**
42 **ובני ישראל, פדייה כזו שבה גם השכינה וגם בני ישראל יוצאים מהגלות**
43

(8 ראה מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי. זח"א קכ, ב. וראה גם זח"ג צ, ב. קצו, ב. ובכ"מ. 9) ראה זח"ג צה, א. 10) ראה תו"א ר"פ ורא. 11) פ"א מ"ב.

פדה בשלום נפשי מקרב לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (אלא שבוה עצמו יש הברל בין השלום כפי שהוא בתורה ובגמילות חסדים
2 וכפי שהוא בתפילה וכן"ל שבתורה ובגמילות חסדים ישנו ענין
3 השלום מצד עצמם, ובתפלה נעשה ענין השלום
4 על-ידי-זה שמתפלל עם הצבור דווקא ולא בתפילה ביחידות, וכפי
5 שיבאר להלן).

6 (ג) ויובן המשמעות הפנימית של
7 הדברים האמורים תבואר בהקדים
8 פללות ענין הגלות, לפי פנימיות
9 הדברים דהנה גפי יעקב ועשו
10 פתיב¹² בברכת יצחק לעשו, לאחר
11 שנתן את עיקר הברכות ליעקב ובידך
12 אותו גם "הוה גביר לאחיו...", והיה
13 פאשר תריד (ופירש רש"י:
14 פשיעברו ישראל על התורה
15 כו') או יהיה לעשו פתחון פה להביע
16 צער על כך שיעקב נטל ממנו את
17 הברכות) ופרקת עולו מעל
18 צוארך, והינו שפאשר חסר
19 בהקול קול יעקב' שהוא לימוד
20 התורה (ובמילא חסר גם
21 בקיום המצוות, שהרי גדול
22 תלמוד שמביא לידי מעשה¹³
23 כדברי חכמינו ז"ל שמשקנת הדין
24 בשאלה האם התלמוד גדול או המעשה
25 גדול היא שהתלמוד גדול משום שהוא
26 מביא לידי מעשה, ומכאן שכל כוונת
27 הלימוד היא הקיום במעשה (בפועל)
28 אזי יש שליטה להידיים ידי
29 עשו¹⁴ ועשו שולט ביעקב, וזהו
30 פללות הענין דמפני חטאינו
31 (שעל-ידי-יה) גלינו
32 מארצנו¹⁵, הינו שיעקב שנאלץ
33 לצאת מארץ ישראל הוא בגלות
34 אצל עשו שמקומו ותחום השליטה
35 שלו הוא בחוץ לארץ.
36 ושרש הענין למעלה באלוקות
37 בעולמות הרוחניים, דהנה מבואר
38 בקבלה וחסידות שיעקב ועשו הוא ענין תוהו ותיקון,
39 מבואר בתורת החסידות שלעולם כפי שהוא כעת, המכונה 'עולם התיקון' קדם
40 'עולם התוהו', שהיו בו אורות מרובים וכלים מועטים, מצב שגרם לשיבירת
41 הכלים ו'נפילה' של ניצוצות קדושה ואלוקות לתחומים שמתוץ בגבולות
42 הקדושה. ועל ידי עבודת ה' בעולם התיקון מבררים ומעלים את ניצוצות

השלום (וכנ"ל שבתורה ובגמילות חסדים ישנו
ענין השלום מצד עצמם, ובתפלה נעשה ענין
השלום על-ידי-זה שמתפלל עם הצבור).

(ג) ויובן בהקדים פללות ענין הגלות, דהנה גפי
יעקב ועשו פתיב¹² והיה פאשר תריד
(פשיעברו ישראל על התורה כו') ופרקת עולו
מעל צוארך, והינו שפאשר חסר בהקול קול
יעקב' (ובמילא חסר גם בקיום המצוות, שהרי
גדול תלמוד שמביא לידי מעשה¹³) אזי יש
שליטה להידיים ידי עשו¹⁴, וזהו פללות הענין
דמפני חטאינו (שעל-ידי-יה) גלינו מארצנו¹⁵,
הינו שיעקב הוא בגלות אצל עשו. ושרש
הענין, דהנה מבואר בקבלה וחסידות שיעקב
ועשו הוא ענין תוהו ותיקון, ומבואר בארוכה
במקום אחר¹⁶, שהשרש לענין החטאים, החל
מחטא הראשון, חטא עין הדעת, הוא מענין
מיעוט הלבנה, ולפני זה (בתוהו ותיקון) שבירת
הפלים דתוהו, שמזה נעשה אחר-כך ענין
מיעוט הלבנה, ואחר-כך חטא עין הדעת, ומזה
נעשה האפשרות והמצויאות דמפני חטאינו,
ובגלל זה נעשה הגלות דיעקב אצל עשו. והנה
איתא במדרש¹⁷, באותה שעה שקרא יעקב
לעשו אדוני, אמר לו הקב"ה, אתה השפלת
עצמך וקראת לעשו אדוני ח' פעמים, חייך אני
מעמיד מבניו שמונה מלכים קודם לבניך,
שנאמר¹⁸ ואלה המלכים אשר מלכו וגו' לפני
מלך מלך לבני ישראל (שזהו שרש ענין הגלות

הקדושה הללו, ובענין זה מבואר שעשו נולד בכבוד כי בשרשו הוא נעלה
מיעקב, מאחר ששרש יעקב הוא מ'עולם התיקון' ושרש עשו הוא מ'עולם
התוהו' שבשרשו נעלה מ'עולם התיקון', וכאשר יעקב יורש את עשו, אזי
האורות הנעלים של עולם התוהו חוזרים ועולים לקדושה ומתעלים מ'נפילתם'
בדברים גשמיים היפך הקדושה, ואלו
כאשר יעקב נמצא בגלות אצל עשו,
משמעות הדברים היא שה'תוהו' גובר
על ה'תיקון' ומבואר בארוכה
במקום אחר¹⁶, בתורת החסידות
שהשרש לענין החטאים
בכלל, החל מחטא הראשון,
חטא עין הדעת, הוא מענין
מיעוט הלבנה, שמשמעותו
הפנימית היא העלם וצמצום על האור
האלוקי, דבר שנתון מקום לחטא
שהוא היפך רצון ה' ולפני זה
והשרש הקדום יותר לענין החטא
והעוון (בתוהו ותיקון) הוא
שבירת הפלים דתוהו, כנזכר
לעיל שהוא ירידה ו'נפילה' של
ניצוצות האור והקדושה שמזה
נעשה אחר-כך ענין מיעוט
הלבנה, שעליו אמרו חכמינו ז"ל
שהוא דבר הדרוש כפרה, כביכול (ולכן
מקריבים שער לכפר בראש חודש)
ואחר-כך ירד והשתלשל מזה
חטא עין הדעת, ומזה נעשה
האפשרות בתחילה בתור אפשרות
ונתינת מקום בלבד להמצויאות
דמפני חטאינו, ובגלל זה
כתוצאה מהחטאים נעשה הגלות
דיעקב אצל עשו שבשרשו הוא
התגברות ה'תוהו' על ה'תיקון'.
והנה איתא במדרש¹⁷,
באותה שעה שקרא יעקב
לעשו אדוני, באמרו, בפרשת
וישלה, "כה תאמרן לאדוני לעשו..."
למצוא חן בעיני אדוני...", וכך גם בהמשך הפסוקים בפרשה זו, אמר לו
הקב"ה, אתה השפלת עצמך וקראת לעשו אדוני ח'
פעמים, חייך אני מעמיד מבניו של עשו שמונה מלכים
קודם לבניך, שנאמר¹⁸ ואלה המלכים אשר מלכו וגו'
לפני מלך מלך לבני ישראל (שזהו שרש ענין הגלות

(12) בפרשה שקראנו בשבתות שלפני ז' - תולדות כז, מ (ובפרש"י). (13) ב"ק יז, א. (14) תולדות כז, כב. וראה ב"ר פס"ה, כ. (15) תפלת מוסף דיו"ט. (16) ראה סה"מ תרצ"א ע' שיט ואילך. (17) ב"ר פע"ה, יא. (18) וישלח לו, לא.

ביאור בדרך אפשר

1 דִּיעֲקֹב אֶצֶל עֵשׂוּ העובדה שמלכי אדום קדמו למלכי ישראל היא ביטוי
 2 לעליונות ושליטה של עשו על יעקב). וְצָרִיף לְהַבִּינִי¹⁹, מדוע קדימת
 3 מלכי אדום למלכי ישראל מלמדת על יתרון של עשו על יעקב למטה, והאת
 4 כתוצאה מהתגברות השורש של עשו למעלה דְלִכְאוּרָה, הַקְדִּימָה
 5 דְמַלְכֵי עֵשׂוּ לְפָנֵי מְלֶךְ מִלְּךָ
 6 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, היא קדימה
 7 על-פי תורה, כִּינּוֹן שֶׁעֵשׂוּ הוּא
 8 הַבְּכוֹר, וְכִפִּי שְׁאֹמֵר יַעֲקֹב
 9 עֲצָמוֹ (בְּנוֹגַע לְעִנְיַן הַבְּרִכּוֹת
 10 הַקְּשׁוּרוֹת עִם עִנְיַן הַבְּכוֹרָה)
 11 עֵשׂוּ בְּכוֹרָה²⁰, הרי שלפי התורה
 12 יש לעשו יתרון ועליונות על יעקב
 13 וְכִמּוֹ בְּשֵׁרֶשׁ הָעִנְיָן, פִּדְיוֹעַ
 14 שְׁתָּהוּ קָדוֹם לְתִיקוֹן מִצַּד שׁוֹרְשׁוֹ
 15 (אלא שהגבוה יותר יורד למטה יותר),
 16 כמבואר בחסידות שלכן שורש עשו
 17 ב'תהו' נעלה משורשו של יעקב
 18 ב'תיקון', כשם ששורש בעלי החיים
 19 הוא ב'תהו' ושורש האדם הוא
 20 ב'תיקון' וְאִם כֵּן, מֵהוּ הָעִנְיָן
 21 הַבְּלִיתִי-רְצוֹי בְּכָף שִׁיעֲקֹב
 22 קָרָא לְעֵשׂוּ אֲדוֹנֵי וְעַד כִּדִּי כִן
 23 שיעקב נענש על זה?
 24 וּבְהִקְדָּם הִידוּעַ בְּעִנְיַן שְׁבִירַת
 25 הַכְּלִים דְּתוֹהוּ, שֶׁהַמְּלָכִים
 26 דְּתוֹהוּ הֵם בְּמִסְפַּר ז'²¹,
 27 המקביל לשבע המידות כפי שהם גם
 28 בצד הקדושה ב'תיקון'
 29 וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן חֲשִׁיב כָּאֵן שְׁמוֹנֵה מְלָכִים. וְאֶף
 30 במדרש זה המדבר על קדימת מלכי
 31 אדום למלכי ישראל שְׁמוֹנֵה וְלֵא
 32 שבעה מְלָכִים. וְאֶף שֶׁבְּמֶלֶךְ
 33 הַשְּׂמִינִי הַמְּנוֹי בַּכְּתוּב בֵּין מַלְכֵי
 34 אָדוֹם הָדָר, לֹא נֶאֱמַר וַיָּמָת (כְּמוֹ בְּשֵׁאֵר שְׁבַע הַמְּלָכִים שֶׁמִּלְכּוֹ
 35 באדום לפני שהיו מלכים בישראל), ועל כן נחבאר במאמר דיבור-המתחיל
 36 "לעשה נפלאות גדולות לבדו" שנאמר בשבת בראשית שנה זו (תשכ"ז) ויצא
 37 לאור עם ביאור בדרך אפשר ב'דבר מלכות' לשמחת-תורה ושבת בראשית
 38 שנה זו שבשבעת המלכים נאמר "וימלך וימת", כי מי שנופל מדרגתו
 39 (מעמדו ומצבו) נקרא מת, ומאחר שנפלו ב'שבירת הכלים' נאמר בהם 'וימת'
 40 וכיון שלאחר המיתה ישנה ירושה, יעקב יורש את יעקב, היינו מברר את

ביאור בדרך אפשר

41 ניצוצות הקדושה מעולם התהו שנפלו ב'שבירת הכלים' ונמצאים בדברים
 42 הגשמיים ועל ידי זה יעקב יורש את הניצוצות הקדושים מתהו שהם,
 43 כאמור, השורש של עשו. וכאשר יעקב יורש את עשו, אזי האורות הנעלים
 44 של עולם התהו חוזרים ועולים לקדושה ומתעלים מ'נפילתם' בדברים
 45 גשמיים היפך הקדושה, ולכן במלך
 46 השמיני, הדר, לא נאמר "וימת", כי
 47 המלך השמיני המלך "הדר" הוא
 48 התיקון המברר את שבע המידות של
 49 עולם התהו, אמנם, למרות שיש הבדל
 50 גדול בין שבעת המלכים למלך השמיני
 51 מְפִל-מְקוֹם נְמֻנָה גַם הוּא בֵּין
 52 הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְלָכֵי בְּאֶרֶץ
 53 אָדוֹם לְפָנֵי מְלֶךְ מִלְּךָ לְבָנֵי
 54 יִשְׂרָאֵל וכפי שיבאר להלן בטעם
 55 הדבר. וְעוֹד זֹאת, שֶׁבְּדַבְּרֵי
 56 הַיָּמִים²² נֶאֱמַר וַיָּמָת גַּם
 57 בְּמֶלֶךְ הַשְּׂמִינִי עֲצָמוֹ.
 58 וּמְבוֹאֵר בְּזֶה בְּסִפְרֵי קִבְלָה²³,
 59 ליישב את הסתירה בין הכתוב בפרשת
 60 וישלח שם לא נאמר במלך השמיני
 61 "וימת" ובין הנאמר בדברי הימים שם
 62 כן נאמר בו "וימת" שֶׁבְּדַבְּרֵי
 63 הַיָּמִים מְדוּבָר בְּבַחֲיַת מְלָכִין
 64 דְּנוֹקְבָא, מלכי אדום כפי שהם
 65 בבחינת נקבה, שעניינה הוא 'מקבל'
 66 את השפע מהמשפיע הזכר שְׁשָׁם
 67 יִשְׁנוֹ עִנְיַן הַשְּׁבִירָה גַם בְּמֶלֶךְ
 68 הַשְּׂמִינִי ולפיכך גם בו נאמר 'וימת'
 69 כי מצד ענין זה גם הוא 'נפיל' מדרגתו
 70 ונקרא 'מת', מֵה-שְׂאִינֵן
 71 בְּתוֹרָה (בְּפָרֶשֶׁת וַיִּשְׁלַח)
 72 מְדוּבָר בְּבַחֲיַת מְלָכִין
 73 דְּדְכוּרָא, יִסוֹד דְּדְכוּרָא שעניינה
 74 של מידת היסוד היא להיות בחינת המשפיע אל המקבל.
 75 וְלִהְיֵין כֹּל זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים, שֶׁהַמְּלֶךְ הָרִאשׁוֹן דְּזוּ מְלָכִין
 76 דְּתוֹהוּ, הַנִּמְנִים בְּפִרְשֵׁת וַיִּשְׁלַח כְּמַלְכֵי אָדוֹם שֶׁמִּלְכּוֹ לְפָנֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
 77 הַמֶּלֶךְ בְּלַע בֶּן בְּעוֹר, הוּא בְּחִיַּת הַדַּעַת²⁴ כפי שהיא בעולם
 78 התהו, והיא הבחינה המקבילה לבחינת הדעת העליונה (וְכִמְבוֹאֵר
 79 בְּסִפְרֵי קִבְלָה²⁵ שְׂאִינֵן זֶה הָאִמּוֹר שֶׁהַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן מִמְּלַכֵי אָדָם, הֵינּוּ
 80 הבחינה הראשונה משבעת הבחינות שבעולם התהו בְּסִתְיָהּ לְמֵה

19) בכל הבא לקמן - ראה ד"ה פדה בשלום (הא) תרע"ז (נרפס בקונטרס בפ"ע לקראת י"ט כסלו שנה זו. ואח"כ בסה"מ עזר"ת ע' פח ואילך). ד"ה וישב יעקב שנה זו פ"ג (לקמן ע' קב). 20) תולדות כו, יט. 21) ראה עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פרק ד. שער ט (שער שבירת הכלים) פ"א ואילך. לקוטי תורה להאר"ז ל"ס פ' וישלח. ובכ"מ. 22) א' א, נא. 23) זהר הרקיע פ' תרומה דרוש ז' המלכים (קעג, א ואילך). 24) עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פרק ד. שער ט (שער שבירת הכלים) פ"א. 25) אוצ"ח שער הנקודים פ"ז [בדפוס קאָרעץ תקמ"ג - כו, ג].

פדה בשלום נפשי מקרב לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁכֶתוֹב בְּמָקוֹם אַחֵר²⁶ בְּקִבְלָהּ וְחִסְדוֹת שֶׁהוּא עֲנִין הַחֶסֶד שֶׁהִיא
 2 הַמִּידָה הַרְאֵשׁוֹנָה בְּסֵדֶר הַמִּידוֹת). וְצָרִיף לְהִבִּין, מַהִי הַשְּׂיִכּוֹת
 3 דְּשִׁבְרֵת הַכְּלִים בְּעֲנִין הַמִּדּוֹת כַּמְבוּאָר בְּחִסְדוֹת שַׁעִיקָר עֲנִינּוּ שֶׁל
 4 עוֹלָם הַתּוֹהוּ הוּא הַמִּידוֹת וְלִכְּן הַמִּידוֹת שָׁבוּ הֵם בְּתוֹקֵף גְּדוֹל ("אוֹרוֹת
 5 מְרוּבִים") עַד כַּדִּי כֵךְ הַשְּׂכֵלִים לֹא
 6 יִכּוּלִים לְהַכִּיל אוֹתָם (כְּלִים מוֹעֵטִים",
 7 בְּשׁוֹנֵה מְעוֹלָם הַתִּיקוֹן שַׁעִיקָרוֹ הוּא
 8 הַמוֹחִין (וּכְיוּן שִׁכְךְ, גַּם הַמִּידוֹת שָׁבוּ
 9 הֵם עַל פִּי הַשְּׂכֵל וְלִכְּן אֵינָם בְּתוֹקֵף כֹּל
 10 כֵךְ, וְכַמְבוּאָר בְּאִרְיִכּוֹת גַּם בְּדִיבּוּר
 11 הַמַּתְחִיל "וְיֹרֵעַ יִצְחָק" שָׁנָה זוֹ, תִּשְׁכַּח,
 12 (קוֹנְטְרָס רֵאשׁ חוֹדֵשׁ כִּסְלוֹ ה'תשנ"א)
 13 שִׁיּוּצָא לְאוֹר עִם בִּיאוֹר בְּדֶרֶךְ אִפְשֵׁר
 14 ב'דָּבָר מַלְכוּת' פִּרְשֵׁת תּוֹלְדוֹת תִּשְׁע"ד)
 15 לְעֲנִין הַדַּעַת, שֶׁהַתְּחַלַּת
 16 הַשְּׂבִירָה שֶׁל הַכְּלִים בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ
 17 תִּהְיֶה מִן הַדַּעַת וְלִכְּן הַדַּעַת הִיא
 18 הַבְּחִינָה וְהַרְגָּה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַרְאִשׁוֹן
 19 מִמַּלְכֵי תּוֹהוּ, בִּלְעַד בֵּן בְּעוֹר?
 20 וְיִלְהַעִיר מִמָּה שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל
 21 (סְעִיף ג) שֶׁשְּׂבִירַת הַכְּלִים שֶׁל
 22 עוֹלָם הַתּוֹהוּ הִיא הַשׁוֹרֵשׁ וְהַמְקוֹר
 23 לְחֻטָּא עֲצֵן הַדַּעַת, שֶׁשֶּׁשְׂמוֹ בֵּן
 24 הוּא, חֻטָּא הַקְּשׁוֹר עִם עֲצֵן
 25 הַדַּעַת וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלִמּוּד שֶׁאֵכָן יֵשׁ
 26 קֶשֶׁר בֵּין שְׂבִירַת הַכְּלִים בְּתוֹהוּ לְעֲנִין
 27 הַדַּעַת. אָכֵל עֲנִין זֶה עֲצָמוֹ
 28 הַדּוֹרֵשׁ בִּיאוֹר וְאֵינּוּ יִכּוּל לְשַׁמֵּשׁ
 29 כַּבִּיאוֹר לְסִתִּירָה בֵּין הַמְבוּאָר בְּמִקְוֹמוֹת
 30 אַחֵרִים שֶׁהַשְּׂבִירָה הִתְחַלְּתָה בְּמִידוֹת
 31 שֶׁהַתְּחַלָּה שֶׁלָּהֶם הִיא בְּחִינַת הַחֶסֶד
 32 וְכִינּוּ הַבִּיאוֹר שֶׁהַתְּחַלָּת הַשְּׂבִירָה הִיא
 33 בְּעֲנִין הַדַּעַת]. וְכִיּוֹתֵר צָרִיף
 34 לְהִבִּין אֵת הַאִמּוֹר לְעִיל שֶׁהַמֶּלֶךְ
 35 הַרְאִשׁוֹן מִמַּלְכֵי אָדָם הוּא עֲנִין הַדַּעַת,
 36 שֶׁהִיא יְדוּעָה²⁷ שֶׁהַקְּלָפוֹת
 37 הַכּוֹחֹת שֶׁל הַיֶּפֶךְ הַקְּרוּשָׁה הַמְכַסִּים עַל הָאֱלוּקוֹת כַּשֵּׁם שֶׁהַקְּלִיפָה מְכַסֶּה עַל
 38 הַפְּרִי וְשׁוֹרֵשׁ הוּא בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ אֵין לָהֶם מוֹחַ הַדַּעַת כַּמְבוּאָר בְּלִקְוֵי
 39 תּוֹרָה (לְרַבְּנֵי הַזֶּקֶן) פִּרְשֵׁת חוֹקֵת שֶׁהַקֵּטָן כֹּשֶׁר לְחֻזּוֹת מִי חֲטָאָה וְלִטְהַר אֵת
 40 הַטְּמֵא לְמִירוֹת הַמִּידוֹת שֶׁלּוֹ הֵן עֲדִיין בְּבְחִינַת קִטְנוֹת וְלְמִירוֹת שַׁעִיין אֵין בּוֹ
 41 דַּעַת כִּי גַם בְּכּוֹחֹת הַטְּמוּאָה אֵין דַּעַת (כַּמְבוּאָר שֶׁם מְדַבְּרִי הַזֶּהוּרָה)?

42 (ד) וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה יְדוּעָה²⁸ שֶׁהַתְּחַלָּת הַעֲנִין שֶׁפָּעַל
 43 הָאִפְשָׁרוֹת לְחֻטָּא עֲצֵן הַדַּעַת, הָרִי זֶה מַה שֶּׁכְּתוּב²⁹ וַתֵּרָא
 44 הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֵאָוָה הוּא לְעִינַיִם וְנַחְמָד
 45 הָעֵץ לְהַשְּׂכִּיל, הִינּוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה עֲנִין הַהֲרָגָשָׁה בְּגִשְׂמִיּוֹת
 46 הָעוֹלָם, וְהַרְגָּשָׁה זוֹ הוֹבִילָה לְרַצּוֹן
 47 וְתֵאָוָה לְעִינַיִם גִּשְׂמִיִּים, הִינּוּ לְרַצּוֹת
 48 בְּדָבָר מְצַד הַמְּתִיקוֹת
 49 הַגִּשְׂמִיּוֹת שָׁבוּ, וְזֶהוּ עֲנִין
 50 הַדַּעַת כִּפִּי שֶׁהוּא יוֹרֵד וּמִשְׁתַּלְּשֵׁל
 51 בְּכּוֹחֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית וְהַיֶּצֶר
 52 הַרַע, הַהֲרָגָשָׁה בְּמַעֲלַת
 53 הַגִּשְׂמִיּוֹת וְהַרְגָּשָׁה זוֹ הִיא הַגּוֹרֵמַת
 54 רַצּוֹן וְתֵאָוָה לְגִשְׂמִיּוֹת. דְּהִנֵּה,
 55 הַבְּרִיאָה מְצַד עֲצָמָה הִיא
 56 בְּאוֹפֵן שֶׁעוֹלָם עַל מִילּוּאוֹ
 57 נִבְרָא³⁰, כְּלוּמַר, עוֹלָם מִלֵּא וּמוֹשֵׁלִם
 58 לְלֵא חֶסְרוֹן,
 59 וְעַל-אֲחַת-כַּמָּה-וְכַמָּה בְּנוֹגֵעַ
 60 לְעוֹלָם קָטָן זֶה הָאָדָם³¹,
 61 שְׁבוּרָאֵי נִבְרָא שְׁלֵם וּבְלִשׁוֹן
 62 הַקְּבֵלָה³², שֶׁאָדָם הָרֵאשׁוֹן
 63 קוֹדֵם הַחֻטָּא הִינּוּ כִפִּי שְׁבִירָה עַל
 64 יְדֵי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא וְעֲדִיין לֹא הִיא
 65 בּוֹ שׁוֹם חֶסְרוֹן הִיא כְּלוּל
 66 מִבְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה, שְׁלוּשָׁת
 67 הַעוֹלָמוֹת הַרוּחָנִיִּים שֶׁל 'סֵדֶר'
 68 הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת הָאוֹר הָאֱלוּקִי מִלְּמַעְלָה
 69 לְמַטָּה רֵאשׁוֹ בְּבְרִיאָה וְגוֹפּוֹ
 70 בְּיְצִירָה, וְרַק רְגֵלֵיו הִיוּ
 71 בְּעֲשִׂיָּה וְזוֹה מוֹכֵן עַד כַּמָּה הִיא
 72 אָדָם הַרְאִשׁוֹן יְצוּר מוֹשֵׁלִם. וְכַמָּה
 73 גּוֹפָא עֲצָמוֹ מוֹכֵן, שֶׁעוֹלָם
 74 הַעֲשִׂיָּה שָׁבוּ הִיוּ רְגֵלֵי אָדָם הַרְאִשׁוֹן
 75 הִיא אֵץ בְּמִדְרֵיגָה נְעִלְתִּית יוֹתֵר
 76 מֵאִשֶׁר מְצַבּוֹ לְאַחַר הַחֻטָּא, וְכַמְפָּרֵשׁ
 77 בְּקְבֵלָה³² וּמִמִּילָא גַם הַעוֹבְדָה
 78 שְׂרַגְלֵי אָדָם הַרְאִשׁוֹן הִיוּ בְּעֲשִׂיָּה לֹא מְלַמְּדֵת שֶׁהִיא חֶסְרוֹן כִּלְשׁוֹ. וְלִכְּן
 79 כִּיּוּן שֶׁרַק בְּגַלְל הַתּוֹהוּ עֲצֵן הַדַּעַת וְהַאִכִּילָה מִמֶּנּוּ בָּאָה לְעוֹלָם הַרְגָּשָׁה
 80 וְתֵאָוָה בְּעִינַיִם גִּשְׂמִיִּים, הִיא תְּמוּרַת זֶה שֶׁעָשָׂה (לְאַחַר הַחֻטָּא)
 81 טוֹעֵם הַחִיף הַגִּשְׂמִי אֵת הַטְּעַם הַגִּשְׂמִי שֶׁבְּמַאֲכָל וְתֵאָב לוֹ
 82 וְנִהְיָה מִמֶּנּוּ הַנֵּאֵה גִשְׂמִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב³³ חִיף אוֹכֵל טוֹעֵם, וְהַחִיף

(26) עֲצֵן חִיִּים שַׁעִר ט שֶׁם פ"ב. (27) רֵאשׁוֹת ז"ב קג, א. וְרֵאשׁוֹת לְקוֹנֵת חוֹקֵת ס, ג. סה"מ ע"ר ע' קלח וְאִילָךְ. (28) רֵאשׁוֹת מֵאִמְרֵי אֲדָה"ז אֲתַחֲלֵךְ לְאֹנִיָּא ס"ע נה וְאִילָךְ. (29) בְּרֵאשִׁית ג, ו. (30) רֵאשׁוֹת ב"ר פ"ד, ז. וְרֵאשׁוֹת שֶׁם פ"ב, ו. פ"ג, ג (וּבִיפְתָת שֶׁם). (31) תְּנַחֲמוּא פְקוּדֵי ג. ז"ח רנז, ב. תְּקוּזָה תס"ט (ק, ב. קא, א). (32) סִפְרֵי הַגְּלוּלִים פ"ח. וְרֵאשׁוֹת עֲצֵן חִיִּים שַׁעִר לט (שַׁעִר מ"ן וּמ"ד) דְּרוּשׁ א בְּסוֹפּוֹ. שַׁעִר מֵאִמְרֵי רִשְׁבִּי לז"ג פג, א. (33) אִיּוֹב יב, יא.

י"ט כסלו ה'תשכ"ו

ביאור בדרך אפשר

1 הָרוּחָנִי שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאָדָם טוֹעֵם אֶת הַטַּעַם וְהַתְּעוּגָה שֶׁבְּעֵנִינִים
 2 רוּחָנִיִּים, הִנֵּה קוֹדֵם הַחֲטָא הִיָּה הַחֵיף הַגְּשָׁמִי שֶׁל אָדָם
 3 הָרֵאשׁוֹן טוֹעֵם אֶת הַטַּעַם הָרוּחָנִי שֶׁבְּעֵנִינֵי עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה,
 4 היינו שלמרות היותם דברים גשמיים (שכן בעולם העשייה יש בחינת עשייה
 5 הרוחנית ובחינת עשייה הגשמית,
 6 בשונה מעולמות בריאה ויצירה שהם
 7 עולמות רוחניים ללא נחיתת מקום
 8 לגשמיות), אדם הראשון היה 'טועם'
 9 ומרגיש בהם את ה'טעם' והתוכן
 10 הרוחני שלהם ולא את הגשמיות
 11 שבהם, כפי שהולך ומפרט.
 12 דִּהְיֶה אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל³⁴
 13 אֵין לָךְ כָּל עֵשֶׁב שֶׁלֹּמְטָה
 14 (בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגְּשָׁמִי) שְׂאִין
 15 לוֹ מְזֵל שׁוֹרֵשׁ וּמְקוֹר רוּחָנִי
 16 לְמַעְלָה הַמִּכָּה בּוֹ וּמִשְׁפִּיעַ לוֹ
 17 חַיּוֹת וְאוֹמֵר לוֹ גְּדֹל, וְהָרִי
 18 מוֹבֵן שֶׁהַמְּזֵל שֶׁהוּא רוּחָנִי
 19 הוּא רַק שָׂרֵשׁ וּמְקוֹר לְטַעַם
 20 וּמְתִיקוֹת הַגְּשָׁמִית בְּעֵשֶׁב
 21 וּפְרִי שֶׁלֹּמְטָה, אֲבָל עִם הַיּוֹת
 22 שׁוֹרֵשׁ וּמְקוֹר לְגִשְׁמִיּוֹת וּלְמִתִּיקוֹת
 23 גִּשְׁמִית אֵין בּוֹ עֲצֻמוֹ טַעַם
 24 וּמְתִיקוֹת גְּשָׁמִית, כִּי אִם טַעַם
 25 וְתְעוּגָה רוּחָנִי שֶׁאֲחֵרֵי יִרְדֶּה
 26 וּצְמֻצוֹם רַב הוֹפֵךְ לְטַעַם וּמְתִיקוֹת
 27 גִּשְׁמִית. וְכֵן הִיָּה אֲצֵל אָדָם
 28 הָרֵאשׁוֹן קוֹדֵם הַחֲטָא,
 29 שֶׁבַּחֵיף הַגְּשָׁמִי שֶׁלוֹ הִיָּה
 30 נִרְגָּשׁ הַטַּעַם וְהַתְּעוּגָה
 31 הָרוּחָנִי, הַיְינוּ שֶׁהֵיחַס שְׁבִין
 32 הַגְּשְׁמִיּוֹת וְהַרוּחָנִיּוֹת כִּפִּי שְׁבֵא לִירֵי
 33 בִּטּוֹי אֲצֵל אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִרְגִישׁ
 34 בַּחֵץ הַגְּשָׁמִי אֶת ה'טַעַם' וְהַתּוֹכֵן
 35 הָרוּחָנִי, דוּמָה לִיחַס שְׁבִין הַגְּשְׁמִיּוֹת
 36 כִּפִּי שֶׁהֵיא בְּעוֹלָם הַזֶּה לְשׁוֹרֵשׁ וּמְקוֹר
 37 שֶׁלָּה כִּפִּי שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וּבְכָל אֹפֶן,
 38 קוֹדֵם הַחֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן הִרְגִישׁ
 39 אֶפִּילוֹ בַּגְּשְׁמִיּוֹת רַק רוּחָנִיּוֹת וְאֵילוֹ
 40 הַטַּעַם וְהַמְתִּיקוֹת הַגְּשָׁמִית
 41 לֹא הִיָּה בְּאוֹפֶן שֶׁל הַרְגָּשָׁה
 42 אֶפִּילוֹ בַּחֵיף הַגְּשָׁמִי. וְהַחֵיף

ביאור בדרך אפשר

הָרוּחָנִי שֶׁלוֹ שֶׁהִיָּה בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, כְּמוֹבֵא לַעִיל ש"ראשו בבריאה
 וגופו ביצירה", הִיָּה טוֹעֵם ו'מרגיש' (לא הָרוּחָנִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם,
 שֶׁהִיָּתָה נִרְגָּשָׁת אֲצֵלוֹ בַּחֵיף הַגְּשָׁמִי, אֲלֵא) מְתִיקוֹת הַתּוֹרָה
 כו', היינו מתיקות רוחנית שלמעלה מכל שייכות לגשמיות. וְכֵן הִיָּה
 עֲנִין הַחֲטָא שֶׁל הַאֲכִילָה מֵעַן
 הַדַּעַת שֶׁפָּגַם וַעֲשָׂה חֲסֵרוֹן בְּשִׁלְמוֹת
 שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, שֶׁטַּעַם וְהִרְגִישׁ
 מְתִיקוֹת הַדְּבָר הַגְּשָׁמִי. וְעִיֵּקֶר
 הַחֲטָא הַדָּבָר הַמְּרַכְזֵי שְׁגָרָם אֶת
 הַפָּגַם וְהַחֲסֵרוֹן בְּמוֹבֵן הָרוּחָנִי הוּא
 בְּהִרְגָּשָׁת הַדְּבָר, בְּהִרְגָּשָׁה
 הַמְּבִיאָה לִידֵי רִצּוֹן וְתַאוּוָה וְעוּגָה
 שְׂעֵל-יְדֵי-זֶה כְּתוּצָה מִה'הִרְגָּשָׁה'
 וְהַעוּגָה בְּגִשְׁמִיּוֹת וְהַמְתִּיקוֹת הַגְּשְׁמִית
 נִפְרָד מִהָרוּחָנִיּוֹת שֶׁבּוֹ וְנִמְשָׁף
 אַחֵר הַגְּשָׁמִיּוֹת שֶׁבּוֹ.
 וְעַל-דֶּרֶךְ מַה שֶׁפְּתוּב³⁵ עַל אָדָם
 וְחוּהָ לְאַחֵר הַחֲטָא וְיִדְעוּ כִּי
 עִירְמִים הֵם, שֶׁהַפְּנֵה בְּזָה
 הֵיא לֹא לְעֲנֵן הַיְדִיעָה סְתָם,
 שֶׁהֵרִי בּוֹדֵאי יִדְעוּ זֹאת גַּם קוֹדֵם לְכֵן
 אֲלֵא לִידִיעָה בְּאוֹפֶן שֶׁל
 הַרְגָּשָׁה (בְּמִבּוֹאֵר בְּמִפְרָשֵׁי
 הַתּוֹרָה³⁶ מַהִי מִשְׁמַעוֹת הַיְדִיעָה'
 וְה'הִרְגָּשָׁה' בְּכֵן שֶׁהֵם עֲרוּמִים נֶעְשָׂה
 בְּזָה בְּכֵן שֶׁהֵיוּ עֲרוּמִים תְּאֵנָה
 גְּשָׁמִית. מַה-שְּׂאִין-בֵּן
 לְפָנֵי-זֶה, קוֹדֵם הַחֲטָא, אֵף שֶׁהֵיוּ
 עֲרוּמִים, מְכַל-מְקוֹם לֹא
 יִתְבַּשְׁשׁוּ³⁷ וְלֹא עֲלָתָה בְּלִיכֵם שׁוֹם
 תַּאוּוָה בְּלַתִּי רִצּוּיָה, וְכַמְּבֹאֵר
 בְּרֵאשִׁית חֲכָמָה³⁸ שֶׁהִיָּה זֶה
 הַעוֹבְדָה שֶׁהֵיוּ עֲרוּמִים לֹא עוֹרְרָה בָּהֶם
 שׁוֹם תַּאוּוָה בְּלַתִּי רִצּוּיָה כִּי כָל אַבְרָהָם
 כּוֹלֵם נִרְאוּ לָהֶם כַּאֲמַעְצֵי לְקִיּוֹם
 הַמְּצוּוֹת כְּמוֹ שֶׁמְקַיְמִים מִצְוָה
 עַל-יְדֵי אֲבָר אַחֵר, דְּכָשֶׁם
 שֶׁמְקַיְמִים מִצְוֹת הַנְּחַת
 תְּפִילִין עַל-יְדֵי הַיָּד, כֵּן
 מְקַיְמִים מִצְוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה
 עַל-יְדֵי אֲבָר זֶה. וְרַק לְאַחֵרֵי שֶׁנֶּעְשָׂה עֲנִין

(34 ראה ב"ר פ"י, ו. זהר ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ"י. וראה תניא אגה"ק סוס"כ (קלב, א).
 (35 בראשית שם, ז. 36) ראה אוה"ח עה"פ. וראה גם תו"ח בראשית ל, ג. 37) בראשית ב, כה. 38) שער הקדושה פט"ו.

ביאור בדרך אפשר

46 אלא ייראה טוב ולכן יכולים לעמוד על מהותו, אם הוא איש
 47 טוב או להיפך בקלות יחסית. אבל פאשר ישנו ענין הדעת,
 48 הפרה והרגשה, וכמו באיש ערום המודע למצבו כי יש לו דעת
 49 להבין ולהרגיש את משמעות היותו ערום, כך גם לגבי מצבים אחרים, אם
 50 האדם הוא בר-דעת ויש לו יכולות
 51 לדעת, להכיר ולהרגיש את מצבו ואת
 52 מה שקורה סביבו, והמשמעות של
 53 מצבו ומעשיו מובנת לו היטב אזי
 54 אי-אפשר לעמוד על מהותו,
 55 כי גם פאשר בחיציזוניות
 56 ובגלוי הוא טוב, יכול להיות
 57 שבקרבנו כו' 41 הוא היפך הטוב
 58 ורק מעמיד פנים כאדם טוב (ובלשון
 59 הפסוק בירמיהו שאליו רומז המאמר:
 60 "חץ שחוט לשונם מרמה דבר, בפיו
 61 שלום את רעהו ידבר, ובקרביו ישים
 62 ארבו"). וזהו מצב כזה בו האדם
 63 מעמיד פנים שמצבו ומעשיו טובים,
 64 בשעה שאין זו האמת הוא ענין
 65 תערוכות טוב ורע,
 66 שאף-על-פי שבחיציזוניות הרי
 67 זה דבר טוב, וייתכן שאמנם יש
 68 בכך טוב במידה מסוימת
 69 מפל-מקום מעורב בזה רע.
 70 וכן להפך, יתכן גם מצב הפוך
 71 שבחיציזוניות הרי זה דבר רע
 72 ולכאורה נראה שהאדם נמצא במצב
 73 לא רצוי ומעשיו לא ראויים,
 74 ומפל-מקום מעורב בזה טוב,
 75 אלא שבשביביל זה כיו ליצור
 76 שילוב בין טוב ורע יש צורך
 77 בשכל והכמה ולא די בחלקי
 78 המוחין הקשורים בהבנה והשגה
 79 ("חכמה" ו"בינה"), אלא יש צורך גם
 80 בהתקשרות והתחברות הרעיון השכלי
 81 עם האדם עצמו ועד לענין
 82 הדעת, הפרה והרגשה,
 83 להכניס את עצמו (צוטראגן און אריינלייגן זיך) להתקרב
 84 לענין ולהיכנס לתוך הנושא מתוך אינטרס אישי) בהענין, ורק כאשר
 85 העיסוק בעניין כולל גם שימוש בכוח הדעת, אזי יש לאדם יכולת לכסות
 86 את הטוב הנראה במעשיו בחיציזוניות ובגלוי ולהתנהג באופן שיוצר רושם
 87 של היפך הטוב או לחילופין לכסות את הרע הנראה במעשיו בחיציזוניות
 88 ובגלוי וליצור רושם טוב, היינו להתנהג באופן כזה שהחיציזוניות לא
 89 תהיה כמו הפנימיות, שזהו שאין תוכו הפנימיות שלו ככרו' 42
 90 כמו החיציזוניות שלו.

1 שבעשה ענין ההרגשה בגשמיות ובתאוות, לאחר החטא, וידעו גו',
 2 אזי הוצרך להיות יעשה גו' פתנות עור וילבישם³⁹.
 3 ה) וענינו המשמעות של ענין הידיעה וההרגשה כפי שהיא בנפש
 4 האדם, שגם בו יש פח הדעת, שהרי לנפש יש עשרה כוחות
 5 המקבילים לעשר הספירות העליונות
 6 שהוא כוח הדעת עליו נאמר בווהר
 7 שהוא מפתחא דכליל שית⁴⁰,
 8 כלומר, כשם שמפתח מאפשר לפתוח
 9 דבר סגור וסתום כך כוח הדעת הוא
 10 המאפשר לפתוח ולהפעיל את המידות
 11 מן העולם והגלוי, כי תוכן ענין
 12 הדעת הוא חלק זה במוחין ובהתבוננות
 13 שבו הרעיון השכלי מתחבר ומתקשר
 14 עם האדם עצמו ולא נשאר כדבר
 15 תיאורטי ומופשט אלא הופך להיות
 16 דבר שנוגע ואיכפת לאדם, וככל
 17 שהרגשת השייכות האישית לענין
 18 הולכת ומתחזקת כך ההתרגשות
 19 וההתפעלות של המידות הולכת
 20 וגוברת, ואילו ביחס לדבר שלא נוגע
 21 לו אישית האדם מתפעל ומתרגש
 22 הרבה פחות, ולכן כוח הדעת הוא
 23 המפתח הפותח ומגלה את המידות
 24 ונקרא "מפתחא דכליל שית", שכולל
 25 את ששת המידות (חסד, גבורה,
 26 תפארת, נצח, הוד יסוד) וכוח הדעת
 27 הוא מקור המדות, שנהלקות
 28 בכללות להסד וגבורה, טוב
 29 ששורשו במידת החסד שעניינה לגלות
 30 ולהשפיע אור אלוהי ורע ששורשו
 31 במידת הגבורה שעניינה העלם והסתור
 32 וצמצום עד שרביבו הצמצומים יש גם
 33 קליפות' וסטרא אחרא, הנה
 34 על-ידי הדעת נעשה
 35 תערוכות טוב ורע כפי שהולך
 36 ומבאר.
 37 דהנה, לולי ענין הדעת,
 38 פאשר האדם הוא בקטנות הדעת, קטנות המוחין, וכמו
 39 איש תם שאינו בר דעת, ואין בכוחו להכיל שילוב של שני קוים
 40 שונים וסותרים אזי אין אצלו תערוכות טוב ורע, והינו
 41 שבפאשר עושה דבר טוב, אין בו תערוכות רע והטוב הוא טוב
 42 מוחלט. וכאשר עושה דבר רע, אין בו תערוכות טוב והרע
 43 הוא רע מוחלט. וזה לפי שאין בו דעה להסתיר ולרמות כו'
 44 על-ידי עירוב טוב ברע, וכאשר הוא עושה דבר רע, למשל, הרע
 45 בולט וניכר כי אין לי מספיק לשכל לרמות ולהעמיד פנים כך שהרע לא יבלוט

(39 בראשית ג, כא. 40) ראה זח"ב קעז, א. לקו"ת ואתחנן ו, ד. 41) ע"פ לשון הכתוב - ירמי' ט, ז. 42) ע"פ לשון חז"ל

ביאור בדרך אפשר

1 וְעוֹד זֹאת, שְׁעַל-יְדֵי הַדַּעַת נַעֲשֶׂה הַתְּחַלְקוֹת שֶׁל הַרְעִיּוֹן הַשְּׁכִלִי
 2 כְּפִי שֶׁהוּא מוּבֵן וּמוֹשָׁג בְּשֶׁכֶל לְרִיבּוּי פְּרָטִים. וְהֵינּוּ, שְׁפָאֲשֵׁר
 3 הוֹלֵךְ לְתוֹמוֹ בְּהַשְׁפַּלַת הָעֲנָן וְהַתְּפִיסָה הַשְּׁכִלִית הִיא פִּשְׁטֻנִּית,
 4 בְּתַמְמוּת, אֲזִי אֵינִי רוֹאֶה אֶת רִיבּוּי הַפְּרָטִים שֶׁבְּעֲנָן זֶה וְגַם
 5 הַהֲבֵנָה הִיא פִּשְׁטֻנִּית וּבְמוֹבֵן מִסּוּיִם
 6 שְׁטַחִית, אֲכַל פְּאֲשֵׁר מִכְּנִיס אֶת
 7 עֲצָמוֹ בְּעוֹמֵק הָעֲנָן, וּמִמִּשְׁךְ
 8 לְעֵיִן וְלַחֲקוֹר בְּנוֹשָׁא הַנִּידוֹן עִם עֵיִן
 9 וְאִינְטֵרס אִישִׁי אֲזִי הוּא מַעֲבֵד אֶת
 10 הַרְעִיּוֹן, הֵינּוּ מִפְּתַח וּמִרְחִיב
 11 (וּמוֹסִיף תְּרֻגוֹם שֶׁל מִפְּתַח וּמִרְחִיב
 12 לְאִיִּדִישׁ: עַר אֲרַבְעֵט
 13 פֶּאֲנָאֲנְדֵּער) אֶת נְקוּדַת
 14 הַהַשְׁפָּלָה, וּמְגַלֶּה בָּהּ רִיבּוּי
 15 פְּרָטִים שֶׁלֹּא יָדַע וְהִכִּיר בַּהּ קוֹדֵם
 16 לָכֵן, כִּשְׁלֹא נִכְנַס בְּעֵיִן בְּאוֹתָהּ מִיֵּד
 17 וְהַהֲבֵנָה הִיחָה פִּשְׁטֻנִּית וּבְתַמְמוּת.
 18 וְאִף שֶׁגַם עַל-יְדֵי הַבִּינָה
 19 מִתְגַּלִּים הַפְּרָטִים, כַּמְבוֹאֵר
 20 בְּחִסְדוֹת בְּמִקְמוֹת רַבִּים שֶׁרַעִיּוֹן שְׁכִלִי
 21 מִתְחִיל בְּנִקְוֹת הַחֲכִמָּה לְאַחַר הַמַּעֲבָר
 22 מִחֲכִמָּה לְבִינָה הוּא מִתְּפַתַּח לְאוֹרֶךְ
 23 וְרוֹחֵב, כִּךְ שֶׁהִדְבֵּר שֶׁהִיא בְּחֲכִמָּה
 24 נְקוּדָה אַחַת כְּלִלִית, כֹּא בְּבִינָה בְּרִיבּוּי
 25 פְּרָטִים, מְכַלֵּמְקוֹם דּוּקָא הַדַּעַת,
 26 הַהֲתַקְשְׁרוֹת וְהַהֲתַחַבְרוֹת בְּעֵיִן בְּאוֹפֵן
 27 אִישִׁי, מְגַלֶּה הַרְבֵּה פְּרָטִים חֲדָשִׁים, כִּי
 28 הֵנָּה בִּינָה מִצַּד עֲצָמָה,
 29 שְׁעִנְיָנָה הֲבִנָּה וְהַשְׁגָּה, וְכֵל
 30 מִהוֹתָה הִיא שְׁכֵל וְהַבְּנָה עֲדִיין הִיא
 31 תּוֹפְסֶת רַק אֶת כָּל־לוֹת הָעֲנָנִים,
 32 וְכִדִּי לְמִצּוֹא אֶת רִיבּוּי
 33 הַפְּרָטִים שֶׁנִּמְצְאִים בְּעוֹמֵק הַפְּרָטִים
 34 וְנַעֲלָמִים וְנִסְתָּרִים בְּתוֹכָם צָרִיף
 35 לְהַכְנִיס וְלִיגַע אֶת מוֹחַ
 36 הַבִּינָה וְלַהֲפַעִיל אוֹתוֹ בְּכוּחַ רַב
 37 בְּאוֹפֵן שֶׁל הַעֲמָקָה, וְעֵיִן הַעֲמָקָה בְּבִינָה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי
 38 הַדַּעַת דְּוָקָא כְּלוֹמֵר, נִכּוֹן שֶׁהִרְחַבְתָּ הַרְעִיּוֹן לְפְרָטִים הוּא פְּעוּלָה שֶׁל כּוּחַ
 39 הַבִּינָה, אֲבָל כּוּחַ הַדַּעַת הוּא הַמַּפְעִיל אֶת כּוּחַ הַבִּינָה וְגוֹרֵם לוֹ לְהַתְּעַמֵּק כְּרֵאוֹי
 40 וְאִכּוֹן לְהַגִּיעַ אֶל הַפְּרָטִים הַמְּבוּקָשִׁים, וְנִמְצָא שֶׁהַדַּעַת הִיא הַאֲמִצְעִי לְחַלּוֹקַת
 41 הַשְּׁכֵל לְפְרָטִים. וְכִיּוֹן שְׁעַל-יְדֵי הַדַּעַת נַעֲשֶׂה הַתְּחַלְקוֹת
 42 הַפְּרָטִים בְּרִיבּוּי אֹפְנִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, כִּי לְאַחַר הַתְּעַמְקוֹת
 43 רְאוּיָה בְּרַעִיּוֹן הַשְּׁכִלִי נִיתַן לְהַבִּין אֶת הַדְּבָרִים בְּצוּרוֹת שׁוֹנוֹת כִּמוֹ לְמַשֵּׁל
 44 פִּירוּשִׁים שׁוֹנִים בְּאוֹתוֹ פְּסוּק אוּ בְּאוֹתָהּ מִשְׁנֵה וְגַמְרָא וְכִי הָרִי זֶה פּוֹלֵל
 45 גַּם עֲנָנִים הַפְּפִיִּים זֶה מִזֶּה, וּבְאֹפֵן שְׁיֻכְלוּ לְהִיּוֹת שְׁנֵיהֶם

ביאור בדרך אפשר

יְחַד כִּמוֹ, לְמַשֵּׁל, לְהַבִּין הַיֵּטֵב, וְאִפְּלוּ לְהַזְדַּהֵר, הֵן עִם הַדַּעַת הָאוֹמֶרֶת
 47 שְׁבִמְקָרָה מִסּוּיִם הַחֲלָכָה הִיא 'פְּטוּר' וּבְאוֹתָהּ מִיֵּדָה גַּם לְהַבִּין וְלַהֲזַדְהוּת עִם
 48 הַדַּעַת הָאוֹמֶרֶת 'חַיִּיב', לְמִירוֹת שְׁמִדוּבָר בְּשֵׁתִי שִׁיטוֹת מְנַגְדוֹת וְהַפְּכִיּוֹת
 49 לְחַלּוֹטִין (וְגַם הַשִּׁלּוּב הַזֶּה בֵּין שְׁתֵּי דַעוֹת הַפְּכִיּוֹת יְכוּל לְהִיּוֹת רַק בְּכוּחַ הַדַּעַת,
 50 בְּדוּמָה לְמַבּוֹאֵר לְעִיל שֶׁהַשִּׁלּוּב בֵּין
 51 חֶסֶד וְגִבּוּרָה וְכֵן הַתְּעוּבָת בֵּין טוֹב וְרַע
 52 הֵם בְּכוּחַ הַדַּעַת). וְהוֹלֵךְ וּמְבַאֵר מְדוּעַ
 53 הַשִּׁלּוּב בֵּין הָאוֹפְנִים הַשׁוֹנִים
 54 וְהַהֲפָכִיִּים בֹּא בְּכוּחַ הַדַּעַת דּוּקָא:
 55 וְהַעֲנָן בְּזֶה, דְּהֵנָּה הַמְּדוּת
 56 מִצַּד עֲצָמָן כְּפִי שְׁכֵל אַחַת בֹּאָה
 57 לְיָדִי בִּישׁוּרֵי וְגִילּוּי בְּעֵיִן הַמִּיּוּחָד שֶׁלָּהּ,
 58 לְמַשֵּׁל מִיֵּדָה חֶסֶד בְּעֵיִן הָאוֹר
 59 וְהַגִּילּוּי וְהַשְּׁפָעָה, וּמִיֵּדָה הַגִּבּוּרָה
 60 בְּעֵיִן הַסְּתֵר הָאוֹר וְצִמְצוּם וְהַגְּבַלַת
 61 הַשְּׁפָעָה אֵינֵן יְכוּלוֹת לְהַתְּעַרֵּב זֶה
 62 בְּזֶה, דְּכִיּוֹן שְׁמִדָּה זֶה הִיא
 63 בְּגִילּוּי, וְגַם הַמְּדָה הַהֲפָכִית
 64 הִיא בְּגִילּוּי, כִּךְ שְׁכֵל אַחַת מֵהֵן
 65 הַתְּכַוֵּנֹת הַמִּיּוּחָדוֹת לֵה הֵן בְּצוּרָה
 66 נִיכְרָת וְנִרְגַשְׁתָּ בִּירוֹת אִם-כֵּן אֵיף
 67 יִתְעַרְבוּ שְׁנֵיהֶם יְחַד וְהִי מְדוּבָר
 68 בְּתַכּוּנֹת שׁוֹנוֹת וְהַפְּכִיּוֹת לְחַלּוֹטִין.
 69 וְכֵל זֶה בְּהַתְּגַלּוֹת עֲצָם הַמְּדָה
 70 עַל טְהָרְתָּהּ, כְּפִי שֶׁהִיא מִצַּד עֵיִנָּה
 71 וּמִהוֹתָה כְּעֵצָם שְׂאֵז אֵיִן לָהּ
 72 קִישׁוּר וְחִיבּוּר עִם הַמְּדָה
 73 הַהֲפָכִית וְכַמְדוּגָשׁ לְעִיל שֶׁאִי-
 74 הַשִּׁלּוּב וְהַעִירוּב בֵּין מִיֵּדוֹת שׁוֹנוֹת
 75 וְהַפְּכִיּוֹת הוּא כְּפִי שֶׁהַמִּיֵּדוֹת הֵן 'מִצַּד
 76 עֲצָמָן'. אִף עַל-יְדֵי הַשְּׁכֵל,
 77 יְכוּל לְהִיּוֹת עִירוּב וְהַתְּפַלְלוֹת
 78 הַמְּדוּת זֶה בְּזֶה, בְּמִיֵּדוֹת עֲצָמָן
 79 שְׁעֵינִים הוּא רִגֵּשׁ וְתַחֲשׁוּשָׁה יֵשׁ סְתִירָה
 80 בֵּין רִגֵּשׁ אַהֲבָה שְׁמִקּוּרוֹ בְּמִיֵּדָה חֶסֶד
 81 לְרִגֵּשׁ יִרְאָה שְׁמִקּוּרוֹ בְּמִיֵּדָה הַגִּבּוּרָה,
 82 וְלֹא יִיתְכַּן שִׁיחִיהָ עִירוּב וְשִׁלּוּב שֶׁל אַהֲבָה וְשִׁנְאוֹ, אֲבָל מִצַּד הַשְּׁכֵל הַשִּׁלּוּב
 83 בְּהַחֲלֵט אֲפִשְׁרֵי וְטַבְעוֹ שֶׁל הַשְּׁכֵל הוּא לְהִיּוֹת נוֹשָׂא הַפְּכִים וְלִכֵּן בְּכוּחַ הַדַּעַת
 84 יְכוּלָה לְהִיּוֹת הַתְּכַלְלוֹת בֵּין מִיֵּדוֹת הַפְּכִיּוֹת – כִּמוֹ 'חֶסֶד שְׁבַגְבוּרָה' וְגִבּוּרָה
 85 שְׁבַחְסֵד' לְמִירוֹת שְׁמִצַּד עֲצָמָן, כִּשְׁחֶסֶד מִתְּגַלֶּה בְּטַהֲרָתוֹ וְכִשְׁבַּגְבוּרָה מִתְּגַלֶּה
 86 בְּטַהֲרָתָהּ, הֵם שְׁתֵּי מִיֵּדוֹת הַפְּכִיּוֹת וְסוֹתוֹרוֹת כִּי הַשְּׁכֵל מְגַלֶּה וּמְרַאֶה
 87 שְׁיֵשׁ בְּמִדָּה גּוֹפָא כְּפִי פְּרָטִים, שְׁמִצַּדָּם תּוֹכֵל לְהַתְּאַחֵד גַּם
 88 עִם מְדָה שֶׁהִיא הַפְּכִית מִמֶּנָּה הֵינּוּ שְׁכּוּחַ הַשְּׁכֵל נִיתַן לְמִצּוֹא בְּחֶסֶד
 89 עֲצָמוֹ פְּרָטִים מִסּוּיִמִּים שְׁבָהֵם הוּא דוּמָה לְגִבּוּרָה, וְכִךְ בְּשִׂאֵר הַמִּיֵּדוֹת
 90 (בְּמַבּוֹאֵר בְּאַרְבָּה בְּ'תוֹרַת חַיִּים' לְאֲדַמ״ר הָאֲמִצְעִי פְּרָשַׁת נַח״כ)

פדה בשלום נפשי מקרב לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 למוחין עצמן וכשם שהמוחין הם בבחינת בלתי מורגש, כמו
 2 זן המדות הן בלתי מורגשות, אחד ההבדלים המהותיים בין מוחין
 3 למידות הוא שבמוחין האדם שקוע בהבנת והשגת הענין וגם אם הוא מתפעל
 4 ומתרגש מהדברים, הרי זו התפעלות והתרגשות שקטה שנקראת "בלתי
 5 מורגש", ואילו במידות ההתפעלות
 6 וההתרגשות היא הדבר הבלוט
 7 והמרכזי, אך כאשר אור המוחין עצמו
 8 מאיר במידות אזי גם המידות הן באופן
 9 של "בלתי מורגש" והינו שנייב
 10 במדות הביטול שהמוחין
 11 (פמבואר בארופה במקום
 12 אחר, שהמוחין הם באופן
 13 של ביטול כי כל עניין המוחין הוא
 14 היכולת של האדם להתחבר עם מה
 15 שמחוץ ממנו ונעלה ממנו, ולא
 16 באופן של התרחבות המציאות
 17 האישית והתחושות האישיות של
 18 האדם, שזהו מצד ריבוי האור
 19 שבהם שגורם לאדם תחושה של
 20 ביטול, לעומת המידות שהם בבחינת
 21 קטנות ביחס למוחין ובהם מודגשת
 22 המציאות האישית של האדם, ולכן
 23 גם לאחרי שמתגלים במדות
 24 ריבוי פריטים, שמצד זה
 25 יכולה להיות התפללות מדות
 26 הפפיות (כנ"ל סעיף ה), הרי
 27 זה באופן של ביטול וללא
 28 תחושת יישות שבדרך כלל מאפיינת
 29 את המידות, כי ההתכללות היא ככוח
 30 המוחין ולא ביטוי של המידות ולכן
 31 לא יכול להיות מזה יניקה
 32 ל'לעומת-זה', כפי שהדברים הם
 33 במצבים אחרים של השפעה יתירה
 34 כמו תערוכות טוב ורע שבה
 35 יש כן חשש לדברים לא רצויים,
 36 כמבואר לעיל שעירוב זה הוא שורש
 37 החטא והגלות. מה-שאין-בן
 38 חסדים המגולים ונרגשים באופן
 39 שכל מידה מודגשת בפני עצמה,
 40 שנמשכת בלב רק בחינת

1 בדרושים מאמרי החסידות המבארים ענין ההתחלקות שבין
 2 המידות השונות וההתפללות החיבור והשילוב ביניהם). וזהו גם
 3 הטעם וההסבר לכך מה שעל-ידי הדעת נעשה תערוכות טוב
 4 ורע, ועד כפי שנמשך בפעל, לא רק בהבנה ובהכרה שכלית ורגשית
 5 אלא גם בפועל ממש שעל-ידי
 6 האכילה מעץ הדעת נעשה
 7 ענין התפירה וההרגשה (לא
 8 רק ברוחניות, כפי שהיה קודם
 9 החטא אלא גם ובעיקר)
 10 בגשמיות העולם (בגשמיות
 11 הפרי), שזהו כללות ענין
 12 חטא עץ הדעת, שרש
 13 החטאים, שבגללם נעשה
 14 ענין הגלות, כנ"ל וכל זה נובע
 15 מהחיבור והשילוב של הטוב עם הרע,
 16 כמבואר לעיל.
 17 (ו) אף הנה ידוע שיש חסדים
 18 המכוסים שבחינוניות ובגלוי הם
 19 באים ומתגלים כהיפך החסד
 20 וחסדים המגולים⁴⁴ שגם
 21 בחינוניות ובגלוי הם נראים כטוב
 22 וחסד, ומבואר בקבלה⁴⁵
 23 שחסדים המכוסים הוא ענין
 24 עץ החיים, וחסדים המגולים
 25 הוא ענין עץ הדעת. ולפי
 26 המבואר לעיל אודות השילוב בין טוב
 27 ורע, יש לבאר את משמעות הדברים
 28 כך, חסדים המכוסים הינו
 29 שהמדות לא מתגלות ופועלות כפי
 30 שהן "מצד עצמן" וב"טהרתן" אלא
 31 המידות כפי שהן מכוסות באור
 32 השכל והמוחין. אף אין
 33 הפונה להמדות כפי שהן
 34 בשכל ועדיין לא באו לידי גילוי
 35 בתור מידות ורגש שבלב, שהיא בחינת
 36 מדות שבשכל, היינו אותו חלק
 37 בשכל שיש בו אפשרות לגלות
 38 ולהוליד מידות אלא להמדות
 39 כפי שהם בלב, אלא שנמשך
 40 ומאיר בהם בגילוי בחינת
 41 פנימיות המוחין, גללות המוחין, עם העומק שבשכל ועם כל פרטי
 42 ההשכלה שאז המדות הן כמו המוחין, ויש למידות תכונות דומות

(44) ראה סה"מ ע"ר ע' יג ואילך. תרצ"ב ע' כט ואילך. ה'ש"ת ע' 22 ואילך. (45) לקו"ת להאריז"ל פ' בראשית. לקו"ת נצבים מח, ד. אוה"ת נח ח"ג תקצז, ב ואילך. סה"מ תרנ"ח ע' ט ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מידות שבלב (ולא כטבע המוחין), וכמו למשל בַּעבוּדָה דְקְדוּשָׁה,
2 שגם בה ייתכן מצב של מידות עם הרגשה של מציאות האדם ועם ביטוי
3 ליישות העצמית שלו, לרדוגמה בַּמְדַת הָאֵהָבָה, כאשר האדם מתעורר
4 ברגש אהבה לה', הרי עם כל המעלה והיתרון שבדבר, יתכן שזה יהיה מתוך
5 ביטוי מסויים של הישות של האדם
6 האוהב כי האהבה היא באופן כזה
7 שְׁנִרְגַשׁ אֲצִלוֹ הֶעֱנִין דְקָרְבַת
8 אֲלֵקִים לִי טוֹב⁴⁶, הִינּוּ לֹא
9 הַטוֹב דְאֵלְקוֹת מִצַד עֲצָמוֹ, כִּי
10 אִם מַה שְׁטוֹב לוֹ, "לִי (עצמי)
11 טוֹב" שְׁזָהוּ עֲנִין שֶׁל פְּנִיָה
12 אִינִטְרַס אִישִי, עִם הַיְוִתָה פְּנִיָה
13 דְקְדוּשָׁה שֶׁהִי מְדוּבֵר עַל אֲהַבַת ה'
14 וזאת מתוך הכרה בגודל המעלה
15 והחשיבות של הקרבה לאלוקות, ובכל
16 זאת, הרגש הוא על כך שהקרבה
17 לאלוקות היא טובה לאדם. וְלֹא־חָרִי
18 הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַמְדַרְיגוֹת
19 מלמעלה למטה בירידה גדולה מאד
20 יָכוֹל לְבוֹא מִזֶּה הַמַּפְנִייה הַאִישִית
21 הַאִמּוּרָה גַם עֲנִין שֶׁל הֶרְגָשָׁה
22 ורצון ותאוה בַּגְּשְׁמִיּוֹת הַעוֹלָם
23 כּוֹ, שְׁזָהוּ קְלָלוֹת הֶעֱנִין
24 דְחָטָא עֵץ הַדַּעַת (כנ"ל סעיף
25 ד).
26 וְזָהוּ גַם מַה שְׁכַתּוּב⁴⁷ לֹא
27 יַחְפוּץ כְּסִיל בְּתַבּוּנָה כִּי אִם
28 בְּהַתְגַּלּוֹת לְבוֹ, ולפי פשוטו
29 הכוונה היא שהכסיל, השוטה, מעדיף
30 את רגשות הלב על השכל והבינה
31 דְפִירוּשׁ תְּבוּנָה לִפִי פְּנִימִיּוֹת
32 הַדְּבָרִים אֵינּוּ בְּחִינַת בִּינָה,
33 בְּחִינַת הַמוֹחִין וְהַשְׁכַּל, אֲלֵא
34 כְּמִבּוֹאֵר בַּקְּבָלָה⁴⁸ (וְהוּבָא
35 פְּתַנְיָא⁴⁹) שְׁתַּבּוּנָה אוֹתִיּוֹת בֵּן
36 וּבַת, שֶׁהֵן דְחִילוֹ וְרַחֲמֵי יִרְאָה
37 וְאֵהָבָה (מְדוּת), הֶרְגַשׁ שְׁבֵלֵב, וְכִיּוֹן
38 שֶׁהַמִּדּוֹת נוֹלְדוֹת מֵהַשְׁכַּל, הֵן נִקְרְאוֹת
39 בֵּן וּבַת, אֲלֵא שֶׁהַמְדוֹת הַמַּתְגַּלּוֹת
40 בְּאוֹפֵן שֶׁל 'תְּבוּנָה' מְכּוּסוֹת
41 בְּמוֹחִין (חֲסָדִים הַמְכּוּסִים),
42 וְלִכֵּן נִקְרְאוֹת בְּשֵׁם תְּבוּנָה,
43 לְשׁוֹן שְׁכַל וּבִינָה (וכמבואר בתניא פרק טו שיש התגלות של אהבה ויראה

44 "בתבונות מוחו ותעלומות לבו" והיא הנקראת "תבונה". וְעַל זֶה נֶאֱמַר
45 לֹא יַחְפוּץ כְּסִיל בְּתַבּוּנָה (חֲסָדִים הַמְכּוּסִים במוחין ואינם
46 מורגשים בלב), כִּיּוֹן שְׁמִשָׁם אִי-אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת יִנְיָקָה
47 ל'לְעַמְת-זֶה', בְּגִלְל הַבֵּיטוּל שְׁנַעֲשֶׂה בַּמְדוֹת מִצַד הַתְּגַלּוֹת
48 פְּנִימִיּוֹת הַמוֹחִין (כַּנ"ל),
49 וכאשר המידות הן בביטול למוחין,
50 הרגש איננו בהתגלות והתפשטות כל
51 כך ואין חשש שיגיע גם למקור בלתי
52 רצוי, וכיוון שה'כסיל' רוצה את
53 ה'לעומת זה', היפך הקדושה, אין הוא
54 חפץ במידות ורגש מסוג זה כִּי אִם
55 בְּהַתְגַּלּוֹת לְבוֹ, חֲסָדִים
56 הַמְּגוּלִים, הֵינּוּ רַגֵשׁ הַלֵב בְּאוֹפֵן
57 שאין המוחין מאירים וניכרים בו שְׁאֵז
58 הַמְדוֹת הֵן בְּאוֹפֵן שֶׁל יִשׁוּת,
59 הַפְּרָה וְהֶרְגָשָׁה, וּמִזֶּה יָכוֹל
60 לְהִיּוֹת יִנְיָקָה ל'לְעוֹמַת-זֶה'
61 כּוֹ, וכמבואר לעיל באריכות, חוּמַר
62 הַעֲנִין שֶׁל הַכְּרָה וְהַרְגֵשָׁה בְּגִשְׁמִיּוֹת
63 שֶׁהוּא שׁוֹרֵשׁ הַחֲטָא וְהַגְּלוּת, בְּמִדּוֹת
64 אֵלוֹ הַכְּסִיל' חֲפֵץ.
65 ז) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹבֵן מַה
66 שֶׁהַתְּחַלַּת שְׁבִירַת הַכְּסִילִים הִיא
67 לֹא מֵהַמִּדּוֹת, מֵהַחֲסָד וְאֵילֵךְ, אֵלֵא מִן
68 הַדַּעַת שֶׁהוּא אֶחָד מִכּוּחוֹת הַשְׁכַּל
69 (שְׁזָהוּ שֶׁהַמְלִיךְ הֶרְאִשׁוֹן מִז'
70 מְלִכִין דְתָהוּ הוּא בְּלַע בֵּן
71 בְּעוֹר שֶׁהוּא בְּחִינַת הַדַּעַת,
72 דַּעַת דְתוֹהוּ), אָף
73 שְׁבִי'לְעַמְת-זֶה' הֵיפֵךְ הַקְּדוּשָׁה,
74 הֵרִי כֵאֵן מְדוּבֵר עַל מַלְכֵי אֲדוּם, אֵין
75 מוֹחַ הַדַּעַת (כַּנ"ל סעיף ג),
76 כִּי מַה שְׁבִי'לְעוֹמַת-זֶה' אֵין
77 מוֹחַ הַדַּעַת הֵינּוּ פְּנִימִיּוֹת
78 הַדַּעַת, וְכִמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר לְעִיל
79 (סעיף ו) בְּנוֹגַע לְפְּנִימִיּוֹת
80 הַמוֹחִין בְּכָלֵל, וּפְּנִימִיּוֹת
81 הַדַּעַת בְּפֶרֶט, שְׁמִצַד הַבֵּיטוּל
82 דְמוֹחִין אֵין מְקוֹם לְיִנְיָקָה
83 ל'לְעוֹמַת-זֶה' מִבְּחִינַת הַדַּעַת,
84 וְהַבֵּיטוּל קִיִּים רַק כֹּאשֶׁר יֵשׁ (בְּמִדּוֹת)
85 הָאֵרָה מֵעַצְמִיּוֹת וּפְּנִימִיּוֹת הַמוֹחִין.
86 כְּפִי שְׁפוּעַל בְּדֶרֶךְ הַרְגִילָה, לֹא הַתְּגַלּוֹת שֶׁל

(46 תהלים עג, כח. 47 משלי יח, ב. 48) ראה זח"ג רצ, ב. עץ חיים שער הכללים פי"א. שער טו (שער הזווגים) ספ"ד. (49) ספ"טז בהגהה.

ביאור בדרך אפשר

- 1 פנימיות המוחין, הרי אדרבה, הוא מפתחא דכליל שית, כוח
2 המשמש כ'מפתח' הפותח ומגלה את ששת המידות, כמבואר לעיל, ופועל
3 במדות התגלות ריבוי הפרטים כו', עד שמזה יכול להיות
4 גם תערוכות טוב ורע כו' שהוא המקור והשורש לענין החטא.
5 וזהו גם מה שבזו מלכין
6 דתוהו החל מהמלך הראשון, בלע
7 בן בעור, שהוא ענין הדעת דתוהו
8 פתיב וימלוך וימת, כי בכל
9 הדרגות הללו היתה שבירה שהביאה
10 ל'נפילה' של ניצוצות הקדושה והנופל
11 מדרגתו נקרא 'מת' מה-שאין-בן
12 במלך השמיני, הדר, שלא נאמרה
13 בו מיתה, כפי שהולך ומבאר. דהנה,
14 מצד זה שבעולם התוהו כל
15 מדה היא בתוקף ההתגלות
16 באופן דוימלוך, אינה יכולה
17 לסבול מדה אחרת זולתה ולא
18 יכול להיות חיבור ושילוב בין שתי
19 מידות שונות (אף-על-פי
20 שנתגלו בה פמה וכמה
21 פרטים, ועד שמצד זה יכול
22 להיות ענין של תערוכות כו',
23 כנ"ל אבל עדיין לא יכולה להיות
24 במידות דתוהו התכלות של המידות
25 זו בזו באופן שמצינו בקדושה גבורה
26 שבחסד וחסד שבגבורה וכדומה, כי
27 כל מידה ומידה היא ב'שות' ומציאות
28 לעצמה), ולכן נעשה וימת⁵⁰
29 בגלל השבירה והנפילה. וכל זה
30 הוא בזו מלכין שבבעת המידות
31 דתוהו (חסד, גבורה, תפארת, נצח,
32 הוד, יסוד ומלכות) כפי שהם
33 מבחינת מלכות. אמנם, מלך
34 השמיני הדר, הוא בחינת
35 יסוד, ספירה השמינית בסדר
36 הספירות החל מהדעת. ומבואר
37 בזהר וקבלה⁵¹ שהחילוק
38 ההבדל בין ספירת המלכות
39 לספירת היסוד הוא כמו
40 החילוק ההבדל בין תוהו
41 לתיקון, דאף שתוהו קדם לתיקון, ולמעשה תחילה נברא עולם
42 התוהו ולאחר שהייתה בו 'שבירת הכלים' נברא עולם התיקון הנה
43 בשרשם הרי זה להיפך, שתיקון קדם לתוהו, כשם
44 שהיסוד קודם למלכות בסדר הספירות ומידת היסוד באה לפני מידת

ביאור בדרך אפשר

- 45 המלכות, ומעלת היסוד שבגללה הוא קודם למלכות היא להיותו
46 בקו האמצעי, בהתאם לחלוקה של הספירות לשלושה 'קרים' – קו הימין
47 (המכיל את הספירות חז"ן – חכמה, חסד, נצח), קו השמאל (המכיל את
48 הספירות בג"ה – בינה, גבורה, הוד) וקו האמצעי (המכיל את הספירות דת"י
49 – דעת, תפארת, יסוד) וקו האמצעי יש
50 לו מעלה מיוחדת כי כולל ומשלב את
51 הימין ואת השמאל יחד ולכן הוא
52 היסוד קשור עם הדעת,
53 וכמאמר⁵² אין קשוי אלא
54 לדעת, ועד לבחינת דעת
55 דעתית, היינו הדעת כפי שהוא בתוך
56 בחינת דעתית וימין (דרגת האלוהות
57 ש'נעתק' ונבדלת מ'ימין' וגילוי,
58 והיא בבחינת 'כתר עליון' שלמעלה
59 מעשר הספירות, ולמעלה יותר,
60 ענין היסוד, המלך השמיני שלא נאמר
61 בו 'ימת' קשור לא רק לבחינת הדעת
62 כפי שהיא ב'עתיק' אלא גם למעלה
63 מזה, בחינת מוחא דעתיקא מוח
64 ד'עתיק' שהוא המוח סתום
65 למעלה מגילוי שלמעלה מבחינת
66 חכמה סתימאה חכמה 'סתומה'
67 שלא באה לידי גילוי כי המוח עצמו
68 נעלה מהחכמה שהיא פרט במוחין
69 (כמבואר בקבלה⁵³), ומשם
70 מבחינת המוח סתום שאינו מתגלה
71 הוא שרש התחלקות המוחין
72 דחסד וגבורה שעל-ידי
73 הדעת בדרך כלל המוחין נחלקים
74 לשלוש – חכמה, בינה ודעת, אבל
75 מבין שלשתם יש במוח הדעת ענין
76 מיוחד, כי בהיותו מקור המידות הרי
77 הוא השורש והמקור להתחלקות נוספת
78 בענין המוחין לחסד וגבורה (שזהו
79 ענין ד' מוחין, חכמה ובינה, ודעת
80 ודעת שנתחלק לחסד וגבורה),
81 שלכן על-ידי הדעת נעשה
82 ענין ההתחלקות (כנ"ל סעיף
83 ה שההתקשרות וההתחברות האישית
84 של האדם לענין השכלי שזהו ענין
85 הדעת, היא הגורמת את הפעלת מוח הבינה המחלק את הרעיון לפרטים ופרטי
86 פרטים), וכדאיתא ב'אדרא רבה'⁵⁴, שהדעת מתחלק לאלף
87 אלפי אדרין ואכסדראין חרדים ומרפסות כו', (והוזהר מביא על כך
88 את הפסוק במשלי "ובדעת חרדים ימלאו") שזהו מצד מרחב הדעת

(50 ראה תו"ח בראשית יג, ד. ובכ"מ. 51) ראה עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ד בהגהה. תו"א קג, ב. סה"מ עטר"ת ע' כה ואילך. 52) יבמות נג, ב. 53) עץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ג. 54) בזח"ג קלו, א. וראה סה"מ עת"ר ע'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הגורם להתחלקות לפרטים רבים מאד, אֶלֶא שְׁפִינָן שְׁזָהוּ בְּקִדּוּשָׁה, 2
 2 הָרִי זֶה בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּפִלּוֹת כּוֹי' וּהַפְּרִטִים הַרְבִּים כְּלוּלִים וּמְחֻבְּרִים 3
 3 זה בזה.
 4 וְזָהוּ גַם מֵה שְׁפִמְלֵךְ הַדָּר כְּתִיב⁵⁵ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל, 4
 5 כְּדֹאִיתָא בְּקַבְלָה⁵⁶ שְׁבַתִּיבַת 6
 6 מְהִיטְבָּאֵל יֵשׁ אוֹתִיּוֹת מ"ה, 7
 7 וְיִטְבָּאֵל בְּגִימְטְרִיא ב"ן, 8
 8 וְהוּא עֲנִין יְחִיד מ"ה וּב"ן, 9
 9 דְּהִינּוּ הַמְּבַרֵר וְהַמְתַּבְּרֵר, 10
 10 תִּיקוֹן וְתוֹהוּ, לְפִי הָאִמּוֹר לְעִיל 11
 11 אֹדוֹת עֲנִינּוּ הַמִּיּוּחַד שֶׁל הַמֶּלֶךְ 12
 12 הַשְּׁמִינִי, הַדָּר, מוֹבֵן גַּם הַטַּעַם הַפְּנִימִי 13
 13 לִכְךָ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ 14
 14 מְהִיטְבָּאֵל", שֶׁם שֵׁשׁ בּוֹ אֵת הַשְּׁמוֹת 15
 15 מ"ה וּב"ן, הֵינּוּ, כִּאֲשֶׁר שֵׁם הוֹי' כְּתוּב 16
 16 בְּמִלּוֹי אוֹתִיּוֹת אֶלֶף, הֵינּוּ יו"ד, ה"א, 17
 17 וּא"ו, ה"ה, הַגִּימְטְרִיא שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת 18
 18 הִלּוּ הֵיא מ"ה (45), וְכִאֲשֶׁר שֵׁם הוֹי' 19
 19 כְּתוּב בְּמִלּוֹי אוֹתִיּוֹת ה"ה, הֵינּוּ יו"ד, 20
 20 ה"ה, ו"ו, ה"ה, הַגִּימְטְרִיא שֶׁל 21
 21 הָאוֹתִיּוֹת הִלּוּ הֵיא ב"ן (52). וּמְבוּאֵר 22
 22 בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת הַשְּׁבִירוֹר שֶׁל טוֹב מִן 23
 23 הָרַע הוּא עַל יַדִּי שֶׁשֵׁם מ"ה, הַמְּבַרֵר, 24
 24 שֶׁכֵּנֵד עוֹלָם הַתִּיקוֹן, מְבַרֵר אֵת שֵׁם 25
 25 ב"ן שֶׁכֵּנֵד עוֹלָם הַתוֹהוּ, הַמְתַּבְּרֵר 26
 26 שְׁזָהוּ הַיְחִיד וְהַיְחִיבּוֹר בֵּין שֵׁם מ"ה 27
 27 וְשֵׁם ב"ן הוּא עַל-יְדֵי הַמְּשַׁכָּה 28
 28 מִבְּחִינָה שְׁלֹמְעֵלָה מִתּוֹהוּ 29
 29 וְתִיקוֹן, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה 30
 30 הַבִּירוֹר דְּתוֹהוּ שְׁתֵּתָאֲחַד עִם 31
 31 תִּיקוֹן וְיַעֲלֶה וְיִזְדַּכֵּן.
 32 (ח) וּבְזָה יוֹכֵן גַּם מֵה 32
 33 שְׁלֹעֲתִיד-לָבֹא כְּתִיב⁵⁷ לֹא 34
 34 יֵרַעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכֹל הַר 35
 35 קְדָשִׁי כִּי מְלֶאֶה הָאָרֶץ דְּעָה 36
 36 אֶת הָהוֹי' כְּפִי מְכִסִּים, 37
 37 וְהַכְּתוּב מְקַשֵּׁר אֵת הָעִלּוּי שִׁיחִי 38
 38 בְּעוֹלָם לְעִתִּיד לְבֹא, "לֹא יֵרַעוּ וְלֹא 39
 39 יִשְׁחִיתוּ", כִּי הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ יִיחַף לְטוֹב, 40
 40 עִם עֲנִיין הָרַע, דְּכָשֵׁם שֶׁהַתְּחַלַּת 41
 41 הַשְּׁבִירָה בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ הִיְתָה מִן 42
 42 הַדְּעַת, דַּעַת דְּתוֹהוּ, הִנֵּה בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָה לְבֹא, שְׁעֲנִינָה הוּא 43
 43 הַיִּפְךָ הַשְּׁבִירָה כּוֹי', אֵלֶּא אֲדַרְבֵּה הַמְּשַׁכָּה וְגִילּוֹי שֶׁל הָאֱלוּקוֹת גַּם

בעניינים הכי גשמיים יהיה ריבוי הדעת (ולכן נזכר בהקשר זה היעוד של מלאה הארץ דעה את הווי' פמים לים מכסים), ועל-ידי-זה תתבטל מציאות ה'לעומת-זה', כי הכול יתהפך לקרושה ולא יהיה כלל ענין של רע (לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי). והינו, המשמעות הפנימית של הפיכת הרע לטוב לעתיד לבוא היא שלעתידי-לבוא תתגלה בחינת פנימיות הדעת, וכמו שנתבאר לעיל (סעיף ו) שמצד פנימיות המוחין, ובפרט פנימיות הדעת, נעשה הביטול במדות וכאשר אין מקום לתחושה של ישות ומציאות אישית שמביאה להכרה והרגשה ותאוה בגשמיות, אין מקום להיפך רצון ה' (וזהו גם הדייק דעה את הווי', פידוע⁵⁸ בפירוש תיבת את שהוא מלשון טפל⁵⁹, הינו שהוא טפל ובטל להווי' כי אין כל נתינת מקום לישות ומציאות עצמית), שזוהי פעולה הפכית מפעולת הדעת שממנה התחיל ענין השבירה ותמורת דעת דתוהו שהביאה לתוצאות בלתי רצויות, עד לחטא וגלות, כמבואר לעיל, גילוי ופעולת הדעת דקדושה מביא ביטול וגילוי אלוקות בכל המציאות, "כמים לים מכסים". וענינו של גילוי עניין הדעת ופעולתו בעבודת האדם, בעבודת ה' הרוחנית של האדם הוא שפאשר מתבונן פעניגי העולם כפי שהם לאמיתתם, לא כפי שהם נראים במבט חיצוני כדברים שיש להם מציאות עצמאית משלהם אלא כפי שהאמת שהם חיים וקיימים רק בכוח האור האלוקי אזי יראה הענין דאמת הווי' לעולם⁶⁰, היינו שהמציאות האמיתית של העולם אינה אלא אלוקות, הווי' וכמו למשל שהעמקת הדעת בכך שגם בעולם הזה הגשמי והחמרי למרות שלכאורה הוא מציאות רחוקה

קכו. 55) וישלח לו, לט. 56) עץ חיים שער י (שער התיקון) פ"ג. 57) ישע"י יא, ט. 58) ראה לקו"ת במדבר יג, ב. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 20). ובכ"מ. 59) ראה סוכה ו, סע"א. ב"ק פב, סע"א. 60) תהלים קיז, ב.

פדה בשלום נפשי מקרב לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מאד מאלוקות ורוחניות יִשְׁנוּ הָעֵינָן דְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית אלוקית
2 מלמעלה על כל צעד וְצֵד, ועל כל דבר ודבר שמתרחש בעולם כְּפִי
3 שְׂרֹאִים בְּעֵינַי חַיֵּי הַיּוֹם-יוֹם שרצופים מאורעות שבהם האדם
4 רואה במוחש כיצד כל דבר ודבר בעולם מתנהל בהשגחה פרטית
5 (וְכַמְבוֹאֵר בְּאֵרוּכָה בְּמָקוֹם אחר⁶¹ שְׂדוּקָא 'בעל עסק'
6 שְׂמַתְעֶסֶק יוֹתֵר בְּעֵינַי הָעוֹלָם רואה השגחה פרטית לעתים
7 קרובות יותר ובצורה גלויה יוֹתֵר מִיּוֹשֵׁב אוֹהֶל' שלא בא במגע
8 קרוב ותכוף כל כך עם ענייני העולם, הרי שההשגחה הפרטית היא גם
9 בעולם הגשמי (והחומרי), וְהַתְּבוּנָנוּת הַיָּא אַפֹּן שֶׁל דַּעַת,
10 וְהַתְּבוּנָנוּת הַיָּא אַפֹּן שֶׁל דַּעַת, מתוך התקשרות והתחברות של
11 האדם לענין ובהתבוננות חזקה ומעמיקה שְׂתִיקַע מַחְשְׁבֹתוֹ
12 בְּחוּזָק כּוֹי⁶², ובאופן שֶׁל הַפְּרָה וְהַרְגָּשָׁה, מְבַלִּי לְהַתְּפַעֵל מִהִיגִיעָה
13 הַדְּרוּשָׁה לְהַסִּיר אֶת הַהֶעָלִם וְהַהֶסְתֵּר, וְלִבּוֹא וְלַהֲגִיעַ (דַּעְרֹוֹנְטְעוּוֹעֵן זִיךְ) לְהַפְרֵת אֲמַת הַיְוִי
14 גַם בְּעוֹלָם, כְּפִי שְׂמַתְגַּלָּה בְּעֵינָן הַהִשְׁגָּחָה פְּרִטִית, וְעַד שְׂמַגִּיעַ לְהַפְרָה שְׁהוּי' הוּא
15 הָאֱלֹקִים⁶³, הֵינּוּ שְׁגַם אֱלֹקִים בְּגִימְטְרִיָּה הִטְבַּע⁶⁴ הוּא עֵינָן דְּהוּי', דְּכוּלָּא חֲדָ⁶⁵, וְעַד שְׂמַגִּיעַ
16 לְהַפְרָה דְּהוּי' אַחַד⁶⁶, וְלַמְעַלָּה יוֹתֵר, שְׂאִין עוֹד מְלַבְדוּ⁶⁷. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה אֲצִלוּ הָעֵינָן
17 דְּמַלְאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֶת הַיְוִי', הֵינּוּ שְׁהֶאֱרַץ הַלְזוּ הַגְּשָׁמִית (שְׁהִיְתָה גַם חֲמֵרִית), נַעֲשִׂית מְלָאָה
18 בְּעֵינָן דְּעָה אֶת הַיְוִי', וּבְאֹפֶן דְּאֵת הַיְוִי', טַפַּל לְהוּי', וְעַד שְׂנַעֲשֶׂה כְּפִי שְׂמַגִּיעַ
19 דְּגִים שְׂבִיִּם שְׂכָל חַיּוֹתָם הִיא כְּאֲשֶׁר הֵם בְּמִקּוֹר חַיּוֹתָם, וּבְאֹפֶן כְּזֶה נַעֲשֶׂה גַם בְּכָל עֵינַי הָעוֹלָם.
20 וְזֶהוּ כְּלָלוֹת עֵינָן עֲבוּדַת הָאָדָם בְּעֵינָן הַשְּׁלוֹם, שְׂעֵינָנוּ חִיבוּר הַפְּכִים⁶⁸ (שְׂזוּהִי גַם מַעֲלַת
21 קו הָאֲמִצְעִי בְּגו' הַקּוּיִן שְׂבַע עֲבוּדַת הָאָדָם, שְׂמַחְבֵּר ב' הַפְּכִים דְּקוּ הֵימִין וְקוּ הַשְּׂמָאל),
22 לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין הַבּוֹרָא לְנִבְרָא וְלַחְבֵּרָם יַחַד, הָשְׂמָאל קו הַעֲבוּדָה בַּתְּפִילָה), וְכֵן עֵינָן הַשְּׁלוֹם בַּעֲבוּדַת הָאָדָם הוּא
23 בְּעַל תּוֹכֵן זֶה (כְּמִבּוּאֵר בַּחֲסִידוּת בַּהַתְּחַבָּה) וְעַד שְׂמַגִּיעַ לְהַפְרָה חַיִּים שְׁנֵי הַשְּׂמוֹת "הוּי" ו"אֱלֹקִים" הֵם
24 כְּבוֹלָא חֲדָ⁶⁵, שְׂכוּלָם אַחַד, כִּי בַעֲצֵם שְׁנֵי הַשְּׂמוֹת "הוּי" ו"אֱלֹקִים" הֵם
25 בְּעַל תּוֹכֵן זֶה (כְּמִבּוּאֵר בַּחֲסִידוּת בַּהַתְּחַבָּה) וְעַד שְׂמַגִּיעַ לְהַפְרָה חַיִּים שְׁנֵי הַשְּׂמוֹת "הוּי" ו"אֱלֹקִים" הֵם

61 ראה גם אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ד' ע' שלח. הועתק ב"היום יום" ז תשרי. 62 תניא פ"ג. 63 ואתחנן ד, לה. שם, לט. 64 פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). תניא שעהיהו"א רפ"ו. לקו"ת פ' ראה כב, סע"ב ואילך. 65 ראה זהר ח"א יב, סע"א. ח"ב כו, ב. קסא, א. 66 ואתחנן ו, ד. 67 שם ד, לה. וראה סה"מ תרצ"ב ס"ע קי ואילך. לקו"ש חכ"ה ע' 202. 68 ראה תניא אגה"ק ס"יב. לקו"ת פ' ראה ל, א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ובחיצוניות נראה שהנבראים הם העלם והסתר על הבורא והעבודה היא
2 לעשות שלום ביניהם ו**להתבררם יחד**, שגם בעולם הגשמי והחומרי
3 המעלים על האור האלוקי תהיה ההבנה וההשגה באלוקות, ועד
4 להפכה והרגשה ב'אמת הוי' שישנו גם בעולם, כמבואר
5 לעיל בהרחבה ובאופן דבשלום,
6 אותיות ב' שלום, שלום,
7 בפמליא של מעלה ושלום
8 בפמליא של מטה⁶⁹ (כמאמר
9 חכמינו ז"ל: "כל העוסק בתורה לשמה
10 - משים שלום בפמליא של מעלה
11 ובפמליא של מטה, שנאמר 'או יחוק
12 במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה
13 לי') שזוהו ענין שבאין-ערוף,
14 שהרי המרחק בין "מעלה" ו"מטה"
15 הוא ללא כל יחס והשוואה, ר"ב
16 שלום, משמעו שלום כפול, הן למעלה
17 והן למטה, שלכן הרי זה נעשה
18 כלי מחזיק ברכתו של
19 הקב"ה⁷⁰,
20 דקודשא-בריך-הוא לא שריא
21 אלא באתר שלים⁷¹ כי הקדוש
22 ברוך הוא אינו שורה אלא במקום
23 שלם, כולל גם במובן של 'שלום',
24 היינו מקום שאין בו סתירה והעלם על
25 אלוקות.
26 (ט) וביאור הענין שפוללות
27 העבודה צריכה להיות באופן
28 של דעת דוקא (לפעול הענין
29 דמלאה הארץ דעה את הוי',
30 בהרגשה על ענין הדעת), שהוא
31 ענין ההפכה וההרגשה
32 באלוקות, בניגוד לדעת של היפך
33 הקדושה שענינו הרגשה ורצון ותאוה
34 בגשמיות. דהנה, פוללות ענין
35 העבודה הרוחנית של עבודת ה'
36 יכול להיות בשני אופנים.
37 אופן הא' הוא על-ידי
38 השפעת ריבוי אור אלוקי רוחני
39 מלמעלה, ללא התעסקות כלל
40 עם מציאות המטה המעלימה
41 ומסתירה על האור האלוקי, אלא
42 שמצד ריבוי האור נעשה
43 העדר הרע, הרע יחדל מלהתקיים שמתבטל ממציאותו מפני ריבוי

האור הטוב כנר שאבוקה גדולה מאירה עליו וממילא מציאותו מתבטלת.
אמנם, לעומת המעלה שבעבודה בדרך זו שבכך נחסך העיסוק עם הרע
החסרון בזה הוא בשתיים. הא', שעבודה זו אינה עבודה
התחתון מצד עצמו כך שהתחתון מצידו לא השתנה ולא יצא מהגדרים
שלו. והב', שפאשר ריבוי
האור פועל ביטול הרע, אזי
יכול להיות שריבוי האור עצמו
יגרום נזק, כיוון שגם ניצוץ
הקדושה שאותו בעצם יש לברר
ולהעלות (לא יוכל לסבול את
ריבוי האור, שלמעלה מיכולתו
לקלוט ולהכיל ועל-ידי-זה) לא רק
שלא יתברר ויתעלה אלא יודחה
מחוץ לתחומי הקדושה כו'
רחמנא-ליצלן⁷². ואופן הב'
הוא, שהעבודה היא בדרך
פירור דוקא, על-ידי
התלבשות המברר במתברר
באופן שמרגישים זה את זה
כו', על דרך התלבשות הנפש
האלוקית בתוך הגוף והנפש הבהמית
שאז העבודה היא פתיקונה,
שהיא מצד התחתון עצמו כי
הקדושה חודרת בו אל תוך גודי
המציאות שלו. והינו, שאין זה
באופן של שכירה וביטול של
מציאות התחתון, אלא באופן
שהוא ממשיך להתקיים עם הגדרים
שלו אבל פעולת הברור היא באופן
כזה שהעבודה חודרת (עם
נעמט דורך חודרת ומקיפה) את
כל מציאות התחתון, לעשות
ממנו גופא עצמו כפי שהוא מוגדר
כתחתון כלי לאלקות, וגם,
שעל-ידי-זה מבררים
ומזככים ומעלים את כל
ניצוצות הקדושה ואין חשש
שניצוץ כלשהו יודחה.
וכידוע גם בענין ברפת
יצחק⁷², שרצה לברר את
עשו אף שידע מדריגתו כו',
ולכאורה תמוה מדוע חשב יצחק
שעשו ראוי לקבל את הברכות אלא הביאור הוא שיצחק היה סבור שאפשר

(69 סנהדרין צט, ב. וראה לקו"ת מטות פו, ג ואילך. 70) עוקצין בסופו. (71) ראה זח"ג צ, ב. (72) ראה תו"א תולדות כ, ג. ד"ה פדה בשלום תרס"ח (סה"מ תרס"ח ע' נו). סה"מ עת"ר ע' רמד.

פדה בשלום נפשי מקרב לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לברר ולהעלות את עשו באופן הראשון האמור לעיל וְהִינּוּ, שְׂרָצָה
2 לְהַמְשִׁיף עָלָיו רִיבוּי אֹר בְּיֹתֵר, מתוך כוונה שכך יתברר ממילא
3 שְׂזָהוּ מִה שְׂפָתוֹב⁷³ וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹקִים, ודרשו חכמינו ז"ל
4 שתוספת הוא"ו "ויתן" מלמדת שהכוונה לנתינה מתמשכת יִתֵּן וַיִּחְזֹר
5 וַיִּתֵּן⁷⁴, היינו נתינה בשפע גדול
6 ביותר ועל-ידי ריבוי האור
7 יתבטל אפילו החושף כפול
8 ומכופל של עשו. אָבֵל לֹא זֹו
9 היא התכלית, הברור בדרך זו
10 אינה תכלית הכוונה האלקית אֵלֵא
11 התכלית היא הברור באופן השני
12 לְבָרַר אֶת הָעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹת
13 מִמֶּנּוּ עֲצֻמו פְּלִי לְאֱלֹקוֹת,
14 דִּירָה לֹו יִתְבָּרַךְ בַּתְּחִינִים
15 דְּוָקֵא, כך שישארו 'תחתינים' עם
16 הגדרים שלהם ובכל זאת יהיו כלים
17 לאלוקות, וכמבואר בחסידות זו הכוונה
18 והתכלית של כל הבריאה שְׁלֵכֵן
19 נִתְּנָו הַבְּרֻכּוֹת לַיעֲקֹב דְּוָקֵא,
20 שְׂפּוֹעֵל בְּ"אֲנִי עֲשׂו בְּכּוֹרֵךְ"
21 לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ עֲנִין שֶׁל יַעֲקֹב
22 כיוון שפעולת הברור היא מתוך ירידה
23 אל המתברר והתלבשות בנדרי
24 מציאותו, הרי זה פועל שניו והתעלות
25 במצבו של המתברר. וְהִינּוּ, לֹא
26 בְּאוֹפֵן שְׂמִבְטֵל אֶת מְצִיאוֹתוֹ,
27 אֵלֵא בְּאוֹפֵן שְׂמִתְקֵנוּ הַהִיּוֹת
28 פְּלִי לֹו יִתְבָּרַךְ וכמו בכוונה
29 הכללית של הבריאה לברר ולהעלות
30 את העולם הוה התחתון שהוא עצמו
31 יהיה 'דירה' ומקום ראוי להשראת
32 השכינה.
33 והולך ומפרט את שני האופנים
34 האמורים בדרך הברור כפי שהם
35 בנפש של כל אדם בפרט:
36 וְדוּגְמָתוֹ בְּכָלְלוֹת עֲבוּדַת
37 הָאָדָם בְּפַעֲלוֹת נַפְשׁ הָאֱלֹקִית
38 עַל נַפְשׁ הַבְּהִמִית וְהַגּוֹף, לברר
39 ולהעלות אותם שְׂזָהוּ עֲנִין יַעֲקֹב
40 הנפש האלוקית וְעֲשׂו הנפש הבהמית
41 והגוף שְׂבָאָדָם, שְׂהַרִי נַפְשׁ
42 הַבְּהִמִית וְהַגּוֹף אֶקְדָּמִיָּה
43 טַעֲנִיתָ⁷⁵, הקדימו את טענתם,

44 שהרי הם נמצאים באדם מיד שנולד עוֹד לְפָנָי פְּנִיסַת נַפְשׁ הַקְּדוּשָׁה
45 שבאה רק מאוחר יותר כְּשֶׁנַּעֲשָׂה בַר מְצוּהָ⁷⁶, בְּדוּגְמַת הַקְּדִימָה
46 דְּתוֹהוּ שׁוֹרֵשׁ הַרַע לְתִיקוֹן מְקוֹר הַטּוֹב שְׁעוֹלָם הַתּוֹהוּ נִבְרָא תְּחִילָה וְרַק
47 אַחַר כֵּךְ נִבְרָא עוֹלָם הַתִּיקוֹן, שגם בענין זה הברור יכול להיות בשני האופנים
48 האמורים שְׂיֵשׁ אוֹפֵן שְׂנַפְשׁ
49 הָאֱלֹקִית עוֹמְדַת בְּפָנָי-עֲצֻמָּה
50 וְעוֹסְקַת בְּרִיבוּי הָאֹר דְּתוֹרָה
51 וּמְצוֹת, מְבַלִּי לְהַתְּעַסֵּק עִם
52 נַפְשׁ הַבְּהִמִית וְהַגּוֹף לִידַע
53 מְעַמְדָם וּמְצַבָם כּוֹ', היינו
54 שהנפש האלוקית שקועה בענייני תורה
55 ומצוות ורחוקה מהנפש הבהמית עד
56 כדי כך שאפילו אינה מודעת למצבם
57 ומעמדם האמיתי של הגוף והנפש
58 הבהמית וְאֵז יִכּוֹל לְהִיּוֹת
59 שְׂבָאָשׁר מְסִיָם עֲבוּדָתוֹ
60 בְּלִימוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם הַמְצוֹת
61 ואינו שקוע בהם כל כך לֹא יוֹדְעִים
62 אִם יוֹכֵל לַעֲמֹד וְלַהֲתַגְבֵּר עַל
63 הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתָרִים שֶׁל
64 הָעוֹלָם, הַגּוֹף וְנַפְשׁ הַבְּהִמִית
65 וייתכן שאם יבוא לידי ניסיון לא יוכל
66 לעמוד בו כי לא יהיה לו די כוח
67 להתגבר על הנפש הבהמית שבעודו
68 עוסק בתורה ומצוות, נשארה בתוקפה.
69 וְלִכֵּן צְרִיכָה לְהִיּוֹת הָעֲבוּדָה
70 דְּוָקֵא בְּאוֹפֵן שְׂהַנְפֵשׁ
71 הָאֱלֹקִית עוֹבְדַת וּמְתַיַּגַעַת עִם
72 הַנַּפְשׁ הַבְּהִמִית ומתלבשת בתוכה
73 לְבָרָרָה וְלְזַכָּכָה כּוֹ' עד שהנפש
74 הבהמית עצמה תשתנה ותתעלה.
75 (י) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם הַעֲנִין
76 דְּפָדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְרָב לִי
77 גוֹ'. דְּהִנֵּה, בְּכָלְלוֹת הָעֲבוּדָה
78 שֶׁל בִּירוֹר וְהַעֲלָאת הַגּוֹף וְהַנַּפְשׁ
79 הַבְּהִמִית וְכַלְלוֹת הַבְּרִיָּאָה וְשִׁנָּם שְׂנִי
80 אוֹפְנִים, בְּדָרְךָ שָׁלוֹם (דְּהִינּוּ
81 עַל-יְדֵי רִיבוּי אֹר, פְּנִ"ל שְׂהִיא
82 עבודה ב'שלום' כי היא ללא מגע עם
83 הרע וללא כל התעסקות אתו)
84 וּבְדָרְךָ מְלַחְמָה עִם הַרַע בְּצוּרָה
85 יִשִּׁירָה. אֲמָנָם, פְּאָשֵׁר יִשְׁנָה
86 מְלַחְמָה עִם הַלְּעוֹמֵת-זֶה',

(73 תולדות כז, כח. 74) ב"ר פס"ו, ג. פרש"י עה"פ. (75) ראה זח"א קעט, סע"א ואילך. (76) שו"ע אדה"ז מהדו"ת אר"ח סוס"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הרי זה יכול להיות באופן שלאום מלאום יאמץ⁷⁷, והינו
2 שגם באשר מנצחים את ה'לעומת-זה', לפחות לפי שעה הרי
3 כיון שאין זה באופן שמהפכים אותו (מ'מאכט אים ניט
4 איבער לא משנים והופכים אותו), אלא רק באופן של נצחון,
5 מאחר שזוהי מלחמה, אזי
6 אי-אפשר להיות בטוח מה
7 יהיה לאחר זמן כו' ועדיין יש
8 לחשוש שמא בעתיד הרע יתגבר
9 וינצח. אף ישנו גם הענין
10 דקרב (מקרב לי), שאף שיש
11 בו הפירוש דמלחמה, ואם כן
12 גם ניצחון זה קשור במגע ישיר עם
13 האויב המנגד, אבל יחד עם זה יש
14 בו גם הפירוש מלשון
15 קירוב⁷⁸, והינו שאין זו
16 מלחמה מרחוק אלא מלחמה מקרוב, באופן של
17 התלבשות כו', שהנפש האלקית מתלבשת
18 בנפש הבהמית, והינו שהמלחמה עצמה היא
19 באופן של שלום (קירוב), שעל-ידי-זה פועלים
20 שינוי והפיכת הנפש הבהמית עצמה, שזהו ענין
21 כי בריבים היו עמדי, כדאיתא בירושלמי⁴ שגם
22 אנשי אבשלום התפללו לנצחונו של דוד, שגם
23 האויב נעשה לו אוהב, ואז בטוחים שיהיה זה
24 ענין נצחי. וזהו שהכתוב מדיק פדה בשלום
25 נפשי מקרב לי, קרב דיקא ולא מלחמה, כי
26 מלחמה היא היפך השלום, ולכן באשר נאמר
27 פדה בשלום, אי-אפשר להשתמש בלשון
28 מלחמה, כי אם בלשון קרב, שמונה גם על
29 הקירוב כו', פנ"ל.
30 (יא) והנה פללות החילוק בין העבודה שבדרך
31 שלום לעבודה שבדרך מלחמה הוא
32 החילוק שבין תורה לתפלה⁷⁹. דהנה, בתורה
33 פתיב⁸⁰ הלא פה דברי פאש, שהוא ענין המשכת
34 ריבוי אור מלמעלה, שעל-ידי-זה
35 מתבטל ה'לעומת-זה', כמו
36 אש השורפת כו' שמבטלת את
37 המציאות של הנשרף, וכמאמר
38 רבותינו ז"ל⁸¹ עיקר
39 טבילותא באש היא כמסופר
40 בגמרא שאפיקורס אחד שאל את רבי
41 אבהו: כיון שאלוקים כהן הוא
42 (שהרי נאמר זיקחו לי תרומה), כאשר
43 הקדוש-ברוך-הוא קבר את משה במה
44 טבל, ואם תאמר במים, הרי כתוב מי מדד בשעלו מים? ענה לו רבי אבהו:
45 באש טבל ככתוב 'כי הנה ה' באש יבא'. והאם טבילה באש עולה? אמר לו:

(77) תולדות כה, כג ובפרש"י. מגילה ו, סע"א. וראה תניא פ"ט (יג, סע"ב ואילך). פ"ג (יה, ב). ובכ"מ. (78) ראה ד"ה פדה בשלום בשערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"א מט, א. (79) ראה המשך פדה בשלום תרנ"ט ותש"ד (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך. תש"ד ע' 106 ואילך). (80) ירמ' כג, כט. ברכות כב, א. (81) סנהדרין לט, א.

פדה בשלום נפשי מקרב לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 חיסרון מסויים כיוון שְׁהִיא הנפש האלוהית אכן מְאִירָה אֶצְלוֹ בְּגִילוּי
44 בְּשִׁעַת הָעֲבוּדָה, אָבֵל לְאַחֲרֵי כֵן, פֶּאֶשֶׁר עוֹסֵק בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ
45 בענייני העולם, שאז הנפש האלוהית לא פועלת בגלוי כי האדם שקוע
46 בעניינים גשמיים אִי-אֶפְשֶׁר לִידַע פִּיצַד תְּהִיָה הַנְּהַגְתּוֹ כּוֹי,
47 וייתכן שאם יעמוד בפני ניסיון לא
48 ימצא בעצמו את הכוח להתגבר כי
49 הנפש האלוהית נעלמת, ואילו הנפש
50 הבהמית היא בתוקף פִּינֹן שְׁלֵא
51 הַתִּיַגֵּעַ לַפְּעוּל עַל הַנֶּפֶשׁ
52 הַבְּהֵמִית ובשעה שפעל בענייני
53 תורה ומצוות לא התייחס אל הנפש
54 הבהמית ולא פעל בה בירור, אֶלֶא
55 הָעֲבוּדָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן
56 שֶׁל קָרֵב עִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית,
57 מְלִשׁוֹן קִירוּב⁸³, שְׁמֵתִקְרָב
58 וּמְכַנִּיס אֶת עֲצָמוֹ (עַר לִיַּגֵּט
59 זִיף אַרְיִין משקיע את עצמו)
60 בְּאוֹפֶן שֶׁל הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּצוּרָה
61 פְּנִימִית קְרוּבָה כְּדִי לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ
62 אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, וּכְמוֹ
63 הַתְּלַבְּשׁוֹת הַנֶּפֶשׁ בַּגּוֹף
64 לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוֹף בְּחַיִּים
65 כַּפְּסוּטָם, שְׂאִין זֶה כְּמוֹ אוֹר
66 הַשֶּׁמֶשׁ הַמְּאִיר בְּבֵית, שְׂאִין
67 הָאוֹר מִתְעַרֵב וּמִתְאַחַד בְּבֵית
68 כּוֹי, וְאִין שׁוֹם מְעוּרְבוֹת וְחִיּוּר
69 וְהַתְּאֲחָדוֹת בֵּין אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְבֵית
70 וּלְנִעֻשֵׁה בְּבֵית (וכמוכא בחסידות שלכן
71 אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מְאִיר בְּאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ
72 וּבְמִקוֹם הַאֲשֵׁפָה בְּאוֹתָהּ מִידָה מִמֶּשׁ)
73 אֶלֶא הַשְּׁפַעַת הַחַיּוֹת מִהַנֶּפֶשׁ אֵל
74 הַגּוֹף הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁהַנֶּפֶשׁ וְהַגּוֹף
75 מִתְאַחֲדִים וְנִעְשִׂים מְצִיאֹת
76 אַחַת⁸⁴, וּבְאוֹפֶן כֵּן צְרִיכָה
77 לְהִיּוֹת הַתְּלַבְּשׁוֹת הַנֶּפֶשׁ
78 הָאֱלֹקִית בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית⁸⁵ וְרַק
79 אִז הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית אֵכָן מִתְּבַרְרֵת וְנִפְעַל
80 בְּהַ שִׁנּוּי מְהוּתִי.
81 וְזֶהוּ גַם הַדִּיּוּק בְּלִשׁוֹן חֲכָמֵינוּ ז"ל
82 הַנּוֹכַח לְעִיל בְּדַרְשָׁתָם עַל הַפְּסוּק "פדה
83 בְּשִׁלּוּם נִפְשִׁי" כֹּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה
84 כּוֹי, וּמְדַיִיקִים וְאוֹמְרִים "כֹּל הָעוֹסֵק" וְלֹא "כֹּל הַלּוֹמֵד" כִּיּוֹן שְׁלִימוּד

1 אדרבה עיקר טבילה היא באש, ככתוב 'כל דבר אשר יבא תעבירו באש
2 וטרה...'. עיין שם. ובכל אופן מדברי הגמרא משמע שהאש מטהרת, ולא עוד
3 אלא שעיקר הטבילה היא באש. ולענייננו – האש היא משל לאופן הביורור
4 על ידי לימוד התורה שהוא ריבוי אור עד שהמנגד מתבטל לגמרי. וְאֵילוֹ
5 עֲבוּדַת הַתְּפִלָּה הִיא בִּירוּר
6 וְהַתְּעַסְקוֹת עִם הַתְּחַתּוֹן וְהַמְּנַגֵּד בְּדֶרֶךְ
7 שֶׁל מְלַחְמָה, כְּמוֹ שְׁפָתוּב⁸²
8 אִשֶׁר לִקְחָתִי מִיַּד הָאֹמְרֵי בְּחַרְבֵי
9 וּבְקִשְׁתֵּי, וְתִרְגְּמוּ מוֹ בְּצִלּוֹתֵי
10 וּבְכַעְבוֹתֵי, בְּתַפְּלִיתִי וּבְבִקְשָׁתִי הִינּוּ
11 שֶׁהַתְּפִלָּה, "בצלותי ובבעותי"
12 נִקְרָאת בְּשֵׁם חֶרֶב וְקִשֶׁת
13 שְׁעַל-יָדָם הִיא הַמְּלַחְמָה עִם
14 ה'לְעֻמַּת-יְהוָה'.
15 אֲמָנָם, לְמִרוֹת שְׂבֹאוֹפֶן כְּלָלִי זֶהוּ
16 הַהִבְדֵּל בֵּין תּוֹרָה וְתַפְּלָה, מְדַרְשָׁת
17 רְבוּתֵינוּ ז"ל עַל הַפְּסוּק פְּדָה
18 בְּשִׁלּוּם נִפְשִׁי מִקְרֵב לִי גוֹ'
19 דְּקָאִי שֶׁהַכּוּוֹנָה הִיא עַל הָעוֹסֵק
20 בְּתוֹרָה וּבְגִמְלוֹת חֲסִדִּים
21 וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוּר, וּמִשְׁמַעוֹת
22 הַדְּבָרִים הִיא שְׂכַל שְׁלוֹשֶׁת הַקּוּיִם
23 הַלּוֹ פּוֹעֵלִים פְּדִיָּה בְּשִׁלּוּם וְלֹא
24 בְּמַלְחָמָה מוּכָן שֶׁבְּשִׁנְיָהֶם
25 (בְּתוֹרָה וּבְתַפְּלָה, וְלֹא רַק בְּתוֹרָה
26 וְכֵן בְּגִמְלוֹת חֲסִדִּים) יִשְׁנֹו
27 אוֹפֶן הָעֲבוּדָה דְּפָדָה בְּשִׁלּוּם
28 גוֹ' מִקְרֵב, דְּהִינּוּ שְׂצָרִיף
29 לְהַתְּעַסֵּק עִם הַמִּתְבָּרֵר כְּמוֹ
30 בְּמַלְחָמָה, אֶלֶא שְׂאִין זֶה
31 בְּאוֹפֶן שֶׁל מְלַחְמָה אֶלֶא
32 בְּאוֹפֶן שֶׁל קִירוּב וְשִׁלּוּם
33 (שְׁלֹכֵן לֹא נִזְכָּר לְשׁוֹן
34 מְלַחְמָה, אֶלֶא לְשׁוֹן קָרֵב).
35 וְהוֹלֵךְ וּמְבַאֵר אֶת אוֹפֶן הָעֲבוּדָה הוּוּ
36 בְּפִרְסוּיֹת יוֹתֵר וְכִידֵעַ הוּוּ שִׁיךְ כְּכֹל
37 שְׁלוֹשֶׁת הַדְּבָרִים הַלּוֹ – תּוֹרָה, תַּפְּלָה
38 וּגִמְלוֹת חֲסִדִּים.
39 וְהַעֲנִין כֵּן, שֶׁהָעֲבוּדָה
40 דְּלִימוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת
41 (תּוֹרָה וּגִמְלוֹת חֲסִדִּים) אֵינָה
42 בְּאוֹפֶן שֶׁשְׂשִׁכַת לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית בְּלִבָּד, כִּי בְּעֲבוּדָה בְּאוֹפֶן כּוֹה יֵשׁ

(82 ויחי מח, כב. 83) ראה גם ד"ה פדה בשלום תשי"ב פ"ב ואילך (תו"מ ח"ד ע' 168 ואילך). (84) ראה המשך תער"ב ח"א פ"ר. ובכ"מ. 85) ראה גם ד"ה פדה בשלום תשכ"ב (תו"מ סה"מ כסלו ע' א. סה"מ תשכ"ב ע' סח).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 התורה צריף להיות באופן של עסק, והינו לא באופן
2 דמלמעלה למטה, כאור המאיר מלמעלה ואינו מתחבר ומתאחד עם
3 המטה אלא לימוד התורה יהיה כמו עסק במובן של להתעסק
4 ולהתנגע עם העולם גופא עצמו שיהיה חדור בתורה, החל
5 מהנפש הבהמית, ראשית כל,
6 הנפש הבהמית שבו עצמו תהיה
7 חדורה בתורה וזאת על ידי שמסביר
8 להשכל הנפש הבהמית שגם
9 הוא יבין דברי תורה ויהיה
10 חדור בשכל התורה, ועד
11 שיינוח אצלו בשכל של הנפש
12 הבהמית במושכל ראשון שזו
13 תהיה הגישה וההנחה שלו מלכתחילה
14 כדבר פשוט כפי שהענין הוא
15 על-פי תורה. ועל-דרך-זה
16 העוסק בגמילות חסדים, שגם
17 הוא עוסק בכך כפי שאדם מנהל עסק
18 שמתנגע בעצמו שעבודתו
19 בגמילות חסדים לא תהיה
20 מצד הרגש נפשו, ונטייה אישית
21 שלו מצד טבעו שחפץ לעשות
22 טובה לעני, אלא מפני שזהו
23 ציווי הבורא, ואז בטוח הוא
24 שאין זה על-פי המדידה
25 וההגבלה של הרגש נפשו
26 ולא יותר, אלא גם הרבה מעבר לכך.
27 ועל-דרך-זה בתפלה, שכדי
28 לפעול באמצעות התפילה "פדה
29 בשלום" לא די בתפילה בדרגה נמוכה
30 אלא שצריף להיות מתפלל עם
31 הציבור, הינו שהענינים
32 שצריף לבררם, ו'לפרות' אותם
33 שעליהם מתפלל, הרי הוא
34 כולל אותם עם הציבור,
35 ועל-דרך מאמר רבותינו
36 ז"ל⁸⁶ כל תענית שאין בה
37 מפושעי ישראל אינה תענית,
38 שהרי חלבנה ריחה רע,
39 ומנאה הכתוב עם סממני
40 הקטורת, והינו שגם הם
41 מתעלים ונכללים עם הציבור
42 וזו המעלה המיוחדת של "פדה
43 בשלום" שגם מי שהיו מנגדים
44 משלימים ומתהפכים לאוהבים וכך גם

בענין התפילה שגם מי שהיו 'פושעי ישראל' מתעלים. ועל-ידי כל
הנ"ל כאשר העבודה בכל שלושת הענינים של תורה, עבודה וגמילות
חסדים היא בדרגות האמורות לעיל נעשה פדאני לי ולכני מבין
אומות העולם, ענין הגאולה שזהו היפך ענין השבירה כו'
שהיתה בעולם התורה וממנה נשתלשל
ענין החטא והגלות.
(יב) וזהו פדה בשלום נפשי
מקרב לי פי ברבים היו
עמדי, דקאי על העוסק
בתורה ובגמילות חסדים
ומתפלל עם הציבור. והינו,
שאף שבקלות יש חילוקים
ביניהם (כנ"ל), שקו התורה הוא
בימין, קו התפילה הוא בשמאל וקו
הגמילות-חסדים הוא באמצע, ולכל
אחד מהם יש את ענינו המיוחד, וכן
ישנו הבדל מהותי באופן הביורור בין
תורה לתפילה, כמבאר לעיל באריכות,
בכל זאת הגה בפרטיות יותר
יש בכלם אופן העבודה
דפדה בשלום נפשי מקרב
לי, מתוך קירוב והתלבשות במתברר
ועל-ידי-זה פועלים שברבים
היו עמדי, והינו שפועלים
בענינים שנמצאים ברשות
הרבים, עניני העולם, שגם
הם יתבררו ויתעלו וממילא יהיו
עמדי, טפלים ובטלים לצד הקדושה
על-דרך שאנשי אבשלום
עצמם שקודם לכן היו אויבים ומנגדים
התפללו לנצחוננו של דוד,
ועל-דרך-זה בענין הביורור גם
עניני העולם מסייעים לו
לעבודת הבורא בעסק התורה
וגמילות חסדים ותפלה עם
הציבור.
ועל-ידי-זה נעשה פדאני לי
ולכני מבין אומות העולם,
בגאולה האמתית והשלימה

להיות באופן של עסק, והינו לא באופן
דמלמעלה למטה, אלא להתעסק ולהתנגע עם
העולם גופא שיהיה חדור בתורה, החל מהנפש
הבהמית, שמסביר להשכל הנפש הבהמית שגם
הוא יבין ויהיה חדור בשכל התורה, ועד שיינוח
אצלו במושכל ראשון כפי שהענין הוא על-פי
תורה. ועל-דרך-זה העוסק בגמילות חסדים,
שמתנגע בעצמו שעבודתו בגמילות חסדים לא
תהיה מצד הרגש נפשו, שחפץ לעשות טובה
לעני, אלא מפני שזהו ציווי הבורא, ואז בטוח
הוא שאין זה על-פי המדידה וההגבלה של
הרגש נפשו. ועל-דרך-זה בתפלה, שצריף
להיות מתפלל עם הציבור, הינו שהענינים
שצריף לבררם, שעליהם מתפלל, הרי הוא כולל
אותם עם הציבור, ועל-דרך מאמר רבותינו
ז"ל⁸⁶ כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה
תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב
עם סממני הקטורת, והינו שגם הם מתעלים
ונכללים עם הציבור. ועל-ידי כל הנ"ל נעשה
פדאני לי ולכני מבין אומות העולם, שזהו היפך
ענין השבירה כו'.

(יב) וזהו פדה בשלום נפשי מקרב לי פי
ברבים היו עמדי, דקאי על העוסק
בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור.
והינו, שאף שבקלות יש חילוקים ביניהם
(כנ"ל), הגה בפרטיות יותר יש בכלם אופן
העבודה דפדה בשלום נפשי מקרב לי, ועל-ידי-
זה פועלים שברבים היו עמדי, והינו שפועלים
בענינים שנמצאים ברשות הרבים, עניני העולם,
שגם הם יהיו עמדי, על-דרך שאנשי אבשלום
התפללו לנצחוננו של דוד, ועל-דרך-זה גם עניני העולם מסייעים לו לעבודת
הבורא בעסק התורה וגמילות חסדים ותפלה עם הציבור. ועל-ידי-זה נעשה
פדאני לי ולכני מבין אומות העולם, בגאולה האמתית והשלימה על-ידי

ביאור בדרך אפשר

15 **בְּדַרְכֵיהֶם וּמִקִּימֵי הַהוֹרָאוֹת וְהַצִּיּוּיִם שְׁלָהֶם** שהאותות וכן
 16 וּמוֹפְתִים הִלְלוּ יֵהוּ נִיכְרִים וְנִרְגְּשִׁים גַּם בָּהֶם.
 17 **וְעַל-יְדֵי-זֶה פּוֹעֲלִים אֶת הַגְּאוּלָּה הָאֲמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה, שְׁאָז**
 18 **יִקְוִים הַיַּעֲוֵד מְלֶאֶה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת הַוְי' פְּמִים לַיָּם מְכַסִּים**
 19 **וּכְמִבּוֹאֵר לַעִיל שֶׁעֲבֹדֵת הַבִּירוֹר**
 20 **הַמְבִיאה אֶת הַגְּאוּלָּה, מִתְחִילָה בַּעֲנִיָּן**
 21 **הַדַּעַת, "דַּעַה אֶת הַוְי'".**

1 **עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ** שבה השכינה יוצאת, כביכול, מגלות לגאולה וכן
 2 בני ישראל יוצאים מגלות לגאולה.
 3 **וְעַנְיָן זֶה** הפרייה וההצלה ששלמותה תהיה בגאולה העתידה **מִתְחִיל**
 4 **מִהָאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים הַגְּלוּיִים לְמַעַלָּה מִן הַטְּבַע שְׁעוֹשֶׂה**
 5 **הַקֶּבֶ"ה לְצַדִּיקִים,** עוד בזמן
 6 **שְׁעַל-יָדָם רוֹאִים בְּגִלּוּי**
 7 **שְׁהַקֶּבֶ"ה הוּא הַמוֹשֵׁל**
 8 **וְשׁוֹלֵט גַּם בְּטַבַּע** שזהו בדוגמת
 9 **הַפִּיכָת עֲנִינֵי הָעוֹלָם עֲצֻמָּם לְקִדּוּשָׁה.**
 10 **וּבַפֶּרֶט הָאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים**
 11 **שְׁנַעֲשׂוּ לְנַשְׂיָאֵי יִשְׂרָאֵל, כְּנִרְאָה**
 12 **הַכּוֹנֵנָה לְגִאוּלָּת רַבְּנּוּ הַזֶּקֶן מִמַּאֲסָרוֹ**
 13 **בִּי"ט כִּסְלוֹ שְׁהֵם מְמַשְׁכִּים**
 14 **אוֹתָם לְכָל הַהוֹלְכִים**

וּבַפֶּרֶט הָאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים שְׁנַעֲשׂוּ
לְנַשְׂיָאֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁהֵם מְמַשְׁכִּים אוֹתָם לְכָל הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵיהֶם וּמִקִּימֵי
הַהוֹרָאוֹת וְהַצִּיּוּיִם שְׁלָהֶם. וְעַל-יְדֵי-זֶה פּוֹעֲלִים אֶת הַגְּאוּלָּה הָאֲמִיתִית
וְהַשְּׁלִימָה, שְׁאָז יִקְוִים הַיַּעֲוֵד מְלֶאֶה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת הַוְי' פְּמִים לַיָּם מְכַסִּים.

המשך מעמוד נו

ילקוט לוי יצחק על התורה

לך לך דף צ"ה ע"ב ופרשת תרומה²³ דף קע"ה ע"א.
 תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד נו

ישראל נשאר יתומים כמ"ש¹⁸ יתומים היינו ואין אב,
 כי סליק לעילא ולעילא, הנה ההנהגה וההשפעה בזמן
 הגלות הוא ע"י אפטרופוס מט"ט, ובזמן הגלות הוא
 בחי¹⁹ אי לך ארץ שמלכך נער, שהוא בחי' נער²⁰
 הייתי ששרו של עולם אמרו²¹, ועיין בזוה"ק פרשת²²

בגלות גם הם יונקים ממנו כמי שיונק מרשות אחר, כי עיקר השפע
 ניתן להאומות וישראל מקבלים רק מהתמצית). (כ"פ ומפרשים)
 (23 וז"ל: אמר רבי שמעון (מש"כ) אשריך ארץ שמלכך בן חורים
 (קהלת י, יז) (פירושו אשריך המלכות שנקראת ארץ, שמלכך שהוא
 ז"א, בן חורין, בן אימא שבה החירות, והיינו כשקבל מאימא את
 המוחין דגדלות), דון לך בסגיאותא דכלא (שהוא זן אותך ברוב כל),
 בלא דחילו דאחרא (בלי פחד מאחיזת החיצונים), ומההיא מלכא
 עלאה אתון כלא (ומההיא מלך עליון נזונים כל העולמות), (ומש"כ)
 ושריך בעת יאכלו (פי' ישראל שבביאת המשיח יקראו שרים, אז
 יאכלו את שרם) כמה דאת אמר (כמו שנאמר, במדבר כג, כג) כעת
 יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א"ל (פי' בעת ביאת המשיח יאמר
 ליעקב ולישראל מה שכר פעל א"ל להם על שעבדו אותו בגלות).
 (רד"ק ומפרשים).

(ומש"כ שם פסוק טז) אי לך ארץ שמלכך נער (פי' אוי לך ארץ דהיינו
 המלכות, שמלכך נער שהוא מלאך מט"ט הנקרא נער), כמה דאת
 אמר (כמו שכתוב) ונתתי נערים שריהם (נערים היינו מלאך מט"ט
 וסנד"ל הנקראים נערים, והם נעשים שרים להיות המלכות ניוונית על
 ידם בגלות), דווי לארעא כד ינקא משמאלא (כי אוי לארץ כשיונקת
 ומקבלת מזונה מצד השמאל והדין, דהיינו ע"י מט"ט שיכול להשפיע
 רק מצד השמאל והדין), ושריך (שהם מט"ט וסנד"ל) בבקר יאכלו
 (פירושו) בההוא קדרותא (בזמן השחרות וחשך), ועד דלא נהיר ולא
 שלטא מה דשלטא (ועד שלא האיר היום ולא שלטה עדיין מדת החסד
 השולטת ביום המשפעת את מזונם ואכילתם, ואז אין להם אלא שפע
 מעט). (רמ"ק ומק"מ ומפרשים)

(18) איכה ה, ג.

(19) קהלת י, טז.

(20) ראה המשך תער"ב חלק ג' ע' א'תמה-א'תמו.

(21) ראה יבמות טז: "אמר רבי יונתן פסוק זה שר העולם אמרו
 (תהלים לז, כה) נער הייתי גם זקנתי, מאן אמרי' אילימא קודשא בריך
 הוא, מי איכא זקנה קמי', ואלא דוד אמרי' מי קשיש כולי האי, אלא
 שמע מינא שר העולם אמרו". ראה יהל אור על תהלים (שם) ע' קמב.
 (22) וז"ל: (מש"כ) אי לך ארץ שמלכך נער (פירושו) האי ארץ דלתתא
 (היינו ארץ זו התחתונה), דתניא כל שאר ארעי דשאר עמין אתייהבו
 לרברבין תריסין דממנן עלליהו (כי למדנו שכל שאר ארצות העמים
 ניתנו לשרים בעלי מגינים הממונים עליהם אשר חלק ה' להם), ועילא
 מכלהו (ולמעלה מכל השרים הוא) ההוא דכתיב ב' (תהלים לז, כה)
 נער הייתי גם זקנתי (ומפרש) ותאנא (במס' יבמות דף טז ע"ב) האי
 קרא (של נער הייתי) שרו של עולם אמרו (היינו מלאך מט"ט הנקרא
 לפעמים נער, כלומר חלש מלהשפיע שפע כנער, ולפעמים נקרא זקן
 המלא שפע ורחמים וכל טוב, והוא ממונה על כל השרים ועל כל
 הנהגת העולם לכן נקרא שרו של עולם), ועל דא כתיב אי לך ארץ
 שמלכך נער (פירושו) ווי לעלמא דמסטרא דא ינקא (אוי להעולם
 כשיונקים מצד מט"ט כשהוא בחי' נער המורה על העדר השפע),
 וכד ישראל בגלותא ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא (וכשישראל

בס"ד. שיחת אור ליום ועש"ק פ' וישב, י"ט כסלו, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

- 1 א. ישנו הלשון הידוע והמנהג הידוע ש"פותחין בדבר מלכות"¹ - "מאן מלכי רבנן"².
- 2 ובנדו"ד, כשמדובר אודות התוועדות של י"ט כסלו, יום הגאולה של רבינו הזקן, בעל התניא
- 3 והשלחן-ערוך, שמסר נפשו על הפצת התורה בכלל, הן פנימיות התורה, תניא, והן נגלה דתורה,
- 4 שלחן-ערוך, ובמיוחד בנוגע לענין שאודותיו הי' הקטרוג למעלה, ובדרך ממילא נמשך גם הקטרוג
- 5 למטה³, ואח"כ גם הגאולה, שהי' בעיקר בנוגע להפצת פנימיות התורה, תורת החסידות - הרי בזמן זה
- 6 מתאים שתהי' הפתיחה ב'דבר מלכות' במאמר-פתגם ("א וואַרט") של רבינו הזקן.
- 7 ובזה גופא (שהרי ישנם כמה וכמה מאמרים ופתגמים של רבינו הזקן, בשטחים שונים ובאופנים
- 8 שונים) ישנו "דבר מלכות" שקשור עם הגאולה - שזוהי אגרת הקודש ד"ה קטנתי שכתבה רבינו הזקן
- 9 "אחר ביאתו מפ"ב" (כפי שצויין בתחלתה), שנדפסה באגה"ק שבספר התניא⁴.
- 10 ב. באגה"ק זו עומד רבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה, על הפסוק⁵ "קטנתי מכל החסדים ומכל
- 11 האמת אשר עשית את עבדך", ולומד מזה "דבר בעתו" - ש"בכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם צריך
- 12 להיות שפל רוח במאד", שזהו הענין ד"קטנתי" (ולא כמו בלעו"ז, ש"כל שהחסד גדול הוא הולך וגדל
- 13 בגובה וגסות הרוח ורוחב לבו").
- 14 ומזה מסיק בנוגע למעשה - "בלתי רום לבכם מאחיהם כו'" (אלו שלא היו עדיין במעמד ומצב
- 15 שיהיו שמחים על הגאולה, ואפילו אלו שהיו בתנועה הפכית), אלא להתייחס אליהם "במדת אמת
- 16 ליעקב", לקרבם כו', "וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'".
- 17 עד כאן תוכן האגה"ק.
- 18 ג. כאשר רבינו הזקן מעתיק את הפסוק בהתחלת האגה"ק - אינו מעתיק את הפסוק כולו, אלא רק
- 19 את התיבות "קטנתי מכל החסדים ומכל", ומוסיף "גו'" (או כפי שנדפס בטעות: "כו"ו"⁶).
- 20 ולכאורה אינו מובן⁷ - דממה-נפשך: אם נוגע כאן הן ענין החסדים והן ענין האמת, הי' רבינו הזקן
- 21 צריך להעתיק גם תיבת "האמת"; ואם נוגע כאן רק ענין החסדים (כהפירוש הפשוט באגה"ק שמדבר
- 22 אודות החסד שהקב"ה עושה לאדם), ואילו אמת אינו נוגע לענינו - הי' רבינו הזקן צריך להעתיק רק
- 23 את חלק הפסוק "קטנתי מכל החסדים", ולסיים בתיבת "גו'", ע"פ הכלל ש"כל פסוקא דלא פסקי' משה
- 24 אנן לא פסקינן ליה"⁸, שלכן "נוהגין רז"ל כשמביאין פסוק ואינם משלימים אותו, כותבים וגומר"⁹, אבל
- 25 לא להוסיף תיבת "ומכל", שהיא התחלת הענין השני - "ומכל האמת"?
- 26 ד. ויובן בהקדם החילוק בין "כל החסדים" ל"כל האמת":
- 27 "כל האמת" הם גם חסדים, אלא ש"חסדים" סתם הם הטובות שעשה הקב"ה אע"פ שלא הבטיח,
- 28 ואילו "אמת" הם החסדים שהוצרך הקב"ה לעשות מצד מדת האמת, לעמוד בדיבורו שהבטיח לעשות
- 29 החסד, כמ"ש רש"י בפירוש "ומכל האמת", "אמתת דברין . . כל ההבטחות שהבטחתיני".
- 30 [וזהו גם מה שהקשה הרמב"ן על אונקלוס "שתרגם מכל חסדין ומכל טבוון, והוא רגיל לתרגם חסד
- 31 ואמת טיבו וקשוט"].
- 32 ומזה מובן, שאצל יעקב היו שני הענינים - "מכל החסדים ומכל האמת" - שהרי מצינו בכתוב כמה

(5) וישלח לב, יא.

(6) ראה ב"לוח התיקון".

(7) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 280 הערה 52.

(8) תענית כו, ב. וש"נ.

(9) תשבי ערך גמר.

(1) ראה סה"ש תש"ח ע' 244. וש"נ.

(2) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג, רנג, ב (ברע"מ).

(3) ראה בית רבי ח"א רפס"ז בהערה ב. וראה גם שיחת י"ט

כסלו דאשתקד ס"ז (תו"מ חמ"ה ע' 216). וש"נ.

(4) ס"ב.

1 הבטחות שהקב"ה הבטיח ליעקב, כמ"ש¹⁰ "ואתה אמרת היטב איטיב עמך", וכמו"כ עשה הקב"ה עמו
2 כמה חסדים שלא הבטיח עליהם; משא"כ כאשר רבינו הזקן מביא ענין זה בנוגע לחסדים שהיו בגאולה
3 דיי"ט כסלו - הרי כיון שאז לא היו הבטחות מיוחדות, אזי מתאים רק חלקו הראשון של הפסוק: "קטנתי
4 מכל החסדים", ולכן לא מזכיר רבינו הזקן את ענין "האמת".

5 אבל עפ"ז נשאר עדיין השאלה - שלא הי' לו להזכיר גם תיבת "ומכל"?
6 אך הענין הוא - שלאמיתו של דבר יש הבטחה לכל אחד מישראל, שאם רק ילך בדרך התורה
7 והמצוה, "בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם"¹¹, אזי יומשכו כל ברכותיו של הקב"ה.

8 ואם הדברים אמורים בנוגע לכל אחד מישראל שהולך בדרך התורה והמצוה - הרי עאכו"כ בנוגע
9 ליהודי שנמצא במעמד ומצב שלא שייך שתתערב אצלו איזו פני':

10 איתא בגמרא¹²: "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחי' בני וכו'" (ש"מתכוין אף להנאת עצמו"),
11 שבאופן כזה יכול להיות לפעמים שלא תתקיים ההבטחה;

12 משא"כ אצל נשיא ישראל, ובפרט כשמוסר נפשו (לא בשביל לימוד התורה לעצמו, שהרי על זה לא
13 היתה התנגדות, אלא) עבור הפצת המעיינות באופן שיגיעו גם ב"חוצה" - לא שייך שיהיו פניות של
14 הנאת עצמו, שהרי אדרבה: עליו להתנתק ("אפריסן זיך") מהלימוד לעצמו שיכול להיות בעמקות הכי
15 גדולה, ולהתחיל ללמוד תורה בכלל ופנימיות התורה בפרט עם יהודי שנמצא ב"חוצה", שאי אפשר
16 ללמוד עמו באותו עומק רוחב ואורך כפי שלומד לעצמו, כך, שלא זו בלבד שלא שייך בזה פני' של
17 הנאת עצמו, אלא אדרבה, שצריך לירד ממדריגתו בלימוד התורה, וללמוד תורה באופן שיהי' מובן גם
18 לתלמיד שנמצא עדיין ב"חוצה".

19 וכיון שכן, הרי בודאי שגם אצל רבינו הזקן הי' ענין של טובות וחסדים שהוצרכו להיות מצד מדת
20 האמת, היינו, מצד הבטחת הקב"ה.

21 אלא, שאין זו הבטחה גלוי' שנתפרשה בתושב"כ בנוגע לפלוני בן פלוני, אלא רק בכללות - "אם
22 בחוקתי תלכו וגו'"¹¹, וכל שאר הבטחות השכר על קיום התורה ומצותי'.

23 ולכן, לא מסתפק רבינו הזקן בחלקו הראשון של הפסוק, "קטנתי מכל החסדים", אלא מוסיף גם
24 תיבת "ומכל" (התחלת הענין ד"מכל האמת") - כיון שאצל כל אחד מישראל, ובפרט אצל נשמה כללית
25 שעוסקת בטובת הזולת, ישנו (לא רק ענין החסדים, אלא) גם הטובה שעושה הקב"ה מצד ההבטחה
26 שהבטיח, שנקרא בלשון תרגום בשם "טבוון", ובלשון הקודש בשם "אמת"; אבל, כיון שהי' זה בעולם
27 של העולם (ולא כפי שנתפרש בגלוי אצל יעקב), לכן הביא רבינו הזקן ענין ה"אמת" ברמז בלבד - רק
28 התחלת הענין: "ומכל", ולא כתב תיבת "האמת" בפירושו.

29 עד כאן - מה שאפשר לפרש בפשטות בדברי רבינו הזקן שמביא מספר מדוייק של תיבות, לא פחות
30 ולא יותר: "קטנתי מכל החסדים ומכל גו'".

31 ה. וע"פ האמור כמ"פ שכל ענין שבתורה מהוה הוראה (תורה מלשון הוראה¹³) לכאו"א, ובפרט
32 כשמדובר אודות אגרת-קודש שנכתבה מלכתחילה לשם הוראה, כפי שמסיים רבינו הזקן אגה"ק זו
33 בהוראה לכאו"א בדורו, ועד"ז לאלו שילמדו אגה"ק זו בדורות שלאחריו, שהרי "דברי צדיקים קיימים
34 לעד"¹⁴ - הרי מובן שענין זה מהוה הוראה לכאו"א:

הרד"ק). זח"ג נג, ב.

10 שם, יג.

14 ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע'

11 ר"פ בחוקתי.

שלט. ח"י ע' קמו. ח"י"א ע' שכט.

12 פסחים ח, סע"א ואילך (ובפרש"י). וש"נ.

13 ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם

1 ידוע פתגם רבותינו נשיאינו¹⁵, שכשם שאין לטעות ולהגדיל מעלת עצמו, כך גם אין להקטין אותה.
 2 שכן, א' הדרכים של הלעו"ז היא - להפיל יהודי ביאוש, ולומר לו שלא יוכל לנצח במלחמת היצר
 3 שבתוכו, ועד"ז בנוגע למלחמה נגד המניעות והעיכובים שישנם בעולם על לימוד התורה וקיום המצוות,
 4 ובפרט ב"חוצה". וכיון שהעמידה נגד פיתויי היצר דורשת מלחמה קשה וכבדה - צריך יהודי לידע
 5 מעלותיו, התוקף והחוזק שיש לו למלא את שליחותו של הקב"ה, מבלי הבט על כל הקשיים.
 6 והרי המעלה הכי גדולה שיכולה להיות היא - הא גופא שיהודי יודע שהוא שלוחו של מלך מלכי
 7 המלכים הקב"ה, וכפי שמביא רש"י בפירושו על התורה¹⁶: "משל הדיוט אומר, עבד מלך מלך . . קרב
 8 לגבי דהינא ואידהן".
 9 ולכן, בטוח כל אחד מישראל, שלא זו בלבד שהקב"ה עושה עמו חסדים, אלא ישנם גם הענינים
 10 שהקב"ה מוכרח לעשותם, כביכול, כדי לקיים את ההבטחה שהבטיח, שזהו ענין "האמת", "אמתת דברך
 11 . . שהבטחתי".
 12 וענין זה נותן לו כח לעמוד נגד יצרו ולנצחו, ולהתגבר על ההעלמות וההסתרים שישנם בעולם,
 13 מלשון העלם¹⁷ (והסתר), ועד שיקיים מתוך שמחה וטוב לבב את השליחות של הפצת המעיינות חוצה
 14 - שעל זה מסר בעל השמחה והגאולה את נפשו, עד שניצח ביום הגאולה י"ט כסלו, ונמשך אח"כ מידי
 15 שנה בשנה,
 16 ובפרט כשמתאספים יחד כמה עשירות מישראל, אשר, "אכל בי עשרה שכינתא שריא"¹⁸, "אף שאינם
 17 מדברים בדברי תורה"¹⁹, ועאכו"כ בהתוועדות לשם התעוררות והחלטות טובות בעניני תומ"צ - הרי
 18 בודאי שישנו סיוע מלמעלה, כמה פעמים ככה, למלא את השליחות לעשות לו ית' דירה בתחתונים²⁰,
 19 מתוך גאולה וחירות אמיתית, עדי יקויים היעוד וההבטחה שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
 20 צדקנו.

* * *

21 ו. בין הסיפורים הקשורים עם הגאולה, ישנם גם סיפורים שאירעו ביום הגאולה, י"ט כסלו, בפעם
 22 הראשונה, בשנת תקנ"ט, שחלקם נדפסו כבר, וחלקם - בלקוטי דיבורים מרבינו נשיאנו.
 23 ומסופר שם²¹: "הגאולה היתה בעת תפלת מנחה, ואותן הג' תפלות של אותו המעת-לעת היו עמדו
 24 הבעש"ט והרב המגיד (שי"ט כסלו הוא יום ההילולא שלו) נשמתם עדן".
 25 ז. והענין בזה:
 26 אע"פ שהגאולה היתה בשעה מסויימת ביום, וכנ"ל שהגאולה היתה בעת תפלת מנחה - הרי היא
 27 קשורה עם כללות היום, כפי שכותב רבינו הזקן, בעל הגאולה, באגרת שלו²², אודות יום הגאולה: "יום
 28 יט כסלו, יום ג' שהוכפל בו כי טוב, יום הלולא רבא של רבינו הקדוש נ"ע", והרי ענינים אלו - הן יום
 29 ג' שהוכפל בו כי טוב, והן יום ההילולא של הרב המגיד - שייכים לכל המעת-לעת, וטעם הדבר - דכיון
 30 ש'מקצת היום ככולו"²³, נעשה כל היום "יום הגאולה", ולכן, בכל המעת-לעת היו ענינים הקשורים עם
 31 הגאולה.

20 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר
 פי"ג, ו. תניא רפל"ו. ובכ"מ.
 21 שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג ס"כ (לקו"ד ח"א כט, א).
 22 אג"ק שלו ח"א ע' צח ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום"
 יט כסלו).
 23 פסחים ד, א. וש"נ.

15 ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. תרפ"ח ריש ע' 7. תש"ה ע'
 42. היש"ת ע' 386. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' נא (נעתק
 ב"היום יום" כו חשון).
 16 דברים א, ז.
 17 לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 18 סנהדרין לט, א.
 19 תניא אגה"ק סכ"ג (קלו, ב).

1 וכיון שהקטרוג, ובמילא גם הגאולה, היו קשורים עם הפצת מעיינות תורת החסידות של הבעש"ט
 2 והמגיד - הרי זה ע"ד שמצינו בגמרא²⁴ שא' האמוראים אמר שלעתיד ("כי שכיבנא") יצא ר' חייא²⁵
 3 לקראתו, כיון שלמד תורתו, ועד"ז בנדו"ד, שכיון שאצל רבינו הזקן הי' הענין ד"עולמך תראה בחייך"²⁶,
 4 הנה אלו שעבור תורתם מסר את נפשו - הבעש"ט והמגיד - היו עמו; אלא, שבהיותו בגלות במאסר,
 5 לא הי' הדבר בגלוי במשך כל הימים כולם, אבל ביום הגאולה, הנה במשך המעת-לעת היו עמו הבעש"ט
 6 והמגיד בגילוי.

7 וענין זה הי' ב"הג' תפלות של אותו המעת-לעת":

8 ובהקדם מה שמצינו אצל נשיאי ישראל, שגם בהיותם בעולם האמת, היו יכולים לבוא ולהיות ביחד
 9 עם נשמות בגופים, כדאיתא בספר חסידים²⁷ - מיוסד על סיפור הגמרא²⁸ - אודות רבי, שלאחרי
 10 הסתלקותו הי' בא לביתו במעלי שבתא, ועורך קידוש כו' (וכידוע אריכות הפלפול בזה²⁹ - איך מתאים
 11 הדבר ע"פ הלכה, שלאחרי הסתלקותו יוכלו להיות אצלו ענינים הקשורים עם קיום התומ"צ בעוה"ז
 12 הגשמי).

13 אמנם, כדי שנשמה בגוף תוכל להיות ביחד עם נשמות מעולם האמת, יש צורך שתהי' במעמד ומצב
 14 מיוחד, שבו יש עילוי לא רק לנשמה, אלא גם לגוף.

15 ובכללות במשך היום הרי זה בזמן התפלה - כי, התפלה נקראת "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע
 16 השמימה"³⁰, וכמבואר הפירוש בזה³¹, שע"י התפלה מעלים גם את בחי' "ארצה" עד שמגעת "השמימה",
 17 וכיון ש"שמים" ו"ארץ" אצל איש ישראל הם הנשמה והגוף³², נמצא, שבזמן התפלה מתעלה גם הגוף
 18 ("ארצה") למדרגת הנשמה ("השמימה"), ולכן, ע"פ דין צריך להיות הגוף הגשמי בזמן התפלה "כעבדא
 19 קמי מרי"³³, והיינו, שלא זו בלבד שהנשמה עומדת במעמד ומצב ד"דע לפני מי אתה עומד"³⁴, אלא
 20 ענין זה צריך לפעול גם על הגוף, עד שניכר בו שעומד "כעבדא קמי מרי", ככל פרטי ההלכות שהובאו
 21 בשו"ע³⁵ בנוגע לאופן עמידת אברי הגוף.

22 וזהו הטעם שבזמני התפלות של אותו המעת-לעת היו הבעש"ט והרב המגיד יחד עם רבינו הזקן.

23 ובזה גופא מדגישים שמדובר אודות "הג' תפלות" - כי, נוסף על הצד השהו שבכל התפלות, יש בכל
 24 תפלה מעלה מיוחדת לגבי שאר ב' התפלות, וזהו ש"אותן הג' תפלות של אותו המעת-לעת היו עמדו
 25 הבעש"ט והרב המגיד", היינו, שהמעמד ומצב המיוחד אצל רבינו הזקן שהיו עמו הבעש"ט והרב המגיד,
 26 הי' לא רק בנוגע לצד השהו שבכל התפלות, אלא גם בנוגע למעלה המיוחדת שבכל תפלה לגבי שתי
 27 התפלות האחרות.

28 ח. וע"פ האמור לעיל (ס"ה) - הרי גם ענין זה מהוה הוראה לכל אחד בעבודתו:
 29 ובהקדמה - שגם כאשר מדובר אודות ענין נעלה שאינו מרגיש אותו, הרי הידיעה שזוהי האמת פועלת
 30 שתהי' העבודה בנקל יותר, בידעו שהוא מתייגע ושואף להגיע ולראות דבר שישנו במציאות, אלא שיש
 31 אצלו מסך, העלם והסתר, שאינו מניח לו לראות את הדבר, ועליו רק לבטל את ההעלם וההסתר, הדבר
 32 המונע.

ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

(31) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיח, סע"ב ואילך.

(32) ראה סנהדרין צא, ריש ע"ב. ויק"ר פ"ד, ה. הובאו

בלקו"ת שה"ש מט, ג.

(33) שבת יו"ד, רע"א.

(34) ראה ברכות כח, ב.

(35) או"ח סצ"ה.

(24) ב"ק קיא, ב. ב"מ סב, סע"ב.

(25) כ"ה בספר חסידים סימן תנו.

(26) ברכות יז, סע"א.

(27) סתתשכ"ט.

(28) כתובות קג, א.

(29) ראה בהנסמן בתו"מ ח"א ע' 26 הערה 21.

(30) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ריש ע"ב. ח"ג שו,

- 1 ועד"ז בנוגע להוראה מענין הנ"ל:
- 2 צריך לידע, שכיון שזהו יום הגאולה, הנה כאשר ישנו הענין ד"נזכרים"³⁶, "לחיות" ("איבערלעבן")
- 3 זאת כדבעי, אזי יכולים להימשך אליו - יחד עם ענין הגאולה של רבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה -
- 4 גם הענינים של הבעש"ט והרב המגיד, בכל הג' תפלות של המעל"ע, הן בתפלת מעריב, הן בתפלת הבוקר,
- 5 והן בתפלת המנחה.
- 6 ט. ובפרטיות יותר - בנוגע לכל אחת מג' התפלות:
- 7 בתפלת מעריב יש מעלה מיוחדת, שפועלת עוד יותר מאשר תפלת הבוקר ותפלת מנחה - אע"פ שע"פ
- 8 הלכה "תפלת ערבית רשות"³⁷, ואילו תפלת הבוקר ותפלת מנחה הם חובה - להיותה התפלה הראשונה
- 9 במשך היום.
- 10 ובהקדים - שאצל בני"ה הסדר הוא ש"היום הולך אחר הלילה"³⁸, והיינו, שהתחלת היום היא מהלילה.
- 11 וזהו החידוש של תפלת ערבית - שזוהי הפעם הראשונה (התחלה ראשונה) ביום שיהודי בוקע
- 12 ("ברעכט-דורך") את גשמיות העולם, שבעוה"ז הגשמי יוכלו להתפלל להקב"ה ולפעול ע"י התפלה כל
- 13 הבקשות שמבקשים בתפלה: מברך השנים ורופא חולים וכיו"ב.
- 14 ומובן גודל החידוש שבדבר - שהרי העולם קשור עם חוקי הטבע שהטביע הקב"ה בעולם, כמ"ש³⁹
- 15 "זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף גו' לא ישבותו", ואעפ"כ, יש בכחו של יהודי, שכאשר מתפלל תפלתו
- 16 ומבקש צרכיו לפני הקב"ה, ה"ה פועל היפך הטבע - החל מ"חונן הדעת", ועד לכל הבקשות שבתפלה
- 17 - שלולי התפלה, מצד הטבע בעצמו, היו באופן אחר, וע"י תפלתו משתנה הטבע.
- 18 וכאמור - ההתחלה ופריצת הדרך בענין זה היא בתפלת מעריב.
- 19 ולאחרי כן באה המעלה שבתפלת הבוקר - שלא זו בלבד שהיהודי עצמו מתפלל באריכות, אלא הוא
- 20 פועל את ענין התפלה ("ער מאכט דאווענען") בעולם כולו:
- 21 תפלת מעריב - עיקרה עבודת ישראל, ואילו שאר הענינים הם בקיצור נמרץ, ואילו בתפלת הבוקר -
- 22 ישנה כל האריכות שב"פסוקי דזמרה", שתוכנם, שכל העולם מתפלל ומזמר ומשורר להקב"ה, ועד שכבר
- 23 בהתחלת התפלה, "הודו לה' קראו בשמו", אומרים מיד: "הודיעו בעממים עלילותיו"⁴⁰; ואילו כאשר יהודי
- 24 מגיע כבר לתפלה שלו - הנה תפלת שמו"ע היא החלק הקטן בכמות לגבי אריכות התפלה לפני"ו.
- 25 וכללות החידוש שבתפלת הבוקר - שפועלת וחודרת בכל ד' השליבות של ה"סולם" (כדברי הגמרא
- 26 במסכת ב"ב⁴¹ שהמדידה של סולם היא שיש לו "ארבעה חווקין"), שכן, בתפלת הבוקר ישנם כל ד'
- 27 השליבות בשלימות, כפי שנימנו בספרי הקבלה⁴², וכמובן גם מפשטות פירוש המילות פרטי החילוקים
- 28 של ד' חלקי התפלה, מהודו עד לאחרי שמו"ע.
- 29 ונמצא, שבתפלת הבוקר נפעלת חובת האדם - שהרי הנשמה ירדה למטה בכדי לפעול על העולם
- 30 שהעולם יתפלל להקב"ה, שע"י נעשה העולם משכן ומקדש לו ית', בדוגמת המשכן וביהמ"ק - "משכן
- 31 דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן"⁴³ - עליו נאמר⁴⁴ "ושכנתי בתוכם".

(41) נט, א.

(42) ראה סידור האריז"ל בתחלתו. כתהאריז"ל במקומות המקבילים. לקו"ת בשלח ב, ב. סה"מ תרס"ח ע' ה ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, ב ואילך. סה"מ תש"ח ע' 80 ואילך. ועוד.

(43) עירובין ב, א. וש"נ.

(44) תרומה כה, ח.

(36) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(37) ברכות ד, ב. כז, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ו. טור או"ח ר"ס רלה. שו"ע אדה"ז או"ח סק"ו ס"ב.

(38) חולין פג, סע"א. וש"נ.

(39) נח ח, כב.

(40) דברי הימים-א טז, ח.

1 ולאחרי כן ישנו החידוש של תפלת המנחה:

2 איתא בספרי מוסר ובארוכה בספרי חסידות⁴⁵, בביאור מארז"ל⁴⁶ "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת

3 המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה", שהחידוש של תפלת מנחה הוא להיותה באמצע

4 היום, כאשר האדם נמצא עדיין בעיצומו של הלהט ("אין מיטן קאָך") של עבודת היום.

5 - תפלת מעריב היא לאחרי סיום עבודת היום, כאשר אינו עוסק עוד בעניני העולם, ונמצא בד'

6 אמותיו; ותפלת הבוקר היא קודם שיוצא לעסוק בעניני העולם, שהרי הדין הוא שקודם התפלה אסור

7 לעסוק בעניני העולם⁴⁷, אלא יש להתחיל את היום בעבודת התפלה.

8 וכיון שכן, הרי מובן שעדיין לא פעל בעצמו חידוש גדול שיוכל לעמוד "כעבדא קמי מרי" ולהתפלל

9 לפני הקב"ה - כי, תפלת ערבית היא לאחרי שנסתיימה עבודת היום, ותפלת הבוקר היא לפני שהתחילה

10 עבודת היום, כך, שעבודת היום בל"ט מלאכות דעובדין דחול, אינה מבלבלת לתפלות אלו.

11 ואילו תפלת מנחה, תפלת הצהריים, זמנה באמצע היום - סתם יום, שאינו יום השבת או ימים טובים,

12 שהם מועטים בכמות, אלא ששת ימי המעשה, שבהם צריכה להיות ההתעסקות "בכל אשר תעשה"⁴⁸,

13 כדברי המכילתא⁴⁹ "שזו מצות עשה", שאז מתעסקים בעניני העולם, כל אחד לפי מצבו ומעמדו,

14 ובאמצע, מביט בשעון ורואה שעכשיו יש מנין בביהכנ"ס ועליו להתפלל מנחה בציבור, ואז מנתק את

15 עצמו מכל עסקיו והולך לביהכנ"ס כדי להתפלל להקב"ה בציבור, ולאחרי תפלת המנחה חוזר לעבודה

16 של ששת ימי המעשה.

17 וזהו החידוש שבתפלת מנחה לגבי תפלת מעריב וגם לגבי תפלת הבוקר - שיהודי יכול להיות לומד

18 תורה ומקיים מצוות ועוסק בעבודת התפלה, ולעשות כל ענינים אלו בשלימות, וגם כאשר נמצא באמצע

19 העבודה בעניני העולם, הרי הוא מפסיק באמצע ומתפלל באופן כמו שלא היתה אצלו עבודה קודם לזה

20 ולאחרי זה,

21 - ואדרבה: העבודה שמקודם לכן התייגע בעבודה מוסיפה אצלו בתפלה, דכיון שראה בעבודתו

22 הגשחה פרטית כו', אזי תפלתו היא מעומק הלב יותר, ומגעת למעלה מעלה, וממשיכה ברכת ה' עד

23 למטה מטה -

24 ולאידך, אין זה מנתק אותו לגמרי מהעולם, אלא לאחרי התפלה בכחו לחזור ולעסוק בעניני העולם,

25 ובאופן שיהי' ניכר שעושה זאת יהודי שכבר התפלל מנחה, ונמצא במעמד ומצב נעלה יותר מכמו שהי'

26 קודם שהתפלל תפלתו.

27 י. ובכל ענינים אלו - ישנו הסיוע של רבותינו נשיאינו, ע"י רבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה,

28 וביחד עמו - המגיד והבעש"ט.

29 וענין זה ממשיכים מ"ט כסלו בימי כל השנה כולה, למטה מעשרה טפחים, שתהי' שנה טובה

30 ומבורכת,

31 ובלשון רבינו נשיאנו⁵⁰: "לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו" (היינו,

32 שנמשך גם באופן של "חותם", שכאשר "נחתום בטבעת במלך" אזי "אין להשיב"⁵¹),

33 ברוב הצלחה וברכה וישועה וגאולה, מנפש ועד בשר.

* * *

(49) הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פ' וישב, ובס' מנחה בלולה. וראה לקו"ש ח"ז ע' 245 הערה 20. וש"נ.
(50) "היום יום" בסופו. ובכ"מ.
(51) אסתר ה, ח.

(45) ראה אוה"ת נ"ך מלכים א ס"ע עא ואילך. וש"נ. סה"מ
תרצ"א ס"ע ריא. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כב אדר א).
(46) ברכות ו, ב.
(47) שם יד, א.
(48) פ' ראה טו, יח.

- 1 יא. בנוגע לגאולה די"ט כסלו, כמסופר כל פרטי המאסר והגאולה והתוצאות שלאח"ז - דרוש ביאור:
- 2 כיון שמדובר אודות מאורע שאירע לפני קס"ח שנים, הרי לכאורה אין מקום בשכל "לחיות"
- 3 ("איבערלעבן") זאת בכל שנה ושנה!;
- 4 ובדוגמת זה נשאלת השאלה על כל עניני מועדי השנה הקשורים עם מאורעות שאירעו לפני שנים
- 5 רבות.
- 6 בשלמא בנוגע לענינים שנעשים ע"י בני אדם באופן הסכמי - הרי זה ענין של זכרון בלבד, ואין ראוי
- 7 והוכחה שצריך "לחיות" זאת באותו אופן כפי שהי' בפעם הראשונה, או לכל-הפחות מעין זה ובדומה
- 8 לזה; אבל כאן מדובר אודות מועדים שנקבעו (לא ע"י הסכמת בני-אדם, אלא) ע"פ התורה והמצוה,
- 9 וכיון שהתורה נקראת "תורת אמת", הנה כאשר התורה דורשת מיהודי לעשות דבר מסויים, אין הכוונה
- 10 שיעשה זאת כאילו האמת היא כן, אלא כיון שהתורה דורשת זאת, הרי זה סימן שהדבר מצד עצמו הוא
- 11 אמת, אלא שהוא צריך לעשות את החלק שלו, התלוי בו, שענין זה יהי' חלק מחייו.
- 12 וכמו בנוגע למתן-תורה, שאז ניתנו כללות התומ"צ - הנה גם כאשר יהודי לומד תורה עכשיו, בהיותו
- 13 אלפי שנה לאחרי היום של מ"ת, ובמקום אחר, שבכל הפרטים הוא להיפך ממדבר סיני, דורשת ממנו
- 14 תורת-אמת, ש"מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע"⁵².
- 15 ומזה מובן, שכשם שהדברים אמורים בנוגע למ"ת וכללות התורה, כן הוא גם בנוגע לפרטי התורה,
- 16 שכל פרט של תורת-אמת מוכרח להיות כולו אמת.
- 17 וכשם שהדברים אמורים בנוגע לימים טובים הכתובים בתושב"כ או האמורים בתושבע"פ, כן הוא
- 18 גם בנוגע ליום שנעשה בו נס לרבו, ועאכו"כ נשיא של כל ישראל, ובפרט כשרואים שהתוצאות של
- 19 הגאולה ניכרים בכל מקום ובכל זמן - הרי בודאי שע"פ תורה יש לקבוע זאת "למועד תמידי בישראל"
- 20 (כלשון הידוע של בעל הגאולה⁵³), וכיון שזוהי דרישה של תורת-אמת, בהכרח לומר שהדבר יכול
- 21 להתקיים ע"י כאו"א, כיון שזוהי האמת.
- 22 יב. והענין בזה:
- 23 כשם שהגאולה באה לאחרי המלשינות וכו', באופן ד"לפום צערא אגרא⁵⁴, כדי שתהי' שמחת
- 24 הגאולה "כיתרון האור מן החושך"⁵⁵, כך גם עתה - אע"פ שכבר היתה הגאולה, וכבר הי' הפס"ד של
- 25 ב"ד של מעלה שתהי' יד החסידים על העליונה (כפי שנדפס בארוכה ברשימת רבינו נשיאנו⁵⁶) - יש
- 26 אצל כאו"א בעניניו כמה סיבות, העלמות והסתרים, הן בעולם שמסביבו והן בו בעצמו, שעומדים מנגד,
- 27 ורוצים להפריע ולמנוע ממנו לעסוק בהפצת היהדות בכלל ובהפצת המעיינות בפרט, ע"ד עניני
- 28 המלשינות כו' שהיו אז.
- 29 הוא מרגיש בעצמו שלא תמיד קל לו לעשות את הענינים שיודע בעצמו שצריך לעשותם, ועאכו"כ
- 30 שישנם קשיים למלא ענין שמישהו אחר אומר לו שצריך לעשותו, אבל אצלו אין עדיין רגש זה, ולכן
- 31 אינו רוצה לקבל על עצמו שליחות זו, כל זמן שלא יתקבל הדבר לגמרי בשכלו ובהרגש לבו, ובינתיים,
- 32 יכול להחרב רח"ל אחד מישראל, משפחה בישראל או סביבה שלימה בישראל.
- 33 משמעותו של מצב כזה הוא - שאוסרים את הנפש האלקית בבית-האסורים, באופן שאינה יכולה לזוז
- 34 ממקומה, כיון שנפש הבהמית נעשית בעה"ב עלי', ואינה מניחה לה לעשות כרצונה.

(54) אבות פ"ה מכ"א.

(55) קהלת ב, יג.

(56) קיצורים והערות לתניא ס"ע קכב ואילך. ולאח"ז באג"ק
שלו ח"ד ס"ע רסד ואילך.

(52) ברכות כב, א. וש"נ. וראה תו"א יתרו סז, ב.

(53) שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג ס"ט (לקו"ד ח"א יט,

סע"ב). וראה שיחת ש"פ וישב כ"ף כסלו ס"ג (לקמן ע' 369
ואילך). וש"נ.

1 וכיון שכן, הרי יש צורך בענין של גאולה, ובאופן שרבינו הזקן כותב באגה"ק⁵⁷ בנוגע לגאולתו -
 2 ש"הפליא הוי' לעשות בארץ", עד ש"ראו כל אפסי ארץ", שכולם מודים שמבטלים את הטבע, ויוצאים
 3 לחפשי, כדי להפיץ תורה ומצוותי'.
 4 יג. אבל בשביל זה נדרשת ממנו עבודה - שלא יתפתה לחשוב שההעלמות וההסתרים שמצד הנפש
 5 הבהמית הם מציאותו האמיתית (ה"אני" האמיתי שלו), ואילו הפצת התומ"צ היא שליחות ממישהו אחר
 6 - שהרי המציאות היא להיפך:
 7 הרמב"ם פוסק בהלכות גירושין⁵⁸, שכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, רוצה לקיים
 8 מצותו של הקב"ה.
 9 והרי אחת המצוות הכי גדולות - "כלל גדול בתורה" - היא: "ואהבת לרעך כמוך"⁵⁹, שלכן, כל מה
 10 שהוא יודע אודות תומ"צ, עליו להשתדל שכל אחד מישראל ידע לכל-הפחות כפי שהוא יודע,
 11 וכיון שבמצוה זו חייב כל אחד מישראל, גם הגדולים שבהם, הרי הם צריכים להשתדל שהידיעה
 12 שלהם בתורה וההידור שלהם בקיום המצוות - "כמוך" - תגיע לכאור"א מישראל, שאז יקויים היעוד
 13 "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁶⁰, באופן ש"כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"⁶¹.
 14 האמת היא - שכל יהודי הוא בן אברהם יצחק ויעקב,
 15 החל מ"אברם העברי"⁶² (ועד"ז בנוגע ליצחק ויעקב), כפירוש חז"ל⁶³ "כל העולם כולו מעבר אחד
 16 והוא מעבר אחד", והיינו, שהי' אחד ויחיד - "אחד הי' אברהם"⁶⁴ - נגד כל העולם,
 17 ולא זו בלבד שלא התפעל מהעולם, אלא עוד זאת, ש"ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם"⁶⁵, וכדברי
 18 הגמרא⁶⁶ "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר
 19 ושב" וולהעיר מהכלל⁶⁷ בנוגע לדרשה ד"אל תקרי", שאין הכוונה שנשאר רק פירוש אחד, אלא שניהם
 20 אמת. ועד"ז בנדוד"ד: "ויקרא גו'", שאברהם קרא והכריז כל כך עד ש"ויקריא", שהעולם עצמו התחיל
 21 להכריז אודות הקב"ה שהוא "א-ל עולם", ועד באופן ש"אין עוד מלבדו"⁶⁸,
 22 וכיון שהוא בן אברהם (יצחק ויעקב), הרי "מעשה אבות סימן לבנים"⁶⁹, ו"בן" הוא יורש, ועד
 23 שהיורש עומד במקום המוריש (כדברי הגמרא במסכת ב"ב⁷⁰), והיינו, שזוהי אותה מציאות שהיתה
 24 מקודם לכן, כך, שמציאותו של כל אחד מישראל היא המציאות של אברהם, ולכן אינו מתפעל מכל
 25 העולם, אפילו כשנראה לו שכל העולם כולו הוא מעבר השני.
 26 ואז זוכה גם להצלחה - שכשם שהי' אצל אברהם, שאף שהתחלה היתה באופן ש"כל העולם כולו
 27 מעבר אחד והוא מעבר אחד", הנה לאחרי כן מלך אברהם עליהם (כמסופר בחומש⁷¹), ועד ש"וירש
 28 (זרעו) את הארץ" (כמ"ש בנבואת יחזקאל⁶⁴), כך נעשה גם אצל כל אחד מישראל, ש"וירש את הארץ -
 29 שכובש תחילה את הארץ שלו, רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, "עיר קטנה זה הגוף"⁷², ואח"כ כובש את
 30 חלקו בעולם, היינו, שנעשה בעה"ב על עניני העולם השייכים אליו,
 31 ועד שמתקיימת הנבואה ד"וירש את הארץ" כפשוטה - שבנ"י כובשים את ארץ ישראל כולה, בביאת
 32 משיח צדקנו, בקרוב ממש.

57 שבהערה 22.

58 ספ"ב.

59 קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י עה"פ.

60 ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם ה' מלכים בסופן.

61 ירמ' לא, לג. וראה רמב"ם ה' תשובה ספ"ט.

62 לך לך יד, יג.

63 ב"ר ספמ"ב.

64 יחזקאל לג, כד.

65 וירא כא, לג.

66 סוטה י"ד, סע"א ואילך.

67 ראה ס' הליכות אלי ס"ג. הנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 24.

68 ואתחנן ד, לה.

69 ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב,

ו. ועוד.

70 ראה שם מ"ד, א וברשב"ם שם (ד"ה הניחא). סה, א. קנט,

רע"א. וראה גם תר"מ חל"ז ע' 239. וש"נ.

71 לך לך יד, יז ובפרש"י.

72 נדרים לב, ב.

1 יד. י"ט כסלו נקרא בשם "מועד תמידי"⁵³, ונקרא גם בשם "ראש השנה"⁷³, היינו, שהוא כמו הראש
2 על כל השנה, שכוללת זמנים שונים, ובמילא גם מצבי-רוח שונים, כולל ובמיוחד בנוגע למעמד ומצב
3 של בני", ועליו להחיות ולהנהיג ולהורות את הדרך בכל יום ויום, הן בימי השמחה והן בימים של היפך
4 השמחה ח"ו, הן ביום והן בלילה, הן בגשמיות והן ברוחניות.
5 ומזה הוכחה וראי' ברורה בנוגע לענינה של תורת החסידות (שי"ט כסלו הוא המועד תמידי ור"ה
6 שלה):

7 תורת החסידות היא לא רק דרך מסויימת כיצד ללמוד תורה, ולא רק הוראת דרך בצוק העתים כו',
8 כידוע שכיון שבנ"י היו אז במצב ירוד, מצד הרדיפות והגזירות כו', וכתוצאה מזה היו קשיים בהעמקה
9 בלימוד התורה ובהידור בקיום המצוות, ולכן הי' צורך להורות דרך שגם בצוק העתים (הן מצד הזמן
10 והן מצד המקום) יכולים לילך במסילה העולה בית א-ל, עד למעמד ומצב ד"ראשו מגיע השמימה";

11 ענינים אלו ישנם אמנם בתורת החסידות, אבל לא זהו עיקרה של תורת החסידות, שכן, ענינים אלו
12 קשורים עם מעמד ומצב מסויים, חוג מסויים, סביבה מסויימת וכו', ואילו כשמדובר אודות "ראש" של
13 כל ימי השנה ושל כל הענינים, עכצ"ל שזהו ענין כללי הרבה יותר⁷⁴.

14 טו. ויובן מהלשון המובא באגה"ק של הבעש"ט⁷⁵ בנוגע לתורתו, תורת החסידות (כולל גם כפי
15 שנמשכת ובאה בתורת חסידות חב"ד, ר"ת חכמה בינה דעת, באופן של הבנה והשגה) - "יפוצו מעינותיך
16 חוצה":

17 ענינו של מעיין - עם היותו טיפין טיפין, שהרי רוב המעינות הם באופן שבתחלתן (ששם הוא עיקר
18 דין המעיין) אין ריבוי מים בכמות, אלא רק מעט מים, הרי מי המעיין הם "מים חיים"⁷⁶ שאין להם
19 הפסק. ולכן, לאחרי משך זמן, הנה ממיעוט הכמות של מי המעיין באופן של טיפין טיפין, נעשה נהר
20 שוטף, עד שעולה על כל גדותיו, ועד שכתוצאה מזה - "הרוה את הארץ והולידה והצמיחה"⁷⁷, והיינו,
21 שכח הצמיחה שהוא בעולם בארץ, מתגלה ע"י המים (מי הברכה) שמרוויים את הארץ, ועי"ז נעשית
22 הצמיחה כמה פעמים ככה, שמגרעין אחד צומח אילן גדול עושה פירות, ומחטה ושעורה אחת נעשית
23 צמיחה "מאה שערים", כיון ש"ויברכהו ה'"⁷⁸.

24 וכל זה מתחיל מהמעיין - שהרי גם מי הגשמים (שאודותם מדובר בפסוק "הרוה את הארץ גו")
25 באים ממי אוקיינוס, דהיינו, ממים של מטה⁷⁹, מי הנהרות, שעולים למעלה ואח"כ יורדים למטה ע"י
26 הגשמים, והרי התחלת מי הנהרות הוא מהמעיין.

27 ומזה מובן, ש"מעייין" אינו ענין פרטי הקשור עם צמיחה פרטית של אילן פרטי בשדה פרטית, אלא
28 בו תלוי' כל המציאות של נהר גדול שעל ידו נעשה כללות ענין ההולדה והצמיחה בארץ.

29 ובשם זה - "מעינותיך" - נקראת תורת החסידות, וההדגשה בזה היא - שלא זו בלבד שמי המעינות
30 באים ל"חוצה", אלא שהמעיינות עצמם צריכים להיות ב"חוצה".

31 טז. וענינו בנמשל:

32 לכל יהודי (ולכל אדם בכלל) נתן הקב"ה כחות וכשרונות ואפשרויות כו', וכדברי הגמרא⁸⁰ ש"כל
33 מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה", אלא כדי שינצל אותם - באופן של טוב וקדושה
34 (ולא להיפך ח"ו, שהרי "מפי עליון לא תצא הרעות"⁸¹) - במילואם, שלא ישאר אפילו פרט א' בלתי
35 מנוצל (לבטלה).

(76) רמב"ם הלי' מקואות פ"ט ה"ח.

(77) ישעי' נה, יו"ד.

(78) תולדות כו, יב.

(79) ראה תענית ט, ב ובפרש"י.

(80) שבת עז, ב.

(81) איכה ג, לח.

(73) אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט. וש"נ (נעתק
ב"היום יום" בתחלתו). וראה לקו"ד ח"ד תשנט, ב ואילך.
פאקסימיליא מהאגרת נדפסה בקונטרס "ומעיין" ע' 17.

(74) ראה גם שיחת י"ט כסלו דאשתקד סכ"ג (תו"מ חמ"ה ע'
231 ואילך). וש"נ.

(75) כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

1 אך יכול להיות שהכחות והאפשרויות ישארו ח"ו באופן של שינה, או שינוצלו ללא חיות וזריזות
2 כו'.

3 ובענין זה היא פעולת תורת החסידות - שכל ענין שבתורה יהי' באופן של "מים חיים", מי מעיין,
4 והיינו, שאע"פ שכבר לומד את התורה במשך כו"כ ימים, שבועות, חדשים ושנים, הנה לא זו בלבד
5 שאין זה כדיוטגמא ישנה, כי אם כחדשה⁸², בכ"ף הדמיון, אלא עוד זאת, שיהי' זה כמו "מעייין", שגם
6 בהיותו בן מאות ואלפי שנים, הנה הטיפה שנובעת מהמעייין היום, יש בה את כל התכונות והדינים של
7 מעיין, "מים חיים", ועד שבכל טיפה ישנו כל ענין המעיין, שלכן מטהר המעיין בכל שהוא⁸³.

8 ובאופן כזה צריך להיות לימוד התורה - "אין מים אלא תורה"⁸⁴ - שכל ענין שלומד בתורה, הן
9 בלימוד הפשט, רמז, דרוש או סוד, גם אם הוא קטן בכמות, ואפילו אות אחת בתורה - יהי' זה מעיין
10 שלם, כך, שאם רק יתייגע ("יגעתי"⁸⁵) כדבעי, תהי' מזה נביעה של נהר גדול, מלא על כל גדותיו.
11 ומלימוד התורה הרי זה נמשך גם בהליכותיו בעולם - "אסתכל באורייתא וברא עלמא"⁸⁶:

12 יש אמנם כאלו שאומרים לו: הרי העולם עומד כבר ריבוי שנים, הרבה לפני שנולדת, ו"אתם המעט
13 מכל העמים"⁸⁷, וא"כ, כיצד אתה לוקח על עצמך לשנות את העולם ולהעלותו לדרגא נעלית יותר מכמו
14 שהי' עד עתה, בה בשעה שישנם ענינים מנגדים שלא תוכל להתמודד עמם.

15 אבל אעפ"כ, יודע הוא שיש לו שליחות מהקב"ה, שנטע בו כחות מיוחדים, בדוגמת כח הצמיחה
16 שנטע הקב"ה בארץ, כך, שאפילו כשמדובר אודות מדבר שממה ח"ו, הנה אם רק יש אצלו "מעייין מים
17 חיים", ולא יחביא אותו, אלא יביא את המעיין עצמו - החיות וההתלהבות והחום - ל"חוצה", לחלקו
18 בעולם, בעניני העולם, אזי סוכ"ס יצליח לפעול בעולם להיות במעמד ומצב שירוה מ"מים חיים",
19 "והולידה והצמיחה" - שכל הדברים שטמונים ומכוסים בעולם, מבלי לדעת עד כמה הם יקרים
20 גדולים ועמוקים, יציצו ויצמחו ויגדלו, ויומשכו לכאו"א, כראוי לארץ טובה ומבורכת "ממגד שמים מטל
21 ומתהום רובצת תחת"⁸⁸.

22 וכאמור, עניינו של מעיין הוא - שלא נוגע בו ענין הכמות; העיקר הוא - הקשר עם המקור שממנו
23 נובע המעיין, שלא יהי' נפסק ממקורו. וכן הוא בנמשל - שכאשר יהודי קשור עם הקב"ה, שהוא "מחי'
24 חיים"⁸⁹, מקור כל החיים, אזי יש ביכלתו ע"י מעשה אחד ופעולה אחת להכריע את עצמו ואת כל העולם
25 כולו (כפי שפוסק הרמב"ם⁹⁰ הלכה למעשה), ולהמשיך ברכת ה' - "והולידה והצמיחה".

26 יז. וזהו ענינה של תורת החסידות - שמגלה ופותחת אצל כל אחד מישראל שיודע אודות האוצרות
27 האין-סופיים שטמונים בפנימיותו, שהם בדוגמת ה"מעייין",
28 ויודע שיש לו שליחות מהקב"ה - וכיון ש"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁹¹, נותן תחילה את
29 האפשרויות, שאם רק ירצה, יוכל למלא את השליחות - להביא את המעיין לידי גילוי, וגם להביאו
30 ל"חוצה", שיהי' שם באופן של הפצה ("יפוצו"), לאורך ולרוחב ולעומק, לכל הששה קצוות,
31 עדי קיום היעוד - שבו חותם הרמב"ם ב"משנה תורה" הלכות תשובה וגם הלכות מלכים, בתיאור
32 פעולת משיח לתקן את העולם - "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"⁶⁰.

* * *

87) ואתחנן ז, ז.

88) ברכה לג, יג.

89) יומא עא, א.

90) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

91) ע"ז ג, סע"א.

82) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ה.

83) מקואות פ"א מ"ז. רמב"ם שם. תוש"ע יו"ד רס"א.

84) ב"ק יז, א. וש"נ.

85) מגילה ו, ריש ע"ב.

86) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

1 יח. כדי לבוא ל"חוצה" ולמלא שם את השליחות, יש צורך שיהי' מושג וידיעה מה נעשה ב"חוצה"
 2 - בעולם, שבו צריך יהודי למלא את השליחות לפעול שהעולם יהי' דירה לו ית', עולם שיהי' בנוי ונשלט
 3 ע"פ צדק ויושר, טוב וקדושה, ולא להיפך ח"ו.
 4 וכדי לדעת כיצד לפעול זאת - הנה כאשר התורה נותנת שליחות זו, הרי היא נותנת גם את ההוראות,
 5 ומספרת מה נעשה בעולם כו'.

6 וכדרכה של תורה - יש הוראות שניתנו בגלוי בתור ציווי והוראה, כמו "וידבר ה'", "ויאמר ה'",
 7 ועד"ז בנוגע לציוויים שבתושבע"פ, ועד לדיני השו"ע; ויש גם כמה הוראות והודעות שבאים באופן של
 8 סיפור אודות "מעשה אבות", כדי שילמדו מזה "סימן לבנים", כיצד צריכים להתנהג במעמד ומצב שהוא
 9 מעין ודוגמא כפי שהי' אצל האבות.

10 והיינו, שאף שיודעים שהם רק "בנים", ואינם מגיעים בהכחות וההתמסרות שלהם למעלת האבות,
 11 הרי כיון שהאבות התייגעו וסללו והראו את הדרך, הנה "זכות אבות" ו"ברית אבות", ש"לא תמה"92,
 12 עומדת לבנים שרוצים ללכת בדרך אבותיהם, כך, שמ"מעשה אבות" ניתן כח והוראה, ועד שנמשך
 13 במעשה בפועל - ע"י ה"סימן לבנים" - במעשה בנים.

14 יט. אחת ההוראות שניתנו בתושבע"פ באופן של סיפור:

15 מסופר במדרש תהלים93 (ובכ"מ94) אודות רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, בהיותו בזמן הגלות,
 16 גלות רומי, ששלח את תלמידיו, ר' אמי ור' אסי95, לראות ולבחון את הנעשה בעיירות ישראל, מה צריך
 17 לפעול כו'. ובבואם לאחת העיירות, שאלו וביקשו שיראו להם את שומרי העיר, "נטורי קרתא", וכאשר
 18 הציגו בפניהם את אנשי החיל שהיו ממונים על שמירת הסדר והבטחון של העיר, אמרו ר' אמי ור' אסי:
 19 "אלין (אלו הם) נטורי קרתא"? - אדרבה: "אלין חרובי קרתא"! - "נטורי קרתא" הם "סופרים ומשנים",
 20 מלמדי מקרא ומלמדי משנה, שלומדים עם התינוקות תורת ה', "הה"ד93 אם ה' לא יבנה בית וגו'" (עד
 21 כאן סיפור המדרש).

22 והרי המדרש - שהוא חלק מתושבע"פ - אינו ספר סיפורים, אלא ככל התורה, שמהוה הוראה לכל
 23 אחד מישראל כיצד להתנהג בעניניו, במעמדו ומצבו - הן בנוגע לגוף שלו, "עיר קטנה זה הגוף", והן
 24 בנוגע לחוג והסביבה ועד לעיר בישראל, שהקב"ה נתן לו את האפשרויות הכחות והזכות להנהיג אותם:

25 כאשר מדובר אודות החזקת וקיום של סביבה ועיר בישראל, הנה בהשקפה ראשונה ובמושכל ראשון,
 26 נראה לו, שאלו ששומרים על הבטחון והסדר כו' הם "נטורי קרתא". ועל זה באה הוראת התורה - שצריך
 27 לידע, שלא זו בלבד שהם אינם "נטורי קרתא", אלא אדרבה: הם "חרובי קרתא"; מי הם "נטורי קרתא"
 28 - אלו שלומדים מקרא ומשנה עם בני".

29 והגע עצמך:

30 כיון שאין סומכין על הנס96, הרי יש צורך שיהיו בעיר אלו שתפקידם לשמור על הסדר והבטחון -
 31 כפי ציווי התורה: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"97, שלכן צריכים להתנהג בדרך הטבע, ולא לסמוך על
 32 עיניים שלמעלה מהטבע.

33 ולכן, גם יהודי שמתנהג ע"פ תורה, יכול להיות מונח אצלו ש"נטורי קרתא" הם אלו ששומרים על
 34 הסדר והבטחון כפשוטו - שכן, כאשר ר' אמי ור' אסי באו בשליחותו של רבינו הקדוש, רבי יהודה

92 ראה ויק"ר ספ"ו. וראה גם סה"ש תש"ז ע' 127 הערה 18. וש"נ.
 93 מזמור קכז בתחלתו.
 94 ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. פתיחתא דאיכ"ר ב. יל"ש
 95 ראה בהערות ותיקונים למדרש תהלים (באָבער) שם.
 96 פסחים סד, ב. זח"א קיא, ריש ע"ב. קיב, ב.
 97 ואתחנן ד, טו. וראה שבת לב, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם.

1 הנשיא, לחקור ולדרוש אודות מצבה של העיר, הרי בודאי התעניינו וביררו אצל המנהיגים האמיתיים של
2 העיר, ואעפ"כ, כששאלו אצלם מי הם "נטורי קרתא", הציגו את האנשים השומרים על הסדר והבטחון
3 כפשוטו, כפי שנראה בהשקפה ראשונה.

4 ועד"ז בנוגע ל"עיר קטנה זה הגוף":

5 כיון שע"פ דין השו"ע צריך יהודי לשמור על בריאות הגוף, ע"י סדרי האכילה ושת"י וכו', וכל
6 ההנהגות שע"פ טבע - הנה כאשר שואלים אותו מי הם ה"נטורי קרתא" של ה"עיר קטנה זה הגוף",
7 הרי גם יהודי שהוא בן-תורה ("א תורה-איד") יכול לענות ש"נטורי קרתא" הם האברים שעל ידם
8 מתבצעת האכילה ושת"י, אברי העיכול, שהם מנהלים את כל ה"מכונה" של הגוף באופן שיהי' גוף בריא.

9 ועל זה באה ההוראה מסיפור המדרש אודות ר' אמי ור' אסי שבאו בשליחותו של רבי יהודה הנשיא,
10 ואמרו בשעתן לאנשי העיר שביקרו בה, ואח"כ נעשה חלק בתושבע"פ, בתור הוראה לכאו"א מישראל
11 בכל זמן ובכל מקום - שידעו היכן נמצאים בעולם:

12 הן אמת שישנו ציווי בתורה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", שלכן צריך להיות זהיר בבריאות הגוף
13 ע"פ דרכי הטבע, וצריך לשמור על הסדר והבטחון של הסביבה והעיר כו';

14 אבל, אם ההתחלה היא בענין זה, וכאשר שואלים מי הם "נטורי קרתא", לא מזכירים ענינים אחרים,
15 אלא מתחילים עם אכילה ושת"י, ושמירה על הסדר והבטחון ע"פ דרכי הטבע - הרי זו גישה שמחריבה
16 ח"ו את העיר כפשוטה, וכן את ה"עיר קטנה זה הגוף".

17 כאשר אדם סתם, ויהודי בפרט, סבור שהקיום של ה"עיר קטנה זה הגוף" הוא ע"פ חוקי הטבע,
18 אכילה ושת"י, טיול ושינה והריוח במסחר וכיו"ב, שענינים אלו נחשבים אצלו ל"נטורי קרתא" - אומרים
19 לו, שאם ענינים אלו קודמים לעניני התומ"צ, טוב וקדושה, הרי זה מחריב את ה"עיר קטנה זה הגוף".

20 וכמו"כ כאשר סבור שהקיום של החוג והקהילה והעיר הוא ע"ז שישנו שוטר ששומר על הסדר
21 ברחוב, וישנם שומרי העיר ששומרים על הסדר הכללי של העיר, ורק אח"כ יחשוב על ענינים נוספים
22 לצורך קיומה של העיר - הנה ע"י דרך כזו מחריבים את העיר.

23 אם רוצים שהשוטר, שומר הסדר והבטחון, אכן ישמור מפני האויב שאין להכניסו לעיר, ויכניס את
24 המסייע שחייבים להכניסו לעיר - יש להבטיח שישנו תחילה "חדר" ו"ישיבה" עם מלמדי מקרא משנה
25 וגמרא עד לשו"ע בפועל, שהם "נטורי קרתא".

26 וכמו"כ אם רוצים שהאכילה ושת"י יהיו לטובת הגוף כפשוטו - צריך להתחיל את היום בתפלה
27 ולימוד, ולענין בשו"ע לדעת כיצד עליו לאכול ולשתות, וכיצד עליו לנהל את המסחר; ואז, יהיו האכילה
28 ושת"י והמסחר באופן שלא זו בלבד שלא יחריבו אותו, אלא אדרבה - שיבנו אותו. אבל אם יתחיל
29 באכילה ושת"י - אזי יהי' אוכל ושותה כבהמה⁹⁸, שאז, אין זו אכילת בשר סתם, אלא באופן ש"זולל
30 וסובא", שמחריבה את ה"עיר קטנה זה הגוף".

31 וכן בנוגע לעיר כפשוטה: כדי להבטיח סדרי העיר לא יהיו כמו הסדרים של סדום ועמורה, יש
32 לשלול בשלילה גמורה את ההנהגה ד"רעים וחטאים לה"⁹⁹, ולכן יש צורך להקדים את ה"נטורי קרתא",
33 אלו שמנהלים את החינוך על טהרת הקודש, שהם מחנכים את מנהיגי העיר, ומחנכים את שומרי העיר
34 שידעו כיצד לשמור על העיר, מפני מי צריך להיזהר, ואת מי צריך להכניס לעיר, שע"ז נעשה מעמד
35 ומצב ש"ה' גו' יבנה בית" ו"ה' גו' ישמר עיר"⁹³ (כפי שהמדרש מסיים את סיפור המעשה אודות רבי
36 יהודה הנשיא).

1 כ. וזוהי ההוראה לכאו"א מישראל:

2 הן אמת שאין סומכין על הנס, ובמילא צריכה להיות ההנהגה באופן ד"אזלת לקרתא הלך
3 בנימוסי"100, היינו, שצריך להתחשב במדה מסויימת במנהגי המדינה, אבל, במה דברים אמורים - אם
4 רק יודע מ"ש בתושב"כ ובתושבע"פ, באיזה ענינים "דינא דמלכותא דינא"101, ובאיזה ענינים צריך
5 להתחשב עם חוקות הטבע, ובאיזה ענינים אומרים שבנוגע לבנ"י נאמר102 "מאותות השמים אל תחתו",
6 כיון שאינם שייכים ליהודי, ואדרבה, יהודי מושל ושולט על אותות השמים - כאמור לעיל (ס"ט) בנוגע
7 לענין התפלה, שעל ידה נעשה שינוי הטבע, וכמבואר באגה"ק103 שזוהי המעלה של תפלה אפילו לגבי
8 תורה, שפועלת "לשנות הנבראים מכמות שהם שיתרפא החולה וירד הגשם משמים לארץ ויולידה
9 ויצמיחה".

10 וענין זה נעשה ע"י היותו בבחי' "מעייין" (כנ"ל בארוכה), שלכן, הנה אע"פ שנמצא וחי בעולם שבו
11 נקבעו ע"י הקב"ה "חוקות שמים וארץ" באופן ש"לא ישבותו"104, וישנו דין שהולכין אחר הרוב, מ"מ,
12 אינו מתפעל כו', כיון שב"מעייין" לא נוגע הכמות, אלא מספיק גם "כל שהוא", ומה שנוגע הרי זה רק
13 ענין החיות, והקישור עם המקור.

14 וכאשר הולכים בדרך זו, אזי גם בהיותו במעמד ומצב ש"אחד הי' אברהם", אחד ויחיד, מיעוט
15 בכמות, יקויים מ"ש "וירש (זרעו) את הארץ"104, והיינו, שלא זו בלבד שהוא מנצח, אלא אפילו "זרעו",
16 הבנים שאין להם את התוקף של האבות, כי אם "סימן לבנים" בלבד - גם הם יורשים את הארץ.

17 ונוסף על האמור לעיל בתור הוראה כללית בכל השנים, הרי עאכ"כ בנוגע לשנה זו, שהיא "שנת
18 הקהל", שהתחלתה היתה באופן ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' למען ישמעו ולמען ילמדו
19 גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת"104, אזי ישנה נתינת כח במיוחד שגם יחיד מישראל יש
20 בכחו (אם רק ירצה באמת) לפעול ולשנות לא רק את עצמו ומשפחתו, אלא גם עיר שלימה, כיון שהולך
21 בכחו ובשליחותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולכן יש ביכולתו לפעול שינוי בעולם - בתכלית
22 השלימות ומתוך שמחה וטוב לבב - להראות שהטבע יכול להיות למעלה מדרך הטבע, ובאופן ש"ראו
23 כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"105, ועד לקיום היעוד106 "אז אהפוך אל עמים שפה
24 ברורה גו' לעבדו שכם אחד".

* * *

25 כא. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי.

* * *

26 כב. כללות הענין דגאולת י"ט כסלו הי' קשור עם המסירת-נפש של רבינו הזקן - כפשטות הענין,
27 שהרי המאסר הי' קשור עם אשמה כזו שהעונש עלי' דרש ענין של מס"נ כפשוטו, ואעפ"כ לא היתה
28 מניעה בדבר כו'. וכדברי הגמרא בסוף מסכת ברכות107 במשל מדגים: "ומה במקום חיותנו כו' במקום
29 מיתתנו על אחת כמה וכמה".

30 מסירת-נפש זו היתה על כמה ענינים, וכפי שמבאר רבינו נשיאנו108 שבכללות היתה המס"נ של רבינו
31 הזקן על ג' ענינים, שכולם קשורים גם עם המאסר והגאולה:

(105) תבוא כח, יו"ד.

(106) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

(107) סא, ב.

(108) שיחת י"ט כסלו תש"ח ס"ג (סה"ש תש"ח ע' 181).

וראה גם תו"מ חכ"ז ס"ע 451 ואילך.

(100) ראה ב"ר פמ"ח, יד. וש"נ.

(101) גיטין יו"ד, ב. וש"נ.

(102) ירמי' יו"ד, ב. וראה סוכה כט, א.

(103) תניא קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, א).

(104) וילך לא, יב.

1 ענין הא' - מס"נ עבור הקב"ה, שזהו"ע קידוש השם.
 2 ענין הב' - מס"נ עבור תורה ומצוות.
 3 וכפי שביאר אז בארוכה, שהמס"נ על תורה ומצוות נחשבת לענין אחד, כי:
 4 לימוד התורה כשלעצמו - הרי "כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו"¹⁰⁹, ובפשטות,
 5 שלא מספיק ולא די הלימוד בלבד, אלא צריך להיות לימוד המביא לידי מעשה, היינו, שלאחרי הלימוד
 6 יקיימו את הענינים האמורים בתורה.
 7 ועוד זאת: כשם שהחיוב דלימוד התורה הוא בכל יום ובכל עת ובכל שעה, כך גם בנוגע למעשים
 8 הנדרשים כתוצאה מלימוד התורה, שאע"פ שכמה מהם הם מצוות שהזמן גרמא, כמו המצוות הקשורים
 9 עם שבת וכיו"ב, מ"מ, בכללות ההנהגה היום-יומית ובכל פרט בחייו של יהודי צריך להיות ניכר החילוק
 10 אם עושה זאת יהודי שלמד תורה על מנת לקיימה, או שחסרה אצלו הוראת התורה בנוגע לכל רגע וכל
 11 מאורע בחייו.
 12 וענין זה מתאים עם פס"ד הרמב"ם בהלכות דעות¹¹⁰: "כשם שהחכם ניכר בחכמתו .. כך צריך שיהיה
 13 ניכר במעשיו, במאכלו ובמשקו וכו'", ומונה שם עשרה דברים שאינם שייכים ללימוד כו', ואעפ"כ,
 14 צריך להיות ניכר אם עושה אותם חכם או מי שאינו חכם, והרי אצל בני" - התורה "היא חכמתכם
 15 ובינתכם"¹¹¹.
 16 ונמצא, שלימוד התורה כשלעצמו הוא דבר חלקי, ובהכרח שיהי' הלימוד על מנת לעשות, וכאמור,
 17 שהדבר צריך להיות ניכר בכל רגע ביום, "בכל דרכיך"¹¹².
 18 ועד"ז לאידך - שקיום המצוות לא יכול להיות ללא שקידה והתמדה בלימוד התורה, וכפי יכלתו,
 19 היינו, שכל זמנו הפנוי ע"פ שו"ע צריך להיות מלא בלימוד התורה, שהרי לא יתכן שתהי' העשי'
 20 וההנהגה היום-יומית כדבעי, אם חסרה אצלו אהבה והתמדה ושקידה בלימוד התורה.
 21 ולכן נחשבת המס"נ על התורה ומצוות לענין וסוג אחד.
 22 וענין הג' - מס"נ עבור ארץ ישראל, כידוע¹¹³ שבין הענינים שאודותם היתה המלשינות למטה על
 23 רבינו הזקן, בנוגע להנהגתו בתומ"צ באופן שונה מאשר אצל שאר בני", היתה גם המלשינות ששולח
 24 כספים לארץ ישראל, שכן רבינו הזקן הי' שולח כספים כדי להחזיק את אלו שנסעו מחו"ל לא", וגם
 25 אלו שהיו שם מקודם לכן, ועשה זאת מתוך מס"נ - כידוע¹¹⁴ כמה סיפורים אודות המחלוקת שהיתה לו
 26 מבפנים, מתוך בני", ועאכו"כ מצד המלשינות לגבי הממשלה בפטרבורג, ששולח כספים למדינה שהיתה
 27 אז ביחסים שאינם של שלום עם מדינת רוסיה שבה חי רבינו הזקן.
 28 כג. ומזה מובן - ע"פ תורת הבעש"ט¹¹⁵ על הפסוק¹¹⁶ "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", "ממנה"
 29 דייקא, שמהצרה עצמה באה הישועה - שגם ההצלה של רבינו הזקן, ואתו עמו, תורת החסידות ועניני,
 30 ואתם עמם, כל ההולכים בעקבות תורה זו עד סוף כל הדורות, היתה מצד ג' ענינים אלו (שעליהם היתה
 31 ההלשנה): קידוש השם ברבים, מס"נ על הפצת התורה והמצוות, וצדקת ארץ ישראל (כמ"ש רבינו הזקן
 32 באגה"ק¹¹⁷: "והיא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו כו'", כמבואר בארוכה בכו"כ אגרות קודש שנדפסו
 33 יחד עם ספר התניא).

114 ראה אג"ק שלו ח"א ע' קכ ואילך, ובהנסמן שם
 ב"מקורות והערות" (ע' תמו ואילך).
 115 ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ט ואילך. וש"נ.
 116 ירמ' ל, ז.
 117 סוס"ד.

109 יבמות קט, ב.
 110 רפ"ה.
 111 ואתחנן ד, ו.
 112 משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם ספ"ג.
 113 ראה שיחת י"ט כסלו תשכ"ג סכ"א (תו"מ חל"ה ע'
 268). וש"נ.

- 1 ועז"נ "וממנה יושע" - שאותם הענינים שאודותם הלשינו עליו, הם עצמם עמדו לו לפעול את
 2 הישועה, עי"ז שלמעלה הי' הנצחון על הקטרוגים, ובמילא בטלו גם למטה כל הענינים של העלמות
 3 והסתרים, ויצא לחפשי, ובאופן ש"ראו כל אפסי ארץ" ש"דידן נצח"118, ואשר מאז ניתוסף עוד יותר
 4 בפעולותיו בנוגע לקידוש השם, הפצת התורה ומצוותי, ועניני ארץ ישראל.
- 5 כד. וכיון שכל ג' ענינים אלו הם בענין אחד, גאולה אחת ביום אחד, הרי מובן, שאע"פ שהם נחלקים
 6 לג' סוגים, קידוש השם, קידוש התומ"צ וקידוש ארץ ישראל, מ"מ, ענינם אחד (כפי שהי' המעשה
 7 כפשוטו, ומזה מובן שכן הוא גם בפנימיות הענינים).
- 8 וההבנה וההסברה בזה:
- 9 בשביל קידוש השם - לא די שיהודי יכריז שהוא מאמין בהוי' אחד, ומלבד זה, לא יהי' ניכר אצלו
 10 השייכות לתורה אחת; ההתקשרות עם הקב"ה היא ע"י התורה דוקא.
- 11 וכדברי המדרש¹¹⁹: "אמר הקב"ה לישראל, מכרתי לכם תורתי, כביכול נמכרתי עמה. . משל למלך
 12 שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו, בתי
 13 שנתתי לך יחידית היא. . זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם
 14 כו", וכך אומר הקב"ה לבנ"י, שע"י התורה "אותי אתם לוקחים"¹²⁰, והיינו, שכדי לקחת את הקב"ה
 15 צריכה להיות החתונה - התאחדות - עם התורה.
- 16 ומזה מובן, שהענין דקידוש השם - פירסום שמו של הקב"ה באופן ש"יתגדל ויתקדש שמי' רבא"¹²¹
 17 - נעשה דוקא ע"י התורה, היינו, לימוד התורה כפי שנמשך במעשה בפועל, "גדול תלמוד שמביא לידי
 18 מעשה"¹²².
- 19 וכן הוא בנוגע לחשיבות המיוחדת של עניני ארץ ישראל:
- 20 ובהקדמה - ש"ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות"¹²³, ועלי' נאמר¹²⁴ "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך
 21 בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"; ואעפ"כ, אין זה בסתירה לכך ש"את השמים ואת הארץ אני
 22 מלא"¹²⁵, ובארץ גופא, "מלא כל הארץ כבודו"¹²⁶, כיון שישנם חילוקים באופן הגילוי, ועד שבארץ
 23 ישראל עצמה ישנן "עשר קדושות"¹²³, עשר דרגות בקדושה בעילוי אחר עילוי עד לקדושה העשירית.
- 24 וכשם שהדברים אמורים בנוגע למקום - כן הוא גם בנוגע לנפש: "נפש השנית בישראל היא חלק
 25 אלקה ממעל ממש"¹²⁷, היינו, חלק מהקב"ה שנמצא בנשמתו, שזוהי מציאותו תמיד, הן בשעת תפלת
 26 נעילה ביוהכ"פ, והן בשעת התעסקותו בעובדין דחול "בכל מעשה יריך אשר תעשה"¹²⁸, בחוץ ובשדה,
 27 בימות החול; ואעפ"כ, יש חילוק מן הקצה אל הקצה בין מעמדו ומצבו של יהודי כשעוסק בעניני חול,
 28 למעמדו ומצבו כשעוסק בעניני קודש, ועד לקדש הקדשים, כמו ביוהכ"פ, "שבת שבתון"¹²⁹, וביוהכ"פ
 29 גופא יש חילוק בין שאר שעות היום לתפלת נעילה שהיא החותם ותכלית העלי' דיוהכ"פ עצמו.
- 30 ומזה מובן גם בנוגע לג' הענינים של מס"נ, על קידוש השם, קיום התומ"צ ועניני ארץ ישראל -
 31 שאע"פ ששני הענינים דמס"נ על קידוש השם והמס"נ על תומ"צ ישנם בכל זמן ובכל מקום, אי אפשר
 32 להפריד אותם מהענין השלישי הקשור עם ארץ ישראל (כמו בנוגע לקידוש השם וקידוש התומ"צ, שאף
 33 שלכאורה הם שני ענינים, הרי זה רק בחיצוניות, אבל לאמיתתם של הענינים אי אפשר להפריד ביניהם),

(124) עקב יא, יב.
 (125) ירמי' כג, כד.
 (126) ישעי' ו, ג.
 (127) תניא רפ"ב.
 (128) פ' ראה יד, כט.
 (129) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.

(118) ויק"ר פכ"ד, ג.
 (119) שמו"ר רפל"ג.
 (120) ויק"ר פ"ל, יג. נתחומא אמור יז. וראה תניא פמ"ז.
 (121) ראה גם לקו"ד ח"א יט, סע"ב.
 (122) קידושין מ, ב. וש"נ.
 (123) כלים פ"א מ"ו. במדב"ר פ"ז, ח. רמב"ם הל' ביהב"ח

1 שלכן, הנה בכל תפלה ותפלה, הן בשבתות וימים טובים והן בימות החול, צריך יהודי לכוין פניו כנגד
2 ארץ ישראל, שנאמר¹³⁰ "והתפללו אליך דרך ארצם", כפי שנפסק בשו"ע, ובפרט בשו"ע של רבינו
3 הזקן¹³¹, בעל השמחה והגאולה.

4 ומזה מובן גם לאיך גיסא - שהמציאות והשלמות של ארץ ישראל היא דוקא כאשר אינה מובדלת
5 אלא קשורה ומאוחדת עם תומ"צ ועם הקב"ה, שאז נעשית אחדות שלימה של כל ג' הענינים.

6 כה. והענין בזה:

7 לכאורה: כיצד אפשר לומר שהנחת תפילין, מצוה התלוי בארץ, ומס"נ על קידוש השם - ענינם אחד,
8 בה בשעה שהם ענינים שונים, במקומות ובזמנים שונים?!

9 אך ההסברה היא - שזהו מפני שכל ג' הענינים קשורים עם מס"נ:

10 מצד חיצוניות הדברים - יש חילוק בין הפרשת תרומות ומעשרות, שהיא מצוה שקיומה צריך להיות
11 במקום מיוחד, בארץ ישראל דוקא, להנחת תפילין שיכולה וצריכה להיות גם בחוץ לארץ, בכל מקום,
12 או אמירת "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"¹³², שהיא בכל המקומות ובכל הזמנים, אבל מתוך כוונה
13 מיוחדת כו'.

14 אמנם, כל זה הוא רק כפי שהענינים הם מצד מעשה, דיבור ומחשבה, אבל לא מצד פנימיות הענין;

15 מצד פנימיות הענין - הנה כשם שבאמירת "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד", לא די שישאר
16 במעשה דיבור ומחשבה, אלא נדרש מיהודי "למסור נפשו באחד"¹³³, היינו, להיות מוכן למסור נפשו
17 בפועל, מתוך שמחה וטוב לבב, כך גם בנוגע להנחת תפילין, שהיא מצוה שאינה תלוי במקום, וכן
18 בנוגע לתלמוד תורה, שהיא מצוה שאינה תלוי לא במקום ולא בזמן, שפנימיות הענין שבזה הוא -
19 החלטה גמורה מתוך מס"נ לקיים רצון הקב"ה.

20 הסיבה לכך שיהודי לומד תורה היא - לא בגלל העריבות והתענוג ("געשמאק") שיש לו בזה מצד
21 השכל שבמחש או הרגש שבלב; זהו ענין חיצוני שבא לאחרי כן, אבל פנימיות הענין, שזהו גם אמיתית
22 הענין, הוא - כנוסח הברכה שחייבים לאומרה קודם לימוד התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן
23 לנו את תורתו", היינו, שזוהי תורתו של הקב"ה, חכמתו ורצונו, שהיא "נעלמה מעיני כל חי"¹³⁴, אלא
24 "שעשועים גו' לפניו"¹³⁵, ולכן לומדה בהתמדה ושקידה יומם ולילה.

25 ומזה מובן גם בנוגע לארץ ישראל, שכל הענינים וכל המעלות שבעולם שיש בה, ועד ש"לא תחסר
26 כל בה"¹³⁶, הם רק ענינים הקשורים עם מחשבה דיבור ומעשה, ואין זה עדיין פנימיות ועצם הדבר; עצם
27 הענין של ארץ ישראל הוא - היותה ארץ הקודש, "ארץ אשר גו' עיני הוי' אלקיך בה מרשית השנה ועד
28 אחרית שנה".

29 וכאשר לוקחים את הפנימיות והעצם של הדבר, אזי בטוחים שלוקחים גם את הגילויים והחיצוניות
30 והענינים הטפלים שבדבר:

31 כאשר אוחזים בלבושי האדם, לא יודעים בוודאות אם תופסים את האדם עצמו. וכפי שמצינו שגם
32 כאשר "ותתפשהו בבגדו", אזי "ויעזוב בגדו .. וינס ויצא החוצה"¹³⁷. וכמו בקדושה, יכול להיות כן גם
33 בצד ההפכי. ויתירה מזה: אפילו כאשר אוחזים בגופו של האדם, לא יודעים בוודאות אם תופסים את

134 איוב כה, כא.

135 משלי ה, ל.

136 עקב ה, ט.

137 פרשתנו (וישב) לט, יב.

130 מלכים-א ח, מח.

131 או"ח רסצ"ד. ושי"נ.

132 ואתחנן ו, ד.

133 לקו"ת ויקרא ג, א. וראה זהר ח"ב קיט, א. ח"ג לג, א.

פע"ח שער הק"ש פי"ב. ב"ח לטווא"ח ר"ס סא.

1 האדם עצמו, כי עצם ופנימיות האדם אינם בשר הגוף, אלא הנשמה והרוחניות שבו; אבל כאשר תופסים
2 את נשמת האדם, את שכלו, הרגש בלב, ועד לרצון ותענוג - אזי מובן מאליו שיש לו גם את גוף האדם,
3 לבושי ונכסי האדם.

4 וכשם שהדברים אמורים בנוגע ל"עולם קטן זה האדם"¹³⁸, כן הוא בעולם כפשוטו, ובפרט בארץ
5 ישראל - שעי"ז שלוקחים את "עיני ה' אלקיך" שבארץ ישראל, את הקדושה שבארץ ישראל, אזי מקבלים
6 שליטה וממשלה בלעדית גם על ארץ הקודש, על ה"חלב ודבש" שבה ("ארץ זבת חלב ודבש"¹³⁹), ועל
7 ה"חטה ושעורה תאנה גפן ורמון זית שמן ודבש" שבה ("ארץ חטה ושעורה וגו' ודבש"¹⁴⁰) - כל פרטי
8 הענינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כי כאשר תופסים את העצם והפנימיות, הנשמה והרוח של ארץ
9 ישראל, הרי מובן ופשוט שברוך ממילא ישנם גם כל שאר החלקים, שהם טפלים אל העיקר, בדוגמת
10 גוף האדם שטפל אל הנשמה.

11 ונמצא, שמצד הפנימיות, הנה הענין דאמירת שמע ישראל באופן שמוסר נפשו באחד, והענין דלימוד
12 התורה וקיום המצוות, והענין דארץ ישראל, הרי הם כולא חד, כיון שבכולם ישנה אותה הפנימיות -
13 החלטה גמורה מתוך מסירת נפש, שפירושה מסירת הרצון (שהרי "נפש" הו"ע הרצון, כמ"ש¹⁴¹ "אין
14 נפשי אל העם הזה", שפירושו, אין רצוני כו'), היינו, שמתבטל ממציאותו באופן שכל מציאותו אינה
15 אלא שעל ידו נתמלא רצון מלך מלכי המלכים הקב"ה, בורא העולם ומנהיגו, ורצונו של הקב"ה מתבטא
16 בכו"כ אופנים - אם עי"ז שיהודי מקדש שמו ברבים בפועל, או בכח, מתוך שמחה וטוב לבב, או עי"ז
17 שיהודי מקדש תומ"צ עי" לימוד התורה וקיום מצוותי', או עי"ז שיהודי מקדש ארץ ישראל עי" קיום
18 מצוות התלויות בארץ, שאחת מהן (לדעת כמה פוסקים¹⁴²) היא מצות ישוב ארץ ישראל.

19 וכיון שמצד פנימיות הענינים הרי זה כולא חד (כמבואר לעיל), אזי לא נוגעת כ"כ ההתחלקות
20 וההסתעפות מהפנימיות ושורש ומקור לאילן גדול שיש בו תרי"ג פרטים, תרי"ג מצוות, שבכל א' מהן
21 יש פרטי פרטים, עד ל"עלמות אין מספר"¹⁴³, אלו ההלכות שבתורה שאין להם מספר (כפירוש המדרש
22 והזהר)¹⁴⁴.

23 כו. וע"פ דברי רבינו הזקן שהענין די"ט כסלו אינו עבור אחדים או רבים מישראל ששייכים לחוג
24 או סביבה מסויימים, אלא זהו ענין ששייך לכל אחד ואחת מישראל¹⁴⁵, אין נקי, שמזה מובן, שהמאסר
25 הי' נוגע לכאו"א, ובמילא גם הגאולה היא גאולה כאו"א - הרי מובן, שגם האמור אודות הפנימיות
26 והעצם של ג' הענינים הנ"ל (שבגללם הי' המאסר, ובזכותם היתה הגאולה), קידוש השם, תורה ומצוות
27 וארץ ישראל, הו"ע שכאו"א מישראל יכול להגיע לזה ולהתעצם עמו, ולעשות זאת מתוך שמחה וטוב
28 לבב (ככל עניני עבודת ה' ותומ"צ שצריכים להיות מתוך שמחה וטוב לבב).

29 ואז מבטיח הקב"ה: "וישבתם לבטח בארצכם"¹⁴⁶, "ונתתי שלום בארץ"¹⁴⁷, "ונפלו אויביכם לפניכם
30 לחרב"¹⁴⁸,

31 - כיון ש"בחוקתי תלכו (כפירוש רש"י מתו"כ: שתהי' עמלים בתורה) ואת מצוותי תשמרו ועשיתם
32 אותם"¹¹ -

144 ראה לקו"ש חכ"ט ע' 111 הערה 60. תו"מ סה"מ תשרי
ע' שעב הערה 7. וש"נ.

145 ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ב ע' 159. תש"ד ע' 93.
ע' 163. אג"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"ח ע' תרי. ח"י ע' דש. לקו"ש
ח"ט ע' 344. ועוד.

146 בחוקתי כו, ה.

147 שם, ו.

148 שם, ח.

138 תנחומא פקודי ג. ועוד.

139 שמות ג, ח. שם, יז. ועוד.

140 עקב ח, ח.

141 ירמ"י טו, א (ובפרש"י). וראה תו"מ ח"ב ע' 72 הערה
35. וש"נ.

142 ראה אנציק' תלמודית (כרך כה) ערך ישיבת א"י
בתחלתו (ע' תרסה ואילך). וש"נ.

143 שה"ש ו, ח.

1 ולא עוד אלא שענין השלום יהי' באופן שאפילו "חרב של שלום"¹⁴⁹ לא תעבור בארצכם, היינו, שלא
2 יהי' צורך במשקיפים של האו"ם וכיו"ב, אלא הבעלות על ארץ הקודש תהי' ביד בני"י,
3 ויקויים היעוד¹⁵⁰ "והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם",
4 ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד שבסיום הפרשה¹⁵¹: "ואולך
5 אתכם קוממיות".

* * *

6 כז. ידוע המנהג¹⁵² - שאודותיו כותב כבר רבינו הזקן באגה"ק¹⁵³ - לערוך חלוקת הש"ס ביום הגאולה
7 שלו, על מנת שיתחילו ללמוד את כל הש"ס ולסיימו כולם ביחד לא יאחר מי"ט כסלו הבא עלינו ועל
8 כל ישראל לטובה.
9 ולכן יחלקו עתה את הפתקאות, וכל אחד ירשום את המסכתא שלוקח על עצמו, וילמדנה במשך
10 השנה בהתמדה ושקידה, כדבעי וכדרוש.
11 וגם אלו שנמצאים במקומות אחרים שאין בהם קהל רב שיוכלו בעצמם לחלק ביניהם את כל מסכתות
12 הש"ס - יצטרפו לחלוקת הש"ס שנערכת כאן.
13 וכאשר כולם משתתפים יחד בחלוקה אחת, יש לכל אחד חלק בלימוד של כל הש"ס כולו, כמדובר
14 בארוכה בהתוועדויות ד"ט כסלו שלפנ"ז¹⁵², שזהו בדוגמת מלאכה שאי אפשר לעשותה ע"י אחד, אלא
15 ע"י שנים, ועד לרבים, שאז חייב כל אחד, כיון שנחשב כאילו עשה את המלאכה כולה.
16 וכיון שכל ענין, ובפרט ענין של לימוד התורה, צריך להיות מתוך שמחה - יתחילו עם ניגון, ויחלקו
17 את הכרטיסים-פתקאות, וכל אחד יקבל על עצמו מסכתא מתוך שמחה וטוב לבב.
18 ועי"ז יהי' הלימוד בהצלחה - שזהו כאשר הלימוד הוא באופן שמביא לידי מעשה, בהנהגת יום יום,
19 ועד שיהי' ניכר "במאכלו ובמשקהו .. ובהילוכו .. ובמשאו ובמתנו" (כנ"ל סכ"ב) שעושה זאת יהודי
20 שהשתתף בלימוד התורה ברבים, ויש לו הזכות של לימוד כל הש"ס כולו במשך השנה הבאה עלינו
21 ועל כל ישראל לטובה.
22 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון מאדמו"ר הצ"צ].

* * *

23 כח. הדוגמא המוזכרת לעיל (סכ"ה) מתפיסת אדם, שכאשר תופסים אותו בלבושיו, ואפילו כאשר
24 תופסים אותו ואוחזים בגופו, בבשר ועצמות הגשמיים, לא יודעים עדיין אם אכן תפסו את האדם, כי
25 כאשר הרגש וההשגה שלו הם באופן הפכי, לא יעזור מה שאוחזים בבשרו, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו
26 - שייכת גם לענין נוסף:
27 יש כאלו שמנסים בכל מיני אופנים לתקן את הנוער, אך אינם מצליחים. והסיבה לכך - מפני שרוצים
28 לתפוס את הנוער ע"י האחיזה בלבושים או בגוף והחיצוניות שלהם, ולא מתעסקים למצוא את הדרך
29 לנפש והפנימיות של הנוער.
30 ולכן, אין פלא בכך שלא מצליחים - כי כשמתעסקים עם החיצוניות, אזי נשארים עם החיצוניות,
31 ואילו הענין העיקרי שמושל ושולט באדם - השכל שבמוח והרגש שבלב - הרי זה נשאר כפי שהי' קודם
32 ההשתדלות.

(152) ראה גם שיחת י"ט כסלו דאשתקד סכ"ט (תו"מ חמ"ה
ע" 241). וש"נ.
(153) תניא קו"א בסופו.

(149) ראה תענית כב, ב.
(150) שם, יב.
(151) שם, יג.

- 1 כט. ודוגמא נוספת - מחכמת הרפואה:
- 2 כאשר אדם נמצא במצב הבריאות שלא כדבעי, אזי ישנם סימנים שמעידים על כך שאינו במצב של
- 3 איש בריא, ולדוגמא: מדת החום אצלו אינה כדבעי, וכיו"ב; וישנה גם הסיבה שגרמה לכך שיהי' ניכר
- 4 שהוא במצב שאינו כדבעי. שכן, הסימנים הם ענין חיצוני, או אפילו ענין פנימי, אבל בכל אופן, הרי
- 5 זה רק מטובב, ולא זו היא הסיבה.
- 6 ובהתאם לכך, יש שני דרכים כיצד לרפאות את החולי¹⁵⁴:
- 7 יש דרך לרפא את הסימנים, מבלי לטפל בסיבה. ומובן, שגם אם לשעה קלה יצליח לנצח את
- 8 ה"סימן", להוריד את מדת החום וכיו"ב, אין זו הדרך שעל ידה יבריא האדם, דכיון שלא טיפלו כלל
- 9 בסיבה, הנה לאחרי הזמן יחזרו הסימנים.
- 10 כדי שהאדם יבריא - לא נחוץ להתעסק עם הסימנים, אלא יש צורך לבטל את הסיבה, ולאחרי כן,
- 11 יתבטלו הסימנים בדרך ממילא, ואם הסימנים נעשו לענין בפני עצמו, אזי יטפלו אח"כ גם בסימנים.
- 12 אבל להתעסק ולהקדיש את כל ענין הרפואה לרפא את הסימנים ("סימפטומים") - הנה לא זו בלבד
- 13 שע"ז לא מצליחים לרפא את האדם (כנ"ל), אלא יש בזה חסרון נוסף - שמצב זה מרמה את החולה,
- 14 ומרמה גם את הרופא. שכן, בראותו שלפי שעה ניצח את הסימנים, ובחיצוניות לא נראה עליו שאינו
- 15 בריא, אזי מניחו הרופא לנפשו, בה בשעה שעדיין לא ביטל את הסיבה, והלה חושב שכבר הבריא,
- 16 וכאשר אינו יודע שהוא חולה, הרי זו סכנה הכי גדולה!
- 17 ועד"ז בנוגע לבני":
- 18 כל יהודי, בכל מקום ובכל זמן, הוא בנו של הקב"ה, ו"נפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל
- 19 ממש"¹²⁷, ולכן, הסדר הנורמלי אצלו הוא באופן של הגברת הצורה על החומר, הגברת הרוחניות על
- 20 הגשמיות, ובמילא, הגברת הנשמה על הגוף.
- 21 וכיון שכן, הנה כשיש איזה ענין שלא כדבעי בנוגע להגוף, הרי זה סימן שיש איזה ענין שלא כדבעי
- 22 בנוגע לנשמה, ואילו עניני הגוף באים בתור מסוכב וסימן ש"יתפוס" ("ער זאָל זיך כאַפֿן") שיש צורך
- 23 בתיקון לגופו - ע"ז שימצא תיקון לנשמתו.
- 24 וכאמור, שכאשר בוחר בדרך לרפא את המסובב, מבלי לגעת בסיבה, הנה לא זו בלבד שהאדם לא
- 25 יתרפא, אלא ניתוסף חסרון - שע"ז מרמים את החולה, ומרמים את הרופא, שחושב ששוב אינו צריך
- 26 לטפל בו, כיון שהוא כבר כדרך כל האדם.
- 27 ל. וזהו משנת"ל (סכ"ה) בנוגע לבני", ובנוגע לחלקם בעולם, שזוהי ארץ ישראל, ובנוגע לכל
- 28 עניניהם, "כל אשר גוי בבית ובשדה"¹⁵⁵:
- 29 צריך לדעת שכל ענינים אלו הם טפלים לגבי עצם המציאות של בני" - "בנים אתם לה' אלקיכם"¹⁵⁶,
- 30 וכשיש צורך לפעול שיהי' בסדר, ולא יחסר אצלו לא בענינים גשמיים ולא בענינים רוחניים, הנה לכל
- 31 לראש יש להבטיח את השלימות של העצם והפנימיות שלו, וכאשר מתבטלת הסיבה הבלתי רצויה, בטלים
- 32 בדרך ממילא גם התוצאות המסוכבים מהסיבה.
- 33 וזוהי הדרך שעל ידה מתקנים מצב של חולי - מחולה שיש בו סכנה לחולה שאין בו סכנה, ואח"כ
- 34 (מן הקל אל הכבד) שיהי' בריא לגמרי, ועד כלשון ופס"ד הרמב"ם¹⁵⁷: "היות הגוף בריא ושלם מדרכי
- 35 (עבודת) ה' הוא", היינו, שנעשה גוף שעל ידו רואים אלקות בעולם, בעוה"ז הגשמי, למטה מעשרה
- 36 טפחים.

(156) פ' ראה יד, א.

(157) הל' דעות רפ"ד (וראה תו"מ ח"מ ס"ע 215. וש"ג).

(154) ראה גם תו"מ חט"ו ע' 16. וש"ג.

(155) פרשתנו (וישב) לט, ה.

1 ובהוספה - שכל זה הוא ביד כל אחד ואחת, וכמ"ש¹⁵⁸ "לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא", "לא
2 בשמים היא גו' ולא מעבר לים היא"¹⁵⁹, וכמבואר בגמרא¹⁶⁰ ומדרשים¹⁶¹ (והובא בפירושו רש"י¹⁶²), ש"אם
3 בשמים היא אתה צריך לעלות אחרי', ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחרי'", ועאכו"כ כש"קרוב
4 אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו"¹⁶³ - שבידו הדבר תלוי להיות יהודי בריא בנשמתו ויהודי בריא
5 בגופו, עיי"ז שיהי' יהודי בריא בתורתו.

6 ובלשון הכתוב¹⁶⁴: "ויבוא יעקב שלם", וכדרשת חז"ל¹⁶⁵: "שלם בגופו . . שלם בממונו (בנכסיו,
7 "בכל אשר לו בכית ובשדה") . . שלם בתורתו", בשלימות ובמילוי בכל הפרטים, ובאופן ש"ברכת
8 ה' היא תעשיר"¹⁶⁶.

* * *

9 לא. נוסף על חלוקת הש"ס ביי"ט כסלו, ישנה גם תקנת רבינו נשיאנו שחילק את ספר התניא באופן
10 שמתחילים ללמדו מחדש ביי"ט כסלו, והיינו, שנוסף על שאר השיעורים ילמדו גם שיעור תניא בכל יום,
11 באופן שיסיימו את ספר התניא במשך השנה, עד י"ט כסלו הבעל"ט.
12 ובהתאם לכך נהוג ביי"ט כסלו להזכיר גם בנוגע לסיום והתחלת ספר התניא¹⁶⁷:

13 בנוגע לספר התניא כותב רבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה, בדף-השער (כידוע¹⁶⁸ שזהו הנוסח של
14 רבינו הזקן עצמו): "ספר של בינונים" (וכפי שמבאר בפנים התניא¹⁶⁹ ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם
15 ואחרי' כל אדם ימשוך כו"), "מיוסד על פסוק¹⁶³ כי קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו (כפי
16 שנאמר לכאור"א מישראל, ללא חילוק במעמד ומצב כו"), לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד, בדרך ארוכה
17 וקצרה בעזה"י".

18 וסיום ספר התניא הוא באגה"ק ד"ה הוכח תוכיח, שבה מסיים אודות מצות השבת, "חיצוניות מהשבת
19 . . ופנימית השבת כו".

20 והנה, כללות ענין השבת צריך לכלול גם את ששת ימי החול, כפירוש הרמב"ן על הפסוק¹⁷⁰ "זכור
21 את יום השבת לקדשו", ש"ישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת שני בשבת, כי זו מן המצוה
22 שנצטוונו בו לזכרו תמיד בכל יום", וכמובא בשו"ע¹⁷¹ בנוגע לה"זכירות" שבפירושו המלות דברכות
23 ק"ש, שביניהם נכללת גם "זכירת שבת".

24 ונמצא, שענין השבת כולל ומקיף את המציאות של כל העולם כולו - שהרי מלאכת בריאת העולם
25 היתה בששת ימי בראשית, ונסתיימה ונשלמה ביום השבת, כמארז"ל¹⁷² "מה הי' העולם חסר מנוחה,
26 באת שבת באת מנוחה".

27 וזהו הקשר בין התחלת וסיום התניא - שהרי התכלית של "בפין ובלבבך לעשותו" היא לעשות לו
28 ית' דירה בתחתונים, בעוה"ז התחתון (כמבואר בארוכה בפרק ל"ו, ובפרקים שלפנ"ז ושל אח"ז), שענין
29 זה נעשה ע"י העבודה במשך ששת ימי המעשה ויום השבת ביחד, שבהם מתנהגים בנ"י באופן ד"בפין
30 ובלבבך לעשותו".

(167) ראה גם שיחת י"ט כסלו דאשתקד סמ"ב ואילך (תו"מ
חמ"ה ע' 250 ואילך). וש"נ.

(168) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ד ס"ל (תו"מ חל"ח ס"ע
285). שם ח"מ ע' 358. וש"נ.

(169) רפי"ד.

(170) יתרו כ, ח.

(171) אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

(172) פרש"י בראשית ב, ב. פרש"י מגילה ט, א (ד"ה ויכל).
תוד"ה חצבה - סנהדרין לח, א. וראה ב"ר פ"י, ט ובמת"כ שם
ד"ה שאנן) בשם "חז"ל".

(158) נציבים ל, יא.

(159) שם, יב"ג.

(160) עירובין נה, רע"א.

(161) יל"ש עה"פ.

(162) עה"פ. נת' בלקו"ש חל"ד ע' 167 ואילך.

(163) שם, יד.

(164) וישלח לג, יח.

(165) שבת לג, סע"ב. ב"ר פע"ט, ה. הובא בפרש"י עה"פ

(נת' בלקו"ש חכ"ה ע' 168 ואילך).

(166) משלי יו"ד, כב.

- 1 ובכללות - הרי זה ע"י שלשת הענינים ד"העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור"173
- 2 (כנ"174), שנחלקים לשני סוגים כלליים: (א) "העוסק בתורה ובגמ"ח", (ב) "ומתפלל עם הציבור",
- 3 שחלוקים זמ"ז בכך שענין התפלה קשור עם הציבור, ואילו הענין דתורה וגמ"ח הרי זה באופן שהוא
- 4 בעצמו עוסק בכך.
- 5 והדיוק בזה - "העוסק בתורה ובגמ"ח", שצ"ל שניהם יחדיו, כאמור לעיל (סכ"ב) שהכוונה בלימוד
- 6 התורה אינה שישאר בלימוד כשלעצמו, אלא הלימוד צריך לבוא לידי מעשה - תורה וגמ"ח; וכן לאירך,
- 7 שהשלימות של גמ"ח היא כשנעשית ע"פ תורה ("תורה'דיקע בגמ"ח"), כדאיתא במדרש175 "כל שהוא
- 8 רחמן על אכזרים (רשעים) לסוף נעשה אכזר על רחמנים (צדיקים)", ועד"ז מצינו ש"חושך שבטו שונא
- 9 בנו"176, והיינו, שכאשר מתנהג באופן של גמ"ח במעמד ומצב שצריך להשתמש ב"שבטו", הרי זה ענין
- 10 שהוא היפך גמ"ח ("שונא בנו"), שמזה מובן, שענין הגמ"ח צ"ל ע"פ ההדרכה של העסק בתורה.
- 11 לב. וענין זה - החילוק בין תורה (וגמ"ח) לתפלה - קשור גם עם סיום והתחלת הש"ס:
- 12 סיום הש"ס (בגמרא) הוא: "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם
- 13 הבא, שנאמר177 הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות" - ענין התורה; והתחלת הש"ס היא:
- 14 "מאימתי קורין את שמע בערבין וכו'" - קריאת שמע ותפלה, שהרי לאחר שנתבאר הזמן דק"ש, ממשיך
- 15 בפרקים שלאח"ז גם בנוגע לזמן תפלה178.
- 16 וכיון שסדר העבודה הוא שתחילה צריך להיות ענין התפלה, ולאחרי כן לימוד התורה,
- 17 - שהרי אע"פ שמצות תלמוד תורה אינה מצוה שהזמן גרמא, ויכולים ללמוד גם קודם התפלה, מ"מ,
- 18 הסדר המסודר הוא באופן ש"תפלתי תהא סמוכה למטתי"179, ואז הנה לימוד התורה שלאחרי התפלה
- 19 הוא כדבעי. וכהפס"ד בשו"ע180 שצריך לילך מבית הכנסת לבית המדרש (ולאחרי כן - "הנהג בהן מנהג
- 20 דרך ארץ"181, שזהו"ע העסק בגמ"ח) -
- 21 הנה גם בש"ס גופא הסדר הוא שענין התפלה הוא בהתחלת הש"ס, ולאחרי כן בא ענין הלימוד, עד
- 22 לסיום הש"ס, "כל השונה הלכות בכל יום",
- 23 ועד לפעולה בעולם שיתנהל ע"פ איש ישראל "השונה הלכות" - "הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות
- 24 אלא הלכות" - כנ"ל (סי"ג) מהכלל בנוגע לדרשת "אל תקרי", שאין זה מבטל את הפירוש הקודם, אלא
- 25 שניהם אמת, היינו, ש"הליכות עולם לו" (שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"182), אבל, מי הוא בעה"ב
- 26 האמיתי בעולם, וכיצד נעשה העולם ראוי לקיום - הרי זה כאשר יהודי "שונה הלכות", ובהתאם לכך
- 27 מתנהג ופועל בעולם.
- 28 לג. והנה, החילוק בין ק"ש ותפלה לתורה הוא - שק"ש ותפלה הם מצות-עשה שהזמן גרמא, כדברי
- 29 המשנה "מאימתי קורין את שמע בערבין כו' עד כו'", ככל פרטי הדעות שנאמרו בהמשך המשנה, ועד"ז
- 30 בנוגע לזמן התפלה; משא"כ לימוד התורה ("השונה הלכות") הוא מצות-עשה שאין הזמן גרמא (וזהו
- 31 שהתחלת הש"ס היא בנוגע למצות ק"ש, מצות-עשה שהזמן גרמא, וסיום הש"ס הוא בנוגע למצות
- 32 תלמוד תורה, מצות-עשה שאין הזמן גרמא - מן הקל אל הכבד).

173 פ"ד.

174 ברכות ה, ב. וראה לקו"ת ברכה צו, ב.

175 אדה"ז או"ח רסקנ"ה. וש"נ.

176 שם לה, ב.

177 שבת סג, א. וש"נ.

173 ברכות ח, רע"א.

174 במאמר (לעיל ע' 291 ואילך).

175 יל"ש שמואל-א רמז קכא. וראה קה"ר פ"ז, טז (אוה"ת

בשלח ס"ע תרסא).

176 משלי יג, כד.

177 חבוקק ג, ו.

1 ובנוגע למצוות שאין הזמן גרמא - יש לפרש בשני אופנים: (א) האופן הפשוט - שזוהי מצוה שאינה
 2 קשורה כלל עם ענין הזמן, (ב) להסביר זאת באופן אחר - שאין הכוונה לומר שהמצוה אינה קשורה
 3 כלל עם ענין הזמן, אלא אדרבה - שכל משך הזמן קשור עם המצוה, או שהמצוה קשורה עם כל רגע
 4 שבמשך הזמן.

5 והחילוק מזה בפועל ובהלכה - כמבואר באחרונים¹⁸³ שזוהי הפלוגתא בין רב יוסף לאביי במסכת
 6 שבת¹⁸⁴ בנוגע לדעת רבי אליעזר שמכשירי מצוה דוחין את השבת (היינו, שלא רק המצוה עצמה דוחה
 7 שבת, כמו הקרבת התמידין, קרבן פסח וכיו"ב, אלא גם הדברים המכשירים את עשיית המצוה דוחים
 8 את השבת) - אם הדברים אמורים גם בנוגע למצות ציצית ומזוזה:

9 "א"ר יוחנן לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת . . למעוטי מאי . . למעוטי ציצית
 10 לטליתו (שלא יתלנה בטליתו בשבת) ומזוזה לפתחו . . שאם צייץ טליתו ועשה מזוזה לפתחו . . חייב,
 11 מאי טעמא, אמר רב יוסף לפי שאין קבוע להם זמן, אמר לי' אביי, אדרבה, מדאין קבוע להם זמן, כל
 12 שעתא ושעתא זמני' הוא".

13 כלומר: דברי ר"א שמכשירי מצוה דוחין את השבת הם רק במצוה הקשורה עם זמן, ובמילא הרי
 14 דוחה את ענין הזמן, אבל מצוה שאינה קשורה עם זמן, לא שייך לומר שתדחה את הזמן, כיון שאינה
 15 בגדר ושטח ענין הזמן. ולכן, לדעת רב יוסף, כיון שציצית ומזוזה "אין קבוע להם זמן", היינו, שאינם
 16 שייכים לענין הזמן, לא שייך לומר בהם שמכשירי מצוה דוחין את השבת.

17 אבל לדעת אביי - אין לומר שציצית ומזוזה אינם שייכים לענין הזמן, אלא אדרבה: "כל שעתא
 18 ושעתא זמני' הוא", ולכן, לדעת ר"א, גם בציצית ומזוזה דוחין מכשירי מצוה את השבת.

19 לד. ועד"ז יש לבאר בנוגע למצות-עשה שהזמן גרמא - כאשר במשך זמן זה יכולים לקיימה רק פעם
 20 אחת:

21 ולדוגמא - במצות ק"ש, "מאימתי קורין את שמע בערבין כו' עד סוף האשמורה הראשונה", או "עד
 22 חצות", או "עד שיעלה עמוד השחר", הנה לאחרי שקרא ק"ש פעם אחת במשך זמן זה, שוב אינו צריך
 23 לקרות, ואם יעשה זאת עוה"פ לשם מצוה, ובברכת ק"ש, הרי זו ברכה לבטלה.

24 ויש לבאר זאת בשני אופנים¹⁸⁵:

25 לאחרי קריאת שמע בתחילת או אמצע הזמן, הנה כל שאר שיעור הזמן נפטר ואינו שייך לחיוב
 26 דק"ש;

27 או שבכל משך הזמן ישנו החיוב דמצות ק"ש, וע"י קריאת שמע פעם אחת, נפעל הענין דק"ש על
 28 כל רגע ורגע "עד סוף האשמורה הראשונה" - לדעת ר"א, ועד"ז לפי שאר הדעות החולקים עליו, כך,
 29 שלא נשאר רגע אחד בכל שיעור הזמן שאינו קשור עם מצות ק"ש, ולא רק שיכולים לקיים בו מצות
 30 ק"ש אם לא קרא עדיין, אלא שגם לאחרי שקיים מצות ק"ש הרי היא באופן של פעולה נמשכת עד סוף
 31 זמן המצוה, כיון שזהו שיעור זמן שצריך להיות ממולא כולו במצות ק"ש.

32 ושני אופנים אלו במצוה שהזמן גרמא הם בדוגמת שני האופנים הנ"ל במצוה שאין הזמן גרמא -
 33 אם היא מצוה שאין לה שייכות עם ענין הזמן, או להיפך, שכל רגע ממולא במצוה¹⁸⁶.

183 (ואילך). שם חכ"ו ע' 114 ואילך. וש"נ. וראה גם שם חל"ו
 ס"ע 241 ואילך. וש"נ.

184 (186) לשלימות הענין - ראה גם שיחת ש"פ וישב, כ"ף כסלו
 ס"ג (לקמן ע' 369 ואילך). וש"נ.

183 ראה צפע"נ לרמב"ם הל' כלאים פ"י הל'. הל' תרומות
 בהשמטות (ח, סע"ד).

184 קלא, סע"א ואילך (ובפרש"י).

185 ראה שיחת י"ט כסלו תשי"ג ס"ד ואילך (תו"מ ח"ז ע' 185)

- 1 לה. ובנוגע לתלמוד תורה:
- 2 לכאורה לא שייכת שאלה הנ"ל לתלמוד תורה, שהרי גם כאשר לומד תורה במשך רגע אחד או שעה
- 3 אחת, אין זה פוטר אותו, אלא חייב ללמוד תורה בכל רגע ורגע.
- 4 אבל אעפ"כ, הרי ישנו הסוג שעליו אמרו¹⁸⁷ "אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד
- 5 ערבית, קיים מצות לא¹⁸⁸ ימוש ספר התורה הזה מפין והגית בו יומם ולילה" (אם הוא עם-הארץ, חולה,
- 6 או טרוד בעסקיו), וא"כ, גם בענין זה אפשר לפרש בשני אופנים הנ"ל:
- 7 לאחר שלמד פרק אחד שחרית, הנה כל שאר היום אינו מחוייב בלימוד התורה, ובמילא, אין זה
- 8 "יום תורני" ("א תורה טאָג");
- 9 או שיש להסביר זאת באופן של עריכות ("די געשמאַקערע הסברה") - שע"י לימוד פרק אחד שחרית
- 10 ופרק אחד ערבית נעשה כל רגע ורגע שבמשך היום רגע של תורה, כמו אצל מי שהוגה בתורה יום
- 11 ולילה בפועל בכל רגע ורגע.
- 12 ויש בזה נפק"מ בנוגע לפועל - אם נשתנה המצב באמצע היום, שנתרפא או נעשה תלמיד חכם (ללא
- 13 נפק"מ אם ע"י נס או באופן אחר):
- 14 אם נאמר שע"י לימוד פרק אחד שחרית נפטר מהחיוב דלימוד התורה במשך כל היום - לא יתחייב
- 15 עתה בלימוד התורה, שהרי כבר נפטר; אבל אם נאמר שישנו החיוב על כל היום, אלא שהלימוד דפרק
- 16 אחד שחרית הוא באופן של פעולה נמשכת על כל היום - הרי עתה שיש ביכולתו ללמוד, לא יכול להיפטר
- 17 מהחיוב דעכשיו ע"י שלמד פרק אחד בשחרית.
- 18 אך באמת אי אפשר לומר כן, כי גם אם נאמר שע"י הלימוד פרק אחד שחרית נפטר מהחיוב דלימוד
- 19 התורה כל היום, הרי פטור זה הוא רק ביחס לחיוב שהי' לו עד עתה, בהיותו עם-הארץ, ואילו כשנעשה
- 20 תלמיד-חכם, חל עליו חיוב חדש, וממנו לא נפטר.
- 21 אלא שהנפק"מ תהי' בנוגע לברכת התורה¹⁸⁹:
- 22 אם נאמר שהלימוד דפרק אחד שחרית פוטר את שאר היום מהחיוב דלימוד התורה, הנה כאשר
- 23 באמצע היום נתרפא כו' ונעשה מחוייב בלימוד התורה, הרי זה חיוב חדש בלימוד התורה, ולכן אינו יוצא
- 24 י"ח ע"י ברכת התורה בבוקר, וצריך לחזור ולברך עוה"פ, לפי הדעה¹⁹⁰ שכאשר יש הפסק בנוגע לחיוב
- 25 לימוד התורה באמצע היום צריך לחזור ולברך.
- 26 אבל אם נאמר שהחיוב דלימוד התורה הוא בכל היום, אלא שהלימוד דפרק אחד שחרית הוא פעולה
- 27 נמשכת על כל היום, כאילו למד כל היום - הנה כאשר באמצע היום אירעה סיבה מסויימת שבגללה יש
- 28 ביכולתו ללמוד בפועל כל היום, אין כאן חיוב חדש, שבגללו יצטרך לחזור ולברך ברכת התורה, אלא
- 29 ברכת התורה בבוקר עולה גם ללימוד דעכשיו.
- 30 לו. וענין זה נוגע גם לשנה זו, כמדובר כמ"פ שהיא שנת הקהל:
- 31 החיוב ד"הקהל" אינו אלא בזמן מסויים (מצוה שהזמן גרמא) - "מקץ שבע שנים במועד שנת
- 32 השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל ליראות גו"¹⁹¹, שאז ישנו החיוב ד"הקהל את העם האנשים
- 33 והנשים והטף וגו'", וקריאת הפרשיות ע"י המלך; אבל בנוגע לפעולה ד"הקהל" - "למען ישמעו ולמען
- 34 ילמדו ויראו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת"¹⁹² [הנה אף שמהכתוב "למען ישמעו ולמען
- 35 ילמדו" למדים בגמרא¹⁹² ש"אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע"¹⁹³, ומזה מובן, שגם חציו השני של

(187) מנחות צט, ב.

(188) יהושע א, ח.

(189) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשט"ז ס"ט ואילך (תו"מ חט"ו ע' 261 ואילך). שם ח"ל ס"ע 267.

(190) ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך ברכת התורה (ע'

תרכ ואילך). וש"נ.

(191) וילך לא, יו"ד-יא.

(192) חגיגה ג, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(193) ראה רא"ם ושפ"ח עה"פ.

הפסוק ("למען גו") הוא בדוגמת חציו הראשון ("הקהל גו"), היינו, בזמן מסויים, מ"מ, בנוגע להסיוס, "ויראו גו" ושמרו לעשות גו", הרי זה בודאי באופן של פעולה נמשכת, במשך כל הזמן שנדרש "לעשות את כל דברי התורה הזאת".

ולכאורה, הרי זה ענין ששייך לכל משך הזמן עד ל"הקהל" הבא - דכיון ש"שמרו לעשות גו" תלוי ב"הקהל", והחיוב ד"שמרו לעשות גו" הוא במשך כל שבעת השנים עד ל"הקהל" הבא לאח"ז, נמצא, שכל עשי' שבמשך שבע השנים הבאות היא "מסובב" מזה ש"מקץ שבע שנים גו" בחג הסוכות" ה' הענין ד"הקהל". ועפ"ז, אין לחלק לכאורה בין שנת הקהל לששת השנים הבאים לאח"ז.

אבל, מדיוק לשון הכתוב "מקץ שבע שנים" (ולא "מקץ שמיטה"), מוכן, שזהו ענין ששייך ל"שנים" של השמיטה [שהרי בשמיטה מונין שנים (כמו בשנה, ש"חדשים אתה מונה לשנים, ואי אתה מונה ימים לשנים"¹⁹⁴), ועד"ז בחדשים, ימים אתה מחשב ולא שעות], היינו, שכל "יחידה" היא שנה אחת, לא חודש, ובודאי לא יום ושעה], והיינו, שאע"פ שזוהי פעולה נמשכת ומסובב עד ל"הקהל" הבא לאחרי שבע שנות השמיטה, הנה בזה גופא יש חילוק בין שנה זו, שבחג הסוכות שבה נתקיימה מצות הקהל, לבין ששת השנים שלאח"ז.

וכשם שהענין ד"בבוא כל ישראל ליראות גו" בחג הסוכות שייך רק לשנה זו, ואילו בשנה הבאה יחגגו חג הסוכות בפני עצמו, כך גם בהענין ד"הקהל" - שכמה פרטים שבו למדים ממצות ראי', וכמה פרטים במצות ראי' למדים ממצות הקהל (כדאיתא במסכת חגיגה¹⁹²) - מובדלת שנה זו מששת השנים שלאח"ז.

ובפרט ע"פ המבואר במפרשי התורה¹⁹⁵ (שמבארים גם טעמי המצוות כפשוטם) טעם הציווי ד"הקהל" "מקץ . . שנת השמיטה" - דכיון ששנת השמיטה היתה "שבת לה"¹⁹⁶, שבה היו פנויים מעבודת האדמה, שזו היתה עיקר עבודת בני" בשנים כתיקונם שהיו יושבים על אדמתם, והי' להם ריבוי זמן פנוי שהוצרכו להקדיש ללימוד התורה, הנה בסיום וחותם השנה היו כולם מוכנים למעמד ומצב ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף", באופן שתהי' הפעולה האמיתית ד"ישמעו ולמדו ליראה גו"¹⁹⁷ "ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", בתכלית השלימות.

ולכן, בשנה הבאה לאחרי שנת השמיטה, הנה הפעולה ד"הקהל" - שהיתה בתחילת השנה, בחודש תשרי, בחג הסוכות - נמשכת על כל השנה כולה, ביתר שאת וביתר עוז מאשר בששת השנים שלאח"ז, אע"פ שגם בהם צריך להיות ניכר המסובב והתוצאות של "הקהל" ("ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת") עד ל"הקהל" הבא לאח"ז.

ל. וכאן חוזרים אנו מראש השנה לתורת החסידות ולדרכי החסידות, לר"ה כפשוטו שעליו נאמר¹⁹⁸ "בכסה ליום חגיגנו", שענינו נמשכים ומתגלים בחג הסוכות¹⁹⁹, שבשנה זו היתה בו המצוה המיוחדת של "הקהל":

יש מצוה וציווי מיוחד בשנה זו להשתדל בהענין ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף" ועד "גרך אשר בשעריך"¹⁰⁴, מתוך כוונה "למען ישמעו ולמען ילמדו גו" ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת".

ואע"פ שמצות הקהל כפשוטה קשורה עם זמן מיוחד ומקום מיוחד, ושניהם ביחד - יכול כאו"א לעשות זאת בכל מקום ובכל זמן, ובפרט בשנה זו שהיא שנת הקהל, בהצלחה מרובה ומופלגה, לפעול בסביבתו ובקהילתו, ועאכו"כ במשפחתו, ועאכו"כ ב"עיר קטנה זה הגוף"²⁰², בחלקי הגוף שלו, שישמעו וילמדו ויעשו את כל דברי התורה הזאת, מתוך שמחה וטוב לבב.

(197) וילך שם, יג.

(198) תהלים פא, ד. וראה ר"ה ת, סע"א ואילך.

(199) ראה לקר"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(194) מגילה ה, א. וש"נ. רמב"ם הל' קידוה"ח פ"א ה"ב.

(195) ראה כלי יקר וילך שם, יב. וראה גם לקו"ש ח"ט ע'

612 ובהערות שם. וש"נ.

(196) בהר כה, ב"ד.

* * *

- 1 מא. ...בין הענינים הקשורים עם שמיטה, "במועד שנת השמיטה", ישנו גם ענין הפרוזבול, ומעניני
2 הפרוזבול - שצריך שתהי' לו קרקע²²⁷.
- 3 ולכאורה: כיון שלא לכל אחד יש קרקע, א"כ, כיצד יכול כל אחד לעשות פרוזבול?
4 וא' ההסברות בזה²²⁸ - כמובא מדברי הגאונים²²⁹, שכל אחד מישראל יש לו קרקע בארץ ישראל,
5 אמה על אמה, כי אברהם שילם "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר"²³⁰, וע"פ החשבון של שדה אחוזה,
6 "זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף"²³¹, נמצא, שקנה שש מאות אלף אמה בארץ ישראל, והנחיל
7 זאת לבניו אחריו, כך, שלכל אחד מששים ריבוא בני"י יש לכל-הפחות אמה על אמה.
8 ועאכו"כ - אלו שיש להם בארץ ישראל נחלה כפשוטה.
- 9 מב. ובנוגע לענינו - בשייכות לשמחת הגאולה של רבינו הזקן, מייסד ומפיץ תורת חסידות חב"ד:
10 אלו שמסרו נפשם בפועל על לימוד תורתו וקיום מצוותיו והוראתיו, וממשיכים לעשות זאת מתוך
11 מס"נ בחיי יום יום, בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים - הרי הם אלו שנמצאים עדיין שם.
12 ויש מהם אלו שכבר זכו לפתוח את הדלת והדרך ונמצאים עתה בכפר חב"ד²³², ומסיימים שם את
13 ההתועדות של שמחת הגאולה של רבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה.
14 ויה"ר שיקויים אצלם "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²³³, "נחלה בלי מצרים"²³⁴, בכל עניני כפר
15 חב"ד, הגשמיים והרוחניים גם יחד,
- 16 ו"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹⁸² - התפשטות כפשוטה, באופן שיוכלו לקבל ולקלוט את אחיהם
17 ואחיותיהם וכל קרוביהם העולים משם, בעגלא דידן, בידים פתוחות ובלב רחב וביד נדיבה, למטה
18 מעשרה טפחים, בהרחבה למעלה ולמטה ולד' רוחות, ומתוך שמחה וטוב לבב.
19 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה לניגון אדמו"ר הזקן].

* * *

- 20
- 21 מג. ביציאת מצרים - שעז"נ²³⁵ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שכך יהי' גם בגאולה
22 העתידה לבוא כאשר קא אתי מר דא מלכא משיחא - הי' הסדר שמושה אמר שירה עם האנשים, ומרים
23 אמרה שירה עם הנשים²³⁶.
- 24 ועפ"ז - וגם מצד הענין ד"כל כבודה בת מלך פנימה"²³⁷ - מובן גם בנוגע לפעולה על הנשים בענין
25 ד"הקהל", שענין זה יכול להיות נפעל ביתר שאת וביתר עוז כשיהי' בדוגמת יצי"מ - ע"י מרים בין
26 הנשים (ומשה בין האנשים).
- 27 וענין זה תלוי גם בשתי הסברות בנוגע למצות הקהל כפשוטה - אם זוהי מצוה שמוטלת על בית-דין,
28 שב"ד צריך להקהיל את בני"י, או שזוהי מצוה שכאו"א מחוייב בה, האנשים והנשים והטף²³⁸. והדעה
29 המכרעת - שאין זו מצוה המסורה לב"ד, אלא כאו"א מחוייב בה, גם הנשים.
- 30 ועאכו"כ כשמדובר אודות הטף - הרי איתא בגמרא¹⁹² (והובא בפירוש רש"י על החומש¹⁰⁴, שמזה
31 מובן שזהו פשוטו של מקרא, דרכו של רש"י) "טף למה באין, ליתן שכר למביאייהו", והרי רואים בפועל,
32 שכדי שהבאת הטף תהי' באופן טוב ונקל יותר, הרי זה צריך להיעשות ע"י הנשים, ובמיוחד כשמדובר
33 אודות תינוק הצריך לאמו.

(227) שביעית פ"י מ"ו. גיטין לז, א. רמב"ם הל' שמיטה
ויובל פ"ט הי"ט.
(228) ראה גם תו"מ ח"ט"ז ס"ע 353 ואילך. ור"נ.
(229) שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך סתק"ל. ס' השטרות לר"י
ברצלוני ע' 43. אוצר הגאונים קידושין סקמ"ר-קנא.
(230) חיי שרה כג, טז.
(231) בחוקתי כז, טז.
(232) ראה גם לעיל ס"ע 220. ור"נ.

(233) ויצא כח, יד.
(234) שבת קיח, סע"א.
(235) מיכה ז, טו.
(236) מכילתא ופרש"י בשלח טו, כא.
(237) תהלים מה, יד.
(238) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 367 הערה 41. וראה גם
תו"מ ח"ז ע' 64. חכ"ז ע' 67.

1 ובפרט ע"פ האמור לעיל (ס"מ) שענין החינוך מתחיל כבר תשעה חרשים קודם לידת הולד, ועוד
 2 לפנ"ז, בהכנה ע"י מנין הימים כו' (ככל פרטי הענינים שאודותם מדובר במסכתא שבסוף הש"ס) - ענינים
 3 שמסורים ונתונים ליד האשה, שהיא עקרת הבית של בית פרטי, בגלל היותה עקרת הבית של כללות
 4 בית ישראל שנשען עליהם, כמארוז²³⁹ "בזכות נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים",
 5 וע"פ המבואר בספרי קבלה²⁴⁰, מובן שכך יהי' גם בדור שיכנס לארץ ע"י משיח צדקנו.

6 ולכן ישנו תפקיד מיוחד המוטל על נשי ובנות ישראל בכל השנים, ועאכו"כ בשנת הקהל, שהמצוה
 7 שבה צ"ל "זהיר טפיי"²⁴¹ היא: לאסוף יהודים, קטנים וגדולים, צעירים וזקנים, אנשים ונשים ועד "גרך
 8 אשר בשעריך", ולפעול על כאו"א מהם "לעשות את כל דברי התורה הזאת" - בודאי יש מקום חשוב,
 9 עיקרי ואחראי לפעולתן של הנשים, הן בנוגע לנשים והן בנוגע לטף, וגם בנוגע להשפעתן על האנשים
 10 ועל הגר אשר בשעריך, שגם הם יעסקו בזה.

11 וזהו הטעם שבמצות הקהל ישנו ענין היוצא מן הכלל - שעם היותה מצוה שהזמן גרמא, מ"מ, גם
 12 הנשים חייבות בה²⁴².

13 מד. וכמו"כ ישנו חידוש במצות הקהל בנוגע לטף²⁴³:
 14 כלל גדול בתורה - שקטן פטור מכל המצוות. ואעפ"כ, ישנו חידוש גדול ונפלא במצות הקהל שלא
 15 מצינו דוגמתו בכל שאר מצוות התורה - שגם הטף חייבים לבוא, וכמשמעות פשוט לשון הגמרא¹⁹²
 16 (אף שבספרי המפרשים לא מתעכבים על זה): "אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין
 17 כו" - שכשם שאנשים צריכים לבוא ללמוד, והנשים צריכות לבוא לשמוע, כמו"כ מוטל חיוב כזה גם
 18 על הטף (ולא מצינו מ"ד שביאת הטף יש לה גדר אחר), אלא שהפעולה בזה היא בנוגע ל"מביאיהן",
 19 אבל הטף הם אלו שפועלים זאת.

20 ולהעיר, שגם מצות חינוך קשורה עם טף, אבל, אין זו מצוה שמוטלת על הטף, שהרי קטן אינו
 21 מחוייב במצוות; מצות חינוך מוטלת על האב, אלא שפעולת האב בקיום מצות חינוך נעשית ע"י שמחנך
 22 את הבן²⁴⁴. ורק מצות הקהל יוצאת מן הכלל, כנ"ל.

23 והחידוש שבמצות הקהל בנוגע לטף הוא גדול יותר מאשר החידוש בנוגע לנשים - כי בנוגע לנשים
 24 יש עוד מצוות שהזמן גרמא שהנשים חייבות בהן, כפי שלמדים בנוגע לכל אחת ממצוות אלו²⁴⁵; ואילו
 25 בנוגע לטף - החיוב דהקהל הוא יוצא מן הכלל שלא מצינו דוגמתו בכל התורה כולה.

26 ולהעיר, שבדוגמת זה מצינו גם בנוגע לתלמוד תורה, כפי שמבאר הצ"צ בפסקי דינים²⁴⁶ בדברי
 27 הרמב"ם²⁴⁷ "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר" (לא רק "כשיגדיל", אלא עוד משך זמן
 28 לפנ"ז: "כשיכיר"), "שמא גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא" (אף שנשים פטורות מת"ת); אבל בנדר"ד
 29 מצינו חידוש גדול יותר - שאפילו קודם שיכיר, אם רק יכול להיות ה"שכר למביאייהן", שבשביל זה
 30 מספיק שנוולד בעולם, ישנו כבר החיוב על הטף להשתתף במצות הקהל.

31 וכשם שהדברים אמורים בנוגע לטף בשנים - כן הוא גם בנוגע לטף בדיעות:

32 ישנם כאלו שאף שהם מבוגרים בשנים, ועד שיש לו כבר זקן לבן (או שאילו הי' לו זקן, אזי הי'
 33 לבן...), אבל בדיעות²⁴⁸ - הוא עדיין בבחי' טף שאפילו לא הגיע לחינוך עדיין, ואין לו שייכות עדיין
 34 לצורת אל"ף, ואפילו לא יודע שחסר לו משהו!

243) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש שם ע' 363 ואילך.
 244) ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוך ס"א (ס"ע קסב). וש"נ.
 245) ראה קידושין לד, א ובפרש"י.
 246) חידושים על הרמב"ם בתחלתו (שלט, א).
 247) הל' ת"ת פ"א ה"ג.
 248) ראה תו"מ חל"ג ריש ע' 198. וש"נ.

239) סוטה יא, ריש ע"ב. במדב"ר פ"ג, ו. יל"ש שה"ש רמז תתקצג.
 240) ראה שער הגלגולים הקדמה כ. ל"ת וסה"ל האריז"ל שמות ג, ד.
 241) שבת קיח, ב.
 242) ראה אנציק' תלמודית (כרך י) ערך הקהל ס"ב (ריש ע' תמה). וש"נ.

1 וזהו החידוש - שכאשר ישנה ההתעוררות ד"בבוא כל ישראל ליראות גו", אזי גם הוא מתעורר,
 2 ויודע שצריך להשתתף ב"הקהל", אע"פ שלכאורה לא תהי' לו מזה שום תועלת, שהרי אינו מבין אפילו
 3 צורת אל"ף, כי אם "ליתן שכר למביאיהן", היינו, שרוצה לעשות נחת רוח ליהודי נוסף, ובגלל זה מניח
 4 תפילין, אף שאין לו מזה תענוג ("געשמאָק"), ואינו מבין בזה מאומה ("ער ווייסט ניט ווי אַזוי, וואָס
 5 און ווען"), אבל בינתיים הוא מניח תפילין!

6 מה. וזהו החידוש שבמצות הקהל על כל המצוות שבתורה, וכלשון החינוך²⁴⁹ (שהובא בכמה
 7 מפרשים) ש"זאת המצוה עמוד חזק וכבוד גדול בדת" (וכפי שמקדים לפנ"ז בנוגע למי שמחסר ומבטל
 8 מצוה זו).

9 וכאמור לעיל, שבנוגע לרוחניות העינים, ביד כאו"א לקיים זאת עתה, ובפרט בשנה זו,

10 וכמו"כ אפילו במקום זה, ואדרבה, דוקא במקום זה ישנה היכולת המלאה ללמוד תורה ולקיים מצוות
 11 מתוך הרחבה, ומתוך שמחה וטוב לבב, באין כל מפריע,

12 ולעשות זאת באופן דמוסיף והולך ואור - כמצות ימי חנוכה הבאים לקראתנו לשלום: להוסיף ב"נר
 13 מצוה ותורה אור"²⁵⁰, ולהאיר "על פתח ביתו מבחוץ"²⁵¹, והיינו, שהמעיינות יהיו לא רק בפנים, אלא
 14 יוכלו להגיע גם ל"חוצה", וכאמור, באופן דמוסיף ו"הולך ואור עד נכון היום"²⁵² - יום הגאולה האמיתית
 15 והשלימה ע"י משיח צדקנו.

16 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' - ג"פ), "ניע זשוריצי
 17 כלָפּצי", "ופרצת", "אבינו מלכנו"].

* * *

18 מו. קבלתי מכתב מיהודי שכותב, שזוכר, שלפני יותר מחמישים שנה היתה הקביעות די"ט כסלו
 19 כמו בשנה זו, וחגגו בליובאוויטש את י"ט כסלו מיום חמישי בלילה עד מוצאי שבת, והי' נקרא "י"ט
 20 כסלו הארוך"²⁵³.

21 מסתמא יעשו כן גם כאן, במקומות מסויימים ובמקומות מיוחדים, וכל המרבה הרי זה משובח, אבל,
 22 באופן מסודר.

23 ולהמשיך מר"ה לתורת החסידות ולדרכי החסידות על כל השנה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה
 24 - תוספת התמדה ושקידה בלימוד התורה הנגלה והחסידות, ובקיום המצוות בהידור, ובעבודת התפלה,

25 ובהתאם למאמר רז"ל¹⁷³ - שיהי' אצל כל אחד הענין ד"העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור",

26 ועי"ז יומשך בפועל ממש (ללא כ"ף הדמיון), למטה מעשרה טפחים, הענין ד"פדאני לי ולבני מבין
 27 אומות העולם"¹⁷³, בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

28 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן את המזונות וכו' עבור ההתועדות דיום הש"ק, אח"כ ברך ברכה אחרונה,
 29 וטרם צאתו התחיל לנגן הניגון "הושיעה את עמך"].

(252) שם ד, יח.

(253) לשלימות הענין - ראה גם שיחת ש"פ וישב, כ"ף כסלו

בתחלתה (לקמן ע' 367).

(249) מצוה תריב (בסופה).

(250) משלי ו, כג.

(251) שבת כא, ב.

לקוטי שיחות פרשת וישב כרך י'

30 ה) על דרך זה בראיה מהמשנה, מעתיק גם
31 התיבות "והאלומות" נוטל ומכריז", דלכאורה הוה
32 ליה למימר רק "והאלומות (בכ"מ⁸)" ודברי רש"י
33 הרי מדוייקים הם בחסר ויתיר?

34 ב. והביאור בזה:
35 כוונתו של רש"י אינה רק לבאר ש"מאלמים
36 אלומים" פירוש קושרים קשרים (סתם), אלא
37 (ובעיקר) – ש"אלומים" היינו "עמרין".

38 והביאור: חלומו של יוסף היה על דרך שנאמר
39 בחלום פרעה⁹ "את אשר האלקים עושה – הגיד"
40 דברי עתידות ונבואה אמתית - שאחיו עתידים
41 להשתחוות לו כשם שהשתחוו אלומותיהם
42 לאלומתו. שלכן כשיוסף סיפר חלומו, תיכף אמרו
43 לו אחיו: "המלוך תמלוך עלינו גו"¹⁰. הרי שזהו
44 תוכן החלום ולכן גם אביו שמר את הדבר, ממתין
45 ומצפה מתי יבוא¹⁰.

46 ועל פי זה מובן שגם הפרטים שבחלומו הם
47 מכוונים ומורים על פרטי המאורע עליו מודיע החלום.
48 ולכן מבאר רש"י ד"אלומים" פירוש "עמרין",
49 היינו דגם זה שהיו "אלומים"¹¹ מכוון

1 א. על הפסוק¹ "והנה אנחנו מאלמים אלומים
2 בתוך השדה" פירש רש"י "מאלמים אלומים -
3 כתרגומו מאסרין אסרין, עמרין. וכן² נושא
4 אלומותיו, וכמוהו בלשון משנה³ והאלומות נוטל
5 ומכריז".

6 והנה בפשטות נראית כוונתו של רש"י: התיבות
7 "מאלמים אלומים" לא למדם התלמיד עדיין, ולכן
8 מביא רש"י מהתרגום, שפירושן "מאסרין אסרין"
9 (-קושרים קשרים). ואחר כך מוסיף רש"י ומפרש
10 ש"אלומים" פירושו "עמרין" (כדמוכח מהראיות
11 שמביא) - והיינו ש"מאלמים אלומים" שבפסוק
12 משמעותו, קושרים (קשרים של שבלים -) עמרין.
13 וצריך להבין:

14 א) דרכו של רש"י ברוב המקומות היא לכתוב
15 רק "כתרגומו" מבלי להעתיק לשון התרגום⁴,
16 וסומך על הלומד שיעיין בעצמו בפירוש התרגום,
17 ולמה מעתיק רש"י כאן גם לשון התרגום⁵?

18 ב) פירוש ההמשך "מאלמים אלומים"
19 (כתרגומו מאסרין אסרין), ופירוש התיבה
20 "אלומים" (עמרין כו') – היה צריך להיות כל אחד
21 בדיבור בפני עצמו⁶?

22 ג) כמדובר כמה פעמים, מביא רש"י ב' ראיות
23 במקום שראיה אחת לבד אינה מספקת. ובנדון
24 דידן, לכאורה די בראיה מהכתוב (נושא אלומותיו)
25 ובפרט שראיה הב' אינה מלשון התנ"ך, אלא
26 מלשון המשנה?

27 ד) בראיה מהפסוק מעתיק רש"י גם התיבה
28 "נושא (אלומותיו)", דלכאורה אינה מוסיפה כלום
29 בהראיה⁷?

כי לפי"ז (לא הו"ל להעתיק תיבה נוספת מהכתוב שאינה שייכת
לכאן כ"א) הו"ל "בתהלים אלומותיו" (שהרי תיבה זו ישנה
בתהלים רק פעם א') - ע"ד בפרש"י לך (יד, ז) "ביהושפט", ויחי
(מט, 1) "בדברי הימים". ועוד.

8) באם כוונתו להדגיש שראייתו היא מכאן ולא ממשנה
אחרת.

9) מקץ מא, כה.

10) וישב לו, יא.

11) ואף שמוכרח שהדוגמא תהי' באיזה דבר, וא"כ אינו
מוכרח בפשוטו של מקרא* שיהי' על הפרט טעם. וכמו בחלומו
הב' של יוסף (בפרשתנו) שאין רש"י מפרש למה הי' החלום
בשמש וכו' (אף שישנו טעם לזה - ראה ב"ר פד, יא) ששמי
שמש; וכן בחלומותיו של שר המשקים: והיא כפורחת גו'. ועוד;
של פרעה (בתחלת פ' מקץ) לא כתב רש"י טעם על זה שהחלום
הי' דוקא בפרות ובתבואה.

- מ"מ מובן שיומתק יותר לומר שמכוונים גם הפרטים
ובמיוחד - בחלום בן זקונים דיעקב, ושיעקב ממתין ומצפה
להחלום. (וראה ג"כ בתו"ת פרשתנו לו, ט).

* ולהעיר ממש"כ הגאון הרגצובי דב' הדעות בהפתקין דהבכורים
והזקנים (ירוש' טנה' ספ"א) פליגי באם דבר הכרוז הוא ג"כ בגד
השגחה. ובכלל ד(בעניני תורה וכיו"ב) גם הפרטים חשיבותם בפ"ע
אף שמוכרחים הם (ודלא כהשיטה במו"נ ח"א פנ"ב וצפנ"נ לשם).
ונפק"מ גם בעיני הלכה וגם להיפך: הולכה דלפענמים בטלה (ובחיים יג,
א) אם הי' עבודה. ועוד. (ראה צפנ"נ תרומות מ, א. מהד"ת נא, ב.
מפנצ"פ פ"ז).

1) פרשתנו לו, ז.

2) תהלים ככו, ו.

3) ב"מ כב, ב. תוספתא ב"מ פ"ב ה"ב. ומוזה שרש"י כותב
על תוספתא "בלשון משנה" נראה שבפירושו עה"ת גם (ענין
הכתוב ב)תוספתא נקרא ("בלשון) משנה" ושולל בזה רק (ל'
ה)גמרא. וראה לקמן בפנים ס"ד מה שדייק רש"י לכתוב בלשון
משנה (וראה גם משכיל לדוד כאן).

ובכ"ז דוחק לומר דקרי לתוספתא משנה. וי"ל הדיוק כאן -
כפשוטו - לשון המשנה, וגם התוספתא (וברייתא) נכתבה בל'
המשנה, משא"כ הגמרא או תורה.

4) ראה פרש"י וירא כב, יד. תולדות כה כט. ועוד.

5) ראה גם לעיל ע' 74 ס"ג.

6) ע"ד בראשית (א, ב) ועוד אבל ראה ויצא ל, ת. ועוד.

7) ואין לומר שהוא רק כדי להודיע מאיזה פסוק הוא הראי'

18 והנה לפירוש רש"י שהקשרים ("כריכין") היו
19 של שבלים, מובן שפירוש מאלמים היינו קושרים,
20 שהרי בשבלים לא שייך כל כך כריכה כי אם
21 קשירה שלא יתפזרו ברוח וכדומה.

22 ולכן מעתיק רש"י גם לשון התרגום (אונקלוס)
23 "מאסרין אסרין" להדגיש ש"מאלמים אלומים"
24 הפירוש קושרים קשרים אשר לכן אפשר להיות
25 משמעותן - קושרים קשרים של "עמרין" – אבל
26 אם היה כותב "כתרגומו" (סתם) ותו לא - שגם
27 תרגום ירושלמי²⁰ בכלל זה - הרי יש מקום
28 לטעות²¹, כנ"ל, שהפירוש ד"מאלמים אלומים"
29 הוא (לא קשרים אלא) "כריכין" - מלשון כריכה, ואז
30 קשה לפרש שהמדובר הוא ב"עמרין" - ומכיון
31 שבפשוטו של מקרא לדעת רש"י מוכרח לפרש
32 "אלומים" - "עמרין" (שדוקא אז יתאים פרט זה
33 המדובר בהחלום לפרטי המאורעות כפי שהיו
34 בפועל), לכן מדייק ומקדים לפרש התיבות
35 "מאלמים אלומים" כפירוש התרגום אונקלוס
36 "מאסרין אסרין" דוקא.

37 - ולאידך, מכיון שמה שמכריח את רש"י לפרש
38 תיבות אלו כהתרגום אונקלוס דוקא הוא מה
39 ש"אלומים" היינו "עמרין", לכן באו ב' ענינים
40 אלה בדיבור אחד.

41 ד. אמנם עדיין צריך ביאור:
42 מפירוש התרגום "מאסרין אסרין" מובן
43 ש"אלומים" פירושה (על דרך פירוש מאלמים)
44 קשרים, וכן הוא גם בפשטות, שהרי ב' התיבות
45 "מאלמים" ו"אלומים" שתיהן הן משרש אחד²² -
46 ולפי זה פירוש (מאלמים) "אלומים" הוא -
47 "קושרים" קשרים" סתם. והגם שבאם נפרש
48 שהקשרים היו של "עמרין" – יהיה החלום מכוון
49 בכל פרטיו, אין נרמז זה, לכאורה, ב"אלומים".

כורכין כו'. וראה בערוך שם.

20) שבנדודי הביאו רש"י בפ"י לב"מ שם. וידועה השקו"ט

האם ראה רש"י תרגום ירושלמי שעל התורה.

21) אבל באמת אין הפ"י (בירוש') כן, וכדמוכח ברש"י ב"מ

(שם). וכן לפי הגירסא שלפנינו מפרכין פירוכין "הוא ענין

קשירה" (פ"י יונתן).

וראה אוה"ת בראשית (ח"ה ע' תתקא) דפריכין מל' קצירה,

ולפ"ז מוכרח דקאי על תבואה. אבל לפ"ז אין הכרח דקאי על

עמרים כי יש לפרש "מאלמים אלומים" קוצרין שבלים. ראה

משכיל לדוד כאן.

22) וראה ראב"ע כאן: מאלמים מגזרת אלומים.

1 הוא¹² ומתאים להמאורע כפי שאירע אחר כך¹³
2 בפועל - כי קשרו עמרין דוקא:

3 להלן (בפרשת מקץ¹⁴) מסופר שקיום החלום
4 בפועל, בא על ידי זה שהיה רעב בארץ כנען ואחי
5 יוסף ירדו למצרים לשבור בר, ובהיות יוסף השליט
6 המשביר בר (מהעמרין דמצרים), השתחוו לו אחיו
7 וקנו התבואה ממנו¹⁵, ולכן מכוונים דברי החלום
8 שרמזו על השתחוואת אחי יוסף אליו בענין
9 ד"אלומים" - שבלים, שאלומת (תבואת) יוסף
10 "קמה וגם נצבה" ואלומות אחיו השתחוו
11 לאלומתו¹⁶.

12 ג. על פי זה יתבאר מה שרש"י מקדים לפרש
13 התיבות "מאלמים אלומים" - כתרגומו (ומעתיק
14 פירוש התרגום) מאסרין אסרין.
15 "מאלמים אלומים" תרגם בתרגום ירושלמי
16 "מכרכין כריכין"¹⁷, שזה סובל ב' פירושים: א)
17 קשירה¹⁸, ב) כריכה¹⁹.

וגם בחלומי הב' של יוסף י"ל, שמוכן בפשטות (ועד שאין
רש"י צריך לפרשו) שרמזו על יעקב והשבטים - אנשים הכי
חשובים, צריך שיהי החלום בדברים הכי חשובים בעולם -
השמש וכר'.

ועד²⁰ בנוגע לחלום שר המשקים והיא כפורחת גו' - להדגיש
שהאחריות עליו מתחלה ועד סוף; בחלומות פרעה, שא'
מהחלומות ה'י' בשבלים לרמזו על הרעב - חסרון התבואה, (ומזה
מוכרח הפתרון - ראה כלי יקר (שם)).

וכן החלום השני (- כפתרונו של יוסף שהטעם על ב'
החלומות הוא) בכדי לרמז ע"י "השנות החלום גו' כי נכון הדבר
גו' וממהר האלקים גו'" (מקץ מא, לב), שלכן הוכרח אחד להיות
בתוכן אחר מהשני - ראה לבוש האורה שם. הרי מובן למה ה'
בפרות, כי בהם חורשים השדות (מדרש הגדול) ומולידות (כזרע
שבשבלים).

12) ואף "שאין חלום בלא דברים בטלים" כמו שפירש רש"י
בפרשתנו (ל', י. מברכות נה, א), הרי פירוש "בטלים" כאן - שלא
נתקיים, ולא שאין מכוון.

13) ואף שהתלמיד לא למד עדיין פתרון החלום - הרי בעת
לימודו החלום יודע שיש פתרון שצ"ל מתאים לחלום. ודרכו של
רש"י (ראה רש"י מקץ מא, ב' "סימן הוא כו'") לפרש בחלום
התאמתו עם פתרונו. ויתירה מזו בנדודי, שזה שייך לפי התיבה
("אלומים") כאן.

14) מקץ מא, נד, מב, ו.

15) ראה רמב"ן, חזקוני, טור הארוך ועוד, וראה גם באר מים
חיים על פרש"י.

16) ולפי פ"י זה (גם) יומתק ה"מאלמים אלומים גו' בתוך
השדה" כי מה שקושרים (סתם) בשדה זהו שבלים ועושים מהם
עמרין.

17) כ"ה גירסת רש"י בב"מ (כא, א) ד"ה כריכות. וכ"ה בערוך
ערך כרך. וראה תו"ש פרשתנו אות סח. אבל לפנינו הגירסא
מפרכין פירוכין – ולפ"ז אין לטעות בכונתו. ראה לקמן הערה
21.

18) וכפ"י רש"י ב"מ (שם). וראה בערוך שם.

19) ובדוגמת (פסחים קטו, א): ניכרך . . מצה ומרור . . שהי'

22 (להלומד ההלכה)²⁷; ועל דרך הרגיל, קשר
23 שהוא כבד, הוא אלומה של שבליים²⁸.

24 אלא שאין רש"י מסתפק בראיה זו, כי יש לומר
25 ד"לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן"²⁹,
26 ולכן צריך להראיה מ"נושא אלומותיו", ואדרבה,
27 משם הוא עיקר הראיה, ולכן מביא אותה ראשונה.

28 ה. מיינה של תורה שבפירושו רש"י:
29 מבואר ב'תורה אור' בפרשתנו³⁰ שהעבודה
30 ד"מאלמים אלומים" ברוחניות היא בירור
31 "הניצוצין שנפלו בבחינת פירוד בשבירת הכלים
32 והיו מעלין אותן. . להתכלל במלכות דאצילות
33 ועל ידי זה היו מתחברים שם יחד והיו לאחדים
34 שהרי נכללו באחדות ה' . וזהו מאלמים אלומים
35 על-דרך משל כמו שקושרין העמרים שמקבצים
36 כמה שבליים רבים מאד ומחברים אותן וקושרין
37 אותן באגודה אחת כו"³¹.

38 וענין זה של בירור הניצוצות ולהעלותם
39 בבחינת אחדות ה' הוא גם בבחינת הנשמות -
40 כמבואר ב'תורה אור'³².

41 והנה ענין "מאלמים אלומים" כפשוטו נעשה
42 בשדה, וצריכים לזה התעסקות מיוחדת לצאת אל
43 השדה מקום השבליים המפוזרות ולהתעסק
44 בקשירתן.

45 ומכאן הוראה בעבודת הבירורים: נוסף על
46 עבודת האדם לקבץ כל הניצוצות המפוזרים אצלו,

1 ולכן מביא רש"י דוגמאות ש"אלומים" פירוש
2 עמריין²³.

3 ולכן כשמביא רש"י הכתוב ד"אלומותיו"
4 לראיה דאלומים קאי על שבליים, מעתיק גם התיבה
5 "נושא (אלומותיו)", שמזה מוכח שאלומה קאי על
6 שבליים, שהרי אין לומר "נושא קשרים".

7 ואין רש"י מסתפק בדוגמא זו, כי יש לדחוק
8 ולפרש שם, ש"אלומות" הם קשרים סתם, והכוונה
9 (גם) על שקים קשורים שמכילים הזרעונים לאחרי
10 הדישה, ולא שאלומות היינו עומריין דשבליים²⁴.

11 ולכן מוסיף רש"י עוד דוגמא מלשון המשנה:
12 "והאלומות נוטל ומכריז" - דמפני כובדן נשארות
13 במקומן ואינן מתגלגלות ממקום למקום, ומכיון
14 דמקום הוי סימן לכן הדין דנוטל ומכריז²⁵. ומלשון
15 זה הוכחה שהאלומות היינו עומריין שבליים שהם
16 דבר כבד שאינו מתגלגל²⁶, ומכיון שתיבה זו היא
17 לשון המשנה (וכדיוק לשון רש"י) - הלכות פסוקות
18 - בודאי שבלימוד ההלכות מדייק התנא ללמד
19 בסגנון ברור (שהרי בתורה שבעל פה - ההלכה
20 מפורשת וברורה יותר מבתורה שבכתב), הרי מובן
21 שכשאומר "אלומותיו" הרי זו תיבה שתוכנה ברור

23 וכ"ה לפי התרגום - וראה בתרגום רות ב, ו שתרגם
"ואספתי בעמרים" ואכניש שובלין באלומיא, ושם ב, טו על "בין
העמרים - ביני אלומיא". והטעם שתרגם כאן אלומים "אסריין"
(- סתם ולא אלומיא וגם לא עמריין - ע"ד ת"א תצא כד, יט) י"ל
כי תיבת אלומים תיבה רגילה היא בכתוב שידוע פירושה
(להתרגום) שהיא עמריין.

[ואף שכתוב כאן אלומים - בל' זכר, משא"כ "אלומותיו"
שבתהלים שכתוב בל' נקבה, מ"מ הרי בפסוק זה עצמו כתוב
אלומתי - בל' נקבה, ומזה מוכח שהיא אותה התיבה שבתהלים
- וראה גם ראב"ע כאן. (וע"ד המבואר לעיל בפרש"י (וישלה לב,
ט) שישנן תיבות (שאותה תיבה עצמה) משמשת לשון זכר ולשון
נקבה)]

ופירושו התיבה "מאלמים" למדנו ממנה (כבראב"ע שבהערה
הקודמת), כי מאלמים מגזרת אלומים היא, ומזה ידענו פירושה
דקאי על עשיית האלומות - קשירת שבליים - (ובל' התרגום)
"מאסריין", ולכן תירגם גם תיבת "אלומים" (בהמשך ל"מאסריין")
"אסריין".

24 ראה גם משכיל לדוד כאן. אבל מש"ש: ההוצרך רש"י
להביא גם לשון המשנה דאל"כ "דלמא מאלמים אלומים ר"ל
קוצרין שבליין" דוחק הוא שהרי כבר הקדים רש"י והכריח פי'
מאלמים כתרגומו.

25 כ"ה לפי האוקימתא דרבא (ב"מ כב, ב) שכך הלכתא.
אבל גם לפי האוקימתא דרבה דמיירי ביש בו סימן והטעם "כיון
דגביהן לא מדרסא" (שם כג א) ג"כ מוכח ככפנים.

26 משא"כ בשקים קשורים שכ"כ סימנים ישנם: אופן
הקשירה, צורת השקים וכו'.

27 ועפ"ז יובן ג"כ מה שרש"י הביא הרא"י מתוספתא דסדר
נוזיקין (ב"מ) ולא מתוספתא הקודמת לה, מסדר זרעים (מעשרות
פ"ב מ"ח): והאלומות וכו' אסורות משום גזל (ראה שבת לא, ב:
והי' אמונת עתיך גו' אמונת זרעים, ישועות נוזיקין).
ועוד י"ל הטעם - כי מקור הדין שא"י במס' מעשרות הוא הדין
שבתוספתא דב"מ, כי הטעם דאסורות משום גזל (הדין דמס'
מעשרות) הוא מכיון דבאלומות הוי מקום סימן ומחוייב להכריז
(הדין דמס' ב"מ).

28 ובפרט שהרי מ"מ בפרשתינו "מאלמים אלומים בתוך
השדה" מוכח שהוא דבר שקושרים בשדה. וע"ד הרגיל קושרים
שם שבליים כדלעיל הערה 15.

29 חולין קלו, ב. ע"ז נה, ב.

30 כח, א, אוה"ת בראשית כרך ו תרפג, א.

31 בתו"א (שם כז, ד), ובאוה"ת (שם): "זוואת תורת האדם
לברר בירורין ולהעלותן מבחי' הפירוד כו' ע"י עבודתן ותורתן
הם עושים (בעשי', דשם הוא עיקר הפירוד והריבוי עושים) שם
ג"כ אחד שהם מעלים הניצוצים שנפלו שם בשבחה"כ שיתעלו
באחדות ה'". וראה ג"כ תו"ח פרשתינו סו, א ואילך.

32 כז, ג. וראה בארוכה תורת חיים שם. ואף שבתו"א שם
ע"ד: "הס"ר נשמות הם שכבר נתקנו ונתבררו כו' - ראה בארוכה
בביאור הצ"צ על פ' ח"ש מאדמו"ר הזקן ס"ב (נדפס בהוספות
לתו"א ט"קמ), ד.

24 והעצה היעוצה לזה, מפרש רש"י בהמשך
25 דבריו ("מאסרין אסרין") עמרין: שבכדי לפעול
26 שה"אלומים" ש"מאלמים" יהיו באופן של קיימא,
27 דרוש שיהיה הקשר של שבליים ("עמרין") דוקא,
28 שביכולתם (על ידי זריעה) להצמיח פירות ופירי
29 פירות. היינו שישתדל עם זולתו באופן שיהיה
30 טופח על מנת להטפיה⁴³ - שהוא עצמו יפעול על
31 סביבתו לקרבם לעבודת ה', ואז יהיה בטוח
32 שעבודתו תהיה לה קיום⁴⁴.

33 ולאחרי כל זה מסיים בהפסוק "והנה תסובינה
34 אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי" - שלימות
35 העבודה⁴⁵ בפעולתו על הזולת הוא כאשר יפעול
36 להביאו לאלומתו של יוסף הצדיק הוא השליט בכל
37 ארץ מצרים - נשיא הדור, לפעול שיהיה בו
38 ההשתחוויה והביטול להנשיא.

39 ז. דובר כמה פעמים, שיום השבת שייך לימי
40 השבוע שלפניו (- שהרי "מי שטרח בערב שבת
41 יאכל בשבת"⁴⁶), וכן לימי השבוע שלאחריו (שבת
42 מיניה מתברכין כולהו יומין⁴⁷); שיום השבת
43 מקשר ומאחד את ימי השבוע שלפניו עם ימי
44 השבוע שלאחריו.
45 והנה, בכמה וכמה שנים חלה פרשת וישב
46 בהשבת שבין יום הגאולה די"ט כסלו וימי חנוכה
47 (כקביעות שנה זו). ועל פי הידוע, שפרשיות
48 השבוע שייכים להזמן שבו קורין אותן⁴⁸, מובן
49 שההוראה הנ"ל שבפרשתנו שייכת לחג הגאולה
50 די"ט כסלו, ולימי החנוכה⁴⁹;

1 ולהעלותם שיתאחדו "באחדות הוי" - והוא על
2 ידי עבודתו בתורה ומצוות³³,

3 על האדם לצאת (ממקום מושבו) לתוך השדה
4 ולהתעסק³⁴ שם בהעבודה ד"מאלמים אלומים" -
5 לקבץ הניצוצות המפוזרים בעולם.

6 וזוהי העבודה בהתעסקות עם הזולת: לצאת
7 מד' אמותיו אל אלו הנמצאים (עדיין) ב"חוצה"
8 להחזירם בתשובה³⁵ לקרבם לעבודת ה' ולתורתו
9 ואל המאור שבה³⁶ זוהי פנימיות התורה³⁷ - אילנא
10 דחיי³⁸.

11 [וזאת הנהיגו רבותינו נשיאנו לשלוח שלוחים
12 למקומות שונים (גם רחוקים³⁹) בעולם, לקבץ
13 הניצוצות המפוזרים שם, ולהפיץ ולגלות שם את
14 מעיינות החסידות⁴⁰]

15 ומפרש רש"י "מאלמים אלומים" - כתרנו
16 מאסרין אסרין. ומלמדנו, דהעבודה כבירור
17 והעלאת הניצוצות צריכה להיות באופן של
18 "מאסרין אסרין" להעלותן שיהיו מקושרים למקורן
19 (לא רק באופן של כריכה, כי אם) בקשר של
20 קיימא⁴¹ - היינו שפעולתו על הזולת תהיה שיהיה
21 מקושר, שיתקשר לעבודת ה' בחזק באופן שה"רוח
22 שטות" וכל הרוחות המנשבות בעולם לא ינתקו
23 אותו (חס ושלום) מדרך התורה⁴².

33 ראה הערה 31, וראה לקו"ת שלח (לו, ב): עיקר התור"מ הוא כו' בחי' בירורים לברר הטוב מן הרע שע"י השבירה כו' נפלו רפ"ח ניצוצין כו' והן צריכים עלי' כו'.

34 ראה סד"ה לולב וערבה תרס"ו.

35 וראה תו"א מו, א: הנה בירורי' ותשובה הכל ענין א' שהי' יורד ממקום גבוה וצריך לעלות לשם כו' וראה ג"כ תו"ח סו, ג: "שנתקשרו ונתייחדו כל הריבוי דנשי' כו' והיינו ע"י התשובה האמתית במס"ע".

36 איכ"ר בתחלתו. ירושלמי חגיגה פ"א סה"ז ובקרבן העדה שם.

37 וראה לקוטי לוי יצחק הערות לזהר ח"ב פ' תשא ע' קנ: שבאיזה דבר יכולים לברר ולאסוף את הניצוצין הוא ע"י תורה דוקא כו' בכח הרזי תורה.

38 זח"ג קכד, ב. וראה אגה"ק סכ"ו.

39 אבל הם שם רק בריחוק מקום גשמי, כי ברוחניות קשורים הם לשרשם ומקורם - המשלח. וראה לעיל ע' 107 ואילך שגם בעת עסקו בה"חוצה" יוקבע בלבו שכ"ז הוא מילוי כוונתו של המשלח, ובמילא הוא וכל עניניו - גם לבושי - קשורים להמשלח.

40 וראה ג"כ בארוכה לעיל שם ס"א.

41 וראה לקוטי לוי"צ שם ע' קמט, שפי' מאלמים אלומים . שהיו קושרין קשרים כי פירוש אלם הוא קשר בחזק . . שאלם הוא מלי' חזק.

42 וכ"ה בעבודת עצמו. ראה לקולו"צ שם ע' קנ): "וצריך לקשור את הרזי תורה שלא יסורו לעולם, שאז כמו"כ מה

שבכוחם קושר את הניצוצין הוא ג"כ קשר של קיימא שלא יפלו ויתפזרו . . משא"כ אם התורה תשתכח ממנו ח"ו כו'".

43 ראה לקו"ש חלק ז' ע' 241.

44 וכ"ה בעבודת עצמו, שלימוד התורה שלו צ"ל באופן של "עושה פרי" (- כענין מבין דבר מתוך דבר) וכפי' הבעש"ט במשנה דאבות פ"ו מ"ג "שלא למד מאיתופל אלא שני דברים בלבד כו' כי הלומד מן הצדיק עושה פרי כי פרה ורבה, משא"כ הלומד מן הרשע" (צפנת פענח (לבעל התולדות י"י) סח, א).

45 ראה בתו"א כה, ב: "מדריגת הבירור דיוסף הוא למעלה מעלה מהבירור של השבטים כו' שמעלין מ"ן . . ועדיין לא נהפך לאלקות ממש עד שיוסף ממשין מ"ד . . וזהו תסובנה אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי בבחי' ביטול ממש . . שע"י המ"ד דיוסף שמבררם כו' שיכללו בביתו אמיתי דמ"ה וזהו ותשתחווין כו'". וראה ג"כ בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 808 ואילך.

46 ע"ז ג, א.

47 זח"ב סג, ב. פח, א.

48 ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב. אוה"ת ר"פ נצבים.

ועוד.

49 ולהעיר אשר יום הראשון דחנוכה [אשר "עיקר הנס ביום

21 ("חוצה") הרי היא ביתר שאת ויתר עז לאחרי
 22 הגאולה די"ט כסלו.
 23 ועל דרך זה היא ההוראה דנרות חנוכה:
 24 מבואר בחסידות הטעם מה שהמצוה דנרות
 25 חנוכה⁵⁴ היא "להניחו על פתח ביתו מבחוץ", כי
 26 ענינם של הנרות הוא להאיר ולברר גם את
 27 ה"חוץ", (החשך) רשות הרבים, (ג' קליפות
 28 הטמאות) וטורי דפרודא⁵⁵ - בירור הניצוצות
 29 דגקה"ט, שזוהי העבודה דתשובה.
 30 ועל ידי עבודה זו ד"מאלמים אלומים" - קיצוץ
 31 הניצוצות הנמצאים בה"חוצה" על ידי קירוב לבן
 32 של ישראל לאביהם שבשמים, הרי כש"ישראל
 33 עושין תשובה (מיד הן) נגאלין⁵⁶, בגאולה
 34 האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, בקרוב
 35 ממש.

(משיחות שבת פרשת וישב.

ונר ה' דחנוכה, תש"ל)

1 ועל דרך זה הוא בנדון דידן, אשר ההוראה
 2 הנ"ל ד"מאלמים אלומים" – ההשתדלות לקבץ
 3 הניצוצות המפוזרים בה"חוצה" של כל אחד ואחד,
 4 ובפרט ההשתדלות עם ה"חוצה" כפשוטו,
 5 להחזירם בתשובה - היא נקודה המשותפת בי"ט
 6 כסלו וימי חנוכה.
 7 והביאור: מהענינים העיקריים⁵⁰ שבהם התעסק
 8 אדמו"ר הזקן בהשתדלות מיוחדת, היה עשיית
 9 בעלי תשובה, וכידוע⁵¹ מה שאמר לבנו אדמו"ר
 10 האמצעי (בקשר לחלומו) שבשמעו ממורו הרב
 11 המגיד ממעזריטש המשל על דרך צדיקים ובעלי
 12 תשובה⁵², נחקק אצלו שצריך לקרב כל אחד ואחד
 13 מישראל; וה' שנים נסע ממקום למקום (בגלוי
 14 ובסתרי) לעורר ולקרב בני ישראל לתורה ומצוות
 15 וכו'.
 16 והנה לאחר הגאולה די"ט כסלו הותחלה⁵³
 17 העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה" - לפעול
 18 ב"חוצה" באופן של "יפוצו מעינותיך" -
 19 בהתרחבות והתפשטות גדולה; ומזה מובן
 20 שהוראה הנ"ל ד"מאלמים אלומים בתוך השדה"

54 וראה תר"א (מקץ מא א) ד"ה כי אתה נרי, שזהו ג"כ ענין
 ד"וה' יג' חשכי" - החושך דדורותינו עקבתא דמשיחא, ובביאור
 על ד"ה הנ"ל (שם מא, ג): וה' יג' גו' נמשך משם ה' כו'
 (וההמשכה) ממקום עליון כו' (היא) ע"י צדקה. – והרי עבודה
 דהשתדלות עם הזולת הו"ע צדקה ברוחניות.
 55 ראה בארוכה ד"ה נר חנוכה תרמ"ג (בתחלתו) ותש"ד.
 ולהעיר גם מאוה"ת ר"פ מקץ [בפי' מרו"ל שבת (כא, ב) עד
 שתכלה רגל מן השוק]: להעלות בחי' רגל השמאלי שמתלבש
 בקץ דשמאלא. וראה ג"כ לקו"ש ח"ה ע' 223 ואילך.
 56 סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. אגה"ת
 פ"א.

א, והוא כולל ד' ימים" - שערי אורה ד"ה בכ"א בכסלו פמ"ב]
 חל בשבעת הימים דיט"כ*. וראה ג"כ לקו"ד ח"א ע' כא.
 50 ראה לקו"ד ח"ד סוף ע' תשנה ואילך.
 51 לקו"ד שם ע' 1512.
 52 אור תורה להה"מ (הוצאת קה"ת) ע' קי, א.
 53 תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(* שייכות המספרים די"טרכה – מובנת עפ"מש"כ בתו"א בראשית ו).
 רע"ד). ולקו"ת נצבים (מז, סע"ב) והגהות הצ"צ לשם.

ונוסח המברק לקראת חג הגאולה י"ט-כ' כסלו ה'תשכ"ז

לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי' תכתבו ותחתמו, ובאופן כמתאים לשנת הקהל האנשים
 והנשים והטף.

מנחם שניאורסאהן

ילקוט לוי יצחק על התורה

נד

"לפתח חטאת רוביני" רי"ת "רה"י - בחי מלכות שיורדת לבייני, ומבחינתה יכול להיות אחיזה ללעומת זה וכוי - ולכן רחל בוכה על הגלות (ירמיו לא, יד) "קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה"

לפתח חטאת רבץ ר"ת רחל.

רחל היא הבחי' אחרונה דאצילות - בחי' מלכות - שיורדת לבייני, וממנה יכלו להיות אחיזה ללעומת זה.

והיינו ש"רחל" ר"ת רשעים חטאים לצים, להורות שהקליפות רוצים להתאחו בה ח"ו.

כי אחיזת הקליפות הוא ברחל דוקא, ועל רחל כתיב⁵ כרחל לפני גוזזי נאלמה, ולכן רחל בוכה כמ"ש⁶ נהי בכי תמרורים רחל מבכה מפני כי איננו וכו'. שבזמן הגלות נסתלק היחוד, שסליק לעילא⁷. וזהו לפתח חטאת רובץ, שקאי על פתח הנוקבא ע"ד⁸ בא נחש על חוה.

מתורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד תמד. שצו. טו. לקוטי לוי יצחק שמות-דברים עמוד קצא. שנד

בראשית ה, כד - ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אתו אלקים

נה

ביאור מאחזי"ל "חנוך זה מטטרון" (תוספות חולין ס), - אפיטרופוס של העולם וכוי

חנוך זה מטטרון שהוא שר העולם.

תוספות חולין ס.

י"ל מט"ט הוא אפטרופוס, כי פירוש אפטרופוס הוא ממונה ופקיד, כמו תרגום ירושלמי, ויאמר לאשר על ביתו⁹ דמנא אפיטרופוס על בתי'. ותרגום יונתן אתה תהי' על ביתי¹⁰ אנת תהי אפיטרופוס על בתי, והיינו מט"ט שהוא הממונה והפקיד על העולם, שהיא ביתו של הקב"ה. כי מט"ט נקרא שר העולם, ויוסף הי' האפטרופוס על בית פרעה וכו'. וי"ל "אפטרופוס" הוא "אפטא רופוס". אפטא פירושו שבעה כמ"ש בערוך¹¹ מע' אפטא א'.

ופירושו ג"כ שררה ושלטון כמ"ש במע' אפטיא¹².

רופוס פירושו שר החיל כמ"ש בערוך¹³ ערך רפס האחרון.

מט"ט ששמו כשם¹⁴ רבו. כי מט"ט¹⁵ ג"כ גי' שד"י (המלוי¹⁶ דשד"י, ש"ר).

והוא אפטא דהיינו שבעה, כי מט"ט הוא חנך שהוא השביעי לאדם, אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנך.

ומשה הוא השביעי לאברהם, שמאברהם מתחיל ראשית היהודים, זהו שמשו ראשי תיבות מט"ט שר הפנים, והוא רופוס שר העולם

ומט"ט שביצירה הוא אפטרופוס, היינו בזמן הגלות, שקוב"ה פנימיות ז"א סליק לעילא ולעילא, וגינתא - מלכות, לא עאל בה הגנא - יסוד¹⁷. הנה המשך בעמוד כג

(9) בראשית מג, טז.

(10) שם מא, מ. הכתוב גבי יוסף.

(11) וז"ל: פירוש בל"י שבעה עיין עוד זוטא.

(12) וז"ל: אפטיא, בפסיקתא (עיין ילקוט בא רמז קצ) דבחדש השלישי, למלך שנשבה בנו, ולבש המלך נקמה והלך ופדה את בנו, ואמר היו מונין אפטיא לפדיון בני, כך אמר הקב"ה היו מונין אפטיא ליציאת מצרים כו'. אופטיא, שררה ושלטון.

(13) רופוס, שם פקיד רומי האכזר בימי הדריאנוס. עיין עוד טורנוס רופוס.

(14) ראה סנהדרין לח: "אמר ההוא מינא לרב אידיית כתוב (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה', עלה אלי מבעי לי, אמר לי זהו מטטרון ששמו כשם רבו, דכתיב (שמות כג, כא) כי שמי בקרבנו" [ופירש רש"י: זהו מטטרון. הוא אמר עלה אל ה': ששמו כשם רבו. ה', לפיכך לא הזכיר שמו וכתב סתם].

(15) השם של המלאך הוא "מטטרון" שהוא בגי' שד"י. ראה רש"י שמות כג, כא.

(16) פירוש: שד"י במילוי הוא, שי"ן דל"ת, יו"ד. והאותיות המילוי הם: י"ן (60) + ל"ת (430) + ו"ד (10) = 500, כמנין ש"ר.

(17) זוהר חלק ב פרשת תרומה דף קסו עמוד ב. קסו עמוד א. ראה תורה אור פרשת ויגש מד, ג.

(1) ראה ביאורי זוהר להצמח צדק עמוד מג. אור התורה פרשת בראשית עמוד נג.

(2) ראה לקמן סימן סט הערה 1. לעיל סימן טז.

(3) ראה תורת מנחם - ספר המאמרים ה'תשט"ז עמוד קכט ואילך. ה'תשי"ט עמוד ד ואילך. תורת מנחם התוועדויות ה'תש"נ חלק ג' עמוד 166, ובהערה 67 שם (עמוד 147 שם). ה'תנש"א חלק ג' עמוד 161.

(4) הוא רמז מ"ש (תהלים א, א) "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, וברדך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב".

(5) ישע"י נג, ז. ראה לקוטי תורה פרשת מסעי פח, ג. נציבים מח, ב. ועוד.

(6) ירמיו לא, יד. ראה תורת מנחם - תפארת לוי יצחק שמות סימן פח.

(7) ראה זהר חלק ג' דף כ, ב. "קוב"ה בגלותא סליק לעילא ולעילא". (8) שבת קמא, א. "בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא וכו'". ראה אור התורה פרשת תולדות עמוד קמא-282.

חמש דקות של חיים

ב"ה חשון תשכ"א

בזמן האחרון אין בי רצון לכתוב. אני נזהרת מהתאמצות-יתר. הדבר קשה עבורי. רק אתמול חל יום-ההולדת של נכדתי האחת והיחידה, שמלאו לה, תודה לא-ל, שש-עשרה שנה, עד מאה ועשרים. אני מקבלת דיווחים טובים, ומפעם לפעם מכתב בעברית [לשון קודש], שאני נהנית ממנו מאוד, אבל מעולם לא ראיתיה, כלומר – אינני מכירה אותה...

את אביה לא ראיתי זה שלושים ואחת שנה²⁸¹, ומי יודע מה יהיה הלאה?...

קשה לחשוב על כך. אני מתאווה לשוחח על כך, אך אין לי עם מי.

רבה תודתי להשי"ת על בני, שיחיה לאורך ימים. הוא עושה עבורי כל שביכלתו, ואולי יותר. ככל שהזמן חולף הוא נעשה עסוק יותר ויותר. מדי יום הוא מקמץ למעני חמש דקות מזמנו, ולפעמים יותר, ובזכותם אני חיה. ת"ל על מה שיש לי.

[ז"ך סיון, תשכ"ג]

מחר ימלאו שש-עשרה שנה מאז בואי לכאן, לאמריקה²⁶¹. השעה מאוחרת בלילה, ולאחרונה אני מקפידה לשמור, פחות או יותר, על קצת סדר-יום – דבר שהוא טוב יותר לבריאותי, ולהרגשתי בכלל.

כפי שאני רואה, זה כמעט שלוש שנים שלא עשיתי זאת, ואני מתביישת בכך.

ב"ה, נכנסתי כבר לחודש השישי לאחר שמלאו לי שמונים-ושלוש שנים, והנני מודה להשי"ת על בריאותי לפי-ערך, אם-כי בזמן האחרון המצב אינו מזהיר במיוחד³²⁴.

(324) עד כאן נמצא בכת"י, ומסיימים בטוב.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד כסלו, תשי"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מח' כסלו, בו כותב אודות זמן השכיבה וזמן הקימה שלו, ושואל דעתי, האם מתאים הסדר, או שיש לשנותו.

והנה נקודת הבוחן בהאמור צריכה להיות ע"ד המבואר בהלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן, בהנוגע למלמד, שאין לו להיות נייעור בלילה באופן שלא יוכל ללמד היטב למחרת בבקר (ראה הלכות ת"ת סעיף י"ב פרק א') שמובן על דרך זה הוא גם כן בהנוגע ללמוד תורה לעצמו וכיון שמספר השעות לשינה, לא בכל אדם שוות הן, ותלוי בתכונת הגוף ובהרגל וכו'.

והשיעורים המובאים בפוסקים הם על דרך המיצוע והרוב, כי התורה על הרוב תדבר.

צריך לבחון בעצמו מספר השעות הדרושות לו לשינה, למען אשר בקומו יוכל ללמוד בהבנה הדרושה, ועל פי זה יקבע גם זמן השכיבה והקימה, ומובן שבכל אופן צריך להיות שמור זמן הקריאת שמע בבקר, ובעיקר נוגע זה בימות החמה.

בודאי מוסיף מזמן לזמן בשעות לימוד בתורה בכלל ובתורת החסידות בפרט, שהרי נצטוינו להעלות בקדש, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת וישב

עבדי מלך עליהם כו' והיא רעוא מקדם השי"ת שימור
ביאתו אלינו וישמח לבנו ותגל נפשינו במהרה בימינו אמן.
דוק.

אור פני משה

ד. [תוכן: ותשב בפתח עינים – שחזתה דממנה
יוצא מלכות בית דוד].

ותשב בפתח עינים וגו'. היא ישבה בעינים
פתוחות, כי חזתה את אשר יצא מזה, מלכות בית דוד.
חידושי הרי"ם

וישב לח, טז - ויט אליה אל-הדרך, ויאמר
הבה-נא אבוא אליך, כי לא ידע, כי כלתו היא;
ותאמר, מה-תתן-לי, כי תבוא אלי.

ה. [תוכן: מתרץ הקושיא של הט"ז (סי' קצ"ב)
דהדין הוא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים
משום דם חימוד, ואיך ה' תמר מותרת ליהודה
לינשא מיד – ומבאר עפ"י מש"כ הר"ן דע"י
הבקיאות דמורח ודאין מותר דאין בה דם נדה, וע"כ
מיהודה נתייסד המלכות דמשיח דמורח ודאין ולכן
ה' בקי ומותרת].

והנה בט"ז ב"ד סי' קצב הקשה מתמר [ורות] הא
תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים ות' עמו במטה
לא בעינן נקיים כיון דמיד בשעת תביעה יש לו פת בסלו...
והנה כי כ' הר"ן ס"פ כל היד בחידושי' דדם חמוד טהור
לגמרי אם יהי' אדם בקי שלא יתערב בו טפה דם נדה
ומבואר שם הבקיאות ע"י הריח דמורח בה אלא שאין אתנו
יודע עד מה ע"כ צריכה לינשא ז' נקיים ע"ש ובחידושי,
וא"כ י"ל בפשיטות דבועז ה' בקי בריחא ובשעת פיוס
לנשואין בדקה עצמה והי' הוא המורח וכן יש לתרץ ביהודה
ותמר ורמז זה למשפחה הזאת שמאלו הביאות של תמר
ורות נתייסד בנינו של אותו הבן שנא' עליו והריחו ביראת ה'
דמורח ודאין [כסנהדרין צג, ב]...

הביטה וראה כי יהודה תמר עם האותיות והכולל גמטרי'
עטר"ת, ובימי בועז כבר ה' בגלוי יותר וקרוב להוציא אל
הפועל יותר, ע"כ בעז רות גמטרי' עטר"ת בלי צירוף
אותיות וכולל. ב'עז ר'ות י'הודה ת'מר ר"ת ברי"ת וכן
סופי תיבותיו גמטרי' ברי"ת כנ"ל ואמצע תיבות אותיות
ועמדו"ע ע"ד [מ"ב כ"ג] ויעמדו כל העם בברית, בשוקיים
כידוע. אמנם למלכות ב"ד יש ישיבה בעזרה יש"ב עולם
לפני אלקים כמו י"ב צרופי הוי' ית"ש גמטרי' יש"ב. וכבר
הזכרת זה כמה פעמים, ובהתחברו עם עטרת ראוי שיבוא
ממנו מלכות בית דוד.

דרשות חתם סופר רות ג'

לח, יד - ותסר בגדי אלמונתה מעליה,
ותכס בצעיף ותתעלף, ותשב בפתח עינים,
אשר על-דרך תמנתה: כי ראתה, כי-גדל
שלה, והיא, לא-נתנה לו לאשה

א. [תוכן: רמז במסורה "גדל" – דזכתה תמר
דממנה מלכות ב"ד – עד כי גדל מאוד].

כי גדל. ג' במסורת. הכא. ואיך הולך וגדל עד כי
גדל מאד. כי גדל הכאב מאד. בשביל שראתה כי גדל
שלה, גדל הכאב שלה מאד, ובזכות זה יצא ממנה מלכות
בית דוד שהי' הולך וגדל עד כי גדל מאד.
בעל הטורים השלם

ב. [תוכן: ביאור הפסוק "ותשב בפתח העינים"
– דהקב"ה נטל הכהונה משם ונתנה לאברהם –
דמשם יצא משיח ע"י תמר וכו'].

ותשב בפתח עינים . . ועוד נראה לפרש דידוע
דהקב"ה נטל הכהונה משם ונתנה לאברהם וצריך טעם
למה, אבל נראה דהקב"ה הי' משפיע לשם שיצא ממנו
מלכות בית דוד ותרווייהו בהדי הדדי לא הי' משליבין זה את
זה ולכך נטל ממנו הכהונה ולכך עשה יעקב ליוסף כתונת
פסים רמז לכהונה וכמ"ש לעיל ותמר היתה בתו של שם
ולכך ותשב בפתח עינים היינו כפרש"י בפתח של אברהם
אבינו שהכל מצפים לראותו והוא משיח שיצא ממנו.
ועוד באופן אחר נראה דאיתא דלעתיד לבא תחזור
הכהונה לבכורים ויעקב העמיד י"ב שבטים וארבע בכורים
פטר רחם היו ואין מלכות בכהונה ויהודה הי' מלך ונשארו
שבעה שבטים והם שבעה עינים הנאמר בזכרי' ושבעה
עינים על אבן אחת דידוע דדוד נקרא אבן דכתיב אבן
מאסו הבונים היתה לראש פינה שדוד הי' לראש על כלם
ולכך אמר שבעה עינים על אבן אחת, וזה שאמר כאן ותשב
בפתח עינים דהיינו דוד שהי' פתח עינים.

תפארת יהונתן

ג. [תוכן: רמז המארז"ל "ותשב בפתח עינים"
בפתחו של אברהם אבינו – שבירר המלכיות לבניו
(הגלות) – ולכן חיכתה תמר שמה, שמשניהם
(תמר ויהודה) יצא זרע דוד ומלך המשיח].

נודע מחז"ל ע"פ ויט אל"י אל הדרך שיהודה רצה
ללכת שמע בת קול כו', ואפשר זה רימז רש"י זלה"ה
"ותשב בפתח עינים בפתחו של אברהם אבינו", ר"ל בשביל
פתיחת אאע"ה שבירר לבניו מלכיות ואנחנו מוכים ולוקים
בגלות המר לכך מאת ה' צבאות נהיתה זאת שישכב יהודה
עם תמר כלתו שמשם יצא דוד, וז"א "שכל עינים מצפים
לראותו" את דוד אשר הוא יהי' מלך המשיח כמ"ש ודוד

♦ יום ראשון י"ד כסלו ♦

לו (א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ פנען: א ויתבי יעקב בארעא תותבתי אבוהי בארעא דכנען:

כ"ט « וישב יעקב וגו' • אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החור, פרש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארצה, כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח: פלוני הוליד את פלוני, וכשכא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה, הוא משליך את הצורות מידו ונוטל המרגלית. (דבר אחר: "וישב יעקב", הפשטני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה: 'אנה יכנס כל הפשתן הזה? הנה פקח אחר משיב לו: ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלף, ששורף את כלו', כך יעקב, ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר: 'מי לכל לכבש את כלן? מה פתיב למשה? "אלה תלדות יעקב, יוסף", וכתוב: "והנה בית יעקב אש, ובית יוסף להכה ובית עשו לקש", ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כלם, ברש"י (שן) •

(ב) אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלחה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם:

כ"ט « אלה תלדות יעקב • ואלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב. סבה

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

יוצא ממפוח שלף ששורף את הפשתן פולו'. כך יעקב, פאשר ראה כל האלופים של עשו הכתובים למעלה, תמה ואמר, 'מי יכול לכבוש את כלן?' [כמו שצאמר (עובדיה א, כא) ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו וגו']; והתשובה על כך, מה פתיב למשה (בפסוק ב), אלה תולדות יעקב יוסף, וכתוב (עובדיה א, יח) והנה בית יעקב אש ובית יוסף להכה ובית עשו לקש - ומפיון שעם ישראל נמשל לאש, ובהם שבט יוסף הנמשל ללהכה, הרי ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את פולם - כל זרע עשו שנמשלו לקש הנשרף מהר. ברש"י (שן): תורה ב

(ב) אלה תולדות יעקב. לא בא הכתוב לפרש כאן את שמות בני יעקב, אלא את מקומות ישובם, וכאומר: ואלה ישוביהם של תולדות יעקב; ובהמשך לפתיחת הפרשה וישב יעקב בארץ מגורי אביו, ממשיך הכתוב אודות ישובי בני יעקב: אלה ישוביהם ואלה גלגוליהם, כלומר

דורות שמנח ועד אברהם, הואיל ודברי מאורעותיהם לא היו חשובים בעיני המקום קצר בהם (לעיל פרק יא), ומשהגיע אצל אברהם שקל ענייניו ספונים וחשובים, האריך בו (לעיל פרק יב ואילך), משל למה הדבר דומה? למרגלית שנפלה ונאבדה בין החול, אדם הבא לבקשנה ממשמש בחול בידיו, וכוברו - מסגן את החול בכברה, וכל התעסקותו בחול הוא רק עד שמוצא את המרגלית, ואולם משמצאה, הרי הוא משליך את כל הצורות (האבנים ורגבי העפר) מידו ונוטל את המרגלית. (דבר אחר דרשו חכמים, בישוביו של יעקב כנגד ישובי עשו: וישב יעקב - כדוגמת הפשטני הזה (סוחר הפשתן), שנכנסו גמליו לשוק בשהם טעונים פשתן, והיו עומדים להכנס לחנותו של הפחמי [=נפח, שעיסוקו באש]. הפחמי, שהיה ירא פן יפגוהו ממקומו בעבור הפשתן, תמה, אנה (להיכן) יכנס כל הפשתן הזה? הנה פקח אחר משיב לו, ניצוץ אחד של אש

לו (א) וישב יעקב וגו'. דרך הכתוב להאריך יותר בדברים החשובים, ולקצר בדברים שאינם חשובים. ולכן, אחר שכתב לך בסוף הפרשה הקודמת את מקומות ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, מבלי להאריך בפרטיהם - מפני שלא היו ספונים (נכבדים) וחשובים עד שיהא ראוי לפרש היאך נתישבו בארצותיהם, ולפרט את סדר מלחמותיהם, כגון איך הורישו את החורי (ראה דברים ב, כב) - שינה הכתוב כאן, ופירש לך כל ישובי יעקב וסיפור תולדותיו בדרך ארוכה, ופרט בהם כל גלגולי סבתם - הסיבות שבגללן נתישבו במקומות הללו, וזאת לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. ומוסיף רש"י: וכן אתה מוצא בכל זה בעשרה דורות שמאדם ועד נח, שהכתובים העוסקים בהם באים כולם בקצרה: פלוני הוליד את פלוני (לעיל פרק ח), וכשכא הכתוב לפר ענייניו של נח, האריך בו (לעיל פרק ט), וכן בעשרה

ראשונה: "יוסף בן-שבע-עשרה וגו'", על ידי זה, נתגלגלו ויָרְדוּ לְמִצְרַיִם, זהו אחר ישוב פשוטו של מקרא, להיות "דבר דבור על אפניו". ומדרש אגדה דורש: תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים: אחת, שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לכן אלא ברחל, ושניה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שארע ליעקב ארע ליוסף: זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה. ועוד נדרש בו: "וישב", בקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוח, אמר הקדוש-ברוך-הוא: 'לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא מבקשים לישב בשלוח בעולם הזה?'. והוא נער. שהיה עושה מעשה נערות: מתקן בשערו, ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה. את-בני בלהה. כלומר, ורגיל אצל בני-בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן. את-דבתם רעה. כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה, היה מגיד לאביו: שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן 'עבדים', וחשודים על העריות. ובשלשתן לקה: על אבר מן החי: 'וישחטו שעיר עזים' במקירתו ולא אכלוהו חי, ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם 'עבדים': 'לעבד נמכר יוסף', ועל העריות שספר עליהם: 'ותשא אשת אדוניו וגו'". דבתם. כל לשון דבה פרליץ בלע"ז, כל מה שהיה לכל לדבר בהם רעה, היה מספר. דבה. לשון: (שיר השירים טו)

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

את דבתם רעה. לא בדה יוסף מלבד דברים רעים על אחיו (רא"ם גרא), אלא כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו: ומה הן הרעות שבתן היה חושד? שהיו אוכלין אבר מן החי (איסור אכילת בשר בשהבהמה עדיין חיה), ושהם מזלזלין בכבודם של בני השפחות לקרותן 'עבדים', ושהם חשודים על איסורי העריות. ובשלשתן כנגד שלשת הדברים הללו לקה יוסף בשמכרוהו, ובהם נרמו שחשדם בחינם: על שחשדם באכילת אבר מן החי, כנגד זאת 'וישחטו שעיר עזים' במקירתו (להלן פסוק לא), ולא אכלוהו בעודו חי; ועל הדבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, כנגד זאת 'לעבד נמכר יוסף' (תהלים קה, טו); ועל שהן חשודים על העריות שספר עליהם, כנגד כך 'ותשא אשת אדוניו וגו' (לקמן לט, ט);

דבתם. כל לשון דבה' שבמקרא, פירושו דבורים מיותרים פרלריץ בלע"ז. וכאן הכוונה היא לדבריו הרעים, שכל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה, היה מספר לאביהם: דבה. כאמור, משמעותו מלשון דיבור, והוא לשון הכתוב: 'דובב שפתי ישנים' (שיר השירים טו, ט); [היין הטוב שבכוחו להביא לידי שיהיה אף את הישנים]: תורה ג

עוד הרבה דברים כיוצא בזה נמנו שם בבראשית-רבה, שבהם הושוו יעקב ויוסף. ועוד נדרש בו במקרא זה: וישב - לשון ישיבת מנוחה ומרגוע, שלאחר שובו מגלותו להתיישב בארץ מגורי אביו, כאשר כבר ביקש יעקב לישב במקומו בשלוח, אז קפץ עליו רגזו של יוסף - באה עליו פתאום צרתו של מכירת יוסף. כי בשעה שהצדיקים מבקשים לישב בשלוח, אמר הקדוש-ברוך-הוא: הרי מדת הדין מקטרגת לפני ואומרת 'לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם - השכר הטוב המוכן בשבילם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה'; והוא נער. אף שפך פירש לנו הכתוב מספר שנותיו, חזר והדגיש 'והוא נער', לרמוז שהיה עושה מעשה נערות - כלומר מתעסק היה בענין יפי מראהו, שהיה מתקן בשערו, לנאותם, וכן ממשמש בעיניו ליפותם ולקשטם כדי שיהיה נראה יפה (רא"ם גרא);

את בני בלהה. את האמור כאן, פירושו 'עם' וימשמעותו 'והוא עם בני בלהה'. כלומר, ורגיל היה אצל בני בלהה וזלפה להיות עמם, ולשהות בחברתם. והטעם, לפי שהיו אחיו של יוסף מבזין אותן - שאר האחים היו ממעטים בכבודם בשל היוותם בני השפחות (ראה רש"י להלן). והוא (יוסף) היה מתחבר עמם ומקרבן;

אלו הן הסיבות שבגללן עברו ממקום למקום עד שבאו לכלל ישוב הקבוע בבניסתם לארץ ישראל; סבה ראשונה שגרמה לשינוי מקום ישובם, היא 'יוסף בן שבע עשרה וגו' - מעשה מכירת יוסף בידי אחיו, שעל-ידי-זה נתגלגלו מארצם וירדו למצרים. זהו הפירוש הנמשך אחר ישוב פשוטו של מקרא להיות דבר דבור על אפניו - שיהא לשון המקרא עומד על יסודו הכון (גרא);

ומדרש אגדה דורש מקרא זה כך: 'אלה תולדות יעקב, יוסף, לומר, שעיקר תולדותיו של יעקב הוא יוסף, ולמה תלה הכתוב את כל תולדות יעקב ביוסף? מפני כמה דברים. אחת, שכל עצמו - כל עיקר רצונו וכוונתו של יעקב, לא עבד אצל לכן אלא ברחל - בעבור נשואיה כדי להקים ממנה בן, ונמצאו שאר התולדות כולן בזכות יוסף (רא"ם), ועוד, שהיה זיו איקונין - אור צורת פניו של יוסף דומה לו ליעקב, וכמו כן כל מה שאירע ליעקב אירע גם ליוסף, שהרי זה נשטם וזה נשטם - שניהם היו שנואים על אחיהם, יעקב היה שנוא לעשו 'וישטם עשו את יעקב' (לעיל כו, מ), ויוסף היה שנוא לאחיו 'וישנאו אתו' (להלן פסוק ט). זה (יעקב) היה עשו אחיו מבקש להרגו [ואתרגה את יעקב אחי' (לעיל כו, מא)] וזה (יוסף) היו אחיו מבקשים להרגו [ועתה לכו ונהרגו] (להלן פסוק ט) וכן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ל עמ' 177)

קפיץ עליו רגזו של יוסף (רש"י לז, ב) לכאורה, איך אפשר לומר שסבת רגזו של יוסף היא רצונו של יעקב לישב בשלוה – והרי ירידתו של יוסף למצרים היתה הכרחית, כדי שתתקיים גלות מצרים. זאת ועוד: יעקב הרי נענש בפרידה מיוסף על שלא כבד את אביו במשך כ"ב שנה. ויש לומר, שפדי לאפשר גלות מצרים ולהעניש את יעקב, די בעצם הפרידה בין יעקב ליוסף, ולא היה צורך שיעקב לא ידע במשך כל התקופה אם בנו חי. ותוספת צער אז (רגזו של יוסף) באה לו מצד רצונו לשבת בשלוה.

(ג) **וישראל אהב את יוסף מפלגתו כיהן זקנים**
הוא לו ועשה לו כתנת פסים:

רש"י ~ **בן זקנים** • שנולד לו לעת זקנתו. ואינקלוס תרגום: 'בר חפים הוא לה', כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר: שהיה זיו איקונין שלו דומה לו. **פסים** (שבת ט) לשון כלי מילת, כמו: "כרפס ותכלת", וכמו "כתנת הפסים" דתמר ואמנון. ומדרש אגדה: על שם צרותיו: שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדנינים.

(ד) **ויראו אחיו כיהן אהב אביהם מפלגתו**
וישמעאל אתו ולא יכלו דברו לשלם:

רש"י ~ **ולא יכלו דברו לשלם** • מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפיה ואחת בלב. **דברו** • לדבר עמו.

(ה) **ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנה אתו:**

ה' ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנה ויוסיפו עוד שנה ויגד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי שיחת מוצאי זאת חנכה תשמ"א – מתוך 'לקראת שבת')

חלומותיו של יוסף

ויחלם יוסף חלום . . ויחלם עוד חלום אחר (לז, ה"ט)

בפתרון חלומות פרעה, אמר יוסף "ועל השנות החלום אל פרעה פעמים, כי נכון הדבר מעם האלקים וממה האלקים לעשותו".

והקשה בזהו, "והלא חלומותיו של יוסף עצמו נשנו, ולא נתקמו עד לאחר עשרים ושתים שנה"? וכן הקשו גם בריב"א וברשב"ם. ותרצו באופנים שונים.

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

האותיות פס"ם כראשי תיבות, על שם צרותיו של יוסף: **שנמכר לפוטיפר** (פ), **ולסוחרים** (ס), **ולישמעאלים** (י), **ולמדנינים** (מ); תורה ד
(ד) ולא יכלו דברו לשלם. מתוך סיפור גנותם של האחים ששמעאלו, **למדנו גם שבחם**, שמדת אמת מרובה **ואחת בלב**, כלומר לא היה ביכולתם להעמיד פני אוהבים ולדבר עמו דברי שלום בפיהם, בעוד שבלבם שנאוהו: **דברו**. פירושו: **לדבר עמו** (ראה רש"י שמות ט, ט; תורה ה

למראה פני יעקב אביו (מהר"א): **פסים**. זהו לשון 'כלי מילת' הנזכר בדברי חז"ל (ראה שבת לז), והם בגדים העשויים מצמר מובקר רך ונקי, ובלשון המקרא שמו 'פסים', כמו שמצינו (אסתר א, ו) 'חור כרפס ותכלת' [שפירשוהו בגמרא (מגילה יב) 'כרפס, כרים של פסים']. ולבישת הכתונת היא דרך חשיבות, וכמו **כתנת הפסים** האמורה אצל מעשה **דתמר ואמנון** (שמואל ב יג, ט) 'ועליה כתנת פסים כי כן תלבשן בנות המלך'. זהו לפי פשוטו של מקרא. **ומדרש אגדה** דורש את

(ג) **בן זקנים**. כך נקרא הבן שנולד לו לאביו לעת זקנתו. ואינקלוס תרגום, **בר חפים הוא ליה** – בן חכם הוא לו [שכן, פעמים שהחכמה מכונה במקרא בלשון 'זקנה', כגון (ויקרא כט, לז) 'והדרת פני זקן' – 'אין זקן אלא שקנה חכמה (רש"י)]. משום שכל מה שלמד יעקב מתורתם של שם ועבר, מסר לו ליוסף. **דבר אחר** דרשו חכמים בכינויו 'בן זקונים', בדרך נוסריקון [=תיבה המורכבת מחלקי תיבות אחרות]: 'זיו – איקונין' – **שהיה זיו איקונין שלו** – אור צורת פניו של יוסף, דומה לו

ויש לבאר בפשטות:

שני חלומותיו של פרעה הראו על אותו מארע, וממילא זה שנשנה החלום פעמים, הני סימן שהמארע יתקיים במהירות. מהשאין-כן חלומותיו של יוסף, רמזו לשני מארעות שונים. החלום הראשון בו השתחוו רק אלומותיהם של אחיו לאלומות יוסף, רמז לזמן בו השבטים בלבד השתחוו אל יוסף, לפני שהגיעו יעקב ובניו ביתו למצרים. והחלום השני בו גם השמש והירח (נוסף ל"א הכוכבים) השתחוו ליוסף, רמז לזמן שגם יעקב ובלהה השתחוו ליוסף. ועל-פי-זה נמצא שהחלום לא נשנה פעמים, אלא היו שני חלומות שונים, ואין פאן סימן שיתקומו במהירות.

(ו) ויאמר אליהם שמעו-נא החלום הזה אשר חלמתי:

(ז) והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם-נצבה והנה תספינה אלמתיכם ותשתחוון לאלמתי:

רש"י «מאלמים אלמים • בתרגומו: 'מאסרין אסרין' עמרין, וכן: (תהלים קכו) "נשא אלמתי", וכמוהו בלשון משנה: 'והאלמות נוטל ומכריד'. קמה אלמתי • נזקפה. וגם-נצבה • לעמד על עמדה בזקיפה.

(ח) ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם-משול תמשל בנו ויוספו עוד שנה אתו על-חלמותיו ועל-דבריו:

רש"י «ועל-דבריו • על דבתם רעה שהיה מביא לאביהם.

(ט) ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי-לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 805 - מתוך 'לקראת שבת)

החלוק בין יהודי לאינו יהודי

והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי: (פרשתנו לז, ט)

בפרשתנו מספר אודות ב' חלומות יוסף שהיו דומים זה לזה, וכן בפרשת מקץ מספר אודות ב' החלומות שחלם פרעה. והחלוק ביניהם: אצל יוסף, בחלום הראשון חלם אודות ה'אלומות' - עניני הארץ, ובחלום השני אודות השמש והכוכבים - עניני השמים. אמנם אצל פרעה בתחלה חלם אודות ז' הפרות - מין החי, ולאחר מכן חלם אודות ז' שבאים - מין הצומח.

וכאן רואים החלוק בין יהודי לגוי:

יהודי שיך לא רק לעניני הארץ אלא גם לעניני שמים - ורונהיית. ואלו הגוי שיך רק לעניני ארץ, ובזה גופא "פוחת והולך" (קדם מין החי, ולאחר מכן מין הצומח, הפחות ממונו).

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ז) מאלמים אלומים. פירושו בתרגומו באונקלוס: 'מאסרין אסרין' - קושרים את התבואה הקצורה, לעשותה עמרין (אגודות של תבואה). וכן אנו מוצאים במקרא 'נשוא אלומותיו' (תהלים קכו, ו). וכמוהו נמצא גם בלשון המשנה: 'והאלומות... נוטל ומכריז' (בבא-מציעא כב); קמה אלומתי. נזקפה - עמדה משכיבתה על הארץ;

וגם נצבה. הוסיפה לעמוד על עמדה בזקיפה ולא חזרה ליפול: תורה ח (ח) ועל דבריו. הוסיפו לשנוא אותו, על דבתם רעה שהיה מביא לאביהם: תורה ט

וכמספר אודות פ"ק אדמו"ר הרני"צ מליובאוויטש נשמתו-עון, שבגעת שבתו במאסר אצל הסובייטים, הנה באחת החקירות, אים עליו החוקר באמצעות אקדח. ואמר לו כ"ק אדמו"ר הרני"צ נ"ע: דבר זה יכול להפחיד רק את אלה שיש להם איליים רבים ועולם אחד. מה-שאין-כן אלה שיש להם א-ל אחד ושני עולמות, אינם מפחדים מדבר כזה.

(י) וַיִּסְפַּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אָחָיו וַיַּגִּיעַ-בָּו אָבִיו וַיֹּאמֶר לֹא מָה הַחֲלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלַמְתָּ הַבּוֹא נְבוֹא אֲנִי וְאִמְךָ וְאָחֶיךָ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצָה:
י ואשמעי לאביו ולאחיו ויגוף בה אביו ויאמר לה מה חלמא קדין די חלממא המיתא גיתי אנא ואמך ואחיק למסגד לך על ארעא:

ש"י וַיִּסְפַּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אָחָיו • לְאַחַר שִׁסְפַּר אוֹתוֹ לְאָחָיו, חֲזַר וְסִפְרוּ לְאָבִיו בְּפָנֵיהֶם. וַיַּגִּיעַ-בָּו • לְפִי שְׁהִיָּה מְטִיל שְׁנָאָה עָלָיו. הַבּוֹא נְבוֹא • וְהִלָּא אִמְךָ כְּכֹר מִתְּהָ? (כ"ה) וְהוּא לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַדְּבָרִים מְגִיעִין לְבַלְקָהּ, שֶׁגִּדְלָתוֹ כְּאָמוֹ (כ"ה). וְרַבּוֹתֵינוּ לְמַדּוֹ: מִכָּאן: 'שְׂאִין חֲלוּם בְּלֹא דְבָרִים בְּטָלִים'. וַיַּעֲקֹב נִתְפַּוֵּן לְהוֹצִיא הַדְּבָר מִלֵּב בְּנָיו שֶׁלֹּא יִקְנְאוּהוּ, לְכֹךְ אָמַר לוֹ: "הַבּוֹא נְבוֹא וְגו'", כִּשְׁם שְׂאִי אֶפְשָׁר בְּאִמְךָ, כֹּךְ הַשְׂאָר הוּא בְּטָל (כ"ה).

(יא) וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אָחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדְּבָר:
יא וקניאו בה אחיו ואביו ונטר ית פתגמא:
ש"י שָׁמַר אֶת-הַדְּבָר • הִיָּה מִמְתִּין וּמְצַפֶּה מִתִּי יְבֵא, וְכֵן: (ישעיה כו) "שָׁמַר אֲמִנִים", וְכֵן: (איוב יד) "לֹא-תִשְׁמַר עַל-חַטָּאתִי", לֹא תִמְתִּין.

♦ יום שני ט"ו כסלו ♦

(יב) וַיֵּלְכוּ אָחָיו לְרַעוֹת אֶת-צֵאֵן אָבִיהֶם בְּשָׂכָם:
יב ואילו אחיו למרעי ית ענא דאביון בשכם:
ש"י לְרַעוֹת אֶת-צֵאֵן • נִקְוֵד עַל 'אֶת', שֶׁלֹּא הִלְכוּ אֵלָּא לְרַעוֹת אֶת עֲצָמָן (כ"ה).

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

תשמור על חטאתי (איוב יד, טו), שפירושו: **לא תמתין** [מדברי איוב אל ה': למה לא תמתין על חטאתי, שלא תענישני מיד]: תורה יב **(יב) לרעות את צאן**. נקוד על 'את' - תיבת 'את' מסומנת בתורה בנקודות הרשומות מעליה, הבאות למעט ממשמעות התיבה, לדרשה באילו היא חסרה (ראה רשי לעיל יח, ט). ללמד **שלא הלכו אלא לרעות את עצמן**. כלומר, עיקר כוונתם הייתה לרעות עצמם באכילה ושתיה, ולא דווקא 'את' הצאן [שכן בחיסור תיבת 'את' נדרש הכתוב בשני עניינים נפרדים: ילכו אחיו לרעות, ויצא אביהם הנה בשכם] (במדבר רבה ג, יג, ר"א, ג"א, נח"י): תורה יג

(ברכות נה.) **שאין חלום בלא דברים בטלים** - כלומר, בכל חלום ישנם גם דברים שאינם נכונים. **ויעקב**, הגם שהיה יודע לו כלל זה, **נתפווין להוציא הדבר מלב בניו** שלא יאמינו בדברי החלום, כדי **שלא יקנאוהו** לכך בשגער בו **אמר לו הבוא נבוא וגו'** - לומר **כשם שאי אפשר** הדבר להתקיים **באמך**, כך גם **השאר הוא בטל**: תורה יא **(יא) שמר את הדבר**. 'שמר' האמור כאן פירושו 'המתין', **שהיה יעקב ממתין ומצפה מתי יבא** ויתקיים החלום. **וכן** אנו מוצאים עוד במקרא לשון 'שמירה' שפירושה 'המתנה': **'שומר אמונים'** (ישעיה כו, א) [עם ישראל שומר ומצפה לדברי ה' הנאמנים, שיקיים הבטחתו לנאלם]. **וכן: לא**

(י) ויספר אל אביו ואל אחיו. כבר סיפר החלום לאחיו (כנאר בפסוק הקודם) אולם **לאחר שספר אותו לאחיו חזר שוב וספרו לאביו בפניהם** של האחים: **ויגער בו**. ראה אביו צורך לגעור בו, **לפי שהיה יוסף מטיל שנאה עליו**, על ידי סיפור חלומותיו: **הבוא נבוא**. לשון תמיה הוא, וכלומר, האם יתכן שנבוא להשתחכות לך? **והלא אמך כבר מתה**, ואין חלום כזה יכול להתקיים. **והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלקה** - לא ידע יעקב שדברי החלום מכוננים כלפי בלקה, שאף-על-פי שאיננה אמו ממש, נחשבת לו כאם משום שגדלתו **כאמו**, לאחר שמתה רחל בקטנותו. **ורבותינו למדו מכאן**

(יג) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף הֲלוֹא אָחִיךָ רַעִים בְּשִׁכְמְךָ לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנִנִי:

רש"י - הַנְּנִי - לְשׁוֹן עֲנָוָה וְזָרִיוֹת, נִזְדָּרְזוּ לְמִצְוֹת אָבִיו, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהִיא יוֹדֵעַ בְּאָחִיו שֶׁשׂוֹנְאִין אוֹתוֹ.

(יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לִדְנָא רְאֵה אֶת-שְׁלוֹם אָחִיךָ וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשֶּׁבְנִי דְבַר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֵא שְׂכֵמָה:

רש"י - מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן - וְהָלַא חֶבְרוֹן בְּהָר, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר יג) "וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֵב וַיָּבֵאוּ עַד חֶבְרוֹן" אֵלָּא: (ב"ר) 'מַעֲצָה עֲמָקָה שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק הַקְּבוֹר בְּחֶבְרוֹן, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם בֵּין הַבְּתָרִים: (לעיל טו) "כִּי-גַר יִהְיֶה וְרָעַף". וַיָּבֵא שְׂכֵמָה - (סוטה יא) מְקוֹם מוֹכֵן לְפָרְעֹנּוֹת: שֵׁם קָלְקֵלוֹ הַשֶּׁבְטִים, שֵׁם עֲנּוֹ אֶת דִּינָה, שֵׁם נִחְלָקָה מִלְכוּת בֵּית דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר: (מלכים א יב) "וַיִּלְךָ רַחֲבָעָם שְׂכֵמָה".

(טו) וַיִּמְצָאֶהוּ אִישׁ וְהָיָה תַּעֲהָ בַשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה-תִּבְקֵשׁ:

רש"י - וַיִּמְצָאֶהוּ אִישׁ - (תנחומא) זֶה גְּבִרְיָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: (דניאל ט) "וְהָאִישׁ גְּבִרְיָאֵל".

(טז) וַיֹּאמֶר אֶת-אָחִי אֲנֹכִי מִבְּקֵשׁ הַגִּידֶה-נָּא לִי אִיפֹה הֵם רַעִים:

(יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֲמָרִים נִלְכָּה דַתִּינָה וַיִּלְךְ יוֹסֵף אַחֲרָיו וַיִּמְצָאֵם בְּדַתָּן:

רש"י - נָסְעוּ מִזֶּה - (תנחומא) הִסִּיעוּ עֲצָמָן מִן הָאֶחָוָה. נִלְכָּה דַתִּינָה - לְבַקֵּשׁ לָךְ נִכְלֵי דַתּוֹת, שֶׁיִּמְתוּךָ בָּהֶם. וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ שֵׁם מְקוֹם הוּא, וְאִין מִקְרָא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

יהודה ובנימין בלבד, ואילו על יתר העם מלך ירבעם בן נבט שאינו מוזרע דוד: תורה טו

(טו) וַיִּמְצָאֶהוּ אִישׁ. זֶה הַמְּלָאָךְ גְּבִרְיָאֵל, שֶׁנֶּקְרָא 'אִישׁ', שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ט, כא) וְהָאִישׁ גְּבִרְיָאֵל: תורה טו

(יז) נָסְעוּ מִזֶּה. פִּירוּשׁוֹ נָסְעוּ מִפֶּה, וְנִקַּט הַמְּלָאָךְ לְשׁוֹן 'מִנְהָ', כְּדִי לְרַמּוֹז לוֹ, אֶתְהָ קוֹרָא לָהֶם 'אֶחָיו' וְאִילוּ הֵם הִסִּיעוּ עֲצָמָן מִן הָאֶחָוָה הַזֶּה, וְאִינֶם מִתְּבוֹנְנִים לְנִהוּג כִּף בְּאֶחָיו (רא"ם, ג"א):

נִלְכָּה דַתִּינָה. רש"י מִמִּשְׁדֵּךְ לְבָאָר עַל פִּי הַדּוֹשׁ: לְהִיכֵן 'הִסִּיעוּ עֲצָמָן' לְבַקֵּשׁ לָךְ נִכְלֵי דַתּוֹת - תְּחַבּוּלוֹת שֶׁל דִּינָים וּמִשְׁפָּטִים, שֶׁיִּמְתוּךָ בָּהֶם. כִּף נִדְרָשׁוֹת אוֹתִיּוֹתֵיהֶן שֶׁל 'נִלְכָּה דַתִּינָה' (רש"י סוטה יג, ב). וְאִמְנָם לְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל

שֶׁבְכָךְ הַתְּחִילָה לְהַתְקַיֵּם עֲצָתוֹ הַעֲמוּקָה שֶׁל הַקַּב"ה לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים 'כִּי גַר יִהְיֶה וְרָעַף' וְגו' (לעיל טו, יג), וְכֵאֵן הַחֲלָה סִיבַת יְרִידַתָם לְמִצְרַיִם: וַיָּבֵא שְׂכֵמָה. 'שֵׁכֶם' הוּא מְקוֹם מוֹכֵן לְפִירְעֹנּוֹת, וְהַצְרֹת רְגִילוֹת לְהוֹדֵמָן בְּשֵׁכֶם: שֵׁם, (בְּדוֹתָן הַסְמוּכָה לָהּ) קָלְקֵלוֹ הַשֶּׁבְטִים בְּמִכְרִית יוֹסֵף (כאמור כאן), שֵׁם עֲנּוֹ אֶת דִּינָה (לעיל פֶּרֶק לד), שֵׁם גַּם נִחְלָקָה מִלְכוּת בֵּית דָּוִד מִהִיוֹתָהּ מוֹלְכַת עַל כָּל הָעָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב ג, א) וַיִּלְךָ רַחֲבָעָם שְׂכֵמָה כִּי שֵׁכֶם בָּאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אוֹתוֹ [רַחֲבָעָם מִזְרַע דָּוִד הָיָה, וְכֵאֲשֶׁר בָּאוּ לְהַמְלִיכוֹ בְּשֵׁכֶם מְרֹדוֹ בּוֹ רוֹב שְׁבָטֵי הָעָם, וְנוֹתְרָה מִלְכוּתוֹ רַק עַל שְׁבָטֵי

(יג) הַנְּנִי. מִשְׁמֵעוֹתוֹ כְּמוֹ הַנְּהָ אֲנִי, וְהוּא לְשׁוֹן עֲנָוָה וְזָרִיוֹת, שֶׁנִּזְדָּרְזוּ לְקַיֵּם מִצְוֹת אָבִיו לְעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ לֹלֵא פִקְפּוּק, וְכֵאֲמֹר: הַנְּנִי לְפָנֶיךָ לְעֲשׂוֹת כְּמִצְוֹתֶיךָ. וְכָל זֹאת אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִיא יוֹדֵעַ וּמְפִיר בְּאָחִיו שֶׁשׂוֹנְאִין אוֹתוֹ, וְהִיא לוֹ לְחוּשׁ שֶׁמֵּא יִצְעָרוּהוּ שֵׁם: תורה יד

(יד) מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן. לֹא נֶאֱמַר 'מִהַעֲמֶמֶק' אֲשֶׁר עַל יַד חֶבְרוֹן, אֵלָּא 'מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן', וְהָלַא הָעִיר חֶבְרוֹן הִיא בְּהָר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יג, ב) וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֵב וַיָּבֵאוּ עַד חֶבְרוֹן? אֵלָּא כִּן דְּרָשׁוּ חֲכָמִים: שְׁלִיחוֹת זו שֶׁל יוֹסֵף לְשֵׁכֶם, בְּאֵה מַעֲצָה עֲמוּקָה שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק (אַבְרָהָם) הַקְּבוֹר בְּחֶבְרוֹן, וְלְשׁוֹן עֲמָק (אַבְרָהָם) הַקְּבוֹר בְּחֶבְרוֹן, וְלְשׁוֹן עֲמָק נִדְרָשׁ כֵּאֵן מֵעֵינֵן עֲצָה, לֹמֵר לָךְ,

יח וַיָּרְאוּ אֹתוֹ מֵרַחֵק וּבָטְרִם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ:
 יח וחזו ומה מרחיק עד לא קריב לנתתו ו
 ותשיבו עלוהי למקטלה:

ט"י < וַיִּתְנַבְּלוּ • נתמלאו נכלים וערמומיות. אתו • כמו 'אתו', 'עמו', בלומר, אליו.

יט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה בַעַל הַחַלְמוֹת הַלְלוּהוּ
 יט ואמרו גבר לאחיהי הא מרי חלמא דיכי
 אתא:
 בא:

כ וַיַּעֲזֹב אֶתוֹ וַנִּקְטְלֵהוּ וַנְרַמְזֵהוּ וַנִּרְמָזָה בְּחֵדָא מִן
 כ ובעז אתו ונקטלהו ונרמזהו ונרמזהו
 גבאיא ונימר חיתה בישתא אכלתה ונחזי מה
 יהון בסוף חלמוהי:
 חלמותיו:

כ"א < וַנִּרְאָה מַה־יְהִי חַלְמוֹתָיו • אמר רבי יצחק: מקרא זה אומר דרשני, רוח הקדש אומרת פן: הם
 אומרים "ונהרגהו", והפתיב מסיים: "ונראה מה-יהיו חלמתיו", נראה דבר מי יקום, או שלכם או שלי.
 ואי אפשר שיאמרו הם: "ונראה מה-יהיו חלמתיו", שמפיון שיהרגוהו, בטלו חלמותיו.

כ"ב וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נַפְּנוּ
 כ"ב ושמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נפנו
 נפש:
 כ"ג < לֹא נַפְּנוּ נַפְּשׁ • מפת נפש זו היא מיתה.

כ"ד וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֶל־תְּשַׁכְּוּדֵם הַשְּׁלִיכוּ
 כ"ד ויאמר אליהם ראובן אל-תשכדוּם השליכו
 אֹתוֹ אֶל־תְּבוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר וַיַּד אֶל־תְּשַׁלְּחוּ
 אוֹתוֹ לְמַעַן הַצִּיל אֶתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבֹו אֶל־אָבִיו:
 כ"ד למען הציל אותו • רוח הקדש העידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו, שיבא הוא ויצלנו
 משם. אמר: 'אני בכור וגדול שבכלן, לא יתלה הסרחון אלא בי'.

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

מקרא, 'הותן' שם מקום הוא, ואין
 מקרא יוצא מידי פשוטו, ש'נלכה
 דתינה' משמעותו 'נלך לדותן': תורה יח
 (יה) וַיִּתְנַבְּלוּ • לשון 'נכלים', שהם
 תחבולות ומחשבות להרע. ולשון
 'יתנבלו' פירושו שנתמלאו נכלים
 וערמומיות:
 אתו. 'אותו' האמור כאן, הוא כמו
 'אתו', שפירושו 'עמו'. 'ועמו' מתפרש
 גם בלשון 'אליו', בלומר, שהתנבלו
 אליו להמיתו: תורה יט
 (כ) וַנִּרְאָה מַה־יְהִי חַלְמוֹתָיו. וכי
 יש חלום לאחר מיתה? אלא אמר רבי
 יצחק, מקרא זה הואיל ולפי פשוטו
 אינו מתיישב לגמרי, הרי הוא אומר
 דרשני, שמאמר זה 'ונראה מה יהיו

חלמותיו' לא האחים אמרוהו, אלא
 רוח הקדש אומרת פן, הם הרי
 אומרים 'נהרגהו', והפתיב משיב
 פנגדם ומסיים 'ונראה מה יהיו
 חלמותיו'. לפי שהיתה גזירת ה'
 לקיים חלמותיו, ואילו האחים חשבו
 להרגו ולבטלם, והפתיב אומר: נראה
 דבר מי יקום - דבריו של מי עתידים
 להתקיים, או שלכם (מחשבת האחים)
 או שלי (גזירת הקב"ה). ומוטיף רש"י
 לבא: ואי אפשר לפרש שיאמרו הם
 'ונראה מה יהיו חלמותיו' בפשטות
 עניינה, שמפיון שיהרגוהו הרי בטלו
 חלמותיו וגם פתרונם לא יוכל
 להתקיים עוד: תורה כ
 (כא) לֹא נַפְּנוּ נַפְּשׁ • מפת נפש, זו

היא מיתה, ובלומר לא נמית אותו,
 אלא 'השליכו אותו' וגו': תורה כב
 (כב) לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ. אף שלא
 היה ניכר בדבריו שאכן התכוון
 להצילו לגמרי, הרי רוח הקדש
 מעידה פן על ראובן, שלא אמר
 זאת כדי למנוע את ההריגה בידים
 בלבד, אלא להציל אותו לגמרי
 נתכוון, כדי שיבא הוא אחר כך
 ויעלנו משם להביאו אל אביו. ומה
 נשתנה בזה ראובן משאר אחיו? לפי
 שאמר בלבד, 'אני בכור וגדול
 שבכלן, ומשום כך הרי הם נוטים
 לקבל את דעתי, וכיון שפך לא יתלה
 אשמת הסרחון (קלקול החטא) אלא
 בי' (גריא משכ"ל): תורה כג

♦ יום שלישי ט"ז כסלו ♦

(כג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־אָחָיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת־יוֹסֵף אֶת־כְּתֹנֶתוֹ אֶת־כְּתֹנֶת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו:

כ"ג - אֶת־כְּתֹנֶתוֹ • זֶה חֲלוּק. אֶת־כְּתֹנֶת הַפָּסִים • הוּא שְׁהוֹסִיף לוֹ אָבִיו יוֹתֵר עַל אָחָיו (כ"ג).

(כד) וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלְכֵהוּ אֶתוֹ הַבְּרֶה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם:

כ"ד - וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם • מִמִּשְׁמַע שְׁנֵאָמַר: "וְהַבּוֹר רַק", אֵינִי יוֹדֵעַ שְׁ"אֵין בּוֹ מַיִם", מֵה תִּלְמוּד לומר: "אֵין בּוֹ מַיִם"? מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ (כ"ד. שבת כב).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פני לקוטרשיחות חלק כה, עמוד 86 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

מלוי מציאות האדם בדברי תורה

וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם: (לז, כד)

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (בבא קמא ז, א. ושם נסמון) "אֵין מַיִם אֶלָּא תוֹרָה". וְעַל־פִּי־זֶה יֵשׁ לומר בְּדֶרֶךְ הַרְמָז: כַּאֲשֶׁר נִמְצָא הָאָדָם בְּמִצְבַּ שְׂאֵין בּוֹ דְּבַרֵי תוֹרָה "אֵין בּוֹ מַיִם", בְּדֶרֶךְ מִמּוֹלָא "נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ", כְּלוֹמַר שְׂאֵין מִצִּיאוֹת שֶׁל מִמְצָע בֵּין צַד הַקְּדוּשָׁה לְצַד הַהֶפְכִי - כְּלוֹמַר שִׁתְּמַלֵּא בּוֹרוֹ בְּדְבַרֵי הַרְשוּת - אֶלָּא, בְּרִיקוּנוֹתוֹ מִדְּבַרֵי תוֹרָה מִתְמַלֵּא בְּדֶרֶךְ מִמּוֹלָא בְּעֵנִינִים הַהֶפְכִים וְהַמְנַגְדִים לְקִדְשָׁה. וְעַל־דֶּרֶךְ מֵאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב (צוואת הריב"ש סימן עו) עַל הַפְּסוּק "וְסִרְתָּם וְעַבְדְתָם": "כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מִפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם־יִתְבָּרֵךְ, מִיָּד הוּא עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, וְלֹא יֵשׁ דְּבַר מִמְצָע".

(כה) וַיִּשְׁבּוּ לְאַכְל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחַת יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגְּלָעַד וּגְמַלְיָהִם נִשְׂאִים נִכְאֹת וַצְרֵי וְלֵט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה:

כ"ה - אֲרֻחַת • כְּתַרְגוּמוֹ: 'שְׂרִיחַת', עַל שֵׁם הוֹלְכֵי אֲרַח. וּגְמַלְיָהִם נִשְׂאִים וְגו'. לְמַה פָּרְסָם הַכְּתוּב אֶת מִשְׁאֵם? לְהוֹדִיעַ מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים, שְׂאֵין דְּרַכָּן שֶׁל עַרְבֵיִים לְשֹׂאת אֶלָּא נִפְטָ וְעַטְרָן שְׂרִיחָן רַע, וְלִזְה נִזְדַּמְנוּ בְּשָׂמִים שְׂלֵא יִזַּק מִרִיחַ רַע. נִכְאֹת • כָּל כְּנוּסִים בְּשָׂמִים הַרְבֵּה קְרוּי נִכְאֹת, וְכֵן: (מלכים ב כ) "וַיִּרְאֵם אֶת

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

נִכְאֹת. אֵין זֶה מִין מְסוּיָם שֶׁל בְּשָׂמִים, אֶלָּא כָּל כְּנוּסִי בְּשָׂמִים הַרְבֵּה - כָּלֵל הַתְּעַרְבוּת שֶׁל מִינֵי בְּשָׂמִים קְרוּי 'נִכְאֹת'. וְכֵן גַּם פִּירוּשׁ הַכְּתוּב: 'וַיִּרְאֵם אֶת כָּל בֵּית נִכְאֹת' (מלכים ב, א), שִׁפְרוּשׁוֹ שְׁהַרְגָּה לָהֶם אֶת בֵּית 'מִרְקַחַת' (תְּעַרְבוּת) בְּשָׂמֵינוּ. וְאוּנְקָלוֹס תַּרְגָּם נִכְאֹת 'שְׁעוֹ' (כך לפי גִּרְסַת רִש"י), וְהוּא לְשׁוֹן שְׁעוּדָה: וַצְרֵי. הוּא הַשְּׂרָף הַנוֹטָף מֵעֲצֵי הַקֶּטֶף - נוֹזֵל הַמוֹפְרָשׁ מִן הָעֵץ שֶׁשְׂמוֹ 'קֶטֶף', וְהוּא 'נְטָף' הַנִּמְנָה בַּתּוֹרָה עִם סְמִנֵי הַקֶּטוֹרֶת [קַח לָךְ סְמִים נְטָף וּשְׁחַלְתָּ וְגו' (שמות ל, לח)]:

'שְׂרִיחַת עַרְבֵיִי' - שְׂרִיחַת שֶׁל עַרְבֵיִים, וְהַשְּׂרִיחַת נִקְרָאת 'אוֹרְחָה' עַל שֵׁם שְׂהֶם הוֹלְכֵי אוֹרַח (עוֹבְרֵי דְרָכִים); וּגְמַלְיָהִם נוֹשְׂאִים נִכְאֹת וַצְרֵי וְלֵט. לְמַה פָּרְסָם הַכְּתוּב וּפִירַט אֶת תּוֹכָן מִשְׂאֵם שֶׁל הַגְּמַלִּים? כְּדִי לְהוֹדִיעַ מִתֵּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים, שְׂהַרֵי אֵין דְּרַכָּן שֶׁל עַרְבֵיִים לְשֹׂאת מִשְׂאוֹת שֶׁל בְּשָׂמִים כְּגוֹן אֶלּוֹ, אֶלָּא עֵיקַר עֵיסוּקָם הוּא לְהוֹבִיל נִפְטָ וְעַטְרָן (מִינֵי נוֹזְלִים וּשְׂמִנִים הַדּוֹלְקִים) וּכְדוּמָה, שְׂרִיחָן רַע, וְלִזְה - לְיוֹסֵף זֶה הַצַּדִּיק, נִזְדַּמְנוּ עַרְבֵיִים הַנוֹשְׂאִים בְּשָׂמִים, כְּדִי שְׂלֵא יוֹזַק וַיִּצְטַעַר מִרִיחַ רַע:

(כג) אֶת כְּתֹנֶתוֹ. זֶה חֲלוּק רְגִיל וְלֹא 'כְּתוֹנֶת פָּסִים': תּוֹרָה כֹּד אֶת כְּתוֹנֶת הַפָּסִים. הוּא הַבְּגָד הַמִּיּוֹחַד שְׁהוֹסִיף לוֹ אָבִיו יוֹתֵר עַל אָחָיו: (כד) וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם. מִמִּשְׁמַע שְׁנֵאָמַר 'וְהַבּוֹר רַק', כְּלוֹם אֵינִי יוֹדֵעַ שְׂאֵין בּוֹ מַיִם! מֵה תִּלְמוּד לומר אִם־כֵּן 'אֵין בּוֹ מַיִם'? אֶלָּא בָּא הַכְּתוּב לְמַעַט, כִּי רַק מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ (בראשית: רבה פרשה פ"ד, שבת כב); תּוֹרָה כֹּה (כה) אֲרֻחַת. פִּירוּשׁוֹ שְׂרִיחַת, קְבוּצַת הוֹלְכֵי דְרָכִים, וּפְתַרְגוּמוֹ בְּאוּנְקָלוֹס:

כָּל בֵּית נְכֵתָהּ, מִרְקַחַת בְּשָׁמִי, וְאוֹנְקְלוֹס תִּרְגַּם לְשׁוֹן שְׁעָה. וַצָּרִי • שָׂרָף הַנוֹטָף מֵעֲצֵי הַקֶּטֶף, וְהוּא נִטָּף הַנִּמְנָה עִם סַמְנֵי הַקֶּטֶרֶת. וְלֹט • לוֹטִיתָא שְׁמוֹ בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה, וְרַבּוֹתֵינוּ פָּרְשׁוּ: שְׂרָשׁ עֵשֶׂב וְשָׁמוֹ אֲשֶׁר לִידָא"ה, בְּמִסְכַּת נִדְהָ (דף ט).

(כו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֲחִיו מַה־בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת־אֲחִינוּ וְכַסִּינוּ אֶת־דָּמוֹ: כֹּה וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאַחֵיהִי מַה מִּמּוֹן מִתְּהַנִּי לְנֹא אֲרִי נִקְטוֹל יְת אַחוּנָא וְנִכְסֵי עַל דְּמָה: כֹּה וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאַחֵיהִי מַה מִּמּוֹן, כְּתַרְגוּמוֹ. וְכַסִּינוּ אֶת־דָּמוֹ • וְנַעֲלִים אֶת מִיתָתוֹ.

(כז) לָכֵן וְנִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים וְיִדְנֹנוּ אֶל־תְּהֵי־בֹו כִּי־אֲחִינוּ בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אֲחִיו: כֹּה וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאַחֵיהִי מַה מִּמּוֹן, וְנִמְכְּרֵנוּ לְעַרְכָּאֵי וַיִּדְנָא לָא תְהִי בְהָ אֲרִי אַחוּנָא בְּסַרְנָא הוּא וְקַבִּילוּ מִנְהָ אַחוּהִי: כֹּה וַיֹּאמֶר יְהוָה, וְכָל שְׁמִיעָה שֶׁהִיא קְבֻלַּת דְּבָרִים כְּגוֹן זֶה, וְכַגּוֹן: "וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו", "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע", מִתְּרַגְּם 'נִקְבֵּל'. וְכָל שֶׁהוּא שְׁמִיעַת הָאֵזֶן, כְּגוֹן: "וַיִּשְׁמַעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים מִתְּהֵלֶף בְּגֵן", "וְרַבְּקָה שָׁמַעַת", "וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל", "שְׁמַעְתִּי אֶת תְּלֻנּוֹת", כְּלָן מִתְּרַגְּם: "וַיִּשְׁמַעוּ, וַיִּשְׁמַעַת, וַיִּשְׁמַע, שְׁמִיעַ קְדָמִי".

(כח) וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מְדִינִים סַחְרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לְיִשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיְבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרַיִם: כֹּה וַיַּעֲבְרוּ גְבַרֵי מְדִינָאֵי תַגְרִי וַנְּגִידוּ וַאֲסִיקוּ יְת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר וַנְּבִינּוּ יְת יוֹסֵף לְעַרְכָּאֵי בְּעֶסְרִין כֶּסֶף וַאֲחִיו יְת יוֹסֵף לְמַצְרַיִם: כֹּה וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מְדִינִים • זֶה הוּא שִׁירָא אַחֲרָת, וְהוֹדִיעַף הַכְּתוּב שֶׁנִּמְכַּר פְּעָמִים הַרְבֵּה. וַיִּמְשְׁכוּ • בְּנֵי יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר, וַיִּמְכְּרוּהוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים, וְהִישְׁמַעְאֵלִים לְמַדְיָנִים וְהַמְדִינִים לְמַצְרַיִם.

(כט) וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבּוֹר וְהֵנָּה אֵין־יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: כֹּה וְתָב רְאוּבֵן לְגַבְא וְהָא לִית יוֹסֵף בְּגַבְא וּבְזַע יְת לְבוּשׁוֹהִי: כֹּה וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן • וּבְמִכְרֵתוֹ לֹא הָיָה שָׁם, שֶׁהִגִּיעַ יוֹמֹ לִילָף וּלְשַׁמֵּשׂ אֶת אָבִיו. דְּבַר אַחֵר: עָסוּק הָיָה בְּשִׂקוֹ וּבְתַעֲנִיתוֹ עַל שֶׁבִלְבַּל יְצוּעֵי אָבִיו.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

'וַיִּשְׁמַעוּ' 'שְׁמִיעַ קְדָמִי'. שָׂרָף, כָּל אֵלֶּה פִּירוּשֵׁם שְׁמִיעַת הָאֵזֶן: תוֹרָה כֹּה (כח) וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מְדִינִים. זֶה הוּא שִׁירָא אַחֲרָת, וְאֵינָם מְאֲנִשִּׁי אוֹתָהּ שִׁירַת יִשְׁמַעְאֵלִים הָאֲמוּרָה לְמַעֲלָה, וְהוֹדִיעַף הַכְּתוּב בְּזֶה שֶׁנִּמְכַּר פְּעָמִים הַרְבֵּה, דְּלֵהֲלֵן: וַיִּמְשְׁכוּ. לֹא הַמְדִינִים מְשַׁכּוּהוּ, אֶלֶּא בְנֵי יַעֲקֹב הֵם שְׁמִשְׁכוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר, וַיִּמְכְּרוּהוּ הָאֲחִים לְיִשְׁמַעְאֵלִים, וְהִישְׁמַעְאֵלִים מְכָרוּהוּ לְמַדְיָנִים, וְהַמְדִינִים (נ"א: מְכָרוּ אוֹתוֹ) לְמַצְרַיִם (להֲלֵן פִּסּוּק לו): תוֹרָה כֹּה (כט) וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן. וַיִּשְׁמַע מִכָּאֵן שֶׁבְּמִכְרֵתוֹ לֹא הָיָה שָׁם, וְלֵהֲלֵן הָלָף, אֶלֶּא שֶׁהִגִּיעַ יוֹמֹ לִילָף וּלְשַׁמֵּשׂ אֶת

שְׂקָבְלוֹ אֶת דְּבָרָיו וְהִסְבִּימוּ לְקִיּוּמָם. וְכֵן מִתְּרַגְּם אוֹנְקְלוֹס כָּל שְׁמִיעָה שְׁעִינִינָה הִיא קְבֻלַּת דְּבָרִים, כְּגוֹן הָאֲמוּרָה בְּפִסּוּק זֶה, לֹא בִּלְשׁוֹן 'שְׁמִיעָה', אֶלֶּא בִּלְשׁוֹן 'קְבֻלָּה'. וְכַגּוֹן: 'וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו' (לעֵיל כח, ז), שְׁתַּרְגוּמוֹ: 'וְקַבִּיל יַעֲקֹב מִן אָבוּהִי'. וְכֵן: 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע' (שְׁמוֹת כז, ז), מִתְּרַגְּם 'נִקְבֵּל'; וְאִלֵּם כָּל מְקוֹם שֶׁהַכְּבוֹנָה הִיא שְׁמִיעַת הָאֵזֶן כְּפִשּׁוּטָה, כְּגוֹן 'וַיִּשְׁמַעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים מִתְּהֵלֶף בְּגֵן' (לעֵיל ג, ח), וְכֵן הַמְּקָרָאוֹת דְּלֵהֲלֵן: 'וְרַבְּקָה שָׁמַעַת' (שֵׁם כו, ח); 'וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל' (שֵׁם לו, כב); 'שְׁמַעְתִּי אֶת תְּלֻנּוֹת' (שְׁמוֹת טו, יב), כְּלָן מִתְּרַגְּמִין בִּלְשׁוֹן שְׁמִיעָה: 'וַיִּשְׁמַעוּ' 'וַיִּשְׁמַעַת'

וְלֹט. הוּא הַמִּין הַנִּקְרָא לוֹטִיתָא וְלוֹטָם, כֶּף שְׁמוֹ בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה (שְׁבִיעִית פ"ז מ"ח). וּמְבִיא רִש"י בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ: וְרַבּוֹתֵינוּ פָּרְשׁוּהוּ - אֶת ה'לוֹטָם' הַנִּזְכָּר, שֶׁהוּא שְׂרָשׁ עֵשֶׂב וְשָׁמוֹ אֲשֶׁר לִידָא"ה, בְּמִסְכַּת נִדְהָ (דף ט): תוֹרָה כֹּה (כו) מַה בָּצַע. פִּירוּשׁוֹ מַה מִּמּוֹן, כְּתַרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'מַה מִּמּוֹן נִתְּהַנִּי לְנֹא' כְּלוֹמַר, וְכִי אֵינָה כְּסָף יִגִּיעַ לְנוּ בְּהִרְיָגְתוֹ: וְכַסִּינוּ אֶת דָּמוֹ. אֵין הַכְּבוֹנָה לְכִיסוּי דָּמוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ, אֶלֶּא מִשָּׁל הוּא, שְׁמִשְׁמַעוֹתוֹ וְנַעֲלִים אֶת מִיתָתוֹ - נִסְתִּיר אֶת דְּבַר הִרְיָגְתוֹ (רִאשׁוֹ): תוֹרָה כֹּה (כו) וַיִּשְׁמְעוּ אֲחִיו. 'שְׁמִיעָה' הָאֲמוּרָה כָּאן, מִתְּרַגְּמָת: 'וְקַבִּילוּ מִנְהָ' -

(ב) וַיֵּשֶׁב אֶל-אָחִיו וַיֹּאמֶר הַיֵּלֶד אֵינְנוּ וְאֲנִי אִנָּה לְוָתָב לְוַת אַחֻוּי וְאָמַר עוֹלִימָא לִיתוּהִי וְאָנָּה לְאָן אָנָּה אָתִי:
אֲנִי-בָא:

רש"י: אנה אני-בא • אנה אברח מצערו של אבא?.

(לא) וַיִּקְחוּ אֶת-כַּתְנֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׁעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת-הַכַּתְנֶת בְּדָם:
 לא וינסיכו ית כתונא דיוסף ונכיסו צפיר בר עזי וטבלו ית כתונא בדמא:

רש"י: שְׁעִיר עִזִּים • דמו דומה לשל אדם. הכתנת • זה שממה, וכשהיא דבוקה לתבה אחרת, כגון: "כתנת יוסף", "כתנת פסים", "כתנת בד", נקוד 'כתנת'.

(לב) וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-כַּתְנֶת הַפְּסִים וַיָּבִיאוּ אֶל-אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מַצָּאנוּ הַפְּרֹזָא הַכַּתְנֶת בְּנֶדֶךָ הוּא אִם-לֹא:
 לב וישלחו ית כתונא דפסי ואיתו לות אבוהון ואמרו דא אשכחנא אשתמודע פען הכתונא דכרך היא אם לא:

(לג) וַיִּבְרָה וַיֹּאמֶר כַּתְנֶת בְּנֵי חַיָּה רָעָה אֲכַלְתֶּהוּ טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף:
 לג וואשמודעה ואמר כתונא דכרי חיתא בישתא אכלתה מקטל קטיל יוסף:

רש"י: וַיֹּאמֶר כַּתְנֶת בְּנֵי • היא זו. חַיָּה רָעָה אֲכַלְתֶּהוּ • נצנצה בו ריח הקדש, (ב"ה) סופו שתתגרה בו אשת פוטיפר. וְלָמָּה לֹא גִלָּה לּוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא? לִפִּי שֶׁהִחְרִימוּ וְקָלְלוּ אֶת כָּל מִי שִׁיגְלָה, וְשִׁתְפוּ לַהֲקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עִמָּהֶם, (תנחומא) אָבֵל יִצְחָק הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חַי, אָמַר: 'הֲאִיף אֲגִלָּה, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ רוֹצֵה לְגַלּוֹת לוֹ'?

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות י עמ' 130)

ושתפו להקב"ה עמהם (רש"י לז, לג) השבטים חששו שאחד מהם יתחרט וילחץ על השאר להתיר את החרם. לכן תלו את החרם בהקב"ה, היינו שלא מתירים אותו אלא כאשר יסכימו לכך בשמים (וזהו שנקט רש"י "עמהם", ולא "בחרם"). ובסופו של דבר גלו את הסוד ליעקב, שכן קבלו סמן משמים שהגיע הזמן לכך: "ראה באספקלריא של קדש שעדין יש לו שבר במצרים, ולא היתה נבואה ממש להודיעו שזה יוסף" (רש"י מקץ מב, א). אחרי סמן זה הלכו לחפש את יוסף, וכשמצאוהו - ספרו ליעקב שהוא חי.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בו שלא בידיעתו 'ניצוץ' של ריח הקדש, שסופו שתתגרה בו אשת פוטיפר (להלן לט, ז) שנמשלה לחיה רעה הבאה לאכלו (רא"ם, ג"א):
 ומוטיף רש"י: וְלָמָּה לֹא גִלָּה לּוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לִיעֶקֶב שֶׁבְנוּ יוֹסֵף חַי? לִפִּי שֶׁהִחְרִימוּ הָאֲחִים וְקָלְלוּ אֶת כָּל מִי שִׁיגְלָה לִיעֶקֶב אֹדוֹת מְכִירְתּוֹ, וְאִף שִׁתְפוּ לַהֲקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְצַרְפוֹ עִמָּהֶם בְּמַעֲמַד הַשְּׁלַת הַחֶרֶם וְהַיְדוּי (תנחומא). וְאָבֵן רַק לִיעֶקֶב לֹא נִתְגַּלָּה הַדָּבָר, אָבֵל יִצְחָק הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא (יוסף) חַי, אֲלָא שֶׁלֹּא גִילָה זֹאת לִיעֶקֶב בְּנוֹ, כִּי אָמַר, 'הֲאִיף אֲגִלָּה וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ רוֹצֵה לְגַלּוֹת לוֹ' תורה לז

כתנת, ואילו כאן היא מנוקדת כתנת, לפי ש'כתנת' זה יסוד שמה. וירק כשהיא דבוקה לתיבה אחרת המתארת את עניינה של הכתונת, כגון 'כתנת יוסף', 'כתנת פסים', 'כתנת בד' (ויקרא טז, ד), הרי זה משתנה להיות נקוד 'כתנת' (ופירושה: כתנת של...), ולכן, כאן כשאנינה דבוקה לתיבה אחרת, מנוקדת היא 'כתנת' בשמה: תורה לב
 (לג) וַיֹּאמֶר כַּתְנֶת בְּנֵי. הרי זה מקרא קצר, וכאילו אמר 'כתנת בני היא זו' (רא"ם): חַיָּה רָעָה אֲכַלְתֶּהוּ טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף. כִּיִּן שֶׁמְסִיִּים 'טרף טרף יוסף', למה הוצרך להקדים שחיה רעה אכלתהו? אלא שנצנצה בו - הופיע

אביו. שכן, כל אחד היה משמש את אביו ביומו הקבוע לו, ואתו היום של ראובן היה. דבר אחר אמרו בטעם הליכתו מאת אחיו: עסוק היה אז בשקו ובתעניתו - צום ולבישת שק, בתפילה ובתשובה על שבלבל יצועי אביו (לעיל לה, כב, וברש"י שם): תורה ל
 (ל) אנה אני בא. כמו: להיכן אבוא, וכונתו של ראובן לומר: אנה אברח מפני צערו של אבא: תורה לא
 (לא) שְׁעִיר עִזִּים. דיוקא בשעיר עזים בחרו, משום שדמו דומה לדם של אדם, ומתוך כך יסבור יעקב כי אכן נטרף יוסף (כדלהלן פסוק לו):
 הכתנת. בכל הפרשה, כשמוזכרת כותנתו של יוסף, הרי היא מנוקדת

(לד) וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמַלְתּוֹ וַיַּשֵּׂם שָׁק בְּמַתְּנוֹ וַיִּתְאַבֵּל
עַל-בְּנוֹ יָמִים רַבִּים:

לד וּבְזַע יַעֲקֹב לְבוֹשׁוֹהֵי וְאָפַר שָׂקָא בְּחַרְצֵה
וְאִתְאַבֵּל עַל בְּרַה יוֹמִין סְגִיאִין:

רש"י יָמִים רַבִּים • כ"ב שָׁנָה, מִשְׁפָּרֵשׁ מִמֶּנּוּ עַד שִׁירַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּסֶף בֶּן-שִׁבְעֵ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגו'", וּבֶן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיָה בְּעַמְדוֹ לִפְנֵי פָרְעָה, וְשִׁבְעֵ שָׁנֵי הַשְּׂבָע וּשְׁנַתִּים הִרְעַב כְּשָׂאָ יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָרִי כ"ב שָׁנָה, כְּנִגְדַּ כ"ב שָׁנָה שְׁלֹא קָיָם יַעֲקֹב כְּבוֹד אָב וְאִם: (מגילה יז) כ' שָׁנָה שְׁהָיָה בְּבֵית לָבָן וּב' שָׁנִים בְּדֶרֶךְ בְּשׁוּבוֹ מִבֵּית לָבָן: שָׁנָה וַחֲצֵי בְּסִכּוֹת וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּבֵית-אֵל, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לְלָבָן: "זֶה-לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ", לִי הֵן, עָלֵי הֵן וְסוֹפֵי לְלִקּוֹת כְּנִגְדָן.

(לה) וַיִּקְמֹוּ כָל-בָּנָיו וְכָל-בָּנֹתָיו לְנַחְמוֹ וַיִּמָּאֵן
לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי-אֶרְדָּ אֶל-בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְךְ
אֹתוֹ אָבִיו:

לה וְקָמּוּ כָל בְּנוֹהֵי וְכָל בְּנוֹתַי לְנַחֲמוֹתַי
וְסָרִיב לְקַבְּלָא תְּנַחוּמִין וְאָמַר אָרִי אַחוֹת
לוֹת (על) בְּרִי כַּד אָבִילָא לְשֹׂאוֹל וּבְקָא יִתָּה
אָבוּהֵי:

רש"י וְכָל-בָּנֹתָיו • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: 'אַחֵיוֹת תְּאוֹמוֹת נוֹלְדוּ עִם כָּל שִׁבְט וְשִׁבְט וּנְשָׂאוֹם'. רַבִּי נַחֲמֵי אוֹמֵר: 'כְּנִעְנֵיּוֹת הָיוּ, אֲלֵא מֵהוּ "וְכָל-בָּנֹתָיו"? פְּלוּתָיו, שְׂאִין אָדָם נִמְנַע מִלְּקַרָא לְחַתְּנוֹ, בְּנוֹ, וּלְכַלְתּוֹ, בַּתּוֹ'. וַיִּמָּאֵן לְהִתְנַחֵם • (כ"ד) אֵין אָדָם מְקַבֵּל תְּנַחוּמִין עַל הַחֵי וְסָבוּר שְׂמַת, שְׂעַל הַמַּת נִגְזְרָה נִגְזְרָה שִׁישִׁיפְתַּח מִן הַלֵּב וְלֹא עַל הַחֵי. אֶרְדָּ אֶל-בְּנֵי • כְּמוֹ: 'עַל בְּנֵי', וְהִרְבָּה 'אֵל' מִשְׁמָשִׁין בְּלִשׁוֹן 'עַל': (שְׂמוּאֵל ב כא) "אֵל שְׂאוֹל וְאֵל בֵּית הַדְּמִיִּים", (שְׂמוּאֵל א ד) "אֵל הַלְקַח אַרְוֹן הָאֱלֹהִים, וְאֵל (מֹת) חַמִּיָּה וְאִישָׁה". אָבִל שְׂאֵלָה • כְּפִשׁוּטוֹ, לְשׁוֹן קָבַר הוּא: 'בְּאָבִלִי אֶקְבֵר, וְלֹא אֶתְנַחֵם כָּל יָמֵי'. וּמִדְּרָשׁוֹ: גִּיהֶנֶם, סִימָן זֶה הָיָה מְסוּר בְּיַדִּי מִפִּי

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

עַל הַמַּת נִגְזְרָה נִגְזְרָה מֵאֵת הַמְּקוֹם
שִׁישִׁיפְתַּח מִן הַלֵּב כְּעִבּוּר זְמַן מְדָה,
וְלֹא עַל הַחֵי (בראשית רבה):
אֶרְדָּ אֵל בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה. 'אֵל בְּנֵי'
הָאָמוֹר כָּאֵן פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ: 'עַל בְּנֵי'.
כְּלוּמַר, כְּעִבּוּרוֹ אֶרְדָּ אָבִל שְׂאוֹלָה -
עַל אוֹדוֹת בְּנֵי אֶתְאַבֵּל עַד יִרְדִּיתִי אֵל
הַקָּבֶר. וְהִרְבָּה 'אֵל' מִצְּאֵנוּ בְּמִקְרָא
שְׂמִשְׁמָשִׁין בְּלִשׁוֹן 'עַל', כְּגוֹן: 'אֵל'
שְׂאוֹל וְאֵל בֵּית הַדְּמִיִּים אֲשֶׁר חַמִּית
אֵת הַגְּבַעֲוִיִּים' (שְׂמוּאֵל ב' כא, א)
[מִתְּשׁוּבְתוֹ שֶׁל הַקָּבֶה לְדוֹד עַל אֵינוֹה
חֶטָא בָּא עוֹנֵשׁ הִרְעַב; עַל שְׂאוֹל וְעַל
בֵּית הַדְּמִיִּים וְגו']. וְכֵן 'אֵל הַלְקַח אַרְוֹן
הָאֱלֹהִים וְאֵל חַמִּיָּה וְאִישָׁה' (שְׂם-א ד,
כא) [עַל שְׁנִלְקַח הָאָרוֹן, וְעַל שְׂמַת
חַמִּיָּה וּבְעֻלָּה]:
אָבִל שְׂאֵלָה. 'שְׂאוֹל' כְּפִשׁוּטוֹ, לְשׁוֹן
קָבַר הוּא; וְכֹאמוֹר בְּאָבִלִי אֶקְבֵר, וְכָף
פִּירוּשׁ הַכְּתוּב: עַל בְּנֵי אֵהָיָה אָבִל עַד
מוֹתִי כְּשֶׁאֶרְדָּ אֵל הַקָּבֶר, וְלֹא אֶתְנַחֵם
כָּל יָמֵי. וּלְפִי מִדְּרָשׁוֹ, 'שְׂאוֹל' הוּא
גִּיהֶנֶם. וְכָף אָמַר יַעֲקֹב: סִימָן זֶה הָיָה
מְסוּר בְּיַדִּי מִפִּי הַגְּבוּרָה - סִימָן נִתַּן
לִי הַקָּבֶה, אִם לֹא יָמוּת אֶף אֶחָד

בְּעִיר סְבוֹת, וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּבֵית אֵל
(ראה רש"י סוף פרשת תולדות); וְזֶהוּ שְׂרָכְמוֹ
יַעֲקֹב כְּשֶׁאָמַר לְלָבָן זֶה לִי עֲשָׂרִים
שָׁנָה בְּבֵיתְךָ' (לעיל לא, מא) - לִי הֵן,
כְּלוּמַר עָלֵי הֵן, לְרַעֲתִי, וְסוֹפֵי לְלִקּוֹת
כְּנִגְדָן: תוֹרָה לֵה
(לה) וְכָל בָּנֹתָיו. מֵהוּ לְשׁוֹן וְכָל
בְּנוֹתָיו, וְהֵלֵא מְלֻכְד דִּינָה לֹא מִצְּאֵנוּ
שְׁנוֹלְדוּ בְּנוֹת לַיעֲקֹב? וְנִחְלְקוּ רְבוּתֵינוּ
כְּפִירוּשׁ הַדְּבָרִים: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,
אַחֵיוֹת תְּאוֹמוֹת נוֹלְדוּ עִם כָּל שִׁבְט
וְשִׁבְט - עִם כָּל בֶּן מִבְּנֵי יַעֲקֹב נוֹלְדָה
בֵּת תְּאוּמָה [חוּץ מִדִּינָה שְׁנוֹלְדָה
לְבָדָה], וּנְשָׂאוֹם הַבָּנִים לָהֶם לְנָשִׁים.
רַבִּי נַחֲמֵי אוֹמֵר, נָשִׁי בְּנֵי שֶׁל יַעֲקֹב
כְּנִעְנֵיּוֹת הָיוּ, וְלֹא נוֹלְדוּ תְּאוֹמוֹת עִם
הַבָּנִים; אֲלֵא מֵהוּ "וְכָל בָּנֹתָיו" - אֵלוֹ
כְּפִלוּתָיו - נָשִׁי בְּנֵי, שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִינָן
בְּנוֹתָיו, נִקְרְאוֹת כְּף לְפִי דְרָךְ הָעוֹלָם,
שְׂאִין אָדָם נִמְנַע מִלְּקַרָא לְחַתְּנוֹ
'בְּנוֹ' וּלְכַלְתּוֹ 'בַּתּוֹ';
וַיִּמָּאֵן לְהִתְנַחֵם. לֹא הָיָה יָכוֹל
לְהִתְנַחֵם מִשׁוּם שְׂאִין אָדָם מְקַבֵּל
תְּנַחוּמִין עַל הַחֵי שְׂעָלָיו הוּא מִתְאַבֵּל
בְּטַעוֹת וְסָבוּר שֶׁהוּא מַת, לְפִי שְׂרָק

(לד) יָמִים רַבִּים. וְכִמְהָ הָיָה מִתְאַבֵּל
עָלָיו, עַד שֶׁהִתְבַּשֵּׂר כִּי 'עוֹד יוֹסֵף חֵי?'
כ"ב שָׁנָה, מִיּוֹם שִׁפְרִישׁ יוֹסֵף מִמֶּנּוּ
עַד שִׁירַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם לְרֵאוֹתוֹ
שׁוֹב. וְכָף הוּא חֲשׁוֹבֹן הַשָּׁנִים: בֶּן שִׁבְעֵ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה כְּשֶׁנִּמְכַּר, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֵאשׁ הַפָּרָשָׁה 'וַיֹּסֵף בֶּן שִׁבְעֵ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה' וְגו', וּבֶן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
הָיָה בְּעַמְדוֹ לִפְנֵי פָרְעָה [וַיֹּסֵף בֶּן
שְׁלֹשִׁים' וְגו' (להלן מא, מה)], הָרִי שְׂשֻׁלֵשׁ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה חֲלָפוּ מִמְכִּירָתוֹ, וְעוֹד
שִׁבְעֵ שָׁנֵי הַשְּׂבָע בְּמִצְרַיִם שֶׁקָּדְמוֹ
לְרַעַב, וּשְׁנַתִּים מִשְׁנוֹת הִרְעַב,
הַמְצַטְרְפוֹת יַחְדָּיו לְתַשַּׁע שָׁנִים
נוֹסְפוֹת, עַד כְּשָׂאָ יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם
[כִּי זֶה שְׁנַתִּים הִרְעַב' וְגו' (להלן מה, א)].
נִמְצָא שֶׁשֵּׁל עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְעוֹד תַּשַּׁע,
הָרִי כ"ב שָׁנָה שְׁלֹא רָאָה יַעֲקֹב אֵת
יוֹסֵף, וּמִסְפַּר שָׁנִים אֵלֶּה הֵם כְּנִגְדַּ כ"ב
שָׁנָה שְׁלֹא קָיָם יַעֲקֹב מִצְּוֹת כְּבוֹד
אָב וְאִם (מגילה יז) מִשׁוּם שְׁלֹא הָיָה
בְּבֵית אָבִיו: כ' שָׁנָה שְׁהָיָה בְּבֵית לָבָן
[זֶה לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ' (לעיל לא,
מא)], וּב' שָׁנִים נוֹסְפוֹת שְׁנַתְּעַכַּב בְּדֶרֶךְ
בְּשׁוּבוֹ מִבֵּית לָבָן, מֵהֶם שָׁנָה וַחֲצֵי

הגבורה: אם לא ימות אחד מבני בחיי, מבטח אני שאיני רואה גיהנם. ויבך אתו אביו. יצחק היה בוכה מפני צרתו של יעקב, אבל לא היה מתאבל, שהיה יודע שהוא חי.

(לו) והמדנים מכרו אתו אל מצרים לפוטפר סרים
פרעה שר הטפחים:

כ"י – הטפחים • שוחטי בהמות המלך.

♦ יום רביעי י"ז כסלו ♦

לח (א) ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו
ויט עד-איש עדלמי ושמו חירה:

כ"י – ויהי בעת ההוא • למה נסמכה פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של יוסף? ללמד שהורידוהו אחיו מגדלתו, כשראו בצרת אביהם, אמרו: 'אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך'. ויט • מאת אחיו. עד איש עדלמי • נשתתף עמו.

(ב) וירא-שם יהודה בת-איש פנעני ושמו שוע
ויקחה ויבא אליה:

כ"י – פנעני • תגרא (פסחים ג ב"ד):

(ג) ותהר ותלד בן ויקרא את-שמו ער:

(ד) ותהר עוד ותלד בן ויקרא את-שמו אונן:
אונן:

(ה) ותסף עוד ותלד בן ויקרא את-שמו שלה
והיה בכזיב בלדתה אתו:

כ"י – והיה בכזיב • שם המקום, ואומר אני על שם שפסקה מלדת נקרא 'כזיב', לשון: (ירמיה טו) "היו תהיה לי כמו אכזיב", (ישעיה נח) "אשר לא יכזבו מימיו", דאם לא פן, מה פא להודיענו? ובכראשית רבה ראיתי: "ותקרא שמו שלה וגו'" פסקת.

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

ויט. כלומר, נטה והלך מאת אחיו: עד איש עדלמי. נשתתף עמו – נעשה לשותפו ורעהו: תורה ב
(ב) פנעני. אין הכוונה לכן העם הכנעני, אלא בתרגומו באונקלוס: 'תגרא' (בראשית-רבא) שפירושו 'סוחר' [כמו (משלי לא, כד) 'וחגור נתנה לכנעני'] (פסחים ג, א): תורה ג
(ה) והיה בכזיב. שם המקום הוא 'כזיב', ושם היה יהודה בעת לדתה אותו. ומביא רש"י פירוש משלו, וראה לדבריו מן המדרש: ואומר אני שהשם 'כזיב' הוא מענין לידתו, כי על שם

המלך לצורך סעודותיו, ופוטפר היה השר הממונה עליהם: תורה א
לח (א) ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו. למה נסמכה פרשה זו לכאן ועל ידי זה הפסיק הכתוב באמצע פרשתו של יוסף? ללמד שבעת ההיא אכן ירד יהודה מאת אחיו, שהורידוהו אחיו מגדולתו, ששראו בצרת אביהם המקאן להתנחם, אמרו האחים ליהודה: 'אתה אמרת לנו למכרו, אילו אמרת להשיבו אל אביו בשלום, היינו שומעים לך':

מבני בחיי, הרי מובטח אני שאיני רואה פני גיהנם. ועתה שמת בני, הרי במוחי ארד 'שאולה', שהוא הגיהנם: ויבך אתו אביו. מלבד אביו של יעקב על יוסף, הוסיף הכתוב ויבך אתו אביו, לדרוש מקאן על אביו יצחק. שאף הוא בוכה היה מפני צרתו של יעקב בנו, המתאבל על יוסף, אבל יצחק עצמו לא היה מתאבל אלא רק בוכה, שהרי היה יודע שהוא חי (ראה רש"י לעיל פסוק לג ריב"א, ג"א): תורה לו
(לו) הטפחים. הם שוחטי בהמות

וּנְסִיב יְהוּדָה אֶתְמָא לְעַר בּוֹכְרָה וְשָׁמָּה תָּמַר:

וְהָיָה עַר בְּכוֹר דִּיהוּדָה בִּיש קָדָם יְיָ וְאָמִיתָה יְיָ:

(א) וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעַר בְּכוֹרוֹ וְשָׁמָּה תָּמַר:

(א) וְהָיָה עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינַי יְהוָה וַיִּמְתְּהוּ יְהוָה:

ה"י א רע בעיני ה'. כרעתו של אונן, משחית זרעו, שנאמר באונן: "וימת גם-אתו", כמיתתו של ער, מיתתו של אונן. ולמה היה ער משחית זרעו? כדי שלא תתעבר ויכחיש יפנה.

ח וַאֲמַר יְהוּדָה לְאוֹנָן עוֹל לֹת אֶתְּ אַחוּף וַיִּבֶם יְתֵה וְאָקִים זֶרַע לְאַחוּף:

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל-אִשְׁתְּ אַחוּף וַיִּבֶם אֹתָהּ וְהָקֵם זֶרַע לְאַחוּף:

ה"י א והקם זרע. הבן יקרא על שם המת.

ט וַיֵּדַע אוֹנָן אֲרִי לֹא עַל שָׁמָּה מִתְקַרֵּי זֶרַע וְהוּדָה כִּד עֲלִיל לֹת אֶתְּ אַחוּהִי וּמִחֲבַל אֶרְחָה עַל אֶרְעָא כְּדִיל דְּלֹא לְמִקְמָא זֶרַע לְאַחוּהִי:

(ט) וַיֵּדַע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יְהִי הַזֶּרַע וְהָיָה אִם-בָּא אֶל-אִשְׁתְּ אַחוּי וְשָׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נִתְּוֹזֶרַע לְאַחוּי:

ה"י א ושחית ארצה. דש מבפנים וזורה מבחוץ (כ"ה).

י וּבְאִישׁ קָדָם יְיָ דִּי עֲבַד וְאָמִית אָף יְתֵה:

(י) וַיֵּרַע בְּעֵינַי יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּמָּת גַּם-אֹתוֹ:

יא וַאֲמַר יְהוּדָה לְתָמַר כִּלְתָה תִּיבִי אֶרְמָלָא בֵּית אָבִיךָ עַד דְּרָבָא שְׁלָה כְּרִי אָרִי אָמַר דְּלִמָּא יָמוּת אָף הוּא פְּאָחִהִי וְאֶזְלַת תָּמַר וַיִּתִּיבַת בֵּית אָבוּהָא:

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמַר כִּלְתִּי שְׁבִי אֶלְמָנָה בֵּית-אָבִיךָ עַד-יִגְדַּל שְׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פֶּן-יָמוּת גַּם-הוּא בְּאָחוּי וַתִּלְדִּי תָמַר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִי:

ה"י א כי אמר וגו'. כלומר, דוחה היה אותה בקש, שלא היה בדעתו להשיאה לו. כי אמר פן-ימות. מחזקת היא זו שימותו אנשיה (יבמות לד).

רש"י כפשוטו - מהדרות לשם

על מעשהו: 'דש מבפנים וזורה מבחוץ' (בראשית-רבא): תורה י (יא) כי אמר פן ימות גם הוא כבאחיו. כלומר, חששו של יהודה היה פן ימות, ומה שאמר לתמר שתמתין עד שיגדל שלה, דוחה היה אותה בקש - התכוון להניח דעתה בנתינת טעם קלוש שאינו אמת, בעוד שלא היה בדעתו של יהודה להשיאה לו אף כשיגדל:

כי אמר פן ימות. בין ששגי בעליה הקודמים מתו, הרי מעתה מוחזקת היא זו שימותו אנשיה (כתובות מג) ר"א, ג"א): תורה יב

הוא: תורה ו (ז) רע בעיני ה'. ומה היתה רעתו? כרעתו של אונן (להלן פסוק ט), שהיה משחית זרעו כמדהו, ויש ללמוד פן מתוך שנאמר באונן (פסוק י) וימת גם אותו, מכאן שבמיתתו של ער כך גם סיבת מיתתו של אונן. ולמה היה ער משחית זרעו? כדי שלא תתעבר ויכחיש יפנה: תורה ח (ח) והקם זרע לאחיו. כלומר, הבן אשר יולד משואין אלו, יקרא על שם המת - להיות נחשב כאילו הוא זרע אחיו: המת (ג"א): תורה ט (ט) ושחית ארצה. משל משלו חכמים

שפסקה או מלדת נקרא 'כזיב', שהוא לשון הפסקת דבר, כמו 'היו תהיה לי כמו אכזב' (ירמיה טו, יח) [נעשית לי כאדם שצור מבטחו פסק ממנו] וכן: 'ויכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו' (ישעיה נח, יא) [שכר הצדיקים, שהיה במקור מים שאינו פוסק], דאם לא כן - אם לא תאמר ששם המקום הוא מענין הלידה, מה בא הכתוב להודיענו באשר היה כזיב בלדתה אותו. ומעיר רש"י: ובבראשית-רבא (פה, ד) ראיתי, ותקרא שמו שלה וגו' 'כזיב' - 'פסקת' הרי ששם כזיב מלשון הפסקה

יב ויסגיאוי יומיא ומתת בת שוע אתת יהודה
ואתנחם יהודה וסליק על גוזוי ענה הוא
וחירה רחמה עדלמאה לתמנת:

(יב) וירכו הימים ותמת בת שוע אשת יהודה וינחם
יהודה ויעל על גוזוי צאנו הוא וחירה רעהו העדלמי

תמנתה:

רש"י < ויעל על גוזוי צאנו • ויעל תמנתה לעמד על גוזוי צאנו.

יג ואתתנא לתמר למימר הא חמויף סלק
לתמנת למיגז ענה:

(יג) ויגד לתמר לאמר הנה חמויף עליה תמנתה לגז
צאנו:

רש"י < עליה תמנתה • ובשמשון הוא אומר: "ויגד שמשון וגו'", תמנתה בשפוע החר היתה יושבת:
עולין לה מפאן, ויורדין לה מפאן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק י, עמוד 122 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

עליה וירידה בעבודת ה'

הנה חמויף עליה תמנתה: (לח, יג)

בשמשון הוא אומר ויגד שמשון גו' תמנתה, בשפוע החר היתה יושבת, עולין לה מפאן ויורדין לה מפאן (לח, יג). ובפירוש
(רש"י)

יש לבאר זה בדרך הדרוש:

כאשר אדם מטפס ועולה בהר, אי אפשר לו לנוח ולעמד במקומו אפילו לרגע אחד. כי מכיון שההר הוא בשפוע, הרי
אם יפסיק, עלול הוא לפול ולהסתכן חס ושלום.

ויכמו כן הוא בעבודת האדם לקונו - "מי יעלה בהר ה'", שאי אפשר לאדם להסתפק במצבו ולנוח לרגע מעלייתו בקדש,
כי בכל זמן ועת הרי הוא נמצא "בשפוע החר" ואם ינוח לרגע מעלייתו, עלול הוא ליכשל ולבוא לידי "ירידה" חס ושלום.
וזה רמז הכתוב בזה שאצל "תמנה", ד"בשפוע החר היתה יושבת", לא כתוב לשון ישיבה ועמידה, אלא לשונות של
עליה וירידה, כי "בשפוע החר" גם עמידה במקומו ירידה היא. ובכל מצב שבו נמצא האדם, הרי הוא או בירידה או
בעליה.

יד וצעדיאת לבושי ארמלותיה מנה
ואתכסיות בעיפא ואתקנת ויתיבת בפרשות
עינין די על ארח תמנת ארי חזת ארי רבא
שלה והיא לא אתיהיבת לה לאנתו:

(יד) ותסר בגדי אלמנותיה מעליה ותכס בצעירה
ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה
כי ראתה פיגדל שלה והוא לא נתנה לו לאשה:

רש"י < ותתעלף • כסתה פניה שלא יכיר בה. ותשב בפתח עינים • בפתחת עינים, בפרשת דרכים שעל

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שם; והוא בפרשת דרכים [=מקום
שהדרכים פורשות זו מזו ונפרדות
לקאן ולקאן]. שעל דרך ההולכת
תמנתה. ורבותינו דרשו, בפתחו של
אברהם אבינו ישבה, והוא הנקרא
'פתח עינים' משום שכל עינים של
הולכי דרכים מצפות לראותו (סוטה י').
שהיו רגילין להתקבל שם וללון,
והיתה תולה בדעתה שגם יהודה יסור
לשם (פירוש):
כי ראתה כי גדל שלה והיא לא

מפאן ויורדין לה מפאן – הבאים
מלמטה עולים אליה, והבאים
מלמעלה יורדים אליה: תורה יד
(יד) ותתעלף. אין משמעותה
התעלפות מתוך חולשה, אלא מלשון
עיטוף וכיסוי, שפסתה פניה שלא
יכיר בה יהודה:
ותשב בפתח עינים. אין זה שם
מקום, אלא כלומר היא התיישבה
בפתחת עינים – במקום גלוי ונראה,
שכל עיני העוברים והשבים פתוחות

(יב) ויעל על גוזוי צאנו תמנתה. כה
מתפרש הכתוב: ויעל יהודה תמנתה
כדי לעמוד שם על גוזוי צאנו
(להשיג על עבודתם): תורה יג
(יג) עולה תמנתה. משמע שהעיר
'תמנת' היתה במקום גבוה, שיש
לעלות אליה, ואילו בשמשון הוא
אומר (שופטים יד, א) 'ויגד שמשון
תמנתה, משמע שישבה בבקעה שיש
ליגד אליה? אלא העיר תמנת באמצע
שפוע החר היתה יושבת, עולין לה

דָּרַךְ תִּמְנָתָהּ. וּרְבוּתֵינוּ דָּרָשׁוּ: (סוטה ט) בַּפֶּתַח שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שָׁפַל עֵינַיִם מִצְפוֹת לְרֵאוֹתָיו. כִּי רָאִתָּה כִּי-גָדַל שְׁלָה וְגו'. לְפִיכֶן הִפְקִירָה עֲצָמָה אֶצֶל יְהוָה, שֶׁהִיְתָה מִתְאַוָּה לְהַעֲמִיד מִמֶּנּוּ בָּנִים.

(טו) וַיִּרְאֶה יְהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוּנָה כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ: טו וַחֲזָאָה יְהוּדָה וַחֲשַׁבָה כְּנִפְקַת כְּרָא אַרְי כְּסִיאת אִפְהָא:

טז וַיִּחְשְׁבֶהָ לְזוּנָה • לְפִי שְׂיוּשְׁבַת בְּפִרְשַׁת דְּרָכִים. כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ • וְלֹא יָכַל לְרֵאוֹתָהּ וּלְהַפְקִירָהּ. וּמְדַרְשׁ רַבּוֹתֵינוּ: "כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ", כְּשֶׁהִיְתָה בְּבֵית חַמִּיָּה הִיְתָה צְנוּעָה, לְפִיכֶן לֹא חֲשָׁדָהּ.

(טז) וַיֵּט אֱלֹהֵי אֶל־הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר הִבְהִנָּא אָבוֹא אֲלֶיךָ כִּי לֹא יָדַע כִּי כִלְתוּ הוּא וְהֵאמְרוּ מַה־תִּתֶּן־לִי כִּי תָבוֹא אֵלַי:

טז וַיֵּט אֱלֹהֵי אֶל־הַדֶּרֶךְ • מְדַרְשׁ שֶׁהָיָה בָּהּ, נָטָה אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִיא בָּהּ, וּבִלְשׁוֹן לְע"ז דְּשִׁטְרוּנֵי"ר. הִבְהִינָּא • הִכִּינִי עֲצָמָה וְדַעְתָּה לְכָף. כָּל לְשׁוֹן 'הִבְהִינָּא' לְשׁוֹן הַזְּמִנָּה הוּא, חוּץ מִמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ לְתַרְגְּמוֹ בְּלִשׁוֹן נְתִינָה, וְאֵף אוֹתָן שֶׁל הַזְּמִנָּה קְרוּבִים לְלִשׁוֹן נְתִינָה הֵם.

(יז) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵי־עֵזִים מִן־הַצֹּאן וְהֵאמְרוּ אִם־תִּתֶּן עֲרֻבוֹן עַד שְׁלַחְךָ:

יז וַיֹּאמֶר אָנָּה אֲשַׁלַּח גְּדֵי בַר עֵזִי מִן עֹזָא וְאִמְרַת אִם תִּתֶּן מִשְׁכּוֹנָא עַד דְּתִשְׁלַח: טז עֲרֻבוֹן • מִשְׁכּוֹן.

(יח) וַיֹּאמֶר מַה הָעֲרֻבוֹן אֲשֶׁר אֶתֶּן־לְךָ וְהֵאמְרוּ חֲתֻמָּךְ וּפְתִילְךָ וּמִטְּנֶךָ אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וַיִּתֶּן־לָהּ וַיָּבֵא אֱלֹהֵי וַתַּהַר לוֹ:

יח וַיֹּאמֶר וּפְתִילְךָ • עֲזָקְתָּךְ וְשׁוֹשְׁפָךָ • טַבְעַת שְׂאֵתָה חוֹתֶם בָּהּ, וְשִׁמְלַתְךָ שְׂאֵתָה מִתְכַּסֶּה בָּהּ. וַתַּהַר לוֹ • גְּבוּרִים כְּפִיּוּצָא בּוֹ, צְדִיקִים כְּפִיּוּצָא בּוֹ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אָחֵד הוּא, וּמִתְפָּרֵשׁ בְּכָל מְקוֹם כְּפִי עֲנִיָּנוּ: תּוֹרָה יז
(יז) עֲרֻבוֹן. הוּא הַנְּקָרָא מִשְׁכּוֹן בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה [מִשְׁכּוֹן = חֲפֵץ בַּעַל עֵרֶךְ הַנְּמָסָר לְיַדֵּי הַתּוֹכֵעַ לְהִיּוֹת לוֹ לְבִטְחוֹן חוֹבּוֹ, לְגִבּוֹת מִמֶּנּוּ אִם לֹא יִפְרָעֵנּוּ: תּוֹרָה יח
(יח) חֲתֻמָּךְ וּפְתִילְךָ. כְּתַרְגְּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'עֲזָקְתָּךְ וְשׁוֹשִׁיפָךָ' - שֵׁהֶם: הַטְּבַעַת שְׂאֵתָה חוֹתֶם בָּהּ [חֲתִימָתוֹ חֲקוּקָה בּוֹ, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ כְּחוֹתֻמָּת], וְשִׁמְלַתְךָ שְׂאֵתָה מִתְכַּסֶּה בָּהּ:
וַתַּהַר לוֹ. הַדְּגִישׁ הַכְּתוּב שֶׁהִיא הַרְתָּה ל'ו', כְּלוֹמַר בְּבָנִים הַדּוּמִים לוֹ, גְּבוּרִים כְּפִיּוּצָא בּוֹ, וְצְדִיקִים כְּפִיּוּצָא בּוֹ: תּוֹרָה יט

קוֹדֵם לָכֵן הִיָּה יְהוּדָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ, אֲלֹא עֲבָשׂוּ סָר מְדַרְשׁ שֶׁהוּא הִיָּה בָּהּ, וְנָטָה אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִיא בָּהּ. וּבִלְשׁוֹן לְע"ז, פִּירוּשׁ 'וַיֵּט' הוּא דְּשִׁטְרוּנֵי"ר:
הִבְהִינָּא. מִיֵּלֵת 'הִבְהִינָּא' אֵינָה כָּאֵן מִלְּשׁוֹן נְתִינָה מִמֶּשׁ [כְּמוֹ 'הִבְהִינָּא לְחַם' (להלן מו, טו)], אֲלֹא עֲנִיָּנָה כְּמוֹ: 'תֵּן וְהִכֵּן עֲצָמָךְ', וְכֹאמֵר לָהּ: הִכִּינִי עֲצָמָךְ וְדַעְתָּה לְכָף. וְכֵן כָּל לְשׁוֹן 'הִבְהִינָּא', לְשׁוֹן הַזְּמִנָּה וְהִכְנָה הוּא, חוּץ מִמְקוֹם שְׂמִתוּךְ הַעֲנִיָּן מוּכָן שֶׁיֵּשׁ לְתַרְגְּמוֹ בְּלִשׁוֹן נְתִינָה; וְאֵף אוֹתָם שֶׁל הַזְּמִנָּה קְרוּבִים לְלִשׁוֹן נְתִינָה הֵם בִּיטוּדֵם, שֶׁכֵּן יֵשׁ בְּהוֹמָנָה מַעֲיָן נְתִינָה עֲצָמוֹ וְדַעְתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְדַבֵּר שְׂאֵלָיו הוּא מִזְמִין עֲצָמוֹ, נִמְצָא שִׁטוּד לְשׁוֹן 'הִבְהִינָּא'

נְתִינָה לוֹ לְאִשָּׁה. לְפִיכֶן הִפְקִירָה עֲצָמָה לְהִיּוֹת אֶצֶל יְהוָה, שֶׁהִיְתָה מִתְאַוָּה לְהַעֲמִיד מִמֶּנּוּ בָּנִים, וְאִם לֹא תַעֲמִיד בָּנִים מִשְׁלָהּ, תַעֲמִידִם מִיְהוּדָה עֲצָמוֹ: תּוֹרָה טו
(טו) וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוּנָה. לְפִי שְׂיוּשְׁבַת בְּפִרְשַׁת דְּרָכִים כְּדֶרֶךְ הַזּוֹנוֹת:
כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ. וְלֹא הִיָּה יוֹכַל לְרֵאוֹתָהּ וּלְהַפְקִירָהּ שֶׁהִיא תִמְרַ כִּלְתוּ. וּמְדַרְשׁ רַבּוֹתֵינוּ, כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ מֵאִזּוֹ וּמַעוֹלָם, כִּי כְּשֶׁהִיְתָה בְּאֵה בְּבֵית חַמִּיָּה הִיְתָה צְנוּעָה וּמִסְתִּירָה פְּנֵיהָ, לְפִיכֶן לֹא חֲשָׁדָהּ יְהוּדָה שֶׁזוֹ הִיא כִלְתוֹ הַצְּנוּעָה, אֲלֹא חֲשָׁבָה לְזוּנָה מִן הַשּׁוֹק; תּוֹרָה טז
(טז) וַיֵּט אֱלֹהֵי אֶל הַדֶּרֶךְ. לְשׁוֹן עֵיקוּל הַדֶּרֶךְ וּפְנִיָּה לְצַדִּיקִים, כִּי גַם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 331)

טבעת שאתה חותם בה ושמתך שאתה מתכסה בה (רש"י לח, יח) תמר רצתה להבטיח שיְהוּדָה יַעֲמֹד בְּדַבּוּרוֹ. לְכֹן לֹא בִקְשָׁה מִמֶּנּוּ טִבְעַת וְשִׁמְלָה סֵתֶם, שֶׁהֵם חֲפָצִים נְפוּצִים, אֲלָא אֶת חוֹתְמוֹ הַמְּיֻחָד וְאֶת בְּגָדוֹ הַמְּיֻחָד (שְׁלֵבֶשׁ לְאוֹת חִשְׁבוֹת) - "שאתה חותם בה . . שאתה מתכסה בה".

יט וְקָמַת וְאֲזַלַת וְאֶעֱדִיאַת עֵיפָה מִנָּה וּלְבִישַׁת לְבוּשֵׁי אֲרַמְלוּתָהּ:

(יט) וְתָקַם וְתִלְךְ וְתִסֵּר צְעִיפָה מֵעֲלֵיהָ וְתִלְבֹּשׁ בְּגָדֶי אֲלִמְנוּתָהּ:

כ וְשִׁדְר יְהוּדָה יֵת גְּדִיא בַר עֲזִי בִידָא רַחֲמָה עֲדַלְמָהּ לְמִסַּב מִשְׁפּוֹנָא מִידָא דְאַתְמָא וְלֹא אִשְׁפַּחְתָּהּ:

(כ) וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת־גְּדֵי הָעֵזִים בְּיַד רַעְהוּ הַעֲדַלְמִי לְקַחַת הָעֶרְבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצֵּאָהּ:

כא וּשְׂאִיל יֵת אַנְשֵׁי אַתְרָה לְמִימַר לְאָן מְקַדְשָׁתָא הִיא בְּעִינֵין עַל אֲרַחָא וְאָמְרוּ לִית הָכָא מְקַדְשָׁתָא:

(כא) וַיִּשְׂאֵל אֶת־אֲנָשֵׁי מְקוֹמָהּ לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּהּ הוּא בְּעֵינֵים עַל־הַדְּרֹךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא־הִיְתָה בּוֹה קִדְשָׁהּ:

כ"א <הקדשה • מקדשת ומזמנת לזנות.

כב וְתַב לֵוִית יְהוּדָה וְאָמַר לֹא אִשְׁכַּחִיתָהּ וְאִף אַנְשֵׁי אַתְרָא אָמְרוּ לִית הָכָא מְקַדְשָׁתָא:

(כב) וַיָּשֶׁב אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מִצֵּאתֶיהָ וְגַם אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הִיְתָה בּוֹה קִדְשָׁהּ:

כג וְאָמַר יְהוּדָה תַּסַּב לָהּ דִּילְמָא נָהִי לְחוּף הָא שְׂדֵרִית גְּדִיא הֲדִין וְאֵת לֹא אִשְׁכַּחְתָּהּ:

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיֶה לְבוֹז הַנָּה שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה וְאַתָּה לֹא מִצֵּאתָהּ:

כ"ג <תקח-לה • יהיה שלה מה שביתה • פן נהיה לבוז • אם תבקשנה עוד ותפרסם הדבר ויהיה גנאי, כי מה עלי לעשות עוד לאמת דברי. הנה שלחתי הגדי הזה • לפי שרמה יהודה את אביו בגדי עזים שהטביל כתנת יוסף בדמו, רמוהו גם אותו בגדי עזים (כ"ג).>

כד וְהָנָה פְּתִילַתוֹת יִרְחִיץ וְאַתְמָנָא לִיהוּדָה לְמִימַר זַנְיָאֵת תָּמַר פְּלִתָךְ וְאִף הָא מְעַדְיָא לְזַנְיָתָא וְאָמַר יְהוּדָה אִשְׁפַּחְתָּהּ וְתַתּוּקָךְ:

(כד) וַיְהִי כִּמְשַׁלֵּשׁ חֲדָשִׁים וַיַּגִּד לִיהוּדָה לֵאמֹר זַנְיָתָה תָּמַר פְּלִתָךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזַנְיָנִים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאֹתָ וְתִשְׁרַף:

כ"ד <כמשלש חדשים • (כד מ) רבו של ראשון ורבו של אחרון ואמצעי שלם, ולשון "כמשלש חדשים",>

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

העזים הנשקט, להטות דעת אביהם כי נטרף (ועל לו, לא-לו), לפיכך רמוהו גם אותו בגדי עזים - להוציא בערמה מידו את החותם והפתיל והמטה, בערבון עד שישלח גדי העזים (בראשית רבה: תורה כד
(כד) כמשלש חדשים. אין הכוונה לשלשה חדשים שלמים, שהם תשעים יום, אלא בחדשי השנה הכתוב מדבר, שבקר חלו משעת עיבורה שלשה

לגנאי, ולקרף כדאי לנו למחול על הערבון. וגם אם רצונה דווקא בגדי עזים, הרי אני את שלי עשיתי, כי מה עלי לעשות עוד לאמת ולקיים את דברי שהבטחתי לה, כי הנה שלחתי הגדי הזה ואתה לא מצאתה; הנה שלחתי הגדי הזה. מדה כנגד מדה נתקיימה בו, לפי שרימה יהודה (ראה סוטה י) את אביו בגדי עזים, שהטביל כתונת יוסף בדמו של שער

(כא) הקדשה. כינוי לזונה, לפי שהיא במקודשת ומזמנת לזנות. כלומר: מתייחדת היא להיות מיועדת לדבר זה; תורה כב
(כג) תקח לה. הערבון כבר היה לקוח בידה, אלא כלומר, מעכשיו יהיה שלה ותזכה במה שביתה, ואין כדאי לנו לחפש אחריה;
פן נהיה לבוז. אם תבקשנה עוד, ותפרסם הדבר ברבים ויהיה לנו

פְּהַשְׁתִּלְשׁ הַחֲדָשִׁים, כְּמוֹ: (אסתר ט) "וּמְשַׁלּוּחַ מְנוּת", "מְשַׁלַּח יָדָם", וְכֵן תַּרְגָּם אוּנְקֵלוֹס: 'פְּתִלְתוֹת יַרְחֵיָא'. הָרָה לְזִנּוּנִים • שֵׁם דָּבָר: מַעֲבָרַת, כְּמוֹ "אִשָּׁה הָרָה", וְכְמוֹ: "בְּרָה פַחְמָה". וְתִשְׁרָף • אָמַר אֶפְרַיִם מִקְשָׁאָה מִשׁוּם רַבִּי מְאִיר: בְּתוֹ שֵׁל שֵׁם הֵיָתָה, שֶׁהוּא כֹהֵן, לְפִיכָךְ דְּנוּהָ בְּשִׁרְפָה.

כה היא מתפקא והיא שלחת לחמוהא למימר לגבר די אלין דילה מנה אנא מעדיא ואמרת אשתמודע פען למן עזקתא ושושפא וחוטרא האלין:

(כה) הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלַחַה אֶל-חַמִּיָּה לְאֹמֵר לְאִישׁ אֲשֶׁר-אֵלֶּה לּוֹ אֲנֹכִי הָרָה וְתֹאמֶר הַכֹּהֵן-נָא לְמִי הַחֲתָמַת וְהַפְתִּילִים וְהַמַּטָּה הָאֵלֶּה:

כ"ה הוּא מוֹצֵאת • לִישְׁרָף. וְהִיא שְׁלַחַה אֶל-חַמִּיָּה • לֹא רָצְתָה לְהִלְבִּין פָּנָיו וְלוֹמַר: 'מִמָּךְ אֲנִי מַעֲבָרַת', אֲלֹא "לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לּוֹ", אָמְרָה: 'אִם יוֹדָה מַעֲצָמוֹ, יוֹדָה, וְאִם לֹא, יִשְׁרָפוּנִי וְאֵל אֲלִבִּין פָּנָיו'. מִכָּאֵן אָמְרוּ: נוֹחַ לוֹ לְאָדָם שִׁפְיִלוּהוּ לְכַבֵּשׁן הָאֵשׁ וְאֵל יִלְבִּין פָּנָיו חֲבָרוּ בְּרַבִּים'. הַכֹּהֵן-נָא • אֵין 'נָא' אֲלֹא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה: 'הַכֹּהֵן-נָא בּוֹרָאךְ וְאֵל תֹּאבֵד שְׁלֹשׁ נַפְשׁוֹת'.

כו ואשתמודע יהודה ואמר זכאה מני מעדיא ארי על פן לא יהבתי לשלה כרי ולא אוסיף עוד למידעה:

(כו) וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמְּנִי כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיָּה לְשִׁלָּה בְּנִי וְלֹא-יִסָּף עוֹד לְדַעְתָּהּ:

כ"ו צְדָקָה • בְּדַבְרֵיהָ. מִמְּנִי • הִיא מַעֲבָרַת. וְרַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם-לְכַרְכָּה דְרָשׁוּ שִׁיְצָאָה בֵּת קוֹל וְאָמְרָה: 'מִמְּנִי וּמֵאֵתִי יֵצְאוּ הַדְּבָרִים, לְפִי שֶׁהֵיָתָה צְנוּעָה בְּבֵית חַמִּיָּה, גִּזְרֵתִי שִׁיְצָאוּ מִמֶּנָּה מְלָכִים, וּמִשְׁכַּבְּט יְהוּדָה גִּזְרֵתִי לְהַעֲמִיד מְלָכִים בְּיִשְׂרָאֵל'. כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיָּה • כִּי בְּדִין עֲשֵׂתָה עַל אֲשֶׁר לֹא נִתְּתִיָּה לְשִׁלָּה בְּנִי. וְלֹא-יִסָּף

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

וְאֵל יִלְבִּין פָּנָיו חֲבָרוּ בְּרַבִּים: הַכֹּהֵן נָא. אֵין 'נָא' אֲלֹא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה - כְּלוּמַר 'נָא' הָאָמַר כָּאֵן, וּבְהַרְבֵּה מִקְרָאוֹת כִּיּוֹצֵא בּוֹ, הוּא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה, וּמָה הֵיָתָה בְּקָשְׁתָּה? הַכֹּהֵן נָא בּוֹרָאךְ - תֵּן דַּעְתְּךָ וְהַבְּרִיתְךָ לִירֵא מִפְּנֵי הַקִּבְיָה, וְהוֹדָה נָא עַל הָאָמַת, וְאֵל תֹּאבֵד עַל דְּי שְׂרִיפְתִי שְׁלֹשׁ נַפְשׁוֹת - אֲנִי וְהַתְּאִמִּים שְׁבַקְרָבִי: תוֹרָה כּו (כו) צְדָקָה מִמְּנִי. אֵין הַפְּוֹנָה 'צְדָקָה יוֹתֵר מִמְּנִי', אֲלֹא כָּל תִּיבָה מִתְּפַרְשֵׁת לְעֲצָמָה: 'צְדָקָה' בְּדַבְרֵיהָ שְׂאִינְנָה הָרָה לְזִנּוּנִים, שְׁכֵּן מִמְּנִי הִיא מַעֲבָרַת וְלֹא מֵאַחַר. וְרַבּוֹתֵינוּ ז"ל דְּרָשׁוּ שְׂתִיבַת 'מִמְּנִי' מִן הַשְּׂמִים נִאֲמְרָה, שִׁיְצָאָה בֵּת-קוֹל וְאָמְרָה, מִמְּנִי וּמֵאֵתִי יֵצְאוּ הַדְּבָרִים; כְּלוּמַר, הַכֵּל נַעֲשֶׂה בְּכּוֹנָה מֵאֵת ה', כִּי לְפִי שֶׁהֵיָתָה צְנוּעָה בְּבֵית חַמִּיָּה, בְּשִׁכְר זֹאת גִּזְרֵתִי שִׁיְצָאוּ מִמֶּנָּה מְלָכִים - מְלָכִי בֵּית דָּוִד (ראַח רֹת'ד, יח), וְכַמוֹ כֵּן גַּם מִשְׁכַּבְּט יְהוּדָה גִּזְרֵתִי לְהַעֲמִיד מְלָכִים בְּיִשְׂרָאֵל (כְּדִלְהֵן מִט'ח), וְתִצֵּא אֶפּוֹא הַמְּלוּכָה מִשְׁנֵיהֶם:

הַשְּׂמִים (אסתר ט) שֶׁאֵף זֶה אֵינוֹ פּוֹעֵל ('נִתְּבַרְרָה כַּחֲמָה') אֲלֹא תוֹאֵר ('בְּרִוְרָה כַּחֲמָה'): וְתִשְׁרָף. מָה טַעַם דְּנֹו אֹתָהּ בְּשְׂרִיפָה? אָמַר אֶפְרַיִם מִקְשָׁאָה מִשׁוּם (מִשְׁמֹו שֵׁל) רַבִּי מְאִיר, מִשׁוּם שֶׁבְּתוֹ שֵׁל שֵׁם כֵּן נָח הֵיָתָה, שֶׁהוּא הָרִי הֵיָה כֹהֵן [כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר: וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיוֹן] (לְעֵל י'י, יח וּבְרִשִׁי שֵׁם), לְפִיכָךְ דְּנוּהָ בְּשְׂרִיפָה, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (ויקרא כ"ט) 'וַיִּבֶת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחַל לְזַנּוֹת אֶת אִבִּיָּהּ הִיא מַחֲלֵלַת בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: תוֹרָה כּו (כה) הוּא מוֹצֵאת. הוֹצִיאָהּ אוֹתָהּ לְהִשְׁרָף: וְהִיא שְׁלַחַה אֶל חַמִּיָּה לְאֹמֵר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לּוֹ אֲנֹכִי הָרָה. לֹא רָצְתָה לְהִלְבִּין פָּנָיו (לְכַיּוּשׁוֹ) וְלוֹמַר לוֹ בְּאוֹפֵן בְּרוּר 'מִמָּךְ אֲנִי מַעֲבָרַת', אֲלֹא בְּחֵרָה לְנִקּוּט לְשׁוֹן רְמוֹ: 'לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לּוֹ אֲנֹכִי הָרָה', וּבְלִבָּהּ אָמְרָה, אִם יוֹדָה מַעֲצָמוֹ - יוֹדָה, וְהָרִי לֹא אֲנִי הוּא שֶׁהַכִּרְחֵתִי אוֹתוֹ לְהוֹדוֹת, וְאִם לֹא - אִם יִסְרַב לְהוֹדוֹת - מוּטָב שִׁיְשְׂרָפוּנִי וְאֵל אֲלִבִּין פָּנָיו. וּמַעֲרִי רִשִׁי: מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים, נוֹחַ לוֹ לְאָדָם - רְאוּי לוֹ לְאָדָם שִׁיְפִיל עַצְמוֹ לְכַבֵּשׁן-הָאֵשׁ,

חֲדָשִׁים בְּשִׁמּוֹת שׁוֹנִים: רַבּוֹ שֵׁל חוֹדֶשׁ רֵאשׁוֹן, וְרַבּוֹ שֵׁל חוֹדֶשׁ אַחֲרָון (שֶׁהוּא הַחוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי) וְאִמְצָעִי (הַחוֹדֶשׁ הַשְּׁנַיִ) שְׁלֵם (עֵיין נְדָה י"ב) [כְּגוֹן: מִי"ד בְּנִיסָן עַד ט"ז בְּסִינּוֹן, וְהוּא מַעֲט יוֹתֵר מִשְׁנֵי חֲדָשִׁים]. וְלְשׁוֹן 'כְּמִשְׁלַשׁ חֲדָשִׁים' - מִשְׁמַעוֹתוֹ 'כְּהַשְׁתַּלַּשׁ חֲדָשִׁים' - כְּלוּמַר 'כְּשֶׁהַחֲדָשִׁים מִשְׁתַּלְשָׁמִים'; כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ הַחֲדָשִׁים לְשִׁלְשָׁה בְּמִסְפָּר [כְּגוֹן: נִיסָן, אֵינִר, סִינּוֹן]. וְהַמ"ם שֵׁל 'מִשְׁלַשׁ' אֵינוֹ אוֹת הַשִּׁימוּשׁ [שִׁיָּהָּ פִירוּשׁוֹ מִן שְׁלַשׁ], אֲלֹא הוּא מִצּוֹרֵת מְקוֹר הַפּוֹעֵל, כְּמוֹ הַמ"ם שֵׁל 'וּמְשַׁלּוּחַ מְנוּת' (אסתר ט, י"ט), וְשֵׁל 'מְשַׁלּוּחַ יָדָם' (שְׁעִיָּה י"א, י"ד). וְכֵן תַּרְגָּם אוּנְקֵלוֹס כָּאֵן: 'פְּתִלְתוֹת יַרְחֵיָא': הָרָה לְזִנּוּנִים. אֵין הַפְּוֹנָה וְהַנְּהָה נִתְּעַבְרָה לְזִנּוּנִים, שְׂתִיבַת 'הָרָה' אֵינֶה פּוֹעֵל, אֲלֹא שֵׁם דָּבָר - תוֹאֵר עַל דָּבָר הַקָּיִים, וְהַפְּוֹנָה הִיא 'הַנְּהָה מַעֲבָרַת הִיא לְזִנּוּנִים. כְּמוֹ שְׁמִצִּינוּ בְּמִקְרָא 'אִשָּׁה הָרָה' (שְׂמוֹת כ"א, כ"ב) כְּשֶׁהַכְּוֹנָה הִיא 'אִשָּׁה מַעֲבָרַת', וְלֹא 'אִשָּׁה שֶׁנִּתְּעַבְרָה. וְכְמוֹ 'בְּרָה כַּחֲמָה' (שִׁיר

עוד • יש אומרים: 'לא הוסיף', ויש אומרים: 'לא פסק', ויברו בני אלדד ומידד: 'ולא יספו', ומתרגמינן: 'ולא פסקו'.

(כו) ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה: כו ונהה בעדן דמילדה והא תימין במעאה:

רש"י • בעת לדתה • וברבקה הוא אומר: 'וימלאו קמיה ללדת', להלן למלאים, וכאן לחסרים. והנה תאומים • מלא, ולהלן: 'תומים', חסר. לפי שהאחד רשע, אבל אלו שניהם צדיקים.

(כח) ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה: כח ונהה במילדה ויהב ידא וניסיבת חיקתא וקשרת על ידה זהוריתא למימר דין נפק קדמאה:

רש"י • ויתן יד • הוציא האחד ידו לחוץ, ולאחר שקשרה על ידו השני, החזירה.

(כט) ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ: כט ונהה כד אטיב ידה והא נפק אחוהי ואמרת מה תקוף סגי עלך למתקף וקרא שמה פרץ:

רש"י • פרצת • חוקת עליך חזק.

(ל) ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח: ל וכתר פן נפק אחוהי די על ידה זהוריתא וקרא שמה זרח:

זרח:

רש"י • אשר על ידו השני • ארבע ידות כתובות כאן, כנגד ארבעה חרמים שמעל עכן שיצא ממנו. ויש אומרים: כנגד ד' דברים שלקח: אדרת שנער, ושתי חתיכות כסף של מאתים שקלים ולשון זהב (כ"ח). ויקרא שמו זרח • על שם זריחת מראית השני.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ל) אשר על ידו השני. ארבע ידות' כתובות כאן, כלומר, ידו של זרח מוּפְרָת כָּאן ארבע פעמים (פסוקים כח-ל), כנגד ארבעה חרמים שמעל עכן שיצא ממנו - עכן מבני בניו של זרח היה, והוא עבר ולקח משלל העיר יריחו שהוחרמה על ידי יהושע [כמו שנאמר (יהושע ה, א) 'וימעלו בני ישראל מעל בחרם ויקח עכן בן פרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה מן החרם ויחר אף ה' בבני ישראל'] ודרשו חז"ל שגם בשלש מלחמות קודמות שהיו בימי משה, שלח עכן ידו ליהנות מנכסי האויב שנאסרו, והם: חרם עמלק [שנאמר בו 'והחרמתי את עריהם' (במדבר כא, ט) חרם סיחון ועוג] [שנאמר בו 'החרם כל עיר מתים' (דברים ג, ט)], וחרם מדן שחלק משללה הובא אל אהל מועד (ראה במדבר לא, טז), ויש אומרים שארבע הידות המוזכרות

חדשים שלמים, וכאן, אצל תמר, נקט לשון הראוי לחסרים - שילדתם לשבעה חדשים ולא מלאו החדשי הריונה (רש"י טח); והנה תאומים. 'תאומים' נכתב כאן מלא; ולהלן - שם, בלידת רבקה, נכתב 'והנה תומם בבטנה' חסר - לפי שאצל יעקב ועשו, היה האחד מהם רשע, אבל אלו, פרץ וזרח, היו שניהם צדיקים: תורה כח (כח) ויתן יד. נתינה זו היא לשון 'הוצאה', שהוציא האחד מן התאומים את ידו לחוץ, ולאחר שקשרה המילדת על ידו את חוט השני החזירה - חזר והכניסה לפניו (רא"ח: תורה כט) (כט) פרצת עליך פרץ. 'פרץ' לשון חזק הוא, וכלומר: מה חזקת עליך חזק שפך נתיחותך על אחיך ולא נתתו לצאת ראשון: תורה ל

כי על בן לא נתתה. 'על בן' הוא כמו 'על אשר', ופירוש הדברים: פי בדיו עשתה תמר בלתי, על אשר לא נתתה לשלה בני, לפיכך הוצרכה להזקק אלי; ולא יספ עוד. נחלקו חכמים בפירושו של 'יסף: יש אומרים, לא הוסיף עוד לדעתה, ויש אומרים להיפך לא פסק עוד מלדעתה. רש"י מביא דוגמא לפירוש האחרון: ויחירו - כלומר חבר ללשון 'יסף' הדומה לו בפירוש, הוא גבי אלדד ומידד, שם נאמר: 'ויהי בנחם עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו' (במדבר יא, כח), ומתרגמינן באונקלוס שם: 'ולא פסקו': תורה כו (כו) בעת לדתה, ואלו ברבקה הוא אומר (ולעיל כה, כד) בלשון אחר: וימלאו קמיה ללדת? להלן - שם, אצל רבקה, נקט הכתוב לשון הראוי למלאים, שמלאו החדשי הריונה, שהם תשעה

♦ יום חמישי י"ח כסלו ♦

א וַיֹּסֶף אֶתֶּחַת לְמִצְרַיִם וַיִּכְנַה פּוֹטִיפַר רַב־דְּפָרְעָה רַב קְטוֹלֵיָא גְבַר מִצְרָאָה מִיֵּדָא דְעַרְבָאֵי דִי אַחְתּוּהֵי לְתַמָּן :

לט (א) וַיֹּסֶף הוֹרֵד מִצְרַיִמָה וַיִּקְנְהוּ פּוֹטִיפַר סְרִים פְּרַעָה שֶׁר הַטְּבָחִים אִישׁ מִצְרֵי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שָׁמָּה:

ה"י א וַיֹּסֶף הוֹרֵד • חוֹזֵר לְעִנְיָן רֵאשׁוֹן, אֶלָּא שְׁהֶפְסִיק בּוֹ כְּדִי לְסַמֵּךְ יְרִידְתּוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְמַכִּירְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, לֹאמַר לָךְ שֶׁבִשְׂבִילֹךְ הוֹרִידוּהוּ מִגְדֻלְתּוֹ. וְעוֹד, כְּדִי לְסַמֵּךְ מַעֲשֵׂה אִשְׁתּוֹ שֶׁל פּוֹטִיפַר לְמַעֲשֵׂה תָמָר, לֹאמַר לָךְ, מַה זֶה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אִף זֶה לְשֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁרָאָתָה בְּאֶצְטְרוֹלוֹגִין שְׁלָה שְׁעִתִּידָה לְהַעֲמִיד בְּנִים מִמֶּנּוּ, וְאֵינָה יוֹדַעַת אִם מִמֶּנָּה אִם מִבֵּתָה.

ב וַתְּהֵא מִימְרָא דִּינִי בְּסַעֲדָה דִּיֹּסֶף וַתְּהֵא גְבַר מִצְלַח וַתְּהֵא בְּבֵית רַבּוּנָה מִצְרָאָה :

ב) וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מִצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִ:

ג וַיִּחְזַא רַבּוּנָה אֲרִי מִימְרָא דִּינִי בְּסַעֲדָה וְכָל דִּי הוּא עֶבֶד יְיָ מִצְלַח בִּידָה :

ג) וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ:

ה"י א כִּי ה' אִתּוֹ • שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיּוֹ (כ"ה).

ד וַאֲשַׁכַּח יוֹסֵף רַחֲמִין בְּעֵינֹהֵי וְשִׁמְשׁ יְתָה וּמִנְיָה עַל בֵּיתָה וְכָל דִּי אֵית לָהּ מִסַּר בִּידָה :

ד) וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרַת אִתּוֹ וַיִּפְקְדוּהוּ עַל־בֵּיתוֹ וְכָל־יִשְׁלוֹ נָתַן בְּיָדוֹ:

ה"י א וְכָל־יִשְׁלוֹ • הָרִי לְשׁוֹן קָצָר, חֶסֶר 'אֲשֶׁר'.

ה וַתְּהֵא מַעֲדָן דְּמַנִּי יְתָה בְּבֵיתָה וְעַל כָּל דִּי אֵית לָהּ וּבְרִיָּה יְיָ יְתָ בֵּית מִצְרָאָה בְּדִיל יוֹסֵף וַתְּהֵא בְּרַפְתָּא דִּינִי בְּכָל דִּי אֵית לָהּ בְּבֵיתָא וּבְחֻקְלָא :

ה) וַיְהִי מְאֹד הַפְּקִיד אִתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁלוֹ וַיִּבְרַךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרַיִ בְּגִלְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בְּרַפְתַּת יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יִשְׁלוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֵה:

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

וַאֲיִנָּה יוֹדַעַת אִם מִמֶּנָּה עֲצָמָה הַדְּבָרִים אֲמוּרִים, אִם מִבֵּתָה שְׁתַּנְשֵׂא לְיוֹסֵף, כְּפִי שְׂאֲבֹן הַתְּקִיִּים בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבָר [כְּמוֹ שְׂנֵאֲמַר: וַיִּתֵּן לוֹ אֶת אֶסְנַת בַּת פּוֹטִי פְרַעֲוֹ בְּהָן אֵן לְאִשְׁהָ (לְהַלֵּךְ מֵאֵל מִה, וּבְרִשׁ"י שם): תוֹרָה ב

ג) כִּי ה' אִתּוֹ. כִּיִּן שְׁמַסִּים יְכַל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ, אִם בֵּן מַהוּ 'כִּי ה' אִתּוֹ? אֶלָּא שְׁהֵיָה שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיּוֹ – הֵיָה רִגִּיל לְהַזְכִּיר שֵׁם ה' בְּכָל עַת (נ"א): תוֹרָה ד

ד) וְכָל יִשְׁלוֹ. הָרִי זֶה לְשׁוֹן קָצָר, שְׁהוּא חֶסֶר תִּיבַת 'אֲשֶׁר', וּכְאִילוֹ נִאָּמַר: יְכַל אֲשֶׁר יִשְׁלוֹ: תוֹרָה ה

שֶׁל יְהוּדָה לְמַכִּירְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, כָּל זֹאת כְּדִי לֹאמַר לָךְ שֶׁבִשְׂבִילֹךְ (בְּשִׁבִיל יוֹסֵף) הוֹרִידוּהוּ (לְיְהוּדָה) מִגְדֻלְתּוֹ (כַּמְפּוֹרֵשׁ בְּרִשׁ"י לְעִיל לֹא, א); וְעוֹד טַעַם לְכַךְ שְׁהֶפְסִיק הַכְּתוּב פְּרָשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף עַל־יָדָי מַעֲשֵׂה יְהוּדָה, כְּדִי לְסַמֵּךְ וּלְהַשׁוּת מַעֲשֵׂה אִשְׁתּוֹ שֶׁל פּוֹטִיפַר לְמַעֲשֵׂה תָמָר, לֹאמַר לָךְ, מַה זֶה (תָּמָר) לְשֵׁם שָׁמַיִם נִתְּכַוְּנָה, אִף זֶה (אִשְׁת פּוֹטִיפַר) לְשֵׁם שָׁמַיִם נִתְּכַוְּנָה, לְפִי שֶׁרָאָתָה בְּאֶצְטְרוֹלוֹגִין שְׁלָה [תְּחַכְמַת הַמְּזֻלוֹת, יָדִיעַת הַעֲתִידוֹת לְפִי מַצַּב הַכּוֹכָבִים בְּשָׁמַיִם], שְׁעִתִּידָה לְהַעֲמִיד בְּנִים מִמֶּנּוּ,

כָּאֵן הוּן כְּנָגֵד אַרְבַּעָה דְּבָרִים שְׁלֵקַח עֲכָן מִשְׁלַל יְרִיחוֹ: אֲדַרְתַּ שְׁנַעַר, וּשְׁתִּי חֲתִיבוֹת כְּסָף שֶׁל מְאִתִּים שְׁקָלִים, וּלְשׁוֹן זָהָב [שְׂנֵאֲמַר (יְהוֹשֻׁעַ ה, כא) 'וְאָרָא בְּשִׁלָּל אֲדַרְתַּ שְׁנַעַר אַחַת טוֹבָה וּמְאִתִּים שְׁקָלִים כְּסָף וּלְשׁוֹן זָהָב אַחַד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וְאֶחָד־מֵדָם וְאֶחָד־מֵגוֹר]. בְּרֵאשִׁית־רַבָּה:

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְרָח. עַל שֵׁם זְרִיחַת צִבְעֵה הָאֲדוּם שֶׁל מְרֵאִית הַשָּׁנִי: תוֹרָה א לט (א) וַיֹּסֶף הוֹרֵד. הַכְּתוּב חוֹזֵר עֲתָה לְעִנְיָן רֵאשׁוֹן שְׁעַסַּק בּוֹ, אֹדוֹת מַכִּירַת יוֹסֵף, אֶלָּא שְׁהֶפְסִיק בּוֹ עַל יָדָי מַעֲשֵׂה יְהוּדָה כְּדִי לְסַמֵּךְ יְרִידְתּוֹ

(י) וַיַּעֲזֹב כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּיַד-יוֹסֵף וְלֹא-יָדַע אֹתוֹ מֵאוֹמָהּ כִּי אִם-הִלָּחֵם אֲשֶׁר-הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהֶתֶאֶר וַיִּפְּהַ תֵּאֶר וַיִּפְּהַ מֵרְאָה:

וּשְׂבַק כָּל דֵּי לֵה בִידָא דְיוֹסֵף וְלֹא יָדַע עִמָּה מִדַּעַם אֲלֵהִין לְחֻמָּא דֵּי הוּא אָכַל וַהֲוֵה יוֹסֵף שְׂפִיר בְּרִינָא וַיָּאֵי בְחֻזָּא:

רש"י: «ולא ידע אתו מאומה • לא היה נותן לבו לכולם. פי אם הלחם • היא אשתו, אלא שדבר בלשון נקיה. ויהי יוסף יפהתאר • כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. (כ"ח) אמר הקדוש ברוך הוא: 'אביך מתאבל, ואתה מסלסל בשערך? אני מגרה בך את הדב', מיד:

♦ יום שישי י"ט כסלו ♦

(י) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אֵשֶׁת-אֲדֹנָיו אֶת-עֵינֶיהָ אֶל-יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמִּי: רש"י: «ותשא אשת אדניו וגו' • כל מקום שנאמר "אחר", סמוך.

ח וסריב ואמר לנת אמת רבונה הא רבונה לא ידע עמי מה דבביתא וכל די אית לה מסר בידי:

(ח) וַיֹּמְאֵן וַיֹּאמֶר אֶל-אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא-יָדַע אֶתִּי מִהַבְּבִית וְכָל אֲשֶׁר-יֵשְׁלוּ נָתַן בְּיָדִי: (ט) אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא-חָשַׁף מִמֶּנִּי מֵאוֹמָהּ כִּי אִם-אוֹתָךְ בְּאִשֶׁר אֶתְּ-אֵשֶׁתוֹ וַאֲיֹךְ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחִטָּאתִי לֵאלֹהִים: רש"י: «וחטאתי לאלהים • בני נח נצטוו על העריות.

ח וסריב ואמר לנת אמת רבונה הא רבונה לא ידע עמי מה דבביתא וכל די אית לה מסר בידי:

ט ליתוהי רב בביתא הדין מני ולא מנע מני מדעם אלהין יתיף בדיל את אתתה ואכדין אעפיד בישתא רבתא דא ואחוב קדם יי:

(י) וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֶל-יוֹסֵף יוֹם וְלֹא-שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשָׂכַב אִצְלָהּ לְהִיּוֹת עִמָּה: רש"י: «לשכב אצלה • אפלו בלא תשמיש. להיות עמה • לעולם הבא.

י ויהיה כד מלילת עם יוסף יום יום ולא קביל מנה למשכב לותה למתהי עמה:

(יא) וַיְהִי כַּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶתָּהּ וַאֲיֵן אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שֵׁם בְּבִית: יא ויהיה כיומא הדין ועל לביתא למבדק בכתיבי חשבנה ולית אנש מאנשי ביתא תמן בביתא:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אחר הדברים המוזכרים למעלה (ראה רש"י לעיל טו, א); תורה ח (ט) וְחִטָּאתִי לֵאלֹהִים. גם לפני מתן תורה היה הדבר אסור, לפי שבני נח נצטוו על העריות וכל אומות העולם הוזהרו על כך; תורה י (י) לְשָׂכַב אִצְלָהּ. שכיבה סתם, אפילו בלא תשמיש, גם לזאת לא שמע אליה; להיות עמה. לעולם הבא בגיהנום (תנחומא), כלומר שעל ידי זה תקוה

ושותה ומסלסל בשערו, כיון שבה אמר הקדוש ברוך הוא, אביך מתאבל עליך והוא שרוי בצער, ואתה מסלסל בשערך? אני מגרה בך את הדוב - דרך משל, לאשת פוטיפר שנטפלה אליו, מיד תיכף אחר הדברים האלה (כ"ח): תורה ז (ז) וַתֵּשֶׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו וְגו'. כל מקום שנאמר 'אחר' הדברים האלה [ולא 'אחרי'] כפי שנאמר כאן, פירושו שהענין הבא אירע בזמן סמוך

(ו) ולא ידע אתו מאומה. כלומר לא היה נותן לבו לכולם, מכל ענייני הנקגת הבית; כי אם הלחם. היא אשתו, כלומר את הכל הפקיד והניח ביד יוסף, מלבד את אשתו, אלא שדבר הכתוב בלשון נקיה, ולא הזכיר זאת במפורש אלא ברמז; ויהי יוסף יפה תואר. זה המשך לאותו הענין, שפיון שראה עצמו מושל בבית אדוניו, התחיל אוכל

כ"ט וַיְהִי בַּהַיּוֹם הַזֶּה • כְּלוֹמֵר: 'וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם מִיַּחַד' (תנחומא) יוֹם צָחוּק, יוֹם אִיד שְׁלֵהֶם, שְׁהֲלָכוּ בְּלֵם לְבַיִת עֲבוּדַת אֱלִילִים, אֲמָרָה: 'אֵין לִי יוֹם הַגּוֹן לְהִזְקֵק לְיוֹסֵף בְּהַיּוֹם הַזֶּה', אֲמָרָה לָהֶם: 'חֹלָה אָנִי וְאִנִּי יִכְלָה לִילָף'. לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ • רַב וּשְׂמוּאֵל, חַד אָמַר: 'מְלֹאכְתּוֹ מִמָּשׁ', וְחַד אָמַר: 'לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי עַמָּה אֲלָא שְׁנַרְאִית לוֹ דְּמוֹת דִּיּוֹקְנֵי שְׁל אָבִיו וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּטָה (דף לז).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טז עמ' 10)

מְלֹאכְתּוֹ מִמָּשׁ . . . לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי עַמָּה (רש"י לט, יא) רב הִיָּה מִדְּקָדֵק בְּהוֹרָאת אַסּוּר וְהַתֵּר, שֶׁהוּא בֵּין אָדָם לְמִקּוּם; וְאֵלּוּ שְׂמוּאֵל הָיָה רְגִיל לְפִסֵּק דִּינֵי מְמוֹנוֹת, בֵּין אָדָם לְחֵבְרוּ (ר"א ש"ב ב"ק פ"ד ס"ד). וּלְפִי זֶה: רַב לֹא נִיחָא לִיה לְפָרֵשׁ שְׂיוֹסָף בָּא לַעֲבֹר עַל אַסּוּר כְּלָפֵי שְׂמַיָּא (אף שֶׁכֵּן מִשְׁמַע מֵהוֹסֵפֶת הַכְּתוּב "וְאֵין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שֶׁם בְּבֵית"). וְאֵלּוּ לְפִי שְׂמוּאֵל יִמְתַּק מִה שְׂבָא לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי עַמָּה דְּזִקָּא כַּאֲשֶׁר הִבִּית הָיָה רִיק, כִּי כָּךְ אֵין פְּגִיעָה בְּבֵין אָדָם לְחֵבְרוּ - שְׁעִבּוּדוֹ שֶׁל יוֹסֵף לְפוֹטִיפֵר בְּ"וּפְקִידָהוּ עַל בֵּיתוֹ".

יב וַאֲחֻדְתָּהּ בְּלִבוֹשָׁה לְמִימֵר שְׂכֹב עִמִּי וְשָׁבָה לְלִבוֹשָׁה בִּידָה וְעָרַק וַנִּפְק לְשׂוֹקָא:

(יב) וַתַּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר שְׂכַבְהָ עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בִּידָה וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה:

יג וַיְהִי כִּד חֲזַת אַרְי שְׁבָקָה לְלִבוֹשָׁה בִּידָה וְעָרַק לְשׂוֹקָא:

(יג) וַיְהִי כִּרְאֻתָּהּ כִּי־עָזַב בְּגָדוֹ בִּידָה וַיִּנָּס הַחוּצָה:

יד וַיִּקְרַת לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַאֲמָרַת לְהוֹן לְמִימֵר חֲזוּ אִיתִי לְנָא גְבָרָא עֲבָרָאָה לְחִיכָא כְּנָא עַל לְוֹתִי לְמִשְׁפַּב עִמִּי וְקָרִית בְּקָלָא רַבָּא:

(יד) וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי לְשִׁכַּב עִמִּי וַאֲקָרָא בְּקוֹל גְּדוֹל:

כ"ט רְאוּ הֵבִיא לָנוּ • הָרִי זֶה לְשׁוֹן קְצָרָה: "הֵבִיא לָנוּ", וְלֹא פָּרַשׁ מִי הֵבִיאוּ, וְעַל בְּעֵלָה אוֹמְרַת כֵּן. עֲבָרִי • (כ"ח) מִעֲבָר הַנְּהָר, מִכְּבִּי עֲבָר (סְפָרִים אַחֲרִים: מִעֲבָר הַנְּהָר).

טו וַיְהִי כִּד שְׁמַע אַרְי אַרְימִית קָלִי וְקָרִית וְשָׁבָה לְלִבוֹשָׁה לְוֹתִי וְעָרַק וַנִּפְק לְשׂוֹקָא:

(טו) וַיְהִי כְּשָׁמְעוּ כִּי־הִרִימֹתִי קוֹלִי וַאֲקָרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלֵי וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה:

טז וַאֲחֻתָּתָהּ לְלִבוֹשָׁה לְוֹתָהּ עַד דְּעַל רַבּוּנָה לְבֵיתָהּ:

(טז) וַתִּנַּח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדוֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ: כ"ט רְאוּ אֲדוֹנָיו • שֶׁל יוֹסֵף.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(יד) רְאוּ הֵבִיא לָנוּ. הָרִי זֶה לְשׁוֹן קְצָרָה. שְׂאֵמֵר 'הֵבִיא לָנוּ', וְלֹא פִירַשׁ מִי הֵבִיאוּ. וְעַל בְּעֵלָה הִיא אוֹמְרַת כֵּן, שֶׁהוּא הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי וְגו'; עֲבָרִי. כִּי מְכוּנָה עִם יִשְׂרָאֵל, מִשׁוּם שְׂאֵבְרָהֶם אָבִינוּ בָּא מִעֲבָר הַנְּהָר - מִעֲבָרוֹ הַמְּזֻרְחֵי שֶׁל נְהָר פְּרַת [כְּמוֹ שְׂנַאֲמֵר (יחושע כד, א) 'בְּעֵבֶר הַנְּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם'] וְעוֹד יֵשׁ בְּמִשְׁמַעוֹתָיו שֶׁל 'עֲבָרִי', שֶׁהוּא מִבְּנֵי בְּנֵי שֶׁל עֲבָר (בראשית-יב:ט) תורה טו (טז) אֲדוֹנָיו. שֶׁל יוֹסֵף, הוּא פּוֹטִיפֵר בְּעֵלָה: תורה יז

לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ. מִהִי 'מְלֹאכְתּוֹ'? נִחְלָקוּ בָּהּ רַב וּשְׂמוּאֵל, חַד אָמַר מְלֹאכְתּוֹ מִמָּשׁ, כְּלוֹמֵר, מְלֹאכְת אֲדוֹנָיו אֲשֶׁר הָיָה עוֹשֶׂה דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְחַד אָמַר לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי עַמָּה, כְּלוֹמֵר לְהִסְפִּים לְבִקְשָׁתָהּ, אֲלָא שְׂבָאוֹתָהּ שְׁעָה נִרְאִית לוֹ דְּמוֹת דִּיּוֹקְנֵי (צוּרַת פִּנּוּי) שֶׁל אָבִיו הָאוֹמֵר לוֹ: יוֹסֵף, עֲתִידִים אֲנִיךְ שְׂיִפְתְּבוּ עַל אֲבִי אֶפּוֹד, וְאֵתָהּ בְּיַנְיָהֶם, רְצוֹנְךְ שְׂיִמְתָּהּ שְׂמֵךְ מִבְּיַנְיָהֶם 'וְכוּ', מִיָּד - 'וְתִשָּׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ', שְׂכַבְשׁ אֵת יְצִרוֹ וְלֹא חָטָא, כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּטָה (דף לז: תורה יב

קְשׁוּרָה בּוֹ גַם בְּעוֹלָם הַבָּא, כְּעוֹנָשׁ: תורה יא (יא) וַיְהִי בַּהַיּוֹם הַזֶּה. לֹא פִירַשׁ הַכְּתוּב בְּאֵינָהּ יוֹם הָיָה זֶה, אֲלָא כְּלוֹמֵר, וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם מִיַּחַד שְׂאִינוּ יוֹם רְגִיל, וְהוּא יוֹם צָחוּק שֶׁל שְׂמִחָה וְהוֹלָלוֹת הַנַּעֲשָׂה לְרַגְל יוֹם אִיד (=כִּינּוּי לְיוֹם חֲגֹם) שְׁלֵהֶם, שְׁהֲלָכוּ כּוֹלֵם לְבַיִת עֲבוּדָה־זָרָה, בְּאוֹתוֹ יוֹם אֲמָרָה אֵשֶׁת פּוֹטִיפֵר כְּלָפֵה: 'אֵין לִי יוֹם הַגּוֹן לְהִזְקֵק לְיוֹסֵף בְּהַיּוֹם הַזֶּה', וְכִיצַד הִשְׁתַּמְטָה הִיא מִלְּלַכֵּת לְבַיִת עֲבוּדָה זָרָה? אֲמָרָה לָהֶם לְאֲנָשֵׁי הַבַּיִת: 'חֹלָה אָנִי וְאִנִּי וְכוּלָה לִילָף' (תנחומא):

יז ומלילת עמה כפתגמיא האלין למימר על
לזתי עבדא עברא דא די איתתא לנא לחיבא
בי:

(יז) וְתִדְבֵר אֵלָיו פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה לְאֹמֵר בָּא אֵלַי
הָעֶבֶד הָעֵבְרִי אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בֵּי:
יט' < בָּא אֵלַי • לְצַחֵק בֵּי, הָעֶבֶד הָעֵבְרִי אֲשֶׁר הִבֵּאתָ לָנוּ.

יח וְהָיָה כִּד אַרְימִית קָלִי וְקָרִית וְשָׁבָה
לְלִבּוֹשָׁה לְזָתִי וְעָרַק לְשׁוֹקָא:

(יח) וְהָיָה כְּהַרְימִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וְיַעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי
וַיֵּנֶם הַחֹצֵצָה:

יט וְהָיָה כִּד שְׁמַע רְבוּנָה יָת פִּתְגָמֵי אֲתַתָּה
דִּי מְלִילַת עִמָּה לְמִימַר כְּפִתְגָמֵי אֲתַתָּה
עֲבָד לִי עֲבָדָךְ וְתַקַּף רַגְוָה:

(יט) וְהָיָה כְּשִׁמְעַע אֲדָנָיו אֶת־דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה
אֵלָיו לְאֹמֵר פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה עֲשֵׂה לִי עֲבָדָךְ וַיַּחַר
אָפוֹ:

יט' < וְהָיָה כְּשִׁמְעַע אֲדָנָיו וְגו' • בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ אֶמְרָה לֹא כֵן, וְהָיָה שְׁאֲמָרָה: 'פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה עֲשֵׂה לִי עֲבָדָךְ',
עֲנִינִי תְשֻׁמִּישׁ כְּאֵלֶּה.

כ וְנָסִיב רְבוּנָה דְיוֹסֶף יָתָה וּמְנִיָּה לְבֵית
אֲסִירֵי אֲתֵר דִּי אֲסִירֵי מְלָכָא אֲסִירִין וְהָיָה
תַּמָּן בְּבֵית אֲסִירֵי:

(כ) וַיִּקַּח אֲדָנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַפֶּהֱרָה
מְקוֹם אֲשֶׁר־אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי־שֵׁם בְּבֵית
הַפֶּהֱרָה:

כא וְהָיָה מִימְרָא דִּי כְּסַעְדָּה דְיוֹסֶף וַיִּגַּד לָהּ
חֲסָדָא וַיְהִיבָה לְרַחֲמִין כְּעִינֵי רַב בֵּית אֲסִירֵי:

(כא) וְהָיָה יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֲזוֹן
כְּעִינֵי שַׁר בֵּית־הַפֶּהֱרָה:

יט' < וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד • שְׁהִיָּה מְקַבֵּל לְכָל רוּאֵיו, לְשׁוֹן 'כְּלָה נָאָה וְחֲסוּדָה' שְׁכַמְשָׁנָה.

כב וּמְנֵי רַב בֵּית אֲסִירֵי בִידָא דְיוֹסֶף יָת כָּל
אֲסִירֵיָא דִּי בְּבֵית אֲסִירֵי וַיִּתֵּן כָּל דִּי עֲבָדִין
תַּמָּן עַל מִימְרָה הָיָה מִתְעַבֵּד:

(כב) וַיִּתֵּן שַׁר בֵּית־הַפֶּהֱרָה בְּיַד־יוֹסֵף אֶת כָּל־הָאֲסִירִים
אֲשֶׁר בְּבֵית הַפֶּהֱרָה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עֲשִׂים שָׁם הוּא
הָיָה עֹשֶׂה:

יט' < הוּא הָיָה עֹשֶׂה • כְּתַרְגוּמוֹ: 'בְּמִימְרֵיהּ הָיָה מִתְעַבֵּד'.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

יז שְׁאִינוּ מַעֲנִין גְּמִילוּת חֲסָדִים, אֵלֶּא
לְשׁוֹן נְשִׂיאַת חֵן; תּוֹרָה כב
(כב) הוּא הָיָה עוֹשֶׂה. פִּירוּשׁוֹ
כְּתַרְגוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס: 'בְּמִימְרָה הָיָה
מִתְעַבֵּד' – 'בְּמִאֲמָרוֹ הָיָה נַעֲשֶׂה'.
כְּלוּמַר כָּל מַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ עַל פִּי צוּוּיָו,
וּלְפִיכָף נִחָשׁב הַדְּבָר כְּאִילוֹ הוּא
הָעוֹשֶׂה הַכָּל (רא"ם): תּוֹרָה כג

הָאֵלֶּה עֲשֵׂה לִי עֲבָדָךְ. בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ
אֶמְרָה לֹא כֵן, וְהָיָה הַלְשׁוֹן שְׁאֲמָרָה
'פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה עֲשֵׂה לִי עֲבָדָךְ' –
מִשְׁמַע עֲנִינִי תְשֻׁמִּישׁ כְּאֵלֶּה: תּוֹרָה כ
(כא) וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד. 'חֶסֶד' הָאֲמוּר
כְּאֵן עֲנִינֵנוּ כְּמוֹ 'חֵן', שְׁהִיָּה מְקוּבָּל
וְנַעֲמִים לְכָל רוּאֵיו, וְהוּא כְּדוּגְמַת לְשׁוֹן
'כְּלָה נָאָה וְחֲסוּדָה' שְׁכַמְשָׁנָה (כְּתוּבֹת

(יז) בָּא אֵלַי הָעֶבֶד הָעֵבְרִי אֲשֶׁר
הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בֵּי. אֵינן הַכּוּוּנָה
שְׁלִשָׁם כֶּף הִבְיָאוּ, כְּדִי לְצַחֵק בְּהַ, אֵלֶּא
כְּאִילוֹ נֶאֱמַר בְּהִיפּוּף הַדְּבָרִים: בָּא אֵלַי
לְצַחֵק בֵּי הָעֶבֶד הָעֵבְרִי אֲשֶׁר הִבֵּאתָ
לָנוּ (רא"ם, גו"א): תּוֹרָה יח
(יט) וְהָיָה כְּשִׁמְעַע אֲדָנָיו אֶת דְּבָרֵי
אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לְאֹמֵר פְּדָבְרִים

כג לית רב בית אסידי חזי ית פל סרחן בידה
בדי מימרא דיי בסעדה ודי הוא עבד יי
מצלח:

(כג) אין | שר בית הפהר ראה את כל מאומה בידו
באשר יהיה אתו ואשר הוא עשה יהיה מצליח:
כ"י - באשר ה' אתו • בשביל שה' אתו.

♦ שבת קודש כ' כסלו ♦

א ויהיה פתר פתגמיא האלין סרחו שקנא
מלכא דמצרים ונחתומי לרבוניהון למלכא
דמצרים:

מ (א) ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה
מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים:

כ"י - אחר הדברים האלה • לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כלם לרבר בו לגנותו, הביא להם הקדוש ברוך הוא סרחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו. ועוד, שתבא הרוחה לצדיק על ידיהם. חטאו • זה נמצא זכוב בפילי פוטירין שלו, וזה נמצא צרור בגלוסקין שלו. והאפה • את פת המלך, ואין לשון אפיה אלא בפת, ובלע"ז, פיסטור.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה ענ"ו 163)

אותה ארורה (רש"י מ, א) רש"י פרש לעיל (לט, א) שאשת פוטיר פתפונה לשם שמים. לכן לא נקט רש"י כאן "מרשעת", אלא רק "ארורה", על דרך לשון רש"י (ח"ש כד, לט) לגבי אליעזר עבד אברהם: "בני ברוך ואתה ארור", הרי שלשון "ארור" מתאימה גם אם אין שם הנהגה רעה. וצריך עיון קצת מפרש"י לעיל (לז, לג): חיה רעה אכלתהו... סופו שתתגרה בו אשת פוטיר.

ב ורגז פרעה על תרין רברכנוהי על רב
שקי ועל רב נחתומי:

(ב) ויקצף פרעה על שני סריסיו על שר המשקים
ועל שר האופים:

ג ויהי בתהון במטרא בית רב קטוליא לבית
אסידי אתר די יוסף אסיר תמן:

(ג) ויתן אתם במשמר בית שר הטבחים אל בית
הפהר מקום אשר יוסף אסור שם:

ד ומני רב קטוליא ית יוסף עמהון ושמש
תהון ויהו יומין במטרא:

(ד) ויפקד שר הטבחים את יוסף אתם וישרת אתם
ויהיו ימים במשמר:

כ"י - ויפקד שר הטבחים וגו' • להיות אתם. ויהיו ימים במשמר • י"ב חדש.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

והאופה. את פת המלך. ולא הוצרך
הכתוב לפרש זאת, לפי שאין לשון
אפיה אלא בפת. וכמו שיש בלע"ז
לשון פישטור, שהוא מיוחד למי
שאומנותו באפיית לחם, כך שם
'אופה' סתם בלשון הקודש, משמעו
אופה לחם: תורה ב
(ד) ויפקד שר הטבחים את יוסף
אתם וישרת אתם. כלומר הפקיד
ומינה את יוסף להיות אתם לשרת
אותם:
ויהיו ימים במשמר. סתם 'ימים'
במקרא, הוא שנים עשר חדש, דהיינו
שנה [ויקרא כה, כט] 'ימים תהיה
גאלתו': תורה ה

פרשת חטאים של שרי המשקים
והאופים, כדי שכולם יפנו אליהם -
לספר בעניינם, ולא אליו; ועוד,
שתבוא הרוחה לצדיק על ידיהם -
שעל ידי פתרון חלומותיהם יצא מבית
האסורים, ועלה לגדולה (כדלהן פרק מא):
חטאו וגו' לאדניהם למלך מצרים.
מה היה חטאם למלך? זה - שר
המשקים - נמצא זכוב בפילי
פוטירין שלו - בתוך כוס הבשמים
שהיה נהוג להגיש לפרעה אחר
המרחץ (גרא, רש"י מר). וזה - שר
האופים - נמצא צרור (אכן קטנה, או
רגב אדמה), בתוך גלוסקין שלו -
כפר לחם האפוי על ידו:

(כג) באשר ה' אתו. אות ב"ת של
'באשר' באה במקום תיבת 'בשביל',
ויכלומר, בשביל שה' אתו - לכן לא
רצה שר בית הסוהר צורך לבדוק
אחר מעשיו: תורה א
מ (א) אחר הדברים האלה. פרשה
זו באה לאחר פרשת אשת פוטיר,
משום שזו גרמה לו, לפי שהרגילה
אותה ארורה את שם הצדיק להיות
שגור בפי כולם לרבר בו ולגנותו -
כלומר, מאחר שאשת פוטיר הוציאה
שם רע על יוסף, והרגילה את הבריות
לרבר בגנותו, לכן, בכדי להסיח דעתם
מפיו, הביא להם הקדוש ברוך הוא
לידי כך שיתגלה סירחנם של אלו -

(ה) וַיַּחֲלְמוּ חֵלֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֵלְמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד
אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֵלְמוֹ הַמְּשָׁקָה וְהָאֶפֶה אֲשֶׁר לְמִלֶּךְ
מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבַיִת הַפֶּהָר:

ה וַיַּחֲלְמוּ חֵלְמָא תְּרֵוּהוֹן גְּבַר חֵלְמָה בְּלַיְלָא
חַד גְּבַר כְּפּוּשְׁרוֹן חֵלְמָה שְׁקִנְא וְנַחְתוּמֵי דִי
לְמִלְכָא דְּמִצְרַיִם דִּי אֲסִירִין בְּבַיִת אֲסִירֵי:

ה"י א וַיַּחֲלְמוּ חֵלֹם שְׁנֵיהֶם • וַיַּחֲלְמוּ שְׁנֵיהֶם חֵלֹם, זֶה פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ: כָּל אֶחָד חֵלֵם חֵלֹם שְׁנֵיהֶם:
שְׁחֵלֵם אֶת חֵלְמוֹ וּפְתָרוֹן חֲבֵרוֹ, וְזֶהוּ שְׁנַאמְר: "וַיֵּרָא שְׂרֵי-הָאוֹפִים כִּי-טוֹב פְּתָרֵי". אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֵלְמוֹ •
כָּל אֶחָד חֵלֵם חֵלֹם הַדּוּמָה לַפְתָּרוֹן הָעֵתִיד לְבֹא עֲלֵיהֶם.

(ו) וַיָּבֵא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵגַם זַעֲפִים:
וַיֹּאמֶר לְוִתְהוֹן יוֹסֵף בְּצַפְרָא וַחֲזָא וְתַהוֹן
וְהָא אַנְוִן נְסִיסִין:

ה"י א זַעֲפִים • עֲצָבִים, כְּמוֹ: (מלכים א כ) "סַר וְזַעַף", (מִיכָה ז) "זַעַף ה' אֲשָׂא".

(ו) וַיִּשְׂאֵל אֶת־סְרִיסֵי פְרַעֲה אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמַר
בַּיִת אֲדָנָיו לֵאמֹר מִדּוּעַ פְּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם:

ו וַיִּשְׂאֵל יְת בְּרַבְרֵי פְרַעֲה דִי עֲמָה בְּמִטְרָא
בַּיִת רְבוּנָה לְמִימַר מָא דִּין אֲפִיכוֹן בִּישִׁין
יִזְמָא דִּין:

(ח) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֵלֹם חֵלְמָנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יוֹסֵף הֲלוֹא לְאֱלֹהִים פְּתַרְנִים סִפְרוּנָא לִי:

ח וַיֹּאמְרוּ לֵה חֵלְמָא חֵלְמָנָא וּפְשָׁר לִית לֵה
וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הֲלָא מִן קְדָם יֵי פּוּשְׁרוֹן
חֵלְמָנָא אֲשַׁתְּעוּ כַעַן לִי:

(ט) וַיֹּסֶפֶר שְׂרֵי-הַמְּשָׁקִים אֶת־חֵלְמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ
בְּחֵלְמוֹי וְהִנֵּה-גִפְנִן לְפָנַי:

ט וַיֹּאשְׁתְּעֵי רַב שְׁקֵי יְת חֵלְמָה לְיוֹסֵף וַאֲמַר
לֵה בְּחֵלְמֵי וְהָא גּוֹפְנָא קְדָמַי:

(י) וּבְגִפְנֵן שְׁלִשָּׁה שָׁרְיָגִם וְהוּא כְּפָרְחַת עֲלֵתָה נֹצָה
הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁבְּלִתֶיהָ עֲנָבִים:

י וּבְגוֹפְנָא תִלְתָּא שְׁבָשִׁין וְהִיא כַד אֲפָרְחַת
אֲפַקַת לְכַלְכִּין וְאֲנִיצַת גִּץ בְּשִׁילוֹ אֲתַקְלַתְהָ
עֲנָבִין:

ה"י א שָׁרְיָגִם • זְמוּרוֹת אֲרָפוֹת שְׁקוּרִין וַיִּדִי"ן. וְהוּא כְּפָרְחַת • דוּמָה לְפוּרְחַת. וְהִיא כְּפוּרְחַת, נֹדְמָה לִי
בְּחֵלְמוֹי כְּאֵלוֹ הִיא פּוּרְחַת, וְאַחַר הַפָּרַח עֲלֵתָה נֹצָה וְנַעֲשֶׂה סְמָדָר, אֲשַׁפְנִי"ר בְּלַע"ז, וְאַחַר כֵּן, הַבְּשִׁילוֹ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ה) וַיַּחֲלְמוּ חֵלֹם שְׁנֵיהֶם. לֹא הִיָּה זֶה
חֵלֹם אֶחָד הַשְּׁנֵיךָ לְשְׁנֵיהֶם, אֲלָא כִּי
פִירוּשׁ הַכְּתוּב: וַיַּחֲלְמוּ שְׁנֵיהֶם חֵלֹם.
כָּל אֶחָד וַחֲלוּמוֹ שְׁלוֹ. וְזֶה פְּשׁוּטוֹ שֶׁל
מִקְרָא. וּמְדַרְשׁוֹ, כָּל אֶחָד מֵהֶם אָבֵן
חֵלֵם 'חֵלֹם שְׁנֵיהֶם' (אֶת שְׁלוֹ וְאֶת שֶׁל
חֲבֵירוֹ). אִוְלָם לֹא הַחֵלֹם עֲצָמוֹ שֶׁל
חֲבֵירוֹ חֵלֵם, אֲלָא שְׁחֵלֵם אֶת חֵלְמוֹ
שְׁלוֹ וּפְתָרוֹן חֵלְמוֹ חֲבֵירוֹ. וְזֶה שְׁנַאמְר
לְאַחַר פְּתָרוֹן חֵלֹם שֶׁר הַמְּשָׁקִים (פסוק
ט) 'וַיֵּרָא שֶׁר הָאוֹפִים כִּי טוֹב פְּתָרֵי';
וְכִי מֵהֵיכָן יָדַע שֶׁפְתָרוֹנוֹ טוֹב וְנִכּוֹן?
אֲלָא שֶׁרָאָה בְּחֵלְמוֹ גַּם אֶת פְּתָרוֹן
חֵלֹם שֶׁר הַמְּשָׁקִים, וְכֵן לְהִיפָּק:
אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֵלְמוֹ. כָּל אֶחָד חֵלֵם
חֵלֹם הַדּוּמָה לַפְתָּרוֹן שְׁלוֹ, כְּלוֹמַר
מִחֻזָּה הַחֵלֹם הִיָּה מִתְדוּמָה וּמִשְׁתוּוָּה

הֵיטֵב עִם הַדְּבָר הָעֵתִיד לְבֹא עֲלֵיהֶם,
כְּפִי שֶׁפְתָר לָהֶם יוֹסֵף: תוֹרָה ו
(ו) זַעֲפִים. אֵין מִשְׁמַעוֹתוֹ שֶׁהָיוּ
כּוֹעֲסִים עַל אַחֲרִים, אֲלָא שֶׁהָיוּ עֲצָבִים
לְעַצְמָם; כְּמוֹ שֶׁמִּצְוָנו: 'וַיִּלְךְ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל עַל בֵּיתוֹ סַר וְזַעַף' (מלכים-א ב, מג)
[שֶׁב הַמֶּלֶךְ אֵל בֵּיתוֹ עֲצָב וּמִצְטַעֲר],
וְכֵן: 'זַעַף ה' אֲשָׂא כִי חִטָּאתִי לוֹ' (מִיכָה
ז, ט) [עַם יִשְׂרָאֵל מִצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין
וְעוֹנֵשׁ הַגְּלוּת וְאוֹמֵר, אֲשָׂא וְאֶסְבּוּל
הָעֲצָבוֹן וְהַצַּעַר, עַד אֲשֶׁר יִכּוּפֵר עוֹנֵי].
הָרִי שֶׁזַּעַף מִלְשׁוֹן 'עֲצָב: תוֹרָה ו
(י) שָׁרְיָגִם. הֵם זְמוּרוֹת אֲרוֹכוֹת,
עֲנִפֵי הַגֶּפֶן הָאֲרוּכִים שְׁקוּרִין וַיִּדִי"ן
בְּלַע"ז:
וְהוּא כְּפָרְחַת. 'כְּפָרְחַת' בְּכ"ף
הַדְּמִיוֹן, כְּלוֹמַר, הָרִי הִיא דוּמָה

לְפוּרְחַת. וַיִּלְכֵךְ נֶקֶט הַלְשׁוֹן 'וְהִיא
כְּפוּרְחַת', שֶׁהָרִי הִכַּל אֵינּוּ אֲלָא חֵלֹם,
וְכֹאמְר: כִּי הִיָּה נֹדְמָה לִי בְּחֵלְמוֹי
כְּאֵלוֹ הִיא פּוּרְחַת, וְכֵן הוּא הַמְּשָׁךְ
הַכְּתוּב: כְּאֵילוֹ 'עֲלֵתָה נֹצָה' וְהַבְּשִׁילוֹ
אֲשַׁבְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים' (רא"ם). וּמוֹטִיף רַש"י:
לֹא אֵירַע בְּחֵלֹם הִכַּל בְּבַת אַחַת, אֲלָא
כְּסִדְרָהּ הַטְּבָעִי שֶׁל צְמִיחַת הַגֶּפֶן:
תְּחִילָה הִיָּתָה 'כְּפוּרְחַת', שְׁהוֹצִיאָה
כְּעֵין פְּרָחִים, וְאַחַר הַפָּרַח 'עֲלֵתָה
נֹצָה' - הָעֲלֵתָה הַגֶּפֶן אֶת הַנֶּץ שֶׁלָּהּ,
כְּשֶׁהַפָּרַח נוֹפֵל וְהַפִּירוֹת חוֹנְטִים
וְנִיבְרִים, וְנַעֲשׂוּ הָעֲנָבִים סְמָדָר [=פְּרִי
כְּרָאשִׁית פְּרִיחָתוֹ], אֲשַׁפְנִי"ר בְּלַע"ז,
וְאַחַר־כֵּן 'הַבְּשִׁילוֹ' אֲשַׁבְּלוֹתֶיהָ
עֲנָבִים' וְנַעֲשׂוּ מוֹכְנִים וְרָאוּיִים
לְסַחֲיָטָה (רא"ם).

והיא פד אפרחת אפקת לבלבין, עד כאן תרגומו של פורחת. גץ גדול מפרח, פדכתיב: (ישעיה יח) "ובסר גומל יהיה נצה", וכתוב: (במדבר יז) "ויצא פרח והדר ויניצן ציץ".

יא וכפא דפרעה בידי ונסיבת ית ענביא ועצרית יתהון לכפא דפרעה ויהבית ית כפא על ידא דפרעה:

(יא) וְכֹסֶם פְּרַעֲהַ בְיַדִּי וְאַקְחָה אֶת־הָעֲנָבִים וְאַשְׁחַט אֹתָם אֶל־כֹּסֶם פְּרַעֲהַ וְאַתָּן אֶת־הַכֹּסֶם עַל־כַּף פְּרַעֲהַ:

כס"י - וְאַשְׁחַט • כְּתַרְגוּמוֹ: 'וְעֶצְרִית', וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה.

יב ויאמר לו יוסף זה פתגנו שלשת השנים שלשת ימים הם:

(יב) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פִּתְגָנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׁנִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם:

כס"י - שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם • סִמְנָן הֵם לָךְ לְשֹׁלֶשֶׁת יָמִים, וַיֵּשׁ מִדְרָשֵׁי אַגְדָּה הַרְבֵּה (חולין צב).

יג בסוף תלתא יומין נדברנה פרעה ית רישף ויתיבנה על שמושף ותתן כפא דפרעה בידה פהלקתא קדמאה די הוימא משקי לה:

(יג) בַּעֲדֹד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשׂא פְּרַעֲהַ אֶת־רֹאשָׁהּ וְהַשִּׁיבָהּ עַל־כַּנָּף וְנָתַתְּ כֹּסֶם־פְּרַעֲהַ בְיָדָהּ כַּמִּשְׁפָּט הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקָהוּ:

כס"י - יֵשׂא פְּרַעֲהַ אֶת־רֹאשָׁהּ • לִשׁוֹן חֲשׁבוֹן, כְּשִׁיפְקֵד שְׂאֵר עֲבָדָיו לְשָׁרְתָא לְפָנָיו בְּסַעֲדָה, יִמְנָה אוֹתָהּ עִמָּהֶם. כַּנָּף • בְּסִיסַת שְׁלָף וּמוֹשָׁבָהּ.

יד אלהן תדכרני עמך פד ייטב לך ומעבד פצן עמי טיבו ותדכר עלי קדם פרעה ומפקנני מן בית אסירא הדין:

(יד) כִּי אִם־זָכַרְתָּנִי אֶתָּךְ כַּאֲשֶׁר יֵיטֵב לָךְ וְעֵשִׂיתָ־נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל־פְּרַעֲהַ וְהוֹצֵאתָנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

והקמוזים הטמונים בהם (חולין צב): תורה יג **יֵשׂא פְּרַעֲהַ אֶת רֹאשָׁהּ**. נשיאת ראש' האמורה כאן, אין פרושה שירוממהו וינשאהו [כמו: ואת כל אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על השרים ועבדי המלך (אסתר ה, יא)], אלא **לשון חשבון** הוא [כמו: 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם' (שמות ל, יא)] ומשמעותו, קבלת המספר הכולל. וכך אמר יוסף: **כשיפקוד פרעה וימנה שאר עבדיו לשרת לפניו בסעודה, ימנה גם אותך עמם** ויכולו שמך בין אותם הראויים לשרתו: **כנה**. ה'פן' שלף, **בסיס שלף ומושבה**. כלומר, יחזירך למקומך (תפקידך) הקודם אשר עליו היית 'יושב' בקביעות: תורה יד

הראשון הוא פריחת הגפן ('פורחת'), והוא הלבוב המוכר בתרגום; השני הוא העלאת הנץ ('עלתה נצה'), והוא כֶּאֱשֶׁר הָעֲנָבִים נִיפְרִים, וְנִקְרְאִים סְמֵרָה; הַשְּׁלִישִׁי הוּא הַסְמוּךְ לְבִישׁוּלָם, וְנִקְרָא 'בוֹסֵר'; וְהַרְבִּיעִי הוּא בִישׁוּלָם הַמְּלֵא ('הבשילו אשכולותיה ענבים'). ולשר המשקים בחלומו נראו לו כל אלה בזה אחר זה: תורה יא **יֵשׂא וְאַשְׁחַט**. לשון סחיטה, שהיא הוצאת משקה מן הפירות ופתגומו באונקלוס: **'ועצרית' - וסחטתי** וְהַרְבֵּה יֵשׁ כְּדוּגְמָתוֹ **בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה**: תורה יב **יֵשׂא וְאַשְׁחַט**. לשון סחיטה, שהיא הוצאת משקה מן הפירות ופתגומו באונקלוס: **'ועצרית' - וסחטתי** וְהַרְבֵּה יֵשׁ כְּדוּגְמָתוֹ **בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה**: תורה יב **יֵשׂא וְאַשְׁחַט**. לשון סחיטה, שהיא הוצאת משקה מן הפירות ופתגומו באונקלוס: **'ועצרית' - וסחטתי** וְהַרְבֵּה יֵשׁ כְּדוּגְמָתוֹ **בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה**: תורה יב **יֵשׂא וְאַשְׁחַט**. לשון סחיטה, שהיא הוצאת משקה מן הפירות ופתגומו באונקלוס: **'ועצרית' - וסחטתי** וְהַרְבֵּה יֵשׁ כְּדוּגְמָתוֹ **בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה**: תורה יב **יֵשׂא וְאַשְׁחַט**. לשון סחיטה, שהיא הוצאת משקה מן הפירות ופתגומו באונקלוס: **'ועצרית' - וסחטתי** וְהַרְבֵּה יֵשׁ כְּדוּגְמָתוֹ **בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה**: תורה יב

ומוסיף רש"י: ומה שתרגם אונקלוס **יֵהִיָּא כַּד אַפְרַחַת אַפִּיקַת לְבַלְבִּין** - 'פרחה והוציאה לבלובים, לא בא לתרגם בכך את 'פורחת' ואת 'עלתה נצה', אלא **עד כאן** אינו אלא **תרגום של 'פורחת'**. כי הפריחה והלבוב אקד הוא. אבל **'גדול** הוא **מ'פרח' - כלומר, 'עלתה נצה'** האמור להלן, אינו הלבוב (שהוא הפריחה). אלא מאוקר הוא מן הפריחה, **פדכתיב** (ישעיה יח, ה) **'ובוסר גומל יהיה נצה'** [לאחר הנץ יגדל הענב עוד, ויהיה לבוסר. ובוסר הוא פרי סמוך להבשלתו], ולא נאמר 'ובוסר גומל יהיה פרחה', הרי שהנץ הוא אחר ה'פרח' וקודם ל'בוֹסֵר'. וכן **פתיב** (במדבר יז, כג) **'ויצא פרח, והדר - ולאחר מכן ויניצן ציץ'** [נמצאו ארבעה פרקים בגדילת הענבים:

כ"א כי אם זכרתני אתך. אשר אם זכרתני אתך, מאחר שייטב לך כפדתוני. ועשיתני נא עמדי חסד. אין נא אלא לשון בקשה: הרי אתה עושה עמי חסד.

טו ארי מגנב גנבנא מארעא דעבראי ואף הכא לא עבדית מדעם ארי שויאו יתי בבית אסירי:

(טו) כִּי־גִנַב גִּנְבֹתִי מֵאֶרֶץ הָעִבְרִים וְגַם־פָּה לֹא־ עֲשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי־שָׁמוּ אֹתִי בְּבוּר:

טז וחזא רב נחתומי ארי יאות פשר ואמר ליוסף אף אנא בחלמי והא תלתא סלין דחירו על רישי:

(טז) וַיֵּרָא שְׂרֵי־הָאֲפִים כִּי טוֹב פֶּתַר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אֲף־אֲנִי בַחֲלוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סְלֵי חֲרִי עֹלְרֵאשִׁי:

טז אובלי"ש, לתתם באותם סלים.

טז סלי חרי. סלים של נצרים קלופין חורין חורין, ובמקומנו יש הרבה, ודרך מוכרי פת פסגנין, שקורין אובלי"ש, לתתם באותם סלים.

יז ובסלא עלאה מכל מיכל פרעה עובד נחתום ועופא אכל יתהון מן סלא מעלוי רישי:

(יז) וּבַסֶּל הֶעֱלִיזוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרֹעָה מַעֲשֵׂה אִפֶּה וְהַעוֹף אֲכַל אֶתֶם מִן־הַסֶּל מֵעַל רֵאשֵׁי:

יח ואתב יוסף ואמר דין פשרנה תלתא סלין תלתא יומין אנון:

(יח) וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פֶּתְרִנִּי שְׁלֹשֶׁת הַסְּלִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם:

יט בסוף תלתא יומין יעדי פרעה ית רישף מנף ויצלוב יתף על צליבא ויכול עופא ית בשרף מנף:

(יט) בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְרֹעָה אֶת־רֵאשֶׁף מֵעֲלִיד וְתִלָּה אוֹתָךְ עַל־עֵץ וְאֲכַל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרְךָ מֵעֲלִיד:

כ ויהי ביומא תליתאה יומא בית ולדא דפרעה ועבד משתנא לכל עבדהי ואדפר ית ריש רב שקי וית ריש רב נחתומי כגו עבדהי:

(כ) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּדָת אֶת־פְּרֹעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל־עַבְדָּיו וַיִּשָּׂא אֶת־רֵאשֶׁי שַׂר הַמִּשְׁקִים וְאֶת־רֵאשֶׁי שַׂר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו:

כ"א יום הולדת את-פרעה. יום לדתו וקורין לו יום גינוסא. ולשון הולדת, לפי שאין הולד נולד אלא על ידי אחרים, שהחיה מילדת את האשה, ועל כן החיה נקראת מילדת, וכן: (יחזקאל טו) "וימולדותיך ביום הולדת אותך", וכן: (ויקרא י) "אחרי הפסח את הנגע", שפבוסו על ידי אחרים. וישא את-ראש וגו'. מנאם

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

שאומונתה בכף) היא המילדת את האשה, ועל כן החיה נקראת 'מילדת', כיון שהיא הגורמת ללידת הולד, ועל שם שהלידה נעשית בידי המילדת, נקרא היום הזה 'יום הולדת'. וכן מציינו עוד בלשון המקרא 'וימולדותיך ביום הולדת אותך' (יחזקאל טו, ד), ולא 'ביום לדתך'. וכן - דוגמא נוספת משורש אחר: 'אחרי הופכס את הנגע' (ויקרא יג, נה) - לפי שאין הכגד מתכפס מעצמו, אלא כפוסו נעשה על-ידי אחרים: וישא את ראש שר המשקים ואת

הענפים הרפים ועושים מהם סלים, ונקראים 'חורין' על שם שהם עשויים חורין חורין. ומוסיף רש"י: ובמקומנו יש הרבה פיוצא בהם, ודרך מוכרי פת פסגנין שקורין אובלי"ש (מיני מאפה) לתתם באותם סלים: תורה יז (כ) יום הולדת את פרעה. יום לידתו. וקורין לו ליום זה 'יום גינוסא'. ולמה נקרא בלשון 'הולדת' [ולא בלשון 'לדת'] - לפי שאין הולד נולד מאליו, אלא על-ידי אחרים המסייעים בלידתו, שהחיה (=האשה

(יד) כי אם זכרתני אתך. כ"י האמור כאן מתפרש בלשון 'אשר'. וכאילו נאמר 'אשר אם זכרתני אתך'. פלומר: כה יגדל מעמדך אצל המלה, עד אשר אם רק תזכרני, תוכל להוציאני מכאן, מאחר שייטב לך כפדתוני ויהיו דבריך נשמעים לו (רא"ם): ועשיתני נא עמדי חסד אין נא האמור כאן ובהרבה מקראות פיוצא בו [אלא לשון בקשה: תורה טו (טז) סלי חרי. סלים של נצרים (ענפים) קלופים, שהיו קולעים את

שיעור יומי לשבת קודש כ' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום – מ – פרשת וישב פה
עם שאר עבדיו, שהיה מונה המשרתים שישרתו לו בסעדתו, וזכר את אלו בתוכם, כמו: "שאו את ראש",
לשון מנין.

(כא) וישב את שר המשקים על משקהו ויתן הבוס
עליבך פרעה:

(כב) ואת שר האפים תלה באשר פתר להם יוסף:

(כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישפחהו:

הש"י ולא זכר שר המשקים • בו ביום. וישפחהו • לאחר מכאן, מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הזקק
להיות אסור שתי שנים, שנאמר: (תהלים מ) "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים", ולא
בטח על מצרים הקרויים רהב:

פפפ ק"ב פסוקים יב"ק סימן. חסלת פרשת וישב

הפטרה לפרשת וישב לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' קפח

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

לכטוח בהקב"ה לגמרי, וזהו שנאמר
(תהלים מ, ה) 'אשרי הגבר אשר שם ה'
מבטחו ולא פנה אל רהבים' [אשרי
האדם השם בה מבטחו, ואינו נדרש
לעזרת אנשים גאים בעלי כח ומעמד].
וחז"ל דרשוהו: ולא בטח על מצרים
הקרויים 'רהב' (ישעיה לז), והכתוב רומז
על יוסף, שהיה ראוי לו להמנע
מלבקש את עזרתם, ולשים רק בה'
מבטחו:

למה הוצרך להוסיף וישפחהו? אלא:
'ולא זכר' – אפילו בו ביום. בלומר,
כבר בצאתו מבית הסוהר לא שם לבו
לזכרו: וישפחהו. לאחר מכאן –
לאחר זמן ארוך, אז שכח שר המשקים
את יוסף לגמרי. ולמה עלתה לו ליוסף
כך, שישפחהו? מפני שתלה בו יוסף
בטחונו לזכרו (לעיל פסוק ד), לכן הוזקק
להיות אסור בבית הסוהר עוד שתי
שנים, בנוסף על מה שנגזר עליו
מתחלה. שכן לצדיק כמותו היה ראוי

ראש שר האפים בתוך עבדיו. מנאם
– מנה אותם יחד עם שאר עבדיו.
שהיה פרעה מונה שמותיים של
המשרתים שבהם הוא חפץ שישרתו
לו בסעודתו, וזכר את אלו בתוכם.
ולשון וישא' הוא כמו 'שאו את ראש'
כל עדת בני ישראל' וגו' (במדבר א, ה),
שהוא לשון מנין (כמו שפירש רש"י לעיל פסוק
א): תורה כא

(כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף
וישפחהו. אחר שנאמר 'ולא זכר',

שיעורי תהלים לשבוע פרשת וישב

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - י"ז כסלו מפרק פג עד סוף פרק פז</p>	<p>יום ראשון - י"ד כסלו מפרק עב עד סוף פרק עו</p>
<p>יום חמישי - י"ח כסלו מפרק פח עד סוף פרק פט</p>	<p>יום שני - ט"ו כסלו מפרק עז עד סוף פרק עח</p>
<p>יום שישי - י"ט כסלו פרק כ, מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	<p>יום שלישי - ט"ז כסלו מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>שבת קודש - כ' כסלו פרק כ, מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	

יום ראשון י"ד כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קס, דוד זמירות... עד עמ' 320, צרתו.

40 יסביר רבנו הזקן, שמה"מה גדלו מעשיך" יודעים את ה"מאד
41 עמקו מחשבותיך", כי הנה נודע, שכל העולמות עליונים
42 ותחתונים תלויים בךדקוק מצוה אחת, - בדקדוק אחד
43 שהתורה מדקדקת שהמצוה תיעשה באופן זה דוקא, הךך

44 משל: אם תכרבן -

45 שמקריבים, פשר -

46 נעשה יחוד עליון, -

47 בספירות ובעולמות

48 העליונים, ועולים כל

49 העולמות לקבל חיותם

50 ושפעם; ואם שנה, -

51 מדקדוק שהתורה דקדקה

52 בהלכות הקרבנות, שקבל

53 תדם - של הזוהר,

54 כשמאלו הךך משל, או

55 - שקיבל את הדם שלא

56 בכלי שרת פשר, או

57 שהיתה חציצה - או

58 נתפלה עליות

59 העולמות - שהיתה

60 צריכה להיות על ידי

61 הקרבן, ונתבטלו חיותם

62 ושפעם - שהיו מקבלים

63 על ידי הקרבן, מחי

64 תמים אין סוף ברוך הוא. וכן בתפלין פשרות, - שיהודי

65 מניח, מתגלים מחין עליונים דו"ג, - של זעיר אנפין

66 ומלכות ד"אצילות", שהם מקור תמים לכל העולמות,

67 ובךדקוק אחד - שאינו כראוי, נפסל - התפלין,

68 ומסתלקין המחין. וכהאי גונא - ובדוגמא זו, בךדקוקי

69 מצות לא תעשה. - שדקדוק בלא תעשה נוגע בכל

70 העולמות, והלכה, - ולכן, המתבונן מה גדלו מעשי ה'

71 שברבני העולמות וכל צבאם, ואיך כלם - כל העולמות,

72 בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה,

73 שהוא - הדקדוק שבתורה, הוא עמק מחשבה העליונה

74 וחקמתו יתברך, - ובמה מתבטא ביטול העולמות לגבי

75 הדקדוק שבתורה? אשר בךדקוק קל - שהוא מקיים את

76 המצוה כפי שנדרש מהדקדוק הקל, עולים כל העולמות

77 ומקבלים חיותם ושפעם, או להפך הם ושלום, - אם

78 אין הוא מקיים את המצוה כפי שנדרש מהדקדוק הקל, - אין

1 אחרי שבסימן הקודם ב"קונטרס אחרון" מוסבר, שהמצוות פועלות

2 בעולם גם ענין המשכת אלקות וגם ענין בירור הניצוצות, וכך גם שלימוד

3 הלכות התורה פועל שני הענינים האלה -

4 בא הסימן הנוכחי, בו יוסבר, שבהלכות התורה יש ענין שהוא למעלה

5 לגמרי מהעולם, עד שהעולם

6 לגביו אינו תופס מקום כלל.

7 הסימן הנוכחי מבוסס על מה

8 שחכמינו ז"ל אומרים,

9 שבשעה שדוד המלך החזיר

10 את הארון מהפלשתים, הביא

11 אותו על עגלה, שבכחו על

12 הציווי של "בכתף ישאו",

13 שצריכים לשאת את הארון

14 על הכתפים, ואשר היה זה

15 עונש על שקרא להלכות

16 התורה "זמירות" בפסוק

17 "זמירות היו לי חוקיך בבית

18 מגורי".

19 רבנו הזקן מסביר בסימן

20 הנוכחי, מדוע מגיע בכלל

21 עונש על קריאת התורה -

22 "זמירות", ואינו שייכות יש

23 לעונש השכחה שיש לשאת

24 את הארון בכתף - לקריאת

25 התורה והמצוות - "זמירות".

26 ביתר פירוט מוסברים ענינים אלה ב"לקוטי תורה", "אור התורה" וב"דרך

27 מצותיך" מצות "משא הארון בכתף".

28 "דוד, זמירות קרית להו כו"ג, - דוד - זמירות קראת להן?

29 להלכות התורה, ולכן בא העונש להיכשל בדבר שאפילו

30 תינקות של בית רבן יודעים אותו. הנה בזה"ב: - ישנו ביטוי

31 על תורה, שבהא דאורייתא ורננה כו"ג, - התורה היא שבת

32 ורננה להקדוש ברוך הוא, ולתבין, מהו השבח להקדוש

33 ברוך הוא בשנה אסור או מת? - במה מתבטא השבח

34 להקדוש ברוך הוא, להיקרא "שבחא דאורייתא" במה שההלכה

35 שבתורה פוסקת שדבר זה אסור או שדבר זה מותר? הנה הוא

36 על הךך: - מה שכתוב: "מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו

37 מחשבותיך". - שלכאורה, הרי בתחילה ישנן המחשבות

38 ולאחר מכן באים המעשים, מדוע, איפוא, כתוב תחילה "מה

39 גדלו מעשיך" ולאחר מכן "מאד עמקו מחשבותיך"? אלא,

קונטרס אחרון

דוד זמירות קרית להו כו'. הנה בזהר שבחא

דאורייתא ורננה כו' ולהבין מהו השבח להקב"ה

כשזה אסור או מותר הנה הוא ע"ד מה גדלו מעשיך

ה' מאד עמקו מחשבותיך. כי הנה נודע שכל

העולמות עליונים ותחתונים תלויים בדקדוק מצוה א'

ד"מ אם תכרבן כשר נעשה יחוד עליון ועולים כל

העולמות לקבל חיותם ושפעם. ואם שינה שקיבל

הדם בשמאלו ד"מ או שלא בכלי שרת כשר או

שהיתה חציצה אזי נתבטלה עליות העולמות וחיותם

ושפעם מחיי החיים א"ס ב"ה וכן בתפלין כשרות

מתגלים מוחין עליונים דו"ג שהם מקור החיים לכל

העולמות ובךדקוק אחד נפסלין ומסתלקין המוחין וכה"ג

בךדקוקי מצות ל"ת והלכה המתבונן מה גדלו מעשי

ה' שברבני העולמות וכל צבאם ואיך כולם בטלים

במציאות לגבי דקדוק א' מדקדוקי תורה שהוא עומק

מחשבה עליונה וחכמתו ית' אשר בדקדוק קל עולים

כל העולמות ומקבלים חיותם ושפעם או להיפך ח"ו

1. סוטה לד, א. 2. ראה זח"ב ח, ב. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפרט יש ו' חלוקות מותר כשר טהור (והפטור? תניא ספנ"ב) והפכם כמפורש בכ"מ גם בתניא. - ג"ל דקט דוקא ב' "אסור או מותר" דזהו ענין השווה ועיקרי בכהנ"ל: אסור (בידי הסט"א) כו', מותר (שלכן נק' כך - כבתניא נפרק ז'). וראה גם שם פרק ח"ו". 4. תהלים צב, י. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מאגה"ת בסופה. וצע"ק". 6. הרבי מציין כאן, ש"קיבל הדם בשמאל" הוא "שינוי באדם"; "שלא בכלי שרת" - הוא שינוי "בכלי". ועל "או שהיתה חציצה" - מציין הרבי: "ישני הנ"ל בלא שינוי". כמה סוגים בחציצה, ביניהם: חציצה בין הכהן לכלי השרת (זבחים כד, א במשנה); חציצה בין הכהן לריצפה (גמרא שם טו, ב) וחציצה בין הכהן לבגדיו, "בגדי כהונה" (זבחים יט, א).

- 1 לעולמות העליה שלהם ואין הם מקבלים חיותם. ולגבי
2 לאיתעשה - פועל הדבר ירידה חס ושלום בכל העולמות.
3 ומוזה נתבונן גדלת
4 עמק מחשבתו ותבונה,
5 שהוא בכחית גלי
6 גבול ותכלית, ומעלתה
7 - של המחשבה העליונה,
8 שהיא למעלה לאין קץ
9 ותכלית על מעלות
10 חיות כל העולמות,
11 שכל חיותם שופע
12 מדקדוק אחד ממנה, -
13 מעומק המחשבה העליונה, שהוא - הדקדוק האחד, נמשך
14 ממקורו, הוא עמק מחשבתו ותבונה, - שעומק מחשבתו

קונטרס אחרון

- ומזה נתבונן גדולת עומק מחשבתו ית' שהוא בבחי' בלי גבול ותכלית ומעלתה לאין קץ ותכלית על מעלות חיות כל העולמות שכל חיותם שופע מדקדוק אחד ממנה שהוא נמשך ממקורו הוא עומק מחשבתו ית' כמו שער האדם הנמשך ממוחו עד"מ וכנודע מהתיקונים והאדר"ר. וזאת היתה שמחת דהע"ה שהיה מוזר ומרנן לשמח לבו בעסק התורה בעת צרתו
- העולם על כל אירועיו אין להם שום ערך לגבי דקדוק אחד של תורה.

יום שני ט"ו כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 320, אך מה שהי'... עד עמ' קסא, ע"ש.

- 29 אך מה שהיה - דוד, משתבח בתהלת התורה במעלתה זו,
30 - שבדקדוק אחד של תורה תלויים כל העולמות, ואמר:
31 "זמירות היו לי כו" -
32 חוקיך⁷ - נענש על זה,
33 ואמר לו הקדוש ברוך⁸

קונטרס אחרון

- 34 הוא "זמירות קרית
35 להו"?! - זמירות אתה
36 קורא להם? משום
37 שפאמת מעלתה זו, -
38 של תורה, שכל
39 העולמות בטלים לגבי
40 דקדוק אחד ממנה, היא
41 - רק, מבחינת אחרים -
42 החיצוניות, של עמק
43 המחשבה, כמו שכתוב
44 במקום אחר⁹ בשם
45 הארזי"ל על מאמר
46 רז"ל: "נובלות חכמה
47 שלמעלה - תורה".
48 שהתורה היא ה"נובלות"
49 (וטפלה) בלבד מחכמה
50 שלמעלה, כלומר, היא בחינת "אחוריים" בלבד, החיצוניות של
51 חכמה שלמעלה. אבל פנימיות שבעמק, - המחשבה
52 העליונה, שהוא פנימיות התורה - היא מיוחדת לגמרי
53 באור-אין-סוף ברוך-הוא המלבש בה בתכלית היחוד,
- אך
מה שהיה משתבח בתהלת התורה במעלתה זו ואמר
זמירות היו לי כו' נענש ע"ז וא"ל הקב"ה זמירות
קרית להו משום שבאמת מעלתה זו שכל העולמות
בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה היא מבחי' אחוריים
של עומק המחשבה כמו"ש במ"א בשם הארזי"ל על
מארו"ל נובלות חכמה שלמעלה תורה. אבל פנימיות
שבעומק שהוא פנימיות התורה היא מיוחדת לגמרי
באור א"ס ב"ה המלוכש בה בתכלית היחוד ולגבי
א"ס ב"ה כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש
כי אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' והלכך גם
לפנימיות התורה אין לשבחה כלל בתהלת חיות כל
העולמות מאחר דלא ממש חשיבי ובבחי' פנימיותה
אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו אלא כביכול שמחת
לב ושעשוע המלך הקב"ה שמשותעשע בה כי אלקים
הבין דרכה וידע מקומה ומעלתה בידיעת עצמו
- פנימיות התורה, אינה שמחת לבב אנוש ושעשועיו, אלא
בביכול שמחת לב ושעשוע המלך הקדוש ברוך-הוא
שמשותעשע בה, "כי" - רק, אלקים הבין דרכה וידע
מקומה ומעלתה, - שהוא יודע אותה בידיעת עצמו

7. תהלים קיט, נד. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אגה"ק סי"ט". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (בלקו"ב ח"א ע' תפ"ה):
"ב"ר פי"ז, ה. שם פמ"ד, יז. ונתבאר בע"ח שער הכללים ספ"א ובכ"מ". 10. נוסח ברכות השחר - ע"פ תרבי"ר פכ"א. 11. ל' הכתוב - איוב כח, כג.

35 שחוק ושעשועים בתבל (בעולם) ובבני אדם, כי התורה נתנה
 36 בְּבַחֲנֵינָה פְּנִימִיּוֹת וּבַבְּחִינָה שֶׁל פְּנִימִיּוֹת וּבַבְּחִינָה שֶׁל
 37 חִיצוֹנִיּוֹת, בְּדַכְרֵיב - כמו שכתוב, בְּמַגְלָה עֵפֶה דִּבְרֵיהֶּ: 18
 38 "וְהָיָא בְּתוֹכָהּ פְּנִימִיּוֹת וְאֲחֹרֶי." - בבחינת "פנים" ופנימיות,
 39 ובבחינת "אחור" וחיצוניות. וּלְפִי שְׁתַּפְּס
 40 דְּוָד - ושיבח את התורה,
 41 בְּבַחֲנֵינָה אֲחֹרִימ, -
 42 שהתורה היא "זמירות",
 43 שזה מוסב על "אחוריים",
 44 החיצוניות של התורה,
 45 שיש לה שייכות לעולם
 46 והיא חיות העולם, לְכָךְ -
 47 לכן, נַעֲנֵשׁ בְּשִׁכְחָה,
 48 הַבָּאָה מִן בְּחִינַת
 49 אֲחֹרִימ, - דבר שהוא
 50 בפנימיות ומתעצם, לא
 51 שייכת בו שכחה, כי אם
 52 בדבר שהוא רק בבחינה
 53 של "אחוריים" וחיצוניות
 54 - שייך בו שכחה, וְנַעֲלָם
 55 מִמֶּנּוּ לְפִי שְׁעָה מָה
 56 שְׁבִיבָה: 19 "עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בְּכַתְּפֵי יִשְׂרָאֵל" - שיש
 57 לשאת את הארון על הכתפיים ולא בעגלה כפי שעשה דוד,
 58 והכוונה בנשיאת הארון על הכתפיים, היא לְחַבֵּר וּלְיַחַד אֶת
 59 הַ"כְּתִיבִים", שֶׁהֵן בְּחִינַת אֲחֹרִימ, אֶל "עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ", היא
 60 חֲכָמָה עֲלֵיָהּ, - "חכמה" נקראת "קדש", בְּבַחֲנֵינָה פְּנִימִיּוֹת,
 61 שְׁמֻשָּׁם - מ"חכמה עילאה" שבבחינת "פנים", נִמְשָׁכּוּ הַלּוּחֹת
 62 שְׁבָאָרוֹן, כְּמוֹ שְׁבִיבָה: 20 "בְּתוֹכֵיהֶם מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם כּוֹ",
 63 וְכְמוֹ שְׁבִיבָה בִּירוּשָׁלַיִם דְּשִׁקְלִים: 21, שְׁלֵא הִיָּתָה בְּהֵן -
 64 בלוחות, בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת וְאֲחֹרֶי, - אלא הם היו "פנים" בלבד,
 65 הרי, הכוונה בנשיאת הארון על הכתפיים היתה, לחבר את
 66 ה"כתפיים" והחיצוניות, לבחינת "פנים" של הלוחות, עֲזֵן שָׁם -
 67 בירושלמי:
 68

1 כְּבִיכּוֹל, - שבידיעת עצמו הוא יודע את התורה שהיא דבר
 2 אחד כביכול אתו יתברך, אֲבָל "נַעֲלָמָה מַעֲיֵנִי כָּל חַיִּים", כְּמוֹ
 3 שְׁבִיבָה: 13, "וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ", דְּהֵינּוּ בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹתָהּ, -
 4 פנימיות התורה, כְּמוֹ שְׁבִיבָה: 14, - ב"אגרת הקודש" סימן
 5 י"ט, בְּשֵׁם הָאֲרִיז"ל. וְהוּ
 6 שְׁאִמֵר הַכְּתוּב: 14:
 7 "וְאֵהִיָּה אֲצִלוּ וְכוּ": 15
 8 "שְׁעִשׂוּעִים", אֲצִלוּ דְּוָקָא. 2
 9 - תורה שאומרת שהיא
 10 "שעשועים", הרי זה
 11 "אצלו", אצלו יתברך
 12 בלבד, כפי שהפסוק
 13 מתחיל "ואהי' אצלו
 14 אמון" ולאחר מכן הוא
 15 אומר "ואהי' שעשועים",
 16 כך גם מה שכתוב על
 17 התורה "מִשְׁחַקְתָּ לְפָנָיו",
 18 לְפָנָיו דְּוָקָא, דְּהֵינּוּ
 19 בְּבַחֲנֵינָה פְּנִימִיּוֹתָהּ, -
 20 שפנימיות התורה
 21 "משחקת לפניו" לפני
 22 פנימיות "אין סוף". להלן
 23 יסביר רבנו הזקן, שמדריגה גבוהה זו בתורה, כפי שהיא
 24 "שעשועים אצלו", באה להיות מזון לנשמות ישראל, שלכן
 25 נקראת התורה "אמון" - "אומן", "פדגוג" המפרנס את הילד, כך
 26 נקראת התורה ש"אצלו" בשם "אומן" ו"פדגוג" לנשמות. וְעַל
 27 זֶה - על מדריגה גבוהה זו שבתורה, אִמֵר - הפסוק וְאֵהִיָּה
 28 אֲצִלוּ אֲמוֹן - אֶל תַּקְרִי "אֲמוֹן" אֶלָּא "אֲמוֹן" כּוֹ: 16. -
 29 "פדגוג" המפרנס את הילד - מדריגה זו בתורה באה להיות
 30 מקור לנשמות כפי שהן למעלה מהעולם, אך לא שממדריגה זו
 31 בתורה תהיה חיות העולם, שהיא מה"אחוריים" וחיצוניות בלבד
 32 ולא מפנימיות. וְעַל בְּחִינַת אֲחֹרִימ - שבתורה, אִמֵר: 17. -
 33 להלן בפסוק שם: "מִשְׁחַקְתָּ בְּתַבֵּל אֲרָצוֹ, וְשַׁעֲשׂוּעֵי אֶת בְּנֵי
 34 אֲדָם", - "שה"אחוריים" והחיצוניות של תורה הוא ענין של

קונטרס אחרון

כביכול אבל נעלמה מעיני כל חי כמ"ש לפני לא יראו דהיינו בחי' פנימיותה כמ"ש בשם האריז"ל. וזש"ה ואהי' אצלו שעשועים אצלו דוקא. משחקת לפניו לפניו דוקא דהיינו בבחי' פנימיותה וע"ז אמר ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אומן כו' ועל בחי' אחוריים אמר משחקת בתבל ארצו ושעשועי את בני אדם כי התורה ניתנה בבחי' פנים ואחור כדכתיב במגילה עפה דוכרי' והיא כתובה פנים ואחור ולפי שתפס דוד בבחי' אחוריים לכך נענש בשכחה הבאה מן בחי' אחוריים ונעלם ממנו לפי שעה מ"ש עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו לחבר וליוחד את הכתפיים שהן בחי' אחוריים אל עבודת הקדש היא ח"ע בבחי' פנים שמשם נמשכו הלוחות שבארון כמ"ש כתובים משני עבריהם כו' וכמ"ש בירושלמי דשקלים שלא היתה בהן בחי' פנים ואחור ע"ש:

יום שלישי ט"ז כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קסא, וצדקה כנחל איתן... עד עמ' 322, א"ם ב"ה.

74 הרבי: שצריך עיון כיצד בא סימן זה (וכן מספר סימנים נוספים) בחלק זה
 75 (שב"תניא) של "קונטרס אחרון".
 76 הרבי מציין עוד, שהענינים הנידונים בסימן זה - מוסברים גם (ביתר פירוט)
 77 ב"לקוטי תורה", בתחילת פרשת ראה, ובמאמר דיבור המתחיל "אמר ר'
 78 יהושע בן לוי בכל יום כו" משנת תרפ"ח ש"כ אקדמו"ר מוהרי"צ צ"ע.

69 בסימן זה שב'קונטרס אחרון" מוסברת מעלה נעלית בצדקה, שעושה
 70 יהודי כלי שהביטול העצמי של בחינת "חכמה" שבנשמה (שלמעלה
 71 לגמרי משכל והשגה) יאיר בפנימיות נקודת הלב שלו.
 72 בהתאם לתוכן זה, היה מתאים יותר מקומו של סימן זה ב"אגרת
 73 הקודש", וכפי שכבר הוזכר בפתיחה ללימוד "קונטרס אחרון", מציין אכן

12. איוב כח, כא. 13. תשא ל, כג. 14. משלי ח, ל. 15. בתניא שלפנינו ליתא לתיבת "וכו", וניתוספה כאן ע"פ "לוח התיקון" לכ"ק אדמו"ר שליט"א. 16. ב"ר בתחלתו. 17. משלי שם, לא. 18. ראה זכרי' ה, ב (יחזקאל ב, ט-י). הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צע"ק שיש לפני זה". 19. נשא ז, ט. וראה סוטה לה, א. 20. תשא לב, טו. 21. פרק ו' הלכה א'.

45 עבדי, יתגלה אז אור-אין-סוף ברוך-הוא ויחודו יתברך תוף
 46 פנימיות נקדת הלב, על ידי המשכת "נחל איתן", הוא
 47 הארת חכמה עלאה, - חכמה עליונה, שיאיר בפנימיות הלב,
 48 לבטל ביחודו יתברך בתכלית מעמקא דלבא, - מעומק
 49 הלב, אחרי הסרת
 50 הערלה - ערלת הלב,
 51 מתאוות הנשמייות וכו'.
 52 - כשתוסר ה"ערלה"
 53 (ככתוב? - "זמלתם את
 54 ערלת לבבכם", "ומל ה'
 55 אלקיך את לבבך") לא
 56 תהיה הסתרה על פנימיות
 57 הלב ועל הביטול העצמי
 58 של הנשמה להקדוש ברוך
 59 הוא הבא מבחינת "חכמה"
 60 שבנפשו, שבה ישנו
 61 ה"תוקף" של עצם
 62 הנשמה, ויש בה ה"קושי"
 63 שלא להשתנות. דבר שבא
 64 בירושה מהאבות, שבכך
 65 מתבטא ענין ה"יושן",
 66 כנזכר לעיל שלשה
 67 הפירושים ב"איתן", הרי
 68 לעתיד יאיר הגילוי של
 69 "חכמה" בפנימיות נקודת
 70 הלב, שהלב ירגיש את
 71 הביטול העמוק והעצמי
 72 אל הקדוש ברוך הוא שמצד חכמה שבנפש ומצד הגילוי של
 73 "חכמה" שלמעלה. והנה, - גם עתה בגלות החל הנה, - לפי
 74 הפסוק בעובדיה¹⁰, והפירוש הוא או "החל" מלשון "חיל", או
 75 מלשון "גיא", יש גם פן עצה יעוצה להאיר קצת אור ה'
 76 מבחינת "איתן" לתוך נקדת פנימיות הלב בעין לעתיד,
 77 והיינו על ידי שמעורר על ניצוץ אלקות שבנפשו בחינת
 78 רחמים רבים העליונים. - הבלתי מוגבלים, כי באמת, כל זמן
 79 שאין האדם זוכה שיתגלה אור ה' מבחינת "איתן" בנקדת
 80 פנימית לבבו, לבטל ביחודו יתברך מעמקא דלבא - מעומק
 81 הלב, עד גלות הנפש ממש - הרי, כל זמן שאין האדם זוכה
 82 לכך - אזי באמת יש רחמנות גדולה על הניצוץ שבנפשו.
 83 כי הניצוץ נמשך מבחינת חכמה עלאה - חכמה עליונה,
 84 ממש, וכש-הניצוץ אינו יכול להאיר מבחינתו - שהיא
 85 בחינת "חכמה" שהיא ביטול מלא להקדוש ברוך הוא, לתוף
 86 פנימיות הלב, ששם - בפנימיות הלב, מקום גלוי הארה זו -
 87 של הניצוץ של "חכמה", הרי, כל זמן שאינו יכול להאיר
 88 מבחינתו במקום שעליו להאיר, הרי זה בבחינת גלות ממש -

1 "וצדקה כנחל איתן" (בעמוס סוף סימן ה) - בפסוק נאמר
 2 שם: "יגל כמים משפט", שהמשפט שהיה מוסתר ונעלם - יתגלה
 3 כמו מים (המתגלים מעומק האדמה), וצדקה תתגלה בחזק כמו
 4 נחל האיתן שהוא נחל חזק הזורם בחזקה, פרוש, - הדברים
 5 ברוחניות ופנימיות
 6 הענינים, הוא כמו ש"נחל
 7 איתן" הוא המשכה
 8 הנמשכת מבחינת
 9 "איתן", - "נחל" הוא
 10 המשכה, כנחל הנמשך,
 11 ומדיכין באה ההמשכה -
 12 מ"איתן", מבחינת
 13 "חכמה". חכמה נקראת
 14 "איתן". וכידוע² שלשה
 15 פירושים ב"איתן": "איתן"
 16 מלשון תוקף, "איתן"
 17 מלשון קשה³ ו"איתן"
 18 מלשון יושן⁴. ושלשה
 19 ענינים אלה ישנם בבחינת
 20 "חכמה" שבנשמת יהודי
 21 ומרומים באות יו"ד,
 22 שהיא בחינת "חכמה",
 23 וביו"ד ישנה הנקודה של
 24 היו"ד וקוץ העליון וקוץ
 25 התחתון, ששהיא - בחינת
 26 ה"איתן" - חכמה - כפי
 27 שהיא נמשכת בבחינת
 28 "נחל", היא, בחינת "נקדה בהיכלא"⁵ - בלשון הקבלה, "נקודה
 29 בהיכלא" היינו שמנקודת ה"חכמה" נמשך בהיכל ה"בינה", או
 30 כפי שמהביטול העצמי שבנשמה מבחינת "חכמה" (שלמעלה
 31 מהביטול והאהבה של ההשגה וההתבוננות של "בינה") נמשך
 32 בנקודה הפנימית של הלב, שהיא ה"היכל" להמשכה זו
 33 שם "חכמה", ו"תרין ריעין וכו"⁶, - "דלא מתפרשין" - כפי
 34 שנקראות "חכמה" ו"בינה" של הספירות למעלה, שה"חוד"
 35 שלהן הוא תמידי לשם קיום העולם, לכן הן נקראות "תרין ריעין
 36 דלא מתפרשין", שני חברים שאינם נפרדים, ואותיות "איתן"
 37 משמשות לעתיד, - כשרוצים להשתמש, בלשון הקודש, באות
 38 המציינת את המלה לעתיד, משתמשים באחת מארבע האותיות:
 39 אלף, יו"ד, תי"ו ונון; "אפעל", "יפעל", "תפעל" ו"נפעל".
 40 משמעות הדבר ברוחניות היא, שהמלה "איתן" מורה על גילוי
 41 שלעתיד, שלעתיד יתגלה גילוי כזה, פרוש: אָנָּא עֲתִיד
 42 לְאַתְגְּלִיאַ, - אני עתיד להתגלות, כעת אני בהעלם ולעתיד זה
 43 יתגלה, כמו שכתוב⁸: "הנה ישביל עבדי וגו'", - "ישביל"
 44 בלשון עתיד, והיינו ש- בביאת המשיח, שעליו נאמר "שכיל

קונטרס אחרון

וצדקה כנחל איתן (בעמוס סוף ה'). פי' כמו שנחל
 איתן הוא המשכה הנמשכת מבחי' איתן
 שהיא בחי' נקודה בהיכלא ותרין ריעין וכו' ואותיות
 איתן משמשות לעתיד פי' אנא עתיד לאתגליא כמו"ש
 הנה ישביל עבדי וגו' והיינו שיתגלה אז אור א"ס ב"ה
 ויחודו ית' תוך פנימיות נקודת הלב ע"י המשכת
 נחל איתן הוא הארת חכמה עילאה שיאיר בפנימיות
 הלב ליבטל ביחודו ית' בתכלית מעומקא דלבא אחרי
 הסרת הערלה מתאוות הגשמייות וכו'. והנה עתה
 בגלות החל הוזה יש ג"כ עצה יעוצה להאיר קצת
 אור ה' מבחי' איתן לתוך נקודה פנימיות הלב כעין
 לעתיד והיינו ע"י שמעורר על ניצוץ אלקות שבנפשו
 בחי' רחמים רבים העליונים כי באמת כל זמן שאין
 האדם זוכה שיתגלה אור ה' מבחי' איתן בנקודת פנימית
 לבבו ליבטל ביחודו ית' מעומקא דלבא עד כלות
 הנפש ממש אזי באמת יש רחמנות גדולה על הניצוץ
 שבנפשו כי הניצוץ נמשך מבחי' חכמה עילאה ממש
 וכשאינו יכול להאיר מבחינתו לתוך פנימיות הלב
 ששם מקום גילוי הארה זו ה"ו בבחי' גלות ממש

1. פסוק כד. 2. סה"מ תש"ג ע' 71 ואילך. 3. משנה סוטה פ"ט מ"ה. 4. כמ"ש (מיכה ו, ב) "והאיתנים מוסדי הארץ". 5. ראה זח"א כ, א. 6. זח"ג ד, א. 7. ראה לקו"ת ראה יח, ד. 8. ישע"י נב, יג. 9. עקב י, טז; נצבים ל, ו. 10. א, כ.

28 מלתא, – תלויה דוקא בהתעוררות שלמטה, דהיינו –
 29 ה"אתערותא דלתתא" כדי להמשיך הרחמים העליונים
 30 מתבטאת על ידי התעוררות רחמים רבים – לא "רחמים"
 31 סתם, כי אם "רחמים רבים", בלב – בני ישראל, שהם רחמנים
 32 וגומלי חסדים, להשפיע
 33 למטה השפעה גשמיות
 34 – לתת זקב וקספ וכו'.
 35 ולכן פעלת הצדקה היא
 36 פעלת "נחל איתן" ממש.
 37 – שכן, על ידי
 38 ה"אתערותא דלתתא" של
 39 צדקה נמשכים האהבה
 40 והביטול מ"איתן"
 41 שבנשמה, שתתגלה על
 42 ידי ה"נחל" בפנימיות
 43 נקודת הלב. להלן יסביר
 44 רבנו הזקן, שאל לה
 45 לצדקה להיות מוגבלת ומדודה, אלא בלי גבול, כאדם כשנוגע
 46 לו חיי נפשו הרי לא יגביל את עצמו שיתן רק סכום כך וכך; אלא
 47 אדם במצב כזה מוכן לתת הכל עבור חיי נפשו. כך צריך להיות
 48 גם כאשר נוגע לחיי ה"נפש האלקית", שהצדקה תהיה בלי גבול.
 49 ובלשון רבנו הזקן: וְהִנֵּה, מוֹדַעַת זֹאת – הרי ידוע, מֵה
 50 שְׁכָתוּב¹⁵: "כִּי עוֹר בְּעֹר עוֹר"¹⁶ – כלומר, באבר אחד יגן אדם
 51 על אבר שני, וְכָל אִשָּׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעֹר נַפְשׁוֹ – להציל את
 52 נפשו, ובענינו הכוונה לנפש האלקית, – שצריך אדם להיות
 53 מוכן לתת כל אשר לו עבור הנפש האלקית, לְהַאֲרִיחַ בְּאוֹר
 54 הַחַיִּים אֵינְסוּף בְּרוּחֵיהוּא¹⁷:

1 שענין הגלות הוא, שלא יכולים לגלות את הכוחות שיש לו. ועל
 2 יְדֵי רַחֲמִים רַבִּים הַעֲלִינִים – הנמשכים על הנפש, יוצא
 3 מִהַגְלוֹת וְהַשְׁבִּיחַ, ומאיר לתוך נקודה פנימיות הלב בחינת
 4 אֶהְבֶּה רַבָּה זו, – עד כלות הנפש ליחודו יתברך, בְּנוֹדַע מֵמָה
 5 שְׁכָתוּב¹¹: "לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר
 6 פָּדָה אֶת אֲבְרָהָם", –
 7 בהתאם לפירוש המדרש¹²
 8 הכוונה היא, שאברהם
 9 נפדה וניצול בזכותו של
 10 יעקב, בזכות שהיה צריך
 11 לצאת ממנו יעקב.
 12 וברוחניות, בעבודת ה',
 13 הכוונה היא¹³, שבשעה
 14 שמדת אברהם, מדת
 15 החסד והאהבה, היא
 16 בהעלם, ויש לפדותה
 17 ולגלותה (לגלות את
 18 האהבה) הרי מי הוא הפודה והמגלה? – הרי זה יעקב, מדת
 19 הרחמים. וְכֹמוֹ שְׁנִתְבְּאָר בְּלִקְוֵי אֲמָרִים – תניא חלק א', פָּרָק
 20 מֵה. – כיוון שמדובר כאן שהרחמים הם רחמים העליונים,
 21 צריכה הרי להיות על כך "אתערותא דלתתא" (התעוררות
 22 מלמטה), ו"אתערותא דלתתא" כזו שתמשיך הרחמים העליונים
 23 עד למטה – עליה להיות מהענינים שלמטה ממש. רבנו הזקן
 24 יסביר להלן, שה"אתערותא דלתתא" על כך היא – ענין הרחמים
 25 של אדם הבא בפועל במעשה הצדקה עם ענינים גשמיים.
 26 ובלשון רבנו הזקן: וּמוֹדַעַת זֹאת¹⁴, כִּי אֶתְעֹרְתָא דְלְעִילָא –
 27 התעוררות מלמעלה, בְּאֶתְעֹרְתָא דְלְתַתָּא דְיֻקָּא תְלִיא

יום רביעי י"ז כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 322, הגה לא טובת... עד עמ' 324, וד"ל.

66 רבנו הזקן גם מציין, שענין ההתבוננות בתפלה בכוונה לגלות את
 67 האהבה להקדוש ברוך הוא, האהבה המסותרת בכל אחד מ ישראל –
 68 הוא חיוב מן התורה, שכן, בכך מתבטאת מצות "ואהבת" – להתבונן כדי
 69 לעורר ולגלות את האהבה.
 70 הִנֵּה, לֹא מוֹכַח
 71 הַשְּׂמוּעָה, שְׂמַעֲתִי וְתִרְנֵנִי
 72 בְּמִנִּי, – אומר רבנו הזקן,
 73 אֲשֶׁר עִם ה' מְעַבְרִים
 74 מִלְּפָנֵי הַתְּבָה – אינם
 75 מרשים לגשת עוד פעם
 76 ל"עמוד", את הָאִישׁ הַחֲפִיץ בְּחַיִּים וְאֲרִיכוֹת יָמִים שָׁל בָּל

55 בסימן זה, מוכיח רבנו הזקן חסידים מבית הכנסת של אנשי שלומנו.
 56 שאינם מרשים לגשת ל"עמוד" שליח ציבור המאריך בתפלה, בגלל
 57 שאחד מהם ממחר לגמור את התפלה, כי הוא מוכרח ללכת.
 58 רבנו הזקן אומר, שמוטב היה לו אפילו לא לשמוע "קדושה" ו"ברכו"
 59 (כשאין הוא יכול בשום אופן
 60 להתמנהמה יותר) מאשר
 61 להפריע לאחרים להאריך
 62 בתפלה, שכן, אריכות התפלה
 63 היא ענין של חיים, ונותנת
 64 אריכות ימים, וכשמפריעים
 65 לאחרים באריכות התפלה – הרי יורדים לחייהם.

קונטרס אחרון

הִנֵּה לֹא מוֹכַח הַשְּׂמוּעָה שְׂמַעֲתִי וְתִרְנֵנִי אֲשֶׁר עִם ה' מְעַבְרִים מִלְּפָנֵי הַתְּבָה הָאִישׁ הַחֲפִיץ בְּחַיִּים וְאֲרִיכוֹת יָמִים שָׁל כָּל אִנְשׁ שְׂבַמְקַדֵּשׁ מַעַט ל"עמוד", את הָאִישׁ הַחֲפִיץ בְּחַיִּים וְאֲרִיכוֹת יָמִים שָׁל בָּל

11. ישע' כט, כב. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בכתוב "בית יעקב" אבל בסנה' (יט, סע"ב) ובב"ר (פס"ג, ב) מפרש בפשטות זה "יעקב פדה את אברהם". וכן הובא הל' בכ"מ. - וכהפירוש תיכף בהמשך כתוב זה עצמו (הובא בסנה' שם וכו') לא עתה ביקש יעקב גו'". 12. ראה ב"ר שם. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמ"ש בלקו"א פמ"ה". 14. זח"א, פח, א. ובכ"מ. 15. איוב ב, ד. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באגה"ק סוסט"ו הובא גם "עור בעד עור" משא"כ בסוס"י. ועד"ז בכ"מ. ואולי י"ל: עור בעד עור - ה"ז צדקה בהגבלה (כפשטות) והובא רק כשמדובר (גם) בצדקה זו". 17. סיום האגרת נדפס באגרות קודש אדו"ו (קה"ת, תש"מ) ע' צה. 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ ש"א ב, כד. ולהעיר אשר שם מדובר ע"ד קרבנות, ועיכוב יחוד זוי"ן (שבת נה, ב) - תפלה יחוד שכינה וקוב"ה".

1 אַנְשֵׁי שְׁלוֹמִינוּ שֶׁבְּמִקְדָּשׁ מְעַט – של בית הכנסת, הָהָה שֶׁל
2 אַנְשֵׁי, – אנשי שלומנו, שעל ידי תפלתו באריכות בתור שליח
3 ציבור, ועל ידו גם כל השאר מתפללים באריכות – הוא מביא
4 להם חיים ואריכות ימים, בְּמֵאֵמַר רַז"ל: שְׁלֹשָׁה דְבָרִים
5 מְאַרְכִּים יָמָיו שֶׁל אָדָם,
6 וְאֶחָד מֵהֶם – הוא,
7 הַמְאָרִיךְ בַּתְּפִלָּתוֹ. – הרי 1
8 שתפלה באריכות קשורה 2
9 באריכות ימים. וְאֵף גַּם 3
10 מִי שֶׁהִשְׁעָה דְחֻקָּה לֹא 4
11 מִיֹּתֵר, וְאִי אֶפְשֶׁר לֹא 5
12 בְּשׂוֹם אֶפֶן לְהַמְתִּין עַד 6
13 אַחֵר עֲנִית קְדוּשָׁה שֶׁל 7
14 תּוֹרַת הַשְּׁלִיחַ-צִיבּוֹר הָהָה 8
15 – מפני שבעל תפלה זה 9
16 מאריך בתפלה, הֲלֵא טוֹב 10
17 טוֹב לֹא שְׁלֵא לְשַׁמְעַ 11
18 קְדוּשָׁה וּבְרָכוּ, מְלִירָד 12
19 לְחַיִּיהֶם שֶׁל הַחֲפָצִים 13
20 בְּחַיִּים, – אלה שרוצים 14
21 להתפלל באריכות, דבר 15
22 המביא חיים, וְאֵנִים 16
23 רַחֲמָנָא פְּטָרֵיהּ, – את

קונטרס אחרון

הוזה של אנ"ש כמארו"ל שלשה דברים מאריכים ימיו של אדם ואחד מהם המאריך בתפלתו. ואף גם מי שהשעה דחוקה לו ביותר וא"א לו בשום אופן להמתין עד אחר עניית קדושה של חזרת הש"ץ הוזה הלא טוב טוב לו שלא לשמוע קדושה וברכו. מליירד לחייהם של החפצים בחיים ואונס רחמנא פטריה. והש"ץ מוציאו ידי חובתו אף שלא שמע כאילו שמע שהוא כעונה ממש וכדאיתא בגמרא גבי עם שבשדות דאניסי ויוצאים ידי חובת תפלת שמו"ע עצמה בחזרת הש"ץ כאלו שמעו ממש וגם קדושה וברכו בכלל. והנה זאת חקרנוה כן הוא אף גם בדורות הראשונים של חכמי המשנה והגמרא שהיתה תורתם קבע ועיקר עבודתם ולא תפלתם. ומכש"כ עתה הפעם בעקבות משיחא שאין תורתנו קבע מצוק העתים. ועיקר העבודה בעקבות משיחא היא התפלה כמ"ש הרח"ו ז"ל בע"ח ופע"ח. מכש"כ וק"ו שראוי ונכון ליתן נפשינו תוֹרָתָם קִבְעַ וְעֵקֶר עֲבוֹדָתָם, – עיקר עבודתם היה לימוד תורה, וְלֹא תְּפִלָּתָם. – הרי גם אז היה ענין התפלה באריכות ענין של חיים ואריכות ימים. ומכל שֶׁפֶן עֲתָה הַפְּעַם – בזמננו אנו, בְּעֵקֶב מְשִׁיחָא, שְׁאִין – לימוד תוֹרָתָנוּ קִבְעַ, מְצוּק הָעֵתִים, וְעֵקֶר הָעֲבוֹדָה בְּעֵקֶב מְשִׁיחָא הִיא – עבודת התפלה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב חֲרָב חַיִּים וַיִּמָּאֵל ז"ל בְּעֵין חַיִּים וּפְרִי עֵין חַיִּים⁸, – שעיקר העבודה בזמננו אנו, הזמן של עקבות

24 האנוס פטר הקדוש ברוך הוא, כיון שהוא אנוס, הוא מוכרח
25 ללכת – הרי הוא פטור מלשמוע "קדושה" ו"ברכו". ויתירה מזו
26 וְהַשְּׁלִיחַ-צִיבּוֹר מוֹצִיאֵ יְדֵי חוֹבָתוֹ – לשמוע "קדושה"
27 ו"ברכו". אֵף שְׁלֵא שְׁמַע, כְּאֵלּוֹ שְׁמַע שֶׁהוּא בְּעוֹנָה מִמֶּשׁ, –
28 הרי, שהאנוס כאן אינו כמו בשאר הדברים, שאם אמנם הם
29 דברים ש"אונס רחמנא פטריה", אבל אינם "כמאן דעביד" (כאילו
30 עשה) – "אונסא כמאן דלא עביד"⁵ – אונס – כמי שלא עשה,

2. ראה מגילה כט, א. 3. ברכות לב, ב. 4. נצבים כז, א. 5. שו"ע אדה"ז סק"ד ס"א. 6. ר"ה לה, א. 7. ליתר הסברה, כדאי להעתיק אגרתו של רבנו הזקן (נדפסה ב"אגרות קודש" – אדמו"ר הזקן, קה"ת תשמ"ט סימן ט"ו): לאו"צ הרבני הנגיד המפורסם גבר הוקם על האברך מוה' אלכסנדר נ"י, הנה אף כי לא ידעתיהו ולא אכיר מראהו אך לשמע אזן שמעתיהו אשר רוח ה' נוססה בו שלא לעמוד בסוד משחקים המלעיגים בחפצים לעבוד את ה' באמת עבודה שבלב זו תפלה כי ידם רמה בתורה ובגמ"ח ומי יתן והי' זה להם באמת כל הימים. אך עתה עברו תורות חלפו חוק בהוסדם יחד עלי לגזור גזירת שמד על התפלה להתפלל כמותם דוקא בחפזון ובלי שום תנועה והרמת קול כמלאכי עליון בהגיעם למדריגה העליונה אשר אין למעלה הימנה כמ"ש בעמדם תרפנה כנפיהם ואף ג"ז בכת העליונה הנקראים שרפים ולא בשאר כתות כמ"ש והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול וכו' וגם בשרפים כתי' קול המולה כו' וגם בתנועות משונות כמבואר בפיוטים ע"פ פרקי היכלות. ולכן אין ראוי מצדיקים הראשונים שהיו גדולים ממלאכי השרת. אבל אנן יתמי דיתמי העולה בדעתם להדמות להם אין זה כ"א רוע לב ושקר בימינם. וגם האומרים תפלה מדרבנן לא ראו מאורות מימיהם כי אף שנוסח התפלה ומנינה ג' פעמים ביום הוא מדרבנן עיקר ענינה ומהותה הוא יסוד כל התורה לדעת את שם ה' לדבקה בו ובתורתו ולחפזן מאד שלימה ומישובת בנינת הלב שיתבונן בזה כ"כ עד שתתעורר נפש המשכלת לאהבה את שם ה' לדבקה בו ובתורתו ולחפזן מאד במצותיו אשר כל ענין זה נעשה לנו בזמן הזה ע"י אמירת פסד"ז וברכות ק"ש לפנינה ולאחריה בפה מלא ובקול המעורר כוונת הלב וכולי האי ואולי. משא"כ רשב"י וחבריו הי' די להם בק"ש לבד לכל ענין זה שהי' נקנה להם בהשקפה ראשונה בשפלות הלב הנאמן בבירתו אתם. אבל בזמן הזה כל הקרוב אל ה' וטעם טעם בתפלה פעם א' יבין וישכיל כי בלעדה לא ירים איש את ידו ואת רגלו לעבוד ה' באמת כ"א מצות אנשים מלומדה כמ"ש יען כי נגש העם בפיו כו' וע"כ השטן מקטרג עלינו ביותר וד"ל. וע"כ על כל דברי האגרת הזאת באתי לעורר נפש נדיבה ללוכש בגדי קנאה לקנאות לה' ולתורתו להפך מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תושי' ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם כמשארז"ל אלו נאמר ארוך אשר לא יעשה לא ה' תקומה לשונאי ישראל עכשיו שנאמר ארוך אשר לא יקים כל המחזיק ומקים מעלה עליו הכתוב כאלו קיים כל התורה כולה והי' בעזרו ויגמורו בעדו כי הבא לטהר כו'. ומגודל בטחוני בה' קצאתי ואו"ש מאדה"ש כנפש או"ב דו"ש. שניאור זלמן באמור"ר ברוך נ"י. 8. פע"ח שער התפלה פ"ז.

44 כאן הציווי (על פעולה של דיבור מתאים ציווי, אבל לא על רגש
45 הלב), וכפי שאכן שואל הרב המגיד ממזריטש¹¹: כיצד מתאים
46 הציווי "ואהבת"? והוא עונה, שהציווי אינו על האהבה, כי אם
47 על ההתבוננות, שיהיה "שמע ישראל", שתהיה ההתבוננות
48 בענין "ה' אלקינו ה' אחד"
49 ואז "ואהבת" – תאהב
50 (מלשון הבטחה). על כל
51 פנים, הרי הציווי
52 "ואהבת", הוא, שתהיה
53 ההתבוננות בתפלה
54 שתביא ל"ואהבת" – הרי
55 שהתפלה באריכות
56 ובהתבוננות היא חובה של
57 תורה. פי על אהבה
58 המסתרת בלב כל
59 ישראל בתולדותם
60 ומבעם לא שייך ציווי כלל ודעת לנבון נקל כי
61 כשהאהבה היא מסותרת היא עודינה בנפש האלקית
62 לברר וכשבאה לבחי' גילוי לנפש החיונית אזי היא
63 בהתגלות הלב בחלל שמאלי מקום משכן נפש
64 החיונית וזהו ענין ברור ניצוצות המוכר שם בע"ח
65 ופע"ח גבי תפלה שלכן היא עיקר העבודה בעקבות
66 משיחא לברר ניצוצות כו' שהוא בחי' אתהפכא או
67 אתכפי' של נפש החיונית לנפש האלקית כנודע
68 כי הדם הוא הנפש כו' והדם מתחדש בכל יום
69 מאוכלין ומשקין וגם מתפעל ונתקן ממלבושים ודירה
70 האלקית של יהודי, כי אם

71 גם בנפשו החיונית, שם לא היתה לפני זה בכלל, אף לא בהעלם
72 – ודעת לנבון נקל, כי בשהאהבה היא מסתרת – היא
73 עודינה בנפש האלקית לברר, וכשבאה לבחינת גילוי לנפש
74 החיונית – אזי היא בהתגלות הלב בחלל שמאלי, – שהוא
75 מקום משכן נפש החיונית. – הרי היא מניעה אז כל עניני
76 האדם, וזהו ענין ברור ניצוצות המוכר שם בעין חיים ופרי
77 עין חיים¹² גבי תפלה, – שבתפלה מבררים ניצוצות, שכלן –
78 התפלה, היא עקר העבודה בעקבות משיחא, לברר ניצוצות
79 כו', – ברור הניצוצות שבתפלה, מתבטא בכך שהוא בחינת
80 אתהפכא (=הפיכת הרע לטוב), או אתכפיא (=כפיית
81 הרע), של נפש החיונית לנפש האלקית כנודע, "כי הדם
82 הוא הנפש כו"¹⁴, – וחיות האדם, והדם מתחדש בכל יום
83 מאוכלין ומשקין, – שהאדם אוכל ושותה, הרי שהאדם
84 משתמש, עבור הנפש האלקית והקדושה, בכל האוכלים
85 ומשקים ומברר את הניצוצות שבהם, וגם – האדם, מתפעל
86 ונתקן ממלבושים – שהוא לובש אותם, ודירה – שהוא דר

1 משיחא, הוא עבודת התפלה – מפל שפן וקל וחמר שראוי
2 ונבון לתן נפשנו ממש עליה. – על עבודת התפלה, והיא –
3 התפלה באריכות תוך התבוננות בגדלות ה', היא חובה של
4 תורה ממש, למביני מדע – המבינים תועלת ההתבוננות
5 ועמק הדעת קצת, כל
6 חר לפום שיעורא דיליה,
7 – כל אחד לפי שיעורו.
8 כפי שאומר רבנו הזקן
9 בחלק הראשון של ספר
10 ה"תניא" בפרק מ"א,
11 ששיעורו של דבר,
12 שההתבוננות תפעל ענין
13 היראה או האהבה, אינו
14 דומה בכל אחד: יש מי
15 שבהתבוננות והעמקת
16 הדעת מעטה הוא
17 מתעורר ביראה או
18 באהבה; ויש מי שנדרשת
19 לו התבוננות ארוכה יותר
20 והעמקת הדעת חזקה
21 יותר. ההתבוננות והעמקת
22 הדעת אלו, צריכות להיות
23 בסדור שבחו של מקום
24 ברוך-הוא' בפסוק
25 דומרה ושתי גרבות
26 שלפני קריאת שמע:
27 "ויצר" ו"אהבה" –

28 "אהבת עולם", לעורך בן – בברכות שלפני קריאת שמע,
29 אהבה המסתרת בלב כל ישראל, לבא – שאהבה זו תבוא,
30 לבחינת גילוי בהתגלות הלב – שבמקום שעד אז היתה אהבה
31 זו מסותרת בעומק הלב, תבוא להתגלות הלב, בשעת קריאת
32 שמע עצמה, – אחרי ברכות קריאת שמע, שזאת היא מצות
33 אהבה שבפסוקים: "ואהבת וגו' כל לבבך וגו'", הנמנית
34 ראשונה¹¹ בתרי"ג מצות, כמו שכתב הרמב"ם ו"לג', שהיא
35 מיסודי התורה ושרשה ומקור לכל רמ"ח – 248, מצות
36 עשה, – כפי שאומר רבנו הזקן בחלק הראשון של ספר ה"תניא"
37 בפרק ד' ש"המקימן באמת הוא האוהב את שם הוי", שכדי
38 לקיים באמת רמ"ח מצוות העשה, מן ההכרח שתהיה "אהבת
39 ה'". ציווי זה של "ואהבת" הוא חובה של תורה על ענין
40 ההתבוננות בתפלה, לעורר ולגלות את האהבה. שכן על אהבה
41 עצמה הרי לא שייך שום "ציווי", "ואהבת", כי אהבה היא הרי
42 מדה שבלב ועל מדה שבלב לא מתאים שום ציווי, שהרי, אם יש
43 לאדם מדה זו – הרי שיש לו, ואם אין לו אותה מדה – מה יעזור

9. טואו"ח סנ"ב. 10. ואתחנן ו, ה. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צע"ק (בסהמ"צ להרמב"ם היא מ"ע ג'. בוח"א יא, ב: א' - יראה, ב' - אהבה, ג' ידיעת ה' וכו'). ולהעיר מל' חז"ל (ע"ז עג, א) "ראשון ראשון בטל". ולהעיר מתניא חינוך קטן דאהבה שרש לכל מ"ע (כולל גם מ"ע דיראה (שורש מל"ת) ובמילא) שורש כל המצוות". 12. הל' יסוה"ת רפ"ב. 13. וראה גם בהוספות לספר אור תורה להח"מ (הוצאת קה"ת) סי"ב. 14. ראה יב, כג.

1	בה, כו'. - הרי שכל עניני העולם מנוצלים בעינינים של נפש	האלקית גדולי הערך - הנה הפרור - של הניצוצות, נעשה
2	האלקית וקדושה. בזה	כרנע בקריאת שמע
3	מתבטא ענין בירור	לבד וברכות שלפניה
4	הניצוצות הנעשה על ידי	כו'. משא"כ בדורות הראשונים שהיו נשמות האלקית
5	התגלות האהבה בשעת	גדולי הערך היה הבירור נעשה כרנע בק"ש לבד
6	התפלה. ולכן נדרשת כעת	וברכות שלפניה ופסד"ז בקצרה וכו' וד"ל:
7	אריכות התפלה	האהבה והתוצאות של
8	בהתבוננות. מה שאין בן בדורות הראשונים, שהיו נשמות	האהבה, ודי למבין:

יום חמישי י"ח כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 324, הוכח תכ"ח... עד עמ' קסג, זה כו'.

17	"הוכח תוכיח את עמיתך" - אומרים על כך חכמינו ז"ל:	קבועה חק ולא יעבר עוד חס ושלום, דהיינו לבחור אנשים
18	"אפלו מאה פעמים" - למרות שכבר הוכיחו פעם ועוד פעם	קבועים הראויים לזה - להתפלל לפני העמוד, על פי
19	- יעשו זאת אפילו מאה פעמים. ולזאת, - אומר רבנו הזקן, לא	הגורל, או כרצוני רב המנין, - שירצו שאלה או אלה יתפללו
20	אוכל להתאפק ולהחריש מלזעק עוד - למרות שרבנו הזקן	לפני העמוד. ומי הם הראויים לכך? דהיינו - אלה,

קונטרס אחרון

21	כבר עורר והוכיח על כך,	שמתפללים מלה במלה
22	בקול ענות חלושה: -	בדרך המצוע בקול רם,
23	מצד העגמת נפש שבענין,	ולא מאריכים - בתפלה,
24	במפותא מניכו, כרמזין	יותר מדאי ולא
25	נפישין, - הריני מבקש	מקצרים וחוטפים חס
26	מכם ברחמים רבים, חוסו	ושלום. - את התפלה.
27	נא על נפשתיכם,	ועליהם מטל חובה
28	והשמרו והתקרו מאד	לידד לפני התבה, כל
29	מאד על התורה ועל	אחד ואחד ביומו אשר
30	העבודה שכלב - זו	יגיע לו, ולאסוף אליו
31	תפלה בכונה, להתחיל	סביב סמוך - לבעל
32	- התפלה, כלם יחד	התפלה, כל המתפללים
33	כאחד מלה במלה, ולא	בקול קצת על כל פנים,
34	זה ככה וזה ככה, וזה	ולא - אלה שמתפללים
35	דומם וזה משיח שיחה	בלחש ולא - אלה
36	במלה, ה' ישמרנו ועקר	ש-חוטפים חס ושלום,
37	הספה ונרמא בנזקין -	וכמבאר בתקנות ישנות
38	וגורם הנזק, מה שלא	בכמה צרות, - שנקבע
39	מתפללים כולם יחד כפי	בהן כך. ועתה - אומר
40	שצריך להיות, הוא	רבנו הזקן, באתי לחדשן
41	מהיורדים לפני התבה,	ולחזקן ולאמץ, כל
42	- לפני העמוד, שהוא	ימומו עוד לעולם חס
43	הירידה לפני התיבה,	ושלום, (בכתב יד:
44	הפקר לכל הרוצה	גואלד גואלד), - כך היה
45	לפשת רגליו, החוטף אפרתי,	כתוב בכתב יד רבנו הזקן, באידיש ⁶ "גואלד גואלד", עד מתי
46	רוצה וכו'. - לגשת לפני העמוד, ובמילא ניגש מי שאינו	יהיה זה לנו למוקש, - שלא להתפלל בכונה כפי שצריך
47	מתאים לכך. ואי לזאת, - ולכן, זאת העצה היעוצה, ותקנה	להיות, ולא די לנו בכל התוכחות והצרות שעברו עלינו

1. קדושים יט, יז. 2. ב"מ לא, א. 3. ע"פ ל' הכתוב - תשא לב, יח. 4. תענית ב, א. ספרי עה"פ עקב יא, יג. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (בספר לקוטי ביאורים ס"ע תפז): "לפשוט רגליו - ע"פ ל' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תנ (הובא בב"י או"ח סנ"ג), 'החוטף' - ראה חולין (קלג, א) יל"ש (הובא בפרש"י) בלק תשסט: 'חוטפין ק"ש'. 'אפרתי' - אולי הכוונה לב' הפי' בזה הובאו בר"ק (ש"א א, א): מיוחס, פליג חולק בקודשיא כו". 6. ראה לקוטי שיחות חכ"ג ע' 415. 7. ל' הכתוב - וארא ו, ז.

46 לממשש בבגדיו בערב שבת עם חשיכה כדי להישמר מאיסור
47 בשבת. כלומר, ישנן הלכות בהלכות שבת שאינן מורות מה
48 הוא איסור – כי אם גם איך להישמר מאיסור. וְגַם יִזְהַר מֵאֵד
49 שְׁלֵא לְשׁוֹחַ שׁוֹם שִׁיחָה פְּמִלָּה חֵם וְשִׁלּוּם. – בשבת. בְּהִיּוֹת

50 מוֹדַעַת זֹאת – ידוע

51 הדבר לְיִוְדְעֵי חָן, – יודעי

52 חכמה נסתרה, תורת

53 הקבלה, כִּי בְּכָל הַמְצוֹת

54 יֵשׁ פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת,

55 – הפנימיות והרוחניות

56 של המצוה, והחיצוניות

57 והפעולה הגשמית של

58 המצוה, וְחִיצוֹנִיּוֹת – של

59 המצוה, מִהַשְׁבֵּת הִיא

60 שְׁבִיתָה מְעֻשֶׂה

61 גְּשָׁמִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁשְׁבֵת ה'

62 מְעֻשׂוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ

63 גְּשָׁמִיּוֹת, וּפְנִימִיּוֹת –

64 מצות השְׁבֵת הִיא הַכּוּוּנָה

65 בְּתַפְלַת הַשְׁבֵּת

66 וּבְתַלְמוּד תּוֹרָה –

67 להתפלל וללמוד בכוונה,

68 לְדַבְּקָה בַּח' אֶחָד, כְּמוֹ

69 שְׁבֵתוֹבֵב¹⁴: "שְׁבֵת לַה'

70 אֶלְקִיךָ", – שענין

71 השביתה שהיא עליה, כפי

72 שזה באדם בשעה שח

73 ממלאכה, עולה אז

74 הכוח, שהיה מלובש

75 במלאכה – למקורו

76 בנפש, כך הוא ענין

77 השביתה של שבת,

78 התעלות הנפש (שהיתה עסוקה בימי החול ב"עובדין דחול",

79 בעניני חולין) הנפש עולה ל"ה' אלוקיך", ה' אחד. וְזוּ –

80 פנימיות השבת, הִיא בְּחִינַת "זְכוּר", – שני ענינים בשבת

81 "זכור" ו"שמור": "זכור את יום השבת לקדשו", ו"שמור את יום

82 השבת לקדשו"¹⁵, הרי ענין הכוונה והתעלות נפש היהודי

83 בשבת, בתפלה ובתורה – הן הבחינה של "זכור", וּבְחִינַת

84 "שמור" בְּפְנִימִיּוֹת הִיא הַשְׁבִּיחָה מִדְּבוּרִים גְּשָׁמִיּוֹת, כְּמוֹ

85 שְׁבֵת ה' מִיּוֹד מְאֻמְרוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בָּהֶם שָׁמַיִם וָאָרֶץ

86 גְּשָׁמִיּוֹת, – "שמור" בחיצוניות היא השמירה ממלאכה ועשייה,

87 ו"שמור" בפנימיות היא השמירה והמנוחה מדיבורים בענינים

88 גשמיים, כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה כו'¹⁶: – הדיבורים בענינים

89 גשמיים – הם ה"לעומת זה" של שביתה והתעלות היהודי

90 בשבת – בענינים של תפלה ותורה.

1 ה' וְיִשְׁמְרֵנוּ, וְיִנְחַמְנוּ בְּכַפְלִים לְתוֹשִׁיָהּ, וְיִטְהַר לְבַנּוּ לְעַבְדּוֹ

2 בְּאֵמֶת, חֲזָקוֹ וְאִמְצוֹ לְבַבְכֶם בְּלִי הַמִּיחָלִים לַה'. גַּם –

3 לקבוע, לְגַמֵּר בְּלִי הַשִּׁי"ם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וּבְכָל עֵיר וְעֵיר

4 לְחֶלֶק הַמְּסַבְּתוֹת עַל פִּי הַגּוֹרֵל אוֹ בְּרִצּוֹן, – איזו מסכת

5 ברצונו ללמוד במשך

6 השנה, וְעֵיר שִׁישׁ בַּה

7 מְנַיִם הַרְבֵּה – וְיִמְרוּ –

8 לימוד כל הש"ס, בְּכָל

9 מְנַיִם וּמְנַיִם, וְאִם אִיזָה

10 מְנַיִם קָפוֹן מִהֲכִיל – ואין

11 בו מספיק אנשים לחלק

12 כל הש"ס, יִצְרְפוּ אֲלֵיהֶם

13 אֲנָשִׁים מֵאִיזָה מְנַיִם

14 גְּדוֹל, בְּכָל יְשָׁנָה, חֵק

15 וְלֹא יַעֲבֹר. – שמוכרחים

16 לסיים כל הש"ס במשך

17 השנה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד

18 מִתְּלוּמֵי הַגָּל –

19 שלומדים מסכת מהש"ס

20 כפי שחולק, וְיִגְמְרוּ לְעֻמּוֹ

21 – לומר בְּכָל שְׁבוּעַת

22 ה"תְּמִינָא אֲפִי"¹⁵

23 שְׁבֵתֵי הַלֵּיל – פרק קי"ט.¹⁶

24 – בו כל אות היא התחלה

25 של שמונה פסוקים

26 המתחילים באותה אות;

27 שמונה פסוקים בהתחלת

28 האות אל"ף וכך באות

29 ב"ית עד תי"ו. לכאורה;²²

30 איזו שייכות יש באמירת

31 תהלים ללימוד הש"ס? –

32 אומר על כך הרבי הקודם

33 נשמתו עדן בשיחה קדושה¹⁰, שמכאן רואים, מתי לימוד הש"ס

34 הוא בשלימות? – כאשר יחד עם הלימוד ישנה אמירת תהלים,

35 ולאמירת תהלים צריכים ללימוד הש"ס. וְלִהְיוֹת מְחַמַּת

36 חֲלִישׁוֹת הַדּוֹר אֵין בַּח' אֶחָד וְאֶחָד לְהַתְעַנּוֹת בְּרִאיוֹ

37 לו, – כנזכר ב"אגרת התשובה"¹¹ מספר הצומות שספרי המוסר

38 קבעו לצום על כל חטא – כדי להיות לרצון להקדוש ברוך הוא

39 (אחרי התשובה) כמו לפני החטא, לְזֹאת עֲצָה הַיְעוּצָה

40 בְּמֵאֵמֶר רַ' ל¹²: בְּלִי הַשּׁוֹמֵר שְׁבֵת בְּהַלְבֵּתוֹ מוֹחֲלִין לוֹ עַל

41 בְּלִי עֲוֹנוֹתָיו – "בְּהַלְבֵּתוֹ" דִּיקָא, – המלה "כהלכתו" היא

42 כאן בדיוק, שכדי להיות שומר שבת כהלכתו – מן ההכרח

43 שתהיה ידיעת הלכות שבת. לְכֵן מְטִיל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד –

44 חובה, לְהִיּוֹת בְּקִי בְּ"הַלְבֵּתָא רַבְתָּא לְשַׁבְּתָא". – בהלכה

45 הגדולה של שבת, בהתאם ללשון הגמרא¹³ בנוגע שצריך

קונטרס אחרון

והצרות שעברו עלינו ה' ישמרנו וינחמנו בכפלים
לתושיה ויטהר לבנו לעבדו באמת. חזקו ואמצו
לבבכם כל המייחלים לה'. גם לגמור כל הש"ס בכל
שנה ושנה ובכל עיר ועיר לחלק המסכתות עפ"י
הגורל או ברצון. ועיר שיש בה מנינים הרבה יגמרו
בכל מנין ומנין. ואם איזה מנין קטן מהכיל יצרפו
אליהם אנשים מאיזה מנין גדול בכל ישונה חק ולא
יעבור. וכאו"א מהלומדים הנ"ל יגמור לעצמו בכל
שבוע התמינא אפי' שבתהלים קי"ט. ולהיות מחמת
חלישות הדור אין כח בכל אחד ואחד להתענות
כראוי לו. לזאת עצה היעוצה כמארו"ל כל השומר
שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו. כהלכתו
דייקא. לכן מוטל על כל אחד ואחד להיות בקי
כהלכתא רבתא לשבתא. וגם יזהר מאד שלא לשוח
שום שיחה בטילה ח"ו. בהיות מודעת זאת ל"ח כי
בכל המצות יש פנימיות וחיצוניות וחיצונית מהשבת
היא שביתה מעשייה גשמיית כמו ששבת ה' מעשות
שמים וארץ גשמיים. ופנימיות השבת היא הכוונה
בתפלת השבת ובת"ת לדבקה בה' אחד כמ"ש שבת
לה' אלוקיך וזו היא בחי' זכור. ובחי' שמור בפנימיות
היא השביתה מדיבורים גשמיים כמו ששבת ה' מיו"ד
מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ גשמיים כי זה
לְעוֹמַת זֶה כו':

8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל" הכתוב - תהלים לא, כה". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא ראיתי נזהרין בזה". ובמקום
אחר מוסיף הביי: "ולהעיר הביי: אשר בכמה מקומות נהוג לומר קאפיטל זה ביום השבת לאחר תפלת מנחה (וכן הי' נוהג אדמו"ר ז"ל)".
10. ספר השיחות תש"ד ע' 48. 11. פרק ג'. 12. שבת קיח, ב. 13. שבת יב, א. 14. יתרו כ, י. 15. ואתחנן ה, יב. 16. ע"פ קהלת ו,
יד.

גוט יום טוב.

לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות

תכתבו ותחתמו.

ממכתב אאמו"ד

... י"ט כסלו ... החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, היום הזה הוא ראש השנה לדא"ח אשר הנחילנו אבותינו הקדושים זצוקללה"ה נ"ע זי"ע, והיא היא תורת הבעש"ט ז"ל. זה היום תחלת מעשיך, שלימות הכוונה האמיתית כבריאית האדם עלי ארץ, להמשיך גילוי אור פנימיות תורתנו הקדושה, אשר נמשך ביום הזה בכחי' המשכה כללית על כללות השנה, ועלינו להעיר לכבנו ביום הזה בכחי' הפץ ורצון פנימי ועצמי באמיתת נקודת לכבנו, שיאיר נפשנו באור פנימיות תורתו ית'. ממעמקים קראתיך ה', להמשיך בחי' עומק ופנימיות תורת ה' ומצות ה' מבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה שיאיר בפנימיות נפשנו, אשר כל עצמותינו (ר"ל כל מציאותינו, העצם וההתפשטות בו) יהיו אליו ית' לבד, לגרש מאתנו כל מדה רעה ומגונה מהמדות הטבעיות, כ"א כל עשיותינו ועניינינו (הן בעבודה היינו תפלה ותומ"צ, והן בענייני עולם המוכרחים לקיום הגוף) יהיו בכוונה אמיתית לשם שמים אשר הפץ ה' בו, והשי"ת אב הרחמים ירחם עלינו וינחנו בדרך הטובה והישרה ישר יהונו פנימו ...

יום שישי י"ט כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' א, ספר לקוטי אמרים הנקרא בשם... עד עמ' 4, הרב... הכהן.

28	ובחיות מיוחדים, הוא מתייגע אז לבצע הכל במדויק, לכל פרטיו,	1	ספר לקוטי אמרים חלק ראשון הנקרא בשם ספר של
29	כדי להניח דעת ידידו. הרגש של יראת שמים, לירא מהקב"ה,	2	בינונים
30	פועל על היהודי, להימנע מלעשות דבר בניגוד לרצון הקב"ה.	3	בדף-השער של ספר ה"תניא", כותב רבנו הזקן, שהספר: מלקט
31	יהודי שומר על עצמו שלא להיכשל בעשיית עבירה בגלל רגש	4	מפי ספרים ומפי סופרים קדושי עליון נשמרתם ערו, מוסר
32	היראה שלו כלפי הקב"ה.	5	על פסוקי "כי קרוב
33	זאת אומר לנו מחבר ספר	6	אליך הדבר מאד, גפיד
34	ה"תניא", שהספר מבוסס	7	ובלבבך לעשותו"; -
35	על פסוק זה, לפיו קרוב	8	הלב, הפה והעשיה הם
36	הדבר של תורה ומצוות	9	שלשת הכוחות: מחשבה,
37	לקיימו מתוך רגש של	10	דיבור ומעשה, בהם
38	אהבת ה' ויראת ה'. לְבַאֵר	11	מתלבשת הנפש, כדי
39	הַיִּסָּב, אֵיךְ הוּא קָרוֹב	12	לבצע את רצונה. כלומר,
40	מָאֵד, - מטבע האדם	13	שלשה אלה הם כלי
41	להיות לבו נוטה לתאוות	14	הביצוע של הנפש: "בפיך"
42	גופניות, וכדי שהלב	15	- בכוח הדיבור שלך;
43	יתאוה לאלקות, נדרש	16	"ובלבבך" - בכוח
44	להפוך את רגשות הלב	17	המחשבה שלך; "לעשותו"
45	בפועל מקצה אחד -	18	- בכוח המעשה שלך.
46	מתאוות העולם-הזה,	19	במובן עמוק יותר, רומזת
47	לקצה הפוך - לקדושה. כן	20	המלה "ובלבבך" לא רק
48	מאד קשה לאדם לנטוע	21	על המחשבה, כי אם גם
49	בלבו רגש היראה	22	על רגשי הלב, אהבה
50	מהקב"ה, כמאמר	23	ויראה, לאהוב את הקב"ה
51	הגמרא? "וכי יראה מילתא זוטרתא היא", האם יראה היא דבר	24	ולירא מפניו: כשיהודי מקיים מצוה משום אהבתו להקב"ה,
52	קטן? - כיצד, איפוא, אומר הפסוק ש"קרוב הדבר"? דבר זה בא	25	וביודעו שהדרך היחידה להתיחד עם הקב"ה, היא עליידי קיום
53	ה"תניא" להסביר, בדרך ארצה וקצרה, בעזרת ה' יתברך. -	26	מצותיו - נעשות אז המצוות מתוך רגש פנימי של חיות ועונג.
54	בשני אופנים מוסבר בספר, כיצד קרוב הדבר: "בדרך ארוכה" -	27	כמי שעושה רצונו של ידידו האהוב עליו, שעשיתו היא בעונג

45 (א) שכן, על ידי לימוד בעיון בספר ה"תניא" מקיימים "כי תבוא אל
46 הארץ" ברוחניות, וזהו ההתגלות של הרצון העצמי של הנשמה (ארץ
47 מלשון רצון, כמאמר רז"ל⁶ "למה נקרא שמה ארץ – שרצתה לעשות
48 רצון קונדה". המלה "רצתה" מתפרשת גם כן בלשון "רצון".

49 (ב) על ידי הדרכים בעבודת ה'
50 המובאות בספר ה"תניא",
51 מהפכים את הקללה
52 (התוכחה של משנה תורה
53 בפרשת תבוא לברכה.

54 בהזכירם בהסכמותיהם את
55 השנה בה הן נכתבו, ביטאו
56 באמצעות ציון השנה את
57 דעתם הקדושה על ספר
58 ה"תניא".

59 הרב הצדיק רבי יהודא ליב
60 הכהן כתב שנת "תקנ"ד,
61 שהיא ראשי תיבות: "תניא
62 קטורת נשמה ורוח" (המרמוז
63 שה"תניא" הוא כאמור קטורת
64 לכל המניפות הרוחניות של
65 עקבתא דמשיחא).

66 והרב הצדיק רבי זושא ציין
67 את השנה במלה "פדותינ"ד",
68 הפדות שלנו – להדגיש,
69 כאמור, שבספר זה ילכו בני
70 ישראל לקראת משיח צדקנו.

71 **הַסְּכָמַת הָרַב הַחֲסִיד**
72 **הַמְּפָרְסָם, אִישׁ אֱלֹהֵי,**
73 **קְדוֹשׁ יְאֹמַר לוֹ, מוֹרְנוּ**
74 **וְרַבְּנוּ הָרַב רַבִּי מִשְׁלָם**
75 **זוֹסִיל מְאִינְפְּאֵלִי:**

76 **הִנֵּה בְּרָאוּתִי אֵת**

77 **הַבְּתָבִים שֶׁל הָרַב הָאִי גֵּאֹן** – כפי הידוע, קראו במזריטש
78 לרבנו הזקן "הרב", מפני שבו בחר הרב המגיד ממזריטש לכתוב
79 את ה"שולחן ערוך" שלו, ותלמידי הרב המגיד, החבריא קדישא,
80 הכתירוהו בשם "רב", כי "הלכתא כרב", **אִישׁ אֱלֹקִים קְדוֹשׁ**
81 **וְמַהוֹר אֶסְפְּקִלְרִיא הַמְּאִירָה**, – המאיר כל דבר באור גלוי
82 בבהירותו המלאה?⁷ **וְטוֹב אֲשֶׁר עָשָׂה** – רבנו הזקן בכוחותיו
83 האלקיים. **וְאֲשֶׁר הַפְּלִיא ה' חֲסִדוֹ וְנָתַן בְּלִבּוֹ הַמַּהוֹר לְעִשׂוֹת**
84 **אֵת כָּל אֱלֹהֵי** – להעלות על הכתב הענינים של ספר ה"תניא",
85 **לְהַרְאוֹת עִם ה' דְּרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְרַצוֹנוֹ** – של רבנו הזקן,
86 **הָיָה שְׁלֵא לְהַעֲלוֹת אֵת הַבְּתָבִים הָהֵם לְבֵית הַדְּפוס מִחֲמַת**
87 **שְׁאִין דְּרַבּוֹ בְּכָה. רַק מִחֲמַת הַתְּפִשׂוֹת הַקּוֹנְטְרַסִים הָהֵם**
88 **בְּכָרֵב כָּל יִשְׂרָאֵל בְּהַעֲתִיקוֹת רַבּוֹת מִיַּד סוֹפְרִים מְשֻׁנִּים**, –

1 עלי-ידי התבוננות, העמקת מחשבתו בגדולתו של הקב"ה
2 ובחסדיו, יכול היהודי לעורר בעצמו אהבה להש"ת ולירא
3 מפניו; "בדרך קצרה" – עלי-ידי שמעורר את האהבה המסותרת
4 שבקרבו, הנטועה בטבע מתולדתו בלבו של כל אחד מישראל,

5 ואשר יש רק לעוררה
6 ולגלותה. ועל כך מבוסס
7 ספר ה"תניא". אגב, הספר
8 נקרא בשם "תניא", על שם
9 המלה הראשונה, בה
10 פותח המחבר, רבנו הזקן,
11 את ספרו.

12 על הסכמותיהם של הצדיקים
13 רבי יהודא ליב הכהן ורבי
14 זושא, מביא הרבי (מוהרי"צ)
15 נ"ע באחד ממכתביו⁸ קבלה
16 מהרבי האמצעי, שרבנו הזקן
17 כתב את ספר ה"תניא" במשך
18 עשרים שנה, הוסיף והחסיר⁹,
19 ודייק דיוק רב בכל מילה,
20 (ומביא דוגמה – אם לכתוב
21 מילה מסויימת עם וא"ו או
22 בלי וא"ו); עד שזיקק את
23 הספר ב"חסר ויתיר" ורק אז,
24 נתן רשות להעתיק ולהפיצו
25 ברבים. ברם, עקב "העתקות
26 רבות" ו"העתקות שונות" על
27 ידי אנשים שונים, "רבו כמו
28 רבו הטעותי-סופרים במאד
29 מאד" (וכפי שמובא במקום
30 אחר, היו גם כאלה ש"תואנה
31 הם מבקשים" והכניסו במכוון
32 שגיאות בענינים שונים, כדי

33 שהענינים לא יתקבלו כפי מובנם האמיתי, וכך יתעורר רעש וכו').
34 שלח או רבנו הזקן שלוחים מיוחדים אל הצדיקים רבי יהודא ליב הכהן
35 ורבי זושא, לבקש הסכמתם להדפסת ספר ה"תניא". כפי שכתוב במכתב
36 האמור⁴ היו השלוחים, החסידים המפורסמים של רבנו הזקן – רבי משה
37 ווילנקר, רבי פנחס משקלוב ורבי יצחק משה מיאס. אותם שלח רבנו הזקן
38 להתייעץ עם הצדיקים האמורים אודות הדפסת הספר ולקבל הסכמתם.
39 שני הצדיקים ביטאו את התפעלותם מספר ה"תניא". רבי יהודא ליב
40 הכהן אמר: "ספר התניא הוא קטורת לכל המניפות הרוחניות של עקבות
41 משיחא".

42 רבי זושא אמר: "עם ה"תניא" ילכו יהודים לקראת משיח צדקנו".
43 שני הצדיקים כתבו הסכמותיהם בשבוע של פרשת תבוא, בגלל⁵ שני
44 טעמים:

הסכמת

הרב החסיד המפורסם איש אלוהי
קדוש יאמר לו מוה"ר משולם
זוסיל מאניפאלי:
הכהן;

הנה בראותי את הכתבים של הרב האלו
גאון איש אלקים קדוש וטהור
אספקלריא המאירה וטוב אשך עשה ואשך
הפליא ה' חסדו ונתן בלבו הטהור לעשות
את כל אלה להלכות עם ה' דרכיו הק'.
ולטוב היה שלא להעלות את הכתבים
ההם לבית הדפוס מחמת שאין דרכו ככה.
רק מחמת התפשטות הקונטרסים ההם
בקרבו כל ישראל בהעתיקות רבות מידי
סופרים משונים ומחמת ריבוי העתקות
שונות רבו הע"ס צמאל. והוכרח
להביא הקונטרסים ההם לבית הדפוס.
והעיר ה' את רוח השותפים ה"ה הרבני
המופלג הותיק מוה"ר שלום שכנא
במהור"ר נח וה"ה הרבני המופלג הותיק
מהור"ר מרדכי במהור"ר שמואל הלוי
להביא הקונטרסים ההם לבית הדפוס
בסלבוויטא ולפעלא עבא אמרתי יישר
חילא אך עלו בלכס מגור מסביב מן
הדפוסים אשך רבו שדרכן להזיק ולחלקלך
המואשפים אי לאת גמרנו בלכבו ליתן
רגלו לגרום להמדפיסים הגזכרים לנעול שום חזק
חס ושלום בהשגת גבול בשום אופן.
ואסור לשום אדם לדפוס הספר הג"ל בלתי ידעית
המדפיסים הג"ל עד משך חמש שנים
לרופים מיום ללמטה ושומע לדברי אלה
יבא עליו ברכת טוב הכ"ד הרושך
זאת לכבוד התורה היום יום ג' שנקבל
בו כי טוב פרשת תבוא שנת פדותינו לפ"ק.

יהודא ליב הכהן.

הקטן משולם זוסיל מאניפאלי.

1. נדפס בספר 'קיצורים והערות על ספר התניא'. עמוד קכא. 2. וראה (ועיין) בלקו"א מהדורא קמא (נדפס בהוצאת קה"ת, ברוקלין, נ.י. תשמ"ב) ובהערות וכו' שם. ומסתבר לומר שהיו כו"כ שינויים עוד קודם הכת"י הראשון ("הקונטרסים") שניתן לרבים ולהעתקה - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 3. ועפ"ז יומתק לשון אדה"ז בסוף הקדמתו "סופרים שונים ומשונים", והוספתו אחר כך "מכל סיג וט"ס" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 4. בספר הקיצורים עמוד קכ"ה. 5. ספר הקיצורים, שם. 6. ב"ר ה, ז. 7. וכידוע החידוש דאספקלריא המאירה - ראה יבמות מט, ב חידוש משה רבינו ("כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה נסתכל

45 בלי לחשב את שנות האלפים מאז בריאת העולם, כי אם מספר
 46 השנים של מאות, עשרות וכו' לאלף הנוכחי.
 47 **הַקָּמֵן מְשׁוּלֵם וּזְסִיל מְאִנְיָאֵלִי.**
 48 **הַסְּכֵמַת הָרַב הַחֲסִיד הַמְּפֹרָס, אִישׁ אֱלֹהִי, קְדוֹשׁ יְאֹמֵר לוֹ,**

49 **מִזְרְנוּ וְרַבְנֵנוּ הָרַב רַבִּי**
 50 **יְהוּדָא לֵיבֵי הַבְּהֵן:**

51 **הַכְּמַת אָדָם הָאִיד פִּנְי**
 52 **הָאָרְזִי, בְּרֵאֲוֹתֵי יְדִי¹⁰**
 53 **קְדָשׁ - כְּתָבִי, הַמְּחַבֵּר**
 54 **הָרַב הַנְּאֻזֵן אִישׁ**
 55 **אֱלֹקִים קְדוֹשׁ וְמְהוֹר**
 56 **חֲסִיד וְעָנִי, אֲשֶׁר מְכַבֵּר**
 57 **נִגְלָה מִסְתָּרָיו, -**

58 שלמרות השתדלותו
 59 להישאר נסתר, שלא ידעו
 60 מצדקותו ומגדולתו, כבר
 61 מזמן נתגלו צדקותו
 62 וגדלותו, **יוֹשֵׁב בְּשֵׁבֶת**
 63 **תְּחַמְמוּנֵי¹¹ אֶצֶל אֲדוֹנָיו**
 64 **מִזְרְנוּ וְרַבְנֵנוּ נְאֻזֵן**
 65 **עוֹלָם, - וי"ל כפשוטו**
 66 **בנגלה - והכוונה על הרב**
 67 **המגיד ממזריטש, וְדָלָה**
 68 **מִיּוֹם - למד תורה, מְבַאֵר**
 69 **מִיּוֹם חַיִּים, - יש**

70 המפרשים שבמלה
 71 "מבאר" - אותיות אברם -
 72 הוא מרמז על רבי אברהם
 73 "המלאך" בנו של הרב
 74 המגיד ממזריטש, **וְכַעַת**
 75 **יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל -** הכוונה
 76 על הבעל-שם-טוב, ששמו

77 הקדוש היה ישראל, **בְּהִגְלוֹת דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ -** התגלות דברי
 78 הבעל-שם-טוב היא ב"תניא", בו מתגלים דברי הבעל-שם-טוב
 79 בשכל והשגה של חב"ד, **הַמְּחַוֵּב לְהִבְיָא לְבֵית הַדְּפּוּס -** כדי
 80 **לְלַמֵּד לְעַם ה' -** לבני ישראל, **דְּרַבִּי קְדָשׁ, כְּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד**
 81 **יַחֲוֶה -** יראה, **בְּפִנְיֵימֵיּוֹת דְּבָרָיו, וְהַמְּפָרָס אִין צְרִידָה רְאִיָּה.**
 82 **-** ובגלל כך לא היה ספר זה זקוק להסכמה, רק **מְחַשֵּׁשׁ קְלָקוּל**
 83 **הַדְּבָר -** של הדפסת הספר, **שְׁלֵא יִגְרוּם הַזֶּק לְמַדְפְּסִים,**
 84 **כְּאִתִּי לְתַן תְּקָה וְאִוְהָרָה לְבָל יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְיִגְזֹל**
 85 **לְדְפּוּס -** להדפיס את הספר, **עַד מִשְׁךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים מִיּוֹם**
 86 **דְּלְמַטָּה. וְשׁוּמַע לְדְבָרֵי אֱלֹהֵ -** יבא עליו ברבת טוב. **הֲלֵא**
 87 **כֹּה דְבָרֵי הַמְּדַבֵּר וְזֹאת לְכַבּוֹד הַתּוֹרָה, הַיּוֹם יוֹם ג' פְּרִשָּׁה**
 88 **תְּבֵא תְקַנְיוֹ לְפָרְטָה קָמֵן.**
 89 **יְהוּדָא לֵיבֵי הַבְּהֵן¹².**

הסכמת

הרב החסיד המפורסם איש אלהי
 קדוש יאמר לו מהר"ר יהודא ליב
 הכהן:

הַכְּמַת אלס תאיר פני הארץ בלואתי
 ידי קדש המחבר הרב הנאון
 איש אלקיס קדוש וטהור חסיד וענוי
 אשר מכבד נגלה מסתרוי וישב בשכנת
 תחממוי אלל אדונינו מוריני ורביני
 נאון עולם ודלה מיס מבאר מיס
 חיים ובעת שמח ישראל בהגלות דברי
 קדשו המחויב להביא לבית הדפוס ללמד
 לעם ה' דרכי קדש כלאשר כל אחד יחזה
 בפנימיות דבריו והמפורסם אין לריד ראייה
 רק מתעש קלקול הדבר שלא יגרום
 הזק למדפיסים באתי ליתן חוקף ואזהרה
 לכל ירים איש את ידו ויגזלו לדפוס עד
 משך חמש שנים מיום ללמטה ושומע
 לדברי אלה יבוא עליו ברכת טוב הכ"ד
 המדבר זאת לכבוד התורה היום יום ג'
 פרשה תבא תקנ"ו לפ"ק.

יהודא ליב הכהן.

המאופקיס אי לזאת גמנוו בלבינו ליתן
 גנלו לגרום להמדפיסים הגזכרים לעול שום
 וחסור לשום אלס לדפוס הספר הנ"ל בלתי
 שנים לרופים מיום ללמטה ושומע לדברי
 זאת לכבוד התורה היום יום ג' שנכסו בו
 הקמן משולם וזסיל מאניפאל.

1 הוא משתמש במלה "משונים" ולא "שונים", ואפשר שברצונו
 2 לציין בכך על אלה שזייפו במכוון ענינים מסויימים ב"תניא",
 3 ומחמת רבוי העתקות שונות, רבו המעוותים-סופרים במאה,
 4 והכרח להביא תקונות-מסורים ההם לבית הדפוס. - ספר

5 ה"תניא" התפשט אז
 6 ב"קונטרסים", ולהעיר,
 7 שגם אחרי שנדפס, לא
 8 היה עליו השם, ובודאי
 9 שכך צוה רבנו הזקן
 10 ובאופן זה נתן רשות
 11 להדפיס את ה"תניא".

12 **וְהַעִיר ה' אֶת רוּחַ**
 13 **הַשְּׁתַּפְּסִים, הָרִי הוּא**
 14 **הָרַבְנִי הַמְּפֹלֵג הַתִּיתִק**
 15 **מִזְרְנוּ וְרַבְנֵנוּ הָרַב רַבִּי**
 16 **שְׁלֹם שְׁכָנָא בֶן מִזְרְנוּ**
 17 **וְרַבְנֵנוּ הָרַב רַבִּי נָח, וְהָרִי**
 18 **הוּא הָרַבְנִי הַמְּפֹלֵג**
 19 **הַתִּיתִק מִזְרְנוּ וְרַבְנֵנוּ הָרַב**
 20 **רַבִּי מְרַדְכִי בֶן מִזְרְנוּ**
 21 **וְרַבְנֵנוּ הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל**
 22 **הַקְלוּ¹³, לְהִבְיָא**
 23 **תְּקוּנֵימַרְסִים הָהֵם לְבֵית**
 24 **הַדְּפּוּס בְּסֵלְאֻוִימָא.**
 25 **וּלְפָעֵלָא מְבָא אִמְרֵתִי**
 26 **יִישַׁר חֵילָא. -** ולפעולה
 27 טובה זו אני אומר יישר
 28 כוח. **אֲךְ עָלוּ בְלָבָם -** של
 29 המדפיסים, **מְגוֹר מְסַבִּיב**
 30 **מִן הַדְּפּוּסִים אֲשֶׁר רַבְנֵנוּ,**
 31 **שְׁדַרְבֵּן לְהִזִּיק -** לזולת,
 32 **וּלְקַלְקֵל הַמְּאֻשְׂרִים. -**

33 את הישרים והמורשים. **אִי לֹואַת, -** לכן, **נְמַרְנוּ בְּלָבְנוּ לְתַן**
 34 **הַסְּכֵמָה, לְבָל יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רִגְלוֹ¹⁴ -** ויש לומר
 35 שכוונת מלים אלו, שהוא עצמו לא ידפיסו מחדש וגם לא ימסור
 36 את הספר לאחרים להדפסה, שלא לגרום להמדפיסים הנזכרים
 37 לעיל שום הזק חס ושלוש בהשגת גבול בשום אופן. **וְאָסוּר**
 38 **לְשׁוּם אָדָם לְדְפּוּס -** להדפיס, **הַסְּפָר הַנִּזְכָּר -** ספר ה"תניא",
 39 **כְּאִתִּי יְדִיעַת הַמְּדַפְּסִים הַנִּזְכָּר, עַד מִשְׁךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים רְצוּפִים**
 40 **מִיּוֹם דְּלְמַטָּה. -** בו נכתבה הסכמה זו. **וְשׁוּמַע לְדְבָרֵי אֱלֹהֵ -**
 41 **יבא עליו ברבת טוב. הֲלֵא כֹה דְבָרֵי הַדּוֹרֵשׁ וְזֹאת לְכַבּוֹד**
 42 **הַתּוֹרָה, הַיּוֹם יוֹם ג' שְׁנִכְכַּל בּוֹ בְּי מוֹיב¹⁵, -** ביום שלישי
 43 למעשה בראשית, נאמר פעמיים "כי טוב", **פְּרִשָּׁת תְּבֵא, שְׁנַת**
 44 **פְּדוּתְנָנוּ לְפָרְטָה קָמֵן. -** תקנ"ו בגימטריא פדותינו, לפרט קטן,

באספקלריא המאירה"). וכמבואר מעלת משה רבינו בזה ברמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ובמרו"נ ח"ב פרק ל"ה. ובפ"י המשניות בהקדמתו לפ' חלק, יסוד ז. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 8. הראשון היה חתנו של רבנו הזקן, אביו של הרבי ה"צמח צדק"; והשני, ר' מרדכי הורביץ. המדפיס משקלוב. 9. כלשון הכתוב בראשית מא, מד. 10. ואולי השמטת המעתיק יש כאן, וצ"ל "כתבי ידי" - כבהסכמה הקודמת - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. לשון הכתוב שמואל ב כג, ח. 12. כבהמ"ס "אור הגנוז". וי"ל שזהו הטעם

1 שמעתי מהחסיד המפורסם, רבי יצחק מתמיד, זכרונו לברכה:
 2 כשהשלוחים הביאו את ה"תניא" לאניפאלי, אל רבי יהודא
 3 לייב הכהן ורבי זושא, הם השאירו בידם את הקונטרסים
 4 למשך הלילה, כדי שהצדיקים יעיניו בהם. בשעה שעיין
 5 ב"תניא", באמצע הלילה, נכנס רבי יהודה לייב הכהן
 6 בהתפעלות עצומה ובתהלהבות רבה, ומבלי יכולת לעצור

שבת קודש כ' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ג, הסכמת הרבנים... עד עמ' 6, ז"ל נבג"מ.

13 הסכמת הרבנים שיחיו בני הנאון המחבר ז"ל נשמתו עדן.
 14 היות שהסכם אצלנו לתן רשות והרמנא – וכוח הרשאה,
 15 להעלות על מכבש הדפוס לזכרון לבני ישראל פתוב
 16 דברי ישר ואמת – דברי הישר והאמת הכתובים, דברי
 17 אלקים חיים – כך
 18 נקראת תורת החסידות,
 19 של אדוננו אבינו מורנו
 20 ורבנו ז"ל כתובים 1
 21 ככתב ידו הקדושה 2
 22 בעצמו ולשונו הקדוש, 3
 23 שכל דבריו פגחלי אש 4
 24 בוצרות – אשר ילהיבו 5
 25 הקבבות לקרבן לאביהן 6
 26 שפשמים, וכשם אגרת 8
 27 הקדש נקרא, שרבים 9
 28 היו אגרת שלוח מאת 10
 29 פבוד קדשו להורות 11
 30 לעם ה' הדרך ולכו בה 12
 31 – הכוונה מן הסתם לעניני 13
 32 העבודה הפנימית, כמו 14
 33 התעוררות אהבת ה' 15
 34 ויראת ה' בעבודת 16
 35 התפלה, ההתעוררות 17
 36 ללימוד התורה, והמעשה 18
 37 אשר יעשו, – 19

הסכמת

הרבנים שי' בני הנאון המחבר ז"ל נ"ע.

47 אחרון על איזה פרקים – מספר "לקוטי אמרים", אשר כתב
 48 – רבנו הזקן, בעת חברו הספר לקוטי אמרים – פלפול
 49 ועיון עמק על מאמרי זהר ועין חיים ופרי עין חיים
 50 שנראים בסותרים זה את זה, וברוח מבינתו מינכם –
 51 רבנו הזקן, כל דבור על
 52 אופניו שכתב בלקוטי
 53 אמרים, – הרי שזה נוגע
 54 ישירות לספר "לקוטי
 55 אמרים" – ראוי ראינו
 56 שראוי ונכון לחברם –
 57 להדפיסם יחד עם ספר
 58 לקוטי אמרים ואגרת
 59 התשובה של פבוד
 60 קדשת אדוננו אבינו
 61 מורנו ורבנו ז"ל. אי
 62 לזאת, – לכו, באנו
 63 להטיל גודא רבה –
 64 איסור גדול, ונורת נידוי
 65 חרם שמתא דרבנן –
 66 דלית לה אסותא, –
 67 שאין לה רפואה (שאי
 68 אפשר להתירה), שלא
 69 ידים איש את ידו
 70 להדפיס – את הספר,
 71 פתבניתם – "לקוטי
 72 אמרים" ו"אגרת הקודש" יחד, או זה בלא זה משך המשה
 73 שנים מיום דלמטה¹³. פרם גנון דא צריך לאודועי, – רק
 74 זאת עלינו להודיע, שבעונותינו הרבים ספו תמו כתבי ידו
 75 הקדושה בעצמו אשר היו פדקדוק גדול לא חסר ולא
 76 יתר אות אחת, ולא נשאר פי אם זה המעט מהרבה אשר
 77 נלקטו אחד לאחד מהעתיקות המפורים אצל התלמידים,
 78 ואם המצא תמצא איזה טעות, שגיאות מי יבין, ימצא
 79 הטעות דמוכה מטעות סופר, – מהכתב ממנו הדפיסו את
 80 הספר, והפגנה – של הענין, תורה פרוצה:

1 היות שהוסכם אצלנו ליתן רשות והרמנא להעלות על מכבש
 2 הדפוס לזכרון לבני כתוב דברי ישר ואמת דברי אלקים
 3 חיים של א"א מו"ר ז"ל כתובים בכתב ידו הקדושה בעצמו ולשונו
 4 הקדוש שכל דבריו כגחלי אש בוערות ילהיבו הלכות לקרבן
 5 לאביהן שבשמים. ובשם אגרת הקדש נקראו שרובם היו אגרת
 6 שלוח מאת כ"ק להורות לעם ה' הדרך ולכו בה והמעשה אשר
 7 יעשו ומחמת שבכמה מקומות הציב לו ציונים בס' לקוטי אמרים
 8 שלו וד"ת עניים במקום אחד ועשירים במ"א ומה גם בשביל דבר
 9 שנתחדש בו קונטרס אחרון על איזה פרקים אשר כתב בעת חיבור
 10 הס' לק"א פלפול ועיון עמוק על מאמרי זהר וע"ה ופע"ה שנראים
 11 כסותרים זה"ו וברוח מבינתו מינכם כל דיבור על אופניו שכתב
 12 בלק"א ראו ראינו שראוי ונכון לחברם עם ספר לקוטי אמרים
 13 ואגרת של כ"ק א"א מו"ר ז"ל. אי לזאת באנו להטיל גודא רבה
 14 וגורת נח"ש דרבנן דלית לה אסותא שלא ידים איש את ידו
 15 להדפיס כתבניתם או זה בלא זה משך חמשה שנים מיום דלמטה
 16 פרם גנון דא צריך לאודועי שבעו"ה ספו תמו כתבי ידו הקדושה
 17 בעצמו אשר היו בדקדוק גדול לא חסר ולא יתר אות א' ולא נשאר
 18 כ"א זה המעט מהרבה אשר נלקטו אחד לאחד מהעתיקות המפורים
 19 אצל התלמידים ואם המצא תמצא איזה טעות שגיאות מי יבין
 20 ימצא הטעות דמוכה מטעות סופר והכוונה תהיה ברורה:

38 ההתעוררות בענינים של צדקה וכדומה. ומחמת שכתבם
 39 מקומות¹³ – ב"אגרת הקדש", הציב לו ציונים בספר לקוטי
 40 אמרים שלו, ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים
 41 במקום אחר¹⁴, – שלכן אפשרי הדבר שענינים ב"אגרת
 42 הקדש" יהיו יותר מוסברים ומובנים מאשר כפי שהם מוסברים
 43 בספר "לקוטי אמרים", ולאידך, ענינים בספר "לקוטי אמרים"
 44 יהיו מוסברים ומובנים יותר מאשר כפי שהם מוסברים בספר
 45 "אגרת הקדש", ומה גם בשביל דבר שנתחדש בו – ב"אגרת
 46 הקדש" המוסף חידוש וביור בספר "לקוטי אמרים" – קונטרס

להחידוש הכי גדול: כתיבת הסכמה מהצ"צ לספר – הוא ספר הנ"ל. ראה בית רבי, תולדות הרב פרק נד. 13. בסימנים: ג, ה, ו, יז, יח, כ, כח (?), כט, קו"א ד"ה וצדקה כחל. 14. ראה ירושלמי ר"ה ג, ח. ומוכא בתוס' ד"ה אלא, כריתות יד, כ. 15. בהוצאה הראשונה (שקלאוו תקע"ד) בא בסיים ההסכמה: "היום יום ה' כ"ב אייר תקע"ד לפ"ק".

9	הַחֲסִיד מְרַנָּא וְרַבְנָא	נאום דוב בער בן	1
10	שְׁנַיְאָוֹר זְלַמָּן וְצִ"ל,	מרנא ורבנא שניאור זלמן וצ"ל נבג"מ.	2
11	נִשְׁמְתוּ בְּגַנְי מְרוּמִים.	ונאום חיים אברהם	3
12	וְנֵאוּם מִשָּׁה בֶּן אֲדוֹנָנוּ	ורבנא שניאור זלמן וצ"ל נבג"מ.	4
13	אֲבִינוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנֵנוּ	ונאום משה בא"א מו"ר הגאון החסיד שניאור	5
14	הַגָּאוֹן הַחֲסִיד שְׁנַיְאָוֹר	זלמן וצ"ל נבג"מ.	6
15	זְלַמָּן וְצִ"ל, נִשְׁמְתוּ בְּגַנְי	מְרוּמִים. (הרבי האמצעי).	7
16	מְרוּמִים.	וְנֵאוּם חַיִּים אֲבִרְהֵם בֶּן אֲדוֹנָנוּ אֲבִינוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנֵנוּ הַגָּאוֹן	8

16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: לע"ע לא מצאתי שיעירו על השינוי שבתוארי אדה"ז שבחתימות בניו, וכל אחד משמיט ב' תיבות מהחתימה שלפניו - ע"פ הוצאות דת"ר"ס ואילך. ואולי י"ל: בזמן חתימת ההסכמה ה' החותם הא' (נשיא ומורם מעם -) קדוש ישראל, ולכן מדגיש - שדוקא אדה"ז הוא "קדוש ישראל"; החותם הב' - ה' אז רב ופוסק - "מרנא ורבנא" - ולכן מדגיש שדוקא אדה"ז הוא "מרנא ורבנא"; החותם הג' - ה' אז גאון וחסיד (כידוע בסיפורי רבותינו נשיאינו) ולכן מדגיש שדוקא אדה"ז הוא "הגאון החסיד". הוספת "צדיק" - ב"צ"ל" שבחתימה הב' - (באם כן הוא כהכת"י ושאר הדפוסים) י"ל ג"כ ע"ד הנ"ל - ע"פ הידוע שהי' מצויין בצדקת שלו, בעניויות ושלמות בעיני עצמו וכו'.

היום יום . . .

ה'תש"ד	יד כסלו	שבת	יום ראשון	
		שיעורים. חומש: וישלח, שביעי עם פירש"י. תהלים: עב-עו. תניא: דוד . . . 320 בעת צרתו.		
		מְבָרְכִין בְּרַבַּת הַמּוֹזוֹן בְּכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, אִף שְׂאִין עֲשֶׂרָה. הַכּוֹס - עַל כַּף הַיָּד, וְהַאֲצִבְעוֹת וְקוֹפּוֹת. אוֹחוֹ הַכּוֹס מֵאֲמִירַת "רְבוּתֵי מִיר וּוְעֲלֶעֶן בְּעִנְשֵׁשׁעוֹן" [=רבותי נברך] עַד אַחֲרֵי סִיּוּם בְּרָכָה שְׁלִישִׁית, שְׂאוּ מַצְמִידוֹ עַל הַשְּׁלֶחֶן. בְּאַחַת מִשִּׁיחּוֹתָיו בְּאֵר אֲדָנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב], וְתַכֵּן דְּבָרָיו: יֵשׁ צְדִיק, יֵשׁר, תְּמִים, חֲסִיד. צְדִיק עַל שֵׁם קִיּוּם מְצוֹת עֲשֵׂה - מִמְּשִׁיךְ גְּלוּיִים דְּסִדְר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת. יֵשׁר עַל שֵׁם קִיּוּם לֹא תַעֲשֶׂה - גְּלוּיִים לְמַעַלָּה מְסִדְר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת. תְּמִים - עֲרִנְסִטְקִיט [= "רְצִינוּת" - גְּלוּיִים דְּ"טַעַם עֲצוּ וּפְרִיו שְׁוִים", הַתְּחַבְרוֹת סוֹבֵב-כָּל-עֲלָמִין וּמְמַלֵּא-כָּל-עֲלָמִין. לְמַעַלָּה מְכַלֵּם - חֲסִיד, וְיֵשׁ בְּזֶה ג' מְדַרְגוֹת: א) שְׁעִנְיָ הָעוֹלָם אֵינָם מְטִרִידִים וּמְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְזֶה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְחַיֵּב לְהַגִּיעַ לְזֶה. ב) שְׁכָל עֲנִיָּוִי הֵם אֲלָקוֹת. וְאִף ש"לֹא רְחוּקָה הִיא מִמֶּךָ גו' - מְכַל מְקוּם אֵין זֶה שִׁיךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. ג) מֵה שְׁכַתּוֹב בְּתַקְנֵי זֶהר: "אֵיזֶהוּ חֲסִיד הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ עִם קֵן דִּלְיָה" [=עם מקורו; ה'], וּפְרַשׁ בְּסִפְרָא שֶׁל בִּינּוּנִים [=סִפְרָא הַתְּנִיָּא] שְׁזֶהוּ לִיחְדָּא קוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתֵיהּ בְּתַחְתּוֹנִים וְלֹא לְרוֹת נִפְשׁוֹ הַצְּמֵאָה בְּלִבְד.		

ה'תש"ד	טו כסלו	יום ראשון	יום שני
		שיעורים. חומש: וישב, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: עז-עח. תניא: אך מה שהי' . . . ואחור ע"ש.	

בתו"א ד"ה וישב: "ואינה יכולה לראות באהבה", צ"ל "ואינה יכולה להיות באהבה".
רבינו הזקן סיפר לבנו אדמו"ר האמצעי: דער זיידע (הבעש"ט) זאגט אז מ'דארף
האָבען מסירת נפש אויף אהבת ישראל, אפילו צו א אידען, וועלכען מ'האָט קיינמאַל
ניט געזעהן.

ב"תוֹרָה אוֹר" דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וַיֵּשֶׁב": "וְאֵינָה יְכוּלָּה לְרְאוֹת בְּאַהֲבָה", צְרִיךְ לְהִיּוֹת: "וְאֵינָה
יְכוּלָּה לְהִיּוֹת בְּאַהֲבָה".

רַבְּנוּ הֶזְקֵן סִפֵּר לָבְנוּ אֲדַמוֹרֵר הָאֲמָצְעִי: הַסָּבָא (הַבְּעַל שֵׁם טוֹב) אָמַר שְׁצָרִיךְ שְׁתַּהֲיֶה מְסִירַת נַפְשׁ עַל אֲהַבַת יִשְׂרָאֵל, גַּם לַיהוּדֵי שְׂאָף פְּעַם לֹא רָאוּ.

יום שלישי יום שני טז כסלו ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישב, שני עם פירש"י.
תהלים: עט"פב.
תניא: וצדקה . . . א"ס ב"ה.

יְסוּד עֲקָרִי בְּשִׁיטַת חַב"ד הוּא, אֲשֶׁר הַמַּח הַשְּׁלִיט עַל הַלֵּב בְּתוֹלְדוֹתוֹ, יִשְׁעֵבֵד אֶת הַלֵּב לַעֲבוּדוֹת ה' יִתְבָּרֵךְ, מִתּוֹךְ הַשְּׁכָלָה הַבְּנָה וְהַעֲמַקַּת הַדַּעַת בְּגִדְלַת בּוֹרָא הָעוֹלָם בְּרוּךְ הוּא.

יום רביעי יום שלישי יז כסלו ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישב, שלישי עם פירש"י.
תהלים: פג"פז.
תניא: הנה לא . . . וכו' וד"ל.

חֲסִידוֹת חַב"ד פּוֹתַחַת שְׁעָרֵי הַיְכָלֵי חֲכָמָה וּבִינָה, לִידַע וּלְהַכִּיר אֶת מִי שְׂאֵמֵר וְהָיָה הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּה שְׁכָלִית, מְעוֹרַרַת רְגִשֵׁי הַלֵּב לְהַתְּפַעֵל בְּאוֹתָהּ מִדָּה שְׁבַלֵּב הַמְחַיֶּכֶת מִהַשְּׁכָלָה זו, וּמוֹרָה דְרָךְ אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִנֵּי שְׁעוֹרָא דִּילִיָּה [לְפִי רְמַתוֹ] יְכוּל לְגַשֵּׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ לַעֲבֹד אֶת הַיְיָ בְּמוֹחוֹ וּלְבוֹ.

יום חמישי יום רביעי יח כסלו ה'תש"ד

שיעורים. חומש: וישב, רביעי עם פירש"י.
תהלים: פח"פט.
תניא: הוכח תוכיח . . . לעומת זה כו'.

בְּמִנְחָה אֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן.
הַצ"צ כּוֹתֵב: אַהֲבָה דְּבַחֵי' וְעַמְךָ לֹא חִפְצַתִּי (הַיִּינוּ) שְׁלֹא לַחְפוּץ שׁוּם דְּבַר זוֹלְתוֹ ית', וְלֹא אֶפִּילוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁהֵם ג"ע עֲלִיוֹן וְתַחְתּוֹן, כִּי רַק בִּיּוֹד נִבְרָא כּו', אֲלֵא תַהֲי' אַהֲבָה רַק לוֹ ית' לְבַד, דַּהֲיִינוּ לְמַהוּ"ע ית' מִמֶּשׁ. וְכֵן הִי' נִשְׁמַע הַלְשׁוֹן מִמוֹרֵי נ"ע (רַבִּינוּ הֶזְקֵן) בְּדַבִּיקוֹתוֹ. שֶׁהִי' אֹמֵר בְּזֵה הַלְשׁוֹן:
אֵיךְ ווִיל זַע גָּאָר נִיסַט, אֵיךְ ווִיל נִיסַט דִּיין ג"ע אֵיךְ ווִיל נִיסַט דִּיין עוה"ב כּו' אֵיךְ ווִיל מַעַר נִיסַט אַז דִּיךְ אַלִּיין.

הַ"צִּמְח צֶדֶק" כּוֹתֵב: אַהֲבָה דְּבַחֲיִנַת "וְעַמְךָ לֹא חִפְצַתִּי", (הַיִּינוּ) שְׁלֹא לַחְפוּץ שׁוּם דְּבַר זוֹלְתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא אֶפִּילוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁהֵם גַּן עֵדֵן עֲלִיוֹן וְתַחְתּוֹן, כִּי רַק בִּיּוֹד נִבְרָא כּו', אֲלֵא תַהֲיֶה הָאַהֲבָה רַק לוֹ יִתְבָּרֵךְ לְבַד, דַּהֲיִינוּ לְמַהוּתוֹ וְעַצְמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ מִמֶּשׁ. וְכֵן הִיָּה נִשְׁמַע הַלְשׁוֹן מִמוֹרֵי וְרַבִּי נִשְׁמַתוֹ עֵדֵן (רַבְּנוּ הֶזְקֵן) בְּדַבִּיקוֹתוֹ. שֶׁהִיָּה אֹמֵר בְּזֵה הַלְשׁוֹן:
אֵינִי חִפֵּץ מְאוּמָה; אֵינִי רוֹצֵה אֶת גַּן הָעֵדֵן שְׁלֶךְ, אֵינִי רוֹצֵה אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שְׁלֶךְ כּו', רְצוֹנִי לֹא יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אוֹתָךְ בְּלִבְךָ.

גוט יום טוב.

לְשָׁנָה טוֹבָה בְּלִמּוּד הַחֲסִידוֹת וְדַרְכֵי הַחֲסִידוֹת.
תְּכַתְּבוּ וְתַחֲתַמוּ.

יום
שישי

שבת

יט כסלו

ה'תש"ג

הַפְּטוּרָה: תּוֹזוֹן עֲבָרִיָּה. אֵין אוֹמְרִים אָב הַרְחֵמִים וְצַדִּיקֶתְךָ.

שיעורים. חומש: וישלח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: צ"צו.

תניא: ספר לקו"א הנקרא בשם . . . וקצרה בעזה"י.

הסכמת א) הרב . . . מאניפאלי.

ב) הרב . . . הכהן.

אין השליח צבור מתעטף בטלית למנחה או למעריב, לא בשבת ויום טוב ולא בראש השנה. הלולא [=יום הסתלקותו] של הרב המגיד - ממעזריטש - ג' וישב תקל"ג, ומנוחתו כבוד [=קבורתו] באנפאלי.

אדמו"ר הזקן יצא לחרות ממאסרו הראשון - י"ט כסלו, ג' וישב, תקנ"ט, לפנות ערב. ממכתב רבנו הזקן: "ברם כגון דא צריך להודיע, כי יום אשר עשה ה' לנו יום כסלו, יום ג' שהכפל בו כי טוב, יום הלולא רבא של רבנו הקדוש נשמתו עדין, וכשקריתי בספר תהלים בפסוק 'פדה בשלום נפשי', קדם שהתחלתי פסוק שלאחריו - יצאתי בשלום מד' שלום".

יום התועדות וקבלת החלטות טובות בקביעות עתים לתורה הנגלית ודא"ח [דברי אלקים חיים, חסידות] ברבים, וחזיק דרכי החסידים באהבת רעים.

נוהגים לסדר חלקת הש"ס, ועל פי הסדר המבאָר באגרת הקדש דבור המתחיל הוכח תוכיח. בליובאוויטש משנת תרס"ג ואילף היו מסדרים חלקת הש"ס כ"ד בטבת - יום הלולא של רבנו הזקן - מפני אפס הפנאי בי"ט כסלו.

שבת
קודש

יום ראשון

כ כסלו

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: וישב, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: צז"קג.

תניא: הסכמות הרבנים . . . ז"ל נבג"מ.

הדפסת ספר של בינונים - תניא - בפעם הראשונה, נגמרה יום ג' כ' כסלו תקנ"ז בסלאוויטא. וכולל: חלק ראשון - ספר של בינונים, חלק שני - חנוך קטן ושער היחוד והאמונה.

אגרת התשובה - מהדורא קמא - נדפסה לראשונה: זאלקווי תקנ"ט; מהדורא בתרא - נדפסה לראשונה: שקלאוו תקס"ו.

אגרת הקדש - בפעם הראשונה - שקלאוו תקע"ד. תוצאה מתקנת של פל ה' החלקים - ווילנא ראם תר"ס, וחזרה ונדפסה כמה פעמים.

יום ראשון י"ד כסלו ה'תשע"ד

כפיית האב לפדות את בתו

בהסתמך שבני משפחתו יחזרו ויפדוהו, ויחזור ויעשה כן כמה פעמים ונמצא גורם הפסד לבני משפחתו, אבל האב שמוכר את בתו, הוא זה שצריך לפדותה ואין כל הפסד אף אם יעשה כך כמה פעמים.

וה'שאילת יעבץ' (ח"א סי' א) ביאר:

הגמרא דנה במקרה שבני המשפחה באים לפדותה מרצונם (כאשר לאב אין כסף לפדותה) והאב מתנגד לכך כי הבת תחזור אליו ופרנסתה תהיה עליו, ועל כך אמרו שהקרובים פודים אותה נגד רצון האב. והלכה זו היא רק לדעת רבי שמעון שאמה עבריה אינה חוזרת ונמכרת, כי לדעת חכמים שהאב יכול למכרה שנית, אין טעם לכוף את בני המשפחה לפדותה.

אבל הרמב"ם האומר "כופין את האב לפדותה" מדבר בכפיית האב שהוא יפדה את בתו (אם יש לו כסף), והלכה זו היא גם לשיטת חכמים, שהאב יכול למכור את בתו בשנית (וכך פוסק הרמב"ם), ואין לחשוש שיחזור וימכרנה שהרי שוב יכפוהו בית דין לפדותה.

הלכות עבדים פרק ד, הלכה ב: אין האב רשאי למכור את בתו, אלא אם כן העני... כופין את האב לפדותה אחר שמוכרה, משום פגם משפחה.

האב שמכר את בתו לאמה כופים אותו לפדותה, וכגון שנפלו לו נכסים בירושה לאחר המכירה (ראה משנה למלך), אבל עבד עברי אין כופים את קרובי משפחתו לפדותו. ובטעם ההבדל בין העבד לאמה, אמרו בגמרא (קדושין יח, א) שעבד עברי יכול למכור עצמו שוב לאחר שיפדוהו, ואם כן מה הועילה הפדייה. אבל אמה העבריה, לדעת רבי שמעון, אינה נמכרת לאחר שנפדתה, וכיון שהפדייה ברת תוקף, כופים אותו לפדותה.

והקשה ה'כסף משנה':

כיון שהרמב"ם (להלן ה"ה) פסק שהאב כן יכול למכור את בתו לשפחות אחר שפחות, כרבנן (קדושין שם) מדוע אין דינה כעבד עברי אלא כופים את האב לפדותה? ותירץ:

יש לחלק בין עבד לאמה. בעבד יש מקום לחשוש שישוב וימכור את עצמו וייקה את דמי המכירה לעצמו

יום שני ט"ו כסלו ה'תשע"ד

עבד שנפדה מהשבי

את דמי הפדיון? אין לומר שהסיבה היא כי אם לא ישלם לפודה יימנעו אנשים מלפדות עבד שנשבה, כי אם כן, מדוע "אם פדהו לשם בן חורין חוזר לרבו הראשון בלא כלום", הרי גם כאן יש מקום לחשש שאם לא ישלמו לפודה את דמי הפדיון יימנעו האנשים מלפדות את העבד שנשבה? אלא הביאור:

הפודה עבד מהשבי לשם עבד קונה אותו למעשה ידיו, כי השביה נעשתה ברשות המלך, ומצד 'דינא דמלכותא' זוכה השבאי הגוי במעשה ידיו של העבד (ראה להלן פ"ט ה"ד). אמנם, כאשר רבו מתייאש ממנו זוכה השבאי גם בגוף העבד, אבל לפני היאוש הוא קונה רק את מעשה ידיו.

ולכן, הפודה את העבד מהשבי אף שרבו לא התייאש ממנו, קונה אותו למעשה ידיו, ומשום כך צריך רבו הראשון לשלם לפודה את דמי הפדיון – כדי לקנות את מעשה ידי העבד מהפודה.

לפיכך, רק כאשר הפדייה נעשתה לשם עבד עליו לשלם לפודה שקנה את העבד למעשה ידיו, אבל כאשר פדהו לשם בן חורין לא הייתה לפודה העבד כל כוונה לקנות אותו, גם לא למעשה ידיו וממילא אין חיוב לשלם לפודה.

(שי"ע אדר"ג, חור"מ, הפקר ק"א סק"א)

הלכות עבדים פרק ת, הלכה טו: עבד שנשפחה.. אם לא נתיאש ממנו רבו ראשון – הפודה אותו לשם עבד נוטל פדיונו מרבו, וחוזר לרבו; ואם פדהו לשם בן חורין – חוזר לרבו הראשון בלא כלום.

ה'לחם משנה' מבאר שמקור הלכה זו הוא בתוספתא (גיטין פ"ז ה"ז) וכדעת רבן שמעון בן גמליאל (שם) שהפודה עבד כנעני שנשבה, אם האדון לא התייאש ממנו – כיון שעדיין העבד ברשות אדונו, הרי בין אם פדהו לשם עבד ובין אם פדהו לשם בן חורין, חוזר לרבו הראשון (שלא כדעת תנא קמא שאם פדהו לשם בן חורין אינו חוזר לרבו הראשון).

ומקשה: משמעות דברי רבן שמעון בן גמליאל היא, שגם אם פדהו לשם בן חורין וחוזר לרבו הראשון צריך לתת את דמי פדיונו למי שפדה את העבד, כיון ששילם את דמי הפדיון רק על דעת שיהיה בן חורין ולא על דעת שיחזור לרבו הראשון. ומדוע אם כן כתב הרמב"ם ש"חוזר לרבו הראשון בלא כלום"?

ואדמו"ר הזקן מחדש ומיישב:

מדוע באמת הפודה את העבד (לשם עבד), לפני שרבו הראשון התייאש ממנו, חייב רבו הראשון להשיב לפודה

נזק ללא תזוזה

יום שלישי ט"ז כסלו ה'תשע"ד

כאשר שמר כראוי ומתחייב (כגון שואל החייב באונס), אין החיוב מחמת שאשם בנזק אלא כי קיבל עליו אחריות לתשלומי כל נזק (כחברת ביטוח המתחייבת לשלם למבוטח על נזק עתידי על אף שבוודאי אינה אשמה בו), אך כאשר פשע בשמירה עליו לשלם מחמת שברשלנותו גרם נזק, וחיידשה התורה ששומר נחשב כמזיק אפילו באופן כזה (למרות שבדרך כלל חייבים רק על נזק בידיים).

וזה ההבדל בין עבדים וקרקעות שחייבים עליהם בפשיעה, ל'בעליו עמו' הפוטר אפילו בפשיעה: המקבל עבדים וקרקעות לשמירה נעשה שומר עליהם, אלא שפטר מלשלם על גניבה ואבידה, אך כאשר בעליו עמו אינו נעשה שומר כלל ולכן אין לחייבו גם מדין 'מזיק', למרות שפשע, כי הרי הוא ככל אדם שאינו מתחייב על נזק שלא נעשה בידיים, אך בעבדים וקרקעות שכן נעשה שומר עליהם, כשפשע הרי הוא כמזיק וחייב לשלם. (ברכת שמואל ב"ק לב, ד בשם הגר"ח מבריסק)

הלכות שכירות פרק ב, הלכה ג: אם פשע השומר בעבדים וכיוצא בהן – חייב לשלם. שאינו פטור בעבדים וקרקעות ושטרות אלא מדין גנבה ואבידה... אבל אם פשע בה – חייב לשלם. שכל הפושע – מזיק הוא.

והקשה הראב"ד: אם שומר שפשע ולא שמר היטב מתחייב אפילו על עבדים וקרקעות, ולא מדין שומר אלא מדין 'מזיק', יש לחייבו בפשיעה גם כאשר הבעלים עמו, שהרי 'בעליו עמו' פוטר רק מחיובי שומר, ואילו מזיק בוודאי אינו נפטר מלשלם כאשר הבעלים עמו, והרי הרמב"ם פסק (פ"א ה"ג) שכאשר הבעלים עמו פטור אפילו מפשיעה!
ומבארים האחרונים:

אין כוונת הרמב"ם שהשומר מתחייב בפשיעה מדין 'מזיק' ללא שייכות לשמירה, שהרי מזיק חייב רק כשהזיק בידיים, ונזק מחמת העדר שמירה נחשב כ'גרמא בניזיקין', אלא כוונת הרמב"ם שקיימים שני סוגי חיובים בשומר:

דמי הביטוח למי?

יום רביעי י"ז כסלו ה'תשע"ד

וכך אפשר לומר גם בעניננו: אף שהשוכר ביטח את הבית ושילם עבור הביטוח – גוף הבית אינו שלו אלא של המשכיר ולכן דמי הביטוח שייכים למשכיר.

אולם למסקנה ה'אור שמח' מחלק בין שני המקרים: לשוכר שהשאל את הפרה, אף שמשאל בחינם, אין כל כוונה לקבל את דמי הפרה אם תמות, ואינו חושב כלל על אפשרות זו, ולכן תשלום דמי הפרה עובר למשכיר שהוא בעל הפרה. משא"כ שוכר הבית הרי כל מטרת תשלום הביטוח היא 'לקנות' מחברת הביטוח את דמי הבית אם ישרף, ואם כן לא מסתבר שדמי הביטוח יעברו למשכיר. ומביא משו"ת 'שואל ומשיב' (תנינא ח"ג סי' קכ"ח) שבמקרה דומה החליט בית הדין על פשרה: שני שלישים מדמי הבית למשכיר ושליש לשוכר. וכנראה שפסיקה זו מבוססת על יסוד הביאור האמור שאין לדמות מקרה זה לשוכר פרה שהשאלה לאחר דמי הפרה כולה עוברים למשכיר בעל הפרה.

הלכות שכירות פרק ה, הלכה ו: בית זה אני משכיר לך, ואחר שהשכירי נפל – אינו חייב לקנותו.
ה'אור שמח' דן בשאלה הבאה:

אחד שכר בית מחברו ובעת שנכנס לגור בו רכש פוליסת ביטוח על הבית ולאחר מכן נשרף הבית - למי שייכים דמי הביטוח, האם למשכיר הטוען 'דמי ביתי אני נוטל', או לשוכר הטוען ששילם עבור הביטוח מידי שנה ולכן דמי הביטוח שלו הם?

לכאורה, אפשר לדמות מקרה זה להלכה האמורה לעיל (פ"א ה"ו): 'השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה ביד השואל, הואיל והשואל חייב בכל – יחזרו דמי הפרה לבעלים, שאין זה השוכר עושה סחורה בפרתו של חברו'. ואף שהשוכר הוא שהשיג את התשלום לפרה שמתה (בהשאלה את הפרה לשואל החייב באונסין), כי אם היתה מתה ברשות השוכר היה פטור מלשלם, למעשה התשלום עובר למשכיר כי לשוכר יש זכות שימוש בפרה ואילו גוף הפרה שייך למשכיר.

בין מכירה לשכירות

יום חמישי י"ח כסלו ה'תשע"ד

המוכר): "שהקונה שדה לפירותיה יש לו לנטעה או לזרעה כל זמן שירצה או להובירה, והשוכר אינו כן". כלומר: הרוכש זכות שימוש בשדה יכול לעשות בה כרצונו כל זמן שהיא ברשותו אף אם יגרם בכך נזק עתידי לבעל השדה, אך השוכר חייב בשמירת השדה, מאחר ואין לו בה בעלות אלא רק זכות הנאה.

ולכן, הרוכש את זכות השימוש יכול להשכירה לאחר אך לא למוכרה, כי כשמוכרה יתכן שהקונה יקלקל את

הלכות שכירות פרק ז, הלכה א: וכל שאין לו למכרה, כך אין לו לשכרה. אלא אם כן יש לו פרות בלבד באותה התקנה, הרי זה שוכר ואינו מוכר.

וצריך ביאור: מדוע מי שיש לו זכות אכילת פירות יכול להשכיר זכות זו לאחרים אך לא למוכרה?

ה'פרישה' (ח"מ סי' שטו סק"ג) מבאר על פי דברי הרמב"ם (הל' מכירה פכ"ג ה"ח) בהבדל בין השוכר שדה מחברו למי שקונה את זכות השימוש בשדה (וגוף השדה נשאר של

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קה

ובאופן כזה יכול להשכיר את הפירות אך לא למוכרם, שכן אי אפשר למכור דבר שלא בא לעולם, אך אפשר להשכיר, משום שבמכירה הקנין חל על גוף החפץ וצריך שיהא בעולם בעת הקנין, אך שכירות אינה אלא סיכום בין המשכיר והשוכר, ואדם יכול להשכיר לחברו גם דבר שאין בידו כעת ומתחייב להשיגו, ולכן אפשר להשכיר גם דבר שלא בא לעולם, והמשכיר מתחייב להשכירו כשיבוא לעולם.

השדה ויגרם נזק לבעל השדה, אך כשמשכירה לאחר והשוכר חייב בשמירתה לא יגרם נזק לבעלים.

וה'נתיבות המשפט' (שם סק"א) מבאר:

מדובר במי שאין לו זכות שימוש בשדה אלא שיש לו בעלות על הפירות העתידים לבוא. ואע"פ שלא ניתן לקנות פירות שלא באו לעולם, יכול אדם למכור את שדהו ולהתנות בעת המכירה שהפירות העתידים לגדול במשך תקופה מסוימת יהיו שלו, כי תנאי על דבר שלו שיישאר ברשותו חל אפילו בדבר שלא בא לעולם.

אומן קונה בשבח הכלי? יום שישי י"ט כסלו ה'תשע"ד

ועוד) שפסקו כרב אסי שאומן קונה בשבח הכלי, וכיון שכמה ראשונים נקטו כך יש להסתפק בהלכה זו, ואין לחייב את האומן בתשלום דמי הכלי כי 'המוציא מחבירו עליו הראיה'.

והלכה זו נוגעת גם בטבילת כלים:

ישראל שנתן מתכת לאומן גוי לעשות לו ממנה כלי, לדעת הריצב"א (בטור יו"ד סי' קכ, וראה ש"ך שם סק"א) 'אומן קונה בשבח כלי' ולכן כשהחזיר הכלי לבעליו הרי זה כאילו היהודי קנה את חלקו של הגוי וצריך טבילה כדין קונה כלי מן הגוי. אך לדעת הרמב"ם והרי"ף שאין אומן קונה בשבח כלי' - אין צריך טבילה. וגם ב'שלחן ערוך' (יו"ד שם ס"ג) נפסק שאין צריך טבילה.

והרמ"א הביא את דעת הריצב"א שצריך טבילה, וכתב כי כיון שנחלקו הפוסקים בדבר "יש לטובלו בלא ברכה". וכן דעת הש"ך (שם) "להחמיר באיסור דאורייתא" ולהצריך טבילה אך ללא ברכה.

הלכות שכירות פרק י, הלכה ד: נְתַן לְהַרְש... עֲצִים לַעֲשׂוֹת מִהֶן שְׂדֵה תְּבֵה וּמְגֻדֵל, וְנִשְׁבְּרוּ אַחַר שֶׁנַּעֲשׂוּ – מִשְׁלֵם לוֹ דְּמֵי שְׂדֵה תְּבֵה וּמְגֻדֵל; שְׂאִין הָאֶמֶן קוֹנֵה בְּשִׁבְחַ הַכְּלִי.

מחלוקת היא בגמרא (בבא קמא צח, א): לדעת רב אסי אומן קונה בשבח הכלי, היינו אומן שקיבל חומר לעשות ממנו כלי - השבח שנעשה על ידו שייך לו עד שיקבל את שכרו מהבעלים, והתשלום אינו עבור עבודתו אלא כעין 'קניית השבח' מידו (ראה רש"י קדושין מה, ב. ד"ה והכא). ולפי זה, אומן שקיבל עצים ועשה מהם כלי ואחר כך שברו - פטור מלשלם את דמי הכלי, שהרי את שלו שבר, ומשלם רק את דמי העצים.

אך לדעת רבא השבח שייך לבעלים, ואם האומן שבר את הכלי משלם את דמי הכלי (ומקבל את שכר עבודתו).

ופסק הרמב"ם כרבא, וכן דעת הרי"ף (בבא קמא שם). וכך נפסק ב'שלחן ערוך' (תו"מ סי' ש"ב).

אך הש"ך (שם סק"ג) הביא ראשונים (בעל ההלכות גדולות, ר"ת

הרב והתלמיד - מי צריך את מי? שבת קודש כי כסלו ה'תשע"ד

לעסוק בכך כעת, אך התלמידים אינם מחויבים לשאול, ולכן הרב שאול להם ולא להיפך.

וה'אבן האזל' כתב שמדברי הרמב"ם אין נראה כן, ומדבריו שבזמן הפרק "הכל באין לשמוע ענין אותו מועד" משמע שיש חיוב ללמוד אז הלכות אלו. ואם כן, מדוע הרב נחשב מחויב לתלמידים ולא להיפך, והרי גם הם חייבים ללמוד הלכות אלו?

ויש לומר:

בכל השנה מחויבים התלמידים לבוא לשיעורו של הרב מאחר שהתחייבו ושיעברו עצמם ללמוד אצלו, והרב צריך להם בעת לימודו שהרי הם נושאים ונותנים עמו בלימוד ו'מתלמידי יותר מכולם', אך ב'יום הפרק' הרב מלמד את הלכות החג לרוב העם, ואין לו עדיפות אם יבואו מעט או הרבה, ולכן אף תלמיד אינו שאול לרב, שכן הרשות בידו לא לבוא, אך הרב שאול להם מאחר שחייב לדרוש.

הלכות שאלה ופקדון פרק ב, הלכה ד: הָרַב שְׁהוּא מְקַרְיָא בְּרִצּוֹנוֹ לְתַלְמִידִים בְּכָל עֵת שְׁוִיָּצָה וְאִיזוּ מִפְּקֻדָּא שְׁוִיָּצָה... הָרִי הֵן שְׁאוּלִין אֶצְלוֹ, וְאִין הוּא שְׁאוּל לְהֵם. וּבִיּוֹם הַפְּרָק, שְׁהַבֵּל בְּאִין לְשִׁמְעַ עֲנִין אוֹתוֹ מוֹעֵד – הָרִי הוּא שְׁאוּל לְהֵם, וְהֵם אִינֵן שְׁאוּלִין לוֹ.

יש להבין: הרי ב'יום הפרק', היינו בימים שלפני הרגל שבהם לומדים הלכות הרגל, כשם שהרב חייב ללמד הלכות הרגל ואינו יכול לשנות למסכת אחרת כך גם התלמידים אינם יכולים לשנות, ואם כן שניהם מחויבים זה לזה באותה מידה, ומדוע נחשב הרב שאול לתלמידים ולא להיפך?

ומבאר ה'מקור חיים' (סי' תכ"ט סק"א), על פי דברי הר"ן שאין חובה לעסוק בימים אלה בהלכות החג אלא שכאשר תלמיד שואל שאלה בהלכות אלו, וחברו שואל בהלכות אחרות - יש להשיב תחילה לזה ששואל בהלכות החג. ונמצא שיש מחויבות של הרב כלפי התלמידים שעליו להשיב לשאלותיהם בהלכות אלו אף אם אינו מעוניין

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ד - ב' כסלו ה'תשע"ד

42 דְּבָרִים - בְּכֶסֶף, או בְּשֵׁטֶר; וְקוֹנֶה עֲצָמָה בְּשֵׁשֶׁה דְּבָרִים -
 43 בְּשֵׁנִים, וּבְיֹבֵל, וּבְגֵרָעוֹן כֶּסֶף, וּבְשֵׁטֶר שְׁחֵרוֹר, וּבְמִיתַת
 44 אֲדוֹן, וּבְסִימָנִין.
 45 ז. יַעַד אוֹתָהּ הָאֲדוֹן לְעֲצָמוֹ אוֹ לְבָנוֹ - הָרִי הִיא כְּשֶׁאָר
 46 הָאָרוֹסוֹת, וְאֵינָה יוֹצֵאָה בְּאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ, אֲלֵא בְּמִיתַת
 47 הַבַּעַל, אוֹ בְּגֵט; וּמִצְוֹת יַעוֹד קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת פְּדִיָּה. כִּי־עַד
 48 מִצְוֹת יַעוֹד? אוֹמֵר לָהּ בְּפָנֵי שְׁנַיִם: 'הָרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי',
 49 'הָרִי אֶת מֵאֲרֶסֶת לִי', 'הָרִי אֶת לִי לְאִשָּׁה'; אֲפֹלוּ בְּסוֹף
 50 שֶׁשׁ סְמוּף לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה. וְאֵינִי צָרִיף לְתַן לָהּ כְּלוּם,
 51 שְׁמַעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת לְקִדוּשֵׁין נִתְּנוּ. וְנוֹהֵג בָּהּ מִנְהַג אִישׁוֹת,
 52 לֹא מִנְהַג שְׂפָחוֹת. וְאֵינִי מֵיַעַד שְׁתֵּים בְּאַחַת, שְׁנֵאָמַר:
 53 "יַעֲדָה". וְכִי־עַד מֵיַעֲדָה לְבָנוֹ? אִם הִיָּה בְּנוֹ גָּדוֹל, וְנִתַּן
 54 רְשׁוּת לְאֶבְיָו לְיַעֲדָה לוֹ - הָרִי הָאֵב אוֹמֵר לָהּ בְּפָנֵי שְׁנַיִם:
 55 'הָרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לְבָנִי'.
 56 ח. אֵין הָאֲדוֹן מֵיַעַד אִמָּה עֲבָרְיָה לֹא לוֹ וְלֹא לְבָנוֹ, אֲלֵא
 57 מִדַּעְתָּהּ [בְּהַסְכַּמְתָּהּ], אִף עַל פִּי שֶׁכָּבַר קִבֵּל אֲבִיָּה
 58 מֵעוֹתִיקָה; הָרִי הוּא אוֹמֵר: "יַעֲדָה" - מִדַּעְתָּהּ. וְאִם מֵת
 59 הָאֲדוֹן - אֵין בְּנוֹ יָכוֹל לְיַעֲדָה לוֹ, שֶׁהָרִי יַצֵּאת לְחֵרוֹת
 60 בְּמִיתַת הָאֲדוֹן.
 61 ט. הַיַּעוֹד כְּאָרוֹסִין, וְאֵינִי כְּשׂוֹאֵין; לְפִיכֵךְ [אִם הוּא כַּהֵן]
 62 אֵינִי מִשְׁמָא לָהּ, וְלֹא יוֹרְשָׁהּ, וְלֹא מִפֶּר נְדָרֶיהָ - עַד שֶׁתִּכַּסֵּס
 63 לְחֶפֶה. "וְאִם שָׁלַשׁ אֲלֶיהָ לֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ" - לֹא יַעֲדָה לוֹ,
 64 וְלֹא יַעֲדָה לְבָנוֹ, וְלֹא נִפְדִּית בְּגֵרָעוֹן כֶּסֶף; "וְיֹצֵאָה חֲנָם"
 65 - בְּהִבָּאת סִימָנִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאָרוֹנוּ.
 66 י. יָתֵר עַל אוֹתָן הַדְּרָכִים שֶׁקוֹנֶה בְּהֵן עֲצָמָה כְּעֶבֶד עֲבָרִי.
 67 אֵין הָאֲדוֹן יָכוֹל לְמַכֵּר אִמָּה עֲבָרְיָה, וְלֹא לְתַנְּהָ לְאִישׁ אַחֵר,
 68 בֵּין רְחוֹק, בֵּין קְרוֹב. וְאִם מִכֵּר אוֹ נִתַּן - לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם,
 69 שְׁנֵאָמַר: "לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל לְמִכְרָהּ". וְכֵן עֶבֶד עֲבָרִי -
 70 לֹא יָכוֹל לְמַכְרוֹ לְאַחֵר, וְלֹא לְתַנּוֹ. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁלֹּא הִצְרִיף
 71 הַכְּתוּב לְאַסֵּר דְּבַר זֶה בְּאִמָּה, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְיַעֲדָה
 72 לְבָנוֹ; לְכֹף נֵאָמַר: "לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל לְמִכְרָהּ".
 73 יא. אֵין אִמָּה עֲבָרְיָה נִמְכַּרְת אֲלֵא לְמִי שֵׁיֵשׁ לָהּ עָלָיו אוֹ
 74 עַל בְּנוֹ קְדוּשֵׁין, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה לְיַעוֹד. כִּי־עַד? מוֹכֵר
 75 אָדָם אֶת בְּתוֹ לְאֶבְיָו - שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁאֵין הָאֲדוֹן יָכוֹל
 76 לְיַעֲדָהּ, רְאוּיָה הִיא לְבָנוֹ, שֶׁהָרִי הָאִמָּה בַּת אַחִיו. אֲבָל אֵינִי
 77 יָכוֹל לְמַכֵּר אֶת בְּתוֹ לְבָנוֹ - מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה רְאוּיָה לְאֲדוֹן,
 78 שֶׁהָרִי הִיא אַחֲוֹתוֹ, וְלֹא לְבֵן בְּנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אַחֲוֹת אֲבִיו.
 79 יב. יֵשׁ לְאָדָם לְמַכֵּר אֶת בְּתוֹ לְפִסְלוֹ, כְּגוֹן אֲלִמְנָה לְכַהֵן
 80 גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכַהֵן הַדִּיּוּט; שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁהֵן
 81 בְּלֹא, קְדוּשֵׁין תּוֹפְסִין בְּהֵן.
 82 יג. הַמְקַדֵּשׁ בְּתוֹ כְּשֶׁהִיא קִטְנָה, וְנִתְּאָרְמָלָה [נִתְּאָלְמָנָה] אוֹ
 83 נִתְּגַרְשָׁה - אֵינִי יָכוֹל לְמַכְרָהּ; שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לְמַכֵּר אֶת
 84 בְּתוֹ לְשִׁפְחוֹת אַחֵר אִישׁוֹת; אֲבָל מוֹכְרָה לְשִׁפְחוֹת אַחֵר
 85 שִׁפְחוֹת. כִּי־עַד? מְכָרָה לְשִׁפְחוֹת תַּחֲלָה, וְיַעַד אוֹתָהּ הָאֲדוֹן,

יום ראשון י"ד כסלו ה'תשע"ד

הלכות עבדים

פרק ד

4 אָמָה עֲבָרְיָה, הִיא הַקִּטְנָה שֶׁמְכָרָה אֲבִיָּה; וּמִשְׁתַּכֵּיָא
 5 שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת אַחֵר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְתַעֲשֶׂה נְעֵרָה - אֵינִי
 6 יָכוֹל לְמַכְרָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁצְדִין יֵשׁ לוֹ בַּהּ רְשׁוּת, וְיֵשׁ לוֹ
 7 לְקַדְּשָׁה לְכָל מִי שִׁירְצָהּ. אִף הַקִּטְנָה שֶׁהִיא אֵילוּנִית
 8 בְּסִימָנֶיהָ, וְאֵינָה רְאוּיָה לְהִבָּאת שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת - יֵשׁ לְאֶבְיָה
 9 לְמַכְרָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא קִטְנָה. אֲבָל הַטְּמֵטוּם וְהָאֲנִדְרֵגִינִס -
 10 אֵינִי נִמְכָּר לֹא בְּדִין עֶבֶד עֲבָרִי, וְלֹא בְּדִין אִמָּה עֲבָרְיָה.
 11 ב. אֵין הָאֵב רְשָׁאֵי לְמַכֵּר אֶת בְּתוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הֵעֲנִי, וְלֹא
 12 נִשְׂאָר לוֹ כְּלוּם - לֹא קָרְקַע, וְלֹא מִטְּלָטְלִין, וְאֲפֹלוּ כְּסוֹת
 13 שְׂעָלִין; וְאִף עַל פִּי כֵן, כּוֹפִין אֶת הָאֵב לְפִדּוֹתָהּ אַחֵר
 14 שֶׁמְכָרָהּ, מִשּׁוּם פְּגָם מִשְׁפָּחָהּ. בְּרַח הָאֵב, אוֹ שְׂמַת, אוֹ
 15 שְׁלֵא הִיָּה לוֹ לְפִדּוֹתָהּ - הָרִי זֶה עוֹבְדָת עַד שֶׁתִּצָּא.
 16 ג. אִמָּה עֲבָרְיָה נִקְנִית בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֵׁוֹה כֶּסֶף, וּבְשֵׁטֶר.
 17 וְאֵינָה נִקְנִית בְּפִרוּטָהּ, מִפְּנֵי שֶׁצְרִיף לְקוֹנֵתָה בְּדָמִים
 18 שְׂרָאוּיִין לְגֵרָעוֹן. כְּדִי שֶׁתִּגְרַע פְּדִיוֹנָהּ וְתִצָּא. כִּי־עַד בְּשֵׁטֶר?
 19 כּוֹתֵב לוֹ עַל הַנֶּזֶר אוֹ עַל הַחֶרֶשׁ: 'בִּתִּי מְכוּרָה לְךָ', 'בִּתִּי
 20 קְנוּיָה לְךָ', וְנִתַּן בְּיַד הָאֲדוֹן; וּשְׁטֵר אִמָּה עֲבָרְיָה, הָאֵב
 21 כּוֹתֵבוֹ.
 22 ד. אִמָּה עֲבָרְיָה עוֹבְדָת שֶׁשׁ שָׁנִים כְּעֶבֶד שֶׁמְכָרוּהוּ בֵּית
 23 דִּין, שְׁנֵאָמַר: "כִּי יִמְכַר לְךָ אַחִיךָ הָעֲבָרִי, אוֹ הָעֲבָרְיָה";
 24 וְיֹצֵאָה בְּתַחֲלַת שָׁבַע. וְאִם פָּגַע בָּהּ יוֹבֵל בְּתוֹךְ שֶׁשׁ,
 25 יוֹצֵאָה חֲנָם כְּעֶבֶד. וְאִם מֵת הָאֲדוֹן - אִף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחַ בָּן,
 26 יוֹצֵאָה כְּנִרְצַע, שְׁנֵאָמַר: "וְאִף לְאִמְתָּךְ תַּעֲשֶׂה כֵּן". וְכֵן
 27 מְגִרַעַת פְּדִיוֹנָהּ, וְיֹצֵאָה; וְאִם כְּתִב לָהּ שֵׁטֶר שְׁחֵרוֹר, וּמִחַל
 28 עַל הַשָּׂר - יוֹצֵאָה חֲנָם כְּעֶבֶד.
 29 ה. יִתְרָה אִמָּה עֲבָרְיָה, שֶׁהִיא יוֹצֵאָה בְּסִימָנִין. כִּי־עַד? בֵּינָן
 30 שֶׁהִבִּיאָה סִימָנִין, וְנַעֲשִׂית נְעֵרָה - יוֹצֵאָה לְחֵרוֹת בְּלֹא כֶּסֶף.
 31 אֲפֹלוּ הִבִּיאָה סִימָנִין מֵאַחֵר יוֹם שֶׁלְקַחָהּ - הָרִי זֶה יוֹצֵאָה
 32 לְחֵרוֹת, שְׁנֵאָמַר: "וְיֹצֵאָה חֲנָם" - רַבָּה לָהּ הַכְּתוּב יַצִּיאָה
 33 אַחֲרַת בְּחֻנָּם, יִתֵּר עַל הָעֶבֶד; וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, שֶׁהִיא
 34 הִבָּאת סִימָנֵי נְעֵרוֹת, וְתַחֲזוֹר לְרְשׁוּת אֲבִיָּה עַד שֶׁתִּכְבָּר,
 35 וְתִצָּא מִרְשׁוּת אֲבִיָּה. הִיָּתָה הַבַּת אֵילוּנִית שֶׁאֵין לָהּ מִי
 36 נְעֵרוֹת, אֲלֵא יוֹצֵאָה מִקְטְנוּתָהּ לְבַגְרוּת - בֵּינָן שֶׁכְּגֵרָה, תִּצָּא
 37 לְחֵרוֹת.
 38 ו. אֵין אִמָּה עֲבָרְיָה יוֹצֵאָה בְּרָאשֵׁי אֲבָרִים, שְׁנֵאָמַר: "לֹא
 39 תִצָּא כְּצֵאת הָעֲבָדִים". וְכֵן עֶבֶד עֲבָרִי - אִם הִפִּיל שָׁנוֹ אוֹ
 40 סְמָא עֵינָיו, מְשַׁלֵּם לוֹ כְּדִין הַחוּבֵל בְּחִבְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאָרוֹנוּ
 41 בְּהִלְכוֹת חוּבֵל. נִמְצָאתָ לְמַד, שֶׁאִמָּה עֲבָרְיָה נִקְנִית בְּשָׁנֵי

47 "שן" ו"עין"? לדין מהן: מה שן ועין, מומין שבגלוי
 48 ואינן חוזרין - אף כל מום שבגלוי שאינו חוזר, יצא
 49 העבד בו לחרות. אבל המסרס עבדו בביצים, או החותך
 50 לשונו - אינו יוצא לחרות, שאינן מומין שבגלוי. וכן
 51 המפיל שן הקטן - אינו יוצא לחרות, שהרי סופו לחזור.
 52 ה. אין יוצא בראשי אברים אלא עבדים שמלו וטבלו,
 53 שהרי ישנן במקצת מצוות; אבל עבד שהוא בגיטו, אינו
 54 יוצא בראשי אברים. ואלו הן ראשי אברים שאינן חוזרין:
 55 אצבעות ידים ורגלים עשרים, ראשי האזניים, וראש
 56 החטם, וראש הגויה, וראשי דדין שבאשה; אבל העינים
 57 והשניים, הרי הן מפרשין בתורה.
 58 ו. היתה לו אצבע יתרה, וחתכה - אם נספרת על גב היד,
 59 עבד יוצא בה לחרות. היתה עינו סמויה, וחתטה [עקר
 60 אותה] - עבד יוצא בה לחרות, שהרי חסרו אבר. והוא
 61 הדין לאחד מראשי אברים שהיה בטל, ואינו עושה בו
 62 מלאכה - שאם חתכו, הרי חסרו אבר ויצא לחרות.
 63 ז. הפהו על עינו וסמאה, על אָזְנו וחרשה - עבד יוצא
 64 בהן לחרות; הפהו פנגד עינו ואינו רואה, פנגד אָזְנו ואינו
 65 שומע - אין עבד יוצא בהן לחרות.
 66 ח. הפהו על עינו וחסר מאורה, על שנו ונגנדה - אם
 67 יכול להשתמש בהן, אינו יוצא לחרות; ואם לאו, יצא
 68 לחרות.
 69 ט. היתה עינו כהה וחסר מאורה, או שנו מנודנת, והכהו
 70 האדון והפיל השן הנודנת, או סמא העין הפכה - אם
 71 היה משתמש בהן כבר כל שהוא, יצא לחרות; ואם לאו,
 72 לא יצא לחרות.
 73 י. הפהו על ידו וצבת [והתנפחה] ידו, וסופה לחזר - אינו
 74 יוצא לחרות. תלש בזקנו, ודלדל בו עצם מן הלחי - יצא
 75 לחרות, שהרי בטל מעשה השנים הקבועין באותו העצם.
 76 יא. הפיל שנו או סמא עינו בלא כונה - כגון שזרק אבן
 77 לבהמה, ונפלה בעבד והפילה שנו או חתכה אצבעו - לא
 78 יצא לחרות, שנגאמר: "אם שן עבדו או שן אמתו יפיל",
 79 עד שיתפון.
 80 יב. הושיט ידו למעי שפחתו, וסמא עין העבר שבמעיה
 81 - לא יצא לחרות, שהרי לא ידע דבר שיתפון לו.
 82 יג. היה רבו רופא, ואמר לו: 'כחל לי עיני' וסמאה, חתר
 83 לי שני' והפילה - שחק באדון, ויצא לחרות; שאף על פי
 84 שלא נתפון להזיק, הרי נתפון לנגע באברי העבד ולסכן
 85 בהם. ואין צריך לומר, אם היתה עין העבד פואכת, והיה
 86 רבו רופא, ובעקרה לו - שהרי יצא לחרות.
 87 יד. המפיל שן עבדו, וסמא את עינו - הרי זה יצא לחרות
 88 בשנו, ונותן לו דמי עינו. וכן כל פיוצא בזה.
 89 טו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ועבד של שני שתפין
 90 - אינו יוצא בראשי אברים, לפי שאינו מיוחד לרבו שחבל
 91 בו.
 92 טז. עבדי צאן ברזל [באחריותו המלאה של הבעל] -
 93 יוצאין בראשי אברים, אם חסרן הפעל; אבל לא האשה.

1 ומת האדון או גרשה וחררה לרשות האב כשהיא קטנה -
 2 הרי האב מוכרה פעם שניה, אפלו לכהן גדול. וכן אם
 3 נפלה לפני יבם מן היעוד, וחלץ לה - אף על פי שהיא
 4 חליצה פסולה מפני שהיא קטנה, הרי נפסלה מן הפהנה,
 5 ויש לו למכרה לכהן, הואיל וקדושין תופסין בה, כמו
 6 שנתבאר.
 7 יד. המוכר את בתו, ויצאת בשנים או ביוכל או בגרעון
 8 כסף, ועדין היא קטנה - יש לו לחזר ולמכרה פעם שניה,
 9 כמו שאמרנו.
 10 טו. המוכר את בתו, ואחר כך הלך וקדשה לאחר - אם
 11 רצה האדון ליצד, מיעד. ואם לא יעד האדון, לא לו ולא
 12 לבנו - כשתצא מרשות אדון, יגמרו קדושיה ותעשה אשת
 13 איש.
 14 טז. המוכר את בתו, ופסק על האדון על מנת שלא ליצד
 15 אותה - אם רצה האדון ליצד, מיעד; שהתנה על מה
 16 שפיתוב בתורה, שתנאו בטל.

פרק ה

17
 18 א. עבד פנעני [כל גוין] - נקנה בחמשה דברים, וקונה את
 19 עצמו בשלשה: נקנה בכסף, או בשטר, או בחזקה, או
 20 בחליפין, או במשיכה; וקונה את עצמו בכסף, או בשטר,
 21 או בראשי אברים. ועבד קטן - הרי הוא כבהמה, ונקנה
 22 במשיכה כמשיכת הבהמה. וכבר בארנו בתחלת ספר זה
 23 כל הדרכים שהעבדים נקנין בהן.
 24 ב. כיצד קונה את עצמו בכסף? כגון שנתן אחד לרבו
 25 מעות ואמר לו: 'על מנת שיצא עבדך בהם לחרות' - פינן
 26 שקבל הרב הכסף או שנה כסף, יצא העבד לחרות. ואינו
 27 צריך דעת העבד - שזכות היא לו, וזכין לאדם שלא
 28 בפניו. וכן אם נתן אחד לעבד מעות ואמר לו: 'על מנת
 29 שתצא בהן לחרות' - אם רצה האדון וקבל המעות, יצא
 30 העבד לחרות; ואם לא רצה, לא קנה העבד המעות; שלא
 31 נתן לו אלא על מנת שיצא בהן לחרות. ואחד הכסף או
 32 שנה כסף, בין לקנותו בין להקנות עצמו לו.
 33 ג. כיצד בשטר? כתב לו על הנר או על החרש: 'הרי
 34 אתה בן חורין', או 'הרי אתה של עצמך', או 'אין לי עסק
 35 בך', וכן כל פיוצא בזה בענין זה, שזה הוא גופו של גט
 36 שחרור, ומסר לו את השטר בפני שני עדים, או שהיו
 37 העדים תוהמים בו ומסרו לו בינו לבינו - הרי זה יצא
 38 לחרות, שהרי גטו וידו באין כאחד. אמר לו שלא בכחב:
 39 'הרי אתה בן חורין', 'הרי אתה של עצמך' - אף על פי
 40 שהעיד עליו עדים בבית דין, ואף על פי שקנה מידו -
 41 עדין לא נשתחרר; שאין העבד יוצא לחרות, אלא בכסף
 42 או בשטר או בראשי [עיקרין] אברים. והכותב לשפחתו:
 43 'הרי את מתרת לכל אדם', לא אמר פלוס.
 44 ד. כיצד בראשי אברים? המכה את עבדו בכונה, וחסרו
 45 אחד מעשרים וארבעה אברים שאין חוזרין - יצא לחרות,
 46 וצריך גט שחרור. אם פן, למה לא נאמר בתורה אלא

מתוך מהדורת חזק

- 1 ועבדי מלוג [שהובאו על ידי האשה ובבעלותה] - אינן
 2 יוצאין בראשי אברים, לא אם הפילן הבעל, שהרי אין לו
 3 בהן אלא פרות, ולא אם הפילה אותן האשה, מפני שאינן
 4 מיתדין לה.
 5 יז. יציאת העבד בראשי אברים, אינו נוהג בכל מקום
 6 ובכל זמן, ואין דנין בו אלא בית דין סמוכין, מפני שהוא
 7 קנס. לפיכך, עבד שאמר לרבו: 'הפלת את שני', ו'סמית
 8 את עיני', והאדון אומר: 'לא עשיתי זה' - פטור; שאם
 9 יודה מעצמו, אינו חייב להוציאו לחרות בלא עדים,
 10 שהמודה בקנס - פטור; כמו שבארנו בהלכות גגכה, שכל
 11 מודה בקנס - פטור מלשלמו.
 12 **פרק ו**
 13 א. הכותב גט שחרור לעבדו, וזכה לו בו על ידי אחר,
 14 ואמר: 'זכה בגט זה לפלוני עבדי' - גצא בן חורין, אף
 15 על פי שלא הגיע הגט לידו; שזכין לאדם שלא בפניו.
 16 אבל אם אמר: 'תנו גט זה לעבדי' - אינו יכול לחזור בו,
 17 ולא יצא העבד לחרות עד שגיע הגט לידו; לפיכך
 18 האומר: 'תנו גט זה לעבדי' ומת, לא יתנו לאחר מיתה.
 19 ב. הכותב בשטר: 'עשיתי פלוני עבדי בן חורין', או:
 20 'נעשה פלוני עבדי בן חורין', או: 'הרי הוא בן חורין' -
 21 הרי זה יצא לחרות; כתב בשטר: 'אעשנו בן חורין', לא
 22 יצא לחרות.
 23 ג. האומר: 'עשיתי פלוני עבדי בן חורין', והוא אומר:
 24 'לא עשאני' - חוששין שמה זכה לו על ידי אחר. אמר:
 25 'כתבתי גט שחרור ונתתי לו', והוא אומר: 'לא כתב ולא
 26 נתן לי' - הודאת בעל דין כמאה עד, והרי זה עבד עד
 27 שישחררו בפנינו.
 28 ד. מי שצוה בשעת מיתתו ואמר: 'פלונית שפחתי אל
 29 ושתעבדו בה יורשים' - הרי זו שפחה כשהיתה; ואסור
 30 ליורשים להשתעבד בה, מפני שמצוה לקיים דברי המת.
 31 וכן אם אמר: 'עשו לה קורת רוח' - כופין את היורשין,
 32 ואין משעבדין אותה אלא במלאכה שהיא רוצה בה. צוה
 33 ואמר: 'שחררתי', כופין את היורשין לשחרר אותה.
 34 ה. בששה דברים שוין שחרורי עבדים לגטי נשים;
 35 ובשאר הדברים, הרי הן כשאר השטרות. ואלו הן
 36 הששה: פסולין בערפאות של גויים, וכשרין בעד פותי
 37 [גויים שהתיישבו בשומרון והתגיירו], וצריכין פתיכה
 38 לשם המשחרר עצמו, ואין נכתבין במחבר [לקראע], ואין
 39 עדיהם חותמין אלא זה בפני זה; ואחד גטי נשים
 40 ושחרורי עבדים, שוין במוליך ובמביא [השטר ע"י שליח].
 41 כיצד? כל השטרות העולים בערפאות של גויים, כשרים
 42 בכל התנאים שאנו מקבאים בהלכות הלואה - חוץ מגטי
 43 נשים ושחרורי עבדים.
 44 ו. וכל שטר שיש עליו אפלו עד אחד כותי, פסול - חוץ
 45 מגטי נשים ושחרורי עבדים, שהם כשרין בעד אחד
 46 ישראל ועד אחד כותי; והוא, שהיה כותי חבר [תי"ח].
- 47 ובזמן הזה, שהפוחים גזויים לכל דבריהם, אנו למדין
 48 מהם לצדוקין [תלמידי דדוק שאינם מאמינים בתושבע"פ],
 49 שהצדוקין בזמן הזה כמו הפוחי באותו הזמן, קדם שיגזרו
 50 עליהם שיהיו גזויים לכל דבריהם. בגט אשה הוא אומר:
 51 "וכתב לה", לשמה; ובגט שחרור הוא אומר: "או חפשה
 52 לא נתן לה", עד שכתב לשמה. בגט אשה הוא אומר:
 53 "וכתב ונתן", מי שאינו מחסר אלא נתינה - גצא הכתוב
 54 במחבר ואחר כך קוצץ, שהרי הוא מחסר קציצה ונתינה;
 55 ובגט שחרור הוא אומר: "נתן לה", לא יהיה מחסר אלא
 56 נתינה. אחד גטי נשים ושחרורי עבדים, אין חותמין עדיהן
 57 אלא זה בפני זה. וכבר בארנו טעם הדבר בהלכות
 58 גרושין.
 59 ז. וכיצד הן שוין במוליך ובמביא? שהמביא גט שחרור
 60 בארץ ישראל, אינו צריך לומר 'בפני נכתב ובפני נתת'.
 61 ובחוצה לארץ, אם אין עדים לקנימו, ואמר השליח: 'בפני
 62 נכתב ובפני נתת' - זה הוא קיומו; ואם בא האדון
 63 ונערער אחר בן - אין משגיחין בו, כמו שבארנו בגטי
 64 נשים. כשם שהאשה עצמה מביאה גטה ואינה צריכה
 65 לקנימו, הואיל והגט יוצא מתחת ידה - כך העבד ששטר
 66 שחרורו יוצא מתחת ידו, אינו צריך לקנימו. וכשם
 67 שהאשה אומרת 'בפני נכתב ובפני נתת' אם התנה עליה,
 68 כמו שבארנו במקומו - כך העבד שהביא גט ואמר 'בפני
 69 נכתב ובפני נתת', נאמן על אותה הדרך ואין צריך קיום.
 70 ח. כל הפשר להביא גט אשה, מביא גט העבד; והעבד
 71 מקבל גט לחברו מיד רבו של חברו, אבל לא מיד רבו
 72 של מקבל. הכותב שטר ארוסין לשפחתו, אף על פי
 73 שאמר לה: 'צאי בו לחרות, והתקדשי בו' - אין בלשון
 74 הזה לשון שחרור, ואינה מקדשת ולא משחררת.
 75 **יום שני ט"ו כסלו ה'תשע"ד**
 76 **פרק ז**
 77 א. גט שחרור - צריך שיהיה ענינו דבר הכורת בינו ובין
 78 אדוניו, ולא ישאר לאדון בו זכות. לפיכך, הכותב לעבדו:
 79 'עצמך וכל נכסי קנויין לך, חוץ ממקום פלוני', או 'חוץ
 80 מטלית פלונית' - אין זה כורת, והגט בטל; ומתוך שאינו
 81 גט - לא נשתחרר העבד, ולא קנה מן הנכסים בלום. וכן
 82 כל פיוצא בזה.
 83 ב. עבד שהביא גטו, וכתוב בו: 'עצמך ונכסי קנויין לך'
 84 - עצמו קנה, והרי הוא בן חורין; אבל הנכסים לא קנה,
 85 עד שיתקיים הגט בחותמיו כשאר השטרות. וכן אם היה
 86 כתוב בו: 'כל נכסי קנויין לך' - עצמו קנה, ולא קנה
 87 הנכסים עד שיתקיים הגט בחותמיו; שחולקין הדבור
 88 ואומרים: עצמו קנה, מפני שהוא נאמן להביא גט שחרורו,
 89 ואינו צריך לקנימו; אבל הנכסים, שאין אדם קונה אותם
 90 אלא בראיה ברוכה - לא יקנה אותם עד שיתקיים השטר.
 91 ג. המשחרר שני עבדים בשטר אחד - לא קנו עצמן; אלא

מתוך מהדורת חזק

47 עֲשֶׂה בְדַמְיוֹ - אֵין מְחַבֵּין אוֹתוֹ יְתֵר. וְקָנַס זֶה - אֵין גּוֹבֵין
 48 אוֹתוֹ וְדַנִּין בוֹ, אֲלֵא בֵית דִּין מִמְחִין. [סמוכים] וְאִם מֵת
 49 הַמוֹכֵר, אֵין קוֹנְסִין אֶת הַיּוֹרֵשׁ לְהַחְזִיר אֶת הַעֶבֶד
 50 וּלְשַׁחֲרוֹ.
 51 ב. לֹא עַל [ידי שעבוד] עֶבֶדוֹ מִן הַגּוֹי - אִם קָבַע לוֹ זְמַן
 52 וְאָמַר לוֹ: 'אִם הִגִּיעַ זְמַן פְּלוֹנִי וְלֹא אֶחְזִיר לְךָ, תִּקְנֶה גּוֹף
 53 עֶבֶד זֶה' - הֲרִי זֶה יֵצֵא לְחֵירוֹת. גְּבִיחַ הַגּוֹי בְּחֻבוֹ, אוֹ שִׁבְאוֹ
 54 עַל הָאֲדוֹן מִצָּרִין וּבְקִשׁוֹ לְהַרְגוֹ וּפְדָה עֲצָמוֹ מִיָּדוֹ בְּעֶבֶדוֹ
 55 - לֹא יֵצֵא לְחֵירוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנּוּ שְׂלֵא בְּרַצוֹנוֹ.
 56 ג. מִכֹּר עֶבֶדוֹ לְאֶחָד מֵעֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אוֹ מִגְדוּלָיו - אִף עַל
 57 פִּי שֶׁהוּא מְתִירָא מִהֶן, יֵצֵא הָעֶבֶד לְחֵירוֹת; מִפְּנֵי שֶׁהָיָה
 58 יָכוֹל לְפָסֵד בְּמִמּוֹן אַחֵר.
 59 ד. מִכֹּר לְגוֹי לְשָׁלִשִׁים יוֹם, מִכֹּר חוּץ מִמְּלֹאכְתּוֹ, חוּץ
 60 מִן הַמְּצוּוֹת, חוּץ מִן הַשְּׂבָתוֹת וְיָמִים טוֹבִים - הֲרִי זֶה סָפֵק
 61 אִם נִשְׁתַּחֲרַר אוֹ לֹא נִשְׁתַּחֲרַר; לְפִיכָף, אִם תִּפְשׂ הָעֶבֶד כְּדִי
 62 דְּמִי לְרֹבּוֹ, כְּדִי שִׁיֵּצֵא בְּהֵן לְחֵירוֹת מִיַּד הַגּוֹי - אֵין מוֹצִיאִין
 63 מִיָּדוֹ.
 64 ה. אֶחָד הַמוֹכֵר עֶבֶדוֹ לְגוֹי עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, אוֹ שֶׁמְכָרוֹ
 65 לְגַר תּוֹשֵׁב, אֶפְלוּ לְכוּתִי - הֲרִי זֶה יֵצֵא לְחֵירוֹת. מִכֹּר
 66 לְיִשְׂרָאֵל מִשְׁמֵד, הֲרִי זֶה סָפֵק; לְפִיכָף, אִם תִּפְשׂ כְּדִי דְּמִי
 67 מִרְבוֹ רֵאשׁוֹן, כְּדִי לְצַאת בְּהֵן מִיַּד הַמִּשְׁמֵד - אֵין מוֹצִיאִין
 68 מִיָּדוֹ.
 69 ו. הַמוֹכֵר עֶבֶדוֹ לְחוּצָה לְאֶרֶץ, יֵצֵא בֶּן חוּרִין; וְכוּפִין אֶת
 70 רְבוֹ הַשְּׂנִי לְכַתֵּב לוֹ גֹט שְׁחָרוּר, וְאֶבְדוֹ הַדְּמִים. וּמִפְּנֵי מָה
 71 קָנְסוּ כָּאֵן הַלּוֹקֵחַ לְבָדוֹ? שְׂאֵלוֹ לֹא לְקַח, לֹא יֵצֵא הָעֶבֶד
 72 לְחוּצָה לְאֶרֶץ. וְהַמוֹכֵר עֶבֶדוֹ לְסוּרְיָה, וְאֶפְלוּ לְעֵבוֹ -
 73 כְּמוֹכֵר לְחוּצָה לְאֶרֶץ.
 74 ז. בֶּן בְּבַל שֶׁנִּשְׂאָ אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְדַעַתוֹ לְחֹזֵר,
 75 וְהַכְּנִיסָה לוֹ עֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת - הֲרִי אֵלוֹ סָפֵק אִם הֵן כְּמִי
 76 שֶׁמְכָרָה אוֹתָן לְחוּצָה לְאֶרֶץ, הוֹאֵל וְיֵשׁ לוֹ הַפְּרוֹת, אוֹ
 77 אֵינָן כְּמִכּוּרִין לוֹ, שֶׁהֲרִי הַגּוֹף שְׂלָה.
 78 ח. עֶבֶד שִׁיֵּצֵא אַחֵר רְבוֹ לְסוּרְיָה, וּמְכָרוֹ שָׁם - אֵבֵד אֶת
 79 זְכוּתוֹ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁיֵּצֵא רְבוֹ עַל מְנַת שְׂלֵא
 80 לְחֹזֵר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אִם דַּעַת רְבוֹ לְחֹזֵר, וְיֵצֵא אַחֲרָיו
 81 וּמְכָרוֹ שָׁם - יֵצֵא לְחֵירוֹת, וְכוּפִין אֶת הַלּוֹקֵחַ לְשַׁחֲרוֹ.
 82 ט. עֶבֶד שֶׁאִמֵּר לְעַלּוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - כּוּפִין אֶת רְבוֹ
 83 לְעַלּוֹת עִמּוֹ, אוֹ שִׁמְכַר אוֹתוֹ לְמִי שִׁיעֲלֵהוּ לְשָׁם. רְצָה
 84 הָאֲדוֹן לְצַאת לְחוּצָה לְאֶרֶץ - אֵינּוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת עֶבְדּוֹ,
 85 עַד שִׁירְצָה. וְדִין זֶה בְּכָל זְמַן, אֶפְלוּ בְּזְמַן הַזֶּה, שֶׁהָאֶרֶץ
 86 בְּיַד גּוֹיִים.
 87 י. עֶבֶד שֶׁבָרַח מִחוּצָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֵין מִחְזִירִין
 88 אוֹתוֹ לְעֲבָדוֹת, וְעֲלִיו נֶאֱמַר: "לֹא תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדוֹנָיו,
 89 אֲשֶׁר יִנְצַל אֲלֵיךְ מֵעַם אֲדוֹנָיו". וְאוֹמְרִין לְרְבוֹ שִׁכְתָּב לוֹ
 90 גֹט שְׁחָרוּר, וְיִכְתֵּב לוֹ שֶׁטֵּר חוֹב בְּדַמְיוֹ, עַד שֶׁתִּשְׁבֵּי יָדוֹ
 91 וְיִתֵּן לוֹ. וְאִם לֹא רְצָה הָאֲדוֹן לְשַׁחֲרוֹ - מִפְּקִיעִין בֵּית דִּין
 92 אֶת שְׁעִבְדוֹ מֵעֲלָיו, וְיִלְךָ לוֹ.
 93

1 כּוֹתְבִין שֶׁטֵּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. לְפִיכָף, הַכּוֹתֵב כָּל נְכִסְיוֹ
 2 לְשָׁנֵי עֲבָדוֹ בְּשֶׁטֵּר אֶחָד - אִף עֲצָמָן לֹא קָנּוּ. וְאִם כְּתָב
 3 בְּשָׁנֵי שְׁטָרוֹת - קָנּוּ, וּמִשְׁחָרְרִין זֶה אֶת זֶה. בְּמָה דְּכָרִים
 4 אֲמוּרִים? בְּשִׁכְתָּב בְּכָל שֶׁטֵּר מִשְׁנֵיהֶם: 'כָּל נְכִסֵּי נְתוּנִים
 5 לְפִלוֹנִי וּפְלוֹנֵי עֲבָדִי'. אֲבָל אִם כְּתָב: 'חֲצִי נְכִסֵּי לְפִלוֹנִי
 6 עֲבָדִי וְחֲצִי נְכִסֵּי לְפִלוֹנֵי עֲבָדִי' - אִף בְּשָׁנֵי שְׁטָרוֹת, לֹא קָנּוּ
 7 כְּלוּם; שֶׁהָעֶבֶד מִפְּלֵל הַנְּכִסִּים, וְהֲרִי שִׁיר בּוֹ חֲצִיו, וְאֵין זֶה
 8 שְׁחָרוּר; וְכִינֵן שְׂאֵל נִשְׁתַּחֲרַר, לֹא קָנָה מִן הַנְּכִסִּים כְּלוּם.
 9 ד. הַמִּשְׁחָרֵר חֲצִי עֶבְדוֹ בְּשֶׁטֵּר - לֹא קָנָה הָעֶבֶד חֲצִיו, וְהֲרִי
 10 הוּא עֶבֶד כְּשֶׁהָיָה. אֲבָל אִם שְׁחָרֵר חֲצִיו בְּכֶסֶף, כְּגוֹן שֶׁלְקַח
 11 חֲצִי דְּמִי עַל מְנַת לְשַׁחֲרַר חֲצִיו - קָנָה, וְנִמְצָא חֲצִיו עֶבֶד
 12 וְחֲצִיו בֶּן חוּרִין. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁשְׁחָרֵר חֲצִיו
 13 בְּשֶׁטֵּר, וְהִנִּיחַ חֲצִיו; אֲבָל אִם שְׁחָרֵר חֲצִיו וּמְכַר חֲצִיו, אוֹ
 14 שְׁחָרֵר חֲצִיו וְנָתַן חֲצִיו מִתְּנָה - הוֹאֵל וְיֵצֵא כְּלוֹ מִרְשׁוֹתוֹ,
 15 קָנָה הָעֶבֶד חֲצִיו, וְהֲרִי זֶה חֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו בֶּן חוּרִין. וְכֵן
 16 עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שְׂתָפִין שִׁשְׁחָרֵר אֶחָד מֵהֶם אֶת חֲלָקוֹ, בֵּין
 17 בְּכֶסֶף בֵּין בְּשֶׁטֵּר - קָנָה הָעֶבֶד חֲצִיו; וְהֲרִי חֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו
 18 בֶּן חוּרִין.
 19 ה. הַכּוֹתֵב לְשִׁפְחָתוֹ הַמְּעַבְרָת: 'הֲרִי אֶת בֵּת חוּרִין, וְיִלְדָּךְ
 20 עֶבֶד' - דְּכָרֵי קִימִין. 'הֲרִי אֶת שְׂפָחָה, וְיִלְדָּךְ בֶּן חוּרִין' -
 21 לֹא אָמַר כְּלוּם; שְׁזָה כְּמִי שֶׁמִּשְׁחָרֵר חֲצִיָּה.
 22 ו. שְׂפָחָה חְרוּפָה [אחד השותפים שחרר את חלקו] - אִם
 23 רְצָה לְשַׁחֲרַר חֲצִיָּה הַנְּשֹׂאָר, וְתַעֲשֶׂה אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה -
 24 הֲרִי זֶה מִשְׁחָרֵר, בֵּין בְּשֶׁטֵּר בֵּין בְּכֶסֶף; שְׂאֵף הַכֶּסֶף גּוֹמֵר
 25 שְׁחָרוּרָה.
 26 ז. מִי שֶׁחֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו בֶּן חוּרִין - הוֹאֵל וְאֵינּוּ מְתָר לֹא
 27 בְּשִׁפְחָה וְלֹא בְּבֵת חוּרִין, כּוּפִין אֶת רְבוֹ, וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן
 28 חוּרִין, וְכוֹתֵב שֶׁטֵּר עֲלָיו בְּחֲצִי דְּמִי. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים?
 29 בְּעֶבֶד, מִפְּנֵי שֶׁהָאִישׁ מַצְנֶה עַל פְּרִיָּה וְרִבְיָה. אֲבָל הַשְּׂפָחָה
 30 - תִּשְׂאָר כְּמוֹת שֶׁהָיָה, וְעוֹבְדָת אֶת רְבָה יוֹם אֶחָד וְאֶת
 31 עֲצָמָה יוֹם אֶחָד. וְאִם נִהְגוּ בָּהּ תִּשְׂאִים מִנְּהַג הַפְּקָר - כּוּפִין
 32 אֶת רְבָה לְשַׁחֲרוּרָה, וְכוֹתֵב עֲלֶיהָ שֶׁטֵּר בְּחֲצִי דְּמִיָּה.
 33 ח. מִי שֶׁחֲצִיו עֶבֶד וְחֲצִיו בֶּן חוּרִין, שֶׁעֲמַד רְבוֹ וְהִקְנֶה
 34 חֲצִיו לְבָנוֹ קֶטֶן כְּדִי שְׂלֵא יִכְפוּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין לְשַׁחֲרוֹ -
 35 מִעֲמִידִין בֵּית דִּין לְקַטֵּן אֶפְסוּרָפוֹס; וְכוֹתֵב לוֹ
 36 הָאֶפְסוּרָפוֹס גֹּט שְׁחָרוּר, וְכוֹתֵב עֲלָיו שֶׁטֵּר חוֹב בְּחֲצִי
 37 דְּמִי. וְאִם נִסְרַף קֶטֶן בְּעֶבֶד, וְיֵשׁ לוֹ עֲלָיו גְּעוּגוּעִין -
 38 מִפְּלִיגִין [מרחיקים] אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ בְּמַעוֹת, שֶׁדַּעַתוֹ שֶׁל תִּינּוֹק
 39 קְרוּבָה אֲצֵל הַמַּעוֹת.
 40 ט. שְׂכִיב מְרַע [הנוטה למוח] שְׂכְתָב כָּל נְכִסְיוֹ לְעֶבְדּוֹ,
 41 וְעֲמַד - חוּזֵר בְּנְכִסִּים, וְאֵינּוּ חוּזֵר בְּעֶבֶד; שֶׁהֲרִי יֵצֵא עֲלָיו
 42 שָׁם בֶּן חוּרִין.
 43

פֶּרֶק ח

44 א. הַמוֹכֵר אֶת עֶבְדּוֹ לְגוֹיִים - יֵצֵא בֶּן חוּרִין, וְכוּפִין אֶת
 45 רְבוֹ לְחֹזֵר וְלִקְנוֹתוֹ מִן הַגּוֹיִים עַד עֲשֶׂרָה בְּדַמְיוֹ, וְכוֹתֵב לוֹ
 46 גֹט שְׁחָרוּר, וְיוֹצֵא. וְאִם לֹא רְצָה הַגּוֹי לְמְכָרוֹ, אֶפְלוּ עַד

מתוך מהדורת חזק

48 יח. ואסור לאדם ללמד את עבדו תורה; ואם למדו, לא
49 יצא לחרות.
50 יט. הלוקח עבד מן הגוי, וקדם העבד וטבל בפני רבו
51 לשם בן חורין - יצא לחרות; וישלם בפני רבו, צריך
52 לפרש. לפיכך צריך רבו לתקפו במים.
53 כ. ישראל שתקף בגוי קטן, או שמצא תינוק גוי, והטבילו
54 לשם גר - הרי זה גר; לשם עבד, הרי זה עבד; לשם בן
55 חורין, הרי זה בן חורין.
56 כא. גר שקדמו שפחותיו ועבדיו וטבלו בפניו - קנו עצמן
57 בני חורין.

פָּרָק ט

58
59 א. ישראל שבא על שפחה כנענית - אף על פי שהיא
60 שפחתו, הרי זה תולד עבד כנעני לכל דבר, ונמכר ונקנה
61 ומשתמשין בו לעולם, כשאר העבדים.
62 ב. אחד הקונה עבד מישראל, או מן גר תושב, או מן
63 הגוי שהוא כבוש תחת ידיו, או מאחד משאר האמות.
64 וכן גר תושב שהוא כבוש תחת ידיו, או אחד משאר
65 האמות - יש לו למכר את עצמו לישראל לעבד, והרי הוא
66 עבד כנעני לכל דבר; וכן מוכר בניו ויבנותיו, שנאמר:
67 "מהם תקנו, וממשפחתם אשר עמכם, אשר הולידו
68 בארצכם". וכל אחד מאלו, הרי הוא עבד כנעני לכל דבר.
69 ג. אחד מן האמות שבא על שפחה כנענית שלנו - הרי
70 הבן עבד כנעני, שנאמר: "אשר הולידו בארצכם". אבל
71 עבד שלנו שבא על אחת מן האמות - אין הבן עבד, לפי
72 שנאמר: "אשר הולידו בארצכם", ועבד אין לו חיים [אין]
73 מייחסים אליו].
74 ד. מלך גוי שעשה מלחמה, והביא שביה ומכרם, וכן אם
75 הרשה לכל מי שיצעה שילף ויגנב מאמה שהיא עושה
76 עמו מלחמה, יביא וימכר לעצמו, וכן אם היה דינו שפל
77 מי שלא יתן הפס ימכר, או מי שעשה כן וכן או לא
78 יעשה כן וכן ימכר - הרי דינו דין; ועבד הנלקח בדינין
79 אלו, הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר.
80 ה. גוי שקנה גוי לעבדות - לא קנה גופו, ואין לו בו אלא
81 מעשה ידיו; אף על פי כן, אם מכרו לישראל, הרי גופו
82 קנוי לישראל.
83 ו. האשה קונה שפחות; ואינה קונה עבדים, אפלו קטנים,
84 מפני החשד [שזהו לזנות]. ואם קנת אותן, הרי זו קנת
85 גופן כאיש. ויראה לי, שאינה אסורה אלא לקנות עבד בן
86 תשע שנים, ומתשע ולמעלה. וכן אסור לאדם לשחרר
87 עבד כנעני; וכל המשחררו - עובר בעשה, שנאמר:
88 "לעלם בהם תעבדו". ואם שחררו, משחרר כמו שבארנו,
89 וכופין אותו לכתב גט שחרורו כמו שבארנו, בכל אותן
90 הדרכים שבארנו. ומתר לשחררו לדבר מצוה, אפלו
91 למצוה של דבריהם; כגון שלא היו שם עשרה בבית
92 הנכנסת - הרי זה משחרר עבדו, ומשלים בו המנין; וכן
93 כל פיוצא בזה. וכן שפחה שהיו העם נוהגין בה מנהג

1 יא. עבד זה שברח לארץ, הרי הוא גר צדק; והוסיף לו
2 הפתוב אזהרה אחרת למי שמונה אותו, מפני שהוא שפל
3 רוח יתר מן הגר, וצוה עליו, שנאמר: "עמך ישוב בקרבך
4 באחד שעריך בטוב לו, לא תוננו", זו אף הונית דברים.
5 נמצאת למד, שהמונה את הגר הזה, עובר בשלשה לאוין:
6 משום "לא תנונו איש את עמיתו", ומשום "וגר לא תונה",
7 ומשום "לא תוננו". וכן עובר משום "לא תלחצנו", כמו
8 שבארנו בענין הוניה.
9 יב. הקונה עבד מן הגוי סתם, ולא רצה למול ולקבל
10 מצוות העבדים - מגלגלין עמו כל שנים עשר חדש; ואם
11 לא רצה - חוזר ומוכרו לגויים, או לחיצה לארץ. ואם
12 התנה העבד עליו בתחלה שלא ימול - הרי זה מתר לקימו
13 כל זמן שירצה בגייתו, ומוכרו לגויים או לחיצה לארץ.
14 וכן עבד שמל וטבל לשם עבדות, ואחר כך הפיל עצמו
15 לגיסות, ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא
16 בדיני אמות העולם - הרי זה מתר לו לטל דמיו מן
17 הגויים; וכותב ומעלה בערפאות של גויים, מפני שהוא
18 כמציל מידם.
19 יג. המפקיר עבדו - יצא לחרות, וצריך גט שחרור; ואם
20 מת האדון שהפקירו, הירש פותב לו גט שחרור.
21 יד. עבד שברח מבית האסורין - אם נתאש ממנו רבו,
22 יצא לחרות; וכופין את רבו, וכותב לו גט שחרור.
23 טו. עבד שנשבה - אם נתאש ממנו רבו ראשון, כל
24 הפודה אותו לשם עבד ישתעבד בו, והרי הוא שלו; ואם
25 פדהו לשם בן חורין, הרי זה בן חורין. ואם לא נתאש
26 ממנו רבו ראשון - הרי הפודה אותו לשם עבד, נוטל
27 פדיונו מרבו, וחוזר לרבו; ואם פדהו לשם בן חורין, חוזר
28 לרבו הראשון בלא כלום.
29 טז. עבד שעשה רבו היפותי [שישחט לגביה] לבעל
30 חובו, ושחררו - הרי זה משחרר. וכופין לבעל חוב
31 לשחררו גם הוא, מפני תקון העולם; שלא יפגע בו לאחר
32 זמן, ויאמר לו: 'עבדי אתה'.
33 יז. עבד שהשיאו רבו בת חורין, או שהניח לו רבו תפלין
34 בראשו, או שאמר לו רבו לקרות לשלשה פסוקין בספר
35 תורה בפני הצבור, וכל פיוצא באלו הדברים שאין חייב
36 בהן אלא בן חורין - יצא לחרות, וכופין את רבו לכתב
37 לו גט שחרור. וכן אם נדר נדר שפופין עליו את העבדים,
38 כמו שבארנו בנדרים, ואמר לו רבו: 'מופר לך' - יצא
39 לחרות; שביין שלא פפה אותו במקום שיש לו לכפותו,
40 גלה דעתו שהפקיע שעבודו. מכאן אני אומר, שהמשחרר
41 עבדו בכל לשון, והוציא דברים מפיו שמשמען שלא
42 נשאר לו עליו שעבוד כלל, ושגמר בלבו לדבר זה -
43 שאינו יכול לחזור בו; וכופין אותו לכתב לו גט שחרור,
44 אף על פי שעדין לא כתב. אבל אם לנה מעבדו, או
45 שעשהו אפוטרופוס, או שהניח תפלין בפני רבו, או קרא
46 לשלשה פסוקים בבית הנכנסת בפני רבו, ולא מכה - לא
47 יצא לחרות.

הלכות שכירות

44

45 יש בכללן שבע מצוות - שלש מצוות עשה, וארבע
 46 מצוות לא תעשה; וזה הוא פ'טן: (א) דין שכיר ושומר
 47 שכר; (ב) לתן שכר שכיר ביומו; (ג) שלא יאחר שכר
 48 שכיר אחר זמנו; (ד) שיאכל השכיר מן המחקר שעושה
 49 בו; (ה) שלא יאכל השכיר מן המחקר שלא בשעת
 50 מלאכה; (ו) שלא יוליף השכיר בידו יתר על מה
 51 שאכל; (ז) שלא יחסם שור בדישו, וכן שאר בהמה.
 52 ובאור מצוות אלו - בפ'קיים אלו.

פרק א

53

54 א. ארבעה שומרים נאמרו בתורה, ושלשה דינין יש להם;
 55 ואלו הן הארבעה שומרין: שומר חנם, והשואל, ונושא
 56 שכר, והשוכר.

57 ב. ואלו הן שלשה דינין שלהן: שומר חנם שנגנב הפקדון
 58 ממנו, או אבד, ואין צריך לומר אם נאנס הפקדון אנס גדול
 59 [גמור], כגון שהיתה בהמה ומתה או נשבת - הרי זה נשבע
 60 ששומר כדרך השומרין, ופטור, שנאמר: "וגנב מבית האיש
 61 . ונקרב בעל הבית אל האלהים". השואל משלם הכל -
 62 בין שאבד דבר השאול, או נגנב, בין ארעו אנס גדול מזה,
 63 כגון שמתה בהמה השאלה או נשברה או נשבת; שכן
 64 כתוב בשואל: "ונשבר או מת - בעליו אין עמו, שלם
 65 ישלם". נושא שכר או השוכר, שניהם דין אחד יש להן:
 66 אם נגנב או אבד הדבר השכור, או שנטל שכר על שמירתו
 67 - הרי אלו משלמין. ואם ארעו אנס גדול מזה - כגון
 68 שהיתה בהמה ומתה, או נשברה, או נשבת, או נטרפה -
 69 הרי אלו נשבעין שנאנסה, ופטורין, שנאמר: "ומת או
 70 נשבר או נשבה, אין ראיה - שבועת ה" וגו', "אם גנב יגנב
 71 מעמו - ישלם לבעליו". נמצאת אומר: שומר חנם - נשבע
 72 על הכל; והשואל - משלם את הכל, חוץ מן המתה בשעת
 73 מלאכה כמו שיתבאר; נושא שכר והשוכר - משלמין את
 74 האבדה ואת הגנבה, ונשבעין על האנסין הגדולים כגון
 75 שבויה ושבויה ומתה וטרפה, או שאבד הדבר בספינה
 76 שטבעה בים, או נלקח בליסטים מזון, וכל כיוצא באלו
 77 משאר אנסין גדולים.

78 ג. המפקיד אצל חברו בין בחנם בין בשכר, או השאלו,
 79 או השפיר לו - אם שאל השומר את הבעלים [של החפץ]
 80 עם הדבר שלהן, או שכרן - הרי השומר פטור מכלום;
 81 אפלו פשע בדבר ששומר, ואבד מחמת הפשיעה - הרי זה
 82 פטור, שנאמר: "אם בעליו עמו, לא ישלם; אם שכיר הוא,
 83 בא בשכרו". במה דברים אמורים? בשאל הבעלים או
 84 שכרן בעת שנטל החפץ, ואף על פי שאין הבעלים שם
 85 עמו בעת הגנבה והאבדה, או בעת שנאנס. אבל אם נטל
 86 החפץ, ונעשה עליו שומר תחלה, ואחר שפא לרשותו שכר
 87 הבעלים או שאלן - אף על פי שהיו עומדין שם בעת
 88 שנאנס הדבר השומר, הרי זה משלם, שנאמר: "בעליו אין

1 הפקר, והרי היא מכשול לחטאים - כופין את רבה
 2 ומשחררה, כדי שתנשא ויסור המכשול. וכן כל כיוצא בזה.
 3 ז. יכול הרב לומר לעבדו הפנעני: עשה עמי ואני נגד,
 4 אלא ילף וישאל לו על הפתחים, או יתפרנס מן הצדקה;
 5 וישאל מצוין להחיות עבדים שביניהם. במה דברים
 6 אמורים? בעבדיו; שאין בית דין נזקקין לגדולים לשמר
 7 ממונם, ואם לא יאכיל עבדיו וישקם כראוי, הם יכרחו או
 8 ימותו, ואדם חס על ממונו עמו יתר מפל אדם. אבל
 9 עבדים שהכניסה לו אשתו בתורת נכסי מלוג, חייב
 10 במזונותיהם בבית דין, שעל מנת כן הכניסה אותם; שאם
 11 לא יזון אותם - ימותו או יכרחו, והרי אינו חייב באחריותו.
 12 ח. מתר לעבד בעבד כנעני בפרך. ואף על פי שהדין כן,
 13 מדת חסידות ודרכי התקמה שיהיה אדם רחמן ורודף
 14 צדק, ולא יכבד עלו על עבדו ולא יצר לו, ויאכילהו
 15 וישקהו מפל מאכלו ומפל משקהו. חכמים הראשונים היו
 16 נוהגין לעבד מפל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין
 17 מזון הבהמות והעבדים על מזונות עצמן. הרי הוא אומר:
 18 "כעני עבדים אל יד אדוניהם, כעני ששפחה אל יד
 19 גברתה". וכן לא יבזהו, לא ביד ולא בדברים; לעבדות
 20 מסרו הכתוב, לא לבושה. ולא ירבה עליו צעקה וכעס,
 21 אלא ידבר עמו בנחת, וישמע טענותיו. וכן מפרש בדברי
 22 איוב הטובים שהשתפח בהן: "אם אמצא משפט עבדי
 23 ואמתי ברכם עמדי, הלא כבטן עשני עשהו, וכננו ברחם
 24 אחד". ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בגויים
 25 הערלים, אבל ורעו של אברהם אבינו, והם ישראל
 26 שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא טובת התורה וצוים
 27 בחקים ומשפטים צדיקים - רחמנים הם על הכל. וכן
 28 במדותיו של הקדוש ברוך הוא שצונו להדמות בהם, הוא
 29 אומר: "ורחמיו על כל מעשיו". וכל המרחם - מרחמין
 30 עליו, שנאמר: "ונתן לך רחמים, ורחמך והרפך".
 31 בריך רחמנא דסיען. נגמר ספר שנים עשר, בעזרת שדי.
 32 ומנין פרקיו, שבעים וחמשה: הלכות מכירה, שלשים
 33 פרקים; הלכות זכיה ומתנה, שנים עשר פרקים; הלכות
 34 שכנים, ארבעה עשר פרקים; הלכות שלוחין ושתפין,
 35 עשרה פרקים; הלכות עבדים, תשעה פרקים.

יום שלישי ט"ז כסלו ה'תשע"ד

36 בשם ה' אל עולם.

37 אודך בישר לבב, בלמדי משפטי צדקך.

ספר שלשה עשר והוא ספר משפטים

41 הלכותיו חמש, וזה הוא סידורן: הלכות שכירות, הלכות
 42 שאלה ופקדון, הלכות מלוה ולוה, הלכות טוען ונטען,
 43 הלכות נחלות.

פָּרָק ב

47 א. שלשה דינין האמורין בתורה בארבעה השומרין, אינן
 48 אלא במטלטלין של ישראל ושל הדיוט, שנאמר: 'כסף
 49 או כלים . . וכל בהמה' - ויצאו הקרקעות, ויצאו העבדים
 50 שהקשו לקרקעות, ויצאו השטרות שאין גופן [הם עצמם]
 51 ממוין. ונאמר: 'כי יתן איש אל רעהו' - ויצאו ההקדשות
 52 ונכסי גוים. מכאן אמרו חכמים: העבדים והשטרות
 53 והקרקעות וההקדשות - שומר חנם שלהן אינו נשבע,
 54 ונושא שקר או שוכר אינו משלם; ואם קנו מידו
 55 [התחייבו בקנין לשלם], חייב באחריותו.
 56 ב. ותקנו חכמים, שנשבעין על ההקדשות שבועת
 57 השומרין כעין [שבועה] של תורה, כדי שלא יזלזלו
 58 בהקדשות.
 59 ג. יראה לי, שאם פשע השומר בעבדים וכיוצא בהן -
 60 חייב לשלם; שאינו פטור בעבדים וקרקעות ושטרות אלא
 61 מדין הגנבה והאבדה והמיתה וכיוצא בהן; שאם היה
 62 שומר חנם על המטלטלין ונגנבו או אבדו, ישבע,
 63 ובעבדים וקרקעות ושטרות, פטור משובע; וכן אם היה
 64 שומר שקר שמשלם גנבה ואבדה במטלטלין, פטור
 65 מלשלם באלו. אבל אם פשע - חייב לשלם, שקל הפושע
 66 מזיק הוא, ואין הפרש בין דין המזיק קרקע, לדין המזיק
 67 מטלטלין. ודין אמת הוא זה למבינים, וכן ראוי לדון. וכן
 68 הורו רבותי, שהמסר פרמו לשומר, בין בארסות [תמורת
 69 יבול] בין בשמירת חנם, והתנה עמו שיחפר או יזמר או
 70 יאבק [יפוד האפר] משלו [על חשבונו], ופשע ולא עשה
 71 - חייב, כמי שהפסיד בידים. וכן כל פיוצא בזה, שהמפסיד
 72 בידים, חייב על כל פנים.
 73 ד. המוסר לחברו דבר המחבר לקרקע לשומר, אפלו היו
 74 ענבים העומדות להבצר - הרי הן כקרקע בדין השומרין.
 75 ה. הפקיד הקדש, ואחר כך פדהו, והרי הוא חלין בעת
 76 שנטלו מיד השומר, או שהשאלו חלין, ואחר כך הקדישו
 77 והוא ביד השואל, וכן גוי שהפקיד, ואחר כך נתגיר - כל
 78 אלו אין אינן בהן כל דיני השומרין; עד שתהיה תחלתן וסופן
 79 נכסי הדיוט, ונכסי ישראל.
 80 ו. אהד האיש ואהד האשה בדין השומרין, בין שהיה
 81 הדבר השמור של אשה, או שהיה ביד האשה.
 82 ז. קטן שהפקיד ביד גדול או השאלו, הרי זה הגדול
 83 נשבע שבועת השומרין לקטן. הורו רבותי, שאין זה
 84 נשבע בטענת [בגלל טענת] הקטן, כדי שנאמר [ונשאל:
 85 הרי] 'אין נשבעין על טענת הקטן'; שקל השומרין,
 86 שבועתן שבועת שמא היא.
 87 ח. כדרך שתקנו חכמים [קנין] משיכה בלקוחות, כך תקנו
 88 משיכה בשומרין. האומר לחברו: 'שמר לי זה', ואמר לו:
 89 'הנח לפני' - הרי זה שומר חנם. אמר לו: 'הנח לפניך',
 90 או 'הנח סתם', או שאמר לו: 'הרי הבית לפניך' - הרי זה

1 עמו, שלם ישלם. מפי השמועה למדו, היה עמו [עבד
 2 אצלו] בעת השאלה - אף על פי שאינו עמו בעת הגנבה
 3 והמיתה, פטור; לא היה עמו בשעת השאלה - אף על פי
 4 שהיה עמו בעת המיתה או השבויה, חייב. והוא הדין
 5 לשאר השומרין, שקלן בפעלים פטורין; אפלו פשיעה
 6 בפעלים, פטור.
 7 ד. כל שומר שפשע בתחלתו, אף על פי שנאנס בסופו -
 8 חייב, כמו שיחבאר. ואין השואל רשאי להשאל; אפלו
 9 שאל ספר תורה, שכל הקורא בו עושה מצוה - לא
 10 ישאילנו לאחר. וכן אין השוכר רשאי להשכיר; אפלו
 11 השכירו ספר תורה, לא ישכירנו לאחר; שהרי זה אומר לו:
 12 'אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר'. עבר השומר ומסר
 13 לשומר שני - אם יש עדים ששמרה השומר השני כדרך
 14 השומרין, ונאנס - פטור השומר הראשון, שהרי יש עדים
 15 שנאנס. ואם אין שם עדים - חייב השומר הראשון לשלם
 16 לפעלים, מפני שמסר לשומר אחר, ויעשה הוא דין עם
 17 השומר השני. אפלו היה הראשון שומר חנם, ומסר לשומר
 18 שקר - חייב; שהרי יש לבעל החפץ לומר לו: 'אתה נאמן
 19 אצלי להשבע, וזה אינו נאמן'. לפיכך, אם היה דרך
 20 הפעלים להפקיד תמיד דבר זה אצל השומר השני, הרי
 21 השומר הראשון פטור מלשלם - שהרי הוא אומר
 22 לפעלים: 'זה הדבר שהפקדתם אצלי' או 'השאלתם, אמש
 23 [אתמול] הייתם מפקידין אותו אצל זה שהפקדתו אני
 24 אצלו'; והוא, שלא ימעט שמירתו. כיצד ימעט שמירתו?
 25 כגון שהיה מפקד אצלו בשכר, והפקידו אצל אותו השני
 26 בחנם, או שהיה שואל אצלו, והפקידו אצל אותו השני
 27 בשכר - הואיל ומעט שמירתו, פושע הוא ומשלם, אף על
 28 פי ששאל או שכר בפעלים, שהרי הוא הוציא הדבר
 29 השמור מידו ליד שומר אחר.
 30 ה. ואם הביא השומר השני ראיה שיפטר בה שומר ראשון
 31 בדין שמירתו - הרי זה פטור. כיצד? שומר שקר שנתן
 32 בהמה השמורה אצלו לשומר חנם - אם הביא השומר
 33 השני עדים שמתה בהמה כדרכה, הרי השומר הראשון
 34 פטור; וכן כל פיוצא בזה.
 35 ו. שומר שמסר לשומר אחר, והוסיף בשמירתו - ההנהגה
 36 [תשלומי השנן] לפעלים. כיצד? השוכר פרה מחברו,
 37 והשאלה לאחר, ומתה כדרכה ביד השואל - הואיל
 38 והשואל חייב בכל, יחזור דמי הפרה לפעלים; שאין זה
 39 השוכר עושה סחורה בפרתו של זה. וכן כל פיוצא בזה.
 40 היה בידו פקדון, ושלחו ביד אחר לפעליו - הואיל
 41 והשומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד הפעלים -
 42 אם בא לחזר ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני, מחזיר.
 43 ואם החזק השומר הראשון בפרן [שכפר בפקדון זה] - אינו
 44 יכול להחזיר הפקדון מיד השומר השני, אף על פי שצדן
 45 הפקדון באחריותו של ראשון.

47 אם אָנַס במקום שהעדים מצויין שם - מצריכין אותו
 48 רְאִיָּה [עדים] על טענתו שְׁנָאָנְס, וְיִפְטֵר אִף מִשְׁבוּעָה. וְאִם
 49 לֹא הִבִּיא - וְשָׁלַם, שְׁנָאָמֵר: "אֵין רְאָה, שְׁבוּעַת ה' תְּהִיָּה
 50 בֵּין שְׁנֵיהֶם"; הַא בְּמָקוֹם שֶׁאֵפְשֵׁר לְהִבִּיא רְאִיָּה, אֵין שָׁם
 51 שְׁבוּעָה, אֲלֹא יָבִיא רְאִיָּה, אוֹ יִשְׁלַם. אָבֵל אִם טַעַן שְׁנָאָנְס
 52 בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַעֲדִים מְצוּיִין שָׁם - אֵין מְצַרִּיכִין אוֹתוֹ
 53 לְהִבִּיא רְאִיָּה, אֲלֹא יִשְׁבַע שְׁנָאָנְס וְיִפְטֵר. וְאִם הִבִּיא עֲדִים
 54 שָׁם שְׁלֹא פֶשַׁע, נִפְטֵר אִף מִן הַשְׁבוּעָה. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד
 55 שֶׁהֶעֱבִיר חֲבִית שֶׁל יֵין בְּשִׁכְרוֹ, וְשִׁבְרָה בְּשׁוֹק שֶׁל מְחוּזָה.
 56 וְכֹאֵו לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ: 'שׁוֹק זֶה שֶׁטַעַנְתָּ שֶׁנִּשְׁבְּרָה בּוֹ
 57 הַחֲבִית - בְּנִי אָדָם מְצוּיִין שָׁם; אוֹ תִבִּיא רְאִיָּה שְׁלֹא פֶשַׁעַתָּ
 58 אֲלֹא נִתְקַלְתָּ וְנִפְלַתָּ, אוֹ תִשְׁלַם דְּמִיָּה'. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזוֹה.
 59 **ב.** הַמַּעֲבִיר חֲבִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּשִׁכְרוֹ, וְנִשְׁבְּרָה - דִּין
 60 תּוֹרָה הוּא שִׁישְׁלָם; שְׂאִין זֶה אָנֹס גְּדוֹל, וְהָרִי הַשְּׁבִירָה
 61 כְּגִבְיָה וְאֶבְרָה שֶׁהוּא חֲזִב בְּהֵן. אָבֵל תִּקְנוּ חֲכָמִים, שִׁיְהִיָּה
 62 חֲזִב שְׁבוּעָה שְׁלֹא פֶשַׁע בָּהּ - שְׂאִם אִתָּה אוֹמֵר יִשְׁלַם, אֵין
 63 לָךְ אָדָם שֶׁיַּעֲבִיר חֲבִית לְחִבְרוֹ; לְפִיכָף עֲשׂו שְׁבִירַת הַחֲבִית
 64 כְּמִיתַת הַבְּהֵמָה וְשְׁבִירַתָּה [כדרכה, שפסוק]. וְעוֹד תִּקְנוּ
 65 בְּדָבָר זֶה, שְׂאִם נִשְׂאוּ אוֹתָהּ שְׁנַיִם בְּמוֹט, וְנִשְׁבְּרָה -
 66 מִשְׁלָמִין חֲצִי דְּמִיָּה; הוּאִיל וּמִשְׂאוֹי זֶה גְּדוֹל לְגַבֵּי אֶחָד וְקָל
 67 לְגַבֵּי שְׁנַיִם, הָרִי הוּא כְּאָנֹס וְאֵינוֹ אָנֹס [מצב ביניים],
 68 וּמִשְׁלָמִין מְחֻצָּה, אִם יֵשׁ עֲדִים שְׁלֹא פֶשַׁע בָּהּ. נִשְׁבְּרָה
 69 בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַעֲדִים מְצוּיִין - נִשְׁבְּעִין שְׁלֹא שְׁבִירָה
 70 בְּפִשְׁעָה, וּמִשְׁלָמִין חֲצִי דְּמִיָּה; שֶׁהָרִי לֹא הִיָּה לְכָל אֶחָד
 71 לְהַעֲבִיר, אֲלֹא מִשְׂאוֹי שֶׁיְכֹוֹל לְהַעֲבִירוֹ בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ. מִכָּאֵן
 72 אִתָּה לְמוֹד, שֶׁהָאֶחָד שֶׁהֶעֱבִיר חֲבִית גְּדוֹלָה שְׂאִין דָּרָף כֹּל
 73 הַסְּפָלִים לְהַעֲבִירָה - שֶׁהוּא פּוֹשַׁע; וְאִם נִשְׁבְּרָה מִיָּדוֹ,
 74 מִשְׁלַם הַכֹּל.
 75 **ג.** הַסְּפָל שֶׁשֶׁבֵר חֲבִית שֶׁל יֵין לְחֻנְיָו, וְנִתְחַבֵּב לְשָׁלַם, וְהָרִי
 76 הוּא שְׁוֹה בְּיוֹם הַשׁוֹק אֲרַבְעָה, וּבִשְׂאָר הַיָּמִים שְׁלֹשָׁה - אִם
 77 הִחְזִירוֹ בְּיוֹם הַשׁוֹק, חֲזִיבִין לְהַחְזִיר חֲבִית שֶׁל יֵין אוֹ לְשָׁלְמוֹ
 78 לוֹ אֲרַבְעָה; וְהוּא שְׁלֹא הִיָּה לוֹ יֵין לְמִכּוֹר בְּיוֹם הַשׁוֹק; אָבֵל
 79 אִם הִיָּה לוֹ יֵין, מִחְזִירִין לוֹ שְׁלֹשָׁה. הִחְזִירוֹ לוֹ בִּשְׂאָר
 80 הַיָּמִים, מִחְזִירִין לוֹ שְׁלֹשָׁה. וּמִנְפִין לוֹ כֹּכָל זְמַן [אף ביום
 81 הַשׁוֹק], טֵרַח שְׁהִיָּה טֵרַח בְּמִכְרָתָהּ, וּפְגַם הַנֶּקֶב שְׁהִיָּה
 82 נֹקֵב הַחֲבִית; וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזוֹה.
 83 **ד.** רוּעָה שֶׁכָּאוּ זָאִבִים וְטֵרְפוֹ מִמֶּנּוּ - אִם הִיָּה זָאֵב אֶחָד -
 84 אֵין זֶה אָנֹס, אֲפֹלוּ בִשְׁעַת מִשְׁלַחַת זָאִבִים; וְאִם הָיוּ שְׁנַיִ
 85 זָאִבִים, הָרִי זֶה אָנֹס. שְׁנַיִ כְּלָבִים - אֵינֵן אָנֹס, אֲפֹלוּ כָּאוּ
 86 מִשְׁתֵּי רוּחוֹת; הָיוּ יָתֵר עַל שְׁנַיִם, הָרִי זֶה אָנֹס. לִסְטִים אֶחָד
 87 מְזִזֵן, הָרִי זֶה אָנֹס. וְאֲפֹלוּ הִיָּה הַרוּעָה מְזִזֵן, וְכֹא לוֹ לִסְטִים
 88 אֶחָד מְזִזֵן - הָרִי זֶה אָנֹס, שְׂאִין הַרוּעָה מוֹסֵר נַפְשׁוֹ כְּלִסְטִים.
 89 הָאֵרִי וְהַדָּב וְהַנֶּמֶר וְהַבְּרָדֵלֵס וְהַנְּחָשׁ, הָרִי אֵלוֹ אָנֹסִין.
 90 אֵימְתִי? בְּזִמְן שֶׁכָּאוּ מְאֲלִיָּהּ; אָבֵל אִם הוֹלִיכָה לְמָקוֹם
 91 גְּדוּדֵי חֵיוֹת וְלִסְטִים - אֵין אֵלוֹ אָנֹסִין, וְחֲזִיב לְשָׁלַם.
 92 **ה.** רוּעָה שֶׁמְצָא גָּנֵב, וְהִתְחִיל לְהַתְּגַרֵּת בּוֹ וְלִהְרָאוֹתוֹ
 93 שְׂאִינוֹ מִתְּרֵא מִמֶּנּוּ, וְאָמֵר לוֹ: 'הָרִי אָנוּ בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְכָף

1 אֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר חֲנָם וְלֹא שׁוֹמֵר שְׁכָר, וְאֵינוֹ חֲזִיב שְׁבוּעָה
 2 כָּלִל; אֲלֹא מִחְרִים [מטיל חרם] עַל מִי שֶׁלָּקַח הַפְּקֻדוֹן שְׁלוֹ,
 3 וְלֹא יִחְזִירוֹ לְכַעֲלוֹ. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזוֹה. אֶחָד הַמְּפַקֵּד אוֹ
 4 הַמְּשָׂאֵל אוֹ הַמְּשָׁכִיר אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֲדִים, אוֹ שְׁלֹא בְּעֲדִים -
 5 דִּין אֶחָד יֵשׁ לָהֶן: בֵּינָן שֶׁהוּדָה זֶה מְפִי עֲצֻמוֹ שֶׁשֶׁמֶר לוֹ,
 6 אוֹ שֶׁשְׂאֵל מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה נִשְׁבַע שְׁבוּעַת הַשׁוֹמְרִין; שְׂאִין
 7 אוֹמְרִין מִגּוֹ "מתוך" שֶׁיְכֹוֹל לְהַכְחִישׁ קַבְלַת הַפְּקֻדוֹן - נִאֲמִין
 8 [לוֹ] לְפִטְרוֹ מִשְׁבוּעָה אֲלֹא לְפִטְרוֹ מִלְשָׁלַם. אֲפֹלוּ הִיָּה
 9 הַדָּבָר הַשְּׂאוֹל, אוֹ הַמְּפַקֵּד, אוֹ הַמְּשָׁכֵר שְׁוֹה פְּרוּטָה - הָרִי
 10 זֶה הַשׁוֹמֵר נִשְׁבַע עָלָיו. וְאֵין אֶחָד מִן הַשׁוֹמְרִין צָרִיף
 11 לְהוֹדִיָּה בְּמִקְצַת [להשביעו].
 12 **ט.** מִתְּנָה שׁוֹמֵר חֲנָם לְהִיֹּת פְּטוֹר מִשְׁבוּעָה, וְהַשְּׂאוֹל
 13 לְהִיֹּת פְּטוֹר מִלְשָׁלַם, וְכֵן מִתְּנָה בְּעַל הַפְּקֻדוֹן עַל שׁוֹמֵר
 14 חֲנָם אוֹ נוֹשֵׂא שְׁכָר וְשׁוֹכֵר לְהִיֹּת חֲזִיבִין כֹּכָל כְּשׂוֹאֵל; שֶׁכָּל
 15 תְּנַאי בְּמִמּוֹן אוֹ בְּשְׁבוּעוֹת שֶׁל מְמוֹן, קָיָם; וְאֵין צָרִיף קִנְיָן,
 16 וְלֹא עֲדִים.
 17 **י.** טַעַן זֶה שְׁהִיָּה שָׁם תְּנַאי, וְהַשׁוֹמֵר אוֹמֵר: 'לֹא הִיָּה שָׁם
 18 תְּנַאי' - נִשְׁבַע שְׁבוּעַת הַשׁוֹמְרִין, וּמִגְּלָגֵל [מכליל] בָּהּ
 19 שְׁלֹא הִיָּה שָׁם תְּנַאי.
 20 **יא.** טַעַן שֶׁהַפְּקִיד אֲצָלוֹ, וְזֶה אוֹמֵר: 'לֹא אֲמַרְתִּי לוֹ אֲלֹא
 21 הֵנַח לְפָנָי, וְלֹא נַעֲשִׂיתִי לוֹ שׁוֹמֵר' - נִשְׁבַע הַסֵּת [מדובר]
 22 שְׁלֹא קָבֵלוֹ אֲלֹא בְּדָרָף זוֹ; וְכוֹלָל בְּשְׁבוּעָתוֹ שְׁלֹא שָׁלַח בּוֹ
 23 יָד, וְלֹא אֶבְדוּ בְּיָדָם, וְלֹא בָגְדוּ שְׁגָרָם לוֹ שִׁיְהִיָּה חֲזִיב
 24 לְשָׁלַם.
 25 **יב.** זֶה אוֹמֵר: 'הַשְּׂאֲלִיתִיךָ אוֹ הַשְּׁכַרְתִּיךָ אוֹ הַפְּקֻדִיתִי
 26 אֲצָלְךָ, וְהִלָּה אוֹמֵר: 'לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעוֹלָם', אוֹ שְׂאָמֵר:
 27 כֵּן הִיָּה, אָבֵל הַחְזוֹרְתִי לָךְ וְנִסְתַּלְקָה הַשְּׁמִירָה וְלֹא נִשְׂאָרָה
 28 בְּיַמֵּינוֹ תְּבִיעָה' - הָרִי הַנִּתְבַּע נִשְׁבַע הַסֵּת, וְנִפְטֵר. בְּמָה
 29 דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשָׁלֹא הִיָּה שָׁם שְׁטֵר. אָבֵל אִם הַפְּקִיד
 30 אֲצָלוֹ אוֹ הַשְּׁכִיר אוֹ הַשְּׂאֵל בְּשְׁטֵר, וְאָמֵר לוֹ: 'הַחְזוֹרְתִי לָךְ'
 31 - הָרִי הַשׁוֹמֵר נִשְׁבַע בְּנִקְיַטַת חֲפָץ [קדוש], כִּשְׁבוּעָה
 32 מִדְּאוֹרֵייתָא]; שֶׁמִּתוֹךְ שֶׁיְכֹוֹל לוֹמֵר שׁוֹמֵר חֲנָם 'גָּנֵב' אוֹ
 33 'אֶבֶד', וְהַשְּׂאוֹל 'מִתָּה בִשְׁעַת מִלְאכָה' - גָּאָמֵן לוֹמֵר
 34 'הַחְזוֹרְתִי לָךְ'; וְכִשְׁם שְׂאִם טַעַן שְׁנָאָנְס, נִשְׁבַע מִן הַתּוֹרָה
 35 בְּנִקְיַטַת חֲפָץ - כִּף אִם טַעַן 'הַחְזוֹרְתִי', יִשְׁבַע כְּעִין שֶׁל
 36 תּוֹרָה, הוּאִיל וְיֵשׁ שָׁם שְׁטֵר בְּיַד הַתּוֹבֵעַ. בְּמָה דְּבָרִים
 37 אָמוּרִים? בְּשִׁיְהִיָּה הַשׁוֹמֵר יְכוֹל לְטַעַן וְלוֹמֵר 'צָאָנְסוֹ', וְלֹא
 38 נְצַרִיף אוֹתוֹ לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל טַעַנְתּוֹ. אָבֵל אִם הִיָּה חֲזִיב
 39 לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל טַעַנְתּוֹ, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר - אֵינוֹ נִאָמֵן לוֹמֵר
 40 'הַחְזוֹרְתִי', אֲלֹא יִשְׁבַע בְּעַל הַשְּׁטֵר בְּנִקְיַטַת חֲפָץ שְׁלֹא
 41 הִחְזִירוֹ לוֹ, וְיִשְׁלַם. אֵין לָךְ מִי שֶׁנִּשְׁבַע מִתוֹךְ שֶׁיְכֹוֹל לוֹמֵר
 42 כִּף וְכָף וְיִשְׁבַע בְּנִקְיַטַת חֲפָץ, אֲלֹא זֶה הַשׁוֹמֵר בְּלִבְד שִׁישׁ
 43 עָלָיו שְׁטֵר. אָבֵל שְׂאָר כֹּל הַנִּשְׁבְּעִין בְּדִין מִתוֹךְ שֶׁיְכֹוֹל
 44 לוֹמֵר, אֵינֵן נִשְׁבְּעִין אֲלֹא הַסֵּת.
 45 **פֶּרֶק ג**
 46 **א.** שׁוֹמֵר שֶׁטַעַן שְׁנָאָנְס אָנֹס גְּדוֹל, כְּגוֹן שְׁבוּרָה וּמִתָּה -

מתוך מהדורת חזק

45 ואם הוחמה, תיב. שכרה להוליכה בבקעה, והוליכה בהר
 46 - אם החלקה - תיב, שהתקלות בהר יתר מן הבקעה. ואם
 47 הוחמה - פטור, שחמימות בבקעה יתר מן ההר, מפני
 48 הרוח שמנשבת שם בראשי ההרים; ואם הוחמה מחמת
 49 המעלה [העליה], תיב. וכן כל פיוצא בזה. וכן השוכר את
 50 הפרה לחרש בהר, וחרש בבקעה, ושכר הקנקן, והוא
 51 הפלי שחורש בו - הרי השוכר פטור; ודין בעל הפרה,
 52 עם האמנין שחרשו. וכן אם לא שנה על דעת הבצלים,
 53 ונשבר הקנקן - דין בעל הפרה, עם האמנין. שכרה לחרש
 54 בבקעה, וחרש בהר, ונשבר הקנקן - השוכר תיב; ודינו
 55 של שוכר, עם האמנין.
 56 ב. ומה הוא דין האמנין ששברו בעת חרישה? משלמין.
 57 מי משלם? זה האוחז את הפלי [המחרישה] בעת
 58 החרישה; ואם הייתה השדה מצלות מצלות - שניהם
 59 תיבין בדמי הקנקן, המנהיג אותה במלמד [מקל ההנהגה],
 60 והאוחז את הפלי.
 61 ג. שכרה לדוש בקטנית, ודש בתבואה והחלקה - פטור.
 62 בתבואה, ודש בקטנית - תיב, שהקטנית מחלקת. מעשה
 63 באחד שהשפיר חמור לחברו, ואמר לו: 'לא תלף בו
 64 בדרך נהר פקוד שהמים מצויין שם, אלא בדרך נרש שאין
 65 שם מים'; הלף בדרך נהר פקוד, ומת החמור, ולא היו
 66 שם עדים שמעידים באיזו דרך הלף, אלא הוא מצעמו
 67 אמר: 'בנהר פקוד הלכתי, ולא היו שם מים, ומחמת
 68 עצמו מת', ואמר חכמים: הואיל ויש שם עדים מעידין
 69 שהמים מצויין בנהר פקוד - תיב לשלם, שהרי שנה על
 70 דעת הבצלים; ואין אומרים 'מה לי לשקר' במקום שיש
 71 עדים.
 72 ד. השוכר את הבהמה להביא עליה מאתים ליטרין של
 73 חטים, והביא מאתים ליטרין של שעורים ומתה - תיב;
 74 מפני שהנפח קשה למשאוי, והשעורין יש להן נפח. וכן
 75 אם שכרה להביא עליה תבואה, והביא במשקלה תבן.
 76 אבל אם שכרה להביא עליה שעורים, והביא במשקלן
 77 חטים ומתה - פטור. וכן כל פיוצא בזה.
 78 ה. שכר את הבהמה לרכב עליה איש, לא ירפיב עליה
 79 אשה. שכרה לרכב עליה אשה, מרפיב עליה איש;
 80 ומרפיב עליה כל אשה, בין קטנה בין גדולה, ואפלו
 81 מעברת שהיא מניקה.
 82 ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע [מסויים],
 83 והוסיף על משאו - אם הוסיף חלק משלשים על השעור
 84 שפסק עמו ומתה - תיב; פחות מכאן - פטור, אבל נותן
 85 שכר [נשיאת] התוספת. שכר סתם, אינו נושא אלא
 86 במשקל הידוע במדינה לאותה בהמה. ואם הוסיף חלק
 87 משלשים, כגון שדרפה לשאת שלשים וטען עליה שלשים
 88 ואחד, ומתה או נשברה - תיב. וכן ספינה שהוסיף בה
 89 אחד משלשים על משאה, וטבעה - תיב לשלם דמיה.
 90 ז. הפתף [סבל] שהוסיף [השוכר] על משאו קב אחד,

1 וכך רועים אגננו, וכך וכך פלי מלחמה יש לנו, וכא אותו
 2 הלסטים ונצחו ולקח מהן - הרי רועה תיב; שאחד
 3 המוליך את הבהמה למקום גדידי חיה ולסטים, או המביא
 4 את הלסטים בהתגרותו למקום הבהמה.
 5 ו. רועה שהיה לו [אפשרות] להציל הטרפה או השבוייה
 6 ברועים אחרים ובמקלות, ולא קרא רועים אחרים ולא
 7 הביא מקלות להציל - הרי זה תיב, אחד שומר חנם ואחד
 8 שומר שכר; אלא ששומר חנם קורא רועים ומביא מקלות
 9 בחנם, ואם לא מצא - פטור. אבל שומר שכר תיב לשכר
 10 הרועים והמקלות, עד כדי דמי הבהמה כדי להציל; וחזור
 11 ולקח שכרן מבעל הבית. ואם לא עשה כן, והיה לו לשכר
 12 ולא שכר - הרי זה פושע, ותיב.
 13 ז. רועה שטען שהצילתי על ידי רועים בשכר - נשבע,
 14 ונוטל מה שטען; שאינו יכול לטען, אלא עד כדי דמיהן;
 15 ויכול היה לומר 'נטרפה', וישבע בקניטת חפץ, כדין כל
 16 הנשבעין ונוטלין.
 17 ח. רועה שהניח עדרו, וכא לעיר, בין בעת שדרך הרועים
 18 להכנס לעיר, בין בעת שאין דרך הרועים להכנס לעיר,
 19 ובאו זאבים וטרפו, ארי ודרס - אין אומרים, אלו היה שם
 20 היה מציל; אלא אומדין אותו: אם יכול להציל, אפלו על
 21 ידי רועים ומקלות - תיב; ואם לאו, פטור; ואם אין הדרך
 22 ידוע, תיב לשלם.
 23 ט. מתה הבהמה בדרך - הרי זה אגס, והרועה פטור.
 24 סגפה [עינה אותה], ומתה - אינו אגס. תקפתו [תקפה
 25 אותה] ועלתה לראשי צוקין, ותקפתו ונפלה - הרי זה אגס.
 26 העלה לראשי צוקין, או שעלתה מאליה, והוא יכול
 27 למנעה, ולא מנעה - אף על פי שתקפתו, ונפלה ומתה או
 28 נשברה - תיב; שכל שתחלתו בפשיעה וסופו באגס - תיב.
 29 וכן רועה שהעביר בהמות על הגשר, ודחפה אחת מהן
 30 לחברתה, ונפלה לשבלת [זרימת] הנהר - הרי זה תיב,
 31 שהרי היה לו להעבירן אחת אחת; שאין השומר נוטל
 32 שכר, אלא לשמירה מעלה, והואיל ופשע בתחלה,
 33 והעבירן פאחת, אף על פי שנגאנס בסוף בעת הנפילה, הרי
 34 הוא תיב.
 35 י. פשע בה, ויצאת לאגס ומתה שם בדרך - פטור, שאין
 36 יציאתה גרמה לה שתבוא לידי אגס זה; הואיל וכדרך
 37 מתה, מה לי בבית שומר, מה לי באגס. אבל אם גנבה גנב
 38 מהאגס, ומתה בדרך בבית הגנב - הרי השומר תיב, אף
 39 על פי שהוא שומר חנם; שאפלו לא מתה, הרי היא אבודה
 40 ביד הגנב, ויצאתה גרמה לה להגנב. וכן כל פיוצא בזה.

יום רביעי י"ז כסלו ה'תשע"ד

פרק ד

43 א. השוכר את החמור להוליכה בהר, והוליכה בבקעה -
 44 אם החלקה - פטור, אף על פי שעבר על דעת הבצלים.

47 לו: 'הבא לי היין עצמו, ואני אביא ספינה מכל מקום
 48 ואוליכו'. אבל צריך לנכות לו [להפחית מהתשלום] כדי
 49 הטרח של חצי הדרך, שאינו דומה המטפל בהולכת
 50 הספינה ליושב ובטל. אמר לו: 'ספינה זו אני משפיר לך',
 51 ושכרה השוכר להוליך בה יין זה - אם נתן השכר, אינו
 52 יכול להחזירו; ואם לא נתן, לא יתן; שאין זה יכול
 53 להביא הספינה עצמה, ולא זה יכול להביא היין עצמו.
 54 שכר ספינה סתם ליין סתם - הרי אלו חולקין השכר.
 55 ד. השוכר את הספינה, ופרקה [השוכר] בחצי הדרך -
 56 נתן לו שכר כל הדרך. ואם מצא השוכר מי שישפיר
 57 אותה לו עד המקום שפסק, שוכר; ויש לבעל הספינה
 58 עליו תרעמת. וכן אם מכר כל הסחורה שבספינה לאיש
 59 אחר בחצי הדרך, וירד הוא, ועלה הלוקח - נוטל שכר
 60 חצי הדרך מן הראשון, ושכר החצי מן האחרון; ויש
 61 לבעל הספינה עליו תרעמת, מפני שגורם לו לסבל דעת
 62 איש אחר שעדין לא הרגל בו. וכן כל פיוצא בזה.
 63 ה. מכאן אני אומר, שהמשפיר בית לחברו עד זמן קצוב,
 64 ורצה השוכר להשפיר הבית לאחר עד סוף זמנו - משפיר,
 65 אבל לאחרים שהם כמנזן בגי ביתו; אם היו ארבעה, לא
 66 ישכר לתמשה; שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי
 67 להשפיר, אלא במשלטלין, שהרי אומר לו: 'אין רצוני
 68 שיהיה פקדוני ביד אחר'. אבל בקרקע או בספינה, שהרי
 69 בעלה עמה, אין אומרים כן. וכן אני אומר, אם אמר לו
 70 בעל הבית לשוכר: 'למה תטרח ותשפיר בייתי לאחרים?
 71 אם לא תרצה לעמד בו, צא והניחו ואתה פטור
 72 משכירותו' - אינו יכול להשפירו לאחר כלל; שזה ב"אל
 73 תמנע טוב מבועליו"; עד שאתה משפירו לאחר, הנח לזה
 74 ביתו. ויש מי שהורה ואמר, אינו יכול להשפירו לאחר
 75 כלל, ויתן שכרו עד סוף זמנו; ולא יראה לי שזה דין
 76 אמת.
 77 ו. 'בית זה אני משפיר לך', ואחר שהשפירו לו, נפל -
 78 אינו חייב לבנותו; אלא מחשב עמו על מה שנשתמש בו,
 79 ומחזיר לו שאר השכירות. אבל אם סתרו - חייב להעמיד
 80 לו בית אחר, או ישכר לו פמותו. וכן אם חזר אחר
 81 שהשפירו לזה, והשפירו או מכרו לגוי או אנס, שהפקיע
 82 שכירות הראשון - הרי זה חייב להשפיר לו בית אחר
 83 פמותו. וכן כל פיוצא בזה.
 84 ז. השפיר לו בית סתם, ואחר שנתן לו בית, נפל - חייב
 85 לבנותו, או יתן לו בית אחר; ואם היה קטן מן הבית
 86 שנפל, אין השוכר יכול לעכב עליו - והוא שיהיה קרוי
 87 'בית', שלא השפיר לו אלא בית סתם. אבל אם אמר לו:
 88 'בית כזה אני משפיר לך' - חייב להעמיד לו בית כמדת
 89 ארכו ומדת רחבו של בית זה שהראהו; ואינו יכול לומר
 90 לו, 'לא היה ענין דברי אלא שיהיה קרוב לזה או לשוק
 91 או למרחץ כזה', אלא חייב להעמיד לו בית כמדתו
 92 וכצורתו. לפיכך, אם היה קטן, לא יעשנו גדול; גדול, לא
 93 יעשנו קטן; אחד, לא יעשנו שנים; שנים, לא יעשנו אחד.

1 והזק במשא זה - חייב בנזקיו; שאף על פי שהוא בן דעת,
 2 ורחי הוא מרגיש בכבד המשא, עלה על לבו, שמא מחמת
 3 חליו הוא זה הכבד.
 4 ח. השוכר את החמור לרכב עליה - יש לו להניח עליה
 5 כסותו ולגינו ומזונותיו של אותה הדרך, לפי שאין דרך
 6 השוכר לחזור בכל מלון ומלון לקנות מזונות; יתר על זה,
 7 הרי בעל החמור מעכב עליו. וכן יש לבעל החמור להניח
 8 עליה שעורים וכתב, ומזונות של אותו היום; יתר על זה,
 9 השוכר מעכב עליו, מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון
 10 ומלון. לפיכך, אם אין שם מצוי מאין יקנה - מניח עליה
 11 מזונותיו ומזונות בהמתו של כל הדרך. וכל אלו הדברים
 12 בשוכר סתם, במקום שאין שם מנהג ידוע; אבל במקום
 13 שיש מנהג, הפל לפי המנהג.

פרק ה

14
 15 א. השוכר את הבהמה, וחלתה או נשתתת, או נלקחה
 16 לעבודת המלך - אף על פי שאין סופה לחזור - אם נלקחה
 17 דרך הליכתה [צו המלך היה על אלו שבדרך], הרי
 18 המשפיר אומר לשוכר: 'הרי שלך לפניך'; וחייב לתן לו
 19 שכרו משלם. במה דברים אמורים? בששכרה לשאת
 20 עליה משאוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה. אבל אם
 21 שכרה לרכב עליה, או לשאת עליה כלי זכוכית וכיוצא
 22 בהן - חייב להעמיד לו חמור, אם שכר חמור; ואם לא
 23 העמיד - יחזיר השכר, ויחשב עמו על שכר מה שהלך
 24 בה.
 25 ב. מתה הבהמה או נשברה, בין ששכרה לשאת בין
 26 ששכרה לרכב - אם אמר לו: 'חמור' סתם 'אני משפיר
 27 לך', חייב להעמיד לו חמור אחר מכל מקום; ואם לא
 28 העמיד - יש לשוכר למכר הבהמה [המתה] ולקח בה
 29 בהמה אחרת, או שוכר בהמה בדמיה אם אין בדמיה
 30 לקח, עד שיגיע למקום שפסק בו. אמר לו: 'חמור זה אני
 31 שוכר לך' - אם שכרה לרכב עליה, או לכלי זכוכית,
 32 ומתה בחצי הדרך - אם יש בדמיה לקח בהמה אחרת,
 33 יקח. ואם אין בדמיה לקח, שוכר אפלו בדמי כלה, עד
 34 שיגיע למקום שפסק עמו. ואם אין בדמיה לא לקח ולא
 35 לשכר - נתן לו שכרו של חצי הדרך, ואין לו עליו אלא
 36 תרעמת [כעס]. שכרה למשא - הואיל ואמר לו 'חמור זה',
 37 ומת בחצי הדרך, אינו חייב להעמיד לו אחר, אלא נתן
 38 לו שכרו של חצי הדרך ומניח לו [לבעלים] נבלתו.
 39 ג. השוכר את הספינה, וטבעה לה בחצי הדרך - אם אמר
 40 לו: 'ספינה זו אני משפיר לך', ושכרה להוליך בה
 41 יין סתם - אף על פי שנתן לו השכר, יחזיר כל השכר;
 42 שהרי זה אומר לו: 'הבא לי הספינה עצמה ששכרתי,
 43 שהקפדה גדולה יש בספינה זו, ואני אביא יין מכל מקום
 44 ואוליך בה'. אמר לו: 'ספינה' סתם 'אני משפיר לך',
 45 ושכרה השוכר להוליך בה יין זה - אף על פי שלא נתן
 46 לו מן השכר כלום, חייב לתן לו כל השכירות; שהרי אומר

מתוך מהדורת חזק

1 וכן לא יפחות מן החלונות שהיו בו, ולא יוסיף עליהן,
2 אלא מדעת שניהם.
3 ח. המשפיר עליה סתם, חייב להעמיד לו עליה [אם
4 נפלה]. אמר לו: 'עליה זו שעל גבי בית זה אני משפיר
5 לך', הרי שעבד הבית לעליה. לפיכך, אם נפחתה העליה
6 בארבעה טפחים או יותר, המשפיר חייב לתקן; ואם לא
7 תקן - הרי השוכר יורד ודרך בבית עם בעל הבית, עד
8 שיתקן. הרי שתי עליות זו על גבי זו, ונפחתה העליונה -
9 דר בתחתונה. נפחתה התחתונה - הרי זה ספק אם ידור
10 בעליונה, או בבית; לפיכך לא ידור. ואם דר, אין מוציאין
11 מידו. מעשה באחד שאמר לחברו: 'דלית [ג]ן זו שעל
12 גבי הפרסק [עץ אפרסק] הזה אני משפיר לך', ונעקר אילן
13 הפרסק ממקומו. וכא מעשה לפני חכמים, ואמרו לו:
14 'חייב אתה להעמיד לו הפרסק כל זמן שהדלית קיימת'
15 [שיהיה למשענת לדלית]. וכן כל פיוצא בזה.

פָּרָק ו

16
17 א. המשפיר בית לחברו בכירה [בנין] גדולה - משתמש
18 בזיקיה ובכתליה עד ארבע אמות [הסמוכים], ובתרכיז
19 [גינה] של חצר, וברחבה שאחורי הבתים; ומקום שנהגו
20 להשתמש בעבי הכתלים, משתמש בעבי הכתלים. ובכל
21 אלו הדברים, הולכין אחר מנהג המדינה והשמות
22 [ההגדרות] הידועין להם, כדרך שאמרנו בענין מקח
23 וממכר.
24 ב. והמשפיר חצרו סתם, לא השפיר הרפת שבה.
25 ג. המשפיר בית לחברו - חייב להעמיד לו דלתות, ולפתח
26 לו החלונות שנתקלקלו, ולחזק את התקרה, ולסמך את
27 הקורה שנסברה, ולעשות נגר [בריח] ומנעול, וכל פיוצא
28 באלו מדברים שהן מעשה אמן והם עקר גדול בשיבת
29 הבתים והחצרות. השוכר חייב לעשות מעקה ומזוזה,
30 ולתקן מקום המזוזה משלו. וכן אם רצה לעשות סלם, או
31 מרזב, או להטיח גגו - הרי זה עושה משל עצמו.
32 ד. המשפיר עליה לחברו, ונפחתה בארבעה או יותר - חייב
33 לתקן התקרה והמעזיבה [טיט] שעליה; שהמעזיבה חיוק
34 התקרה הוא.
35 ה. הזבל שבחצר, הרי הוא של שוכר; לפיכך, הוא מטפל
36 בו להוציאו. ואם יש שם מנהג, הולכין אחר המנהג. במה
37 דברים אמורים? בשהיו הבהמות שעשו הזבל של שוכר;
38 ואם הבהמה של אחרים, הזבל של בעל החצר, שחצרו
39 של אדם קונה לו שלא מדעתו, אף על פי שהיא שכורה
40 בידי אחרים.
41 ו. המשפיר בית או חצר או מרחץ או חנות או שאר
42 המקומות, עד זמן קצוב - הרי זה כופהו לצאת בסוף
43 זמנו, ואינו ממתיך לו אפלו שעה אחת. שוכר לו בית סתם
44 ללינה, אין פחות מיום אחד; לשביתה, אין פחות משני
45 ימים; לנשואין, אין פחות משלשים יום.
46 ז. המשפיר בית לחברו סתם - אינו יכול להוציאו, עד

47 שיודיעו שלשים יום מקדם, כדי לבקש מקום, ולא יהיה
48 משלף בדרך; ולסוף השלשים, יצא. במה דברים אמורים?
49 בימות החמה; אבל בימות הגשמים, אינו יכול להוציאו
50 מן החג [סוכות] ועד הפסח. קבע לו זמן שלשים יום לפני
51 החג - אם נשאר מן השלשים יום אפלו יום אחד לאחר
52 החג, אינו יכול להוציאו עד מוצאי הפסח; והוא, שיודיעו
53 שלשים יום מקדם. במה דברים אמורים? בעירות; אבל
54 בכרפים [ערים גדולות] - אחד ימות החמה ואחד ימות
55 הגשמים, צריך להודיעו שנים עשר חדש מקדם. וכן
56 בחנות - בין בכרפים בין בעירות, צריך להודיעו שנים
57 עשר חדש מקדם.

58 ח. כשם שהמשפיר חייב להודיעו - כך השוכר חייב
59 להודיעו מקדם שלשים יום בעירות, או מקדם שנים עשר
60 חדש בכרפים, כדי שיבקש שכן [דייר], ולא ישאר ביתו
61 פנוי. ואם לא הודיעו - אינו יכול לצאת, אלא יתן השוכר.
62 ט. אף על פי שאין המשפיר יכול להוציאו, ולא השוכר
63 יכול לצאת, עד שיודיעו מקדם - אם הוקרו הבתים - יש
64 למשפיר להוסיף עלי, ולומר לשוכר: 'או שוכר בשוה עד
65 שתמצא, או תצא'. וכן אם הוזלו הבתים - יש לשוכר
66 לפחות מן השוכר, ולומר למשפיר: 'או השוכר לי בשוכר של
67 עתה, או הרי ביתך לפניך'. נפל בית המשפיר שהיה דר
68 בו - הרי זה יש לו להוציא השוכר מביתו, ולומר לו:
69 'אינו ברין שתהיה אתה יושב בביתי עד שתמצא מקום,
70 ואני משלף בדרך; שאין אתה בעל זכות בבית הזה, יותר
71 ממני'.

72 י. נתן [המשכיר] הבית לבנו לשא בו אשה - אם היה
73 יודע שכנו נעשה חתן בזמן פלוני, והיה אפשר לו
74 להודיעו [לשוכר] מקדם ולא הודיעו - אינו יכול להוציאו.
75 ואם עכשו ננדמנה לו אשה, והרי הוא נושא מיד - הרי
76 זה יש לו להוציאו; שאינו ברין שיהיה זה יושב בביתו,
77 וכן בעל הבית מחזר לשכר בית שיעשה בו חפה.
78 יא. מכר הבית, או נתנו, או הורישו - אין השני יכול
79 להוציאו, עד שיודיעו מקדם שלשים יום או שנים עשר
80 חדש; שהרי השוכר אומר לו: 'אין כחך יתר מלח זה
81 שזכית בבית זה מחמתו'.

יום חמישי י"ח כסלו ה'תשע"ז

פָּרָק ז

82
83
84 א. כשם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח וממכר -
85 כך מתנה בשכירות, שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא.
86 וכל שממכרו בנכסיו ממכר, שכירותו שכירה; וכל שאין
87 לו למכר, כך אין לו לשכר - אלא אם כן יש לו פרות
88 בלבד באותה הקרקע, הרי זה שוכר ואינו מוכר.
89 ב. המשפיר בית לחברו לשנה, ונתעברה השנה - נתעברה
90 לשוכר [הרויח חודש חינוס]; השפיר לחדשים, נתעברה
91 למשפיר [הרויח שכר חודש נוסף]. הזכיר לו חדשים ושנה

84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

מתוך מהדורת חזק

48 חֲדָשׁ בַּשָּׂבָעוֹ [תמורת הריחיים], וְהַעֲשִׂיר בְּעַל הַרְחִים,
 49 וְהָרִי אֵינוֹ צָרִיף לְטַחֵן שֵׁם - אִם יֵשׁ לְשׂוֹכֵר חֲטִים שְׂצָרִיף
 50 לְטַחֵן אוֹתָם לְעֲצָמוֹ אוֹ לְאַחֲרִים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתַן דָּמִי
 51 טַחֲנִית עֲשָׂרִים סָאָה; שְׂזֹאת מִדַּת סְדוּם הִיא. וְאִם אֵין לוֹ,
 52 יָכוֹל לֹאמַר לוֹ: 'אֵין לִי דָמִים, וְהָרִינִי טוֹחֵן לָךְ כְּמוֹ
 53 שְׂשֻׁכְרָתִי; וְאִם אֵין אִתָּה צָרִיף, מִכֹּר לְאַחֲרִים' [טחינת
 54 בירת]. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּהָהּ.

פָּרָק ח

55 **א.** אֶחָד הַשׂוֹכֵר מִחֲבָרוֹ שָׂדֶה לְזַרְעָה, אוֹ כָּרִם לְאַכֵּל
 56 פְּרוֹתָיו בְּדָמִים, אוֹ שְׂשׂוֹכֵר מִמֶּנּוּ בְּפָרוֹת קְצוּבוּיָן, כְּגוֹן
 57 שְׂשׂוֹכֵר מִמֶּנּוּ שָׂדֶה זֶה בְּעֲשָׂרִים כּוֹר בְּשָׁנָה, וְכָרִם זֶה
 58 בְּעֲשָׂרִים כְּדֵי זֵין בְּכָל שָׁנָה - שְׁנֵיהֶם דִּין אֶחָד יֵשׁ לָהֶן.
 59 וְהַשׂוֹכֵר בְּפָרוֹת, הוּא הַנִּקְרָא 'חֹכֵר'.

60 **ב.** הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה אוֹ פָּרְדֵּס כְּדֵי לְעַבֵּד אוֹתוֹ וְלְהוֹצִיא עֲלָיו
 61 יְצִיאוֹת [הוצאות], וְיִתֵּן לְבַעַל הַקְּרָקַע שְׁלִישׁ הַתְּבוּאָה אוֹ
 62 רְבִיעֵי אוֹ מֵה שְׁיִתְנוּ בִּינֵיהֶן - זֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מִקְבֵּל'. כָּל
 63 דָּבָר שֶׁהוּא לְסִיג [לשמירה] לְאַרְצָן, בְּעַל הַקְּרָקַע חֵיב בּוֹ;
 64 וְדָבָר שֶׁהוּא לְשִׁמְיָהּ יְתָרָה, הַחֹכֵר אוֹ הַמִּקְבֵּל חֵיב בּוֹ.
 65 הַקְּרָדִם שְׂחוּפְרִין בּוֹ הָאֲרָץ, וְהַפְּלִים שְׂנוּשְׂאִין בְּהֵן הָעֶפֶר,
 66 וְהַדְּלִי וְהַפֶּד וְכִיּוּצָא בְּהֵן שְׂדוּלִין בְּהֵן הַמַּיִם - עַל בְּעַל
 67 הַקְּרָקַע; וְהַפִּירַת הַמְּקוֹמוֹת שְׂמֻקְבָּצִין בְּהֵן הַמַּיִם, עַל
 68 הַחֹכֵר אוֹ עַל הַמִּקְבֵּל.

69 **ג.** הַשׂוֹכֵר אוֹ הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה מִחֲבָרוֹ לְשָׁנִים מוּעָטוֹת, לֹא
 70 יִזְרַעְנָה פֶּשֶׁתָן [מזיק לקרקע]. שְׂכָרָה אוֹ קְבֵלָה שְׁבַע שָׁנִים
 71 - זוֹרְעָה שָׁנָה רֵאשׁוֹנָה פֶּשֶׁתָן, וְאֵין הַשְּׂבִיעִית [השמטיה]
 72 מִן הַמִּנְיָן; שְׂכָרָה אוֹ קְבֵלָה שְׁבֻעָה אֶחָד, שְׂבִיעִית מִן הַמִּנְיָן.
 73 **ד.** הַשׂוֹכֵר אוֹ הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה מִחֲבָרוֹ, וְהִיא בֵּית הַשְּׁלֵהִין
 74 [יבשה] אוֹ בֵּית הָאֵילָן, וְיָבֵשׁ הַמַּעְזָן שֶׁל בֵּית הַשְּׁלֵהִין, וְלֹא
 75 פֶּסֶק הַנְּהָר הַגָּדוֹל, אֵלֹא אֶפְשָׁר לְהִבְיָא מִמֶּנּוּ בְּדָלִי, אוֹ
 76 שְׂנַקְצָן הָאֵילָן שֶׁל בֵּית הָאֵילָנוֹת - אֵינוֹ מְנַפֵּה לוֹ מִחֲכוּרוֹ.
 77 וְאִם מִפֶּת מְדִינָה הִיא, כְּגוֹן שְׂבִיבַשׁ הַנְּהָר - מְנַפֵּה לוֹ
 78 מִחֲכוּרוֹ. הֵיכָה עוֹמֵד בְּתוֹף הַשָּׂדֶה וְאָמַר לוֹ: 'בֵּית הַשְּׁלֵהִין
 79 הֵזָה אֲנִי מִשְׁפִּיר לָךְ', 'בֵּית הָאֵילָן הֵזָה אֲנִי מִשְׁפִּיר לָךְ' -
 80 יָבֵשׁ הַמַּעְזָן אוֹ נִקְצָן הָאֵילָן, מְנַפֵּה לוֹ מִחֲכוּרוֹ; שְׂהָרִי הוּא
 81 עוֹמֵד בְּתוֹכָהּ, וְלֹא אָמַר לוֹ 'הֵזָה', אֵלֹא כְּמִי שְׂאוֹמֵר לוֹ
 82 'כְּמוֹת שְׁהִיא עֵתָה אֲנִי מִשְׁפִּיר לָךְ'. לְפִיכָךְ, אִם לֹא הֵיכָה
 83 עוֹמֵד בְּתוֹכָהּ וְאָמַר לוֹ: 'בֵּית הַשְּׁלֵהִין אֲנִי מִשְׁפִּיר לָךְ', אוֹ
 84 'בֵּית הָאֵילָן', וְיָבֵשׁ הַמַּעְזָן אוֹ נִקְצָן הָאֵילָן - אֵינוֹ מְנַפֵּה
 85 לוֹ מִחֲכוּרוֹ.

86 **ה.** הַשׂוֹכֵר אוֹ הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה מִחֲבָרוֹ, וְאֶכְלָה חֵיב אוֹ
 87 נִשְׂתַּפְּדָה [נצטמקו פירותיה] - אִם אָרַע דָּבָר זֶה לְרַב
 88 הַשָּׂדוֹת שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר, מְנַפֵּה לוֹ מִחֲכוּרוֹ, הַכֵּל לְפִי
 89 הַהֶפְסֵד שְׂאָרְעוֹ. וְאִם לֹא פֶּשֶׁטָה הַמְּכָה בְּרַב הַשָּׂדוֹת - אֵינוֹ
 90 מְנַפֵּה לוֹ מִחֲכוּרוֹ, אֶף עַל פִּי שְׂנַשְׂתַּדְּפוֹ כָּל הַשָּׂדוֹת שֶׁל
 91 בְּעַל הַקְּרָקַע. נִשְׂתַּדְּפוֹ כָּל הַשָּׂדוֹת שֶׁל שׂוֹכֵר אוֹ הַמִּקְבֵּל -
 92 אֶף עַל פִּי שְׂפֶשֶׁטָה הַמְּכָה בְּרַב הַשָּׂדוֹת, אֵינוֹ מְנַפֵּה לוֹ

1 - בֵּין שְׂאָמַר לוֹ 'דִּינָר לְחֲדָשׁ, שְׁנַיִם עֶשֶׂר דִּינָר לְשָׁנָה', בֵּין
 2 שְׂאָמַר לוֹ 'שְׁנַיִם עֶשֶׂר דִּינָר בְּשָׁנָה, דִּינָר בְּכָל חֲדָשׁ' - הָרִי
 3 חֲדָשׁ הַעֲבוּר לְמִשְׁפִּיר; שֶׁהַקְּרָקַע בְּחֻזְקָת בְּעֲלֵיהָ, וְאֵין
 4 מוּצִיאִין דָּבָר מִיָּד בְּעַל הַקְּרָקַע אֵלֹא בְּרֵאזָה בְּרוּרָה. וְכֵן
 5 בְּעַל הַבֵּית שְׂאָמַר: 'לְזָמַן זֶה הַשְּׂכָרְתִּיךְ', וְהַשׂוֹכֵר אוֹמַר:
 6 'לֹא שְׂכָרְתִּי אֵלֹא סְתָם [ללא ציון זמן] אוֹ לְזָמַן אַרְבֵּי' - עַל
 7 הַשׂוֹכֵר לְהִבְיָא רָאזָה; וְאִם לֹא הִבְיָא - בְּעַל הַבֵּית נִשְׁבַּע
 8 הֶסֶת [מדרבנן], וּמוּצִיאֵו מִן הַבֵּית.

9 **ג.** הַשׂוֹכֵר שְׂאָמַר: 'נִתְתִּי שְׂכָר הַבֵּית שְׂנַתְּחִיכְתִּי בּוֹ',
 10 וְהַמִּשְׁפִּיר אוֹמַר: 'עֲדִין לֹא נִטְלִיתִי', בֵּין שְׁהֵיחָה הַשְּׂכִירוֹת
 11 בְּשֶׁטֶר, בֵּין שְׁהֵיחָה בְּלֹא עֲדִים - אִם תִּבְעוּ בְּתוֹף שְׁלִישִׁים
 12 יוֹם - עַל הַשׂוֹכֵר לְהִבְיָא רָאזָה, אוֹ יִתֵּן וְיַחֲרִים [יטיל חרם
 13 סתם] עַל מִי שְׂלַקַח מִמֶּנּוּ, אוֹ יִטְעַן עָלָיו בְּדָמִים שְׂנַתֵּן
 14 תְּחִלָּה טַעֲנָה בְּפָנָי עֲצָמָה וְיִשְׂבִיעֵהוּ הֶסֶת. תִּבְעוּ הַמִּשְׁפִּיר
 15 לְאַחַר שְׁלִישִׁים יוֹם, וְאֶפְלוּ בְּיוֹם שְׁלִישִׁים - עַל הַמִּשְׁפִּיר
 16 לְהִבְיָא רָאזָה, אוֹ יִשְׁבַּע הַשׂוֹכֵר הֶסֶת שְׂכָרָה נִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ
 17 וְיִפְטֹר. וְכֵן אִם שְׂכָר מִמֶּנּוּ, וּפְרַשׁ שִׁיתֵּן לוֹ הַשְּׂכָר שָׁנָה
 18 שָׁנָה, וְתִבְעוּ בְּתוֹף הַשָּׁנָה - עַל הַשׂוֹכֵר לְהִבְיָא רָאזָה; תִּבְעוּ
 19 לְאַחַר הַשָּׁנָה, אֶפְלוּ בְּיוֹם תְּשַׁעָה וְעֶשְׂרִים בְּאֵלוֹל - עַל
 20 הַמִּשְׁפִּיר לְהִבְיָא רָאזָה.

21 **ד.** הַמִּשְׁפִּיר בֵּית לְחֲבָרוֹ בְּשֶׁטֶר לְעֶשֶׂר שָׁנִים, וְאֵין בּוֹ זָמַן
 22 [תחילת השכירות] - הַשׂוֹכֵר אוֹמַר: 'עֲדִין לֹא עָבַר מְזָמַן
 23 הַשֶּׁטֶר אֵלֹא שָׁנָה', וְהַמִּשְׁפִּיר אוֹמַר: 'כְּבָר שְׁלַמּוֹ שְׁנֵי
 24 הַשְּׂכִירוֹת, וְשִׁכְנַתְּ עֶשֶׂר שָׁנִים' - עַל הַשׂוֹכֵר לְהִבְיָא רָאזָה;
 25 וְאִם לֹא הִבְיָא רָאזָה - יִשְׁבַּע הַמִּשְׁפִּיר הֶסֶת, וְיוּצִיאֵו.

26 **ה.** הַשׂוֹכֵר פָּרְדֵּס, אוֹ שְׁהֵיָה בְּיָדוֹ מִשְׁכוֹן לְעֶשֶׂר שָׁנִים,
 27 וְיָבֵשׁ הַפָּרְדֵּס בְּתוֹף הַזָּמַן - יִמְכְּרוּ עֲצָיו וְיִלְקַח בְּהֵן קְרָקַע,
 28 וְיֹאכַל פְּרוֹתָיו עַד סוֹף זָמַן שְׂכִירוֹתוֹ אוֹ זָמַן הַמִּשְׁכוֹן. וְגוֹף
 29 הָאֵילָנוֹת שְׂבִיבָשׁוֹ אוֹ נִקְצָצוֹ - שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בְּהֵן מִשׁוּם
 30 רְבִית, הַמְּלִיחָה וְהַלְוָה.

31 **ו.** שֶׁטֶר שְׂכִירוֹת אוֹ שֶׁטֶר מִשְׁכוֹן שְׂכָתוּב בּוֹ 'שָׁנִים' סְתָם
 32 [ללא מספר], בְּעַל הַפָּרוֹת אוֹמַר 'שְׁלִשׁ', וּבְעַל הַקְּרָקַע
 33 אוֹמַר 'שְׁתַּיִם', וְקָדַם זֶה הַשׂוֹכֵר אוֹ הַמְּלִיחָה וְאֶכָּל הַפָּרוֹת
 34 - הָרִי הַפָּרוֹת בְּחֻזְקָת אוֹכְלֵיהֶן, עַד שְׂבִיבָא בְּעַל הַקְּרָקַע
 35 רָאזָה. אֶכְלָה הַשׂוֹכֵר אוֹ הַמִּשְׁפִּיר שְׁלִשׁ שָׁנִים, וְכָבֵשׁ
 36 [הסתמין ונעלם] הַשֶּׁטֶר וְאָמַר: 'לְחִמֵּשׁ שָׁנִים יֵשׁ לִי פְרוֹת',
 37 וּבְעַל הַקְּרָקַע אוֹמַר: 'שְׁלִשׁ' - אָמַרוּ לוֹ: 'הִבָּא שְׂטָרְךָ',
 38 וְאָמַר: 'אָבֵד' - הַשׂוֹכֵר נֶאֱמַן; שְׂאֵלוֹ רָצָה, אָמַר: 'לְקוּחָהּ
 39 הִיא בְּיָדִי', שְׂהָרִי אֶכְלָה שְׁלִשׁ שָׁנִים.

40 **ז.** מִי שְׁהִכְנִיס פְּרוֹתָיו לְבֵית חֲבָרוֹ שְׂלֹא מִדַּעְתּוֹ, אוֹ
 41 שְׁהִטְעֵהוּ עַד שְׁהִכְנִיס פְּרוֹתָיו, וְהִנִּיחָם וְהִלֵּךְ לוֹ - יֵשׁ לְבַעַל
 42 הַבֵּית לְמַכֵּר מֵאוֹתָם הַפָּרוֹת, כְּדֵי לְתַן שְׂכָר הַפּוּעָעִלִים
 43 שְׂמוּצִיאִין אוֹתָן וּמִשְׁלִיכִין אוֹתָן בְּשׂוּק. וּמִדַּת חֲסִידוֹת
 44 הִיא, שְׂיִוִידַע בֵּית דִּין, וְיִשְׁפְּרוּ מִמְּקַצָּת דְּמִיָּהּ מְקוֹם
 45 [לשומרום], מִשׁוּם הַשֵּׁב אֲבָדָה לְבַעֲלִים, אֶף עַל פִּי שְׂעִשְׂהָ
 46 שְׂלֹא בְּהֵגֵן.

47 **ח.** הַשׂוֹכֵר רַחֲמִים מִחֲבָרוֹ, שְׂיִטְחֵן לוֹ עֲשָׂרִים סָאָה בְּכָל

מתוך מהדורת חזק

48 השָׂדֶה, וְהָיוּ שָׁם זָרְעִים שְׂעֵדִין לֹא הִגִּיעוּ לְהַמְכֵר [לא
49 הבשיל], או שְׂגָמְרוּ, וְלֹא הִגִּיעַ יוֹם הַשּׁוּק לְמַכְרָם - שְׁמִין
50 אוֹתָם, וְנוֹטֵל מִבְּעַל הַקֶּרֶע. כִּשְׁם שְׁחֹלֵק הַמִּקְבֵּל עִם בְּעַל
51 הַקֶּרֶע בְּתַבּוּאָה, כִּף חוֹלְקִין בְּתָבֶן וּבְקֶשׂ; כִּשְׁם שְׁחֹלְקִין
52 בְּיִין, כִּף חוֹלְקִין בְּזַמּוּרוֹת. אֲבָל הַקְּנִים הַמַּעֲמִידִין תַּחַת
53 הַגְּפְנִים - אִם קָנוּ אוֹתָן בְּשִׁתְפוּת, הָרִי אֵלָיו חוֹלְקִין בְּהֵן;
54 וְאִם הֵן מִשָּׁל אֶחָד מֵהֵן - זֶה שֶׁקָּנָה אוֹתָן, הָרִי הֵן שְׁלוֹ.
55 וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה.

56 **יא.** הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ [בְּאֵרִיסוֹת] לְטַע [אֵילָנוֹת],
57 מִקְבֵּל עָלָיו בְּעַל הַשְּׂדֵה עֲשֶׂה בִּנְרָאוֹת [אֵילָנוֹת עֲקוּרוֹת]
58 לְמֵאָה. יָתֵר עַל כֵּן, מְגַלְגֵּלִין עָלָיו [עַל הָאֵרִיס] אֶת הַכֹּל.
59 **יב.** הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ, וְלֹא עֲשֵׂת יָבוּל כַּצְּפוּרִין - אִם
60 יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי שְׁתּוּצִיא סְאִתִּים יָתֵר עַל הַהוּצָאָה [הַהִשְׁקָעָה],
61 חֵיב הַמִּקְבֵּל לְהַטְפִּיל בָּהּ; שְׂכָף כּוֹתֵב לְבַעַל הַקֶּרֶע: 'אֲנִי
62 אֶקְוֶם וְאֶגִּיר [אַחֲרוֹש] וְאֶזְרַע וְאֶקְצֹר וְאֶעֱמֵר וְאֶדְוֵשׁ וְאֶזְרַה
63 וְאֶעֱמִיד כְּרִי לְפָנֶיךָ, וְתִטֵּל אֹתָהּ חֲצִי', אוּמָה שִׁתְּנֵנוּ בּוֹ,
64 וְאֶנְיִי הַשְּׂאָר, בְּשֹׂכֵר עֲמָלִי וּבְמָה שֶׁהוּצִיאַתִּי.

65 **יג.** הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ, וְאַחַר שֶׁנָּכַח בָּהּ הוֹבִיבָה [הַנִּיחָה
66 שְׂדֵה בּוֹר] - שְׁמִין אוֹתָהּ כַּמָּה הִיא רְאוּיָה לְעֲשׂוֹת, וְנוֹתֵן
67 לוֹ חֶלְקוֹ שֶׁהִיא מֵגִיעַ לוֹ; שְׂכָף כּוֹתֵב לְבַעַל הַקֶּרֶע: 'אִם
68 אוֹבִיר וְלֹא אֶעֱבֹד [לֹא אֶעֱשֶׂה הָרְאוּי לֵה, אֲדִין], אֲשַׁלֵּם
69 בְּמִיטְבָּה' [לְפִי שִׂיא וּמִיטֵב הַפּוֹטְנִצִּיאַל שְׁלַח]. וְהוּא הָדִין,
70 אִם הוֹבִיר מִקְצָתָהּ. וּמִפְּנֵי מָה נִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
71 פָּסַק עַל עֲצָמוֹ דְּבַר [סְכוּם] קְצוּב כְּדֵי שֶׁנֹּאמַר 'הָרִי הִיא
72 אֶסְמַכְתָּא' [שִׁסְמַחָה דַּעֲתוּ שְׁלֵא יִגִּיעַ לִידֵי תְּשֻׁלוּם], אֲלֵא
73 הַתְּנָה שֶׁיִּשְׁלֵם בְּמִיטְבָּה; וּלְפִיכֵף גָּמַר וְשֶׁעֲבֹד עֲצָמוֹ. אֲבָל
74 אִם אָמַר: 'אִם אוֹבִיר וְלֹא אֶעֱבֹד, אֶתֵּן לָךְ מֵאָה דִּינָרִין' -
75 הָרִי זֶה אֶסְמַכְתָּא, וְאִינוּ חֵיב לְשַׁלֵּם אֲלֵא כִּפִּי מָה שֶׁהִיא
76 רְאוּיָה לְעֲשׂוֹת בְּלִבָּהּ.

77 **יד.** הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה לְזָרְעָה שֶׁמְשָׁמִין וְזָרְעָה חֲסִים, וְעֲשֵׂת
78 חֲסִים שְׂשׂוּרִין כַּמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעֲשׂוֹת מִן הַשְּׂמִשְׁמִין -
79 אֵין לוֹ עָלָיו אֲלֵא תְּרַעֲמַת [כַּעֲס]. עֲשֵׂת פְּחוֹת מִשְׁנֵה מָה
80 שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעֲשׂוֹת מִן הַשְּׂמִשְׁמִין, מְשַׁלֵּם לוֹ הַמִּקְבֵּל כִּפִּי
81 מָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעֲשׂוֹת מִן הַשְּׂמִשְׁמִין; עֲשֵׂת חֲסִים יָתֵר
82 מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעֲשׂוֹת מִן הַשְּׂמִשְׁמִין - חוֹלְקִין לְפִי
83 מָה שֶׁהִתְנוּ בִּינֵיהֶם, אִף עַל פִּי שֶׁמְשַׁתְּפֵר בְּעַל הַקֶּרֶע.

פָּרָק ט

85 **א.** הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים, וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁפִּים [מוֹקְדִים]
86 וּלְהַעֲרִיב [מֵאוּחָר] - מְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה שְׁלֵא לְהַשְׁפִּים וְלֹא
87 לְהַעֲרִיב, אִינוּ יְכוּל לְכוּפֵן. מְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה לְזוֹן, יְזוּן; לְסַפֵּק
88 בְּתַמְרִים אוּ בְּגוֹרְגוֹרוֹת וְכִיּוּצָא בְּהֵן לְפוֹעֲלִין, מְסַפֵּק. הַכֹּל
89 כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.

90 **ב.** הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל, וְאָמַר לוֹ [שְׂכָרְךָ יִהְיֶה]: 'כֶּפְאָחַד
91 וְכֶשֶׁנִּים מִבְּנֵי הָעִיר' - רוֹאִין פְּחוֹת שְׁבִשְׂכִירוֹת וְיָתֵר
92 שְׁבִשְׂכִירוֹת, וּמְשַׁמְנִין [מִחֻלְקִים] בִּינֵיהֶן.

93 **ג.** אָמַר לְשְׁלוּחוֹ: 'צֵא וּשְׂכֹר לִי פּוֹעֲלִים בְּשַׁלְשָׁה, וְהִלֵּךְ

1 מַחְבְּרוֹ; שְׂאִין זֶה הַהֶפְסֵד תְּלוּי אֲלֵא בְּשׁוֹכֵר, שֶׁהָרִי כָּל
2 שְׂדוּתוֹ נִשְׁתַּדְּפוּ. הַתְּנָה עָלָיו בְּעַל הַקֶּרֶע שֶׁיִּזְרַעְנָה חֲסִים,
3 וְזָרְעָה שְׂעוּרִים, אוּ שְׁלֵא זָרְעָה כָּלֵל, אוּ שֶׁזָּרְעָה וְלֹא צְמַחָה
4 - אִף עַל פִּי שְׂכָא חֲגֹב אוּ שְׂדָפוֹן וְהַקֵּת רַב הַמְּדִינָה, אִינוּ
5 מְנַכֵּה לוֹ מַחְבְּרוֹ. וְעַד מִתִּי חֵיב לְהַטְפִּיל בָּהּ וְלִזְרַע פַּעַם
6 אַחֲרָת, אִם לֹא צְמַחָה? כָּל זְמַן שֶׁרְאוּי לְזָרְעָה בְּאוֹתוֹ
7 מְקוֹם.

8 **ו.** הַשּׁוֹכֵר אוּ הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ - מְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה לְקַצֹּר
9 - יְקַצֹּר, וְאִינוּ רְשָׁאֵי לְעַקֹּר [עַם הַשּׁוֹרֵשׁ]; מְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה
10 לְעַקֹּר - יְעַקֹּר, וְאִינוּ רְשָׁאֵי לְקַצֹּר. וּשְׁנֵיהֶם מְעַכְבִּין זֶה עַל
11 זֶה. וּמְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה לְחַרֵּשׁ אַחֲרָיו [אַחַר הַקְּצִירָה], יַחֲרֵשׁ.
12 מְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה לְהַשְׁפִּיר אֵילָנוֹת עַל גֹּב [אַגַּב] הַקֶּרֶע -
13 מְשַׁפְּרִין, וְאִף עַל פִּי שֶׁהַשְׁפִּיר סִתֵּם בְּפָחוֹת מִן הַיְדוּעַ;
14 וּמְקוֹם שֶׁנִּהְגָּה שְׁלֵא לְהַשְׁפִּיר אֵילָנוֹת - אֵין לוֹ אֵילָנוֹת, אִף
15 עַל פִּי שֶׁשְׂכֹּר מִמֶּנּוּ בְּיָתֵר עַל הַיְדוּעַ. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה.
16 **ז.** הַחוֹכֵר שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ בְּעֲשֶׂרֶת כּוּרִין חֲסִים - לְקַת
17 [הַוּכַחְשָׁה], נוֹתֵן לוֹ מֵתוֹכָהּ. הָיִי חֲטִיָּה יְפוֹת - לֹא יֵאמַר
18 לוֹ: 'הָרִינִי לִזְקַת לָךְ מִן הַשּׁוּק', אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ מֵתוֹכָהּ. חֲכַר
19 מִמֶּנּוּ כְּרָם בְּעֲשֶׂרֶת סְלֵי עֲנָבִים - אִף עַל פִּי שֶׁהִקְרִיסוּ
20 [הַחֲמִיצוֹן] אַחַר שֶׁנִּבְצְרוּ, וְכֵן עֲמָרִים שֶׁלְּקוֹ אַחַר שֶׁנִּבְצְרוּ -
21 נוֹתֵן לוֹ מֵתוֹכָן; אֲבָל אִם חֲכָרוּ בְּעֲשֶׂרֶת כְּדִין יִין, וְהִחְמִיץ
22 - חֵיב לְתֵן לוֹ יִין טוֹב. חֲכָרָה מִמֶּנּוּ כַּמָּאָה עֲמָרִים שֶׁל
23 אֶסְפִּסְתָּא וְזָרְעָה מִין אַחַר, וְאַחַר כִּף תְּרִשָׁה וְזָרְעָה
24 אֶסְפִּסְתָּא וְלָקְתָּהּ, אוּ שֶׁזָּרְעָה בְּתַחֲלָה אֶסְפִּסְתָּא, וְחֲרִשָׁה
25 וְאַחַר כִּף זָרְעָה פַּעַם אַחֲרָת וְלָקְתָּהּ - אִינוּ נוֹתֵן לוֹ מֵתוֹכָהּ,
26 אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ אֶסְפִּסְתָּא טוֹבָה; שֶׁהָרִי שְׂנָה. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא
27 בְּזֶה.

28 **ח.** הַחוֹכֵר שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ, וְלֹא רָצָה לְנַבֵּשׁ [לְנִקּוּתָהּ
29 מֵעֲשָׂבִים הַפּוֹגְעִים בְּאֵיכוֹת הַקֶּרֶע], וְאָמַר לוֹ: 'מָה הֶפְסֵד
30 יֵשׁ לָךְ, הָרִינִי נוֹתֵן לָךְ חֲכוּרָךְ' - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ; שֶׁהָרִי
31 הוּא אוֹמֵר לוֹ: 'לְמַחֵר אֹתָהּ יוּצָא מִמֶּנָּה, וְהִיא מַעֲלָה לְפָנֶי
32 עֲשָׂבִים'. וְאֶפְלוּ אָמַר לוֹ: 'בְּאַחֲרֹנָה [אַחַר הַקְּצִירָה] אֲנִי
33 חוֹרֵשׁ אוֹתָהּ', אֵין שׁוּמְעִין לוֹ.

34 **ט.** הַחוֹכֵר שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְזָרְעָה שְׂעוּרִים - לֹא יִזְרַעְנָה
35 חֲסִים, מִפְּנֵי שֶׁהַחֲטִיין מְכַחֲשִׁין אֶת הַקֶּרֶע יָתֵר מִן
36 הַשְּׂעוּרִים. שְׂכָרָה לְזָרְעָה חֲסִים, יִזְרַעְנָה שְׂעוּרִים. קְטַנִּית,
37 לֹא יִזְרַעְנָה תְּבוּאָה; תְּבוּאָה, יִזְרַעְנָה קְטַנִּית. וּבְכֹבֵל וְכִיּוּצָא
38 בָּהּ - לֹא יִזְרַעְנָה קְטַנִּית, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּטַנִּית שָׁם מְכַחֲשֵׁת אֶת
39 הָאֲרֶז.

40 **י.** הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְשָׁנִים מוֹעֲטוֹת - אֵין לְמִקְבֵּל
41 כְּלוּם בְּקוּרָת [גַּזַּע עַן] הַשְּׂקָמָה וְכִיּוּצָא בָּהּ, וְלֹא בְּשִׁבַח
42 [רוּחַ] הָאֵילָנוֹת שֶׁיּוּצָאוּ בְּשְׂדֵה מְאֲלִיָּהֵן. אֲבָל מִחֲשָׁבִין לוֹ
43 מְקוֹם הָאֵילָנוֹת, כְּאֵלּוּ הָיָה בְּהֵן אוֹתוֹ זָרַע שֶׁזָּרַע בְּכָל
44 הַשְּׂדֵה; וְהוּא שֶׁיִּצְמַחוּ הָאֵילָנוֹת מְאֲלִיָּהֵן בְּמְקוֹם שֶׁרְאוּי
45 לְזָרְעָה; אֲבָל אִם יּוּצָאוּ בְּמְקוֹם שֶׁאִינוּ רְאוּי לְזָרְעָה, אֵין
46 מִחֲשָׁבִין לוֹ כְּלוּם. וְאִם קָבְלָה שְׁבַע שָׁנִים אוּ יָתֵר, יֵשׁ לוֹ
47 בְּקוּרָת הַשְּׂקָמָה וְכִיּוּצָא בָּהּ. הִגִּיעַ זְמַנוֹ לְהַסְתַּלַּק מִן

[מקום ששורין בו], או ששכר חמור להביא חליין למת
 או לכלה וכל פיוצא בהן - אחד פועל ואחד קבלן, אינו
 יכול לחזור בו אלא אם כן נאנס, כגון שחלה, או שמע
 שמת לו מת. ואם לא נאנס, וחזר בו - שוכר עליהן [על
 חשבונם] או מטען. כיצד מטען? אומר להן: 'סלע קצצתי
 לכם, בואו וטלו שמים', עד שייגמרו מלאכתם; ולא יתן
 להם אלא מה שפסק תחלה. ואפלו נתן להם השמים,
 מחזיר [מוציא] מהם התוספת. כיצד שוכר עליהם? שוכר
 פועלים אחרים, וגומרים מלאכתם שלא תאבד; וכל
 שייסיף לאלו הפועלים האחרים על מה שפסק לראשונים,
 נוטל מן הראשונים. ועד כמה? עד כדי שוכרם של
 ראשונים. ואם היה להם ממון תחת ידו - ישכר להשלים
 המלאכה עד ארבעים חמשים וזו בכל יום לכל פועל, אף
 על פי ששכר הפועל שלש או ארבע. במה דברים
 אמורים? שאין שם פועלים לשכר בשכרם [בשווי שלהם]
 להשלים המלאכה. אבל אם יש שם פועלים לשכר
 בשכרם, ואמרו לו: 'צא ושכר מאלו, והשלם מלאכתך
 ולא תאבד' - בין שוכר בין קבלן - אין לו עליהם אלא
 תרעמת; ושמן לשוכר מה שעשה, ולקבלן מה שעתיד
 לעשות.
 ה. השוכר את הפועל, ונאחו לעבודת המלך - לא יאמר
 לו: 'הריני לפניך' [מזלך גרם, ושלם לי], אלא נותן לו שכר
 מה שעשה.
 ו. השוכר את הפועל להשקות השדה מזה הנהר, ופסק
 הנהר בתצי היום - אם אין דרכו להפסק, אין להם אלא
 שכר מה שעשו; וכן אם דרכו שייפסקו אותו בני העיר,
 והפסקוהו בתצי היום - אין להם אלא מה שעשו; שהרי
 ידעו הפועלים דרכו של נהר זה. ואם דרכו להפסק מאליו
 - נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם.
 שכרם להשקות השדה, ובא המטר והשקה - אין להם
 אלא מה שעשו; בא הנהר והשקה - נותן להן כל שכרן;
 מן השמים נסתייעו. במה דברים אמורים? בפועל. אבל מי
 שפסק עם אריסו שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים, יטל
 חצי הפרות, וכל האריסין שהם משקין שני פעמים, אינם
 נוטלין אלא רביע הפרות, ובא המטר, ולא הצריך לללות
 ולהשקות - נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו; שהאריס
 כשתף, ואינו כפועל.
 ז. השוכר את הפועל לעשות מלאכה כל היום, ושלמה
 [נשלמה] המלאכה בתצי היום - אם יש לו מלאכה אחרת
 כמותה או קלה ממנה, עושה שאר היום; ואם אין לו מה
 יעשה, נותן לו שכרו כפועל בטל. ואם היה מן הכופרים
 עובדי האדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא
 תעשק במלאכה יחלה - הרי זה נותן לו כל שכרו.
 ח. השוכר את הפועל להביא [לבצע] שליחות ממקום
 למקום, והלף ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו
 משלם. שכרו להביא קנים לכרם, והלף ולא מצא ולא
 הביא - נותן לו שכרו שלם. שכרו להביא פרות לחולה,

1 ושוכרם בארבעה - אם אמר להם השליח: 'שכרכם עלי'
 2 - נותן להם ארבעה; הוא נוטל מבעל הבית שלשה,
 3 ומפסיד אחד מביתו. אמר להם: 'שכרכם על בעל הבית',
 4 נותן להם בעל הבית כהלכת המדינה. היה במדינה מי
 5 ששוכר בשלשה, ומי ששוכר בארבעה - אינו נותן להם
 6 אלא שלשה, ויש להן תרעמת על השליח. במה דברים
 7 אמורים? בשאין מלאכתן נפרת. אבל הייתה מלאכתן
 8 נפרת, והרי היא שוה ארבעה - נותן להם בעל הבית
 9 ארבעה; שאלו לא אמר להם שלוחו 'ארבעה', לא טרחו
 10 ועשו שוה ארבעה. אמר לו בעל הבית: 'שכר לי בארבעה
 11 ארבעה', והלף השליח ושכר בשלשה שלשה - אף על פי
 12 שהרי מלאכתן שוה ארבעה - אין להם אלא שלשה,
 13 שהרי קבלו על עצמן; ויש להן תרעמת על השליח. אמר
 14 לו בעל הבית בשלשה, והלף השליח ואמר להן בארבעה,
 15 ואמרו לו: 'כמה שאמר בעל הבית' - אין דעתם אלא
 16 שיתן בעל הבית יתר על ארבעה. לפיכך, שמין מה שעשו
 17 - אם שוה ארבעה, נוטלין ארבעה מבעל הבית; ואם אינו
 18 ידוע [שווי המלאכה] או אינו שוה, אין להם אלא שלשה.
 19 אמר לו בעל הבית בארבעה, והלף השליח ואמר להן
 20 בשלשה, ואמרו לו: 'כמה שאמר בעל הבית' - אף על פי
 21 שמלאכתם שוה ארבעה, אין להם אלא שלשה; שהרי
 22 שמעו שלשה, וקבלו עליהם.
 ד. השוכר את הפועלים, והטעו את בעל הבית [חזרו
 23 בהם], או בעל הבית הטעה אותם - אין להם זה על זה
 24 אלא תרעמת [כעס]. במה דברים אמורים? שלא הלכו
 25 [למקום העבודה]. אבל הלכו החמרין ולא מצאו תבואה,
 26 פועלים ומצאו שדה כשהיא לחה [רטובה], או ששכרן
 27 להשקות השדה ומצאוה שנתמלאת מים - אם בקר בעל
 28 הבית מלאכתו מבערב, ומצאה צריכה פועלים - אין
 29 לפועלים פלוס; מה בידו לעשות? ואם לא בקר, נותן
 30 להם שכרם כפועל בטל; שאינו דומה הבא טעון לבא
 31 ריקן, ועושה מלאכה לבטל. במה דברים אמורים? שלא
 32 התחילו במלאכה. אבל אם התחיל הפועל במלאכה, וחזר
 33 בו אפלו בתצי היום - חוזר, שגאמר: 'כי לי בני ישראל
 34 עבדים', ולא עבדים לעבדים. וכיצד דין הפועל שחזר בו
 35 אחר שהתחיל? שמין לו מה שעשה, ונוטל. ואם קבלן
 36 הוא, שמין לו [ומורידין משכרו שווי של] מה שעתיד
 37 לעשות; בין שהזילו בעת ששכרם, בין לא הזילו, בין
 38 שהזילה המלאכה אחר כן, בין לא הזילה - שמין לו מה
 39 שעתיד לעשות. כיצד? קבל ממנו קמה לקצר בשתי
 40 סלעים [ח' דינרים], קצר חציה והניח חציה, כגד לארג
 41 בשתי סלעים, ארג חציו והניח חציו - שמין לו מה
 42 שעתיד לעשות. אם היה שוה ששה דינרין - נותן לו שקל
 43 [ב' דינרים], או יגמר את מלאכתו. ואם היה הנשאך יפה
 44 שני דינרין - אינו נותן להם אלא סלע, שהרי לא עשו
 45 אלא חצי מלאכה. במה דברים אמורים? בדבר שאינו
 46 אבוד. אבל בדבר האבוד - כגון פשתנו לעלות מן המשרה

מתוך מהדורת חזק

46 לו את השבב בלבד. אמר בעל הפלי: 'איני רוצה בתקנה
 47 זו, אלא תן לי דמי הצמר או דמי העצים' - אין שומעין
 48 לו. וכן אם אמר האמן: 'הא לך דמי צמרך או דמי עצך,
 49 ולך' - אין שומעין לו; שאין האמן קונה בשבב [ברוח]
 50 הפלי שעשה.

51 ה. המוליך חטין לטחון [לטוחו], ולא לתתן [לא השרה
 52 במים לצורך ריכוך והסרת טובין] ונעשאן סבין או מרסן
 53 [קמח עם קליפות], נתן קמח לנתתום, ונעשאו פת נפולין
 54 [מתפורר], בהמה לטבח, ונבלה - תביבין לשלם דמים, מפני
 55 שהן נושאי שכר. לפיכך, אם היה טבח ממחה, ושחט
 56 בחנם - פטור מלשלם; ואם אינו ממחה - אף על פי שהוא
 57 בחנם, תביב לשלם. וכן המראה דינר לשלחני, ואמר לו
 58 'פה', ונמצא רע - אם בשכר ראהו - תביב לשלם, אף על
 59 פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד. ואם בחנם ראהו,
 60 פטור; והוא שיהיה בקי, שאינו צריך להתלמד; ואם אינו
 61 בקי - תביב לשלם, אף על פי שהוא בחנם. והוא שיאמר
 62 לשלחני: 'עליך אני סומך', או שהיו הדברים מראין שהוא
 63 סומך על ראיתו, ולא יראה לאחרים. טבח שעשה בחנם
 64 ונבל, וכן שלחני שאמר 'פה' ונמצא רע, וכל פיוצא בהן
 65 - עליהם להביא ראיה, שהם ממחין; ואם לא הביאו ראיה,
 66 משלמין.

67 ו. מקומות שנהגו שיהיה הנוטע אילנות נוטל חצי השבב,
 68 ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח, ונטע והפסיד [חלק
 69 השביח וחלק לא] - מחשבין לו חצי השבב שיש לו,
 70 ומנכין ממנו מה שהפסיד, ונוטל השאר. ואפלו התנה על
 71 עצמו, שאם הפסיד לא יטל כלום - הרי זו אסמכתא [לא
 72 גמר זאת בליבו], ואין מנכין לו אלא מה שהפסיד. היה
 73 מנהגם שיטל הנוטע מחצה, ובעל הקרקע מחצה, וכן אם
 74 היה מנהגם שיטל האריס [העובד תמורת יבול] שלישי -
 75 אם נטע הנוטע והשביח ורצה להסתלק, שנומצא בעל
 76 הקרקע צריך להוריד לה אריס - הרי בעל הקרקע מוריד
 77 אריס, ויטל בעל הקרקע חציו, ולא יפסיד מחלקו כלום;
 78 ויטל האריס שלישי; והשתות הנשאר יהיה לנוטע, שהרי
 79 סלק עצמו בצונו.

80 ז. הנוטע אילנות לבני המדינה שהפסיד [לא גדלו], וכן
 81 טבח של בני העיר שנבל בהמות, והמקוץ דם שחבל,
 82 והסופר שטעה בשטרות, ומלמד תינוקות שפשע בתינוקות
 83 ולא למד, או למד בטעות, וכל פיוצא באלו האמנין שאי
 84 אפשר שיחזר ההפסד שהפסידו - מסלקין אותן בלא
 85 התראה; מפני שהן כמתרין ועומדין, עד שישתדלו
 86 במלאכתן, הואיל והעמידו אותן הצבור עליהן.

פרק יא

87
 88 א. מצות עשה לתן שכר השכיר בזמנו, שנואמר: 'ביומו
 89 תתן שכרו' וגו'. ואם אחרו לאחר זמנו - עובר בלא
 90 תעשה, שנואמר: 'ולא תבוא עליו השמש'. ואין לזקין על
 91 לאו זה, שהרי הוא תביב לשלם. אחד שכר האדם, ואחד

1 והלך ומצאו שמת או שהכריא - לא יאמר לו: 'טל מה
 2 שהבאת בשכרך', אלא נותן לו כל שכרו. וכן כל פיוצא
 3 בזה.

4 ט. השוכר את הפועל לעשות עמו בשלו, והראהו בשל
 5 חברו [העבידו בשדה חברו] - נותן כל שכרו, וחזור
 6 ולוקח מחברו מה שנהנה בזה המלאכה.

7 י. השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש וכיוצא
 8 בהן, ואמר לו: 'טל מה שעשית בשכרך' - אין שומעין
 9 לו. ואם משקבל עליו [קש ותבן כמשכורת] אמר לו: 'הילך
 10 שכרך, ואני אטל את שלי' - אין שומעין לו.

11 יא. מציאת הפועל לעצמו, אף על פי שאמר לו: 'עשה
 12 עמי מלאכה היום'; ואין צריך לומר, אם אמר לו: 'עדר
 13 עמי היום', 'נכש עמי היום'. אבל אם שכרו ללקט
 14 מציאות, כגון שחסר [התמעט] הנהר ושכרו ללקט הדגים
 15 הנמצאין באגם - הרי מציאתו לבעל הבית, ואפלו מצא
 16 כים מלא דיגנין.

יום שישי י"ט כסלו ה'תשע"ד

פרק י

18
 19 א. המלוה את חברו על המשכון - בין שהלוהו מעות בין
 20 שהלוהו פרות, בין שמשכנו בשעת הלוואתו בין שמשכנו
 21 אחר שהלוהו - הרי זה שומר שכר. לפיכך, אם אבד
 22 המשכון, או נגנב - תביב בדמיו; ואם נאנס המשכון, כגון
 23 שגלגל בלסטיס מזין וכיוצא בו משאר אנסין - ישבע
 24 שנגאנס, וישלם בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה.
 25 ב. כל האומר לחברו: 'שומר לי ואשמר לך', הרי זה
 26 שמירה בפעלים [עם הבעלים, ופטור מהכל]. אמר לו:
 27 'שומר לי היום ואשמר לך למחר', 'השאלני היום
 28 ואשאילך למחר', 'שומר לי היום ואשאילך למחר',
 29 'השאלני היום ואשמר לך למחר' - כלן נעשו שומרי שכר
 30 זה לזה.

31 ג. כל האמנין שומרי שכר. וכלן שאמרו: 'טל את שלך
 32 [חצו] והבא מעות', או שאמר לו: 'גמרתיו', ולא לקחו
 33 הפעלים את הפלי - הרי האמן שומר חנם; אבל אם אמר
 34 האמן: 'הבא מעות, וטל את שלך' - עדין הוא נושא שכר
 35 בשהיה.

36 ד. נתן לאמנין לתקן, וקלקלו לשלם. ביצד? נתן
 37 לתרש שדה תבה ומגדל לקבע בהן מסמר, ושברן, או
 38 שנתן לו עצים לעשות מהן שדה תבה ומגדל, ועשה מהן
 39 שדה תבה ומגדל ונשברו אחר שנעשו - משלם לו דמי
 40 שדה תבה ומגדל; שאין האמן קונה שבב הפלי. נתן צמר
 41 לצבע, והקדיחתו [שרפתו] יורה - נותן לו דמי צמרו. צבעו
 42 פעור, או שנתנו לו לצבעו אדם וצבעו שחר, שחר וצבעו
 43 אדם, נתן עצים לתרש לעשות מהם כסא נאה, ועשה כסא
 44 רע או ספסל - אם השבב יתר על ההוצאה, נותן לו בעל
 45 הפלי את ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השבב, נותן

48 שלישי, וביום שלישי אינו נשבע ונוטל. ואם הביא עדים
 49 שהיה תובע כל ליל שלישי - הרי זה נשבע ונוטל כל יום
 50 שלישי; אבל מליל רביעי והלאה, המוציא מחברו עליו
 51 הראיה. וכן אם הביא עדים שהיה תובע והולך עד יום
 52 חמישי - הרי נשבע ונוטל כל יום חמישי.
 53 ז. בעל הבית אומר: 'שמים קצצתי לך', והשכיר אומר:
 54 'לא קצצת לי אלא שלש' - לא תקנו חכמים שישבע
 55 השכיר כאן, אלא המוציא מחברו עליו הראיה. ואם לא
 56 הביא ראיה - אף על פי שפבר נתן לו השמים, או שאמר
 57 לו 'הילך' - הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ; ודבר זה
 58 [השבועה הזו] תקנת חכמים הוא, שלא ילך השכיר בפחי
 59 נפש. במה דברים אמורים? בששכרו בעדים, ולא ידעו
 60 כמה פסק לו, ויתבעו בזמנו. אבל אם שכרו שלא בעדים,
 61 או שתבעו אחר זמנו - ישבע בעל הבית הסת שלא קצץ
 62 לו אלא מה שפבר נתן לו, או שלא נשאר לו אצלו אלא
 63 זה שאמר לו 'הילך', פדין כל הטענות.
 64 ח. הנותן טליתו לאמן, אמן אומר: 'שמים קצצת לי',
 65 והוא אומר: 'אחת' - כל זמן שהטלית ביד האמן - אם
 66 יכול לטען שהיא לקוחה בידו, הרי האמן נשבע בנקיטת
 67 חפץ ונוטל; ויכול לטען בשכרו, עד כדי דמיה. ואם יצאת
 68 טלית מתחת ידו, או שאין לו בה חזקה ואינו יכול לטען
 69 שהיא לקוחה בידו - המוציא מחברו עליו הראיה; ואם
 70 לא הביא ראיה - ישבע בעל הטלית הסת, או שבועת
 71 התורה אם הודה במקצת פדין כל הטענות, שאין זה פדין
 72 השכיר.
 73 ט. שכיר שבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין
 74 מגלגלין עליו בשבועה [תביעות נוספות] כלל; אלא נשבע
 75 שלא נטל, ויטל. ויכל הנשבעין אין מקלין, חוץ מן
 76 השכיר שמקלין עליו; ופוחתין לו תחלה, ואומרים לו:
 77 'אל תצער עצמך, השבע וטל'. אפלו היה שכרו פרוטה
 78 אחת, ובעל הבית אומר 'נתתיה' - לא יטל אלא בשבועה.
 79 וכן כל הנשבע ונוטל, אפלו לא יטען אלא פרוטה אחת
 80 - לא יטל אותה אלא בשבועה, כעין של תורה.

פְּרָק יב

81 א. הפועלים שהן עושין בדבר שגדוליו מן הארץ, ועדין
 82 לא נגמרה מלאכתו [למעשר], בין בתלוש בין במחבר,
 83 ויהיו מעשיהן הן גמירת המלאכה - הרי בעל הבית מצוה
 84 שיעניח אותן לאכל ממה שהן עושין בו, שנאמר: 'כי תבא
 85 בכרם רעך וכו' כי תבא בקמת רעך'. מפי השמועה למדו,
 86 שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר; [והואי]: וכי אלו לא
 87 שכרו, מי התיר לו שיכבא בכרם רעהו או בקמה שלו,
 88 שלא מדעתו? אלא כן הוא אומר: כי תבא ברשות
 89 הבועלים לעבודך, תאכל.
 90 ב. מה בין העושה בתלוש, לעושה במחבר? שהעושה
 91 בתלוש, אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה,
 92 והעושה במחבר כגון בוצר וקוצר, אינו אוכל אלא

1 שכר הבהמה, ואחד שכר הפלים - חייב לתן בזמנו; ואם
 2 אחר לאחר זמנו, עובר בלא תעשה. וגר תושב [גוי שקיבל
 3 ד' מצוות], יש בו משום 'ביומו תתן שכרו'; ואם אחר,
 4 אינו עובר עליו בלא תעשה.
 5 ב. כל הכובש שכר שכיר - כאלו נטל את נפשו ממנו,
 6 שנאמר: 'ואליו הוא נשא את נפשו'. ועובר בארבע
 7 אזהרות, ועשה: משום כל תעשק, ומשום כל תגזל,
 8 ומשום 'לא תלין פעלת שכיר', ומשום 'לא תבוא עליו
 9 השמש', ומשום 'ביומו תתן שכרו'. איזה הוא זמנו?
 10 שכיר יום גובה כל הלילה, ועליו נאמר: 'לא תלין פעלת
 11 שכיר אתך עד בקר'. ושכיר לילה גובה כל היום, ועליו
 12 נאמר: 'ביומו תתן שכרו, ולא תבוא עליו השמש'. שכיר
 13 שעות של יום גובה כל היום, ושכיר שעות של לילה גובה
 14 כל הלילה. שכיר שבת [שבועה ימים], שכיר חודש, שכיר
 15 שנה, שכיר שבוע - יצא ביום, גובה כל היום; יצא
 16 בלילה, גובה כל אותו הלילה.
 17 ג. נתן טליתו לאמן, גמרה והודיעו - אפלו אחרו עשרה
 18 ימים - כל זמן שהפלי ביד האמן, אינו עובר. נתנה לו
 19 בחצי היום - גינן ששקעה עליו חמה, עובר משום כל
 20 תלין; שהקבלנות בשכירות היא, וחיוב לתן לו בזמנו.
 21 ד. האומר לשלוחו: 'יצא ושכר לי פועלים' - אם אמר
 22 להם: 'שכרכם על בעל הבית', שניהם אינן עוברין משום
 23 כל תלין; זה [בעל הבית] לפי שלא שכרן, וזה [השלוח]
 24 לפי שאין פעלתן אצלו. ואם לא אמר להם 'שכרכם על
 25 בעל הבית', הרי השליח עובר. אין השוכר עובר אלא
 26 בזמן שתבעו השכיר, ולא נתן לו; אבל אם לא תבעו, או
 27 שתבעו ולא היה לו מה יתן לו, או שהמחה אצל אחר
 28 [נתן לאחר לשלם לו] וקבל - הרי פטור.
 29 ה. המשהה שכר שכיר עד אחר זמנו - אף על פי שפבר
 30 עבר בעשה ולא תעשה, הרי זה חייב לתן מיד. וכל עת
 31 שיששה - עובר על לאו של דבריהם, שנאמר: 'אל תאמר
 32 לרעך, לך ושוב'.
 33 ו. כל שכיר ששכרו בעדים, ויתבעו בזמנו, ואמר בעל
 34 הבית: 'נתתי שכרך', והשכיר אומר: 'לא נטלתי כלום' -
 35 תקנו חכמים שישבע השכיר בנקיטת חפץ [קדוש], ויטל
 36 פדין כל נשבע ונוטל; מפני שבעל הבית טרוד בפועליו
 37 [ושכח], וזה השכיר נושא נפשו לזה. אפלו היה השוכר
 38 קטן, הרי השכיר נשבע ונוטל. שכרו שלא בעדים - מתוך
 39 שיכול לומר 'לא היו דברים מעולם ולא שכרתיך', נאמן
 40 לומר 'שכרתיך ונתתי לך שכרך'; וישבע בעל הבית הסת
 41 [דרבנן] שנתן, או שבועת התורה אם הודה במקצת כשאר
 42 כל הטענות. היה לו עד אחד ששכרו, אינו מועיל כלום.
 43 וכן אם תבעו אחר זמנו - אף על פי ששכרו בעדים -
 44 המוציא מחברו עליו הראיה; ואם לא הביא ראיה, ישבע
 45 בעל הבית הסת. הביא ראיה [עדים] שתבעו כל זמנו [ולא
 46 פרעו] - הרי זה נשבע, ונוטל כל אותו היום של תביעה.
 47 כיצד? היה עושה עמו ביום שני עד הערב - זמנו כל ליל

מתוך מהדורת חזק

48 עם בעל הבית על שעור מה שיאכל - אוכל אותו בין
 49 במלח, בין בפת, בין בכל דבר שיירצה. אסור לפועל למצ
 50 [למצוץ ולזרוק השאר] בענבים, שנאמר: "ואכלת ענבים
 51 כנפך". ולא יהיו בניו או אשתו מהבהבין לו השבלין
 52 באור [למתקן], ואוכל - שנאמר: "ואכלת ענבים כנפך",
 53 ענבים כמות שהן. וכן כל פיוצא בהן.
 54 יא. אסור לפועל לאכל מה שהוא אוכל אכילה גסה
 55 [מרובה], שנאמר: "כנפך שבך". ומת לו למנע עצמו
 56 [מלאכול] עד מקום הפות, ואוכל. ויש לו לאכל קשות
 57 [קישואין] אפלו בדינר, וכותבות [תמרים] אפלו בדינר -
 58 אף על פי ששכרו במעה כסף, שנאמר: "כנפך שבך";
 59 אבל מלמדין את האדם שלא יהיה רעבתן, ויהיה סותם
 60 את הפתח בפניו ימנעו מלשכרו. הנה משמר ארבע או
 61 חמש ערמות, לא ימלא פרסו מאחת מהן, אלא אוכל מכל
 62 אחת ואחת לפי השבון [- בשווה].
 63 יב. הפועלים שלא הלכו [דרכו] שתי וערב בגת - אוכלין
 64 ענבים, ואין שותין יין; שעדין אינן עושין אלא בענבים
 65 בלבד. ומשייךכו בגת, ויהלכו בה שתי וערב - יש להן
 66 לאכל מן הענבים, ולשתות מן התירוש, שהרי הן עושין
 67 בענבים וביין.
 68 יג. פועל שאמר: 'תנו לאשתי ובני מה שאני אוכל'
 69 [במקומי], או שאמר: 'הריני נותן מעט מזה שנטלתי
 70 לאכל [לעצמי] לאשתי ובני' - אין שומעין לו; שלא זכתה
 71 תורה אלא לפועל עצמו. אפלו נזיר שהיה עושה בענבים,
 72 ואמר: 'תנו לאשתי ובני' - אין שומעין לו.
 73 יד. פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובניו ועבדיו, והתנה
 74 עם בעל הבית שלא יאכלו ממה שהן עושין לא הוא ולא
 75 הם - הרי אלו אינן אוכלין. במה דברים אמורים?
 76 בגדולים, מפני שיש בהן דעת, והרי מחלו. ואם היו
 77 קטנים, אינו יכול לפסק עליהן שלא יאכלו, שאינן אוכלין
 78 משל אביהן או משל אדוניהן, אלא משל שמים.

יום ש"ק כ' כסלו ה'תשע"ד

פרק יג

81 א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי קרקע,
 82 בין במחבר בין בתלוש; ואוכלת ממשאוי שעל גבה, עד
 83 שתהיה פורקת, ובלבד שלא יטל בידו ויאכילה.
 84 ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה - לוקה,
 85 שנאמר: "לא תחסם שור בדישו"; אחד השור ואחד כל
 86 מיני בהמה ותייה, בין טמאין בין טהורין. ואחד הדש,
 87 ואחד שאר כל המלאכות של גדולי קרקע; ולא נאמר
 88 "שור בדישו" אלא בהנה [במצוי]. והחוסם את הפועל,
 89 פטור. אחד החוסם אותה בשעת מלאכה, ואחד החוסם
 90 אותה מקדם ועשה בה מלאכה והיא חסומה; אפלו חסמה
 91 בקול [בגעה], לוקה. שכר בהמה, וחסמה ודש בה -
 92 לוקה; ומשלם לפועלים ארבעת קבין לפרה, ושלושת קבין

1 כשיגמר עבודתו; כגון שיבצר ויתן פסל עד שימלאנו,
 2 וינפץ [ירוקן] הפסל למקום אחר, ויחזור ויבצר וימלאנו -
 3 אינו אוכל אלא אחר שימלא הפסל. אבל מפני השב אבדה
 4 [זמן] לפועלים, אמרו חכמים שיהיו הפועלים אוכלין
 5 בהליכתן מאמן [שורה] לאמן ובחזירתן מן הגת - כדי
 6 שלא יבטלו ממלאכתן וישובו לאכל, אלא אוכלין בתוך
 7 המלאכה כשהן מהלכין בטלן.
 8 ג. המבטל ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת גמר
 9 מלאכה - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: "וחרמש לא
 10 תניף" וגו'. מפי השמועה למדו, שכל זמן שהוא עוסק
 11 בקצירה, לא יניף חרמש לאכילתו; וכן כל פיוצא בזה.
 12 וכן פועל שהולך בידו ממה שעשה, או שלקח יתר על
 13 אכילתו ונותן לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: "ואל
 14 כלך לא תתן". ואין לוקין על שני לאוין אלו - שאם אכל
 15 או הולך, חיב לשלם.
 16 ד. החולב והמחבץ [חמאה] והמגבן [גבינה] אינו אוכל,
 17 מפני שאינן גדולי קרקע. המנפש בכצלים ובשומין - אף
 18 על פי שתולש קטנים מבין הגדולים, וכל פיוצא בזה -
 19 אינו אוכל, מפני שאין מעשיהן גמר מלאכה. ואין צריך
 20 לומר שומרי גנות ופרדסים, וכל דבר המחבר במקשות
 21 [שדה קישואין] והמדלעות - שאינן אוכלין כלל.
 22 ה. הבודל [מפריד] בתמרים ובגורגורות אינו אוכל, מפני
 23 שנגמרה מלאכתן למעשה. העושה בחטים וכיוצא בהן
 24 אחר שעשה, כגון ששכרן לבר [לברוך] צורות או לנפח
 25 [לנפות] אותן או לטחן - הרי אלו אוכלין, שעדין לא
 26 נגמרה מלאכתן לחלה. אבל הלש והמקטף [שורה]
 27 והאופה אינו אוכל, מפני שנגמרה מלאכתן לחלה, ואין
 28 הפועל אוכל אלא מדבר שעדין לא נגמרה מלאכתו
 29 למעשה ולחלה.
 30 ו. נתפרסו [נתפרדו] עגוליו [של דבילה], ונתפתחו
 31 חביותיו, ונתחטכו דלועיו, ושכרן לעשות בהן - הרי אלו
 32 לא יאכלו; שהרי נגמרו מלאכתן ונקבעו למעשה, והרי הן
 33 טבל. ואם לא הודיען [מלכתחילה], מעשה ומאכילן. אין
 34 הפועלים אוכלין בשל הקדוש, שנאמר: "בכרם רעף".
 35 ז. שכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו, הרי אלו
 36 לא יאכלו; ואם לא הודיען, פודה ומאכילן.
 37 ח. הקוצר והדש והזרה והבור והמוסק והבוצר והדורף
 38 וכל פיוצא במלאכות אלו, הרי אלו אוכלין מן התורה.
 39 ט. שומרי גתות וערמות וכל דבר התלוש מן הקרקע,
 40 שעדין לא נגמרה מלאכתן למעשה - אוכלין מהלכת
 41 מדינה [מכח המנהג]; שהשומר אינו עושה מעשה. אבל
 42 אם עשה באבר מאבריו, בין בדיניו בין ברגליו, אפלו
 43 בכתפו - הרי זה אוכל מן התורה.
 44 י. היה עושה בתאנים, לא יאכל בענבים; בענבים, לא
 45 יאכל בתאנים; שנאמר: "בכרם, ואכלת ענבים". והעושה
 46 בגפן זו, אינו אוכל בגפן אחרת. ולא יאכל ענבים ודבר
 47 אחר; ואל יאכל בפת, ולא במלח. ואם קצץ [פירוש וקצב]

46

פָּרָק א

47 א. השואל כלי או בהמה, וכיוצא בהן משאר מטלטלין
 48 מחברו, ואבד או נגנב - אפלו נאנס אנס גדול, כגון
 49 שנשבה או נשברה הבהמה או מתה - חייב לשלם הכל,
 50 שנאמר: "כי ישאל איש מעם רעהו, ונשבר או מת -
 51 בעליו אין עמו, שלם ישלם". במה דברים אמורים?
 52 בשנאנס שלא בשעת מלאכה. אבל אם שאל בהמה מחברו
 53 לקרש בה, ומתה כשהיא חורשת - הרי זה פטור. אבל אם
 54 מתה קדם שיחרש בה, או אחר שתחרש בה, או שרכב
 55 עליה או דש בה, ומתה כשהיא דשה או בשעת רכיבה -
 56 הרי זה חייב לשלם. וכן כל כיוצא בזה. וכן השואל בהמה
 57 מחברו לילך בה למקום פלוני, ומתה תחתיו באותה
 58 הדרך, או ששאל דלי למלאת בו, ונקרע בבור בשעת
 59 מלוי, או ששאל קרדם לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל
 60 בו מחמת הבקוע, וכל כיוצא בזה - הרי זה פטור; שלא
 61 שאל אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי לא שנה.
 62 ב. השואל בהמה מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת
 63 מלאכה מתה - אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום
 64 שבגוי אדם מצויין שם - יביא ראיה שמתה או נאנסה
 65 בשעת מלאכה ושלא שנה בה, ויפטור; ואם לא הביא
 66 ראיה, משלם. שאלה ממנו למלאת בה בתוך תרבותו,
 67 שאין העדים מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאת בו
 68 בתוך ביתו, ונקרע בבור - אם הביא ראיה, יפטור אף
 69 משבועה; ואם לאו - ישבע השואל שמתה בשעת
 70 מלאכה, ויפטור. וכן כל כיוצא בזה.
 71 ג. השואל כלי מחברו ונשבר, שמין לו כדרך ששמין
 72 לנזקין: אומדין כמה היה שוה שלם, וכמה הוא שוה
 73 עתה; ומחזיר לו הכלי או הבהמה השבורים, ומשלם
 74 הפחת. וכן אם מתה הבהמה - מחזיר הנבלה, ומשלם
 75 הפחת.
 76 ד. השואל בהמה - חייב במזונותיה משעה שמשכה, עד
 77 סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשרה, חייב לשלם מה
 78 שפחתה בדמיה; פחש בשרה מחמת מלאכה - פטור,
 79 וישבע שביעות השומרין שמחמת מלאכה פחש.
 80 ה. השואל מחברו כלי או בהמה סתם - הרי המשאל
 81 מחזירו [נוטלו בחזרה] בכל עת שירצה. שאלו לזמן קצוב
 82 - כינו שמשך וזכה, אין הבעלים יכולין להחזירו מתחת
 83 ידו עד סוף זמן השאלה; ואפלו מת השואל - הרי
 84 היורשין משתמשין בשאלה עד סוף הזמן. דין הוא -
 85 הלוקח, קונה הגוף קנזן עולם בדמים שנתן; ומקבל
 86 מתנה, קנה הגוף קנזן עולם ולא נתן כלום; והשוכר, קנה
 87 הגוף [הדבר המושכר] לפרותיו עד זמן קצוב בדמים
 88 שנתן; והשואל, קנה הגוף לפרותיו ולא נתן כלום. בשם
 89 שנהנותן כמוכר, שאינו יכול לחזור לעולם - כף המשאל
 90 כמשפיר, שאינו יכול לעולם לחזור בתוך הזמן. הניח להן
 91 אביהם פרה שאולה ומתה, אינן חייבין באנסיה. דמו שהיא

1 לחמור: שמשעת משיכה, נתחייב במזונותיה; ואינו חייב
 2 מלקוח, עד שיודוש בה חסומה.
 3 ג. ישראל הדיש בפרתו של גוי [וחסו], עובר משום בל
 4 תחסם; וגוי הדיש בפרתו של ישראל, אינו עובר משום בל
 5 תחסם. אמר לגוי: 'חסם פרתך, ודוש בה'; ישוב לו קוץ
 6 בפינה, ודש בה והרי אינה אוכלת; הרביץ לה ארי מבחוץ,
 7 או שהרביץ בנה מבחוץ; היתה צמאה, ואינו משקה; פרס
 8 עור על גבי הדיש, כדי שלא תאכל - כל זה וכיוצא בו
 9 אסור, ואינו לוקח. היה הדבר שהיא עושה בו רע לבגיו
 10 מעים ומזיקה, או שהיתה חולה ואם תאכל תתריז
 11 [תשלשל] - מתר למנעה; שלא תקפידה תורה אלא על
 12 הנתיחה, והרי אינה נהגית.
 13 ד. פרה של ישראל שהיה הכהן דש בה בתרומה,
 14 ובתרומת מעשר של ודאי, וכן פרות הדשות במעשר שני,
 15 ופרות המהלכות על גבי תבואה לפי שיטת [התעסק] להן
 16 הדרך - אינו עובר עליהן משום בל תחסם. אבל מפני
 17 מראית העין - אם היו דשות בתרומות ובמעשר שני,
 18 מביא מעט מאותו המין ותולה להן בקלסטרין [שק]
 19 שביניהן.
 20 ה. הדיש במעשר שני של דמאי [ספק מעשר], ובתרומת
 21 מעשר של דמאי, ובגדולי תרומה - עובר משום "בל
 22 תחסם".
 23 ו. רשאי בעל הבית להרעוב פרתו ולסגפה, כדי שתאכל
 24 הרבה בעת שדשה. ורשאי השוכר להאכילה פקיעי עמיר
 25 [אגוזות קש], כדי שלא תאכל הרבה מן הדיש. כיוצא בו,
 26 רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין, כדי שלא יאכלו
 27 ענבים הרבה. ורשאי פועלין לטבל את פתן בציר, כדי
 28 שיאכלו ענבים הרבה. אבל אין הפועל רשאי לעשות
 29 מלאכתו בליה, ולהשפיר עצמו ביום, או לדוש בפרתו
 30 ערבית, ולהשפירה שחרית; ולא יהיה מרעיב ומסגף
 31 עצמו, ומאכיל מזונותיו [שלן] לבגיו, מפני גזל מלאכתו
 32 של בעל הבית, שהרי יפשל כחו ותחלש דעתו ולא יעשה
 33 מלאכה בכת.
 34 ז. כדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזל שכר עני ולא
 35 יעבנו - כך העני מזהר שלא יגזל מלאכת בעל הבית,
 36 ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה,
 37 אלא חייב לדרק על עצמו בזמן מלאכה. הרי הקפידו
 38 חקמים על ברכה וביעית של ברכת המזון שלא יברך
 39 אותה. וכן חייב לעבד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר:
 40 "כי בכל כחי עבדתי את אביכן". לפיכך נטל שכר זאת
 41 אף בעולם הזה, שנאמר: "ויפרץ האיש מאד מאד".
 42 בריך רחמנא דסייען

הִלְכוֹת שְׂאֵלָה וּפְקֻדוֹן

43
 44 יש בכללן שתי מצוות עשה: (א) דין השואל; (ב) דין
 45 שומר חנם. ובאור שתי מצוות אלו - בפרקים אלו.

46 הבהמה בתחלה, ואחר כך השקהו - אינה שאלה בפעלים.
 47 וכן כל פיוצא בזה.
 48 ב. השאל בהמתו או השפירה למשאו, ויצא עמה לסעד
 49 [לעזור] השואל או השוכר ולטען עמו במשאו - הרי זו
 50 שמירה בפעלים; ואם יצא לבקר המשאו בלבד, ולראות
 51 שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בפעלים.
 52 ג. מלמד תינוקות, והנוטע לבני המדינה, והמקוץ להם
 53 את הדם, והסופר שלהם - כל אחד מאלו וכיוצא בהן,
 54 ביום שהוא יושב בו לעסק במלאכתו - אם השאל או
 55 השפיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו, הרי זו שמירה
 56 בפעלים, ואפלו פשע בו השומר, פטור. אבל הוא ששאל
 57 או שכר מהן - חיב, שאינן שאולין לו.
 58 ד. הרב שהוא מקרא בראשיתו לתלמידים בכל עת שירצה,
 59 ואינו מסכתא שירצה, והיו קבועים [חייבים] לבוא תמיד,
 60 ונשקט להם [מותיר לו לעבור] ממסכתא למסכתא - הרי
 61 הן שאולין אצלו, ואין הוא שאול להן. וביום הפסק
 62 [כינוס לפני החג], שהכל באין לשמע ענין אותו מועד -
 63 הרי הוא שאול להם, והן אינן שאולין לו.
 64 ה. האומר לשלוחו: 'צא והשאל עם פרת' - אינה שאלה
 65 בפעלים, שנאמר: "אם בעליו עמו" - הבעלים עצמם, לא
 66 שלוחו. אמר לעבדו הפנעני: 'צא והשאל עם פרת' - הרי
 67 זו שאלה בפעלים, שיד העבד כיד רבו; ושאל העבד עמה
 68 שלא מדעת רבו, אינה שאלה בפעלים.
 69 ו. השואל מן האשה, ונשאל לו בעלה - אינה שאלה
 70 בפעלים; שקנן הפרות [שיש לבעל בנכסי אשתו], אינו
 71 בקנן הגוף; ואין לבעל אלא הפרות.
 72 ז. השואל מאשתו, או שתפין ששאלו זה מזה - הרי זו
 73 שאלה בפעלים. ואם אמר השתף לחברו: 'השאלני היום
 74 ואשאלך למחר' - אינה שאלה בפעלים.
 75 ח. שאל מן השתפין, ונשאל לו אחד מהן, וכן השתפין
 76 ששאלו, ונשאל לאחד מהן - הרי זה ספק אם היא שאלה
 77 בפעלים, או אינה. לפיכך, אם מתה, אינו משלם; ואם
 78 תפשו הבעלים, אין מוציאין מדם. פשע בה השומר, הרי
 79 זה משלם.
 80 ט. השואל את הבהמה בפעלים לרבעה, או להראות בה
 81 [נעשר], או לעשות בה פחות משנה פרוטה, או ששאל
 82 שתי פרות לעשות בהן שנה פרוטה - הרי כל אלו ספק
 83 שאלה בפעלים.
 84 י. שאלה בפעלים, ושכרה [לפני שהחזירה] שלא בפעלים
 85 - פטור, שהשכירות תלויה בשאלה. אבל אם שכרה
 86 בפעלים וחזר ושאלה שלא בפעלים, או ששאלה בפעלים
 87 וחזר ושכרה שלא בפעלים וחזר ושאלה שלא בפעלים,
 88 או ששכרה בפעלים וחזר ושאלה שלא בפעלים וחזר
 89 ושכרה שלא בפעלים - כל אלו ספק שמירה בפעלים.
 90 יא. אשה ששאלה, ואחר כך נשאת - הרי הבעל כולקח
 91 ממנה, ואינו לא שומר שכר ולא שואל. לפיכך, אם היתה

1 של אביהם, וטבחה ואכלה - משלמין דמי בשר בזול
 2 [פחות שלישי]. ואם הניח להם אביהם נכסים, ומתה או
 3 שטבחה - משלמין את דמיה מנכסיו.
 4 ו. השואל פלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית - אין
 5 המשאל יכול להחזירו מתחת ידו, עד שיעשה בו אותה
 6 מלאכה. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני
 7 - אינו יכול להחזירה מיד השואל, עד שילך בה לשם
 8 ויחזר.
 9 ז. האומר לחברו: 'השאלני קרדם לעדר בו הפרדס הזה'
 10 - עוטר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס
 11 אחר. אמר לו 'פרדס' סתם - עוטר בו פרדס אחד, איזה
 12 שירצה. שאלו לעדר בו פרדסים שלו, עוטר בו כל
 13 הפרדסים שלו; ואפלו נשחת כל הפרזול בעדינה, מחזיר
 14 לו [אפילו] הנזב [קת] של עץ. וכן כל פיוצא בזה.
 15 ח. השואל פלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: 'השאלני
 16 דבר פלוני בטבתך', כלומר: 'אין אתה משאלני דבר זה
 17 כדרך כל המשאלין, אלא כפי טובת לבך ונדיבותך, שאין
 18 אתה מקפיד על הזמן, אם ארף' - אם קנו מיד המשאל
 19 על דבר זה - הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיבטל
 20 הפלי מלעשות מלאכתו; ויחזיר לו שכריו, או שיריו. ואין
 21 השואל רשאי לחזר ולתקן הפלי, או לעשותו [לבנותו]
 22 פעם אחרת.
 23 ט. האומר לחברו: 'השאלני שקת [כיוור וכדומה] זו של
 24 מים, ונהרסה - אינו יכול לבנותה; וכן כל פיוצא בזה.
 25 אמר לו: 'השאלני שקת סתם, והשאלו שקת ונהרסה -
 26 יש לו [יכול] לבנותה. אמר לו: 'השאלני מקום [לבנות
 27 בו] שקת' - אם קנו מיד המשאל, הרי השואל בונה
 28 והולך בקרקע המשאל, עד שתבוא לידו שקת שאפשר
 29 לו להשקות ממנה בהמתו או ארצו כמו שהתנה עם
 30 המשאל.
 31 י. השואל פונדק [אכסניה] מחברו ללינה, אין פחות מיום
 32 אחד; לשביתה, אין פחות משני ימים; לנשואין, אין
 33 פחות משלשים יום. שאל חלוק מחברו לילך בו לבית
 34 האבל, כדי שילך ויחזר; ושאלו לבית המשתה, כל אותו
 35 היום; ושאלו לעשות בו משתה שלו, אין פחות משבועה
 36 ימים.
 37 **פרק ב**
 38 א. השואל [חפץ] בפעלים [ומשתמש גם בבעליו] - אפלו
 39 נגנב או אבד בפשיעה - פטור, שנאמר: "אם בעליו עמו,
 40 לא ישלם"; ובלבד שישאל הבעלים תחלה, או עם החפץ,
 41 כמו שבארנו. ואחד השואל את הבעלים, או ששכרן;
 42 ואחד השואל את הבעלים לאותה המלאכה, או ששאלן
 43 ושכרן למלאכה אחרת או לשום דבר בעולם. אפלו אמר
 44 לחברו 'השקני מים', ושאל ממנו בהמתו, והשקהו, ונתן
 45 לו את הבהמה - הרי זו שאלה בפעלים, ופטור; משוף

- 1 בהמה ומתה - הבעל פטור, אף על פי שהוא משתמש בה
- 2 כל זמי שאלתה, אפלו פשע בה, מפני שהוא כלוקח.
- 3 והאשה חייבת לשלם, כשיהיה לה לשלם. ואם הודיעה את
- 4 בעלה שהיא שאולה, הרי זה נכנס תחתיה. כל שאמרנו

- 5 שהיא שאלה בפעלים - כף אם היה שוכר או נושא שכר,
- 6 הרי היא שמינה בפעלים ופטור. וכל שאינה שאלה
- 7 בפעלים, כף אינה שכירה בפעלים. וכל שהוא ספק
- 8 בשאלה, כף הוא ספק בשכירות.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ד - כ' כסלו ה'תשע"ד

יום ראשון י"ד כסלו ה'תשע"ד

הלכות טומאת צרעת

פרק ה

- 9 א. מי שהיתה לו מכה בעור בשרו, ונפשט העור מחמת
- 10 המכה - אם היתה המכה מחמת האש, כגון שנוכה בגחלת
- 11 או ברמץ [- 19א] או בכרזל שלבנו באש ובאבן שלבנה
- 12 באש וכיוצא בהן - הרי זו נקראת 'מכה'. ואם היתה
- 13 המכה שלא מחמת האש - בין שלקה באבן או בעץ
- 14 וכיוצא בהן, בין שהיתה המכה מחמת חלי הגוף, כגון
- 15 גרב או חזזית [- מיני פריחות] שהפסיד העור, או שהקפת
- 16 וקדחת או דלקת וכיוצא בהן שהשחיתו העור - הרי זה
- 17 נקרא 'שחין'.
- 18 ב. לבן שפורד והפה בו - אם היה ראשו מברו [מעוגל],
- 19 הרי זו מכה; ואם היה ראשו חד, הרי זה ספק אם היא
- 20 מכה או שחין. לקה במי טבריה, או בגפת [פסולת
- 21 זיתים], וכיוצא בהן - הרי זה שחין.
- 22 ג. השחין והמכה - כל זמן שהן מכות טריות - הן
- 23 הנקראין 'מורדין', ואינם מטמאים בנגעים כלל. חיו
- 24 השחין והמכה, ונתרפאו רפוי גמור - אף על פי שהמקום
- 25 צלקת, ואינו דומה לשאר העור - הרי הן בעור הבשר לכל
- 26 דבר, ומטמאין בשלישה סימנין [שעור לבו, מחיה ופשויון],
- 27 ויש בהן הסגר שני שבועות כמו שבארנו.
- 28 ד. התחילו השחין והמכה לחיות ולהתרפאות, ונעשת
- 29 עליהן קלפה [- קרום] כקלפת השום - זו היא 'צרכת
- 30 השחין' האמורה בתורה, ו'מחית מכה' האמור שם;
- 31 ומטמאות בשני סימנין: בשער לבן או בפשיון, ואין בהן
- 32 הסגר אלא שבוע אחד. כיצד? בהרת שהיתה בצרכת
- 33 השחין או במחית המכה - אם היה בה שער לבן, יחליט.
- 34 לא היה בה שער לבן - יסגיר שבוע אחד, ויראה בסוף
- 35 השבוע: אם נולד בה שער לבן, או פשת - יחליט. ואם
- 36 לא נולד בה כלום, יפטר; פשת לאחר הפטר, או נולד בה
- 37 שער לבן - יחליט.
- 38 ה. השחין והמכה אין מצטרפין זה עם זה; לפיכך חלקן
- 39 הכתוב, לומר שאין מצטרפין זה עם זה, ואין פושין זה

- 43 לזה, ואין פושין לעור הבשר, ולא בהרת עור הבשר
- 44 פושה לתוכן. כיצד? היה שחין בצד המכה, ובהרת
- 45 כגריס בשתיקה [יח] - הרי זה טהור; היתה באחת מהן,
- 46 ופשת לשניה, או שפשת לעור הבשר - טהור. היתה
- 47 בהרת בעור הבשר, ופשת לאחת מהן - אינו פשוין. היה
- 48 בתוך כפו [- כף יד] צרכת שחין כגריס, ובה בהרת כגריס
- 49 - יסגיר; שאף על פי שאינה ראויה לשער לבן ולא
- 50 לפשוין - שמא יולד לו שחין אחר בצדה, ותפשה לתוכו.
- 51 ו. שחין שנעשה מכה, בטלה מכה את השחין; ומכה
- 52 שנעשת שחין, בטל שחין את המכה. אם אין ידוע אם
- 53 שחין היו או מכה - אין בכך כלום; ששניהם סימן אחד,
- 54 וטמאה אחת; ולא חלקן הכתוב, אלא לומר שאינן
- 55 מצטרפין.
- 56 ז. הסגירו בבהרת שבשחין, ובסוף השבוע נעשה עור
- 57 הבשר [- התרפא], או שהסגירו בעור הבשר, ובסוף
- 58 השבוע נעשה שחין - יראה פתחה [כחד].
- 59 ח. מי שנשר כל שער ראשו - בין מחמת חלי, בין מחמת
- 60 מכה שאינה ראויה לגדל שער, בין שאכל דברים המשירין
- 61 את השער, או סף דברים שהשירו שערו - אף על פי
- 62 שראוי לגדל לאחר זמן, הואיל ואבד כל שער ראשו עתה,
- 63 הרי זה נקרא 'קרס', או 'גבס'; אם נשר שערו מן הקרקד
- 64 [גובה הראש] ולמטה שופע לאחוריו, עד פקה [חוליה]
- 65 של צנאר - נקרא 'קרס'; ואם נשר מן הקרקד ולמטה
- 66 שופע לפניו, עד כנגד פדחתו [מצחו] - נקרא 'גבס'.
- 67 ט. הקרחת והגבסת - מטמאות בשני סימנין, במחיה
- 68 ובפשיון, ויש בהן הסגר שני שבועות, שנאמר בהן:
- 69 "כמראה צרעת, עור בשר". ולפי שאין בהן שער, אין
- 70 השער הלבן סימן טמאה בהן. וכיצד מטמאין בשני
- 71 סימנין ובשני שבועות? שאם היתה בהרת בקרחתו או
- 72 בגבחתו - אם היתה בה מחיה, יחליט. לא היתה בה
- 73 מחיה, יסגיר ויראה בסוף השבוע: אם נולדה בה מחיה
- 74 או פשוין - יחליט. לא נולד בה כלום, יסגיר שבוע שני;
- 75 פשת או שנולד בה מחיה, יחליט. לא נולד בה כלום,
- 76 יפטר; ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפטר, יחליט.
- 77 י. הקרחת והגבסת, אינן מצטרפות זו עם זו, שנאמר:
- 78 "בקרחתו או בגבחתו" - מלמד שהן שתיים, ואין פושות

מתוך מהדורת חזק

46 שְׁהֵעִזוּ [הלבִּינוּ יוֹתֵר] בֵּין שְׂכָהוּ, יָרְאוּ פִתְחָלָה [כִּבְהֵרַת
47 חֲדָשָׁה]. כִּיצַד? גֹּי שֶׁהִיָּתָה בּוֹ בִּהְרַת פְּקָרוּם בִּיצָה, וְלֵאחֵר
48 שְׁנַתְגִּיר נַעֲשֶׂת פְּשִׁלָּג, אוֹ שֶׁהִיָּתָה פְּשִׁלָּג, וְלֵאחֵר שְׁנַתְגִּיר
49 נַעֲשֶׂת פְּקָרוּם בִּיצָה - תִּרְאֶה פִתְחָלָה. וְכֵן בְּקָטָן שְׁנוֹלָר,
50 וּבְקָמֵט שְׁנִגְלָה, וּבְרֹאשׁ וּבְזָקָן שְׁנִקְרָחוּ, וּבִשְׁחִין וּבְמִכּוּה
51 שְׁחִיו - אִם נִשְׁתַּנוּ מֵרֹאֵי אוֹתָן הִבְהֵרֹת, יָרְאוּ פִתְחָלָה; וְאִם
52 לֹא נִשְׁתַּנוּ, הֲרִי הֵן טְהוֹרוֹת.

53 ה. כָּל סִפֵּק נִגְעִים, חוּץ מִשְׁנֵי הַסִּפֵּקוֹת שְׁמִינֵנו כְּכָר -
54 טְהוֹר, עַד שֶׁלֹּא נִזְקַק לְטִמְאָה [- לֹא נִטְמָא בְּוֹדֵאוֹת]; אֲבָל
55 מִשְׁנִזְקַק לְטִמְאָה, סִפֵּקוֹ טָמֵא. כִּיצַד? שְׁנֵים שְׂבָאוֹ אֶצֶל
56 כֹּהֵן, בְּזָה בִּהְרַת כְּגָרִים וּבְזָה כְּסָלַע, וְהִסְגִּירָן, וּבִסּוּף הַשְּׂבֻעַ
57 וְהֲרִי בְּזָה כְּסָלַע וּבְזָה כְּסָלַע, וְאִין יוֹדַע בְּאִיזָה מֵהֶם פִּשְׁתָּה
58 - בֵּין בְּשֵׁנֵי אֲנָשִׁים, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד - הֲרִי זֶה טְהוֹר; שְׂאֵף
59 עַל פִּי שְׁנֵי אֲנָשִׁים פִּשְׁתָּה הִנֵּנִי בְּזָה - הוֹאִיל וְאִינוּ יוֹדַע אִיזוֹ
60 הִיא הִבְהֵרַת שֶׁפִּשְׁתָּה - הֲרִי זֶה טְהוֹר, עַד שֶׁיּוֹדַע בְּאִיזָה
61 נִגַע טָמֵאוֹ.

62 ו. מִשְׁנִזְקַק לְטִמְאָה, סִפֵּקוֹ טָמֵא. כִּיצַד? שְׁנֵים שְׂבָאוֹ אֶצֶל
63 כֹּהֵן, בְּזָה בִּהְרַת כְּגָרִים וּבְזָה בִּהְרַת כְּסָלַע, וְהִסְגִּירָן, וּבִסּוּף
64 הַשְּׂבֻעַ וְהֲרִי בְּזָה כְּסָלַע וְעוֹד וּבְזָה כְּסָלַע וְעוֹד - שְׁנֵיהֶם
65 טָמֵאִין; חֲזָרוּ שְׁנֵיהֶם לְהִיּוֹת כְּסָלַע, שֶׁהֲרִי הִלֵּף הַפְּשִׁיּוֹן
66 מֵאֶחָד מֵהֶן - הוֹאִיל וְאִינוּ יוֹדַע אִיזָה הוּא - שְׁנֵיהֶם
67 בְּטִמְאָתָן, עַד שֶׁיִּחְזְרוּ שְׁנֵיהֶם לְהִיּוֹת כְּגָרִים. וְזֶה הוּא
68 שְׂאֵמְרוֹ: 'מִשְׁנִזְקַק לְטִמְאָה, סִפֵּקוֹ טָמֵא'. וְכֵן מִי שֶׁהִיָּתָה
69 בּוֹ בִּהְרַת, וְהָה שְׂעָר לְבָן שֶׁקָּדַם אֶת הַבְּהֵרַת, וְשְׂעָר לְבָן
70 שֶׁהִפְכָתוּ [שֶׁנִּשְׁעָרָה ע"י -] הַבְּהֵרַת, וְאִינוּ יוֹדַע זֶה שֶׁקָּדַם
71 מִזֶּה שְׁנֵהֶפֶף - אִם מֵתוֹף הִסְגַּר נִסְתַּפֵּק לוֹ, הֲרִי זֶה טְהוֹר.
72 וְאִם אַחֵר הִחְלַט, הֲרִי זֶה טָמֵא, אֵף עַל פִּי שֶׁהִלֵּף שְׂעָר
73 אֶחָד מֵהֶן, וְאִינוּ יוֹדַע אִיזָה הִלֵּף - אִם הַשְּׂעָר שֶׁהָיָה סִימֵן
74 טָמֵאוֹ, אוֹ הַשְּׂעָר הָאֶחָד.

75 ז. מִי שְׂבָא אֶצֶל כֹּהֵן, וְרָאָהוּ שְׂהוּא צְרִיף הִסְגַּר אוֹ שְׂהוּא
76 פְּטוּר, וְעַד שֶׁלֹּא הִסְגִּירוֹ אוֹ עַד שֶׁלֹּא פְּטָרוֹ, נוֹלְדוֹ לוֹ סִימְנֵי
77 טָמְאָה - הֲרִי זֶה יִחְלִיט; וְכֵן אִם רָאָהוּ שְׂנִישׁ בּוֹ סִימְנֵי
78 טָמְאָה, וְקָדַם שִׁיחְלִיטוֹ וְיֹאמַר לוֹ 'טָמֵא אַתָּה', הִלְכוּ לָהֶם
79 סִימְנֵי טָמְאָה - אִם הָיָה בִּתְחִלָּה אוֹ בִּסּוּף שְׂבֻעַ רֵאשׁוֹן,
80 יִסְגִּיר; וְאִם הָיָה בִּסּוּף שְׂבֻעַ שְׁנִי אוֹ לֵאחֵר הַפְּטָר, יִפְטָר
81 אוֹתוֹ.

יום שלישי ט"ז כסלו ה'תשע"ד

פֶּרֶק ז

84 א. מִי שֶׁהִיָּתָה בּוֹ בִּהְרַת וְהִחְלַט בְּאֶחָד מִסִּימְנֵי טָמְאָה בֵּין
85 בִּתְחִלָּה [כִּשְׂרָאָהוּ הַכֹּהֵן] בֵּין אַחֵר הִסְגַּר, אוֹ שֶׁהִסְגַּר, וְאַחֵר
86 כָּף פְּרָחָה הִצְרַעַת בְּכָלוֹ וְנִהַפֵּף לְבָן, בֵּין שְׁנֵהֶפֶף מֵתוֹף
87 הִסְגַּר בֵּין מֵתוֹף הִחְלַט - הֲרִי זֶה טְהוֹר; אֲבָל אִם הִסְגַּר,
88 וְלֹא נוֹלַד לוֹ סִימֵן טָמְאָה, וְנִפְטָר, וְלֵאחֵר הַפְּטָר פְּרָחָה
89 הִצְרַעַת בְּכָלוֹ - הֲרִי זֶה טָמֵא מִחְלָט.
90 ב. הִבָּא בִּתְחִלָּה, וְהוּא כָּלוֹ הִפֵּף לְבָן - אִם הִיָּתָה בּוֹ מִתְּחִלָּה

1 מזו לזו, ולא לשאר עור הבשר, ולא בהרת עור הבשר
2 פושה לתוכן.

3 יא. הקרחת או הגבחת או הזקן שנקרחה, ונעשה בהן
4 שחין או מכה - מטמאין בשחין ובמכה בעור הבשר;
5 שהראש או הזקן שנקרחו - בעור הבשר לכל דבר, אלא
6 שאין מטמאין בשער לבן. הראש והזקן, קדם שיצמח בהן
7 השער ועדין לא העלו שער מעולם, וכן הדלדולין
8 [גידולים] שבראש ושזקן - הרי הן בעור הבשר,
9 ומתטמאין בשלשה סימני ושני שבועות. וכן זקן האשה
10 והפריס - עד שלא העלו שער, הרי הן בעור הבשר; ואם
11 העלו שער, הרי הן בזקן האיש - שמתטמא בנתקים
12 [קרוחת] כמו שיתבאר, ואינו מטמא בבהרת.

יום שני ט"ו כסלו ה'תשע"ד

פֶּרֶק ו

15 א. אלו מקומות באדם שאין מתטמאין בבהרת: תוף
16 העין, ותוף האזן, ותוף החוטם, ותוף הפה, והקמטין
17 שבבטן, והקמטין שבצוואר, ותחת הדד, ובית השחי, וכף
18 הרגל, והצפרן, והראש והזקן שיש בהם שער, והשחין
19 והמכה המורדין [- הטרניים]. כל אלו המקומות - אין
20 מתטמאין בנגעים, ואין מצטרפין [לשיעור] בנגעים, ולא
21 הנגע פושה לתוכן, ואין מטמאין משהם מתניה, ואינן
22 מעכבין את ההופך בלו לבן [מליטה], שגאמר: "בעור
23 בשרו", וכל אלו אינו עור גלוי, אלא מהן שאינו עור,
24 ומהן שהוא עור והוא מכסה ואינו גלוי. ואדם השפתיים
25 נדון כבית הסתרים [אברים פנימיים], ואינו מטמא
26 בנגעים.

27 ב. הראש והזקן שנשר כל שערן, והשחין והמכה שהעלו
28 צרבת [קרוח] - מתטמאין בבהרת כמו שבארנו, ואינן
29 מצטרפין זה עם זה [לשיעור נגע], ואין נגע עור הבשר
30 פושה לתוכן, ואין מטמאין משהם מתניה; אבל מעכבין את
31 ההופך בלו לבן [מליטה].

32 ג. בהרת הסמוכה [- צמודה] לראש או לעין ולאזן וכיוצא
33 בהן, או לשחין או למכה - טהורה, שגאמר: "וראה הפהן
34 את הנגע בעור הבשר" - שיהיה כל שחוצה לנגע בעור
35 הבשר, וראוי לפשוין [להתפשט בעור הבשר].

36 ד. אלו בהרות טהורות: גוי שהיתה בו בהרת, ונתגיר,
37 היתה בעבר, ונולד, בקמט, ונגלה [נפשט], בראש ובזקן
38 כשהיה בהן שער, ונקרחו ונשר כל השער ונתגלתה
39 הבהרת, היתה בשחין ובמכה כשהן מורדין [טרניים],
40 והעלו צרבת - הרי אלו טהורות. וכן אם היתה הבהרת
41 בראש או בזקן קדם שייעלו שער מעולם, והעלו שער
42 והלף השער, או שהיתה הבהרת בעור, ונעשה מקומה
43 שחין או מכה וחיו והרי היא בעור הבשר - אף על פי
44 שתחלתה וסופה טמא - הוֹאִיל וְהִיָּתָה טְהוֹרָה בִּינְתֵימֵם, הֲרִי
45 זו טְהוֹרָה. נִשְׁתַּנוּ מֵרֹאֵיהֶן [אחד השינויים האמורים] - בֵּין

- 1 [בשר בריא] או שתי שערות לבנות, מחליטין [מטמאין]
 2 אותו. אם אין שם סימני טמאה, מסגירין אותו שבוע
 3 ראשון: נולד בו שער לבן, או מחיה - מחליטו. לא נולד
 4 בו כלום, מסגירו שבוע שני: לא נולד סימן טמאה - הרי
 5 זה טהור; שדין בהרת זו הגדולה, פדין בהרת קטנה.
 6 החליטו בשער לבן שנולד בו, והשחירו שתיקה או אחת
 7 מהן, [או -] והקצירו שתיקה או אחת מהן, נסמך [נצמד]
 8 השחין [מכה] לשתיקה או לאחת מהן, הקיף השחין את
 9 שתיקה או את אחת מהן, או שחלקן השחין ומחית [קרום]
 10 השחין והמכה [כוויה] ומחית המכה והבהק [פריחה] -
 11 הרי זה טהור. נולד לו שער לבן אחר, או מחיה - הרי זה
 12 טמא, מפני שבא בלו לבן בתחלה. אחד שפרחה הצרעת
 13 בכלו באחת, ואחד שפשטה ופרחה מעט עד שהלבין
 14 בלו - אם מתוך הסגר או מתוך החלט, טהור; ואם אחר
 15 הפטר, טמא; ואם בתחלה, יסגיר. אחד שהיה בלו מראה
 16 אחד, או שהיה בלו לבן בארבעה מראות שבבלבן
 17 ובארבעה שבשפתו [מעורבין באדמומיות] - הכל
 18 מצטרפין, בין לטהרו בין לטמאו, כמו שבארנו.
 19 ג. היתה בו בהרת כגריס, ובה מחיה פעדשה, והחלט
 20 במחיה [- נטמא משום המחיה], ופרחה הצרעת בכלו,
 21 ואחר כך הלכה המחיה, או שהלכה המחיה תחלה, ואחר
 22 כך פרחה בכלו - הרי זה טהור, ואפלו נולד לו שער לבן.
 23 נולדה בו מחיה - טמא, שנאמר: "וביום הראות בו בשר
 24 חי, יטמא"; והוא, שתיקה פעדשה מרבעת או יתר. היתה
 25 בו בהרת, ובה שער לבן, והחלט בשער [- משום השיער],
 26 ואחר כך פרחה בכלו - אף על פי ששער לבן במקומו
 27 עומד, טהור, שנאמר: "וביום הראות בו בשר חי, יטמא"
 28 - במחיה מתטמא זה שנהפף בלו לבן אחר החלט או אחר
 29 הסגר, ואינו מטמא בשער לבן. החליטו בפשיון [- משום
 30 התפשטות הבהרת], ואחר כך פשטה ופרחה בכלו -
 31 טהור; ואם נראית בו מחיה, טמא.
 32 ד. אף ראשי אברים שאינן מטמאין משום מחיה שבתוך
 33 הבהרת, מטמאין ומעכבין את הנהפף בלו לבן. כיצד?
 34 מחלט או מסגר שהלבין בלו בצרעת, חוץ מפעדשה בשר
 35 חי - אפלו בראש אצבעו, או בראש חטמו, וכיוצא בהן
 36 - הרי הוא בטמאתו. וכן זה שנהפף בלו לבן, וטהר - אם
 37 חזר בו פעדשה בשר חי, אפלו בראש אחד מן האברים -
 38 הרי זה מחלט. נהפף בלו למראה צרעת חוץ מפעדשה,
 39 אפלו בראש אחד מן האברים שנהפף לבהק [- פריחה] -
 40 הרי זה טמא מחלט, שנאמר: "והנה כסתה הצרעת", לא
 41 הבהק. אפלו היה מקצת העדשה בשר חי, ומקצתה בהק
 42 - הרי זה סימן טמאה. נהפף בלו למראה צרעת וטהר,
 43 ואחר כך חזר בו בשר כמראה הבהק - הרי זה טהור, עד
 44 שיראה בו פעדשה בשר חי, שנאמר: "וביום הראות בו
 45 בשר חי", לא בהק. חזר בו פעדשה, מקצתה בשר חי
 46 ומקצתה בהק - אינו סימן טמאה, והרי הוא בטהרתו.
 47 ה. כל טמא שפרחה הצרעת בכלו, טהר; נתגלה ממנו
- 48 פעדשה בשר חי, נטמא; חזר ונתפסה בצרעת, טהר; חזר
 49 ונתגלה, נטמא; אפלו מאה פעמים. התחיל הבשר חי
 50 להתגלות, והרי הוא מוסף והולף, והצרעת מתמעטת -
 51 הרי זה בטמאתו, עד שתתמעט הבהרת מכגריס.
 52 ו. כל [מקום] הראוי לטמא בנגע הבהרת, מעכב את
 53 ההופף בלו לבן [מליטה, אם במקומו לא נהפף]; וכל
 54 שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת, אינו מעכב. כיצד?
 55 פרחה בכלו, אבל לא בראש ובקן, בשחין ובמכה
 56 המורדין [טרייס], או שנשאר פחות מפעדשה בשר חי
 57 סמוך לשחין ולמכה המורדין, ולראש ולקן - הרי זה
 58 טהור. חזר הראש והקן והקן ונקרחו, וכן אם חיו השחין
 59 והמכה והעלו צרבת [קרום] - הרי זה טמא, עד שתפרח
 60 הצרעת בהן; שהרי הן ראויין לבהרת. היו בו שתי
 61 בהרות, אחת יש בה סימן טמאה ואחת טהורה, ופרחה
 62 הטהורה לטמאה, ואחר כך פרחה בכלו - הרי זה טהור;
 63 מפני שהיה מחלט בטמאה, אף על פי שהטהורה היא
 64 שפרחה. ולא עוד, אלא אפלו היו אחת בשפתו העליונה
 65 ואחת בשפתו התחתונה [- בשתי שפתיו], או בשתי
 66 אצבעותיו, או בשני ריסי עיניו, ויכשהו נדבקין זה לזה
 67 נראין שתי הבהרות כבהרת אחת - הואיל ופרחה בכלו,
 68 טהור.
 69 ז. יש מראה נגעו לכהן, ונשכר מפני שהקדים להראותו
 70 ולא נתאחר, ויש מראה ומפסיד. כיצד? מי שהיה מחלט,
 71 והלכו להם סימני טמאה, ולא הספיק להראותו לכהן עד
 72 שפרחה בכלו - טהור; ואלו קדם והראה לכהן, ופטר
 73 קדם שיהפף, ונהפף אחר הפטר - היה מחלט, כמו
 74 שבארנו. היתה בו בהרת, ואין בה כלום, ולא הספיק
 75 להראותו לכהן עד שפרחה בכלו - הרי זה טמא, וצריך
 76 הסגר; ואלו קדם והראה לכהן, והסגירו קדם שיהפף,
 77 ונהפף מתוך הסגר - היה טהור, כמו שבארנו.
 78

יום רביעי י"ז כסלו ה'תשע"ד

פרק ח

- א. נגעי הראש והקן - הוא שיפל השער שבהן מעקרו,
 80 וישאר מקום השער פנוי; וזה הוא הנקרא נחק. ואין
 81 נתק פחות מכגריס [=חצי פול] המרבע - בין שהיה
 82 מראהו עמק, בין שלא היה עמק; ולא נאמר "עמק"
 83 בנתקין, אלא לומר לה: מה פראה עמק [הוא] בידי
 84 שמים, אף נתק המטמא בידי שמים; להוציא שנתקו
 85 אדם, שהוא טהור. והאשה והסריס שהעלה זקנם שער,
 86 הרי זה מטמא בנתקים.
 87 ב. בנתקים מטמאין בשני סימנים - בשער צהב דק,
 88 ובפשיון [- התפשטות הנתק]; ויש בהן הסגר שני
 89 שביעות. וכל זה מפרש בתורה. כיצד? מי שנולד לו נתק
 90 בראשו או בקונו - אם היה בו שתי שערות צהבין דקין
 91 או יתר, ואין שם בנתק שער שחור כלל - יחליט [יטמאהו]

מתוך מהדורת חזק

46 פשיון אחר מאחר שהלך השער השחר, שנאמר: "נרפא
47 הנתק-טהור הוא" - בין שנרפא הנתק - טהר, אף על
48 פי שסימני טמאה [שמחמתם נטמא] במקומן.
49 ט. החליטו בשער צהב - בין שהחליטו בתחלה, בין
50 שהחליטו בסוף שבוע ראשון, או בסוף שבוע שני, או
51 שהחליטו אחר הפטור - והלך השער הצהב, ונולד בו
52 שער צהב אחר, או שנולד לו פשיון - הרי זה מחלט
53 כשהיה. וכן אם החליטו בפשיון - בין בסוף שבוע
54 ראשון, או בסוף שבוע שני, או אחר הפטור - והלך
55 הפשיון, וחרו פשיון אחר, או שנולד לו שער צהב - הרי
56 זה מחלט כשהיה; עד שלא ישאר סימן טמאה, או עד
57 שיצמח בו שתי שערות שחרות.
58 י. שני נתקים זה בצד זה, ושטה [שורה] של שער שחר
59 מפסקת ביניהן, ונפרץ השער השחר, ונתק במקום אחד -
60 הרי הוא כמות שהיה; שהשער השחר הנשאר ביניהן, הרי
61 הוא בצד [בקצה] הנתק. נפרצה השטה משני מקומות -
62 טהור, שהרי הנשאר מן השטה [הרי הוא] באמצע הנתק.
63 וכמה יהיה בכל פרצה מהן? אין פחות ממקום צמיחת
64 שתי שערות; ואם היתה פרצה במקום אחד כגריס - הרי
65 זה טמא; שהפרצה עצמה נתק אחר, והרי שער שחר
66 בצדו, ואינו כנוס לתוכו. נתק שהשער השחר מקיפו, ונתק
67 אחר מקיף את השער השחר - נפרץ השער שביניהם
68 במקום אחד, טמא; שהנתק הפנימי לא נצול - שהרי
69 השער השחר בצדו, לא בתוכו. נפרץ השער משני
70 מקומות - טהור, ואפלו היתה פרצה כגריס; שהרי הנתק
71 הפנימי והיצוץ נצשו נתק אחד, ושער שחר באמצע -
72 והוא, שהיה הפרצה כדי צמיחת שתי שערות או יתר.
73 יא. נתק שהיה חוט [קטע דק נגוע] יוצא ממנו, וכן שני
74 נתקין שהיה חוט יוצא מזה לזה - אם יש ברחב החוט
75 הנתוק [הנגוע בנתק] כדי צמיחת שתי שערות - זוקק
76 לטמא בשער צהב דק ובפשיון [אם נהיה בו נטמא],
77 ומצילן בצומח בו [שער שחר]; אבל שער שחר הנשאר
78 באותו החוט אינו מציל, עד שהיה רחב החוט כגריס.
79 יב. מי שהיה בראשו נתק כגריס, ופשה ונתק כל ראשו,
80 ולא נשאר שם שער כלל, אלא פחות משתי שערות - הרי
81 זה טהור, בין שנתיק כלו מתוך הסגר או מתוך החלט או
82 אחר הפטור, שנאמר: "קרת הוא, טהור הוא". וכן אם
83 היה הנתק בזקנו, ונתק כל זקנו - הרי זה טהור. ואף על
84 פי שאין זה מפרש בתורה שבכתב, קבלה היא [ממשה
85 רבינו], שאם הלך כל שער הזקן - טהור, ויתטמא עור
86 הזקן שנקרר בנגיעי עור הבשר, כמו שבארנו.
87 יג. הבא בתחלה וכל ראשו נתוק, או כל זקנו נתוק -
88 יסגיר שבוע אחד; אם נולד בו שער צהב, יחליט. לא נולד
89 לו שער צהב, יסגיר שבוע שני; אם נולד לו שער צהב
90 דק, טמא. לא נולד לו, יפטור; נולד לו אחר הפטור שער

1 הכהן]. לא היה בו שער, לא שחר ולא צהב - יסגיר
2 שבוע אחד, ובשביעי רואהו: אם נולד בו שער צהב דק,
3 או שפשה הנתק - יחליט; נולדו בו שתי שערות שחרות,
4 יפטור אותו. לא פשה, ולא נולד בו שער שחר ולא שער
5 צהב - יגלח סביבות הנתק, ולא יגלח הנתק [רצועה
6 סביב הנתק], ויסגיר שבוע שני. וחרו ורואהו בסוף
7 שבוע שני; אם פשה הנתק, או נולד בו שער צהב דק
8 - יחליט; לא נולד בו כלום, יפטור; שאין בנתקין הסגר
9 יתר על שני שבועות. ואם אחר שפטרו נולד בו שער
10 צהב, או פשה - יחליט.
11 ג. כיצד מגלחין את הנתק? מגלח חוצה לו, ומניח שתי
12 שערות סמוך לו, כדי שיהיה נפר הפשיון. ותגלחתו
13 כשרה בכל אדם, שנאמר "והתגלח", וכן כשרה בכל
14 דבר. ואפלו היה גזיר, הרי זה מגלח. הסגירו ולא גלחו
15 - הרי זה מסגר.
16 ד. "שער צהב" האמור בתורה, הוא שיהיה כתבנית -
17 כדוגמת הנקב. וזה שנאמר "דק", הוא שיהיה קצר
18 [משאר השערות]; אבל אם היה ארוך - אף על פי שהוא
19 צהב כתבנית הנקב, אינו סימן טמאה.
20 ה. שתי שערות הצהבות הדקות - סימן טמאה. בין
21 שהיו זו בצד זו, בין שהיו מרחקות זו מזו, בין שהיו
22 באמצע הנתק, בין שהיו בסוף הנתק, בין שקדם הנתק
23 את השער הצהב, בין שקדם השער הצהב את הנתק -
24 הרי הן סימן טמאה; והוא, שהיה נטלות בזוג
25 [מספריים], כמו שבארנו בשער הלבן.
26 ו. השער השחר המציל [- מטהר] בנתקים, אין פחות
27 משתי שערות. ואין מצילות, עד שהיה ארוך כדי לכף
28 ראשן לעקרן - בין שהיו זו בצד זו, בין שהיו מפזרות;
29 והוא, שהיה באמצע הנתק, וישאר מן הנתק פניו בין
30 השער השחר שבתוכו ובין השער שחוצה לו, כדי
31 צמיחת שתי שערות. אבל אם נשאר השתי שערות
32 השחרות בצד הנתק בסופו [- בקצהו] - אין מצילות.
33 כיצד מצילות? שאם נשאר בתוך הנתק שתי שערות
34 שחרות - אף על פי שנולד בנתק שער צהב דק או
35 שפשה, הרי זה טהור. החליטו בשער צהב או בפשיון,
36 וצמח בנתק שתי שערות שחרות - טהר הנתק. ומצילות
37 מיד הפשיון ומיד השער הצהב - בין שצמחו באמצע
38 הנתק, בין שצמחו בסופו; שהצומח [אחד החלט] מציל
39 בכל מקום, והנשאר [- שלא נשר] אינו מציל עד שהיה
40 רחוק מן הקמה [- שער הבריא] שתי שערות.
41 ז. שתי שערות שצמחו אחת שתרה ואחת לבנה או
42 צהבה, אחת ארבה ואחת קצרה - אין מצילות.
43 ח. נתק שהחלט [נטמא] בשער צהב או בפשיון, ונולד
44 בו שער שחר וטהר - אף על פי שהלך השער השחר -
45 הרי זה טהור, עד שיילד בו שער צהב אחר, או יפשה

1 צהב, הרי זה מחלט. נולד לו שער שחר, הרי זה טהור.
 2 הבא פלו נתוק ראש או זקן, ונולד לו שער שחר - טהור,
 3 כמו שבארנו; הלך השער השחר - טמא משום פשיון.
 4 יד. הראש והזקן - אין מעכבין זה את זה, ואין מצטרפין
 5 זה עם זה, ואין פושין מזה לזה, שנגאמר: "צרעת הראש
 6 או הזקן הוא", מלמד שהן חשובין שנים. ואיזה הוא זקן?
 7 מן הפרק של לחי העליון עד פקה [חוליה] של גרגרת
 8 [גרון]. מותר את החוט מאזן לאזן - כל שמן החוט
 9 ולמעלה, הרי הוא מקלל הראש; ומן החוט ולמטה, מקלל
 10 הזקן.

יום חמישי י"ח כסלו ה'תשע"ד

פרק ט

13 א. הכל מתטמאין בנגעים, אפלו קטן בן יומו והעבדים;
 14 אכל לא גוים, ולא גר תושב [גוי שקיבל ד' מצוות]. והכל
 15 כשרין לראות [לבדוק] את הנגעים; וכל הנגעים אדם
 16 רואה, חוץ מנגעי עצמו.
 17 ב. אף על פי שהכל כשרין לראות נגעים, הטמאה
 18 והטהרה תלויה בכהן. ביצר? פהן שאינו יודע לראות -
 19 אינו בקי - החכם רואהו, ואומר לו: 'אמר טמא, והכהן
 20 אומר: 'טמא'; 'אמר טהור, והכהן אומר 'טהור';
 21 'הסגיר', והוא מסגירו - שנגאמר: 'ועל פיהם יהיה כל ריב
 22 וכל נגע'. אפלו היה הכהן קטן או שוטה - החכם אומר
 23 לו, והוא מחליט או מסגיר או פוטר. במה דברים
 24 אמורים? בשהיה הכהן סומף על דברי החכם; אבל אם
 25 היה הכהן רואה, וסומף על עצמו - אסור לו לראות נגע
 26 מן הנגעים, עד שירנונו רבו, ויהיה בקי בכל הנגעים
 27 ובשמותיהן, בנגעי אדם בלבד, ובנגעי בגדים ובנגעי בתים.
 28 ג. כהן שטמא את הטהור, או טהר את הטמא - לא עשה
 29 כלום, שנגאמר: 'טמא הוא, וטמאו הכהן', 'טהור הוא,
 30 וטהרו הכהן'. ומצרע שתרפא - בין מתוך הסגר בין מתוך
 31 החלט, אפלו אחר כמה שנים - הרי זה בטמאתו, עד
 32 שיאמר לו הכהן: 'טהור אתה'.
 33 ד. אין הכהן רשאי לטמא את הטמא, עד שיהא עיניו
 34 בנגע ובעור הבשר שחוצצה לו; ואינו רשאי לטהרו, עד
 35 שיהיו עיניו במקום הנגע ובעור הבשר שחוצצה לו. וכהן
 36 שראה את הנגע בתחלה - הוא שרואהו בסוף שבוע
 37 ראשון, ובסוף שבוע שני; והוא שמסגירו, או מחליטו, או
 38 פוטרו. מת הכהן שראהו תחלה, או שחלה - רואהו כהן
 39 אחר; ואין השני יכול לטמאו בפשיון - שאין יודע אם
 40 פשה או לא פשה, אלא ראשון. ונגאמן כהן לומר: 'נגע זה
 41 פשה', ונגע זה לא פשה, ושער לכן זה קדם את
 42 הבהרת', או 'בהרת זו קדמה את שער לכן'.
 43 ה. חלל [- כהן פסול] פסול לראית נגעים - שנגאמר: "אחד
 44 מבניו הכהנים", ככהונם. אבל בעלי מומין כשרים לראית
 45 נגעים - ובלבד שלא יהא סומה [עיוור], ואפלו באחת

מתוך מהדורת חזק

45 לא תעשה בכל מקום. ואם מל, והלך בעור הערלה סימן
 46 שיהיה מחלט בו - הרי זה חייב בקרבן מצרע.
 47 ו. מצות עשה להיות המצרע המחלט מכסה ראש כל ימי
 48 חלוטו [טומאתו], ועוטה על שפם כאבל, ופורם [קורע]
 49 בגדיו, ומודיע העוברין עליו שהוא טמא - שנגאמר:
 50 "והצרוע אשר בו הנגע וגו'"; אפלו כהן גדול שנצטרע -
 51 פורם ופורע, שעשה דוחה את לא תעשה. ואסור בשאילת
 52 שלום כל ימי חלוטו כאבל - שנגאמר: "ועל שפם יעטה",
 53 שיהיו שפתיו דבוקות; אבל קורא ושונה ודורש [בתורה].
 54 ואסור לכבס ולספור כל ימי חלוטו. ונהג בכל הדברים
 55 האלו אפלו בשבתות וימים טובים. והרי הוא מתר
 56 ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, וזוקף
 57 את מטתו כשאר העם [ולא הופכה].
 58 ז. דין המצרע, שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר -
 59 שנגאמר: "מחוץ למחנה מושבו"; ודבר זה - בעירות
 60 המקפות חומה בארץ ישראל בלבד.
 61 ח. המצרע אנה פורעת, ואנה פורמת, ולא עוטה על
 62 שפם; אבל יושבת היא חוץ לעיר, ומודיעה לאחרים
 63 שהיא טמאה. ולא המצרעין בלבד, אלא כל המטמאין את
 64 האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין, כדי שיפשו מהן
 65 - שנגאמר: "וטמא טמא, יקרא", הטמא מודיע שהוא
 66 טמא.
 67 ט. וטמאים ואנדרוגינוס [- ספרי זכר או נקבה] פורע
 68 ופורם ועוטה על שפם, מפני שהוא ספק.
 69 י. אחד מצרע מסגר ואחד מצרע מחלט [שוויים הם] לענין
 70 טמאה; ואין בין מצרע מסגר למצרע מחלט, אלא פריעה
 71 ופרימה ותגלחת וצפריים - שהטהור מתוך הסגר, פטור
 72 מן התגלחת ומן הצפריים, והטהור מתוך החלט, חייב
 73 בתגלחת וצפריים. אבל טמאת שניהם שוה לכל דבר.
 74 יא. המצרע - אב מאבות הטמאות; מטמא אדם וכלים
 75 במגע, וכלי חרש באויר, ומטמא אדם במשא, ומטמא
 76 משקב ומושב אפלו [אם מונחים הם] - תחת האבן [שעליה
 77 הוא דורך] קנב וקנכה - שנגאמר: "וכבס בגדיו וטהר";
 78 מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שטהר מלטמא משקב
 79 ומושב. ואחד המחלט ואחד המסגר בכל אלו.
 80 יב. חמרה יתרה יש במצרע - שהוא מטמא בביאתו
 81 לבית, בין בימי החלט בין בימי הסגר. כיצד? נכנס לבית
 82 - נטמא כל אשר בבית, בין אדם בין פלים, אף על פי
 83 שלא נגע בהם, ונעשו ראשון לטמאה, שנגאמר: "מחוץ
 84 למחנה מושבו" - מה הוא טמא, אף מושבו טמא. היה
 85 עומד תחת האילן, ועבר אדם טהור תחת האילן - נטמא.
 86 היה טהור עומד תחת האילן, ועבר המצרע תחתיו - לא
 87 טמאהו; ואם עמד - נטמא, שהרי נעשה לו מושב; ספק
 88 עמד, ספק לא עמד - טהור. הכניס המצרע ראשו ורבו
 89 לבית, נטמא כל שיש בתוכו. נכנס לבית הנקסט - עושין
 90 לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים, ורחקה ארבע אמות על

1 השחי. אם היה הנגע נראה בהם בזמן שהם צרמים כף,
 2 הרי זה טמא; ואם אינו נראה בהם כשהם צרמים כף, אין
 3 נזקקין לו. וכשם שהאדם נראה לנגעו, כך הוא נראה
 4 לתגלחתו [כשיטהר]; שאם לא יראה שער בכל בשרו
 5 כשיצמד ערם פוּדָר וּכְמוֹסָק, או כשתשב האשה כמו
 6 שבארנו - הרי זו תגלחת כשרה; ואין הכהן זקוק לחפש
 7 בשאר מקומות, שמא נשאר בהן שער - אף על פי שהוא
 8 צריך לגלח הכל, כמו שיתבאר.

יום שישי י"ט כסלו ה'תשע"ד

פרק י

11 א. התולש סימני טמאה, בין בלן בין מקצתן, או הכוּה
 12 את המחיה בלה או מקצתה, או הקוצץ הנגע בלו מבשרו
 13 או מן הסגר או מן הבית - בין קדם שיבוא לכהן, בין
 14 בתוך הסגר או בתוך החלט או אחר הפטר - הרי זה עובר
 15 בלא תעשה, שנגאמר: "השמר בנגע הצרעת לשמר מאד,
 16 ולעשות, ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלזים, כאשר
 17 צויתם - תשמרו", ולא שיתלש או יקץ. אבל אינו לוקה
 18 עד שיעילו [ישפיעו] מעשיו; ואם לא הועילו, אינו לוקה.
 19 כיצד? היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות, ותלש
 20 אחת, כוּה קצת המחיה, ונשאר ממנה פעדשה - אינו
 21 לוקה, שהרי הוא טמא כשהיה. וכן כל פיוצא כוּה. ומפין
 22 אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן]. וכן המגלח את הנתק
 23 - לוקה, שנגאמר: "ואת הנתק לא יגלח"; ואינו חייב עד
 24 שיגלח כל הנתק בתער. ומתר למצרע לשא במוט על
 25 כתפו שיש בה הצרעת, ולקשר הסיב על רגלו, ואם הלכו
 26 סימני טמאה, הלכו; והוא, שלא יתפזן לכוּ.
 27 ב. התולש סימני טמאה, או שכוּה את המחיה, עד שלא
 28 בא אצל כהן - הרי זה טהור; וכן אם עשה בן בימי הסגר,
 29 הרי זה טהור לאחר ימי הסגר. ואם תלשן אחר שהחלט
 30 בהן, הרי זה מחלט כשהיה; ואין לו טהרה עד שתפרח
 31 הצרעת בכלו, או עד שתתמעט בהרתו מכגריס.
 32 ג. מי שנקצצה בהרתו בלה שלא בכונה, טהור; קצצה
 33 בכונה - אם קצץ כל הבשר החי המקיף אותה, אפלו
 34 פחוט השערה - אין לו טהרה עולמית; קצצה בצמצום
 35 [בדיוק רק אותה] - אין לו טהרה עולמית, עד שתפרח
 36 בכלו.
 37 ד. התולש שערה לבנה אחת, ונשרה השניה - הרי זה
 38 טהור; היו שלש, תלש שתיים ונשרה אחת - הרי זה
 39 בטמאתו. היתה בו מחיה [בשר חי] פעדשה - כוּה חצייה
 40 והלך חצייה, הרי זה טהור. היתה יתרה מפעדשה - כוּה
 41 המותר והלך פעדשה, הרי זה טהור; כוּה פעדשה והלך
 42 המותר, הרי זה טמא.
 43 ה. מי שהיתה בהרת בערלתו - ימול, ואף על פי שהיא
 44 מילה שלא בזמנה; שמצות עשה [של מילה] דוחה את

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שבת קודש כ' כסלו – ספר טהרה – הלכות טומאת צרעת קלא

מתוך מהדורת חזק

44 כף מטמא אדם במגע - שכל המטמא בגדים, מטמא אדם.
45 וביום השביעי מגלחו הכהן תגלחת שניה, בתגלחת
46 ראשונה; ומכבס בגדיו, וטובל, ויטהר מלטמא אחרים.
47 והרי הוא ככל טבולי יום, ואוכל במעשר; העריב שמשו,
48 אוכל בתרומה; הביא כפרתו, אוכל בקדשים כמו
49 שבארנו.

50 ג. כשהוא מגלח בשתי התגלחות, אינו מגלח אלא בתער;
51 ואם גלח שלא בתער, או שהניח שתי שערות - לא עשה
52 כלום. ואינו מגלחו אלא כהן. ואם שיר שתי שערות
53 בתגלחת ראשונה, וגלקן בשניה - לא עלתה לו אלא
54 תגלחת אחת בלבד, והרי היא ראשונה. וכל היום פשר
55 לטהרת המצרע.

56 ד. תגלחות המצרע וטבילתו והנזאתו, אינן מעכבות זו את
57 זו; ושאר כל מעשיו, מעכבים.

58 ה. שחיטת הצפור והתגלחת וההנזה, ביום; ושאר כל
59 מעשיו, בין ביום בין בלילה. [מעשים - אלו, באנשים;
60 ושאר כל מעשיו, בין באנשים בין בנשים. אלו, בכהנים;
61 ושאר כל מעשיו, בין בכהנים בין בישראל].

62 ו. טהרת מצרע זו - נוהגת בארץ ובחוצה לארץ, בפני
63 הבית ושלא בפני הבית; וכהן שטמא, מצוה לטהרו -
64 שנגאמר: "לטהרו או לטמאו". והכל פשרין לטהר את
65 המצרע - אפלו זב, ואפלו טמא מת; ואין מצרע מטהר
66 מצרע. ואין מטהרין שני מצרעין כאחת, שאין עושין
67 מצוות חבילות חבילות [- בבית אחת].

68 ז. עץ ארוז ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצרע זה,
69 מטהר בהן מצרעים אחרים. וכן צפור המשפתלת, מתר
70 לטהר בה מצרעים אחרים מאחר שנשפתלה; ומתרת
71 באכילה. אבל הצפור השחוט, אסורה בהנאה; ומאימתי
72 תאסר? משעת שחיתתה. שחטה, ואין שם אזוב ולא עץ
73 ארוז ולא שני תולעת - הרי זו אסורה בהנאה; ששחיתה
74 שאינה ראויה, שמה שחיתה. והאוכל בזית מצפור
75 השחוט - עובר על עשה ועל לא תעשה, שנגאמר: "וזה
76 אשר לא תאכלו מהם" - מפי השמועה [ממשה רבינו]
77 למדו, שזה לרבות הצפור השחוט; ונגאמר: "טהורה
78 תאכלו" - היא אחרת, לא תאכלו; ולא הבא מפלל עשה,
79 עשה.

80 ח. אין לוקחין שתי הצפרים מצפרי עיר הנדחת, ולא
81 מצפרים שהחליפן בעבודה זרה, ולא מצפרים שהקריגו את
82 הנפש. ומצותן שיהיו שתיהן שוות במראה ובקומה
83 וברמים, ולקחתן [- קנייתן] כאחת. אף על פי שאינן
84 שוות, או שלקח אחת מהן היום ואחת למחר - פשרות.
85 לקח שתי צפרים לשם איש, פשרות לטהר בהן אישה;
86 לשם אישה, פשרות לטהר בהן איש; לקחן לטהר בהן בית
87 מנגע, פשרות לטהר אדם; לקחן לאדם, פשרות לבית
88 המנגע, שנגאמר: "ולקח למטהר".

1 ארבע אמות, ונכנס ראשון ויוצא אחרון; כדי שיהיה
2 מושבו לבדו, ולא יעמד עם העם בערבוב ויטמא אותם.

יום שבת קודש כ' כסלו ה'תשע"ז

פרק יא

5 א. טהרת מצרע, מצות עשה; ותגלחתו כשיטהר, מצות
6 עשה. וכיצד מטהרין את המצרע? מביא מזרק [90פ] של
7 חרש חדש - וקבלה היא [ממשה רבינו] שיהיה חדש -
8 ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותן מי
9 חטאת; ושעור זה, מדברי סופרים. ומביא שתי צפרים
10 דרור טהורות, לשם טהרת צרעת - שנגאמר: "ולקח
11 למטהר". ושוחט את הבורה [הבריאה] שבשתייהן על
12 המים שבכלי חרש, וממצה עד שיהיה הדם נפר במים.
13 וחופר וקובר הצפור השחטה, בפניו; ודבר זה, קבלה
14 מפי השמועה. ונטל עץ ארוז - ומצותו שיהיה ארוז אמה,
15 ועביו כרביע פרע [רגל] מפרעי המטה; ואזוב שאין לו
16 שם לוי [- 90נ], כמו שבארנו - אין פחות מטפח; ושני
17 תולעת [צמר צבוע], משקלו שקל - ואם טעמו [טבל צמר
18 אחר בצבע], פסלו, כצביעת התכלת [של ציצית]. וכל
19 השעורין, הלכה. ולוקח עם שלשתן הצפור החיה.
20 וארבעת מינין אלו, מעכבין זה את זה. ועץ ארוז ואזוב
21 שנתקלפו, פסולין. וכורך האזוב עם הארוז בלשון של
22 זהירות, ומקריף [- מצמיד] להן ראשי אגפים וראש הגיב
23 של צפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ויבדם
24 שעליהן, ומזה שבע פעמים על אחר דו של מצרע,
25 ומשלת את הצפור. וכיצד משלחה? עומד בעיר וזורקה
26 חוץ לחומה, ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא
27 למדבר - שנגאמר: "מחוץ לעיר, אל פני השדה"; שלחה
28 וחרה - חוץ ומשלחה, אפלו מאה פעמים. ואחר כך
29 מגלח הכהן את המצרע. כיצד מגלחו? מעביר תער על
30 כל בשרו הנראה, אפלו בית השחי ובית הערוה, ושאר
31 כל בשר הגוף - עד שיעשה [קרח] כדלעת, שנגאמר: "את
32 כל שערו". אם פן למה נאמר "ראשו וזקנו וגבות עיניו"?
33 לרבות כל פיוצא בהם, ולמעט שער שבתוף החטם לפי
34 שאינו נראה. ואחר כך מכבס בגדיו, וטובל, ויטהר
35 מלטמא בכיאה [בכניסה לבית], ומלטמא משקב ומושב.
36 ויכנס לפנים מן החומה [של העיר], ומנה שבעת ימים.
37 והוא אסור בשבעת הימים בתשמיש המטה - שנגאמר:
38 "מחוץ לאהליו", למדו שאסור בתשמיש המטה;
39 והמצרעת, מתרת בתשמיש המטה.

40 ב. כל שבעת הימים האלו, עדין הוא אב השמאה, מטמא
41 אדם וכלים במגע, ואינו מטמא במשא; שהרי הוא אומר:
42 "והיה ביום השביעי . . . וכבס את בגדיו וגו'", למדו
43 שהיה מטמא בגדים; וכשם שהיה מטמא בגדים במגע,

- 1 ט. שחט אחת מהן, ונמצאת שלא דרור - יקח זוג לשניה,
- 2 והראשונה מתרת באכילה; שחט האחת, ונמצאת טרפה
- 3 - יקח זוג לשניה, והראשונה מתרת בהנאה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ד – כ' כסלו ה'תשע"ד

- 6 יום ראשון י"ד כסלו ה'תשע"ד
- 7 מצות עשה קצו.
- 8 מצות לא תעשה רלג.
- 9 מצות עשה רלד. רלג.
- 10 מצות לא תעשה רסא.
- 11 המצוה הקצ"ו — הצווי שנוצטוינו להעניק (מענקים
- 12 ומתנות) לעבד עברי ולעזור לו בצאתו לחפשי, ולא יצא
- 13 בידים ריקות, והוא אמרו: תעלה: "העניק תעניק לו
- 14 מצאנך ומגונך ומיקבך אשר ברכך ה' אלהיך תתן-לו"
- 15 (דברים טו, יד). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק א'
- 16 מקדושין (יד:).
- 17 המצוה הרל"ג — האזהרה שהזהרנו מלשלח עבד
- 18 עברי בידים ריקניות מעבודתנו בצאתו בן-חורין בסוף
- 19 שש שנים: אלא בהכרח נעניק לו דבר מרכושנו, והוא
- 20 אמרו: תעלה: "וכי-תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו
- 21 ריקם" (שם, יג) וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר:
- 22 מצות הענקה, בריש מסכת קדושין (יד: טז, יז).
- 23 המצוה הרל"ד — הצווי שנוצטוינו בפדיון אמה
- 24 עבריה, הוא אמרו: תעלה: "והפדה" (שמות כא, ח),
- 25 ופדיה זו יש בה דינים ותנאים ומשפטים רבים, וכבר
- 26 נתבאר פליגה במסכת קדושין (טז), ושם נתבאר דיני
- 27 אמה עבריה בשלמות. ובמכלתא (פרשת משפטים) אמרו
- 28 בפרוש אמרו: תעלה באמה עבריה: "ואם-שלש-אלה לא
- 29 יעשה לה" (שם, יא), אמרו: יעד לך או לבגד או פדה
- 30 אותה.
- 31 המצוה הרל"ג — הצווי שנוצטוינו לשא אמה עבריה
- 32 — אדוניה שקנאה, או בנו, זוהי מצות יעוד (שמיעדה
- 33 לאשה לו או לבנו). ובפרוש אמרו (מכילתא פרשת
- 34 משפטים): מצות יעוד קודמת למצות פדיה, לפי שאמר
- 35 תעלה: "אשר-לא יעדה והפדה" (שם, ח) ודע שדין עבד
- 36 עברי ודין אמה עבריה אינו נוהג אלא בזמן שהיובל
- 37 נוהג. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק א' ממסכת
- 38 קדושין (יח:).
- 39 המצוה הרס"א — האזהרה שהזהר קונה אמה עבריה

מלמכרה לזולתו, והוא אמרו: תעלה: "לא-ימשל למכרה
 בכבודו-כה" (שמות כא, ח). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 בשלמות בריש קדושין (יז: ואילך).

יום שני ט"ו כסלו ה'תשע"ד

מצות עשה רלה.
 מצות לא תעשה רנד. רנה.

המצוה הרל"ה — הצווי שנוצטוינו בדין עבד פנעני
 (עבד גוי שקנה אותו ישראל), והוא שעובדין בו לעולם
 ואינו יוצא לחרות אלא בשן ועין (אם הכהו והפיל שינו,
 או סמא עינו) והוא הדין לשאר ראשי אברים שאינם
 חזרין (שמאברן לכל חייו) כמו שבא לנו פרוש המקבל,
 והוא אמרו: תעלה: "לעלם בהם תעבדו" (ויקרא ה, מו)
 ואמר: "וכי-יבא איש" (שמות כא, כו) ולשון גמרא גטין
 (לח:): "כל-המשחרר עבדו — עובר בעשה דכתוב:
 לעולם בהם תעבדו". ולשון התורה הוא, שמשחרר
 בשן ועין. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשלמות בקדושין
 (כב: כד. ואילך) וגטין (לח:).

המצוה הרנ"ד — האזהרה שהזהרנו מלהחזיר עבד
 שברח לארץ ישראל אל אדוניו, אף-על-פי שאדוניו
 ישראל, כיון שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל — אין
 מחזירים אותו לו. אלא משחררו וכותב עליו את-דמיו
 חוב, והוא אמרו: תעלה: "לא-תסגיר עבד אל-אדוניו"
 (דברים כג, טז). ונתברר בפרק ד' מגטין (מה:), שבעבד
 שברח מחוצה לארץ לארץ הכתוב מדבר, שיהא הדין בו
 שיקתוב שטר בדמיו ויקתוב לו גם חרות ולא יחור
 לעבדות כלל, כיון שבא להסתופף בארץ הטהורה
 הנבחרת לעם הנעלה. ושם נתבאר דיני מצוה זו.

המצוה הרנ"ה — האזהרה שהזהרנו מלהונות (להציק
 בדברים) העבד הזה שברח אלינו, והוא אמרו: תעלה:
 "עמך ישב בקרבך במקום אשר-יבחר באחד שעריך
 בטוב לו לא תוננו" (שם, יז) ולשון ספרא גם בו: "לא
 תוננו — זו אונאת דברים". פי כמו שהוסיף תעלה לאו
 באונאת הגר מתמת שפלות נפשו וגרותו הוסיף גם לאו
 שלישי באונאת העבד שנפשו שפלה ונמוכה יותר

42 **יום חמישי י"ח כסלו ה'תשע"ד**

43 **מצות עשה רא.**

44 המצוה ה"א — הצווי שנצטוינו להיות השכיר אוכל
45 בשעת עבודתו מן הדבר שעובד בו אם אותו הדבר מחבר
46 לקרקע, והוא אמרו יתעלה: "כי תבא בכרם רעף ואכלת
47 ענבים וגו': כי תבא בקמת רעף וקטפת מלילת בידך"
48 (דברים כג, כה"כ). וכבר נתבאר בגמרא (בבא מציעא פז),
49 שמשני פסוקים אלו למדנו שאדם אוכל במחבר בשעת
50 גמר מלאכה, ושל לא יספיק לנו אחד הפסוקים בלי האחר,
51 על דרך שבארנו לעיל (מצות עשה קמ) על אמרם (ספרא
52 פרשת בהר שמצוה זו אינה נלמדת) 'עד שיאמרו שני
53 כתיבים, ואם לאו לא שמענו'. הנה זו מצות עשה שענינה
54 השג משני פסוקים אלו, כלומר: שיירשה לשכיר לאכל
55 מן המחבר, ובפרוש אמרו (בבא מציעא פרק ז משנה ב):
56 "ואלו (הפועלין, שבעת העבודה) אוכלין מן התורה". וכבר
57 נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' (בבא מציעא).

58 **יום שישי י"ט כסלו ה'תשע"ד**

59 **מצות לא תעשה רסז. רסח.**

60 המצוה ה"ס"ז — האזהרה שהזהר השכיר מלאכל
61 בשעת עבודתו מן הדבר שהוא עובד בו אם הוא עובד
62 במחבר לקרקע, והוא אמרו יתעלה: ("כי תבא בקמת
63 רער") "וחרמש (כלי הקצירה) לא תניף על קמת רעף"
64 (דברים כג, כו), אמרו (ספרי פרשת כ"תצא): "חרמש —
65 לרבות כל-בעלי חרמש ובשעת חרמש", כלומר: בזמן
66 הקציר לא תקצור לעצמך. וידוע שפסוק זה לא בא אלא
67 בשכיר ושאמרו "כי תבא" (בתחילת הפסוק הנ"ל) פרושו
68 כי תבוא שכיר, כמו שאמר התרגום: ארי תגור. ובפרק
69 ז' מבבא מציעא (פז). אמרו: "אלו אוכלין מן התורה:
70 העושה במחבר לקרקע (ודוקא) בשעת גמר מלאכה".
71 ושם נתבאר דיני מצוה זו.

72 המצוה ה"ס"ח — האזהרה שהזהר השכיר מלקחת
73 מאוכל מעבדו נוסף על אכילתו, והוא אמרו יתעלה:
74 "ואכלת ענבים כנפשוך שבכך ואל-פליך לא-תתן" (שם,
75 כה). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' מבבא מציעא.
76 ושם נתבאר מה שהוא רשאי לאכלל ומה שאינו רשאי
77 לאכלל; ואם אכלו — הרי עבר על מה שצאמר:
78 "ואל-פליך (כדי לקחתם לביתך) לא-תתן".

79 **יום שבת קודש כ' כסלו ה'תשע"ד**

80 **מצות לא תעשה ריט.**

81 **מצות עשה רמד.**

82 המצוה ה"רי"ט — האזהרה שהזהרנו מלמנוע את-

1 מן-הגר שלא תאמר: זה עבד לא יקפיד על אונאת
2 דברים. וברור שעבד זה שדבר בו הפתוי, וכן גר זה
3 שהזהיר מלהונותו הם שקבלו עליהם את-התורה,
4 כלומר: גרי צדק (גרים שהם כיהודים לכל דבר).

5 **יום שלישי ט"ז כסלו ה'תשע"ד**

6 **מצות עשה רמג.**

7 המצוה ה"רמ"ג — הצווי שנצטוינו בדין נושא שכן
8 (השומר פקדון חבירו תמורת שכר) והשוכר, לפי שדין
9 שניהם אחד, כמו שבארנו ואמרו (שבועות מט.): שלשה
10 דינין לארבעה שומרין והוא אמרו יתעלה: "כי-יתן איש
11 אל-גרעהו חמור או-שור או שה וגו'" (שמות כב, ט). וכבר
12 נתבאר משפטי דין זה בפרק ו' ופרק ט' (בבא קמא
13 ופרק ג' ופרק ו' (בבא מציעא ופרק ח' משבועות).

14 **יום רביעי י"ז כסלו ה'תשע"ד**

15 **מצות עשה ר.**

16 **מצות לא תעשה רלח.**

17 המצוה המשלימה מאתים — הצווי שנצטוינו לשלם
18 שכר שכיר ביומו ולא לאחריו ליום אחר, והוא אמרו
19 יתעלה: "ביומו תתן שכרו" (דברים כד, טו). ודין מצוה
20 זו, שיהא שכיר יום גובה כל-הלילה ושכיר לילה גובה
21 כל-היום, כמו שאבאר במצות לא-תעשה (רלח). וכבר
22 נתבאר דיני מצוה זו בשלמות בפרק ט' (בבא מציעא
23 ק"י); ושם נתבאר שזו חובה בכל-שכיר, בין גוי בין
24 ישראל, ומצות עשה לפרע בזמנו.

25 המצוה ה"רל"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשוק שכיר
26 ומלאחר שכרו, והוא אמרו: "לא-תלין פעלת שכיר
27 אתך עד-בקר" (ויקרא יט, יג). במה דברים אמורים?
28 אם הוא שכיר יום שהוא גובה כל-הלילה, שצאמר:
29 "עד-בקר"; ואם הוא שכיר לילה — גובה כל-הלילה
30 וכל-היום שלא תשקע החמה אלא כשבכר קבל שכרו,
31 והוא אמרו: "ביומו תתן שכרו ולא-תבוא עליו
32 השמש" (דברים כד, טו) ולשון המשנה (בבא מציעא פרק
33 ט משנה יא): "שכיר יום גובה כל-הלילה ושכיר לילה
34 גובה כל-היום". ואין אלו שתי מצות, אלא מצוה
35 אחת היא, וכאו בה שני לאוין להשלים דין המצוה,
36 והוא שמשני לאוין אלו ידענו מתי הוא זמן הגביה.
37 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ט' מבבא מציעא,
38 ושם (ק"א): נתבאר שזה מיוחד בשכיר ישראל בלבד,
39 שאם אחר שכרו — עובר בלא-תעשה: אכל שכיר
40 גוי — עובר עליו בעשה והוא אמרו: "ביומו תתן
41 שכרו".

מתוך מהדורת חזק

- 1 הַבְּהֵמָה מִלְאָכֶל מִן־הַדָּבָר שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בּוֹ בְּשַׁעַת
2 מְלֶאכֶתָּהּ, כְּגוֹן שֶׁתְּדוּשׁ תְּבוּאָהּ אוֹ תִּשָּׂא תְּכֵן עַל גְּבִי
3 מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֵין מוֹנְעִים אוֹתָהּ מִלְאָכֶל מִמֶּנּוּ, וְהוּא
4 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ" (דברים כה, ד),
5 וְנִתְבָּאֵר שֶׁאֶחָד הַשׁוֹר וְאֶחָד כָּל־בְּהֵמָה לְחִסְיָמָה אֶלֶּא
6 שֶׁדָּבָר הַכְּתוּב בִּהְיֶה (במצוי). וּבֵין בְּדִישָׁה בֵּין בְּשַׁעַר
7 מְלֶאכֶת אוֹתָהּ מִלְאָכֶל בְּשַׁעַת מְלֶאכֶה
- 8 מִן־הַדָּבָר שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בּוֹ, וְכֹל־זְמַן שֶׁמְנַעָה — לוֹקָה,
9 וְאֶפְלוּ חֲסָמָה בְּקוֹל (שצעק עליה להרתיעה מלאכול). וּכְבָר
10 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מְצָוָה זוֹ בְּפָרָק ז' מִבְּכָא מְצִיעָא (צ).
11 הַמְצָוָה הַרְמ"ד — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ בְּדִין הַשּׁוֹאֵל, וְהוּא
12 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכִי־יִשְׁאֵל אִישׁ מֵעַם רְעֵהוּ" (שמות כב, יג)
13 וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ הַלְכוֹת דִּין זֶה בְּפָרָק ח' מְ(בבא) מְצִיעָא
14 וּפָרָק ח' מְשִׁבּוּעוֹת.

 אגרות קודש

בי"ה, ט"ז כסלו, ה'תש"כ

ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יחזקאל יודא שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הפ"ש על ידי הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מו"ה זלמן שי יפה, וכן נתקבל הפ"נ שלו וכבבקשתו אזכירו בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר וכל בני ביתו שיחיו, כל אחד ואחת להמצטרך, מתאים לתוכן כתבו. ויהי רצון שיבשר טוב, בטוב הנראה והנגלה, בכל הענינים.

ובפרט כי נמצאים אנו בימי סגולה דחדש זה אשר בו יום גאולת כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשלחן ערוך, וימי החנוכה והדלקת הנרות באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור.

ועוד זאת שכל השנה כולה היא שנת סגולה במלאות ד' יובלות להסתלקות-הילולא של הבעל שם טוב. ונודע ענין ההסתלקות שאז מתעלים כל הענינים של בעל הילולא ביתר שאת וביתר עז.

מובן אשר ענין הזכרון הוא כדי להמשיך בפועל, בחיי היום יום, כל הענינים הנזכרים באופן שיהיו נזכרים ונעשים. והרי ראשית עבודת הקדש של הבעש"ט, עוד טרם שנתגלה, היתה בתור באהעלפער, אשר נשא בחיקו צאן קדשים תשב"ר כדי ללמדם א"ב ברכות וק"ש וכו', חינוך על טהרת הקדש. ולאידך, גילה אורות הגנוזים דפנימיות התורה בהפצת המעיינות אפילו בין אלה שהיו עדיין בבחינת חוצה, כדי להחיש פעמי מלכא משיחא.

ויהי רצון אשר כל אחד מאתנו ימלא תפקידו להמשיך כל הענינים בכל ימות השנה, בפועל ממש, ובמדה הכי מלאה, שעל ידי זה נפתחים ג"כ הצנורות וכלים לקבלת ברכות השי"ת בכל המצטרך בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

מלכים ב יא-כב

יא ויהי המה הלכים הלוך ודבר והנה רכב-אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים: יב ואלישע ראה והוא מצעק אבי א אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזק בכנריו ויקרעם לשנים קרעים: יג וירם את-אדרת אליהו אשר נפלה מעליו וישב ועמד על-שפת הירדן: יד ויקח את-אדרת אליהו אשר-נפלה מעליו ויפה את-המים ויאמר איה יהוה אלהי אליהו אף-הוא ויפה את-המים ויחצו הנה והנה ויעבר אlishע: טו ויראהו בני-הנביאים אשר-ביריחו מנגד ויאמרו נחה רוח אליהו על-אלישע ויבאו לקראתו וישתחוו-לו ארצה: טז ויאמרו אליו הנה-נא יש-את-עבדיך חמשים אנשים בני-חיל ילכו נא ויבקשו את-אדניך פן-נשא רוח יהוה וישלכתו באחד ההרים או באחת הגאות (הגאות קרי) ויאמר לא תשלחו: יז ויפצרו-בו עד-בש ויאמר שלחו וישלחו חמשים איש ויבקשו שלשה-ימים ולא מצאוהו: יח וישבו אליו והוא ישב ביריחו ויאמר אליהם הלוא-אמרתי אליכם אל-תלכו: יט ויאמרו אנשי העיר אל-אלישע הנה-נא מושב העיר טוב פאשר אדני ראה והמים רעים והארץ משפלת: כ ויאמר קח-לי צלחית חדשה ושימו שם מלח ויקחו אליו: כא ויצא אל-מוצא המים וישלך-שם מלח ויאמר פה-אמר יהוה רפאתי למים האלה לא-יהיה משם עוד מות ומשפלת: כב וירפו המים עד היום הנה בדבר אלישע אשר דבר: פ

רש"י

רוח הקודש מן הנביאים, ושוב לא היתה רוח הקודש מרובה בישראל (שם): (יז) עד בוש. נתבייש מהם, שלא יאמרו אינו רוצה להקביל פני רבו, לפי שנטל גדולתו אינו רוצה שישוב, כל זה ראיתי בתוספתא דסוטה (שם): (יט) והמים רעים. ומחמת המים, הארץ משכלת את יושביה לקברם, אם כן מהו ומושב העיר טוב, מכאן אמרו חן מקום על יושביו (סוטה מו א): (כא) אל מוצא המים. שהיו נובעים משם: וישלך שם מלח. והלא מלח דבר המקלקל את המים הוא, אלא נס בתוך נס:

מצודת ציון

(יג) וירם. מלשון הרמה והגבהה: (טו) נחה. ענין חנייה: הגאיות. מלשון גיא ועמק: (יז) ויפצרו. ענין רבוי הדברים, להעביר האדם מרצונו, כמו (בראשית לג א): ויפצרו בו ויקח: בוש. ענין איחור, כמו (שופטים ג כה): ויחילו עד בוש: (יט) מושב. מלשון ישיבה: משכלת. הורגת אנשיה, כמו (יחזקאל לו יג): ומשכלת גוייך: (כ) צלחית. תרגום של צנצנת (שמות טו לג), היא צלחית: (כא) מוצא. מקום הנביעה: מות ומשכלת. היא היא, וכפל הדבר במלות שונות: (כב) וירפו. מלשון רפואה:

חיל. אנשי חיל ובני כח, ללכת הנה והנה במעט זמן: וישליכהו. חשבו שהרוח שבה אל האלהים, וגופו הושלך מת, ורצו לבקשו ולקברו: לא תשלחו. כי ראה שעלה עם הגוף, ומגודל הענוה לא אמר להם מה שראה: (יז) עד בוש. עד אשר נתאחר זמן רב, שהפצירו בו לתת להם רשות לשלוח: (יט) טוב. בשדות וכרמים וכו': והארץ משכלת. בסבת המים משכלת יושביה: (כא) אל מוצא המים. אל המקום שהמים נובעים משם: רפאתי למים. אמרו רבותינו ז"ל (מכילתא בשלח טו), שהיה הנס כפול, כי דרך המלח לקלקל המים: לא יהיה משם. לא יבוא עוד משכלת מסיבת המים:

מצודת דוד

(יא) והנה רכב אש. והנה בא רכב אש וכו': (יב) ואלישע רואה. בעת שנלקח: אבי אבי. רבי רבי, שהיה לישראל לעזור מול האויב כמו רכב ופרשים, כן תרגם יונתן: לשנים קרעים. רצה לומר, לשני חתיכות: (יד) איה ה'. כאומר, עם שנלקח אליהו, הנה איה ה', הלא השגחתו ויכלתו לא כלה: אף הוא. רצה לומר. אף הוא בהוייתו בכל עת, ולא נשתנה. ודוגמתו (יחזקאל כג מג): עתה יזנו תזנותיה והיא. ורצה לומר, עדיין היא בהוייתה כשהיתה מאז. או, מוסב הוא על ויכה וכו', ורוצה לומר, אף אלישע עשה כמעשה אליהו, וכשהכה המים נבקעו הנה והנה וכו' [ומעתה הולך ומונה יחד כל הנפלאות שעשה אלישע]: (טו) ויראהו. כשהוא בוקע מי הירדן: (טז) בני

תהלים קד א-ט.

א ברכי נפשי את יהוה יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: ב עטתה אור בשלמה נותה שמים פירעה: ג המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על פני רוח: ד עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להם: ה יסד ארץ על מכונת בלתי מוזג עולם ועד: ו תהום כלבוש פסיתו על הרים יעמדו מים: ז מן גערתך ינוסון מן קול רעמוך יחפזון: ח יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה | יסדת להם: ט גבול שמת בלי עברון בלי שבון לכפות הארץ:

רש"י

הוא אומר (עמוס ה ט) הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ, אין שפכה אלא מלמעלה למטה: (ז) מן גערתך ינוסון. כשאמרת (בראשית א) יקוו המים ומארתו הקול יחפזון ונקוו אל מקום אשר יסדת להם: (ט) גבול שמת. להם החול אשר סביב שפתו:

מצודת ציון

(ב) עוטה. ענין עטיפה כמו כבגד יעטה (לקמן קט): כשלמה. כמלבוש: כיריעה. כוילון: (ג) המקרה. ענין כסוי הבית כמו המה קרוהו (נחמיה א): עליותיו. מל' עליה והוא חדר ממעל לחדר: עבים. עננים: (ד) לוחט. שורף ומתלהב כמו ותלהטו מסביב (ישעיה מב): (ז) יחפזון. מלשון חפזון ומהירות:

מכונת. על כנה ובסיסה לבל תהיה נוטה לפול עד עולם: (ו) תהום. כסית את התהום לבל יעלה וישטוף את העולם כמו שמכסים דבר מה במלבוש. על ההרים. יש מימי הים על ההרים ואינם נשפכים למטה כדרך המים: (ז) מן גערתך. כשאמרת יקוו המים נסו אל המקום שהמה שם: מן קול רעמוך. בעת השמעת להם קולך שהוא קול רעם מהרו אז ללכת אל מקומם: (ח) יעלו הרים. בעת נסעו הלכו בדרך מהלכם על ההרים חוץ מטבע המים ומשם ירדו אל הבקעות ולא נשאר שמה כטבע המים רק הלכו אל המקום הזה אשר יסדת להם: (ט) גבול שמת. חול הים שמת להם לגבול לבל יעברו הגבול ההוא לבל ישובו למקומם לכסות הארץ כאשר בתחילה:

יהל אור

הוא בבחי' מל'. כי איהי בהוד. ואם מלמטלמ"ע קחשיב הוא בכתר שהוא מל' דא"ס. וכ"נ מדנאמר אח"כ עוטה אור כשלמה דהיינו בחי' תורה דאורייתא מחכ' נפקת. וע' ברבות בא קל"ב א' דלעיל מענין עוטה אור א"כ לכאורה הוד והדר לבשת זהו בבחי' הכתר:

באיכה בפסוק ויצא מבית ציון כל הדרה. כל הדרה זה הקב"ה שנאמר הוד והדר לבשת. גם ברבות סדר אמור פ"ל ד"א פרי עץ הדר זה הקב"ה שנאמר הוד והדר לבשת:

בבחי' פ' כי תצא וד"ל ולשון גדילים שהזכיר כאן במלבוש הציצית הוא רמז למ"ש ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת והבן זה כי הלבוש ציצית בל"ב חוטין הוא דוגמא וזה מבואר עכ"ל. והנה מבואר בדי"ה אני דפ' ציצית שהטלית בחי' סוכ"ע ול"ב חוטי ציצית הם ל"ב נתיבות חכמה בחי' ממכ"ע ונמשכים מבחי' שערות דא"א כו' וא"כ מבואר הדוד והדר לבשת זהו בחי' סוכ"ע כו' ועמ"ש בביאור דיביאו לבוש מלכות מענין הטלית שמקיף על הראש כו':

ברכי נפשי זח"א לך דפ"ז סע"א. ח"ב ויקהל דקצ"ט סע"ב הוד והדר לבשת. ח"ב בשלח דס"א א' ומאן לבושו דקב"ה הוא ונצח דכתיב הוד והדר לבשת. ובמק"מ שם נ"ב מהרח"ו כי נו"ה דיבנה הם נעשים חשמ"ל בבחי' מלבושים ע"ג זעיר:

(ב) עוטה אור. ברקיע כשלמה: (ד) עושה מלאכיו רוחות. עושה את הרוחות שלוחיו: (ו) תהום כלבוש כסיתו. זה דוגמת האמור במקום אחר (איוב ל"ח) בשומי ענן לבושו וגו': תהום. הוא הים: על הרים יעמדו. מי אוקיינוס גבוה מכל העולם עומד על ההרים, וכן

מצודת דוד

(ב) עוטה. מלביש את העולם באור כשלמה המעטף גוף האדם: נוטה שמים. סביב הארץ כאדם הנוטה יריעה: (ג) המקרה. עשה תקרת עליותיו במים והם המים העליונים אשר מעל השמים שהם כתקרה לעלייה: רכובו. להיות מרכבה לכל אשר יחפוץ יטם כהרוכב את מרכבו: המהלך. מוליך העבים במרוצה על ידי הרוח הנושב ועופף כבעל כנף: (ד) מלאכיו רוחות. עושה הרוחות להיות שלוחיו: (ה) על

מכונת. על כנה ובסיסה לבל תהיה נוטה לפול עד עולם: (ו) תהום. כסית את התהום לבל יעלה וישטוף את העולם כמו שמכסים דבר מה במלבוש. על ההרים. יש מימי הים על ההרים ואינם נשפכים למטה כדרך המים: (ז) מן גערתך. כשאמרת יקוו המים נסו אל המקום שהמה שם: מן קול רעמוך. בעת השמעת להם קולך שהוא קול רעם מהרו אז ללכת אל מקומם: (ח) יעלו הרים. בעת נסעו הלכו בדרך מהלכם על ההרים חוץ מטבע המים ומשם ירדו אל הבקעות ולא נשאר שמה כטבע המים רק הלכו אל המקום הזה אשר יסדת להם: (ט) גבול שמת. חול הים שמת להם לגבול לבל יעברו הגבול ההוא לבל ישובו למקומם לכסות הארץ כאשר בתחילה:

א ברכי נפשי כו' הוד והדר לבשת. פ"ק דברכות ד"י ע"א. עקרים מ"ב פ"א רוב המזמור. עמה"מ קנ"ג א'. רבות בא פט"ו קל"ב א'. סוף פ' שמיני ק"פ ע"א. ויקרא ספ"ד קס"ט ד'. ס"פ ואתחנן רצ"א ד'. משפטים פ"ל קמ"ה ב'. אמור פ"ל. נשא פ' י"ד רנ"ז ג'. ח"מ בשה"ש כ"ו ד' בפסוק מה יפו דודיך. איכה ס"ה א' בפסוק ויצא מן בת ציון כל הדרה. של"ה קפ"ט א' ש"מ א' שמ"א ב'. ת"ז ב'. מ"ע ר"ן קצ"ז וז"ל הרבות בא קל"ב א' כי ביה ה' צור עולמים מה ת"ל צור עולמים שני עולמים עליו אינן חשובין כלום לכך נאמר ה' אלקי גדלת מאד. ודף הנ"ל עמוד ד' הקב"ה לבושו הוד והדר ונתן לשלמה הוד מלכות שנאמר ויתן עליו הוד מלכות בדה"א סי' כ"ט. בסדר שמיני ס"פ י"ג ק"פ ע"א כל מה שפרט דוד כלל אותו רשע בפסוק אחד שנאמר דניאל סי' ד' כען אמא ג"נ משבח ומרומם ומהדר למלך שמיא כו'. ומהדר ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת. ויקרא ספ"ד מענין חמשה ברכי נפשי. ברכי נפשי כו' גדלת מאד בשעת פטירתו של אדם מן העולם וא' לע"ל שנאמר יתמו כו' ברכי נפשי:

פ"פ ואתחנן וכנגדן ישראל מעטרין את הקב"ה בעשרה לבושים כו' עד הוד והדר לבשת הרי עשרה עכ"ל. וכ"ה בשה"ש רבה בפסוק מה יפו דודיך רק שאין חשבון פסוקים של הלבושים שוין בשני מקומות הנ"ל. אך הוד והדר לבשת בשני המקומות הוא העשירי וא"כ אם מלמעלה למטה קחשיב

ו בְּלִשְׁת גוֹיִם שְׁנֹכְנֵסָה לְעִיר בְּשַׁעַת שְׁלֹם – חֲבִיזוֹת פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת, סְתוּמוֹת מְתָרוֹת. בְּשַׁעַת מְלַחְמָה – אֵלוֹ וְאֵלוֹ מְתָרוֹת, לְפִי שְׁאִין פְּנָאֵי לְנִסְפָּה.

ז אֲמַנִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁלַח לָהֶם נִכְרֵי חֲבִית שֶׁל יֵין נִסְפָּה בְּשִׁכְרָן – מְתָרִים לֹמֵר לוֹ: תֵּן לָנוּ אֶת דְּמִיָּה; וְאִם מְשֻׁנְכְּנֵסָה לְרִשְׁוֹתָן – אֲסוּר. הַמוֹכֵר יֵינוּ לְנִכְרֵי, פָּסֵק עַד שֶׁלֹּא מָדַד – דְּמִיּוֹ מְתָרִין; מָדַד עַד שֶׁלֹּא פָּסֵק – דְּמִיּוֹ אֲסוּרִין. נָטַל אֶת הַמְּשֻׁפָּךְ וּמָדַד לְתוֹךְ צְלוּחִיתוֹ שֶׁל נִכְרֵי, וְחִזַּר וּמָדַד לְתוֹךְ צְלוּחִיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִם יֵשׁ בּוֹ עֲבֻבַת יֵין – אֲסוּר. הַמְּעַרְה מִפְּלִי אֶל פְּלִי, אֶת שְׁעָרָה מִמָּנוּ – מְתָר; וְאֶת שְׁעָרָה לְתוֹכוֹ – אֲסוּר.

ח יֵין נִסְפָּה אֲסוּר, וְאִוְסֵר בְּכָל שְׁהוּא. יֵין בְּיֵין וּמִיּוֹם בְּמִיּוֹם – בְּכָל שְׁהוּא. יֵין בְּמִיּוֹם וּמִיּוֹם בְּיֵין – גְּבוּלָתָן טַעַם.

פירוש ברטנורה

ו בולשת. חיל שמחפשין וחותרין הבתים. תרגום ויחפש, ובלש:

ז תן לנו את דמיה. דהא לא קנו, והוא אינו חייב להם אלא מעות: המוכר יינו לנכרי פסק עמו מעות עד שלא מדד, דמיו מותרין. דמשכיה בנכרי קונה כמו בישראל, וכשמודדו הישראל בכליו ובא הכלי ברשות הנכרי קנאו הנכרי במשכיה, והווי ליה לישראל זווי אצל הנכרי בהלוואה, ויין נסך לא הוי עד דנגע: מדד עד שלא פסק. סכום הדמים, כך וכך ויין בכך וכך דמים: דמיו אפורין. דנכרי לא קנייה השתא במשכיה, דכיון דלא פסק דמיו לא סמכא דעתיה דלקנייה במשכיה, שמא ירבה לו דמיו, הלכך כי נגע ביה הוי יין נסך ברשות ישראל, שעדיין לא קנאו הנכרי עד שיפסקו לו דמים: אם יש בו עבבת יין. אם יש במשפך שנמדד בו תחלה יין של נכרי, עכבת יין, אוניס שמתעכב יין על פיו שלא יצא כספה או שתי מפין: אסור. דמתסר חמרא דישאר משום ההיא טפת יין נסך שבמשפך: המערה מבלי לכלי. ישראל שעירה מבלי שלו לכלי שביד הנכרי או לכלי שיש בו יין נסך: את שמערה ממנו מותר. היין שנשאר בכלי העליון שביד ישראל, מותר: ואת שעירה בתוכו. והקילוח שיצא מבלי ישראל אף על פי שלא הגיע לכלי שביד הנכרי, וכל שכן מה שהגיע לכלי של נכרי, אסור, דניצוק חיבור. ומתניתין דרשרי היין שנשאר בכלי שביד ישראל, מיירי כגון דקמף קמופי, שקודם שנגע הקילוח בכלי התחתון שביד הנכרי פסק העליון המחובר לכלי שביד ישראל, ולא היה כאן ניצוק שיחבר מה שבכלי העליון למה שבכלי התחתון. אי נמי, דנפץ נפוצי, שהשליך היין מן הכלי העליון כדרך שמושליכין מן המורקים, ולא היה שם סילון וקילוח שיחבר בין היין שבכלי אשר ביד ישראל לכלי שביד נכרי. אבל אם היה שם חיבור, כל מה שנשאר בכלי העליון שביד ישראל אסור, דקיי"ל ניצוק חיבור ואוסר בין נסך. וכן הלכתא:

ח ומימם במימם. מים שנתנסכו לע"ז או שנעבדו. במים של הותר: בכל שהוא. לא שנא נפל התירא לנו איסורא או איסורא לנו התירא, אוסר במינו בכל שהוא. ובלבד שיהיה האיסור הנופל לתוך ההיתר נופל מבלי שפני רחב ויש ביין היוצא מן הכלי שיעור גדול בבת אחת. אבל המערה יין נסך מבלי קמן

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ו

עד שלא פסק – קודם שקצב לו את המחיר, ונתן את היין בידי, דמיו אסורין – דמי היין אסורים לישראל, שכל זמן שלא פסק דמיו, לא היתה דעת הגוי לקנותו, שמא לא יסכים למחירו, הלכך כשנגע ביין ועשאו יין נסך עדיין היה יינו של ישראל, וכשבא הגוי לשלם לו אחר כך, דמי יין נסך הם, ולכן אסורים. נטל – הישראל בעל תנות היין, אֶת הַמְּשֻׁפָּךְ – המשמש למדידת היין וליציאתו לתוך בקבוק, וּמָדַד לְתוֹךְ צְלוּחִיתוֹ שֶׁל נִכְרֵי – שהיה בה קצת יין נסך, והרי נאסר היין שבמשפך, לפי שהדין הוא "ניצוק חיבור", כלומר שקילוח היין מחבר את היין שבמשפך, עם היין שבצלוחיתו של הגוי, וְחִזַּר וּמָדַד – באותו משפך, לְתוֹךְ צְלוּחִיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל – שקנה אצלו יין, אִם יֵשׁ בּוֹ עֲבֻבַת יֵין – אם יש במשפך מעט יין שנתעכב בשוליו מהיין שמדד לצלוחיתו של הגוי, אֲסוּר – היין שבצלוחיתו של ישראל לפי שנתערבה בו עכבת יין, שהוא יין נסך כפי שבארנו לעיל. הַמְּעַרְה מִפְּלִי אֶל פְּלִי – ישראל המריק יין מבלי שבידו לתוך כלי שיש בו יין נסך, אֶת שְׁעָרָה מִמָּנוּ – היין שנשאר בכלי העליון שביד ישראל, מְתָר – והוא שהפסיק את הקילוח קודם שנגע ביין נסך שבכלי התחתון, ולא היה "ניצוק" שיחבר את היין בכלי העליון ליין שבכלי התחתון. ברם, אם נגע הקילוח ביין נסך בזמן היציקה, כל מה שנשאר בכלי העליון אסור, שהרי "ניצוק חיבור", כמו שהוכרנו לעיל. וְאֶת שְׁעָרָה לְתוֹכוֹ – הקילוח שיצא מבלי ישראל, אף על פי שטרם הגיע לכלי שיש בו יין נסך, וכל שכן מה שהגיע, אֲסוּר – משום יין נסך.

ב אור משנה ח

משנתנו באה ללמד דיני התערובת של יין נסך.

יין נסך אסור – בהנאה, כמו שכבר בארנו הטעם בפרק ב משנה ג; וְאִוְסֵר בְּכָל שְׁהוּא – אפילו טיפה של יין נסך שנתערבה בחבית מלאה של יין כשר, הרייה אוסרת את כל היין. ברם, בגמרא אמרו: "המערה יין נסך מצרצור (ט9) קטן לבור (של יין). אפילו כל היום כולו, ראשון ראשון בטל" (כל טיפה שנופלת לבור מתבטלת). מכאן

בְּלִשְׁת גוֹיִם – חיל בלשים הבאים לחפש בבתים ולהחרים צרכי אוכל ועוד, שְׁנֹכְנֵסָה לְעִיר בְּשַׁעַת שְׁלֹם – ויש לה פנאי לעשות בבתים כחפצה: חֲבִיזוֹת – של יין שנמצאו בבתים, פְּתוּחוֹת אֲסוּרוֹת – שודאי נגעו הגויים ביין, סְתוּמוֹת – חביות יין סתומות, מְתָרוֹת – שאילו היו פתוחים אותן, לא היו סותמים אותן בחזרה, שאין אימת אדם עליהם, וכיון שנמצאו סתומות, הרי זה ראייה שלא פתחום, ולכן מותרות הן. ודווקא כשהן סתומות במגופה של טיט, אבל בפסק של עץ דינן כפתוחות; ואף על פי שנמצאו פקוקות, אסורות הן, שכן דרכם של בני אדם שמחזירים את הפסק למקומו (הרי"ו). בְּשַׁעַת מְלַחְמָה – שנכנסה הבלשת לעיר כשהיא טרודה במלחמה, אֵלוֹ וְאֵלוֹ מְתָרוֹת – בין פתוחות ובין סתומות, לְפִי שְׁאִין פְּנָאֵי לְנִסְפָּה – שמהרהים הגויים למלחמה ואין להם פנאי לנגוע ביין ולנסכו לעבודה זרה. ברם, חביות סתומות שנמצאו פתוחות, חוששים להן (הרי"ו).

ב אור משנה ז

אֲמַנִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל – בעלי מלאכה ישראלים, שֶׁשָּׁלַח לָהֶם נִכְרֵי חֲבִית שֶׁל יֵין נִסְפָּה בְּשִׁכְרָן – שעשו מלאכה אצלו, מְתָרִים לֹמֵר לוֹ – לגוי: תֵּן לָנוּ אֶת דְּמִיָּה – אין אנו רוצים יין, תן לנו דמים במקומו; ואין הדמים הללו נחשבים דמי יין נסך, שהרי עדיין לא קיבלו את היין, והגוי חייב לשלם להם בשכר מלאכתם דמים ולא יין. וְאִם מְשֻׁנְכְּנֵסָה – החבית, לְרִשְׁוֹתָן – שקיבלו כבר את היין בשכרם, אֲסוּר – להם לומר לגוי: תן לנו את דמיה, שבכגון זה הדמים הם דמי החבית של יין נסך, ולא שכר מלאכתם, ויין נסך אסור בהנאה. הַמוֹכֵר יֵינוּ לְנִכְרֵי – ישראל המוכר יין לגוי, פָּסֵק – הישראל לגוי את מחיר היין, עַד שֶׁלֹּא מָדַד – קודם שמדד לו את היין, דְּמִיּוֹ מְתָרִין – דמי היין מותרים, שאין היין נעשה יין נסך עד שנוגע ביין עצמו, והרי קנאו הגוי במשיכת הכלי קודם שנגע ביין, ונמצא חייב לישראל דמי יין של היתר. אבל מָדַד – לגוי את היין,

זֶה הַקֶּלֶל: מִן בְּמִינוֹ – בְּמִשְׁהוֹ; וְשֵׁלָא בְּמִינוֹ – בְּנוֹתָן טַעַם.
 מֵאֵלּוֹ אֲסוּרִין וְאֲסוּרִין בְּכָל שְׁהֵן: יֵין נֶסֶךְ, וְעִבּוּדָה זָרָה, וְעוֹרוֹת לְבוּבִין, וְשׁוֹר הַנֶּסְקֵל, וְעִגְלָה עֲרוּפָה, וְצִפְרֵי מְצַרְעֵי,
 וְשַׁעַר נְזִיר, וְפֶטֶר חֲמור, וּבִשָּׁר בְּחֵלֶב, וְשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּעִזָּה – הָרִי אֵלּוֹ אֲסוּרִין וְאֲסוּרִין בְּכָל
 שְׁהֵן.

פירוש ברטנורא

שאינו מוציא אלא מפה מפה ונפל לתוך יין של היתר, אפילו כל היום כולו, אמרינן קמא קמא במיל. ואם ערה היתר לתוך איסור, כל מה שעירה ממנו לתוך האיסור, אסור, ואפילו חבית מלאה לתוך מיפה אחת. ומסקנא דמלתא לפי ההלכה, כל איסורין שבתורה בין במינו בין שלא במינו, בנותן טעם. חוץ מטבל ויין נסך, דבמינן במשהו, שלא במינו בנותן טעם. יין נסך, משום חומרא דעבודה זרה. ומבל, כהתירו כך איסורו, כמו שחטה אחת פוטרת את הכרי, כך חטה אחת עושה את הכרי כולו טבל. ואם איסור משאר איסורין נתערב בהיתר, אם נתערב מין בשאינו מינו דאיכא למיקם אטעמא, אם תרומה היא שנתערבה בחולין יטעמנה כהן, ואם דבר איסור יטעמנו נחתום גוי, אם אומר שאין בתערובת טעם התרומה או טעם האיסור, הכל מותר. ואם נתערב מין במינו דליכא למיקם אטעמא, או מין בשאינו מינו ואין כאן כהן או גוי שנוכל לסמוך עליו, אם האיסור הוא מחלב ודם נבילות וטרפות שקצים ורמשים וכיוצא בזה, משערין אותו כבמאה של היתר. אם יש ששים של היתר כנגד האיסור הכל מותר, ואם לאו, הכל אסור. ואם האיסור הוא תרומה וחלה וביכורים, משערין אותו במאה של היתר. ואם ערלה וכלאי הכרם, משערין אותו כמאתים:

ט אלו אסורין ואסורין בכל שהן. כל מקום שנתערבו שם אפילו אחד באלף אסורין את כולן: יין נסך. חבית אחת באלף חביות אוסר את כולן בהנאה. ואין כן הלכה, אלא כדרכבינן שלחי פרק כל הצלמים, מוליד דמי אותה חבית לים המלח, והשאר הכל מותר בהנאה ואסור בשותיה: ועבודה זרה. צורה שעבודתה, ונתערבה באלף צורות שאינן ע"י: ועורות לבוּבִין. דהוי נמי איסורי הנאה, כדאמרנן בפרק אין מעמידין: וצִפְרֵי מְצַרְעֵי וְחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּעִזָּה. איסורי הנאה הן. ובפרק ב' דקדושין פרשינן להו: ושַׁעִיר נְזִיר. דאיסורי הנאה הוא, דכתבי (במדבר ו') ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים. ואם נתערבה אגודה של שער נזיר אפילו באלף אגודות של שאר שערות, כולן אסורות בהנאה: ופֶטֶר חֲמור. אסור בהנאה כל זמן שלא נפרדה: וּבִשָּׁר בְּחֵלֶב. חתיכת

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ט

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת בענין יין נסך, שאסור ואוסר בכל שהוא, מוסיפה משנתנו למנות דברים האסורים בהנאה ואסורים בתערובתם בכל שהן. ברם, משנתנו אינה עוסקת בתערובת של איסור שנבלע לתוך היתר ואינו בעין, אלא דובר שבמינן (דבר חשוב הנמנע במינו) של איסורי הנאה שנתערב בדברים דומים של היתר, כגון בקבוק יין נסך שנתערב בהרבה בקבוקים של יין כשר, והרי האיסור הוא בעין, אלא שאין מכירים אותו; ובאה המשנה להשמיענו, שדבר שבמינן האסור בהנאה, אם נתערב אפילו באלף של היתר, אינו בטל בהם, ואסור הכל.

אָלוֹ – הדברים המפורטים לקמן, **אֲסוּרִין** – בהנאה, **וְאֲסוּרִין בְּכָל שְׁהֵן** – אפילו נתערב אחד מהם באלף, כולם אסורים: **יֵין נֶסֶךְ** – אם נתערבה חבית אחת של יין נסך באלף חביות יין של היתר, כל החביות אסורות; ברם, אין הלכה כן (כמו שאנו מביאים במשנה הבאה: ועיין ברטנורא ו"תוספות יום טוב"): **וְעִבּוּדָה זָרָה** – פסל של עבודה זרה שנתערב באלף פסלים שאינם עבודה זרה, הכל אסור; **וְעוֹרוֹת לְבוּבִין** – עורות של בהמות שנקרעו בחייהן כנגד לבן והוציאו את לבן להקריבו לעבודה זרה (עיין **פוק ב משנה ג**), והוא הדין לכל תקרובת עבודה זרה; **וְשׁוֹר הַנֶּסְקֵל** – שנגמר דינו להיסקל, לפי שהרג אדם (עיין **שמות כא**, **כה**): **וְעִגְלָה עֲרוּפָה** – לאחר שהורידה לנחל אתל (עיין **דברים כא**, **ז**); **וְצִפְרֵי מְצַרְעֵי** – שתי הציפורים שלוקח המצורע לטהרות (עיין **ויקרא יד**, **ז**), שלאחר שנשחטה הצפור האחת אסורות הן בהנאה. ויש מפרשים, שהכוונה כאן לצפור השחוסה בלבד, שאסורה בהנאה, אבל הצפור המשתלחת אינה אסורה בהנאה; ולאחר שנשתלחה הרי היא מותרת אף באכילה; **וְשַׁעִיר נְזִיר** – אסור בהנאה, והנזיר מגלחו במלאת ימי נזרו ושורפו (עיין **במדבר יח**, **יח**), ואם נתערב צרור של שער נזיר באלף צרורות של שערות אחרים, כולם אסורים בהנאה; **וּפֶטֶר חֲמור** – אסור בהנאה כל זמן שלא נפרדה; וכן אם לא נפרדה ונערף, אסור הוא בהנאה; **וּבִשָּׁר בְּחֵלֶב** – חתיכת בשר שנתבשלה בחלב, אסורה בהנאה, שכתוב בתורה שלוש פעמים: "לא תבשל גדי בחלב אמו", ודרשו: אחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה, ואחד לאיסור בישול; ואם נתערבה חתיכה זו אפילו באלף חתיכות של היתר, הרי היא אוסרת את כולן בהנאה; **וְשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח** – לעזאזל ביום הכיפורים (ויקרא **טו**, **כב**); יש נוסחאות שאין גורסים "שעיר המשתלח": **וְחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּעִזָּה** – בהמה של חולין שנשחטה במקדש, **הָרִי אֵלּוֹ** – כל אלו שנימנו במשנה, **אֲסוּרִין** – בהנאה, **וְאֲסוּרִין בְּכָל שְׁהֵן** – אפילו אחד באלף, כמבואר לעיל. בגמרא מבואר, שמשנתנו חוזרת ושונה "הרי אלו אסורין ואסורין בכל שהן"

מפרשים משנתנו, שאם נפל יין של היתר לתוך יין נסך, ואפילו חבית מלאה לתוך מיפה של יין נסך, נאסר כל היין. אבל אם נפל יין נסך לתוך חבית של יין כשר, אינו אסורו בכל שהוא, אלא אם כן נפל מכלי שפיו רחב, ויש ביין היוצא ממנו שיעור גדול בבת אחת, אבל המערה יין נסך מכד קטן שאינו מוציא אלא טיפה טיפה, כל טיפה הולכת ומתבטלת (**רמב"ם**). ויש מפרשים, שאפילו נפלה טיפה אחת של יין נסך לתוך חבית מלאה של יין כשר, הרי היא אוסרת את כל היין; וזה שאמרו בגמרא: "המערה מצרצור קטן... ראשון ראשון ביין בל", אין הלכה כן (**המאיר**). **יֵין בְּיֵין** – אם נתערב יין נסך ביין של היתר, **וּמִיִּם בְּמִיִּם** – או שנתערבו מים שנתנסכו לעבודה זרה במים של היתר, הרי זה אסור **בְּכָל שְׁהוּא** – כמבואר למעלה. **יֵין בְּמִיִּם** – אבל אם נתערב יין נסך במים של היתר, **וּמִיִּם בְּיֵין** – או שנתערבו מים שנתנסכו לעבודה זרה ביין של היתר, אין זה אסור שנתערבו מים שנתנסכו לעבודה זרה ביין של היתר, אין זה אסור אלא **בְּנוֹתָן טַעַם** – כשהאיסור נותן טעם בהיתר. **זֶה הַקֶּלֶל: מִן בְּמִינוֹ** – מין של איסור שנתערב במינו, כגון יין ביין, אוסר **בְּמִשְׁהוֹ** – שמשהו של איסור אוסר הרבה של היתר; **וְשֵׁלָא בְּמִינוֹ** – מין של איסור שנתערב במין אחר של היתר, כגון יין במים, הרי זה אוסר **בְּנוֹתָן טַעַם** – שאם האיסור נותן טעם בהיתר, הריהו נאסר; ואם לאו, אינו נאסר. בגמרא אמרו: כל איסורים שבתורה, בין במינו בין שלא במינו – בנותן טעם, חוץ מטבל (פירות שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות) ויין נסך, שבמינם – במשהו, ושלא במינם – בנותן טעם; וזה הכלל (השנוי במשנתנו) בא לרבות טבל. ומה הטעם ביין נסך ובטבל? יין נסך – משום חומרת עבודה זרה; וטבל – כהיתרו כך איסורו: כמו שחיסה אחת פוטרת את הכרי (כך ערימת התבואה). כך חיטה אחת עושה את הכרי כולו טבל. וכן הלכה. מכאן – איסור שנתערב בהיתר: אם נתערב מין בשאינו מינו, ואפשר לברר את הטעם, נותנים לגוי, שאפשר לסמוך עליו, שיטעם את התערובת, (ובתרומה שנתערבה בחולין, טועם אותה כהן). ואם הוא אומר, שאין בתערובת טעם האיסור, הכל מותר. ואם נתערב מין במינו (בכל האיסורים חוץ מיין נסך וטבל), שאי אפשר להבחין בטעם האיסור, או שנתערב מין בשאינו מינו, ואין גוי שאפשר לסמוך עליו, שיערו חכמים בששים. שאם יש ששים חלקים של היתר כנגד החלק של האיסור, הכל מותר; ואם לאו – הכל אסור. ברם, תרומה שנפלה לתוך חולין, אינה בטלה אלא במאה, והוא הדין בחלה וביכורים; ואילו ערלה וכלאי הכרם אינם בטלים אלא במאתים (**רמב"ם**).

י יין נסך שגפול לבור – פלו אסור בהנאה; רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכר פלו לנכרי, חוץ מדמי יין נסך שבו.

יא גת של אבן שזפתה גוי – מנגבה, והיא טהורה; ושל עץ – רבי אומר: ינגב. וחקמים אומרים: יקלף את הזפת; ושל חרס, אף על פי שקלף את הזפת – הרי זו אסורה.

יב הלוקח פלי תשמיש מן הגוי, את שדרכו להטביל – יטביל, להגעיל – יגעיל, ללבן באור – ילבן באור. השפוד

פירוש ברטנורא

בשר שנתבשלה בחלב ונתערבה באלף חתיכות, אוסרת את כולן בהנאה. וסבר האי תנא דדבר שדרכו לימנות ואיסורו איסור הנאה אוסר את תערובתו בכל שהוא. וכל הני דחשיב במתניתין, דבר שדרכו לימנות הוא ואיסורו איסור הנאה: הרי אלו. למעוטי איסורי הנאה שאין דרכן לימנות, או שדרכן לימנות ואינן איסורי הנאה, שאינן אוסרות את תערובתן בכל שהן:

י שגפול לבור. של יין: כולו אסור בהנאה. שהיין שנתנסך לע"ז אוסר במינו בכל שהוא. אבל סתם יינם של נכרים שלא ידענו בו שנתנסך ודאי, אע"פ שאסור בהנאה אינו אוסר תערובתו בהנאה, אלא ימכר כולו לנכרי חוץ מדמי אותו סתם יינן, וכן הלכה:

יא שזפתה נכרי. אורחא למרמי בה חמרא פורתא, לאעבורי קוטרא דזפתא: מנגבה. במים ואפר: ושל עץ. דבעיא זפת טובא ובלע חמרא טפי: רבי אומר ינגב. כשל אבן, ואין הלכה כרבי: ושל חרס. בין לרבי בין לרבנן. אע"פ שקלף הזפת אסור. דחרס בלא זפתא בלע ליה חמרא:

יב כלי תשמיש. של סעודה. ודוקא כלי מתכת או כלי חרס המצופים באבר. וכלי זכוכית ככלי מתכות דמי: את שדרכו להטביל. כלומר כלי הראוי ליטוהר בטבילה ואינו צריך תיקון אחר, כגון שתשמישו ע"י צונן: יטביל. במקוה הכשר לטבילת אשה, וטבילתו מתירתו: להגעיל. כגון יורות וקדרות של מתכת שתשמישן על ידי רותחין: יגעיל. ברותחין. שמכניסין לתוך יורה מלאה מים רותחין ומשהה אותן בתוכה מעט. וזה אחר שמשפשו מוסר החלודה

משניות מבוארות – קהתי

לפי שהחרס עצמו, מלבד הזפת, בולע את היין, ואף לאחר שנקלפה הזפת, עדיין בלוע היין בתוך הגת; הלכך אסור לישראל לדרוך בה. ולא מועיל בה ניגוב לאחר הקילוף, שהחרס אינו פולט את הבלוע על ידי ניגוב; אלא תקנתה היא על ידי "עירווי", דהיינו למלאה מים שלוש ימים ולערותם כל מעת לעת (עיי' פרק ב' משנה ד, שם בס' בארנו בענין הכשר נודות של גויים וקנקניהם). בגמרא מבואר, שמדובר במשנתנו כשלא דרך הגוי בגת, אבל אם דרך הגוי בגת, אפילו היא של אבן, צריך לקלף את הזפת.

באור משנה יב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, כיצד מכשירים גת שזפתה גוי, באה משנתנו ללמד, כיצד מכשירים כלים של גויים, שמשתמשים בהם לבישול או לאכילה ולשתיה. כלים אלו אוסרים הם משום גיעולי גויים, כלומר מפני שבלוע בהם טעם של איסור. וכששתמש בהם ישראל, נפלט טעם האיסור לתוך מאכליו. מכאן, ישראל הבא להשתמש בכלי גויים, צריך להכשירם, כפי שיבואר במשנה. ברם, מלבד הכשר הכלים משום גיעולי גויים, צריכים הם – אם ישראל קנה אותם מן הגוי – גם טבילה במקוה של ארבעים סאה, כלומר שלאחר שהוכשר הכלי, כמבואר במשנה, צריך עוד להטבילו; ואף כלי סעודה חדשים שקונים מן הגויים, שאינם צריכים הכשר משום גיעולי גויים, צריכים מכל מקום טבילה (גמרא עבודה זרה ע"ב). אמנם משנתנו אינה עוסקת בטבילת כלים שקונים מן הגויים, אלא בהכשרם בלבד.

הלוקח פלי תשמיש מן הגוי – ישראל שקנה מן הגוי כלים שמשתמשים בהם לסעודה, את שדרכו להטביל – כלומר כלי שמשתמשים בו בצונן ובמים צוננים, כגון כוסות וצלוחיות וכיוצא בהם, יטביל – ישטוף אותו במים צוננים, וזה הכשרו (המאירי). ויש מפרשים: כלי הראוי להיטוהר בטבילה בלבד ואינו צריך תיקון אחר, כגון כלי שתשמישו על ידי צונן, יטביל במקוה, וטבילתו מתירתו (ד"ש; ברטנורא). את שדרכו להגעיל – כלומר כלי שמשתמשים בו ברותחים, כגון קדרות של מתכת, יגעיל – במים רותחים, דהיינו שמכניס את הכלי לתוך דוד מלא מים רותחים ומשהה אותו בתוכו מעט. ברם, צריך לנקותו קודם שמגעילו, על ידי שפשוף מבפנים ומבחוץ, ולהסיר ממנו כל חלודה. והוא הדין בכלי שהכשרו על ידי הדחה, שצריך לשפשוף היטב במים בשעת הדחה, כדי להסיר ולמרוק האיסור בעין שיש על גביו. את שדרכו ללבן באור – כלי שמשתמשים בו באש, ללבן באור – ילהט אותו באש עד שיהיו ניצוצות מנתזות ממנו, כגון השפוד – שמשתמשים בו לצליית בשר על האש, והאספלה – רשת של מתכת, שצולים עליה בשר, מללבן באור – לשם הכשרם. וכל זה למדים מהכתוב בכלי מדין (במדבר לא, כג):

להשמיענו, שאין אוסרים בכל שהם, כמבואר לעיל, אלא איסורי הנאה שהם דברים שבמניין; אבל דברים שבמניין שאינם איסורי הנאה, או איסורי הנאה שאינם דברים שבמניין, אינם אוסרים את תערובתם בכל שהם (עיי' "תוספות יום טוב"; "מלאכת שלמה").

באור משנה י

כבר למדנו במשנה ח, שאם יין נסך נפל לתוך בור של יין כשר, בשיעור גדול בבת אחת (ולפי המאירי אפילו טיפה). כל היין אסור. ומהו האיסור של תערובת זו? נחלקו בזה תנאים במשנתנו.

יין נסך שגפול לבור – של יין כשר, כמבואר לעיל (עיי' משנה ח), פלו – כל היין שבבור, אסור בהנאה – שייך נסך אוסר במינו בכל שהוא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכר פלו לנכרי, חוץ מדמי יין נסך שבו. – כלומר שאין התערובת נאסרת בהנאה, אלא ימכר כל היין לגוי, ויוריד מן הדמים שיקבל דמי יין נסך שבתערובת, ויטילם לים המלח (עיי' פרק ג' משנה ט). בגמרא אומר: "הלכה למעשה: יין נסך (שודאי נתנסך לעבודה זרה) – יין ביין (אם נפל לתוך יין של היתר), אסור (כולו בהנאה); חבית בחבית (חבית של יין נסך שנתערבה בהרבה חביות של יין כשר), מותר (בהנאה, חוץ מדמי החבית של יין נסך); סתם יין (של גוי, שאין יודעים אם נתנסך לעבודה זרה), אפילו יין ביין (אפילו נפל לתוך יין של היתר), מותר (בהנאה, חוץ מדמי אותו יין).

באור משנה יא

נוהגים היו למרוח את הגת בופת, שלא יצא היין דרך סדקיה, ובכדי להעביר את ריח הזפת היו נוהגים בתוכה קצת יין. משנתנו באה ללמד, כיצד מכשירים גת, שמרחה גוי בופת, מאחר שיש חשש שנתן בתוכה יין נסך. ומונה המשנה שלוש סוגי גתות, שדיניהם חלוקים בענין זה: א) גת של אבן, ב) גת של עץ, ג) גת של חרס.

גת של אבן שזפתה גוי – ויש חשש שנתן בתוך הזפת יין נסך, כמו שבארנו לעיל, מנגבה – בגמרא מבואר, שמדיחה במים ואפר ומייבשה, והיא טהורה – והגת נעשית כשרה לשימושו של ישראל, שהואיל והגת עשויה אבן, אינה בולעת את היין שנותנים לתוך הזפת, ולפיכך די בניגוב בלבד כדי להכשירה. ושל עץ – גת של עץ, רבי רבי יהודה הנשיא – אומר: ינגב – במים ואפר, כגת של אבן, לפי שגם העץ אינו בולע את היין. וחקמים אומרים: יקלף את הזפת – ואחר כך ינגב, לפי שגת של עץ צריכה הרבה זפת, ונותנים בתוכה יותר יין מאשר בגת של אבן. והלכה כחכמים. ושל חרס – גת של חרס, אף על פי שקלף את הזפת, הרי זו אסורה –

וְהֶאֱסָפָהּ – מְלַבֵּן בְּאוֹר; הַסְפִּין – שִׁפָּה וְהִיא מְהוֹרָה. ס ל י ק מ ס כ ת ע ב ו ד ה ז ר ה

מסכת אבות

פרק ראשון

א מִשֶּׁה קָבַל תּוֹרָה מְסִינִי, וּמָסְרָה לְיְהוֹשֻׁעַ, וְיְהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנָסֵת הַגְּדוּלָּה.

פירוש ברטנורא

שלהן. ואח"כ מטבילין במקוה הכשר לטבילת אשה והן מותרין: ללבן. כלים שמשתמשים בהן על ידי האור ביבש בלי רוטב, כרמפרש ואויל, כגון השפורים והאסכלאות: מלבנן באורי. עד שיהיו ניצוצות ניתזין מהן, ואח"כ מטבילין והן מותרין: שפּה. נועצה בקרקע קשה עשר פעמים, אם אין בה גומות, ואוכל בה צונן. או משחיה באבן המשחית שלה, ואוכל בה אפילו רותחין. ואם היו בה גומות, מלבנה. וכולן שנשתמשו בהן עד שלא הרתיח, או עד שלא הלבין, ועד שלא הטביל, מותר:

ס ל י ק מ ס כ ת ע ב ו ד ה ז ר ה

א מִשֶּׁה קָבַל תּוֹרָה מְסִינִי. אומר אני, לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות, והכמי אומות העולם ג"כ חרו ספרים כמו שברו מלבם כיעד יתנהג האדם עם חבירו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני, לומר לך שהמדות והמוסרים שבו המסכתא לא ברו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסניני: מסיני. ממי שנגלה בסניני: לזקנים. שהאריכו ימים אחרי יהושע. ואותם הזקנים לזקנים אחרים עד שהגיעו לתחלתם של נביאים שהן עלי הכהן ושמואל הרמתי: **לְאַנְשֵׁי כְּנָסֵת הַגְּדוּלָּה.** מאה ועשרים זקנים היו. ורובבל שריה רעליה מרדכי בלשן, שהיו בימי עזרא כשעלו מן הגולה בבית שני. ומכללם, חגי זכריה ומלאכי ונחמיה בן הכליה וחבריהם. ונקראו כנסת הגדולה לפי שהחזירו העטרה ליושנה (יומא ס"ז ע"ב). שמשא אמר (דברים י') האל הגדול הגבור והנורא, באו ירמיה ודניאל ולא אמרו גבור ונורא, והם החזירוהו ככתחלה, לפי שאמרו הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו, שאלמלא בן היאך אומה כזו יכולה להתקיים בפני כמה אומות: **הם אמרו שלשה**

משניות מבוארות – קהתי

שהחזירו את העטרה ליושנה. משה אמר: "האל הגדול הגבור והנורא" (דברים י, יז); בא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרים בחילכו – איה נוראותיו? ולא אמר: "הנורא" (אלא "האל הגדול הגבור" – ירמיה לב, יח); בא דניאל ואמר: נכרים מתשתבדים בבניו – איה גבורותיו? ולא אמר: "הגבור" (אלא "הגדול והנורא" דניאל ט, ד); באו אנשי כנסת הגדולה ואמרו: אדרבא! זוהי גבורתם... ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקב"ה, היאך יכולה אומה אחת להתקיים בין האומות? – והחזירו את העטרה ליושנה ואמרו: "האל הגדול הגבור והנורא" (נחמיה ט, לב). – מספר אנשי כנסת הגדולה היה מאה ועשרים (עין מגילה יז, ב). ולפי תלמוד ירושלמי (מגילה פרק א הל' ז) – רק שמונים וחמישה. תקופתם נמשכה כמאתיים שנה עד שמעון הצדיק, שהיה האחרון שבהם, כמו שמואב אהלן במשנה ב'.

מִשֶּׁה קָבַל תּוֹרָה – כל התורה כולה, שבכתב ושבעל פה כאחד, **מְסִינִי** – מאת ה' שנגלה על הר סיני, שכן דרשו את הכתוב (ויקרא כו, ח): "אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' ביני ובין בני ישראל, בהר סיני ביד משה" – "החוקים" אלו המדרשות (מדדשי הלכה): "המשפטים" אלו הדינים – "והתורות" – מלמד ששתי תורות ניתנו להם לישראל: אחת בכתב ואחת בעל פה; "בהר סיני ביד משה", מלמד שניתנה כל התורה – הלכותיה ודקדוקיה ופירושה – על ידי משה מסיני (תורת כהנים בחוקותי): **וּמָסְרָה לְיְהוֹשֻׁעַ** – שכתוב בו (שמות לג, יא): "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל", ולפיכך זכה לירושתו, שנאמר (במדבר כו, יח-כ): "ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, וסמכת את ידך עליו... ונתת מהודך עליו, למען ישמעו כל עדת בני ישראל", וכתוב (דברים לד, ט): "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, וישמעו אליו בני ישראל"; **וְיְהוֹשֻׁעַ מִסְרָה לְזִקְנִים** – שהאריכו ימים אחריו, כמו שכתוב (יהושע כד, לא): "ויעבד ישראל את ה' כל ימי יהושע, וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע"; עתניאל בן קנז היה מראשוני הזקנים, ועלי הכהן מאחרוניהם; שהשופטים אף הם בכלל הזקנים (המאזיני). **וְזִקְנִים מְסָרוּהָ לְנָבִיאִים** – שתקופתם נמשכת מימות שמואל הנביא עד לימי חגי, זכריה ומלאכי, שהיו אחרוני הנביאים, כמו שהזכרנו בהקדמה; **וְנָבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנָסֵת הַגְּדוּלָּה** – בתחילת ימי הבית השני, כמו שבארנו למעלה בהקדמה. **הֵם** – אנשי כנסת הגדולה – **אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים** – שמצוים עליהם השופטים והחכמים: א. **הָיוּ מְתוּנִים בְּדִין** – אל

כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש... וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים" – מפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בטהרתן מידי גיעולי גויים, לא מידי טומאה שאין לך טומאה עולה על ידי האש (רמב"ם); ופירושו של הכתוב: "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש" – כדרך תשמישו של הכלי כן הגעלתו; מה שתשמישו על ידי חמין, יגעילנו בחמין; ומה שתשמישו על ידי צלי, ילבנו באור (רש"י על התורה); "ואשר לא יבוא באש" – היינו כלי שתשמישו בצונן, על "תעבירו במים" – היינו הדחה במים במריקה ושטיפה: ורש"י על התורה מפרש: מטבילו דוין. בגמרא מובאת ברייתא: וכולן צריבין טבילה – בין אחר הדחה, בין אחר הגעלה ובין אחר ליבון (כמו שהזכרנו כבר בהקדמה למשנתנו). שכתוב (סם): "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר" – הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת, וכתוב אחר כך: "אך במי נדה יתחטא" – מים שנידה טובלת בהן, הווי אומר: ארבעים סאה. **הַסְפִּין** – הקונה סכין מן הגוי, **שִׁפָּה** – משפשה במשחוח וכיוצא בה. ובגמרא אמרו: נועצה עשר פעמים בקרקע קשה, **וְהִיא טְהוֹרָה** – וכשרה היא לאכול בה צונן. אבל לאכול בה חמין צריכה היא ליבון (רמב"ם).

ס ל י ק מ ס כ ת ע ב ו ד ה ז ר ה

מסכת אבות

באור משנה א

משנתנו באה ללמד שלושה דברים שאמרו אנשי כנסת הגדולה לתיקנם ולחזוקם של שלושת היסודות החשובים ביותר בחיי האומה, והם: א. המשפט. ב. החינוך. ג. התורה (קיום מצוותיה). ופיתחת המשנה בתולדות המסורת והשתלשלותה ממשנה רבנו עד אנשי כנסת הגדולה, שראשוניהם היו אחרוני הנביאים: חגי, זכריה ומלאכי, ואחרוניהם היו הראשונים לחכמי התלמוד, להודיענו, שכל הדברים המובאים במסכת זו, ככל התורה שבעל פה, דברים מבוררים הם ומקובלים איש מפי איש, מפי הנביאים, עד משה רבנו אבי הנביאים, שלמד כל התורה – הלכותיה, דקדוקיה ופירושה – מפי הגבורה. "כנסת הגדולה" היתה זו מועצת נביאים וחכמים שנסודה על ידי עזרא הסופר באיטפיה הגדולה, שכניס בירושלים בעלותו מבבל (נחמיה ח-י), וזו תיקנה תקנות גדולות וחשובות לחיזוק התורה והאמונה. בין ראשוני אנשי כנסת הגדולה נימנו: חגי, זכריה ומלאכי (כמו שברר החוכר למעלה). דניאל, חנניה ומישאל ועזריה, נחמיה בן כלחיה, מרדכי, ורובבל בן שאלתיאל, ועוד הרבה חכמים אחרים. – בגמרא (יומא סט, ב) אמרו: למה נקרא שמם אנשי "כנסת הגדולה"?

הם אִמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהֵעֵמִידוּ תַלְמִידִים הֶרְבָּה, וְעָשׂוּ סִיג לְתוֹרָה. בְּ שִׁמְעוֹן הַצְּדִיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר: עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה, וְעַל גְּמִילוֹת הַחֲסִדִים. ג. אֲנִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ קָבֵל מִשִּׁמְעוֹן הַצְּדִיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר: אֵל תְּהִי פְּעֻבָּדִים, הַמְשִׁמְשִׁין אֶת הָרֵב עַל מְנַת

פירוש ברטנורא

דברים. הרבה דברים אמרו, אלא שלשה דברים הללו אמרו [הן] שיש בהם קיום התורה: הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין. שאם בא דין לפגך פעם ושתים ושלש, לא תאמר דין זה כבר בא לפני ושניתו ושלשתי בו, אלא הוּוּ מְתוּנִים, כלומר ממתנים קודם שתפסקו הדין: והעמידו תלמידים הרבה. לאפוקי מרבן גמליאל דאמר [ברכות כ"ח ע"א] כל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש, קמ"ל שגמליאל תורה לכל אדם ואין צריך לבדוק אחריו. וכבר שלא יהיה ידוע מענינו שמעשיו מוקלקים וסאני שומעניה. אי נמי אשמועינן [ב"ב ע"ב] שאם העמיד תלמידים בבחירתו יעמיד תלמידים בוקנותו, דכתיב (קהלת י"א) בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך: ועשו סייג לתורה. גדר שלא יבא ליגע באיסור תורה, כגון שניות לעריות, ושבות לשבת. דכתיב (ויקרא י"ח) ושמתם את משמרתך, עשו משמרת למשמרת:

ב. משיירי. משיורי. שלאחר שמתו כולן נשתתרה הקבלה בידו. והוא היה כהן גדול אחר עזרא: הוא היה אומר. כלומר כך היה מרגלא בפומיה תמיד. וכן כל ר' פלוני אומר, הוא היה אומר, שבמסכתא זו, פירושו היה רגיל לומר כן תמיד: העולם עומד. לא נברא העולם אלא בשביל שלשה דברים הללו: על התורה. שאלמלי לא קבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ, דכתיב (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי [שבת פ"ה ע"א]: ועל העבודה. עבודת הקרבנות. שכך שנינו במסכת תענית [כ"ו ע"ב], אלמלא הקרבנות לא נתקיימו שמים וארץ. ומצינו שבשביל הקרבנות שהקריב נח נשבע [הקדוש ברוך הוא] שלא יביא מבול לעולם. הרי שהעולם עומד על הקרבנות: ועל גמילות חסדים. דכתיב (תהלים פ"ט) עולם חסד יבנה. וגמילות חסדים הוא, לשמח חתנים ולנחם אבלים ולבקר חולים ולקבור מתים, וכיוצא בזה:

משניות מבוארות – קהתי

לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, כלומר אלמלא התורה שכתוב בה (יהושע א, ח): "לא ימוש ספר התורה הזה מפוך, והגית בו יומם ולילה", לא היה העולם קיים. ב. בזכות עבודת הקרבנות. שכל זמן שעבודת בית המקדש קיימת, העולם מתברך על יושביו וגשמים יורדים בזמנם, שכתוב (דברים יא, יג-ד): "ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, ונתתי מטר ארצכם בעתו" (אבות דרבי נתן): ומשחרב בית המקדש, באה התפילה שהיא עבודה שבלב, במקום עבודת הקרבנות. אחרים מפרשים: עבודה – קיום המצוות בכלל. ויש מפרשים: עבודה ממש, כגון חרישה, זריעה, קצירה וכיוצא בזה, שהרי על ידי העבודה נעשה האדם שותף להקב"ה במעשה בראשית, כמו שנאמר (בראשית ב, ג): "אשר ברא א-להים לעשות" – על מנת שיוסיף האדם לעשות ולעסוק ביישובו של עולם ובתיקונו (90 החמור בשם "לב אבות"). ג. בזכות גמילות חסדים. שאדם עושה חסד עם חברו, שכתוב (תהלים פט, ג): "עולם חסד יבנה". ואמרו חכמים: גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שהצדקה בממונו, וגמילות חסדים בין בממונו בין בגופו (כגון נוחם אבליס. ביקור חולים ונדומה): צדקה לעניים, וגמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים: צדקה לחיים, וגמילות חסדים בין לחיים בין למתים. – במדרש שמואל מבואר, ששמעון הצדיק בא לבאר למה הזהירו אנשי כנסת הגדולה על שלושת הדברים הנזכרים במשנה א', שכן על שלושה דברים העולם עומד, ובאו אנשי כנסת הגדולה לחזק שלושת עמודי עולם אלו; כנגד התורה אמרו: "והעמידו תלמידים הרבה". כנגד העבודה. שהוא קיום התורה והמצוות, אמרו: "ועשו סייג לתורה". וכנגד גמילות חסדים אמרו: "הוּוּ מְתוּנִים בְּדִין", שאין גמילות חסדים גדולה כמציל עשוק מיד עושקו על ידי שהוא דן דין אמת לאמיתו.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

אנטיגנוס תלמידו של שמעון הצדיק, בא להורות דרך בעבודת ה', שיקים אדם את מצוות ה' מתוך הכרת מעלת המצוה ומתוך אהבה לבורא שקדשנו במצוותיו, כאדם שמשתדל תמיד להפיק רצון אהוב; והשכר אמנם יבוא מאליו. וכן אמרו (עבודה זרה, יט, א): "אשרי איש ירא את ה' במצוותיו חפץ מאד" (תהלים קיב, א) – במצוותיו ולא בשכר מצוותיו. ועוד אמרו (ספרי עקב): "שמא תאמר: הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר, בשביל שאקרא רבי, בשביל שאקבל שכר לעולם הבא, תלמוד לומר (דברים ל, ו): "לאהבה את ה' א-להיך" – כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה". ברם, נוסף לאהבה צריך גם יראה, כפי שיבואר. אֲנִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ – בן העיר סוכו שבבבלת יהודה, ויש מפרשים: גדול העיר ומנהיגה (דנב"ט; המאירי). קָבֵל מִשִּׁמְעוֹן הַצְּדִיק –

ובישוב הדעת, בפרטי הדברים, ותחקרו את כל המסיבות והעניינים הנוגעים אל הדין, כדי שתדונו דין אמת לאמתו; וכן אמר דוד המלך (תהלים עה, ג): "כי אקח מועד, אני מישרים אשפוט" – אם אקח מועד וזמן לעיין בדין בשיקול הדעת, אשפוט ואדון דין אמת ויושר (מדרש שמואל): ב. וְהֵעֵמִידוּ תַלְמִידִים הֶרְבָּה – לא כרבן גמליאל שאמר: "כל תלמיד שאין תוכו כבדו, אל יכנס לבית המדרש" (ברכות כח, א), ולא כבית שמאי שהיו אומרים: "אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו וכן אבות", אלא כבית הלל שאמרו: "לכל אדם ישנה, שהרבה פושעים היו בישראל ונתקברו לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים, חסידים וכשרים" (אבות דרבי נתן). ועוד אמרו: בנוהג שבעולם, אף בני אדם נכנסים למקרא, יוצאים מהם מאה; למשנה – יוצאים מהם עשרה; לתלמוד – יוצא מהם אחד (קהלת רבה ז; ג). וְעָשׂוּ סִיג לְתוֹרָה – גדר והרחקה שלא יבאו לידי איסור של תורה, שנאמר (ויקרא יח, ז): "ושמתם את משמרתך", ודרשו חכמים: עשו משמרת למשמרת – בא הכתוב להזהיר בית דין, שיעשו תקנות, גזירות וגדרים, כדי שיהא אדם נמנע מלעבור על דין תורה. באבות דרבי נתן פירשו: "עשה סייג לדברין כדרך שעשה הקב"ה סייג לדבריו" וכותב המאירי: "יראה לי בביאור זה, שהוא הזהיר להיות כל אדם שומר פתחי פיו, בל יכביד השומעים בהם, וכל שכן כשמדבר בדברי תורה, שלא ידבר בהם אלא בזמן הראוי, בשיעור הראוי, במקום הראוי לו, ודברים הראויים לו, אם מצדו, אם מצד השומעים. ובמשלי ערב אמרו על חכם אחד, שהיה מאריך בדבריו יותר מדי, ושאלו אותו: מדוע אתה עובר הגבול האריך כל כך? ואמר להם: כדי שיבינו הפתאים. אמרו לו: בעוד שיבינו הפתאים, המשכילים יקוצו. – ומה שאמרו (שם): "כדרך שעשה הקב"ה סייג לדבריו", עניינו: כמו שהקב"ה נתן התורה והמצוות והחוקים כפי מה שראוי לאדם לסבול לפי המונח בטבע, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, כן יהיו כל דברי האדם במידה, במשקל ובמשורה, וכל שכן בדברי תורה..."

ב א ו ר מ ש נ ה ב

שִׁמְעוֹן הַצְּדִיק הָיָה מְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה – כלומר האחרון לאנשי כנסת הגדולה. הוּא הָיָה אוֹמֵר – כך היה רגיל לומר; עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה, וְעַל גְּמִילוֹת הַחֲסִדִים – בזכות שלושה דברים אלו העולם מתקיים: א. בזכות לימוד התורה. שכן אמרו חז"ל (נדרים לב, א): גדולה תורה, שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (ירמיה לג, כח): "אם

לְקַבֵּל פְּרָסִים; אֵלֶּא הוּוּ פְּעֻבְדִים, הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שְׁלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָסִים; וַיְהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם.
 ד' יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרִידָה, וַיֹּסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם קָבְלוּ מֵהֶם. יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אָמַר: יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד
 לְחֻכְמָיִם, וְהָיוּ מִתְאַבְּקִים בְּעַפְרֵי רִגְלֵיהֶם, וְהָיוּ שׁוֹתֵה בְּצִמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם.
 ה' יוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אָמַר: יְהִי בֵיתְךָ פְתוּחַ לְרוּחָה, וַיְהִי עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתְךָ, וְאֵל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה.

פירוש ברטנורא

ג פֶּרֶס. לשון ערך. בערך, מתרגומי פורסיה. הוא מה שאדם נותן למי שעבד אותו והוא אינו חייב בדן ליתן לו כלום, כמו מה שיתן אדם לבנו קטן או לאשתו או לעבדו מפני קורת רוח שעשו לו. ואפילו לתקות פרס כזה לא יעבוד אדם את בוראו, אלא מאהבה בלבד: ויהי מורא שמים עליכם. אע"פ שאתה עובד מאהבה עבוד ג"כ מיראה. שהעובד מאהבה רזי במצות עשה, והעובד מיראה נוהר ממצות לא תעשה, ונמצאת דעבודתו שלימה, וכן אמרו חז"ל, עבוד מאהבה עבוד מיראה. עבוד מאהבה, שאם באת לשנוא דע שאתה אוהב ואין אוהב שונא. עבוד מיראה, שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא בעוט:

ד יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרִידָה וַיֹּסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם. כל התנאים הנזכרים בפרק זה זוג זוג פלוני ופלוני קבלו מפלוני ופלוני, הראשון מהם נשיא והשני אב בית דין: והי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד לְחֻכְמָיִם. כשירצו החכמים להתקבץ ולהתועד, יהיה ביתך מוכן לדבר זה, שיהיו רגילים לומר נתקבץ בביתו של פלוני. שאי אפשר שלא תלמוד מהם איזה דבר חכמה. משלו משל למה הדבר דומה, לנכנס לתורתו של בשם, אע"פ שלא לקח כלום, מ"מ ריח טוב קלט והוציא עמו: והיו מִתְאַבְּקִים בְּעַפְרֵי רִגְלֵיהֶם. כלומר שתלך אחריהם. שהמהלך מעלה אבק ברגליו, וההולך אחריו מתמלא מאבק שהוא מעלה ברגליו. פירוש אחר, שתשב לרגליהם על הארץ. שכך היו נוהגים שהרב יושב על הספסל והתלמידים יושבים לרגליו על גבי קרקע; והיו שותה בְּצִמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם. כאדם צמא ששותה לתיאבון, ולא כאדם שבע שקץ כמונו שמואם אפילו בדברים הערבים וטובים:

ה יְהִי בֵיתְךָ פְתוּחַ לְרוּחָה. כביתו של אברהם אבינו ע"ה שהיה פתוח לארבע רוחות העולם, כדי שלא יצטרכו האורחים להקפד למצוא הפתח: ויהיו עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתְךָ. ולא יקנה עבדים לשמשו. מוטב שהיו ישראל מנכסיו ולא זרע כנען הארור: באשתו אמרו. מרקאמר עם האשה ולא אמר עם אשה, למדנו שבאשתו אמרו. אית דמפרשי, באשתו נדה בלבד, שלא יבא לידי הרגל עבירה. ומדברי המשנה נראה, דאפילו באשתו טהורה. וכן אמרו חז"ל ותיגנה

משניות מבוארות – קהתי

יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרִידָה – מעיר צרידה שבנחלת אפרים (מלכים א' יא, כו) שהיה נשיא הסנהדרין, וַיֹּסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם – שהיה אב בית דין, כמבואר לעיל, קָבְלוּ מֵהֶם – מאנטיגנוס ובית דינו (המאירי); ויש מפרשים: משמעון הצדיק ומאנטיגנוס, שתחילה למדו תורה משמעון הצדיק, ולאחר פטירתו חזרו ללמד לפני אנטיגנוס שמילא מקומו (ענין "חוספות יום טוב"), ויש גורסים: ממונו. וזו היא כנראה, הגירסה הנכונה. יוֹסִי בֶן יוֹעֶזֶר אָמַר: יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד לְחֻכְמָיִם – השתדל שבייתך יישמש מקום להתוועדותם של חכמים, שעל ידי כך תקלוט דברי תורה וחכמה, תידבק בחכמים, ותלמד מהליכותיהם; וְהָיוּ מִתְאַבְּקִים בְּעַפְרֵי רִגְלֵיהֶם – כלומר שתלך אחריהם לכל מקום; המהלך בדרך מעלה אבק ברגליו, וההולך אחריו מתכסה באבק זה. ויש מפרשים: שתשב לרגליהם, שכך היו נוהגים, שהרב יושב על הספסל והתלמידים יושבים לרגליו על הקרקע; וְהָיוּ שׁוֹתֵה בְּצִמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם – הקשב תמיד לדבריהם של חכמים בצרף ובתשוקה כאדם השותה מים מתוך צמאון.

באור משנה ה

"כל שלושת החכמים הבאים אחרי שמעון הצדיק נמשכו אחרי דבריו, שאמר: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", וכל אחד דיבר באחד משלושת הדברים הללו. אנטיגנוס דיבר על העבודה, ועל כן אמר: "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס"; יוסי בן יעזר דיבר על התורה, ולכן הזהיר: "יהי ביתך בית ועד לחכמים"; ויוסי בן יוחנן – במשנתו – דיבר על גמילות חסדים, ולכן אמר: "יהי ביתך פתוח לרווחה..." (מדדו שוואר).

יוֹסִי בֶן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אָמַר: יְהִי בֵיתְךָ פְתוּחַ לְרוּחָה – לאורחים, שיוכלו כל רעב וצמא וכל עיף ויגע להיכנס לביתך ללא קשיים, ולמצוא בו סעד ללבם, מנוחה לגופם ונחמה לנפשם; וְהָיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתְךָ – קבל את העניים בכבוד ובסבר פנים יפות, שירגישו עצמם כאילו הם בני ביתך, וְאֵל תִּרְבֶּה שִׁיחָה עִם הָאִשָּׁה – שסופך לבוא לידי עבירה (ענין נדדים ב, א). יש מפרשים: לפי שהנשים בטבען נוטות אל הכילות (הקמצנות). ותרע עיניך במתנות העניים והכנסת אורחים, כמו שאמרו (בבא מציעא פג, א): "אשה עיניה צרה באורחים", לכן מזהיר יוסי בן יוחנן, שבעניין צדקה וגמילות חסדים לא ירבה שיחה עם אשתו ולא ישאל בעצתה (אבונואל). בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ – חכמים פירשו, שמה שאמר יוסי בן יוחנן "אל

היה תלמיד של שמעון הצדיק ועמד אחריו בראש ישיבת החכמים בזמן בית שני. הוא – אנטיגנוס – אֵל תְּהִי וְעַד לְחֻכְמָיִם – אל תעבדו את ה' על מנת שייטיב לכם ויגמלכם חסד, כאותם העבדים העובדים את אדוניהם על מנת לקבל פרס; לפי הרמב"ם "פרס" ייקרא הגמול אשר יגמול האדם למי שאין לו טובה עליו (שאינו חייב להיטיב לו משום אינו טובה שהלה עשה לו). אבל יעשה זה על דרך החסד והתנייה: אֵלֶּא הוּוּ פְּעֻבְדִים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שְׁלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָסִים – כעבדים שאינם מקוים להטבה ולתגמול, כלומר שתהיו עובדים את ה' מאהבה, כמו שבארנו בקדמה; וַיְהִי מוֹרָא שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם – אף על פי שתעבדו מאהבה, מצוים אתם גם על יראת שמים, מצד רוממותו וגדולתו של הבורא, שנאמר (דברים ו, יג): "את ה' אֵלֶיךָ תִירָא"; ואמנם אהבת ה' מביאה לידי זרירות במצוות עשה, ויראת ה' מביאה לידי זהירות במצוות לא תעשה, ונמצאת עבודת ה' שלמה. – באבות דרבי נתן (פרק ה) מובא: "אנטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונים בדבריו (שם האחד צדוק ושם האחר ביתוס) והיו שונים תלמידים ותלמידים לתלמידים; עמדו ודקדקו אחריהם, ואמרו: מה ראו אבותינו לומר דבר זה? אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית? אלא אילו היו יודעים אבותינו שיש עולם אחר...לא היו אומרים כך. עמדו ופירשו מן התורה, ונפרצו מהם שתי פרצות: צדוקים וביתוסים". – על כגון זה נאמר (הושע יד, י): "כי ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם", שכן אנטיגנוס רבם לא נתכוון לשלול את האמונה בשכר ועונש, אלא רצה לזרז את תלמידיו שיעבדו את ה' מאהבה ומיראה, שכן עבודה זו יותר נעלה ויותר נשגבה, ומרוממת היא את האדם להיות עובד ה' באמת ובאמונה, וסוף השכר לבוא.

באור משנה ד

אחרי אנטיגנוס איש סוכו התחילה תקופת הוגות, והיינו שבראש הסנהדרין וישיבת החכמים עמדו שניים: הראשון מהם היה נשיא, והשני – אב בית דין (ענין ותיגנה ב, א). בפרקנו נזכרים חמישה הוגות. משנתנו מביאה דבריהם של הוגו הראשון, שהם: יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן, שהיו תלמידיו של אנטיגנוס. יוסי בן יעזר נתן דעתו על הגברת השפעתם של חכמי התורה בעם, ובמיוחד לאחר שצדוק וביתוס התחילו להפיץ את דעותיהם הכוזבות, כמו שהזכרנו במשנה הקודמת, ואף השפעתה של תנועת ההתיינות הלכה וגברה.

בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ, קָל וְחֹמֶר בְּאִשְׁתְּ חִבְרוֹ. מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל זְמַן שֶׁאֲדָם מְרַבֵּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה – גֹּרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ וּבֹטֵל מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְסוֹפּוֹ יוֹרֵשׁ גִּיהֵנָם.
וְהַיֹּשֵׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתְאִי הָאֲרָבֵלִי קָבְלוּ מֵהֶם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אָמַר: עֲשֵׂה לָךְ רֵב, וְקִנְיָה לָךְ חֵבֵר, וְהָיוּ דִן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת.
ז נִתְאִי הָאֲרָבֵלִי אָמַר: הֲרַחֵק מִשְׁכְּנֵי רַע, וְאֵל תִּתְחַבֵּר לְרִשְׁעִי, וְאֵל תִּתְיַאֵשׁ מִן הַפְּרָעָנוֹת.

פירוש ברטנורא

[ה] מניד לאדם מה שיח, אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לו בשעת הדיון. אלא א"כ צריך לייסרה לדבר מצוה, כגון רב דשח ושחק ועשה צרכיו: **מכאן אמרו חכמים.** רבינו הקדוש שסידר המשניות כתבה, מדברי חכם זה שאמר ואל תרבה שיחה עם האשה למדו חכמים לומר, כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו. מצאתי כתוב, כשאדם מספר לאשתו קורותיו כך וכך אירע לי עם פלוני, היא מלמדתו לחרור ריב, כגון קורח שסיפר לאשתו מה שעשה משה שהניף את הלויים תנופה, והביאתו בדבריה לירי מחלוקת. אי נמי, מתוך שהוא מספר לה שחבריו גנבוהו וביישוהו אף היא מבזה אותו בלבד, וזה גורם רעה לעצמו: **ובוטל מדברי תורה.** שנמשך אחר דברים בטלים ואינו עוסק בתורה:

ו עשה לך רב. רמב"ם פירש, אע"פ שאינו ראוי להיות לך רב, עשה אותו רב עלך ולא תלמוד בינך לבין עצמך. ואני שמעתי, עשה לך רב, שיקבל לו רב אחד שילמוד ממנו תמיד, ולא ילמוד היום מאחד ולמחר מן האחר. ואע"ג דבמסכת עבודת זרה [דף י"ט] אמרו הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה, כבר פירשו ואמרו הני מילי בסברא, שטוב לו לשמוע סברת הרבים, אבל לענין גמרא, מחר רב מעלי, כי היכי דלא לפגום לישינה: **וקנה לך חבר.** ואפילו אתה צריך לקנותו בדמים יקרים ולפור עליו ממון כדי שתקנה אהבתו. אבל ברב לא שייך לומר קנה לך רב, שהרב צריך ללמד בחנם: **והיו דין את כל האדם לכף זכות.** כשהדבר בכף מאזנים ואין לו הכרע לכאן ולכאן. כגון אדם שאין אנו יודעים ממעשיו אם צדיק אם רשע ועשה מעשה שאפשר לדונו לזכות ואפשר לדונו לחובה, מרת חסידות היא לדונו לכף זכות. אבל אדם שהחוקק ברשע, מותר לדונו לחובה, שלא אמרו אלא החושד בכשרים לוקה בגופו [שבת צ"ג]. מכלל שהחושד ברשעים אינו לוקה:

ז הרחק משכני רע. שלא תלמוד ממעשיו. ועוד, שלא תלקה עמו במפלתו, דאוי לרשע ואוי לשכנו: **ואל תתחבר לרשע.** שכך אמרו חכמים, כל המתדבק לרשעים אף על פי שאינו עושה כמעשהיהם נוטל שכר כיוצא בהם. למה הדבר דומה, לנכנס לביתו של בורס, אע"פ שלא לקח ממנו כלום מ"מ ריח רע קלט והוציא עמו: **ואל תתיאש מן הפורענות.** שלא תאמר רשע זה מעשיו מצליחין אלך ואדבק עמו והואיל והשעה משחקת לו, לכך אמר ואל תתיאש מן הפורענות, כלומר רע שמהרה תבא עליו פורענות כי תתאום יבוא אדו:

משניות מבוארות – קהתי

שהניח לו בהלכות – סוף שיאמר לו באגדה; נמצא האדם ההוא יושב לו במקומו ומלא טוב וברכה. היה רבי מאיר אומר: הלומד תורה מרב אחד למה הוא דומה? לאחד שהיתה לו שדה אחת, ורוע מקצתה חיטים, ומקצתה שעורים, מקצתה זיתים, ומקצתה אילנות, ונמצא האדם ההוא מלא טובה וברכה. ובזמן שהוא לומד משניים או שלושה, דומה למי שיש לו שדות הרבה: אחד זרע חטין, ואחד זרע שעורים, ואחד נטע זיתים, ואחד אילנות – ונמצא האדם ההוא מפורז בין הארצות בלא טוב וברכה. **וקנה לך חבר** – השתדל בכל מאורך לרכוש לך חבר טוב ונאמן, והידבק בו, וקנה לך את אהבתו וידידותו; וכן אמרו (תנא דבי אליהו): "לעולם יקנה אדם חבר לעצמו ויאכל עמו ויקרא עמו וישנה עמו ויגלה לו סתרי תורה וסתרי דרך ארץ, שנאמר (במדבר כג, יח): "קח לך את יהושע בן נון" – מאי "קח לך"? אלא ללמדך שאין חבר נקנה אלא בלקיחה, ואין חבר נקנה אלא בדמים". **והיו דין את כל האדם לכף זכות** – אם רואה אתה חברך עושה דבר, שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות, הכריעו לצד זכות ואל תחשדהו בעבירה (רשיי **שבועות ל, א**); וכן אמרו (**שבת קכב, ב**): "הדן את חברו לכף זכות, דנים אותו לזכות". ויש מדייקים: והיו דן את כל האדם לכף זכות – את האדם כולו, בכללותו, שאף שבדבר מסויים אינו מתנהג כשורה, ייתכן שיש בו סגולות אחרות ומידות טובות המכריעות את הרע שאתה רואה בו (**שפת אמת**).

ב אור משנה ז

נתאי הארבלי בא להוסיף על דברי יהושע בן פרחיה, שאין לדון את האדם לכף זכות אלא כשאינו מוחזק רשע, אבל אם הוא מוחזק רשע, ראוי הוא ליחס של חוסר אמון, וכשם שצריך להתקרב אל הטובים ולדונם לכף זכות, כך צריך להתרחק מן הרעים ולדונם לכף חובה.

נתאי הארבלי אומר: הֲרַחֵק – את עצמך. **משכני רע** – אחד שכן שבבית, ואחד שכן שבחוץ, ואחד שכן שבשדה" (אבות דרבי נתן): לא זו בלבד שלא תתחבר עמו, כדי שלא תלמד ממעשיו, אלא עליך להתרחק ממנו, שלא תלקה עמו במפלתו, כי "אוי לרשע ואוי לשכנו" (נגעים יב, א). **ואל תתחבר לרשע** – "ואפילו לתורה" (אבות דרבי נתן). שכל המדבק ברשעים, אף על פי שאינו עושה כמעשהיהם,

תרבה שיחה עם האשה" הכוונה היא לאשתו, **קל וחומר בְּאִשְׁתְּ חִבְרוֹ** – שלא ירבה עמה שיחה. **מכאן אמרו חכמים: כָּל זְמַן שֶׁאֲדָם מְרַבֵּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה, גֹּרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ** – שמטריד מחשבתו בדברי הבל, **ובוטל מדברי תורה** – שלבו נמשך אחר דברים בטלים ואינו עוסק בתורה, **וְסוֹפּוֹ יוֹרֵשׁ גִּיהֵנָם** – שעתיד הוא להיכשל בעבירה ולירד לגיהנם. המשנה נקטה לשון "שיחה" להודיע שלא הזהירו לדבר עמה (עם אשתו) כפי הצורך אם מעט ואם הרבה, במה שיש מקום לדבר עם האשה בענין צרכי הבית, בכלליו ובפרטיו וענייני הוצאותיו... שכל שדיכורו עמה בדברים הצריכים, אין הדבר גורם רעה... אבל הזהיר על הדיבור שאין בו צורך, בדברי הבאי וכיוצא באלו (חמאיידי). וב"אבות דרבי נתן" מובא: "אל תרבה שיחה עם האשה, כיצד? בזמן שאדם בא לבית המדרש ולא היו נוהגים בו כבוד, או שערער עם חברו, אל ילך ויאמר לאשתו: כך וכך ערערתי עם חברי, כך וכך אמר לי, כך וכך אמרת לי, מפני שבזוה את עצמו ואת אשתו ואת חברו".

ב אור משנה ז

יהושע בן פרחיה מורה דרך לאדם, שלא יהא בודד לנפשו, שכן הבודד עלול לטעות, להיכשל, להתייאש ולהתנוון. לפיכך זקוק האדם לשלושה דברים: א. שיהא לו רב, שילמדוהו תורה ודעת, יתיר ספקותיו וינחהו בדרך הסברה הישרה והנכונה. ב. שיהא לו חבר ישר ונאמן, שיתדד את שכלו בלימוד התורה, יעודד את רוחו בדרכו בחיים, ויעזור לו בגופו ובממונו בשעת צרה ומצוקה. ג. שיהא לו יחס חיובי לכל אדם, ויימנע מחשדות ומלימוד חובה על הבריות, שכן בדרך זו יהא מעורב עם הבריות וילמד את הטוב מכל אדם, ויפיק תועלת מרובה מתורת רבו ומעצת חברו.

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי – מן העיר ארבל שבגליל התחתון (הושע י, יד), והם הזוג השני שעמד בראש הסנהדרין בימי ינאי המלך כמאתיים שנה לפני חורבן בית שני, **קָבְלוּ מֵהֶם** – מיוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן. **יהושע בן פרחיה אומר:** עֲשֵׂה לָךְ רֵב – שתלמד ממנו תורה בקביעות; וכן מבואר באבות דרבי נתן: "עשה לך רב כיצד? מלמד שיעשה לו את רבו קבע, וילמד ממנו מקרא, משנה, מדרש, הלכות ואגדות. טעם שהניח לו במקרא – סוף שיאמר לו במשנה; טעם שהניח לו במדרש – סוף שיאמר לו בהלכות; טעם

משניות מבוארות – קהתי

ואל תתייאש מן הפרענות – שאם אתה עשיר, אל תבטח בעשרך, לפי שהפרענות עלולה לבוא; לכן תהיה כל שעה בפחד, וכן הוא אומר (משלי כח, יד): "אשרי אדם מפחד תמיד"; כן אם באה עליך רעה, אל תתייאש, לפי שהישועה קרובה לבוא, וכן הוא אומר (ישעיה נט, א): "הן לא קצרה יד ה' מהושיע" (רש"י).

נוטל שכר כיוצא בהם; משל למה הדבר דומה? לנכנס לבית הבורסי, אף על פי שלא לקח כלום, מכל מקום ריח קלט והוציא עמו (ברטנורא: פרקי דרבי אליעזר). **נְאֻל תְּתִיאֵשׁ מִן הַפְּרֵעוֹת** – שלא תאמר, הרי אני רואה שזה הרשע השעה משחקת לו ודרכיו מצליחים, ואיני מפסיד כלום בחברתו, לכן אומר: "ואל תתייאש מן הפרענות", כי פתאום יבוא אידו, ויאבד הוא וכל המתחברים עמו (רשב"י; ברטנורא). ויש מפרשים:

אגרות קודש

ב"ה, כ' כסלו, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מ"ב כסלו, ואתחיל מהענין הכי מתמיה בו, סעיף ד', בהנוגע להמשך המפעל [א] שקצת לימוד זכות יש, שמתחיל סעיף זה בהתיבות "מחשבות פסולות", ז. א. שמלכתחלה פסל אותם, אלא שהתמ"י היא גם על הקס"ד], ובודאי למותר להאריך בדבר הפשוט אודות גודל ההכרח והחיוניות בכל מוסד של חינוך הרוצה להיות על טהרת הקדש, ועוד יותר שההכרח בזה הולך ומתרבה וגדל, אלא שמוכן וגם פשוט שביחד עם זה, עליו להשתדל, שלא רק יקטינו אלא אדרבה יגדילו המוסד לכל לראש בכמות, ובמילא מהכמות תבוא סו"ס גם הגדלה באיכות כנהוג בישראל, והרי על עניינים כגון אלו, י"ל הוראת חז"ל יגעת ומצאת, ובפרט שההכרח בהכרח חינוך דתי, הולכת ומתפשטת.

ומכאן לסעיף א' שבמכתבו, בהנוגע למצב דברו וכו' והוא שייך גם למענה הנ"ל, כוונתי: בטח נשאר אצלו העתק מכתביו לכאן בהנוגע להדבור שלו ומצב רוחו אז, עד שכאילו ח"ו אבדה וכו' וגם אז העלה על הכתב מעין מחשבות האמורות, והנה עתה נוכח, שהמצב הרבה יותר טוב מאשר שיער, והלואי ה"י אז חזק בבטחונו, שהשיפור ה"י מתקדם יותר וגם גדול יותר, ואין צועקין על העבר, כי אם בהנוגע להבא ובהנוגע לסעיף ד' שבמכתבו.

מהנכון ה"י שיתדבר עם אנ"ש הבאים במגע ג"כ עם אותם המשרדים אודותם כותב, ואפשר יוכלו לייעצו בהנוגע לפעולות ההשתדלות.

תקותי, שבדבורי נועם ובאותיות מאירות, מבלי כל הפחדה כלל וכלל, יסביר לזוגתו תחי שתסיח דעתה לגמרי ממחשבות פסולות האמורות כלשונו במכתבו, ובפרט אשר הזכירו פעולותי אלו בעת בקשתה הצלחת הטפול הרפואי ורפואתה.

עד עתה נתעכבתי להעיר על הבא לקמן, אבל אינני רואה רשות לעצמי להשתמט מלכתוב עתה עד"ז, והוא במכתבו הקודם הזכיר כמו בדא"ג אשר בנו ש"י לומד במוסד פלוני.

- והנה אף כי אין מוכרים לי תנאי הלימוד במוסד שמזכיר, הנה בודאי כפתגם הידוע, צו גוט קען מען שטענדיג צוגעבען, והרי כמה מוסדות חינוך בגיל שלו באה"ק ת"ו ששם לומדים רק לימודי קדש חדורים ביראת שמים, ובהם גם כאלו שחדורים גם אהבת השם, ז. א. חסידותיים, ולכאורה הרי כל עסקן בשטח החינוך עליו לכל לראש להראות דוגמא, שאין להסתפק בחינוך לחצאין ולשליש וכו', ובפרט בהביא בחשבון השפעת הרחוב וכו' וד"ל, והוא ע"ד החילוק בדין בין טופח ע"מ להטפח לטופח סתם.

תקותי שביום הבהיר י"ט כסלו התועד בסביבה מתאימה, ז. א. שמה שכותב ע"ד התכנית ליי"ט כסלו, הביאה בפועל והעיקר באופן שהי"י רישומו ניכר במשך כל השנה, שהרי יום זה הוא ראש השנה לדא"ח (כידוע אגה"ק של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, נדפסה בהיום יום י"ט כסלו), וידוע הדיוק ראש ולא תחלה, כי ממנו המשכות לכל ימי השנה, ע"ד ההמשכה מהראש לכל האברים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף נח - ב: מקום שהוא מתחיל
 בחטאת על מזבח החיצון. דהיינו
 בקרן דרומית מזרחית כדתנן
 באיזהו מקומן (זבחים דף נג.) שם
 גומר על מזבח הפנימי וטעמא
 אמרי' בגמ': ר' אליעזר אומר. לא
 היה מקיפו ברגליו שהרי כולו אינו
 אלא אמה על אמה מרובעת וכיון
 שאין שלשת הקרנות סמוכות לו
 יכול ליתן מלמטה למעלה: חוץ
 מזו. שהוא עומד אצלה שהיא
 לפניו שאי אפשר לו לצדד ראשי
 אצבעותיו למטה אלא למעלה
 וצריך למשוך המתנה מלמעלה
 למטה שאם מושכה מלמטה
 למעלה הדם זב לתוך בית יד
 כתנתו: הוזה על טהרו. אחר שגמר
 מתנות הקרנות מזה עליו שבע
 פעמים כדכתיב (ויקרא טז) והוזה
 עליו מן הדם וגו': טהרו. מפ' בגמ':
 של מזבח החיצון. שירי דמי
 חטאות החיצונות היה שופך על
 יסוד דרומי וטעמא מפרש בגמרא:
 אלו ואלו. דמים החיצוני'
 והפנימיים הנשפכים על יסוד
 מזבח העולה היו שותתין ונופלים
 מן היסוד על הרצפה: ומתערבין
 באמה. סילון שבעזרה היוצא לנחל
 קדרון: לנגנין. בעלי גנות: ומועלין
 בהן. יש בהן איסור ליהנות בלא
 דמים: גמ' תנו רבנן וכו'. הכי גרי'
 לה בת"כ ויצא אל המזבח מה ת"ל
 אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר
 הבא על כל המצות שהוא עומד
 חוץ למזבח ומזה על הפרכת

דף נח עמוד ב: מהיכן - מאיזה קרן הוא מתחיל ליתן, מקרן מזרחית צפונית, וממשיך לסבב את המזבח לימין, לקרן צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית, מקום - קרן שהוא מתחיל לתת את הדם בפתחת של כל השנה על מזבח החיצון - שהוא קרן מזרחית דרומית, משם היה גומר - מסיים בנתינת הדם על מזבח הפנימי. רבי אליעזר אומר, כיון שמזבח הפנימי היה רק אמה על אמה, לכן אינו נצרך להקיף את המזבח ברגלו כדי להזות על הקרנות, אלא במקומו היה עומד ומחטא ונותן על כל הקרנות, ועל פולן - על כל שלוש הקרנות שלא היו סמוכות אליו היה נותן מלמטה למעלה, שכך נוח לו יותר ליתן, וכן אין חשש שיתלכלכו בגדיו, לפי שאין הקרנות סמוכים לו, חוץ מזו שהיתה לפניו, שהיא קרן מזרחית צפונית, שהיה נותן מלמטה למטה כדי שלא יתלכלכו בגדיו.

לאחר שנתן על קרנות המזבח, הוזה על טהרו של מזבח - על גג המזבח במקום מגולה שפינה ממנו את הגחלים שבע פעמים, ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבית של מזבח החיצון, שבצד זה של המזבח היה פוגע תחילה ביציאתו מן ההיכל, ושירי הדם של החטאות שנתנו מהן על מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי, אלו ואלו - בין שירי הדם של הקרבנות שהזו מהן על המזבח הפנימי שהיה שופכם ביסוד מערבי, ובין שירי הדם של הקרבנות שנתנו מהן על המזבח החיצון שהיה שופכם ביסוד הדרומי, היו יוצאים מהיסוד דרך שני נקבים קטנים, ומתערבין באמה - בצינור שהיו המים עוברים בו ויוצאין עד לנחל קדרון - שהיה חוץ לירושלים, ולפי שדם קדשים הם, היו נמכרין לנגנין - בעלי גנות לזבל, והדמים להקדש. ומועלין בהן - ויש איסור לנהנה מהם בלא לשלם להקדש.

גמרא תנו רבנן, לאחר שהזה מדם הפר על הפרוכת נאמר (שם), 'ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו, מה תלמוד לומר - למה הוסיף 'ויצא', והיה די לכתוב 'וכפר על המזבח אשר לפני ה'.' אמר רבי נחמיה, לפי שמצינו בפר הבא על כל המצות - דהיינו פר כהן משיח ופר העדה, שבהן עומד חוץ למזבח, כלומר, בין פתח ההיכל והמזבח, ומזה על הפרוכת מרחוק בשעה שהוא מזה, ואינו נכנס פנימה לעמוד בין המזבח לפרוכת, יכול אף זה - בפר יום הכפורים יעמוד הכהן בין פתח ההיכל למזבח ויזה בעמדו שם מהדם על הפרוכת, תלמוד לומר אחרי הזאת הדם על הפרוכת 'ויצא אל המזבח', ומכך שנצרך היה לצאת בכדי לתת על קרנות המזבח, יש לשמוע, היכן היה בשעת ההזאה על הפרוכת, לפניו מן המזבח, שהיה עומד בין המזבח לפרוכת ומשם היה מזה על הפרוכת, ואינו כפר כהן משיח שמזה על הפרוכת כשהוא עומד בין פתח ההיכל והמזבח.

בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן ת"ל ויצא אל המזבח היכן היה לפניו מן המזבח תניא אידך לפני ה' מה תלמוד לומר אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר יום הכפורים שהוא עומד לפניו מן המזבח ומזה על הפרכת בשעה שהוא מזה יכול אף זה כן תלמוד לומר מזבח קטרת הסמים (אשר) לפני ה' ואין הכהן לפני ה' הכי גרסינן נמי להך גבי פר כהן משיח בת"כ והכי פירושה דתרווייהו ויצא אל המזבח מה תלמוד לומר היה לו לכתוב וכפר על המזבח אשר לפני ה' מה ת"ל ויצא אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר כהן משיח ופר העדה שהכהן עומד חוץ למזבח כשהוא מזה הזאות שעל הפרוכת ואינו עומד בין המזבח לפרוכת כדקתני בהך אידך ברייתא לקמן תלמוד לומר ויצא אל המזבח למדנו שעד עכשיו היה עומד בפנים מן המזבח תניא אידך גבי פר כהן משיח לפני ה' מה תלמוד לומר ליכתוב ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים יודע אני שהיא לפני ה' מה תלמוד לומר לפני ה' מזבח לפני ה' ואין כהן לפני ה' המזבח מפסיק בין הכהן לפרוכת בשעת מתן הקרנות וכשהוזה על הפרוכת באותו מעמד עצמו היה שהרי לא נאמרה יציאה בינתיים למדנו שהיה עומד חוץ למזבח ומזה ואם תאמר והלא לא כתיב אשר לפני ה' אלא לפני ה' ואיכא למימר דאנתינה קאי והכהן לפני ה' אי אפשר לומר כן שהרי בפר העדה נאמר אשר לפני ה' ועל כרחיק אמזבח קאי ועבודת שניהן היה שוה:

30 ארבע מאות ועשר שנים עד שחרב, ואף על פי כן לא שמשו בו אלא
 31 שמונה עשר ב'הנים גדולים בלבד, משום שהיו יראי השם והאריכו
 32 ימים. 'ושנות רשעים תקצנה' זה נתקיים במקדש שני שצמד ארבע
 33 מאות ועשרים שנה, עשר שנים יותר ממקדש ראשון, ושמשו בו
 34 בפרק זמן זה יותר משלש מאות ב'הנים גדולים, ולא זו בלבד אלא
 35 צא מהם - הורד מארבע מאות ועשרים שנים הללו שנים ארוכות
 36 בהם שימשו בכהונה גדולה אנשים צדיקים, והם ארבעים שנה
 37 שבהם שמש שמעון הצדיק בכהונה, ושמונים שנה שמש יוחנן בן
 38 נדב, וכן עשר שנים שמש ישמעאל בן שאבי, ואמרי לה - ויש
 39 אומרים אחת עשרה שנה שמש רבי אלעזר בן חרסום, מכאן ואילך
 40 צא ויחשוב וצרף את השנים של ארבע הכהנים צדיקים הללו
 41 שיחדיו שימשו מאה ארבעים ואחת שנה בכהונה גדולה, הרי
 42 שלא נותר לשאר הכהנים הרשעים הרבים לשמש בתפקידם אלא
 43 מאתיים שבעים ותשע שנים עד שחרב הבית השני, ומנן הכהנים
 44 הללו היה גדול ממספר השנים שבהם שימשו ושלש מאות כהנים
 45 ויותר שימשו במאתים שבעים ותשע שנים, נמצא שכל כהן לא
 46 השלים שנתו, ללמדך שלפי שהיו רשעים נתקצרו ימיהם וכל אחד
 47 ואחד לא הוציא שנתו.
 48 אגב שהזכר לעיל משך קיום מקדש ראשון ושני, מבארת הגמרא
 49 מדוע כל מקדש חרב ולא המשיך להתקיים: אמר רבי יוחנן בן
 50 תורתיא, מפני מה חרבה משכן שילה לאחר פטירת עלי, מפני שהיו
 51 בה שני דברים של חטא שגרמו לחורבנה, גלוי עריות ובזיון קדשים.
 52 מביאה הגמרא את המקור לכך: גלוי עריות, דבתיב (שמואל א' ב כב),
 53 'עלי וכן מואד ושמע את כל אשר יעשו בניו לכל ישראל, ואת אשר
 54 ישכבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד, ואף על גב דאמר רבי
 55 שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, כל האומר בני עלי חמא בגילוי
 56 עריות כמשמעותו הפשוטה של הפסוק אינו אלא מועד, ומה
 57 שהזכר בפסוק אשר ישכבון את הנשים אינו כפשוטו, מכל מקום
 58 נחשב הדבר לחטא זה שכן מתוך

1 ל'פי ששלה יוחנן כהן גדול שלוחים בכל גבולי ישראל, וראה שאין
 2 עמי הארץ מפורשים מפירותיהם אלא תרוקח גדולה בלבד, אבל לא
 3 היו זחירים להפריש את שאר המעשרות, ולכך גזר שפירותיהם
 4 דמאי, והלוקח מהם יצטרך להפריש מעשרות חוץ מתרומה
 5 גדולה. ולפיכך אין הנחתומין צריכים להפריש תרומה גדולה אף
 6 מתבואה הנלקחת מעם הארץ. וכן מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא
 7 חייבים הנחתומין ליתן ללוויים ולעניים מתבואת דמאי, כיון
 8 שהפירות ספק מעושרים והמוציא מחבירו עליו הראיה - הלוויים
 9 והעניים הבאים להוציא מהנחתומין עליהם חובת ההוכחה שהעם
 10 הארץ לא עישר את פירותיו, ולכך אף שחייב הנחתום להפרישם
 11 כדי להוציאם מידי ספק טבל, מכל מקום אינו מחויב ליתן להם את
 12 התבואה שהפריש ויכול לאוכלה כיון שהם מותרים לזרים. אלא
 13 מעשר שני, מדוע פטורים הנחתומין ממנו, נפרשו ונפקו וניכלוהו -
 14 יפרישוהו ויעלו ויאכלוהו בירושלים, שהרי יש לחשוש שמא לא
 15 עישרו העם הארץ ויעברו על איסור אכילת מעשר שני מחוץ
 16 לירושלים, וכיון שכדי לתקן זאת אינם צריכים ליתנו לאחרים
 17 אלא הם עצמם יאכלוהו, נמצא שאינם מפסידים בכך מאומה, ויש
 18 לנו לתקן שיפרישו ויעלו לירושלים.
 19 מבארת הגמרא: אמר עולא, מתוך שפרהדרין ושוטרים תלו
 20 חובטין אותן - את הנחתומין ומטילים עליהם קנסות ממון כל שנים
 21 עשר ה'ש הוא זמן מינוי השוטרים, ואמרים הממונים להן, מכרו
 22 בזול, מכרו בזול, משום כך פרנסת הנחתומים היתה בדוחק, ולכך
 23 הקלו עליהם ולא אמרנהו רבנן להעלות המעשר שני לירושלים,
 24 וסמכו על כך שרוב עמי הארץ מעשרין. מבארת הגמרא: מאי
 25 פרהדרין, פוקים - שוטרי המלך ופקדיין.
 26 חזרת הגמרא לבאר את ענין החלפת הכהנים בתקופת בית שני
 27 שהובא לעיל: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, כיצד והיכן
 28 נתקיים מאי דבתיב 'ואת ה' תוסף ימים ושלש רשעים תקצנה'
 29 (משלי י ב), 'וראת ה' תוסף ימים, זה נתקיים במקדש ראשון שצמד

המשך ביאור למס' יומא ליום שני עמ' א

26 'בית' לענין זה. ותני עלה ברייתא המוסיפה על משנה זו, שדעת
 27 רבי יהודה שהסוכה נחשבת כבית אף לענין שאר דינים, וכך שנינו,
 28 רבי יהודה מתייב את הסוכה בעירוב - עירובי חצרות, כלומר, חצר
 29 שפתוחים לתוכה כמה בתים של כמה בני אדם, אסרו חכמים
 30 לטלטל בשבת מהבית לחצר או מהחצר לבית אלא אם כן יערבו
 31 עירובי חצרות, דהיינו שאוספים מכל דיירי הבתים דבר מאכל
 32 ומניחים אותו באחד הבתים וזאת בכדי שכולם יהיו נחשבים
 33 שגרים באותו בית ולכן כולם נחשבים כרשות אחת. וסובר רבי
 34 יהודה, שאם סוכת החג פתוחה לחצר, דינה כבית, וצריכה לערב
 35 עם שאר הבתים, ואם רק היא לא השתפתה בעירוב, הרי שדין
 36 חצר זו כחצר שלא עירבה כלל. דין נוסף, ובמזוזה, שאף שאין
 37 סוכת החג עשויה לימות החמה ולימות הגשמים, אף על פי כן רבי
 38 יהודה מחייב את הסוכה במזוזה. דין נוסף, ובמעשר, כמו שמפורש
 39 במשנה. הרי מבואר שרבי יהודה מחייב את הסוכה במזוזה על אף
 40 שאינה עשויה לקיץ ולחורף, וקשה על רבה שביאר בדעת רבי
 41 יהודה שבית כזה אינו נחשב בית לגבי מזוזה.
 42 וכי תימא - ואם תאמר לתרץ שבאמת רבי יהודה סובר שבית
 43 שאינו עשוי לכל ימות השנה, אינו בית ופסור מן התורה, ומה
 44 שהוא מחייב את הסוכה במזוזה הוא רק מדרבנן, וזאת משום שאם
 45 לא יהיה בה מזוזה לא יחלקו האנשים בין סוכה לבית ויבואו לבטל
 46 מצות מזוזה אף בבית גמור, מה שאין כן בלשכת פרהדרין שלא
 47 גזרו חז"ל שרק הזרזים והבקיאים בכל מצויים שם, אין
 48 זה תירוצו, שכן בשלמא על החיוב בעירוב ומזוזה, איבא למימר
 49 שהוא מדרבנן, אלא מעשר, וכי מי איבא למימר שמן התורה אכן
 50 פטור ממעשרות וכל החיוב הוא רק מדרבנן,

1 שמירתם לא היה להן מזוזה, ומוכח מזה שאין הטעם שבלשכת
 2 פרהדרין היה מזוזה משום שחייבת מעיקר הדין ומפני שדרו בה,
 3 אלא לשבת פרהדרין שהיה בה מזוזה, גזירה היתה, כדי שתהא
 4 לשכת פרהדרין נראית כדירה של כבוד, ולא יאמרו מתוך שאין
 5 שם מזוזה, שהכהן גדול כחבוש בבית האסורים.
 6 מבררת הגמרא: מאי טעמא דרבי יהודה שפטר את לשכת
 7 פרהדרין ממזוזה מעיקר הדין. מבארת הגמרא: אמר (רבה) [רבה],
 8 קסבר רבי יהודה, כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים
 9 אינו בית חשוב להתחייב במזוזה, והרי לשכת פרהדרין לא
 10 שימשה אלא שבעה ימים.
 11 מקשה הגמרא: איתיה אפי', והקתיב בנבואת עמוס (ג טו) על
 12 הפורענות העתידה לבוא על ישראל, שהעשירים שבהם היו
 13 בונים לעצמם מתוך עינוגם שני בתים אחד לקיץ ואחד לחורף,
 14 'הבית (את) בית החרף על בית הקיץ', הרי לנו מכאן שהפסוק
 15 קורא 'בית' לדירה העשויה רק לקיץ או לחורף, ולא כמו שאמר
 16 רבה בטעמו של רבי יהודה. מתרצת הגמרא: אמר ליה רבה, 'בית
 17 חרף' ו'בית קיץ' איקרי, בית חרף לא איקרי - הנביא לא קרא
 18 לבית כזה 'בית' סתם, אלא אכן כינה אותו 'בית החורף' כדי לתאר
 19 את מהותו של הבית, ולענין מזוזה אין מתחייב אלא 'בית' רגיל,
 20 וכמו שכתוב (דברים טו) 'זבתבתם על מזות ביתך ובשערך'.
 21 מקשה הגמרא: איתיה אפי', המשנה במסכת מעשרות (פ"א מ"ז)
 22 דנה לענין חיוב מעשרות בפירות שנכנסו למקום שאין לו דין בית
 23 גמור, וכך שנינו, אם הכניס את הפירות לתוך סוכת חג, בה
 24 הסוכות, רבי יהודה מתייב בהפרשת מעשרות, כדיון פירות שנכנסו
 25 לתוך בית, והקתיב פוקים, שסוברים הם שסוכה אינה נחשבת

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) קמז רש"י

1 לפי ששלח – יוחנן כהן גדול, שגור על הדמאי, בסוטה בפרק "עגלה ערופה" (מחא).
 2 המוציא מחבירו עליו הראייה – מבי אפרשיה ואפקיעה משום טבל – אין בו אלא
 3 ספק גזל לזים ועניים, חזן מטרומת מעשר שבתוך מעשר ראשון – אותה יתן לכהן,
 4 שיש איסור ועון מיתה באכילתה. וללוי ועני יאמר. הביאו ראיה שלא עישר עם הארץ
 5 שלקחתי ממנו. נפרשו ונספו – שהרי יש בו
 6 איסור – לא תוכל לאכול בשעריך" – פירשו
 7 כדי לתקן טבלו, הואיל ולא פסדי ביה מיד, 2
 8 דהא אינהו נפשיתו הדר קא אכלי ליה 3
 9 בירושלים. חובטין אותן – (מן) הנחתומין כל
 10 שנים עשר חודש משנה לשנה הממנות
 11 מתחדשין, ומכבידין למצוא עלילות לגבות
 12 ממון כשהן מתחדשין. לא אפרחנהו – וסמכו
 13 לומר שרוב עמי הארץ מעשרין הן. פורסי – 7
 14 פקיעי המלך.

1 ובירושלמי דמאי פרק חמישי פריך "וחלה חייבת בדמאי", במיחה, והתנן (פרק ראשון): חלת
 2 עם הארץ והדומע פטור מן הדמאי והוה מצו לשנויי: התם בחלה שהפרישה עם הארץ
 3 גופיה, שתיקן לו גבל חבר בטוהרה, וכדמפרש עלה התם משום דאימת קדישים עליו, ואינו
 4 נתן לכהן דבר שאינו מתוקן, והא דהבא מיירי בהפרישה חבר, אלא רבי אושעיא הוא
 5 דמפליג התם הכי. אבל סוגיא דירושלמי דפרק
 6 חמישי – כרבי יוחנן דלא מפליג. דפליג על רבי
 7 אושעיא. ואמר: היא הדא היא הדא. ומשני בשם
 8 רבי יוסי ברבי חנינא: בית שמאי היא. ותני כן, רבי
 9 שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: חלה,
 10 בית שמאי מחייבין בית הלל פוטרים. ופריך: כלום
 11 אמר בית שמאי אלא דבר שהוא לזריעה, אילו
 12 הלוקח לזרע לבחמה, קמח לעורות, שמן לנר
 13 שמא אינו פטור? פירוש: כל הני תנן להו התם
 14 לפטורא בדמאי בפרק קמא ומשנה ג. ולהכי קשה
 15 ליה: כלום אמרו בית שמאי לחייב להפריש דמאי
 16 בחלה? אלא אם כן יחמירו נמי בכל הני להפריש
 17 דמאי ומדנקט מתניתין חלק חלה, ולא נקט כל הני
 18 לחיובא – שמע מינה לאו בית שמאי היא. ומשני:
 19 אלא במגבל עיסתו במי פירות. פירוש: הא דפטרה
 20 מתניתין בפרק קמא – בטוח לגבל במי פירות,
 21 דלא הוכשרה כדי שלא תקבל טומאה, וכיון
 22 טרח כולי האי – מסתמא תקוני נמי תקנה.
 23 ופריך: ולא כן אמר רבי יוסי בר חנינא דרבי
 24 אלעזר איש ברתותא היא. הא כרבנן – לא.
 25 פירש: רבי אלעזר איש ברתותא הוא דפטור
 26 בדמאי, היכא דגבלה במי פירות. אבל רבנן פליגי
 27 עליה. ואם כן – לית לן לאוקמא מתניתין
 28 כדחידאה, ומשני: אלא כרבי יוחנן, כאן – בעושה
 29 בטומאה, כאן – בעושה בטוהרה. מתניתין דפרק

9 ה' תוסף ימים ושנות רשעים תקצרנה", "יראת ה'
 10 תוסף ימים" – זה מקדש ראשון, שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא שמונה
 11 עשר כהנים גדולים, "ושנות רשעים תקצרנה" – זה מקדש שני, שעמד ארבע מאות ועשרים
 12 שנה, ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים. צא מהם ארבעים שנה ששמשו שמעון הצדיק,
 13 ושמונים ששמשו יוחנן כהן גדול, עשר ששמשו ישמעאל בן פאבי, ואמרי לה אחת עשרה
 14 ששמשו רבי אלעזר בן חרסום – מפאן ואילף צא וחשוב: כל אהרן ואהרן לא הוציא שנתו. אמר
 15 רבי יוחנן בן תורתא: מפני מה חרבה שילה – מפני שהיו בה שני דברים, גלוי עריות
 16 ובזיון קדשים. גלוי עריות – דכתיב "ועלי יזון מאד ושמע את כל אשר יעשו בניו לכל
 17 ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד". ואף על גב דאמר רבי
 18 שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: פל האומר בני עלי חטאו – אינו אלא טועה, מתוך
 19 שהיו

קמא, שטרח להביא גבל בעושה בטוהרה, דמסתמא ודאי תקין. והדר קאמר: אלא כרבי אלעזר. פירוש: אי נמי איכא לשנויי כרבי אלעזר, כן וכן אפיש בטוהרה, אלא במתארח אצלו,
 אבל כרבים – אינו נאמן עד שקבל עליו כרבים, וכה כרבים אנו קיימין. כלומר: מתניתין דפרק קמא דמתארח אצלו דאקילו רבנן גביה, וכדנתיב פרק קמא דחלה בתוספתא: הלוקח מן
 הנחתום ומן האשה שעושה למכור בשוק – צריך להפריש חלת דמאי, מבעל הבית ומתארח אצלו – אין צריך להפריש חלת דמאי. אבל חלה של דאי טבל צריך תיקון, כדנתיב בירושלמי:
 העושה עיסה מטבל, בין שהקדים חלה לתרומה בין שהקדים תרומה לחלה – מה שעשה עשוי, וחלה לא תאכל עד שיצויה עליה תרומה, ותרומה לא תאכל עד שפירש חלה.

מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא המוציא מחבירו עליו הראיה – ולא דווקא נחתום, אלא אפילו כל אדם נמי מפרשין וזן שלו. כדאמרין בשילהי מסכת סוטה (מחא). עמד והתקין להם
 הלוקח פירות מעם הארץ – מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן, ומעשר שני עולה ואוכלו בירושלים, ומעשר ראשון ומעשר עני – המוציא מחבירו עליו הראיה. הוא דלא
 אמרינן נמי בתרומת מעשר מפרישה והיא שלו, וימכרנה לכהנים וישול דמיה – ש לומר כיון דדבר מועט הוא, שאינו אלא חלק אחד ממאה, ועוד: דמיה מועטין, שהוא צריך למכרה בוויל
 שאין לה אוכלין מרובין – תקינו רבנן שיתננה לכהנים.

ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים – רבינו יצחק בן אשר גריס: שמנה כהנים. כדכתיב בהריא דברבי הימים (א ה): עוריה אשר כהן בית אשר בנה שלמה, אמריה אחיטוב צדוק שלום
 חלקיה עוריה שריה ויהוצדק והוא הלך בהגלות ה' את יהודה. אמנם, בכל הספרים ובספרי (פרשת פנחס) ובירושלמי גריסין שמונה עשר כהנים. ונראה לי לקיים גירסת הספרים,
 ותשעה כהנים גדולים היו עד יהוצדק וכו', וסגני כהונה שמתקנין לכל אחד סגן תחתיו – הרי שמונה עשר. כדאשכחן בסוף מלכים, דקא חשיב לכהן גדול וסגן שלו בהדי הדדי, דכתיב:
 "ויקח רב כהנים את שריה כהן הראש ומשנהו וצפניה". ואם תאמר: אם כן בבית שני נחשבו נמי סגני כהונה, אם כן היה ליה למימר קרוב לשלש מאות כהנים גדולים ששימשו בו! יש לומר:
 הא לא קשיא, דבבית ראשון נקט שפיר שמונה עשר הן וסגנייהן – לרווחא דמילתא, דאפילו אם תמצא לומר אי אפשר שלא יארע אונס לכהן גדול ביום הכפורים אחד מכל השנים הללו
 שהוא משמש בכהונה גדולה, ונמצא סגן משמש תחתיו – אף על פי כן לא הוה הללו אלא שמונה עשר, וכל שכן דאי אמרינן דלא אירע פסול לכהן גדול – דבערי לזן, אבל בבית שני, כיון
 דכל אחד לא הוציא שנתו – נקט שלש מאות לרווחא דמילתא, דאפילו אם תמצא לומר דמסתמא לא שימש הסגן תחתיו, כיון שלא היה כהן גדול אלא יום הכפורים אחד, מילתא דלא
 שכיחא הוא שבו ביום אירעו אונס ושימש סגן תחתיו – אפילו הכי לכל הפחות קרוב לשלש מאות היו. אי נמי, נראה לי: דשמונה עשר כהנים דקאמרו היינו מנפחין ואילך שניתנה לו ולזרע
 אחריו. וכן משמע בספרי, "לכן אמור הנני נתן לך וגו'" – מלמד שעמדו ממנו בבנין ראשון שמונה עשר כהנים נביאים, ובבנין שני שמונים כהנים וכו'. ובנין ראשון קרי ממשכן ואילך עד
 גלות הארץ. וכן יש בירושלמי: בראשונה שהיו משמשין הוא ובנו ובן בנו, שימשו שמונה עשר כהנים. והא דקאמר הכא בשמעתא זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר, ולא שימשו
 בו אלא שמונה עשר – משום דבעי למימר מקדש שני שעמד ארבע מאות ועשרים ושימשו בו קרוב לשלש מאות נקט נמי בית ראשון. ומיהו, אותם שמונה עשר כהנים לא שימשו כולם
 בבית ראשון, והכי פירושו: ושימשו בו שמונה עשר – כלומר: שימשו בו כהנים כל כך עד שהשלימו לחשבון שמונה עשר עם אותם ששימשו מעיקרא. וכן מצאתי בדברי הימים: "אלעזר
 פנחס אבישוע בני עזי ורחיה מריות אמריה אחיטוב צדוק אחימעץ עזריה יוחנן עזריה אחיטוב צדוק שלום חלקיה עזריה שריה יהוצדק" הרי מאבישוע עד פנחס עד שריה יש שמונה
 עשר כהנים ולא שריה בכלל – לפי ששריה גלה בגלות יכניה, ולא קחשיב באותם שמונה עשר כהנים אלא אותם ששימשו כל ימיהם, אבל שריה שגלה בגלות יכניה, כדאיתא בסוף מלכים,
 ויהוצדק שגלה בגלות צדקיה – לא קא חשיב. והרב רבי יעקב בן אשכול אמר לנו בשם רבי יקותיאל הלוי מומי"ש: דעוריה לא היה בימי שלמה, אלא הנינו עוריה שנהיה בימי
 עזריה, ולפי שמסר נפשו על עבודת בית המקדש כשבא עזריה לשרת, ודחף אותו, כדכתיב בדברי הימים (ב כ) – לכך נקרא על שמו, וישיר לפניו. ושוב מצאתי כן בפירוש דברי הימים
 שפירשו תלמידי רב סעדיה זצ"ל. והא דבספרי איכא שבבית שני היו שמונים כהנים, ובירושלמי איכא נמי הכי, ואמרי לה שמונים ואחד ואמרי לה שמונים ושנים, ואמרי לה שמונים ושלושה.
 ובשמעתא אמרי שלש מאות: יש לומר: התם לא קחשיב אלא כהנים שיצאו מפנחס.

1 שהיו את קניניה — שהיו מביאות במלאות ימי לידתן ליטרה לאכול בקדשים, והם היו בעלי גיאות והיו מותרשלין בהקרבנות, והנשים ממתנות שם עד שיקריבום, ומשתהות מלחזור
2 למקומן אצל בעליהן, ומבטלין את הנשים מפריה ורביה. מהשתרע — דריש בנותרין: מהשתרע ריע אחד. שני ריעים — צלם שהעמיד מנשה בהיכל. צרה — לשון ריעות, כתיב נשים
3 לאיש אחד ובעסתה צרתה" (שמואל א, א) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרור" (ויקרא יח). ראשית בשוחר ישפוטו — סיפה דקרא "ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו וגומר. ועליהם
4 — אמקדש ראשון קאי. ושלא נזירות — שדה עיין ובמות יער. ועיין — חורבא במטאטא השמד (ישעיה ד) כמו "ועה ברד מחסה כוב" (שם חח). שנתגלה עונם — לא היו מכסין פשעיהם.
5 נתגלה קצם — "לפי מלאות לבבל שבעים שנה

6 אפקוד אתכם" (ירמיה כט). אחרונים לא נתגלה
7 עונם — בני מקדש שני רשעים היו בסתר. בירה
8 תוכיה — בית המקדש. עיריכם בירה — בנין
9 הבית עד לכס דבר, שלא חזר לנו חזר
10 לראשונים. סנינא לבו — לבל בני בכל שלא
11 עלו בימי עזרא, ומנעו שכניה מלבוא מלשוב
12 לשרות בבית שני. נמשלתם ככסף — שאינו
13 נרקב, כך לא היתם חסרים שכינה. כוללת —
14 שער ישב בו שני הדלתות, פותח אחד וחבירו
15 סוגר, כך עליתם לחציצן. שהרקב שולם בו —
16 מקצתו תולעת אוכלתו מתוכו ומקצתו קיים.
17 כך קצת חזון שכניה היה שם, וכלו לא היה.
18 מאי ארז — מאי נמשלתם לארז דקאמר? אמר
19 עולא: ססמגור — שם תולעת. מאי ססמגור —
20 כלומר, למה נמשלו בבית שני לססמגור לענין
21 שריית שכניה? אמר רבי אבא בת קול —
22 נשתייר להו, כאשר נשאר מן הארז מקצת
23 מועט. שדי נברא בנייהו — או הרוחץ תחליף,
24 או הופשט חדי. אי ר' שמעון בן לקיש היה
25 הרוחץ — ועירי פשט לו חדי, או רבה בר בר
26 חנה פשט לו חיד — ורבי אלעזר היה הרוחץ.
27 כי ארמא — רבי שמעון בן לקיש לקמיה דרבי
28 יוחנן, וסיפר לה: כך אמרתי לו לפלוגי.
29 אף

1 **רבי** אלעזר דמרא דארעא דאשרא לא היה
2 משתעי ר' שמעון בן לקיש בהדיה — פירושו:
3 לא היה מתחיל לדבר עמו. אבל כשרבי אלעזר
4 היה מתחיל לדבר עם ריש לקיש — היה משיב לו,
5 כדאשכחן בפרק קמא דזבחים (הא, א). גבי רמי ריש
6 לקיש על מעוהי ומקשי, אם כשרים הן — לירעו
7 בר, שהשיב לו רבי אלעזר, וגם הוא חזר והשיב
8 לו.
9 איני

9 **מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים.**
10 **עבודה זרה - דכתיב "כי קצר המצע מהשתרע" מאי "קצר המצע מהשתרע"? אמר רבי**
11 **יונתן: קצר מצע זה מהשתרע עליו שני רעים פאחד. "והמפסקה צרה היתהפנס", אמר רבי**
12 **שמואל בר נחמני: כי מטי רבי יונתן להאי קרא בכי, אמר: מאן דכתיב ביה "פנס פגור מו**
13 **הים", נעשית לו מפסקה צרה! גלוי עריות, דכתיב "ויאמר ה' יען פי נבהו בנות ציון ותלכנה**
14 **נמויות גרון ומשקרות עינים הלוד וטפוף תלכנה וברגליהן תעפסנה". יען פי נבהו בנות**
15 **ציון" - שהיו מהלכות ארופה בצד קצרה, ותלכנה נמויות גרון" - שהיו מהלכות בקומה**
16 **וקופה, ומשקרות עינים" - דהוו מליין פוחלא עיניהן, "הלוד וטפוף תלכנה" - שהיו מהלכות**
17 **עקב בצד גודל, "וברגליהן תעפסנה" - אמר רבי יצחק: שהיו מביאות מוד ואפרסמון ומניחות**
18 **במגעליהן, וכשפוגעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתויות עליהן, ומכניסין בהן יצר תרע**
19 **בארם בעולם, שפיכות דמים - דכתיב "וגם דם נקי שפך בנשמה" (הרבה מאד) עד אשר מלא**
20 **את ירושלים פה לפה". אכל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני**

21 **מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.**
22 **רשעים היו, אלא שתלו בטחונם בהקדוש ברוד הוא. אתאן למקדש ראשון, דכתיב "ראשיה בשחד ישפטו וכהניה כמחור יורו**
23 **וגביאיה בכסף וקסמו ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה". לפיכך הביא עליהן תקדוש ברוד הוא שלש גזרות**
24 **כנגד שלש עבירות שבדבם, שגאמר "לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה ותר הכות לבמות יער". ובמקדש ראשון**
25 **לא היה ביה שנאת חנם, והכתיב "מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק אל ירד". ואמר רבי (אליעזר): אלו בני אדם שאוכלין**
26 **ישותין זה עם זה, ודוקרין זה את זה בחרבות שבגלשונום! - היתה בגשיאי ישראל הואי, דכתיב "ועק והילל בן אדם כי היא היתה**
27 **בעמי". ותניא: "ועק והילל בן אדם" יכול לכל? תלמוד לומר: "היא בכל גשיאי ישראל". רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:**
28 **ראשונים שנתגלה עונם - נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם - לא נתגלה קצם. אמר רבי יוחנן: טובה צפורין של**
29 **ראשונים מפרסו של אחרונים. - אמר ליה ריש לקיש: אדרבה, אחרונים עדיפי, אף על גב דאיפא שעבוד מלכותי - קא עסקי**
30 **בתורה! אמר ליה: בירה תוכיה, שחררה לראשונים ולא חורה לאחרונים. שאילו את רבי אלעזר: ראשונים גדולים או אחרונים**
31 **גדולים? - אמר להם: תנו עיניכם בבירה. איפא דאמרי, אמר להם: עיריכם בירה. ריש לקיש הוי סחי בירדנא, אתא רבה בר**
32 **בר חנה ירב ליה ידא. אמר ליה: אלהא! סנינא לבו, דכתיב "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה**
33 **לוח ארז", אם עשיתם עצמכם פחומה ועליתם פולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו, עכשיו שעליתם**
34 **פדלתות נמשלתם בארז שהרקב שולט בו. מאי ארז? אמר עולא: ססמגור. מאי ססמגור? אמר רבי אבא: בת קול. פדתניא:**
35 **משמתו נביאים האחרונים חגי וזכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל, ועדיין היו משתמשין בבת קול. וריש לקיש מו**
36 **משתעי בהדי רבה בר בר חנה? ומה רבי אלעזר דמרא דארעא דאשרא לא היה, ולא היה משתעי ריש לקיש בהדיה, דמאן**
37 **דמשתעי ריש לקיש בהדיה בשוק יתבו ליה עסקא בלא סהדי, בהדי רבה בר בר חנה משתעי? אמר רב פפא: שדי נברא**
38 **ביניהן, או ריש לקיש היה וזעירי, או רבה בר בר חנה היה ורבי אלעזר. פי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה: לאו תיניו**
39 **טעמא, אי נמי סליקו פולחו בימי עזרא לא היה שריא שכניה במקדש שני, דכתיב "יפת אלהים ליפת וישפן באהלי שם".**

יומא דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קמט

61 חרב היו את עמי לכן ספק אל ירד/ ואמר רבי (אליעזר) [אלעזר],
62 אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה, ויוקרין זה את זה פתרבות
63 שכלשונם על ידי לשון הרע. הרי שאף בבית ראשון היה שנאת
64 חנם.
65 משיבה הגמרא: הריא – פסוק זה בנשיאי ישראל הוא, אך לא היו
66 כן שאר העם, ובדכתיב בתחילת פסוק זה, 'ועק והילל בן אדם כי
67 היא היתה בעמי', ופירושו ליילל על החרב העתידה להרוג בהם,
68 ותנאי, 'ועק והילל בן אדם' כולל לכל העם, תלמוד לומר בהמשך
69 הפסוק, 'היא בכל נשיאי ישראל', הרי שהשנאה היתה רק במנהיגי
70 העם.
71 רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרנויהו, דורות ראשונים – בית
72 ראשון שנתגלה ברבים עונם ולא ניסו להסתיר פשעיהם נתגלה גם
73 קצם, וכשיצאו לגלות נאמר להם שישונו לאחר שבעים שנה. אך
74 דורות האחרונים – בית שני, שלא נתגלה עונם, ורשעים היו בסתר,
75 לא נתגלה קצם.
76 אמר רבי יוחנן, טובה צפרני של ראשונים – אף הצפורן שהיא חלק
77 קשה בהמה ואינה ראויה לכלום, עדיפה מקפירין – החלק הרך
78 והמשובח של אחרונים, והכסיל משול לצפורן ואף הכסיל רך
79 שבדורות הראשונים טובים מן החכמים של הדורות האחרונים.
80 אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, אדרבה, אחרונים עדיפי, שאף על
81 גב דאיכא שעבוד מלכות, מכל מקום קא עסקי בתורה. אמר ליה
82 רבי יוחנן, בידה – בית המקדש טוביה, שחורה ונבנתה לראשונים
83 וזכו לבית המקדש השני, ולא חורה לאחרונים שעדיין לא זכינו
84 שיבנה בית המקדש השלישי, ומוכח שהראשונים טובים יותר.
85 שאלו את רבי אלעזר, דורות הראשונים גדולים או אחרונים גדולים.
86 אמר להם, תנו עיניכם בפינה, שבחורבן בית ראשון חרבה רק
87 התקרה ובבית שני נחרבו אף הכתלים, מכאן שהראשונים
88 עדיפים. איכא דאמר, אמר להם, עידיכם בידה – בית המקדש יהיה
89 עד להוכיח בדבר, שהרי חזר ונבנה לראשונים ולא לאחרונים.
90 ריש לקיש הוה סחי בירדא – היה רוחץ בנהר הירדן, אתא רבה בר
91 בר חנה שהוא מבבל, ויה ליה דא לעוזרו לעלות מדהר, אמר ליה
92 ריש לקיש לרבה בר בר חנה, באהלא – לשון שבעה פניני לבו –
93 שונא אני אתכם בני בבל על שלא עליכם חלום בימי עזרא,
94 ומשום כך לא שרתה שכניה בבית שני, דכתיב (שד"ח טו) אם חזקה
95 היא נבנה עליה מירת כסף, ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז,
96 ודורש הפסוק, אם עשיתם עצמכם בחומה – כאבניה המחורבות
97 יחדיו בחומה, ועליהם בולכם בימי עזרא, אז היה קיום לישוב
98 ומשלתם ככסף שאין רקב שולט בו, ולא הייתם יוצאים לגלות
99 עוד, אבל עשיתם לעצמכם לחצאין בולות שאתם נפתחת ואחת
100 סגורה, נמשלתם בארץ שהרקב שולט בו ואוכל מקצת מהעץ, וכך
101 אתם לא זכיתם להשראת שכניה בשלימות.
102 מבראת הגמרא: מאי ארו – מה המכוון בזה שנמשלו לארו. אמר
103 עולא, נמשלו לארו שברבו סממנור – שם תולעת הנקראת 'סס'
104 שאוכלת ומגררת בתוכו כמשור. שואלת הגמרא: מאי סממנור –
105 למה נמשלו בבית שני לסממנור, שהרי התולעת משיירת מעט
106 ומה נשתייר להם בבית שני. משיבה הגמרא: אמר רבי אבא,
107 נשתייר להם רק בת קול, בדתניא, משמתו נביאים האחרונים חגי
108 זכריה ומלאכי בתחילת בית שני, נסתלקה רוח הקדש והנבואה
109 מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול.
110 הגמרא מקשה על המשאש שהובא לעיל: וריש לקיש מי משתעי
111 כהני רבה בר בר חנה – העם יתכן שריש לקיש דיבר ופתח בשיחה
112 עם רבה בר בר חנה ברשות הרבים, ומה רבי (אליעזר) [אלעזר]
113 דמריא – אדון וגדול הדור דאדעא דישראל הוה, שבקי היה מכל
114 חביריו, ואף על פי כן לא הוה משתעי ריש לקיש ביה – לא שוחח
115 עימו ריש לקיש, והטעם לכך, משום דמאן דמשתעי ריש לקיש
116 ביהוה בשוק יתבו ליה עיסקא בלא סהרי – מי שדיבר עם ריש לקיש
117 בשוק בפרהסיא בטוחים היו האנשים בישרותו והיו נותנים לו
118 מעות ללא עדים, ולפיכך נזהר ריש לקיש מלדבר אף עם רבי
119 אלעזר, אם כן, וכי כהני רבה בר בר חנה שמעלתו פחותה משל
120 רבי אלעזר משתעי. מתברר הגמרא: אמר רב פפא, שדי גברא

1 ששהו את הקרבת קניניהו – זוג ציפורים של הנשים היולדות
2 והובות שהיו מביאות להיות מותרות באכילת קדשים, והיו
3 מתעצלים מתוך גאוותם מלהקריב אלא בקושי, ומחמת כן הנשים
4 לא יכלו לסמוך עליהן שיקריבו את קרבנן ונתעכבו שם מלחזור
5 לבתיהן ולבעליהן עד שראו קניניהן קרבין, וגרמו בכך לבטל פריה
6 ורביה, לכן מיהא מעלה עליהן הכתוב באילו שכתוב, וזו כוונת רבי
7 יוחנן בן תורתא שמשכן שילה נחרב מחמת גילוי עריות, כלומר,
8 במניעת הנשים מפריה ורביה שהכתוב כינה כגילוי עריות.
9 המקור לחטא ביוון קדשים, דכתיב (שמואל א' ב טו-י) 'גם בחרם
10 יקמרון את החלב וכא נער הכתה ואמר לאיש הובח תנה בשר לצלות
11 לכהן ולא יקח ממך בשר מכשל כי את ה', ויאמר אליו האיש קמר
12 ויקמרון ביום החלב וקח לו פאשר תאונה נפשך, ואמר לו כי עתה
13 תתן ואם לא לקחתה בחרקה, ותהי חמאת הנערים גדולה מאד את
14 פני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה', וחטאם היה שלקחו יותר
15 מהמגיע לחלקם ממתנות כהונה, ועוד שלקוהו קודם הקטרת
16 האימורים.
17 מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו, עבודה
18 זרה גלויה עריות ושפיכות דמים.
19 מביאה הגמרא מקור לכך: עבודה זרה, דכתיב (ישעיה ח) 'כי קצר
20 המצע מהשתרע והמסכה צרה בהתכנס', ופסוק זה נאמר אחר
21 שמונשה הכניס צלם בהיכל. מבראת הגמרא: מאי 'קצר המצע
22 מהשתרע', אמר רבי יוחנן, 'מהשתרע' הוא נוטריקון מהשתרר ריע
23 אחר, כלומר קצר מצע זה מהשתרר עליו – קטן מקום זה מלהיכל
24 בו שני רעים קאחד, וכך כאשר הכניס מנשה צלם להיכל כביכול
25 אין בו מקום להשראת השכינה ולצלם. 'המסכה צרה בהתכנס',
26 אמר רבי שמואל בר נחמני, כי מטי – כאשר הגיע רבי יוחנן להאי
27 קרא בבי, אמר, מאן – ה' דכתיב ביה שהוא 'בנס פנר מי הים',
28 נעשית לו מסכה – עבודה זרה צרה – כמו שתי נשים צרות לאיש
29 אחד, שכאשר נכנסת האחת, השניה יוצאת, כך ה' שכנסנו צלם
30 להיכל הוא יוצא.
31 גלוי עריות, דכתיב (ישעיה ג טו) 'ויאמר ה' יען כי גבהו גנות ציון
32 ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוד ופופה תלכנה וברגליהן
33 תעפפנה'. מבראת הגמרא: 'יען כי גבהו גנות ציון', שהגביהו עצמן
34 על ידי שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה שבכך יבלוט גובהן ויראו
35 נאות יותר. 'ותלכנה נטויות גרון', שהיו מתנאות ומהלכות בקומה
36 ופופה. 'ומשקרות עינים', דהוה מליין בוחלא עיניהן – ממלאות
37 עיניהם בכחול הקרוי סיקרא. 'הלוד ופופה תלכנה', שהיו מהלכות
38 עקב בצד גודל – פסיעות קטנות דרך גאווה ובנחת כדבר הצף על
39 פי המים כדי שיהיו מסתלנין בהן, 'וברגליהן תעפפנה', אמר רבי
40 יצחק, שהיו מביאות מור ואפסמון ומיני בשמים ומניחות
41 במעליהן, ובשמניעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתוונות עליהן
42 ומכניסין בהן יצר הרע פארם בנחש כעוס.
43 שפיכות דמים, דכתיב (מלכים ב' טו) 'וגם דם נקי שפף מנשה [הרבה
44 מאד] עד אשר מלא את ירושלים פה לפה'.
45 ממשיכה הגמרא בדברי רבי יוחנן בן תורתא: אכל מקדש שני שהיו
46 עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים, מפני מה חרב, מפני שהיתה
47 בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם שבעונה נחרב בית
48 המקדש השני, כנגד שלש עבדות עבודה זרה גלויה עריות ושפיכות
49 דמים שחמתם נחרב בית המקדש הראשון. ומסיים, רשעים היו
50 ולא שלא גזור עליהם כליה לפי שנתלו בפחונים בתקדוש ברוך הוא
51 ולא עבדו עבודה זרה בלב שלם. ומבראת הגמרא שסיום זה אתא
52 למקדש ראשון, דכתיב (מלכים א' יא) 'האשה בשחד ישפטו וכהניה
53 במחיר יורו וינביאה ככסף וקסמו, ועל ה' ישענו לאמר הלא ה'
54 בקרבנו לא תבוא עלינו רעה', ומוכח מכאן שהיה להם בטחון בה'.
55 לפיכך הביא עליהן תקדוש ברוך הוא שלש גזרות כנגד שלש עבדות
56 שבידם, שצאמו (שם יב) 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עין
57 תהיה ויהי הפית לגמות יערי, הרי שלש גזרות, שדה, עין (ו-חורבה)
58 ויער.
59 שואלת הגמרא: וכי במקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם,
60 והכתיב בנבואת יחזקאל שהיה בבית ראשון (יחזקאל כא ז) 'מגורי אל

60 ומחשבותיו אשר חשב (על) [אל] יושבי תימן, אם לא יסכסכו צעירי
 61 הצאן, אם לא ישים עליהם נוהם'. מבואר בבבאי שאדום [רומי]
 62 תיסחב על ידי אומה בוויה שנקראת 'צעירי הצאן' והיא מלכות
 63 פרס וכדלהלן.
 64 שואלת הגמרא: מתקופה לה רפה בר עולא, מאי משמע - מנין לרבי
 65 דהאי 'צעירי הצאן' כינוי למלכות פרס הוא, אם הוא משום דכתב
 66 בחזון דניאל (ו)האיל אשר ראית בעל הקרניים (הוא) מלכי מדי
 67 ופרס' (דניאל ח ב), ומכאן שאיל שהוא ממשפחת הצאן רומי ופרס
 68 ומדי, ולכן אף צעירי הצאן הכוונה לאומת פרס, יש להקשות,
 69 ואימא - אמור ש'צעירי הצאן' זו יון, שכן היא נמשלה ל'שעיר'
 70 שהוא מהצאן, דכתב בחזון דניאל (שם כא) 'והצפיר השעיר מלך יון',
 71 ומנין לו לרבי להכריע ולנקוט ש'צעירי הצאן' הם מלכות פרס,
 72 שמא מלכות יון היא שעתידה לכבוש את מלכות רומי.
 73 משיבה הגמרא: כי סליק רב הניבא בר סורמין מבבל לארץ
 74 ישראל, אמרה לקושיא זו קמיה דההוא מרבנן - לפני תלמיד חכם
 75 מארץ ישראל, אמר ליה אותו תלמיד חכם, מאן דלא ידע פרושי
 76 קראי מותיב תיבתא לרבי - וכי מי שלא יודע לפרש פסוקים יקשה
 77 על רבי, שכן יש לפרש מאי 'צעירי הצאן', וימרא דאחוהי - הקטן
 78 והצעיר של אחיו, והו' תירס' המוזכר אחרון ברשימת בני פת,
 79 והוא פרס כפי דתני רב יוסף לעיל 'תירס' זה פרס, ומוכח ש'צעירי
 80 הצאן' שיכבשו את מלכות רומי הוא מלכות פרס, וגם אין צורך
 81 לדרוש זאת מן הפסוק 'האיל אשר ראית' וגו'.
 82 הגמרא מביאה דעה שלומדת זאת ממקור אחר: אמר רב רב בר
 83 הנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה רבי אלעאי, עתידה רומי
 84 שתפול ביד פרס, וניתן לדון כן מקל וחומר, ומה מקדש ראשון
 85 שנקנאוהו ישראל שהם בני שם, והתריבוהו הכשדיים, סופן שנפלו
 86 הכשדיים ביד הפרסים כשדרישו המדי כבש את בבל, נמצא
 87 שהפרסים נקמו מהעם שהחריב את בית המקדש. אם כן מקדש
 88 שני שנקנאוהו באישור הפרסים והתריבוהו הרומיים, האם אינו דין
 89 שנקלו הרומיים ביד הפרסים, כדי שהפרסים ינקמו בהם על
 90 שהחריבו את בית המקדש שנבנה באישורם.
 91 הגמרא מביאה דעה החולקת על האמור למעלה וסוברת להיפך
 92 שפרס היא שתיפול ביד רומי: אמר רב, עתידה פרס שתפול ביד
 93 רומי קודם ביאת המשיח. אמרו ליה רב פהא ורב אפי לרב, פנוי
 94 ביד סורין - האם הבונים את בית המקדש יפלו ביד מחריביו, הלא
 95 מסתבר להיפך וכמו שאמרו לעיל שרומיים יפלו ביד הפרסיים.
 96 אמר להו רב, אין - אכן נודת מלך היא - כך גזר ה'. איבא דאמר,
 97 כך אמר (ליה) [להו] רב, אינהו נמי - אף הפרסיים הא קא סתרו בי
 98 בנישטא - הלא סתרו והרסו בתי כנסיות, ובכך הפסידו את זכותם
 99 שבנו את בית המקדש.
 100 מביאה הגמרא ברייתא המסייעת לרב: תניא נמי הכי, עתידה פרס
 101 שתפול ביד רומי, ושני טעמים בדבר, חדא, דסתרי בי בנישטא.
 102 ועוד, נודת מלך הוא שפלו פונין ביד סורין, אף שאין זה מובן.
 103 וזה כמו דאמר רב יהודה אמר רב, אין כן דוד בא עד שתפשוט
 104 מלכות רומי הרשעה ככל העולם כולו תשעה חדשים, שנאמר על
 105 ימות המשיח (מכה ה א) 'לכן יתנם עד עת יולדה ולדה, ויתר אחיו
 106 ישוכו על בני ישראל', ודורש שיתן את בני ישראל ביד הרומיים
 107 כמו זמן 'עת יולדה ילדה' שהוא תשעה חדשים. ואם כן כיון
 108 שמלכות רומי היא זו שתשלוט קודם ביאת המשיח, מוכח שהיא
 109 תכבוש את פרס ולא להיפך.
 110 תני רבן, כל הלשכות שהיו במקדש, שהיו בנויות לצרכים שונים
 111 כגון לצורך הקרבנות ובגדי הכהונה, לא היו להן מיונה, מפני שאין
 112 חיוב מיוחד אלא בבית העשו לדירת אדם, והלשכות אינן עשויות
 113 לכך, חוץ מלשכת פרחדיון שהיה בה בית דירה לכהן גדול שבשעת
 114 הימים שקודם יום הכיפורים כמו ששנינו במשנתנו, וכיון שהיא
 115 עשויה לדירת אדם הייבת במזוזה, זו דעת חכמים. אמר רבי יהודה
 116 - רבי יהודה חולק על חכמים ומקשה על דבריהם, והלא כמה
 117 לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה, וכגון הלשכות שהיו
 118 שומרים בהם בבית המקדש, ואף על פי שהשומרים דרו שם בעת

1 דורשת הגמרא, אף על גב דצפת אלהים לצפת, שיפת יזכה
 2 שמלכות פרס שהיא מזרעו יטייעו לבנות את בית המקדש השני,
 3 מכל מקום אין השכינה שורה בבית זה אלא 'פאהלי שם' - בבית
 4 ראשון שנבנה על ידי שלמה המלך שהוא מזרעו של שם, זוהי
 5 הסיבה שלא שרתה שכינה בשלימות בבית שני, מפני שנבנה על
 6 ידי פרסיים ולא על ידי ישראל.
 7 מבררת הגמרא: ופרסאי - מלכות פרס, מנא לן דמיפת קאתו -
 8 שהם מזרעו יפת. מבארת הגמרא: דכתב (בראשית י ב) 'בני יפת נמר'
 9 ומוגז ומדי ויון ותבל ומשך ותירס', דורשת הגמרא באיזה ארצות
 10 ישבו העמים המנויים בפסוק זה, 'נמר' זה העם שיושב בגרמאניא.
 11 'מוגז' זו קנדיא. 'מדי' זו מדינתא. 'יון' כמשמעו - ארץ הידועה
 12 בשם יון. 'תבל' זה בית אונייקי. 'משך' זו מוסיא. 'תירס' פלוגי בה
 13 רבי סמאי ורבנן באיזו ארץ ישבו, ואמרי לה - יש אומרים
 14 שהחולקים הם רבי סימון ורבנן, חד אמר, 'תירס' זו בית תרייקי
 15 - העם היושב במקום ההוא, וחד אמר, 'תירס' זו פרס. וכן גם תני
 16 רב יוסף 'תירס' זו פרס, ולפי דעה זו מצינו שהעם היושב בפרס הוא
 17 תירס שהוא מבני יפת.
 18 אגב שביארה הגמרא את הפסוק של בני יפת ממשיכה הגמרא
 19 לבאר פסוקים נוספים בפרשה זו: 'ובני כוש וגו' ככתה ורבנא
 20 וסבתא' (שם ט) תני רב יוסף, סבתה וסבתא שמותיהן דומין משום
 21 שהיה מקום זה מחוז המוקף הרים, והיו בו שתי מחוזות, אחת
 22 סקיסתן גויתא, הוא מחוז פנימי, וסקיסתן פרויתא, מחוז חיצוני
 23 מסביב לפנימי, בין חדא לחדא - בין הפנימי לחיצון היה מרחק מאה
 24 פרסי בכל צד, והוקפה של החיצון אלפא פרסי.
 25 הגמרא ממשיכה לבאר פסוק נוסף: נאמר בפסוק המתאר את
 26 מלכות נמרוד 'ותהי ראשית ממלכתו ככל וארץ ואבד וכלנה' (שם
 27 א). 'ככל', כמשמעו - הארץ הידועה בשם זה. 'ארץ', זה הארץ
 28 הקרויה אוזריכות. 'ואבד' זה בשפרי. 'כלנה' זה נופר נינפי.
 29 הגמרא ממשיכה לדרוש את הפסוקים שבאותה פרשה: הפסוק
 30 מדבר בענין אשור שלא רצה להיות בעצת דור ההפלגה שרצו
 31 לבנות מגדל ולמרוד בה' ולכן יצא מארצו של נמרוד, והלך מהם
 32 לבנות ערים אחרות, ונאמר כך (שם יא) 'מן הארץ הוא יצא אשור'.
 33 תני רב יוסף, אשור זה סילק - במדינת סילק ישבו בני אשור.
 34 בהמשך הפסוק נאמר 'ויבן את נינוה ואת רחובת עיר ואת כלח',
 35 מבארת הגמרא את המקומות, 'נינוה' כמשמעו, 'רחובת עיר' זו
 36 פרת דמיש, 'כלח' זו פרת דבורסין.
 37 עיר נוספת בנה אשור והיא מוזכרת בפסוק הבא (שם יב) 'ואת רבן
 38 בין נינוה ובין כלח הוא העיר הגדולה', מבארת הגמרא: 'רבן' זה
 39 אקמטפון, ממשיכה הגמרא לדון בסיום הפסוק שאין הכרע מתוכו
 40 כיצד לפרשו, 'היא העיר הגדולה', איני יודע אם נינוה היא העיר
 41 הגדולה, אם רבן היא העיר הגדולה, אולם כשהוא אומר במקום
 42 אחר (יזח א) 'וינינוה היתה עיר גדולה לאלהים מכללך שלשת ימים',
 43 הוי אומר - צריך לומר שנינוה היא העיר הגדולה, משום שהיא
 44 קרויה במקום אחר גדולה.
 45 אגב שדרשה הגמרא שמות מקומות, ממשיכה היא לדרוש אף
 46 שמות אנשים: בפרשת המרגלים כשבא כלב לחברון נאמר (במדבר
 47 יג כב) 'ישם אחימן ששי ותלמי לדיי הענק'. תנא בברייתא, 'אחימן'
 48 נקרא כך על שם שמוימן וגיבור שבאחים היה, כמו שיד ימין
 49 חשובה מן השמאל, 'ששי' נקרא על שם שמתוך שהיה כבד וחזק
 50 ביותר, היה משים את הארץ בפסיעותיו כשהייתו - כגומא ושחת,
 51 'תלמי' נקרא על שם שמישים את הארץ בהליכתו תלמים תלמים -
 52 חריצים כתלמי המחרישה, והיה מעלה עפר ומעמיק בארץ. (דבר
 53 אחר), אחימן כנה עיר ששמה ענת, ששי כנה את העיר אלזש, ותלמי
 54 כנה את תלבוש. וסיום הפסוק 'לדיי הענק', פירושו, שמיננימן
 55 התמה בקומתן - שמרוב גובהם נראה כאילו צווארם חודר ברקיע,
 56 והשמש להם כענק [תבשית] סביב לצוארם.
 57 אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי, עתידה מלכות רומי שתפול ביד
 58 מלכות פרס - שפרס תכבוש את רומי קודם ביאת המשיח, שנאמר
 59 (ירמיה מט ב) 'לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (על) [אל] ארזים

1 אף על פי שיתא אלהים ליפת — זכור פרסיים לבנות בית שני, אין שכנה שורה אלא
2 במקדש ראשון שבנה שלמה, שבא מורעו של שם. סקיסתן נזויתא וסקיסתן כריותא
3 — אטבתה וסבתא קאי, ששמן שוה, והם מוחו מוקף הרים, והחיצונה מקפת את
4 הפנימית ורחוקה פנימית חוץ מן היקף חיצונה לכל צד מאה פרסי, והיקף החיצונה
5 אלפא פרסי. מן הארץ היא יצא — שלא
6 להיות בעצת דור הפלגה, ושם אחימן נבי' —
7 אידי דרדיש שמהתא נקט נמי להאי. שמשש
8 את הארץ כשחיותה — בפסיעותיו. ושי —
9 לשון "השאת ושב" (איכה ג) והש"ן אחד
10 לבדו שורש בתיבה. תלמים — כשרות
11 המחרישה. דבר אחר — לא גרסינן. מעניקין
12 את החמה — דומה שצוארו נקב ועולה בחלון
13 הקרקע. אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי —
14 גרסינן. אמרה קמיה החווא מרבנן — להא
15 אתקפתא דרבה בר עולא. נפלו כשריים ביד
16 פריסיים — בלשאצר ביד דרוש המדי ובורש
17 הפרסי חתנו. והלא כמה לשכות היו שם —
18 לשומרי הבית. גזירה היתה — לקמיה מפרש:
19 גזירה שמא יאמרו כהן גדול בבית האסורים
20 הוא חבוש. אינו בית — וגבי מוחה בעינן בית
21 חשוב. רבי יהודה מחייב — לענין מעשר.
22 דייקא לן: אין הטבל מתחייב במעשר מלאכול
23 ממנו אבלת עראי עד שיראה פני הבית,
24 שנאמר "בערתו הקדש מן הבית". בעירוב —
25 אם פתוחה לחצר שיש בה שאר דירות —
26 אוסרת על (בני) כולם, אם לא עירבה עמה.
27 ובמוזהו — ואף על גב דאינה עשויה לימות
28 החמה ולימות הגשמים.

1 איני יודע אם נינהו העיר הגדולה וכו' — ותימה לי: אמאי לא קאמר נמי איני יודע אם כלח
2 העיר הגדולה: כיון דמספקא ליה ברוס ונינהו שלפני פניו אם העיר הגדולה עליהו
3 קאי, כל שכן דאיבא לטפוקי בכלח, דמינה קא סליקו ויש לומר: אדרבה, משום דמינה קא
4 סליק, אם איתא דעלה קאי — לא הוה ליה למימר היא העיר הגדולה, אלא: העיר הגדולה.
5 חוץ מלשכת פרהדרין שבה היתה דירה — ואם
6 תאמר: ליחשוב נמי לשכת בית אבן, שבה היתה
7 דירה לבחן השורף את הפרושי יש לומר: לא חשיב
8 אלא לשכות שבמקדש שבנחיות בקודש, אבל
9 לשכת בית אבן — בחד הבית הוה. אי נמי: כיון
10 דלא הוה בכל שנתא אלא אחת לכמה שנים — לא
11 חשיב דירה. וכי תימא מדרבנן — ואם תאמר:
12 מכל מקום, אבתי תיקשי: לעיל נמי גבי לשכת
13 פרהדרין ליגורו מהאי טעמא, ומאי איצטרך
14 לפרושי טעמא משום שלא יאמרו כהן גדול חבוש
15 בבית האסורים: יש לומר: דלמאי דסלקא דעתך
16 השתא לשכת פרהדרין נמי מחייב רבי יהודה
17 מהאי טעמא, ולא טעמא דשלא יאמרו כהן גדול
18 חבוש. אבל תימה לי: מאי קאמר וכי תימא
19 מדרבנן — מכל מקום תיקשי — אבתי דרבנן
20 אדרבנן מכל שכן, דהבא פטרי אפילו מדרבנן
21 ולעיל מחייבי אפילו מדאורייתא: ויש לומר: דרבנן
22 אדרבנן לא קשה, דשאני סוכה דדירת עראי היא,
23 דבכל יכול להיות שהווא יוצא ממנה, כגון אם הוא
24 מצטער או ירדו גשמים וכהנה רבות. אבל לשכת
25 פרהדרין, שהיה בתוכה בקביעות — מחייבי.
דילמא

19 נינהו העיר הגדולה, אם רסן העיר הגדולה. כשהוא אומר "ונינהו היתה עיר גדולה לאלהים
20 מהלך שלשת ימים" — היו אומר: נינהו היא העיר הגדולה. "ישם אחימן ששי ותלמי ילדי
21 הענק". תנא: אחימן — מיומן שבאחים, ששי — שמשים את הארץ בשחיותה, תלמי — שמשים את הארץ תלמים תלמים. דבר
22 אחר: אחימן בנה ענת, ששי בנה אלוש, תלמי בנה תלבוש. "ילדי הענק" — שמעניקין החמה בקומתו. אמר רבי יהושע בן
23 לוי אמר רבי: עתידה רומי שתפול ביד פרס, שנאמר "לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ אל אדום ומהשבותיו אשר
24 חשב אל יושבי תימן אם לוא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישום עליהם נוחם". מתקורף לה רבה בר עולא: מאי
25 משמע דהאי צעירי הצאן פרס הוא — דכתיב "האיל אשר ראית בעל הקרנים (הוא) מלכי מדי ופרס". ואימא יון,
26 דכתיב "והצפיר השעיר מלך יון"! כי סליק רב חביבא בר סורמקי אמרה קמיה דההוא מרבנן, אמר ליה: מאן דלא
27 ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לרבי? מאי "צעירי הצאן" — וזמרא דאחיהו, דתני רב יוסף: תירס זה פרס. אמר רבה
28 בר בר הנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי: עתידה רומי שתפול ביד פרס. קל וחומר; ומה מקדש ראשון
29 שבנאוהו בני שם והחריבוהו בשדדים — נפלו בשדדים ביד פרסיים, מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים — אינו דין
30 שיפלו רומיים ביד פרסיים? אמר רב: עתידה פרס שתפול ביד רומי. אמרו ליה רב פהנא ורב אסי לרב: בנזוי ביד סתורין?
31 אמר להו אין, גזירת מלך היא. איבא דאמרי, אמר ליה: אינהו נמי הא קא סתרי בי כנישתא. תניא נמי הכי: עתידה פרס
32 שתפול ביד רומי. חדא — דסתרי בי כנישתא, ועוד: גזירת מלך הוא שיפלו פונין ביד סתורין. דאמר רב יהודה אמר רב:
33 אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם פולו השעה חדשים שנאמר "לכן יתנם עד עת יולדה ילדה
34 ויתר אהיו ושובן על בני ישראל". תנו רבנן: כל הלשכות שהיו במקדש לא היו לתן מזוזה, חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה
35 בית דירה לכהן גדול. אמר רבי יהודה: והלא כמה לשכות היו במקדש שהיה לתן בית דירה, ולא היה לתן מזוזה. אלא, לשפת
36 פרהדרין גזירה היתה. מאי טעמא דרבי יהודה? — אמר רבא קסבר רבי יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים
37 — אינו בית. איתביה אבוי: והכתיב "והפיתו (את) בית החרף על בית הקיץ"! — אמר ליה: בית החרף ובית קיץ — איקרי, בית
38 סתמא — לא איקרי. איתביה אבוי: סופת החרף פהג, רבי יהודה מחייב ותקמים פוטרין. ותני עלה: רבי יהודה מחייב בעירוב
39 ובמזוזה ובמעשר. וכי תימא: מדרבנן. בשלמא עירוב ומזוזה — איבא למימר מדרבנן, אלא מעשר מי איבא למימר מדרבנן?

1 דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב - תימה לי: הא איכא טובא דמדאורייתא לא מדיחי, ורבנן גורו בהן, ולא חישינן דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב, כגון הלוקח מעם
2 הארץ; ויש לומר: כיון דלא תקינו לאפרושי תרומה גדולה, ואפילו מעשרות נמי דתקינו לאפרושי - מפרשינן וכן שלו, איכא היכירא טובא דהי מדרבנן, ולא אתי לאפרושי מן
3 הפטור על החיוב, וכן הא דאמר פרק קמא דביצה (גא) הכניס שבולים לעשות מדם עיסה - אוכל מן עראי ופטור, אבל אם לאכול קבע - חיוב מדרבנן, כיון דשרו למיכל מנייהו עראי
4 בלא מעשר - איכא היכירא, דמידי דמחייב מדאורייתא אסור לאכול אפילו עראי אחר מירוח, כדתנן בפרק קמא דמסכת פיאה (משנה ו): מאכילין לחיות ולעופות עד שימרה, אבל בטר
5 מירוח - לא, וכל אכילת בהמה חשיב אכילת
6 עראי, ואם תאמר: והא תקינו להפריש על תבואה
7 שלקח מן הנכרי למאן דאמר יש קנין לנכרי
8 להפקיע מיד מעשר, ולא חייש דילמא אתי
9 לאפרושי מן הפטור על החיוב; ויש לומר:
10 בתבואת נכרי ליכא דטעי, וכן יש לתרץ על
11 תבואת חוצה לארץ, שהיו מפרשינן ממנה תרומה
12 ומעשר עד שלא באו הרובים וביטלוה, כדאייתא
13 בירושלמי - דליכא דטעי, ועציץ שאינו נקוב נמי,
14 דחייב מדרבנן - הא אמרינן בפרק "האשה רבה"
15 (בבמות פטא) גבי משאינו נקוב על הנקוב - בחד
16 תרומה, ויחזור ויתרום. בתרי מני - ציית, בחד
17 מנא - לא ציית. אבל הכא, אי מחייבין לה
18 לאפרושי - טעי, וסבר דמדאורייתא חייב, דמי
19 מפסי לידע איזו דירה קבועה דאורייתא, דכיון
20 דבההוא שעתא ידירי בה בקבע חזו דמחייבין
21 לה במעשר, סבר דדירה גמורה חשיבין לה, ואתי
22 לאפרושי מן הפטור על החיוב.

1 אלא אמר אביי - בשבעת ימים של פרישה לא
2 פליג רבי יהודה, דודאי מחייב, דומיא דסוכה.
3 כי פליגי בשאר ימות השנה - רבנן סברי: גזרינן
4 שאר ימות השנה אטו שבעה, ורבי יהודה סבר:
5 לא גזרינן, אלא לשכת פרהדרין בשאר ימות
6 השנה היה לה מוזהה, כדי שתהא מוחזקת לכל
7 יודעיה כבית דירה גמורה, שלא יאמרו על הכהן
8 בשבעת ימי הפרישה בבית האסורין חבוש, והא
9 סוכת החג כהן קתני - ופטרי רבנן, אלמא:
10 בשבעה נמי איכא למאן דפטרי. כי פליגי בשבעה
11 - בין בלשכה בין בסוכה, והפטור כאן מחייב
12 כאן, והחליפו דבריהם, וסוכה טעמא לחוד ב' -
13 רבי יהודה לטעמיה, דאמר במסכת סוכה (הב)
14 דירת קבע היא והכשיר סוכה גבוה מעשרים
15 אמה שאינה ראויה ליעשות אלא במוציאת קבע,
16 הלכך בית חשיבא נמי לענין מוזהה.
כל

1 דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן
2 הפטור על החיוב. אלא אמר אביי: בשבעה - דכולי
3 עלמא לא פליגי דמחייבא, כי פליגי - בשאר ימות
4 השנה, רבנן סברי: גזרינן שאר ימות השנה אטו
5 שבעה, ורבי יהודה סבר: לא גזרינן, אמר ליה רבא:
6 והא סופת החג כהן קתני! אלא אמר רבא: בשאר
7 ימות השנה - כולי עלמא לא פליגי דפטורה, כי פליגי
8 - בשבעה, וסוכה טעמא לחוד, ולשכה טעמא לחוד.
9 סוכה טעמא לחוד, רבי יהודה לטעמיה, דאמר:
10 סוכה דירת קבע בעינן, ומחייבא במוזהה, ורבנן
11 לטעמיהו, דאמרי: סוכה דירת עראי בעינן, ולא
12 מחייבא במוזהה, ולשכה טעמא לחוד, רבנן סברי:
13 דירה בעל פרהרה - שמה דירה, ורבי יהודה סבר:
14 דירה בעל פרהרה - לא שמה דירה, ומדרבנן הוא
15 דתקינן לה, שלא יאמרו פתן גדול חבוש בבית האסורין, מאן תנא להא, דתנו רבנן:
כל

17 רבנן סברי גזרינן רבי יהודה סבר לא גזרינן - כן היא גירסת רש"י, ופירוש דאדלעיל קאי, אלשכת פרהדרין. והשתא לא תיקשי דרבי יהודה אדרבי יהודה דהא מחייב רבי יהודה
18 בסוכה ואפילו מדאורייתא מדרבנן מעשר - היינו בשבעת ימי החג, הא דפטרי לעיל מדאורייתא - היינו בשאר ימות השנה, וקשיא לן מאי איצטרך רבא למפרך מלישנא
19 דבריייהו דקתני סוכת החג כהן בלא ברייתא תרשי ליה לאביי מדברי עצמו, דכי היכי דלא תקשה דרבי יהודה אדרבינו יצחק מוקי לברייתא דסוכה בשבעת ימי החג, דאי לא הכי
20 - לא הוה דקתני מידי ממאי דפרכין מעיקרא, ואם כן בלא לישנא דבריייתא דסוכת החג כהן תיקשי לאביי, דעל כרחך כהן אצטרך לומר דכי קאמר לעיל וכי תימא
21 מדרבנן צריכא למימר גזירה אטו דירה גמורה - קשה: אם כן לעיל נמי, בלשכת פרהדרין נצטרך לפרש גזירה דרבי יהודה אטו דירה גמורה כי הכא, ואם כן לא הי כי מסקנא
22 דמפרשינן משום שלא יאמרו כהן גדול חבוש הוא, ועוד: אי גזרינן בלשכת פרהדרין אטו דירה גמורה - אם כן בשאר כל הלשכות נמי, שהיה כהן בית דירה, אמאי לא הוה לון
23 מוזהה? ניגור אטו דירה גמורה, מיהו, זה נוכל ליישב, דהכי פריך: והלא כמה בלשכות שהיה בהן דירת עראי, כגון לשכות שהיו שומרים בלילה ולא ביום, שלא היה להם מוזהה, ואם
24 אייתא דבדירת עראי כוון חייב דאורייתא שבעת דירה אם כן הך נמי נחייב בליליא! אלא על כרחך גזירה דרבנן היתה אטו דירה גמורה, ודך דהיה בה דירת שבעה ביממא וליליא
25 - מיחלפא בדירה גמורה, אבל הך - לא מיחלפין, הלכך לא גזרו בהן, ועוד קשה: מאי האי דפריך והא סוכת החג כהן קתני, דמשמע דלא פריך אלא מדקתני "כהן", אבל אי הוה
26 תני "סוכת החג" - לא הוה קשה ליה, ואמאי? דאף על פי כן תיקשי ליה ההיא דלעיל מחייב רבנן אף בשאר ימות השנה, ולא מצי לחלק בין סוכה ללשכת פרהדרין כמו
27 שחלקתי לעיל, דאם כן מאי פריך והא סוכת החג כו? לימא דרבנן, אף על גב דגבי לשכת פרהדרין גזרי אפילו בשאר ימות השנה, בסוכת החג פטרי אפילו כהן בשום דסוכה לא
28 חשיבא דירה כולי האי בלשכת פרהדרין, אלא על כרחך אביי ורבא לית להו האי סברא לחלק בין סוכה ללשכת פרהדרין, ואדרבה, הכי הוה ליה למימר: דרבי יהודה אדרבי יהודה
29 קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא: דמתוך תירוצו של אביי שהוא בא לתרץ לרבי יהודה קשה טפי לרבנן מדמעיקרא, דאפילו בלא שניא דאביי קשיא דרבנן אדרבנן, אפילו כי מוקמינן
30 לשני הבריות בשבעה, כל שכן לאביי דאמר דרבנן מחייב לעיל אפילו בשאר ימות השנה, והכא פטרי אפילו כהן, ועוד: כיון דרבנן דלעיל לא מחייב אלא משום גזירה, ורבי יהודה
31 לא אתא לאיפולוגי עליוהו אלא בהא דאין הטעם משום גזירה דשאר ימות השנה אטו שבעה, אלא משום שמא יאמרו כהן גדול חבוש הוא - אם כן לא הוה ליה למימר בהאי לישנא
32 לשכת פרהדרין גזירה היתה, כיון דלרבנן נמי גזירה היתה, אלא איבעי ליה לפרושי הגזירה שלא יאמרו כהן גדול חבוש הוא, ועוד: בכל הספרים ישנים שראיתי גרסין בהו איפכא:
33 רבנן סברי לא גזרינן, ורבי יהודה סבר גזרינן, ונראה לי כל הסוגיא בענין אחר, דהאי דקאמר וכי תימא מדרבנן - היינו משום שמא יאמרו היושב בסוכה כהן חבוש הוא בבית האסורין
34 וכו' עד בשבעה כולי עלמא לא פליגי - בין בלשכה בין בסוכה, כי פליגי - בשאר ימות השנה בין בלשכה בין בסוכה, רבנן סברי, לא גזרינן, והכי פירושה: גבי לשכה חוץ מלשכת
35 פרהדרין שבה היתה דירה, פירוש בשעה שבה היתה דירה, דהיינו כל שבעה ותו לא - מחייבא מדאורייתא, אבל גזירה לרבנן לית להו, אמר רבי יהודה: לדידכו דאמריתו דכל שבעה
36 מדאורייתא, והלא כמה בלשכות שהיה בהן דירת עראי כו, ולא היה להם מוזהה ואפילו בשעה שהיה בהן דירה, אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה, שלא יאמרו כהן גדול חבוש, וכיון
37 דמהוהו טעמא הוא היה לה מוזהה כל השנה כי הכי דתיפרסם מילתא לכל דדירה מעלייתא היא, ולא יאמרו כהן גדול בבית האסורים הוא חבוש, וגבי סוכה נמי, שבעה חג - כולי
38 עלמא לא פליגי דחייב לרבנן מדאורייתא ולרבי יהודה מדרבנן, כמו לגבי לשכת פרהדרין, כי פליגי, בשאר ימות השנה, רבנן לא גזרו שאר ימות השנה אטו חג, ורבי יהודה גזר, שלא
39 יאמרו היושב בסוכה כהן חבוש בבית האסורין הוא, ויש דברך גנאי ובווי מצוה, ונראה כאלו הקדוש ברוך הוא מטריח על ישראל וחובשן בבית האסורים, להכי חייבת במוזהה
40 כל

41 יתרה: והלא כמה לשכות שהיה בהן בית דירה לפעמים, לשום צורך, ואפילו הכי לא גזרינן בהן שאר ימות השנה אטו הך יומי, אלא לשכת פרהדרין גזירה, אף על גב דלרבנן נמי גזירה
42 היתה כדפירשתה, הכי קאמר רבי יהודה: גזירה אחריתי, שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורין הוא.
43 רבנן סברי גזרינן רבי יהודה סבר לא גזרינן - כן היא גירסת רש"י, ופירוש דאדלעיל קאי, אלשכת פרהדרין. והשתא לא תיקשי דרבי יהודה אדרבי יהודה דהא מחייב רבי יהודה
44 בסוכה ואפילו מדאורייתא מדרבנן מעשר - היינו בשבעת ימי החג, הא דפטרי לעיל מדאורייתא - היינו בשאר ימות השנה, וקשיא לן מאי איצטרך רבא למפרך מלישנא
45 דבריייהו דקתני סוכת החג כהן בלא ברייתא תרשי ליה לאביי מדברי עצמו, דכי היכי דלא תקשה דרבי יהודה אדרבינו יצחק מוקי לברייתא דסוכה בשבעת ימי החג, דאי לא הכי
46 - לא הוה דקתני מידי ממאי דפרכין מעיקרא, ואם כן בלא לישנא דבריייתא דסוכת החג כהן תיקשי לאביי, דעל כרחך כהן אצטרך לומר דכי קאמר לעיל וכי תימא
47 מדרבנן צריכא למימר גזירה אטו דירה גמורה - קשה: אם כן לעיל נמי, בלשכת פרהדרין נצטרך לפרש גזירה דרבי יהודה אטו דירה גמורה כי הכא, ואם כן לא הי כי מסקנא
48 דמפרשינן משום שלא יאמרו כהן גדול חבוש הוא, ועוד: אי גזרינן בלשכת פרהדרין אטו דירה גמורה - אם כן בשאר כל הלשכות נמי, שהיה כהן בית דירה, אמאי לא הוה לון
49 מוזהה? ניגור אטו דירה גמורה, מיהו, זה נוכל ליישב, דהכי פריך: והלא כמה בלשכות שהיה בהן דירת עראי, כגון לשכות שהיו שומרים בלילה ולא ביום, שלא היה להם מוזהה, ואם
50 אייתא דבדירת עראי כוון חייב דאורייתא שבעת דירה אם כן הך נמי נחייב בליליא! אלא על כרחך גזירה דרבנן היתה אטו דירה גמורה, ודך דהיה בה דירת שבעה ביממא וליליא
- מיחלפא בדירה גמורה, אבל הך - לא מיחלפין, הלכך לא גזרו בהן, ועוד קשה: מאי האי דפריך והא סוכת החג כהן קתני, דמשמע דלא פריך אלא מדקתני "כהן", אבל אי הוה
תני "סוכת החג" - לא הוה קשה ליה, ואמאי? דאף על פי כן תיקשי ליה ההיא דלעיל מחייב רבנן אף בשאר ימות השנה, ולא מצי לחלק בין סוכה ללשכת פרהדרין כמו
שחלקתי לעיל, דאם כן מאי פריך והא סוכת החג כו? לימא דרבנן, אף על גב דגבי לשכת פרהדרין גזרי אפילו בשאר ימות השנה, בסוכת החג פטרי אפילו כהן בשום דסוכה לא
חשיבא דירה כולי האי בלשכת פרהדרין, אלא על כרחך אביי ורבא לית להו האי סברא לחלק בין סוכה ללשכת פרהדרין, ואדרבה, הכי הוה ליה למימר: דרבי יהודה אדרבי יהודה
קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא: דמתוך תירוצו של אביי שהוא בא לתרץ לרבי יהודה קשה טפי לרבנן מדמעיקרא, דאפילו בלא שניא דאביי קשיא דרבנן אדרבנן, אפילו כי מוקמינן
לשני הבריות בשבעה, כל שכן לאביי דאמר דרבנן מחייב לעיל אפילו בשאר ימות השנה, והכא פטרי אפילו כהן, ועוד: כיון דרבנן דלעיל לא מחייב אלא משום גזירה, ורבי יהודה
לא אתא לאיפולוגי עליוהו אלא בהא דאין הטעם משום גזירה דשאר ימות השנה אטו שבעה, אלא משום שמא יאמרו כהן גדול חבוש הוא - אם כן לא הוה ליה למימר בהאי לישנא
לשכת פרהדרין גזירה היתה, כיון דלרבנן נמי גזירה היתה, אלא איבעי ליה לפרושי הגזירה שלא יאמרו כהן גדול חבוש הוא, ועוד: בכל הספרים ישנים שראיתי גרסין בהו איפכא:
רבנן סברי לא גזרינן, ורבי יהודה סבר גזרינן, ונראה לי כל הסוגיא בענין אחר, דהאי דקאמר וכי תימא מדרבנן - היינו משום שמא יאמרו היושב בסוכה כהן חבוש הוא בבית האסורין
וכו' עד בשבעה כולי עלמא לא פליגי - בין בלשכה בין בסוכה, כי פליגי - בשאר ימות השנה בין בלשכה בין בסוכה, רבנן סברי, לא גזרינן, והכי פירושה: גבי לשכה חוץ מלשכת
פרהדרין שבה היתה דירה, פירוש בשעה שבה היתה דירה, דהיינו כל שבעה ותו לא - מחייבא מדאורייתא, אבל גזירה לרבנן לית להו, אמר רבי יהודה: לדידכו דאמריתו דכל שבעה
מדאורייתא, והלא כמה בלשכות שהיה בהן דירת עראי כו, ולא היה להם מוזהה ואפילו בשעה שהיה בהן דירה, אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה, שלא יאמרו כהן גדול חבוש, וכיון
דמהוהו טעמא הוא היה לה מוזהה כל השנה כי הכי דתיפרסם מילתא לכל דדירה מעלייתא היא, ולא יאמרו כהן גדול בבית האסורים הוא חבוש, וגבי סוכה נמי, שבעה חג - כולי
עלמא לא פליגי דחייב לרבנן מדאורייתא ולרבי יהודה מדרבנן, כמו לגבי לשכת פרהדרין, כי פליגי, בשאר ימות השנה, רבנן לא גזרו שאר ימות השנה אטו חג, ורבי יהודה גזר, שלא
יאמרו היושב בסוכה כהן חבוש בבית האסורין הוא, ויש דברך גנאי ובווי מצוה, ונראה כאלו הקדוש ברוך הוא מטריח על ישראל וחובשן בבית האסורים, להכי חייבת במוזהה
כל

יזמא דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קנג

יאמרו שכהן גדול כחוש בבית האסורים.
 רבא מקשה על ביאור זה של אביי: אמר ליה רבא, והא סוכת קהנן
 קהנן קהנן, ובה מבואר דעת חכמים שפוטרים, הרי שאף בשבעת
 הימים שדרים בה נחלקו חכמים לפטור.
 רבא מיישב באופן אחר את מחלוקתם: אלא אמר רבא, בשאר ימות
 השנה כולי עלמא לא פליגי דפטורה בין בסוכה ובין בלשכה, ולא
 גזורים לחייב משום שבעת הימים, כי פליגי – לא נחלקו לגבי שני
 הדברים הללו אלא באותם שבועת הימים שמשתמשים בהם,
 והסתירות שהקשינו בדברי רבי יהודה ובדברי חכמים יתורצו כך,
 סוכה טעמא לחוד ולשכה טעמא לחוד – טעמי המחלוקת לגבי
 סוכה ולשכה אינם שייכים זה לזה אלא טעם כל אחד מהם תלוי
 בסברות אחרות, סוכה טעמא לחוד, שרבי יהודה בחיוב מוזהר
 בסוכה לטעמיה – לשיטתו בהלכות הכשר סוכה, דאמר סוכה
 דירת קבע בעינן, שהסוכה כשירה אפילו אם היא בנויה באופן של
 דירת קבע, ומכיון שהסוכה עשויה להיות דירת קבע הרי היא
 מתייבא במוזהר כדין דירה קבועה, ואף רבנן הפוטרים ממוזהר,
 סוברים כך לטעמיהו, דאמרי סוכה הגבוהה למעלה מעשרים
 אמה פסולה מפני שסוכה דירת עראי בעינן – צריכה להיות ראויה
 לדירת עראי, ולא מתייבא במוזהר.
 ולשכה טעמא לחוד, רבנן סברי, דירה בעל פרהה כדירתה של הכהן
 הגדול בלשכת פרהדרין, שמוכרח הוא ומחובתו לפרוש מביתו
 ולהינתק ממשפחתו קודם יום הכיפורים, שמה דירה – יש עליה דין
 של דירה וחיבת ממוזהר מן התורה, ואילו רבי יהודה סבר, דירה
 בעל פרהה לא שמה דירה, ומאחר שאינה נחשבת לדירה, פטורה
 היא מן המוזהר מהתורה, ומדרבנן הוא דתקינן לה לחייבה במוזהר,
 כדי שלא יאמרו המון העם כאשר הם רואים שהכהן הגדול שרוי
 בלשכה החסרה מוזהר, שבהן גדול הוא בבחינת חבוש בבית
 האסורין שפטור ממוזהר, ועל כן חייבו אותה במוזהר כדי שתיראה
 כדירה מעולה.
 מבררת הגמרא: מאן תנא – מי שנה להא דתנו רבנן בברייתא
 דלהלן,

והלא אם יחמירו חכמים לחייבם במעשרות, חומרא זו עלולה
 להביא לידי תקלה, שהרי מדין תורה פירות אלו פטורים
 ממעשרות, כיון שלא ראו פני בית גמור, ואין האנשים בקיאים
 לדעת איזו דירה חשובה קביעות ואיזו דירה אינה קבועה שחיובה
 רק מדרבנן, וכאשר יראו בני אדם שמפרישים מעשרות מאותם
 פירות, שמא יטעו ויחשבו שפירות אלו חייבים במעשר מן התורה,
 ויש לחוש משום כך דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור –
 אולי יבואו להפריש מפירות טבל רגילים שיש בהם חיוב גמור
 מדברי תורה, שהם יהיו מעשרות על פירות אלו שפטורים מן
 התורה, וכיון שלא חל עליו שם מעשר, שהרי הפירות שאותם
 רצה לתקן אינם צריכים לזה, אם כך פירות אלו שעשאן מעשר
 נשארן טבולים ואסורים באכילה, וכמו כן יש לחוש שמא יעשר
 מן הפטור – מפירות הפטורים מן התורה על החיוב מן התורה,
 וכיון שלא עישר עליהם מפירות שהם טבל מן התורה, לא הותרו
 הפירות באכילה על ידי הפרשה זאת.
 הגמרא מבארת באופן אחר את מחלוקת רבי יהודה ורבנן: אלא
 אמר אביי, בשבועה ימים שקודם יום כיפור דכולי עלמא לא פליגי
 ובודאי דמתייבא לשכת פרהדרין במוזהר מן התורה, ובדומה
 לסוכה, שלדברי הכל אף בית שאינו עשוי לימות החמה והגשמים
 נחשב כבית גמור, כי פליגי – כל מה שנחלקו הוא על לשכת
 פרהדרין בשאר ימות השנה, מה הטעם שחכמים חייבו אותה
 במוזהר, רבנן סברי, נזרינן שאר ימות השנה אטו שבועה, כיון שאם
 לא תהיה בה מוזהר בשאר ימות השנה יבואו להקל גם בשבעת
 הימים, ולכן גזרו לחייב כל השנה, ורבי יהודה סבר, לא נזרינן –
 אין לחייבה מחמת גזירה זאת אלא מחמת גזירה אחרת, שאם
 בשאר ימות השנה לא תהיה בה מוזהר היא לא תיראה כדירה,
 ויאמרו שהכהן הגדול שנמצא בה אינו גר בדירה חשובה אלא
 הוא כחבוש בבית האסורים. ומעתה מתורצת הסתירה שהקשינו
 מדברי רבי יהודה המחייב בסוכה, על כך שהוא פטור בלשכה,
 שבשניהם הוא מחייב בתוך הימים שמשתמשים בהם, וכמו כן
 בשניהם הוא אינו גזור שאר ימות השנה מחמת שבעת הימים, ומה
 שמחייב בלשכת פרהדרין בשאר ימות השנה הוא רק משום שלא

המשך ביאור למס' יזמא ליום ראשון עמ' ב

היינו טעמא – אין הטעם כדבריו של רבא שרתה שכניה בבית
 שני, דאי נמי סליקו פולחו בימי עזרא – אף אם כל ישראל היו
 עולים, מכל מקום לא הוה שריא שכינה במקדש שני, והטעם לכך,
 דכתוב בדברי נח לבניו (בראשית טו), יפת אלהים ליפת וישכן באהלי
 שם,

ביניהו – הטל והחלף אדם ביניהם במעשה ההוא, או שריש לקיש
 הוה הרוחץ, וזעירי הוא שהושיט לו את ידו, או שרבה בר פרה
 הוה המושיט יד רבי אלעזר היה הרוחץ.
 הגמרא מספרת את סיום המעשה: פי אתא ריש לקיש לקמיה דרבי
 יוחנן וסיפר לו את מה שאמר על הבבליים, אמר ליה רבי יוחנן, לאו

המשך ביאור למס' יזמא ליום שישי עמ' א

שיעור, מאי איבא למיטר, הלא אין שיעור כלל למי ההזאה ואין
 נאמר שהנושא נטמא רק בשיעור הזאה. משיבה הגמרא: אפילו
 למאן דאמר הוזהר אין צריכא שיעור הני מילי אגבא דנבא – על
 גוף האדם, שעל כך אין שיעור כמה מים צריכים להוות עליו, ודי
 בכל שהוא, אכל בנא – בכלי שבו נמצאים מי אפר הפרה שטובל
 בהם את האזוב ומוזה, גם לדעתו צריכה שיעור, ולכך נאמר
 טומאת משא בלשון הזאה שאינו מטמא אלא כשיש בהם שיעור
 הנצרך שיהיה בכלי לפני הזאה. ומצינו כן שצריך שבכלי יהא
 שיעור, דתנן במשנה (פרה פ"ב מ"ה) פמה יהא קהן במי אפר הפרה
 כשהם בכלי ומזומנים להוות מהם, ויהא קרי הוזהר שתועיל לטהר
 את הטמא. קרי שיימבול

בגדיים, שכך נאמר, ומוזה מי הנדה יכבס בגדיו, ואילו נוגע לא בעי
 כבוש בגדים, שלא נאמר בו אלא ודהנגע במי הנדה יטמא עד
 הערב. מתרצת הגמרא: אלא מאי מוזה? שנאמר בתורה שטמא
 ומטמא בגדים, בנושא את המים הכתוב מדבר, שהוא נטמא
 ומטמא בגדים. שואלת הגמרא: ונכתוב דחמנא במפורש נושא,
 מאי טעמא כתיב מוזה? מיישבת הגמרא: הא קא משמע לן במה
 שכתבה התורה מוזה? דבעינן שיעור הוזה – שאין כל נושא מי
 אפר פרה טמא אלא כשנשא מים בשיעור שראויים לטהר את
 הטמא כשזומים מהם עליו.
 שואלת הגמרא: הניחא למאן דאמר הוזה צריכה שיעור, שלדבריו
 ניתן לומר שלפיכך אמרה תורה דין נושא בלשון הזאה לומר
 שיהא נושא כשיעור הזאה, אלא למאן דאמר הוזה אין צריכה

60 ואף שהיה מצוה.
 61 תני רב כהנא קמיה דרב יהודה, בית התבן – שמיחד לחבן, ובית
 62 הקבר, ובית העצים, ובית האוצרות של יין ושמן ותבואה, ואין אדם
 63 דר בבתיים אלו בקביעות, פטורים מן המזוזה, מפני שהנשים נאותות
 64 בהן. מבאר רב כהנא: ומאי נאותות, היינו רוחצות, לפיכך פטורים
 65 מקומות הללו ממזוזה, שאינו כבוד שמים שתהיה מזוזה במקום
 66 שעומדות שם ערומות.
 67 שואלת הגמרא: אמר ליה רב יהודה, מטעמא שפטורים משום
 68 דרוחצות, הא סתמא ללא שירחצו שם יהיו חייבין, והתניא, רפת
 69 בקר פטורה מן המזוזה, ומוכח שרפת עצמה פטורה ממזוזה גם
 70 ללא שירחצו בה, שהרי אין הנשים רוחצות ברפת בקר מחמת
 71 הזבל.
 72 מבאר רב יהודה באופן אחר: אלא מאי נאותות, מתקשמות
 73 בבשרים, והכי קתני, אף על פי שהנשים מתקשמות בהן, ומשום
 74 כך יש מקום לחייב במזוזה שהרי משתמש שם גם אדם באופן
 75 שאינו מגונה, מחדשת הברייתא שאין זה חשוב דיור כדי לחייב,
 76 ופטורין.
 77 רב כהנא דוחה את קושיית רב יהודה: אמר ליה רב כהנא לרב
 78 יהודה, ולדברך שבמקומות אלו גם כשהנשים מתקשמות בהן
 79 פטורין, אם כן יקשה מברייתא אחרת, והתניא, רפת בקר פטורה
 80 מן המזוזה, ושהנשים מתקשמות בה תיבת המזוזה. אלא מאי אית
 81 לה למימר, שדן זה של מקום שמתקשמות, תנאי היא – שנו
 82 במחלוקת תנאים, אם כן לדידי שהברייתא מדברת ברוחצות, גם
 83 אין להקשות על כך, שכן מה שדייקת שדוקא ברוחצות פטור
 84 אבל בסתם חייב, והבאת להקשות מברייתא שתם רפת בקר
 85 פטורה ממזוזה, נמי – גם זאת יש לתרץ שדן זה של מקום סתמא
 86 כשלא רוחצות, תנאי היא. דתניא, ממה שאמרה תורה 'ביתך' לגבי
 87 חיוב מזוזה (דברים טו), ולא אמרה 'בית', בא למדנו שהבית החייב
 88 הוא ביתך המיוחד לה, פרט לבית התבן ולבית הקבר ולבית העצים
 89 ולבית האוצרות שפטורין מן המזוזה, כיון שאינם מיוחדים
 90 לתשמש אדם. ויש מתיביין. באמת אמרו הלכה היא. שביית הפסא
 91 ובית הפורסקין שמעבדים בו עורות, ובית הפרחין ובית המכילה,
 92 ושהנשים נאותות בהן, פטורים מן המזוזה.
 93 לאחר שנתבאר בברייתא שנחלקו תנאים דבר, דנה הגמרא כיצד
 94 יתרוצו האמוראים רב כהנא ורב יהודה שכל אחד יאמר שכל
 95 התנאים טוברים כמותו. מבארת הגמרא: רב כהנא מרחין למעמיה,
 96 ורב יהודה מרחין למעמיה. רב כהנא מרחין למעמיה שבמתקשמות
 97 לדברי הכל חייב, ונחלקו בסתם, שלתנא קמא דורשים 'ביתך'
 98 ביתך המיוחד לה, פרט לבית התבן ולבית הקבר ולבית העצים ולבית
 99 האוצרות שפטורים מן המזוזה בסתם, ויש שמתיביים בסתם,
 100 ולדבריהם לא דורשים 'ביתך' המיוחד לה. באמת אמרו – כולם
 101 מודים שביית הפסא ובית הפורסקין ובית הפרחין ובית המכילה,
 102 ובכל אלו שהנשים נאותות בהן, ומאי נאותות, רוחצות, פטורין מן
 103 המזוזה. שואלת הגמרא: אי הכי שהפטור בנאותות משום
 104 שרוחצות, הלא היינו מרחין, ומדוע משמענו התנא דין זה
 105 פעמיים. משיבה הגמרא: אשמעינן מרחין דרבי, ואשמעינן מרחין
 106 דיהודי, דפלגא דעתך אמינא מרחין דרבי דנפיש ויהמיה – מרובה
 107 בו הלכורך, לכן הוא פטור ממזוזה, אבל מרחין דיהודי דלא נפיש
 108 ויהמיה, אימא ליחייב במזוזה, קא משמע לן שאף הוא פטור. ולענין
 109 בית הטבילה נתחדש שאף שבתין בו וזהמא כלל פטור ממזוזה.
 110 ורב יהודה מרחין למעמיה שבסתם לדברי הכל פטור, והמחלוקת
 111 היא במקום שמתקשמות. והכי קתני, 'ביתך' ביתך המיוחד לה, פרט
 112 לבית התבן ובית הקבר ובית העצים ובית האוצרות שפטורין מן
 113 המזוזה אפילו מתקשמות, שאין שימוש זה מחייב כיון שאינו קבוע,
 114 ויש מתיביין במתקשמות שדי בשימוש זה להחשב מיוחד גם
 115 לאדם, אבל סתם – כשאין מתקשמות שם, דברי הכל פטור. באמת
 116 אמרו, בית הפסא ובית הפורסקין ובית הפרחין ובית המכילה אף על
 117 פי שהנשים מתקשמות בהן פטורין מן המזוזה, ואף על פי שמשמש

1 כל השערים שהיו שם – בעזרה שבבית המקדש, לא היה להם
 2 מזוזה, כיון שלא היה לפנים מאותם שערים בית העשוי לדירה,
 3 חוץ משער ינגנור שהיה במזרח העזרה, שלפנים ממנו היתה לשפת
 4 פרהדרין שהכהן הגדול היה דר בה בשבעת ימים שקודם יום
 5 הכיפורים. לימא – האם נאמר שברייתא זו דוקא אליבא דרבנן
 6 היא שמתיביים את הלשכה במזוזה מן התורה, ולא רבי יהודה, דאי
 7 רבי יהודה הוא השונה ברייתא זו, קשה, שהרי היא גופה – לשכת
 8 פרהדרין עצמה אינה חייבת במזוזה אלא מזוזה שמא יאמרו
 9 שהכהן חושב בבית האסורים, ואנן ניקום ונגזור לחייב גם את
 10 השער המוביל אליה, הרי זו גזירה לגזירה – גזירה שלא באה
 11 לחיזוק דברי התורה אלא לחיזוק גזירת חכמים, שאין גזורים
 12 אותה.
 13 מבארת הגמרא: אפילו תימא רבי יהודה – הברייתא יכולה
 14 להתפרש גם כשיטת רבי יהודה, כיון שפולח – כל חיובם של
 15 הלשכה ושל השער המוביל אליה, תדא גזירה היא, שאם לא תהיה
 16 מזוזה בשער המוביל ללשכה עדיין יאמרו כהן גדול חושב בבית
 17 האסורים.
 18 הגמרא מביאה ברייתא המבררת מה הם המקומות החייבים
 19 במזוזה: תנו רבנן, תיבת 'בשערי' הכתובה לגבי חיוב מזוזה (דברים
 20 טו) באה ללמדנו שאחד שערי בתים, ואחד שערי הצירות שלפני
 21 הבתים, ואחד שערי מדינות המוקפות הרים והדרך לצאת מהן היא
 22 רק דרך שערים אלו, ואחד שערי הכניסה לעירות, יש בהן חובת
 23 מצוה למקום – חייבים הם במזוזה. והטעם, משום שנאמר 'וכתבתם
 24 על מזוזות ביתך ובשעריך' לשון רבים, לחייב על כל השערים הללו.
 25 מבררת הגמרא: אמר ליה אביי לרב ספרא, הני אבולי – אותם
 26 שערים דעיר מחוזא, מבררת הגמרא: בהו דזי ישראלים, מאי מטעמא לא
 27 עבדו להו רבנן מזוזה. מבררת הגמרא: אמר ליה רב ספרא לאבוי,
 28 הנהו – שערים הללו לא נעשו לשמש כפתחים אלא חזק לאקרא
 29 דבובי הוא דעבידי – לשמש חיזוק לבנין חזק הבנוי מעליהם ושמו
 30 כובי, שהיו השערים עשויים בצורת קשתות ובכך הבנין הבנוי
 31 עליהן היה חזק יותר. וכיון שלא נעשו לשמש כפתח פטורים הם
 32 מן המזוזה.
 33 אמר ליה אבוי לרב ספרא, ואקרא דבובי גופה תנעי – שמשום
 34 המקום היה עצמו יתחייב השער במזוזה, שהרי דרך אותו שער
 35 נכנסים למקום שהיא בית דירה, דתא אית בה – שהרי היתה שם
 36 דירה לשומר בית האסורין, דתא תניא, בית הנקטת אף שפטור
 37 ממזוזה כיון שאינו משמש לדירה, מכל מקום באופן שיש בו בית
 38 דירה לחן הנקטת תיבת המזוזה. וכמו כן יש לחייב במזוזה מצד
 39 דירת שומר בית האסורין, אף אם מצד עיקר המקום אין חיוב.
 40 אלא אמר אבוי, הטעם שלא קבעו חכמים מזוזה בשערי מחוזא
 41 הוא משום ספקה, שלא יאמר המלך כשפים אתם עושים לי.
 42 דתניא, מזוזת יחיד נקדקת פעמים בשבוע – בשבע שנים, לראות
 43 שלא נקבו אותיותיה ושלא נגנבה, ומזוזה של רבים הנתונה
 44 בשערי הצירות וכדומה, נבדקת פעמים פיובל שאם נטריח את
 45 הרבים יותר מדאי כל אחד ימנע ממצוה זו ויטילנה על אחרים וכך
 46 אף אחד מהם לא יעשה את הבדיקה. ואמר רבי יהודה מעשה
 47 בארמון – שם אומנות אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של
 48 צפורי ונקצאו קסדור – שוטר אחי' וחדש בו עטוסק בכשפים ונמל
 49 מןו אף וזו. ומכאן יש סכנה בעסק המזוזה לעיני הגויים, ולכן
 50 אף אין נותנין מזוזה בשערי העיר שדרים בה נכרים מטעם זה.
 51 מקשה הגמרא: והאמר רבי אלעזר, שלוחי מצוה אין ניוקין, ומדוע
 52 פטורים ממזוזה מחשב סכנה, הרי אין סכנה במקום קיום מצוה.
 53 מתרצת הגמרא: הויא דקביע הויא שאני – במקום שההיזק מוזמן
 54 לפנינו, שעלילות המושל מצויות תמיד, חוששים להיזק אף
 55 במקום קיום מצוה. וראיה לדבר, דתניב כשנצטוה שמואל הנביא
 56 למשוח את דוד למלך במקום שאול (שמואל א' טו ב), ויאמר שמואל
 57 איה אלך ושמע שאול והרגני, וכתוב אחר כך, ויאמר ה' עגלת בקר
 58 תקח בקרך ואמרת לזבוח לה' פאתי, ומזה שאמר לו ה' לעשות
 59 תחבולה שיקח עגלת בקר וכו' הראה לו שאין לילך במקום סכנה

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קנה רש"י תוספות

1 כל השנה, לפיכך הדבר שיהיה נראה לכל כמו דירה חשובה. וכן לענין מעשר מייחבא
2 מדרבנן, בין בחג בין בשאר ימות השנה. ולא תיקשי דילמא אתי לאפרושי מן הפטור בו –
3 דהני מילי אי אמרינן דלא מייחבא אלא בחג, בעידנא דאית בה דירה – נחושו דילמא אתי
4 למיטעי, כיון דהוי דלא מייחבא אלא בהדיא שעתא – אתו למימר דדירה גמורה היא
5 דאורייתא. אבל השתא דמייחבא לה אפילו
6 בשאר ימות השנה, דליכא דירה בה כלל – הכל
7 יודעין דמדרבנן הוא דמייחבא לה, ולא אתי
8 למיטעי.
9 **והתניא** רפת בקר פטורה מן המזוזה – תימה
10 לוי: לימא דהיא איירי כשהגשים
11 רוחצות בו! ויש לומר: ברפת בקר אין הגשים
12 רוחצות. דרוקא בית הבקר דלעיל, דהיינו שעשוי
13 לבקר, אבל אין ממנידין בה בתמות בקביעות –
14 נשים רוחצות בו. אבל רפת בקר – משמע שעומד
15 בו בקר בקביעות, הוא מלוכלך בובל הבקר – אין
16 הגשים רוחצות בו.
17 **אף** על פי שהגשים מתקשטות חן – אינו מגיה
18 הברייתא, דהכי קאמר: מפני שהגשים
19 נאותות ומתקשטות רק חן, ואינם דרים בה דירה
20 גמורה. והא דקאמר אף על פי שהגשים
21 מתקשטות, פירושו: לא מביעיא אם לא הוי אפילו
22 מתקשטות דפטורין, אלא אף על פי שמתקשטות.
23 **יבול** שאני מרבה אף בית שער וכו' – משמע
24 דבית שער פטור מן המזוזה. ותימה:
25 דבפרק "הקומץ רבה" (מנחות לגב.) תניא: בית
26 שער אבסדרה ומרפסת – חייבת במזוזה, וכן
27 משמע בפרק קמא דסוכה (ת.ב.) דבית שער חייב
28 במזוזה, גבי שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו.
29 דפריך: ותיהו חיצונה בית שער, ותתחייב במזוזה!
30 ויש לומר: דהבא מדאורייתא קאמר, והתם
31 מדרבנן. אי נמי, נראה לוי דהבא מיידי בבית שער
32 של אבסדרה, ובית שער של מרפסת. הוא דקתני
33 בית שער אבסדרה, פירושו: של אבסדרה,
34 והאלפסי תירץ: התם בפתוחין לבית.
35 **והתניא** אחד שערי בתים ורפת בו – לא הוה
36 מצי לשנויי במתקשטות, חדא –
37 דברפת אינן מתקשטות. כיון דמלוכלך הוא,
38 ובהמה עומדת בו בקביעות כדפרישית לעיל. אי
39 נמי: כיון דקתני לה בהדי הך, דאפילו סתמא
40 חייבת – אם כן רפת בקר נמי בסתמא איירי.
41 הכל

1 כל השערים – שערי מזרח עורה. אחד שערי מדינות – יש מדינה מוקפת הרים וערים
2 בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר. אבולי דמחוזא –
3 שערי עיר ששמה מחוזא והיו רובן ישראל. לאקרא דכוכי – בנין בניו עליון ונקרא
4 כוכי, והשערים תחתיו עשויין ככפיה ובניין הבניו על גבי כיפין חזק יותר. ואקרא דכוכי
5 **נופה** – משום אותו בנין עצמו תבעי השער
6 מזוזה שדרך אותו השער נכנסין לו. משום
7 סכנה – שלא יאמר המלך כשפים עשיתם
8 בשערי עירי. נבדקת – שמא נרקהב או נגנבה.
9 ושל רבים – שערי חצירות ומדינות ועירות.
10 **פעמים ביבול** – כל דבר שהוא של רבים אין
11 להטריח עליו הרבה שאם טרח יהא כל אחד
12 אומר יעשו חבריי. בארמבין – שם האישי,
13 ואמרי לה על שם האומנות. קפורי – שם
14 פקידות הוא, כגון סרדיטוס, והוא שטר. דקבע
15 חיזקא – עלילות המושל מוזמנות תמיד. אך
16 אלך – למשוח את דוד, על פי הדיבור. בית
17 אוצרות – של יין ושמן ותבואה, ואין אדם דר
18 בו. מאי נאותות רוחצות – נאותות לשון
19 הנאה, ומשום דמקום גבאי הוא, שעומדות שם
20 ערומות – אין כבוד שמים להיות שם מזוזה.
21 **אף על פי שהגשים מתקשטות** – שם בבשמים,
22 וסלקא דעתך אמינא דירה היא, אשמעינן דלאו
23 דירה היא. אלא מאי אית לך למימר – כי
24 פרשת נאותות מתקשטות שם, ותקשי מתנייתך
25 אמתניתך, ונימא תנאי היא. ויש מחייבין –
26 והיינו תנאי, וכל חד מן אמוראי מתרץ לטעמיה,
27 רב כהנא מתרץ דבסתמא פליגי, אבל
28 מתקשטות – דכולי עלמא חייבין, ורב יהודה
29 מתרץ דבמתקשטות פליגי, אבל סתמא –
30 דכולי עלמא פטור. ושהגשים נאותות חן –
31 כלומר: בית התבן ובית הבקר ובית העצים
32 ושהגשים רוחצות בהן ובית הטבילה, אף על גב
33 דאשמעינן מרחץ איצטריך לאשמעינן בית
34 הטבילה, אף על גב דליכא זיהמא. ולולין –
35 מקום גידול התרנגולין.
36 **בהן**, ומאי נאותות – רוחצות. – אמר ליה רב יהודה: מעמא – הא סתמא –
37 חייבין? והתניא: רפת בקר פטורה מן המזוזה! אלא, מאי נאותות – והכי קתני:
38 אף על פי שהגשים מתקשטות בהן – פטורין. – אמר ליה רב כהנא: ושהגשים מתקשטות
39 בהן פטורין? והתניא: רפת בקר פטורה מן המזוזה, ושהגשים מתקשטות בה – חייבת
40 במזוזה! אלא מאי אית לך למימר – מתקשטות תנאי היא, לדירי נמי סתמא תנאי היא. דתניא: "ביתך" – ביתך המיוחד לך,
41 פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות, שפטורין מן המזוזה, ויש מחייבין. באמת אמרו: בית הפסא,
42 ובית הפורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה, ושהגשים נאותות בהן – פטורין מן המזוזה. רב כהנא מתרץ לטעמיה, ורב יהודה
43 מתרץ לטעמיה. רב כהנא מתרץ לטעמיה: ביתך – בית המיוחד לך, פרט לבית התבן, ולבית הבקר, ולבית העצים, ולבית
44 האוצרות, שפטורים מן המזוזה בסתם. ויש שמחייבים בסתם. באמת אמרו: בית הפסא, ובית הפורסקי, ובית המרחץ, ובית
45 הטבילה, ושהגשים נאותות בהן, ומאי נאותות – רוחצות, פטורין מן המזוזה. אי הכי תיינו מרחץ? – אשמעינן מרחץ דרבים,
46 ואשמעינן מרחץ דיהודי. דסלקא דעתך אמינא: מרחץ דרבים דנפיש וזהמיה, אבל מרחץ דיהודי, דלא נפיש וזהמיה – אימא
47 ליתייב במזוזה, קא משמע לן. ורב יהודה מתרץ לטעמיה: הכי קתני: "ביתך" – ביתך המיוחד לך, פרט לבית התבן ובית
48 הבקר ובית העצים ובית האוצרות, שפטורין מן המזוזה אפילו מתקשטות. ויש מחייבין מתקשטות. אבל סתם – דבדרי הכל
49 פטור. באמת אמרו: בית הפסא, ובית הפורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה, אף על פי שהגשים מתקשטות בהן – פטורין מן
50 המזוזה, משום דנפיש וזהמיה. ולרב יהודה סתמא דבדרי הכל פטור? והתניא: "בשעריך" – אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות,
51 ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עירות, ורפת, ולולין, ומתבן, ואוצרות יין, ואוצרות שמן – חייבין במזוזה. יבול שאני מרבה אף

1 **הבל** מודים בגבוהה כו' - תימא: דאמר בפרק קמא דשבת (ו.ז) זרק למעלה מעשרה
2 והלכה ונחה בחור כל שהוא - באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן! אמר רבינו יצחק:
3 דהתם מיירי בחור שהוא ארבעה על ארבעה מבפנים לצד רשות היחיד, ולצד רשות הרבים
4 כלה עד כל שהוא. דאי הוי כל שהוא מכל צד - בהא לא היה אמר רבי מאיר חוקקים

5 להשלים, כדאמר הבא הכל מודים באין ברגליה
6 שלשה או אינה גבוהה עשרה ולא כלום. והקשה
7 רבינו משמון אחא דאמר תתם: הוורק ארבע
8 אמות בכותל, למטה מעשרה - כוורק בארץ, ו
9 למעלה מעשרה - כוורק בארץ. ופריך: למטה
10 מעשרה כוורק הוא ונחזי מאיר ורבנן. דרבי מאיר סבר:
11 בדבלה שמינה, והדר פריך: ואי סלקא דעתך חורי
12 רשות הרבים כרשות הרבים דמו - לוקמא בחור!
13 ומשני: בכותל דלית בה חור, ממאי - מוקתין
14 למעלה מעשרה כוורק בארץ. וכי תימא דאית
15 ביה חור, אמאי כוורק בארץ? וכי תימא דלית ביה
16 ארבעה על ארבעה - והאמר רב יהודה כו', עד
17 באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן. דרבי מאיר סבר:
18 חוקקין להשלים. והשתא מאי פריך? לוקמא
19 בדאית ביה חור, וכגון שאין בו ארבעה על
20 ארבעה אפילו מבפנים! ותיריך: סתם חורים
21 שבכתלים הם רחבים ארבעה מבפנים כדי
22 להשתמש בהם ומתקצרים לצד רשות הרבים כדי
23 שלא יקונו דמש חפצים שבתוכן. ולא נהירא לי
24 האי שניא, דמי לא משבת לה טובא חורין
25 שצרים מבית ומחוץ? ובלאו הכי קשיא לן התם:
26 לוקמא בכותל דקה, שאינה רחבה ואין בו לחוק
27 ארבעה על ארבעה ועוד הקשה שם רש"י: מאי
28 פריך? לוקמא כרבנן, דלית להו חוקקין להשלים.
29 ותיריך: דסתם מתנייתין היא בפרק "חזורק" (שם
30 ק.א) וסתם מתנייתין רבי מאיר היא. ולי נראה
31 לתרץ בלחלו קשייתא דשפיר פריך התלמוד, דעל
32 כרחק אי איירי דנח בחור - איירי בחור שיש בה
33 ארבעה מבפנים, ובכותל עב שיש לו לחוק
34 ולהשלים, ואתיא רבי מאיר דאמר חוקקין
35 להשלים. דדומיא דהכי דהוורק למטה מעשרה
36 כוורק בארץ - מיירי נמי שנח בחור ארבעה,
37 ודייב משום דאית ביה ארבעה מבפנים, וכרבי
38 מאיר דחוקקין להשלים - הרי נח ארבעה על
39 ארבעה. דאי לא תימא הכי - כיון דלית ביה
40 ארבעה על ארבעה אמאי חייב? הא לא נח כרשות
41 הרבים, אלא במקום פטור. **רבי** מאיר סבר
42 חוקקין להשלים - הא דאמר בפרק קמא דשבת
43 (ו.א) בית שאין תוכו עשרה אין מטלטלין בתוכו
44 כו', אתיא כבבלי עלמא. וכיון דאין גבוה עשרה,
45 בשום דוכתא לא אמרינן חוקקין להשלים.

46 **שאיין** בו בית דירה רבי מאיר מדייב חכמים
47 פטורין - משמע מכאן דבית הכנסת
48 ובית המדרש שאין בו בית דירה - דלא בני
49 מוזה, דמסתמא דילכתא כרבנן. הא דאמר פרק
50 "הוקמץ רבה" (מנחות ל.ג.א) הוא הווא פיתחא
51 הדוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא הווא ליה
52 מוזה, וליבא למימר דהתם מיירי בדאית ביה בית

53 דירה - דאם כן מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה עייל ביה רבי
54 דהתם מיירי בפתח הבית שהיה נכנס ויוצא בו לבית המדרש, ובפרק (הרואה) במסכת ברכות (מ.א), משמע נמי הדלכתא כמאן דפטור, גבי אביי ורבא דהווא אולי באוראם וכי מטו לבי כנישתא
55 אמר ליה (רבא) לאביי: ליעיל מר, אמר ליה: עד האידינא לאו מר אנא? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין בדרבים וכו'. עד אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מוזה. יש בו מוזה סלקא
56 דעתך? אלא: בפתח הרואי למוזה. משמע דפתח בית הכנסת פטור. מיהו, בירושלמי פרק שלשי דמגילה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא ממש הוה ליה מוזה, גבי מוזה שנינתה בשליש
57 העליין, הגע עצמך שהיה השער גבוה, אמר ליה: נותנה כנגד כתיפותיו. בי מדרשא דרבי חנינא עבד כן. ויש לומר: דבי מדרשא דרבי ודרב הונא ודרבי חנינא - שלחם היו, ולא של רבים.
58 לאלא על עצמם.

1 בית שער - בית קטן לפני שער החצר, והכל עושין אותו קפנדריא. מרפסת - אלרוד,
2 והוא ארוך לפני פתחי עליות הרבה, וכולן עולין דרך שם. באפסרה - פרחודר שלפני
3 בתים. תיבתא - ועל כרוך סתמא תנאי היא. ושער חמדי - שעושין בכיפה, שכן עושין
4 במדי. שאינו מקורה - שהוא פרוץ מלמעלה לגמרי מאין כיסוי. והכמים פומרין - שאין
5 שער בלא רוחב ארבעה, וכל כיפה מתקצרת

6 בראשה לפחות מארבעה. ושון שאם יש
7 כרגליה עשרה - קודם שיתחיל היעגול,
8 ותתמעט רחבה - שחייבת, שאפילו שהכל
9 סתום מעשרה ולמעלה - יש שיעור פתח
10 בגובהה עשרה ברוחב ארבעה. גובהה עשרה -
11 בין הכל. ואין כרגלה שלשה - גובה, שנתמעט
12 רוחבה קודם שיגביה גבהה שלשה. ולא כלום
13 היא - דכל פחות משלשה גובה - ארעא
14 סמיכתא היא, ואין כאן עד שם פתח של ארבעה
15 ואפילו רבי מאיר מודה שאין כאן התחלה לומר
16 חקוק השלם. או יש כרגלה שלשה - קודם
17 שנתמעט רחבה מארבעה, ואינה גבוהה עשרה
18 בין הכל, ולא כלום היא. ויש כרגלה שלשה -
19 ברוחב ארבעה, ואינה רחבה ארבעה בגובהה
20 עשרה, שקודם שהגביהה עשרה נתמעט רחבה
21 מארבעה, ויש בה לחוק ולהרחיב החלל למעלה
22 כמדה של מטה, שאין החומה הולכת וכלה
23 מבחוץ לפי החלל הפנימי כזה. אלא החומה
24 ארוכה למעלה מבחוץ לחלל כמשפט כזה. רבי
25 מאיר סבר - הואיל והתחיל בה שלשה ברוחב
26 ארבעה - שם פתח עליו, ורואין כאילו הוא
27 חקוק למעלה להרחיב כמדתו שלמטה. למען
28 ירבו ייבנים - כל הפנץ בחיים חייב, משמע.
29 דרך ביאתך - לימין בבואו לבית, ולא מימין
30 לצאתו. לוי נמי שפייהר ביתו לו - שכלי
31 תשמישו, מיוחדין לו, ואינו משאילן לשכניו,
32 כלומר: שהנגעים באים על צרות העין.
33 **דרכים**

34 **בית שער אכסדרה ומרפסת** - תלמוד לומר "בית",
35 **מה בית מיוחד לדירה** - ויצאו אלו שאין מיוחדין
36 **לדירה**, יכול שאני מרבה אף בית הכפא, ובית
37 **הפורסקין**, ובית הפורחין, ובית הטבילה - תלמוד לומר
38 **"בית"**, מה בית העשוי לכבוד - אף כל העשוי
39 **לכבוד**, ויצאו אלו שאין עשויין לכבוד. יכול שאני
40 **מרבה אף הר הבית והשליכות והעזרות** - תלמוד
41 **לומר "בית"**, מה בית שהוא חול - אף כל שהוא חול,
42 **יצאו אלו שהן קודש! תיבתא**. תני רב שמואל בר
43 **הדורא קמיה דרבא**; **ששה שערים פטורין מן המוזה**:
44 **בית התבו**, ובית הפקר, ובית העצים, ובית האוצרות,
45 **ושער הקרי**, ושער שאינו מקורה, ושער שאינו גבוה
46 **עשרה**. אמר ליה: פתחת בששה וסלקת בשבעה? -
47 **אמר ליה**: שער הקרי תנאי היא, דתנאי: **כיפה**, **רבי**
48 **מאיר מחייב במוזה**, והכמים פטורים, ושון שאם יש
49 **כרגלה עשרה** - שחייבת במוזה. אמר אביי: **דכולי**
50 **עלמא**, גבוהה עשרה ואין כרגלה שלשה - ולא כלום
51 **היא**. אי נמי, יש כרגלה שלשה ואינה גבוהה עשרה -
52 **ולאו כלום היא**. לא נחלקו אלא בגבוהה עשרה, ויש
53 **כרגלה שלשה**, ואין פרחפה ארבעה ויש בה לחוק
54 **להשלימה לארבעה**. רבי מאיר סבר: חוקקין להשלים,
55 **ורבנן סברי**: אין חוקקין להשלים. תנו רבנן: בית
56 **הכנסת ובית האשה ובית השותפין** - חייבת במוזה.

57 **פשיטא!** - מהו דתימא: "ביתך" - ולא ביתה, "ביתך" -
58 **הכי נמי! אמר קרא** "למען ירבו ימיכם וימי בניכם", הני פנו תני והני לא פנו תני? - אלא
59 **"ביתך" למה ליה?** - פדרבא. דאמר רבא: דרך ביאתך, וכי עקר איניש - פריעה דימינא
60 **עקר ברישא**. תניא אידך: בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה - מטמאין בנגעים. -
61 **פשיטא!** - מהו דתימא: "ובא אשר לו הבית", "לו" - ולא לה, "לו" - ולא לה, קא משמע
62 **לן**. - ואימא הכי נמי! - אמר קרא: "בבית ארץ אהזתכם". - אלא "לו" למה ליה? - מי
63 **שפייהר ביתו לו**, שאינו רוצה להשאיל בליו, ואומר שאין לו, הקדוש ברוך הוא מפרסמו,
64 **כששפנה את ביתו**, פרט למשאיל בליו לאחרים. ובית הכנסת מי מטמא בנגעים? והתניא:
65 **יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים** - תלמוד לומר "ובא אשר לו הבית"
66 **- מי שמוחה לו**, ויצאו אלו שאין מיוחדין לו! - לא קשיא; הא - רבי מאיר, הא רבנן,
67 **דתניא: בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת** - חייב במוזה, ושאין בה בית דירה
68 **- רבי מאיר מחייב**, וחכמים פטורין. ואיבעית אימא: הא והא רבנן, ולא קשיא; הא - דאית
69 **בה בית דירה**, הא - דלית בה בית דירה. ואי בעית אימא: הא והא דלית בה בית דירה.
70 והא

71 דירה - דאם כן מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה עייל ביה רבי
72 דהתם מיירי בפתח הבית שהיה נכנס ויוצא בו לבית המדרש, ובפרק (הרואה) במסכת ברכות (מ.א), משמע נמי הדלכתא כמאן דפטור, גבי אביי ורבא דהווא אולי באוראם וכי מטו לבי כנישתא
73 אמר ליה (רבא) לאביי: ליעיל מר, אמר ליה: עד האידינא לאו מר אנא? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין בדרבים וכו'. עד אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מוזה. יש בו מוזה סלקא
74 דעתך? אלא: בפתח הרואי למוזה. משמע דפתח בית הכנסת פטור. מיהו, בירושלמי פרק שלשי דמגילה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא ממש הוה ליה מוזה, גבי מוזה שנינתה בשליש
75 העליין, הגע עצמך שהיה השער גבוה, אמר ליה: נותנה כנגד כתיפותיו. בי מדרשא דרבי חנינא עבד כן. ויש לומר: דבי מדרשא דרבי ודרב הונא ודרבי חנינא - שלחם היו, ולא של רבים.
76 לאלא על עצמם.

יומא דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קנז

57 השותפין, חייבת במוזזה. שואלת הגמרא: פשיטא שיש לחייב.
 58 מיישבת הגמרא: מהו דתימא – שמא תאמר שנדרוש ממה שכתוב
 59 'מוזזות ביתך' בלשון זכר שדווקא ביתך חייב ולא ביתה, וכן 'ביתך'
 60 השייך ליחיד דווקא ולא בתיהם של רבים, קמשמע לן הברייתא
 61 שגם הם חייבים.
 62 שואלת הגמרא: ואימא הכי נמי – נאמר שאכן הם פטורים.
 63 מיישבת הגמרא: אמר קרא, זכתבתם על מוזזות וגו' למען ירבו
 64 ימיכם וימי בניכם, משמע שכל החפץ בחיים חייב במוזזה, ואם כן
 65 וכי אפשר לומר דהני – אנשים בעו חיי – רוצים חיים, והני – נשים
 66 לא בעו חיי – אינן רוצות חיים, הלא ודאי שאף הן רוצות חיים,
 67 ולפיכך הרי הן חייבות במוזזה.
 68 שואלת הגמרא: אלא מאחר שהפסוק לא בא למעט את אלו, אם
 69 כן 'ביתך' למה לי – מדוע כתבה התורה 'ביתך'. משיבה הגמרא:
 70 נצרך הוא לדרשה פדרבא, דאמר רבא ללמוד מכך על מקום נתינת
 71 המוזזה, שנאמר 'ביתך', דרף ביאתך, שצריך ליתן את המוזזה
 72 בדרך כניסתך לבית, וכי עקר איניש – וכשאדם עוקר ממקומו
 73 וובעניניו, על מנת להיכנס לביתו, פרעיה דימינא – רגלו הימנית
 74 עקר ברישא – עוקר הוא תחילה, ולכן ימין הכניסה מבחוץ, הוא
 75 דרך ביאתו, ושם יש להניח את המוזזה.
 76 תניא אידך, בית הפנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים
 77 – מקבלים טומאת נגעי בתים אם נראה בהם נגע. שואלת הגמרא:
 78 פשיטא. משיבה הגמרא: מהו דתימא לדרוש מהפסוק (ויקרא יד לה)
 79 'ובא אשר לו הבית והגיד לפהו לאמר כנגע נראה לי בבית',
 80 שתיבת 'לו' באה ללמדנו איזה בית נטמא בנגעים דווקא בית
 81 השייך לו ולא לה של האשה, וכן 'לו' ולא להו, שאין בית השותפין
 82 נטמא, קא משמע לן שאף אלו בכלל פרשת טומאת נגעים.
 83 שואלת הגמרא: ואימא הכי נמי שאכן פטורים הם. מיישבת
 84 הגמרא: אמר קרא, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם (שם יד
 85 לה), משמע כל בית אשר בארץ אחוזתכם.
 86 שואלת הגמרא: אלא כיון שדרשת שכל בית מיטמא, 'לו' הכתוב
 87 בפסוק למה לי – לשם איזו דרשה התורה כתבה אותו. משיבה
 88 הגמרא: למדים מכאן על מי שמייחד ביתו לו, דהיינו שאינו רוצה
 89 להשאיל בליו ואומר שאין לו כלים להשאיל, תקדוש ברוך הוא
 90 מפרסמו בשמפנה את ביתו קודם שיכנס הכהן לראות ולפסוק את
 91 דין הנגע, פרט למשאיל בליו לאחרים, שאין הקדוש ברוך הוא
 92 מביא נגעים על ביתו.
 93 מקשה הגמרא: ובית הפנסת מי מטמא בנגעים, והתניא, יכול יהיו
 94 כתי פנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים, תלמוד לומר 'ובא אשר
 95 לו הבית', ודורשים, מי שהבית מיוחד לו לבדו ומשמש לצרכי
 96 דירתו, יצאו אלו שאין מיוחדין לו לשימושי דירה אלא לצרכי
 97 רבים. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – הברייתא הסוברת שיש
 98 טומאת נגעים היא כדעת רבי מאיר שמחייבם במוזזה, הא –
 99 הברייתא הסוברת שלא מיטמאים היא דעת רבנן שפוטרים
 100 ממוזזה, שבשני ענינים אלו תלוי אם דורשים בית המיוחד לו.
 101 דתניא, בית הפנסת שיש בה בית דירה לחנן הפנסת חייב במוזזה,
 102 כיון שמשמש גם לבית דירה רגיל, ואף על פי שאין זה עיקר
 103 תשמישו, ושאינו בה בית דירה, רבי מאיר מחייב במוזזה, שלא
 104 הקפידה תורה שיהא בית המיוחד לו. והקמים פוטרים, שלגבי
 105 שניהם דורשים שיהיה הבית מיוחד לו.
 106 תירוצ נוסף: ואיבעית אימא, הא והא רבנן, ולא קשיא, הא –
 107 הברייתא הסוברת שמיטמא בנגעים, מדברת באופן דאית בה
 108 בבית הכנסת בית דירה, שהרי באופן זה אף לרבנן חייבים במוזזה,
 109 הא – הברייתא הסוברת שלא מטמאים, מדברת באופן דלית בה
 110 בבית הכנסת בית דירה.
 111 תירוצ שלישי: ואי בעית אימא, הא והא – שתי הברייתות מדברות
 112 באופן דלית בה בית דירה,

1 בית שער – בית קטן שעושים לפני שער החצר, ומקצרים דרכו את
 2 הדרך, וכן אכסדרה – פרוודור שלפני הבתים, ויש לו שלש דפנות
 3 והרביעית פרוצה לגמרי, ומקפסת הבנייה על פני אורך הקומה
 4 השניה ובני הקומה השניה עולים בסולם למרפסת ומהמרפסת
 5 לקומה השניה, שמא נאמר שכל אלו חייבים במוזזה, תלמוד לומר
 6 'בית', שנאמר 'מוזזות ביתך', ומלמדנו בזה מה בית מיוחד – עשוי
 7 לדירה, יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה – שלא עשו אותם לשם
 8 דירה, שהרי אין גרים שם כלל. יכול שאני מרבה אף בית הכפא
 9 ובית הפורסקי – בית המיועד לעיבוד עורות, ובית הפרחין ובית
 10 הפרבליה, תלמוד לומר 'בית', אף אלו נתמעטו מתיבת 'ביתך', שכן
 11 מה בית העשוי לתשמיש של כבוד אף כל העשוי לתשמיש של
 12 כבוד, יצאו אלו שאין עשויין לתשמיש של כבוד, שהרי עומדים
 13 שם ערומים, ובורסקי ריחו רע. יכול שאני מרבה אף הר הבית,
 14 שהיה מקורה מסביב והיה ראוי לדירה, והלשכות והעזרות שהיו
 15 משמשות למגורי כהני המשמרת העובדת באותו שבוע, תלמוד
 16 לומר 'בית' – 'ביתך', מה בית שהוא חול, אף כל שהוא חול, יצאו
 17 אלו – הר הבית הלשכות והעזרות שהן קודש, ואינם כבית של חול
 18 שדיבר בו הכתוב. ומכל מקום מבואר בברייתא שרפת ואוצרות
 19 חייבים במוזזה אף בתסם, ושלא כדברי רב יהודה שסתם רפת
 20 פטורה לדברי הכל. מסיימת הגמרא: תיובתא – אכן נדחו דברי רב
 21 יהודה, וסתם אוצר ורפת, מחלוקת תנאים היא.
 22 תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא, ששה שיערים פטורין מן
 23 המוזזה, שער של בית התבן – המיוחד לתבן, ובית הנקף, ובית
 24 העצים, ובית האוצרות, ושער המדי – שראשו עשוי כקשת, כעין
 25 שעושים במדי, ושער שאינו מקורה מעליו במשקוף התקרה, ושער
 26 שאינו גבוה עשרה טפחים, שמהנאמר 'בשעריך' משמע פתח גדול.
 27 אמר ליה רבא לרב שמואל, פתחת בדבריך שיש ששה שערים,
 28 וסלקת – וסיימת בשבעה. אמר ליה רב שמואל, שער המדי תנאי
 29 היא – שנוי במחלוקת תנאים, ומה שאמרתי ששה היינו לדברי
 30 הכל, דתניא, ביפה – פתח העשוי כקשת, רבי מאיר מחייב במוזזה,
 31 והקמים פוטרים, כיון שפתח צריך שיהיה בו ארבעה טפחים, ואילו
 32 בשער המדי החלק העליון מתעגל ומתקצר לפחות מארבעה.
 33 וישוין – ומודים חכמים לרבי מאיר שאם יש ברגלה גובה עשרה
 34 טפחים קודם שמתחילה להתעגל, והתניא, במוזזה, שעשרה
 35 טפחים הוא שיעור פתח לחייב.
 36 מבאר הגמרא: אמר אביי דבולי עלמא אם גבוהה כל הכיפה
 37 עשרה, ואין ברגלה שלשה – שאין בחלל הפתח גובה שלשה טפחים
 38 מן הקרקע ובו רוחב ארבעה טפחים ומשום שהתחיל להתעגל
 39 לפני שהגביה החלל שלשה, כולם מודים שפטורה, שאינו פתח
 40 כלל, ולא כלום היא להחשב אף התחלה של שער להשלימו על
 41 ידי שנאמר דין חוקקן להשלים, וזאת מכיון שכל פחות מגובה
 42 שלשה נחשב כחלק מהקרקע. אי נמי אם יש ברגלה שלשה –
 43 שהעיוגול שעד גובה שלשה הוא ברוחב ארבעה והכיפה אינה
 44 גבוהה עשרה, אף בזה מודים שאינו פתח ולא כלום היא, שכל
 45 פחות מגובה עשרה אינו פתח. לא נחלקו, אלא בגבוהה עשרה, ויש
 46 ברגלה שלשה – שיש בגובה שלשה טפחים רוחב של ארבעה
 47 טפחים, ואך מעל גובה שלשה ועד גובה עשרה שהוא שיעור פתח
 48 אין ברחבה ארבעה טפחים, מאחר ומעל גובה שלשה הולך
 49 ומתעגל, ומתמעט בכך מארבעה טפחים, ויש בה – בחומה ששער
 50 זה בנוי בה מקום לחוק להשלימה לרוחב ארבעה לכל משך גובה
 51 עשרה, ושהחומה רוחבה ואפשר לחקוק בה שיהיה הפתח גם שם
 52 רוחב ארבעה. רבי מאיר קבר, חוקקין להשלים – רואים כאלו כבר
 53 נחקק ויש בו שיעור, מאחר שיש כבר תחילת שיעור חשוב דהיינו
 54 גובה שלשה טפחים ברוחב ארבעה, ולפיכך חייבת במוזזה. ורבנן
 55 קברי, אין חוקקין להשלים, ופטורה.
 56 תני רבנן, בית הפנסת, ובית האשה – בית השייך לאשה, ובית

55 דתניא, אין משפירין בעלי הבתים את הפתים שלהם לעולי רגלים
 56 בירושלים, אלא נותנים להם בחינם, וזאת לפי שאינה שלקה. רבי
 57 אלעזר בר (צדוק) אומר, אף לא מפות, כיון שמקום המיטות אינו
 58 שלהם. לפיכך עורות קדרשים קלים ששוחטים עולי הרגלים שלמי
 59 שמחה והגיגה, פעלי אושפזינן נומלין אותן פורעין על פי חכמים
 60 וכדי שיתנו המיטות בעין יפה. אמר אביי, שמע מינה, אורח ארעא
 61 – דרך ארץ למישבא איניש – שישאיר אדם גולפא – קנקן החרס,
 62 שהביא עמו, ומשבא – ערק רוק הבהמה, ששחט לאכילתו לאושפזיה
 63 – למארוח.
 64 הגמרא מוסיפה להקשות על התירוח שנאמר לחלק בין בית
 65 הכנסת של כפרים לשל כרכים: ובית הכנסת דכפרים מי מטמא
 66 בגנעים, והתניא, בפרשת נגעי בתים נאמר (ויקרא יד לד), 'פי תבאו
 67 אל ארץ פגען אשר אני נתן לכם לאחוזו', שדין זה הוא בבתי
 68 שיהיו בידם לאחוזו, ומכאן שאין טומאת נגעים עד שיכבשו
 69 אותה – את הארץ, כבשו אותה ולא חלקוה לשבטים, חלקו
 70 לשבטים ולא חלקו לבית אבות – למשפחות, חלקו לבית אבות ואין
 71 כל אחד מפייר את שלו, מניין שעדיין אינה נקראת אחוזה לטמא,
 72 תלמוד לומר (שם יד לה) 'ובא אשר לו הבית', ולומדים מתיבת לוי
 73 מי שפיוחד לו – ששייך רוק לו וצא אלו שאין מיוחדין לו, ואם כן
 74 גם בית הכנסת של כפרים אינו מקבל טומאה לחכמים. אלא
 75 מהחזיקתא – נתברר שיש לתרץ פדשנין מעיקרא – כמו שתיירצנו
 76 בתחילה, שהחילוק לדעת חכמים הוא אם יש בו בית דירה או לא.
 77 שנינו במשנה: ומתקנין לו ביהן אחר. דנה הגמרא: פשיטא – דין
 78 פשוט וברור הוא שאם ארעא פו בכהן הגדול פסול קודם תמיד של
 79 שחר שעדיין לא קרב הקרבן, שמתקנין אותו – את הכהן המשמש
 80 תחתיו בכך שמקריב הוא את התמיד של שחר, וזאת כאשר הוא
 81 לבוש בשמונה בגדים ובכך ניכר שנעשה כהן גדול. אלא דין זה
 82 יש לברר, ארעא פו בכהן הגדול פסול אחר תמיד של שחר, שגמר
 83 את העבודה בשמונה בגדים, ומעתה צריך הכהן המשמש תחתיו
 84 להתחיל את עבודתו היום הנעשות בבגדי לבן, כמה מתקנין אותו,
 85 ובמה יהיה ניכר שנעשה הוא כהן גדול, הרי מתחיל את עבודתו
 86 בבגדי לבן הדומים לבגדי כהן הדיוט.
 87 מבארת הגמרא: אמר רב אדא בר אבהו, בלבישת ארבעת בגדי
 88 לבן עצמם יש היכר לכהונה גדולה, שכן ניכר הוא פאכנט שלובש,
 89 שעד עתה היה רגיל באבנט של כהן הדיוט העשוי מכלאים, ואילו
 90 האבנט שלובש עתה הוא מבד.
 91 שואלת הגמרא: הניחא – ביאור זה מובן למאן דאמר אכנטו של
 92 כהן גדול בשאר ימות השנה העשוי מכלאים, זה הוא אכנטו של
 93 כהן הדיוט, הרי שאין חילוק באבנטיהם, ואם כן בבגדי הלבן
 94 שלובש ביום הכיפורים ניכר שהוא כהן גדול בכך שנשתנה אבנטו
 95 להיות עשוי משל בד. אלא למאן דאמר אכנטו של כהן גדול שבכל
 96 השנה לא זהו אכנטו של כהן הדיוט, אלא של כהן גדול היה
 97 מכלאים, אבל של כהן הדיוט היה מבד, מאי איכא למימר, במה
 98 יהא ניכר בעבודתו שנעשה כהן גדול, הרי אין הבדל בין בגדי כהן
 99 הדיוט לבגדי לבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים.
 100 מבארת הגמרא באופן אחר: אמר אביי, קודם שמתחיל את עבודת
 101 היום בבגדי לבן לובש שמונה בגדי כהן גדול ואף יעשה עבודה
 102 בכך שיהא מהפך בצנינויא – הופך במזלג את האיברים שעל
 103 המזבח כדי שיתעכלו מהר, ונתחנך לכהונה גדולה וניכר שכהן
 104 גדול הוא. ודי בכך שמהפך את האיברים שכן דבר זה נחשב
 105 עבודה, וכן רב הונא, דאמר רב הונא, ור שאינו כהן שההפך את
 106 הבשר שעל המזבח בצנינויא – במזלג, חייב מיתה, כדן רש שעבד
 107 עבודה במקדש, שנאמר (במדבר יז יח) 'זהור הקרב יומת'.
 108 ביאור נוסף במה נתחנך לכהונה גדולה הכהן המחליף: ורב פפא
 109 אמר,

1 והא – הברייתא הסוברת שאין מקבלים טומאת נגעים, עוסקת
 2 בבתי כנסת דכרכים – עיירות גדולות, ובאים לשווקים שבהם
 3 ממקומות רבים, ועשויים הם לכל הבא להתפלל, ואין להם בעלים
 4 מיוחדים, וכיון שכן אין מקבלים טומאה, שאין כאן 'בית המיוחד'.
 5 והא – הברייתא הסוברת שיש בהם טומאת נגעים, עוסקת בבתי
 6 כנסת דכפרים שהציבור בה מועט וניכרים כל בעליו, ולכך הרי
 7 הוא כבית השותפים, שמכל מקום מיוחד הוא להם.
 8 מקשה הגמרא על תירוח זה: וכי בית הכנסת דכרכים אין מטמא
 9 בגנעים, והתניא, נאמר בפסוק (ויקרא יד לה) 'ונתתי נגע צרעת בבית
 10 ארץ אחוזתכם', לומדים מכך, 'אחוזתכם' – מקום הנקרא 'אחוזו'
 11 שקיבלוהו השבטים בחלוקת הארץ, הוא מטמא בגנעים, ואין
 12 ירושלים מטמא בגנעים, שלא נתחלקה ירושלים לשבטים, אלא
 13 היא נחלת כל ישראל, לכך אינה נקראת אחוזתם. אמר רבי יהודה,
 14 אני שמעתי דין זה שלא מיטמא בגנעים אלא מקום מקדש
 15 בלבד, שאותו קנה דוד המלך בכסף שגבה מכל השבטים, אך שאר
 16 העיר ירושלים מטמאת בגנעים. מדייקת הגמרא בדברי רבי
 17 יהודה: שדווקא מקום מקדש אינו מטמא, הא פתי בגסיות ופתי
 18 מדרשות שבירושלים מטמאין בגנעים, ואף על גב דכרכים נינהו,
 19 שהרי מצויים שם רבים. וכיון שרבי יהודה הוא התנא היחיד
 20 שמצאנו שדיבר בענין זה, מסתבר שהוא 'חכמים' המזכירים לעיל
 21 שחולקים על רבי מאיר, וראיה מכאן שאין לחלק לשיטתם בין
 22 כרכים לכפרים. מתרצת הגמרא: אל תדייק בדברי רבי יהודה
 23 שבתי בגסיות מטמאין, שכן איכא – אמור שכך אמר רבי יהודה,
 24 אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד, ובכלל מקום מקודש הוא
 25 כל מקום שהוקדש לתורה או לתפילה, ככתוב (ויקרא יא טו) 'זאהי
 26 להם למקדש מעט'.
 27 מבארת הגמרא: במאי קא מיפלגי תנא קמא ורבי יהודה. מבארת
 28 הגמרא: תנא קמא האומר שירושלים כולה אינה מטמאה בגנעים,
 29 סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים, ולכן אינה בכלל 'אחוזתכם'
 30 הנאמר שם, כיון שכל השבטים שוים בה. ורבי יהודה האומר שבתי
 31 ירושלים מקבלים טומאת נגעים, סבר ירושלים נתחלקה לשבטים
 32 ובכלל 'אחוזתכם' היא.
 33 ובפלוגתא דהני תנאי – ובמחלוקת זו כבר נחלקו תנאים, דתניא,
 34 איהו חלק מהר הבית והמקדש היה בחלקו של יהודה. הר
 35 הים – המקום הפנוי שיש בצד מזרח, הלשכות שבתוך החיל,
 36 והעזרות – עזרת נשים ועזרת ישראל ועזרת כהנים, והיינו ממזרח
 37 עד מקום המזבח. ומה היה בחלקו של בנימין בצד מערב, אולם –
 38 בנין העשוי לפני ההיכל וצמוד אליו, והיכל – שבו נתונים המנורה
 39 השלחן ומזבח הזהב, ובית קדשי הקדשים. ורצועה והיא טטח נוסף
 40 ברוחב אמה היתה ויצאה מחלקו של יהודה כלפי מערב, לאורך צד
 41 דרומי של המזבח, ונקנת בכך חלקו של בנימין, שהרי המזבח
 42 כולו היה בחלקו של בנימין, וכה – ברצועה זו היה צריך להיות
 43 מזבח פנוי בכך שיהיה יסוד לכל סביבות המזבח, ומאחר שהיתה
 44 הרצועה חלקו של יהודה, נחסר מצידו מזבח אלו את היסוד, כדי
 45 שלא יהיה המזבח בחלק שלא שייך לבנימין, ובנימין הצדיק אחר
 46 שצפה ברוח הקודש שכן יהיה, היה מצטער עליה לבלעה פכל יום,
 47 שהיה רוצה שגם רצועה זו תיפול בחלקו ושהיה למזבח יסוד בכל
 48 סביביו, שנאמר (דברים לג יב) 'חפה עליו כל היום' – מתחנך ומצטער
 49 על הדבר תמיד. לפיכך וכה בנימין הצדיק ונעשה אושפזין לגבורה
 50 – מארח לשכינה, שהיה ארון העדות בחלקו, שנאמר (שם) 'ובין
 51 כתפיו – בגובה ארצו שכן' – תשרה השכינה. ותנא זה סובר
 52 שירושלים נתחלקה לשבטים, וכמו שמפורש בדבריו שהיתה
 53 בחלקם של יהודה ובנימין.
 54 והאי תנא המובא להלן סבר, ירושלים לא נתחלקה לשבטים,

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנט רש"י

1 דרכים — שהוא מקום שוקים, ומתקבצים שם ממקומות הרבה, והיא עשויה לכל
2 הבא להתפלל, ואין לה בעלים מיוחדים. **דכפרים** — כל בעליו ניכרים, והי הוא
3 כבית השופין. ואין ירושלים מטמאה בנגעים — שאין אחוזה להם, קסבר: לא
4 נתחלקה לשבט יהודה ובנימין, אלא כל השבטים שוין בה. **אני לא שמעתי** — קסבר:
5 נתחלקה לשבטים. **אלא מקום מקדש בלבד**
6 — שכשקה דוד את גורן מארונה היבטי גבה
7 הבסף מכל שבט ושבט, כדאמרינן בספרי, **ובשחיטת קדשים** וזכחים קטובו. **במאי קא**
8 **מיפליני** — רבי יהודה רובן, הר הבית
9 והלשכות והעזרות — צד המזרחי רוחב הר
10 הבית עזרת נשים כולה ועזרת ישראל כולה
11 אחת עשרה אמה של מקום רגלי דריסת
12 ההנאים להלן מרגלי ישראל, ושם המזבח
13 מתחיל, משם ולמעבר בחלקו של בנימין, אלא
14 שבמקום מושב המזבח יוצאה רצועה מחלקו
15 של יהודה ונכנסה לקרן מזרחית דרומית.
16 **חופי** — כאדם המתחבר מחמת שאינו משיג
17 תאוה, לשון "נזיר (לא יחוף ראשו)" (נזיר
18 מנא). **אושפיזין** — שהיה הארון נתון בחלקו.
19 והאי תנא — דלקמן, סבר לא נתחלקה, והיינו
20 תנאי. עזרות קדשים — של שלמי חגיגה
21 ושמה, שעליו רגלים שוחטין ואוכלין שם.
22 **נופליני** — קנקן של חסם. **קדשים** — עור בהמה,
23 שהוא שוחט ואוכל בבית בעל הבית. **לאחזה**
24 — גבי נגעים כתיב (ויקרא יד) אשר אני נותן
25 לכם לאחזה — לבית אחוזה. **לבית אבות** —
26 למשפחות. ואין כל אחד ואחד — שלא חלקו
27 אחוזה המשפחה לגברים. **כדשנין מעיקרא** —
28 דאית ביה דירה. **כפריים אירע** — כבהן גדול
29 פסול ביום הכפורים קודם תמיד של שחר,
30 מתחנן אותו לזה המשמש תחתיו בתמיד של
31 שחר, שיעשה הוא תמיד של שחר בשמונה
32 בגדים, ויהא מחונן לכהונה גדולה קודם שיגיע
33 עבודת יום הכפורים. **במה מתחנן אותו** — הרי
34 עבודת יום הכפורים שאחר התמיד בארבעה
35 בגדים היא, ובמה הוא ניכר שהוא כהן גדול
36 מעולם, והיכן יצא מהדיוטות. **שתאה עבודת**
37 היום נעשית כבהן גדול? **באבנט** — באותן
38 ארבעה בגדים עצמן יש היכר לכהונה גדולה,
39 שאבנטו של כהן גדול בעבודת יום הכפורים
40 של בוך הוא. **כדכתיב (ויקרא טז) "ובאבנט בד**
41 **יחגור"** וזה עד עכשיו היה רגיל לעבוד בשל
42 כלאים. **הניחא למאן דאמר אנבטו של כהן גדול**
43 — של כל ימות השנה היה של כלאים. **כדכתיב**
44 **"זאת האבנט שש משור ותכלת"**. וזה אנבטו של
45 כהן הדיוט — שאין חילוק באבנטיהם — איכא
46 היכירא ביום הכפורים באבנט, לפי שאבנטו של
47 כהן גדול משתנה ביום הכפורים להיות של
48 בוך. **אלא למאן דאמר** — לקמן, אנבטו של כהן
49 גדול בכל השנה לא זהו של הדיוט, שהדיוט
50 של בוך, נמצאו אבנטיהם שוין ביום הכפורים,
51 ומאי היכירא כהונה גדולה איכא להאי? אמר
52 אביי — קודם שיתחיל עבודת היום שהוא
53 בבגדים השוין בהדיוט, לובש שמונה בגדים
54 ויהפוך במזבח החיצון אחד מאיברי התמיד
55 במזלג של ברזל דקירוב עבודה היא, שממדת
56 להתעבב מחמת הפיכה זו, ועבודה היא כדבר
57 הונא, ונמצא שנתחנן לכהונה גדולה קודם לכן.
58

1 **ירושלים** לא נתחלקה לשבטים — תימה: דבפרק "איהו מקומן" (ובחים גג), אמרינן
2 דקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד, לפי שלא היה בחלקו של טורף, ואם כן,
3 למאן דאמר לא נתחלקה מאי שנא דשאר מקומות של המזבח היה להם יסוד ומזרחית
4 דרומית לא היה לה יסוד? ואין לתרץ דלדידיה היה להם יסוד מכל צדדי — דאם כן "אל
5 יסוד מזבח העולה" מאי עביד ליה? דמשמע שיש
6 ליתן אותו במקום שיש לו, מכלל דאיכא דוכתא
7 דלא היה לו יסוד! ויש לומר: הכי גמירי שלא
8 לעשות יסוד למזרחית דרומית, כדכתיב ודברי
9 והימים אכן א"ה "הכל כחבת".
10 **הא** דכרכים הא דכפרים — לכאורה תריוהו
11 כרבנן מוקי להו, דאי אידי ואידי כרבי מאיר
12 — אם כן כיון דאיבעית אימא קמא אידי ואידי
13 כרבנן מוקי להו, והשתא מוקי תריוהו כרבי מאיר
14 — הוה ליה למימר: ואי בעית אימא אידי ואידי
15 כרבי מאיר, ועוד: כי פריך לקמן ודכפרים מי
16 מטמא בנגעים והתניא לאחזה וכו' לימא: התיא
17 רבנן היא. ותימה ליה אם כן פלוגתיהו דרבי מאיר
18 ורבנן בדרכים, ומאי פריך תו מרבי יהודה דאמר
19 אני לא שמעתי אלא מקום מקדש? דילמא כרבי
20 מאיר סבירא ליה. ועוד קשה ליה: דעל כרחך
21 מתריוהו פריך, דממילתא דתנא קמא נמי דייק:
22 ירושלים דוקא אינה מטמאה, הא בתי כנסיות
23 ובתי מדרשות — מטמאים. ואם כן, כי משני אימא
24 מקום מקדש בלבד — אכתי מתנא קמא תיקשני
25 אלא על כרחך משום הכי לא פריך מתנא קמא —
26 דמצי לשנוי דכרבי מאיר סבירא ליה. אם כן דרבי
27 יהודה נמי לישני הכי. מיהו, הא לא קשיא:
28 דמתנא קמא ליכא למידק מייד, הא בתי כנסיות
29 ובתי מדרשות מטמאים, דלמא נקט ירושלים —
30 אף על גב דלא קדישא כולה הא בתי כנסיות
31 ובתי מדרשות לכמה ענינים, וכל שכן בתי כנסיות
32 ומדרשות. מיהו, הא קשיא, ומאי פריך מרבי
33 יהודה? ויש לומר: כיון דלא הוזכרו שום תנאים
34 דפלגי בהא מילתא כי אם רבי מאיר ורבי יהודה
35 — מסתמא בר פלוגתא דרבי מאיר הוא רבי
36 יהודה, והיינו רבנן דבריייתא דלעיל, ובר פלוגתיה
37 דרבי יהודה הוא מאיר.
38 **במאי** קא מיפליני — בשלמא מעיקרא, כי הוה
39 סלקא דעתך דרבי יהודה מקום מקדש
40 דוקא קאמר — איכא למימר דפלגי בהא. תנא
41 קמא סבר: כל ירושלים אין מטמא בנגעים משום
42 דקדישא לאבילת קדשים קלים ומעשר שני, ובין
43 דמיוחדת לקדשי גבוה — לא קשיבא ליה
44 "אחחחח". רבי יהודה סבר: דווקא מקום מקדש,
45 שהוא מתנה שכניה לאבילת קדשי קדשים. אבל
46 ירושלים — מטמאה, וכל שכן בתי כנסיות
47 ומדרשות. אבל השתא, דאמרינן דרבי יהודה
48 אמר אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד,
49 ובכלל זה יש כמו כן בתי כנסיות ומדרשות — אם
50 איחא דטעמא דתנא קמא הוי משום ירושלים
51 קדושה לאבילת קדשים קלים ומעשר שני, לא הוי
52 ליה לרבי יהודה למימר האי לישנא "אלא מקום
53 מקדש", כיון דטעמא דתנא קמא נמי הוי משום
54 דירושלים מקום מקדש היא, להכי איצטרך
55 למימר דפלגי במילתא אחרייה.
אלא

והא דכרכים והא דכפרים. - ודכרכים אין מטמא בנגעים? והתניא: "אחחחחח" - אחחחחחח מטמאה בנגעים, ואין ירושלים מטמאה בנגעים. אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד. - הא בתי כנסיות ובתי מדרשות - מטמאין בנגעים, ואף על גב דכרכים וניהו! - אימא: אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד. במאי קא מיפליני? תנא קמא סבר: ירושלים לא נתחלקה לשבטים, ורבי יהודה סבר: ירושלים נתחלקה לשבטים. ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא: מה היה בחלקו של יהודה - הר הבית, הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין - אולם, והיכל, ובית קדשי הקדשים. ורצועה הייתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי. ובנימין הצדיק היה מציער עליה לבלעה בכל יום, שנאמר "חופף עליו כל היום". לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין לגבורה, שנאמר "ובין כתפיו שכן". והאי תנא סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים, דתניא: אין משפירין בתיים בירושלים, לפי שאינה שלהן. רבי אלעזר בר צדוק אומר: אף לא מפות. לפיכך, עורות קדשים - בעלי אושפיזין נופלין אותן בורע. אמר אביי: שמע מינה אורה ארעא למישבך איניש גולפא וגולפא ומשקא לאושפיזיה. ודכפרים מי מטמא בנגעים? והתניא: "לאחזה" - עד שיכבשו אותה, כבשו אותה ולא חלקיה לשבטים, חלקו לשבטים ולא חלקו לבית אבות, חלקו לבית אבות ואין כל אחד מפיר את שלו, מינין? תלמוד לומר "ובא אשר לו הבית" - מי שמויחד לו, יצא אלו שאין מיוחדין לו. - אלא מחורתא כדשנין מעיקרא. "ומתקנינו לו כהן אחר" פשיטא: אירע בו פסול קודם תמיד של שחר מחננין אותו בתמיד של שחר. אלא, אירע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מחננין אותו? - אמר רב אדא בר אהבה: באבנט. - הניחא למאן דאמר "אבנטו של כהן גדול זה הוא אבנטו של כהן הדיוט". אלא למאן דאמר "אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט" מאי איכא למימר? - אמר אביי: לובש שמונה ומתקף בצינורא, וכדרך הונא, דאמר רב הונא: זר שהתקף בצינורא - תייב מיתה. ורב פפא אמר: עבודתו

הונא, ונמצא שנתחנן לכהונה גדולה קודם לכן. **בצינורא** — במזלג. **חייב מיתה** — משום "יהוה הקרב יומת" (במדבר יח) אלמא: קרובי עבודה היו עבודתו עבודתו

1 עבודתו מתנבחו - עבודת יום הכפורים עצמה, שאינה כשירה אלא בבחן גדול, והו
2 עובדה - מתנבחו לכהונה גדולה. משיחתן מקדשתן - כדכתיב (במדבר ז) "וימשחו
3 ויקדש אותם", מכאן ואילך לא נמשחו כלים חדשים שנעשים שם, כדאמרין במסכת
4 שבעות (טו.א.) אותם במשיחה. הכי גרסינן - כי אתא רב דימי אמר אבנטו של
5 כהן הדיט רבי ור' אליעזר רבי שמעון כו',
6 ולא גרסינן; ביום הכפורים, דהא בבחן הדיט
7 אין חילוק ביום הכפורים לשאר ימים. אימת
8 אילימא בשאר ימות השנה - שכהן גדול
9 משמש בשל כלאים, וקאמר דחלוקין באבנטיהו,
10 דשל הדיט דבוין - טובא איכא. אלא לאו ביום
11 הכפורים - דשל כהן גדול דבוין, ואשמועינן
12 דשל הדיט דכלאים, והוא הדין להדיט דכל
13 ימות השנה. לעולם בשאר ימות השנה -
14 דכהן גדול בשל כלאים, ואשמועינן דשל הדיט
15 דבוין, ודקאמרת טובא איכא. בהנך דשיון -
16 באותו בגדי ששניהם שוין בהם, דהיינו בתות
17 ומכניסין ומצננתין ואבנט, אין ביניהם אלא אבנט.
18 כי אתא רבין כו' - בין רבין לרב דימי ליכא
19 מדי, אלא רב דימי לא פירש הו מיניהו דאמר
20 של כלאים והו מיניהו דאמר של בוין, ורבין
21 פירש בהדיא: רבי אומר של כלאים. אף אן נמי
22 תניא - דרבי הוא דאמר של כלאים. על בשרו
23 - גבי תרומת הדיט כתיב (ויקרא ו) "ולבש
24 הכהן מדר בד ומכניס בד ילבש על בשרו" וגו'
25 והוה ליה למיכתב, "ומכניס בד על בשרו", דהא
26 כתיב ברישיה דקרא ולבש. ומה תלמוד לומר
27 ילבש להביא מצננת ואבנט - משום דלא
28 כתיב אלא "מדר בד" ומכניס כתב, "ילבש" -
29 ללמדך שהיא עבודה גמורה, וצריכה ארבעה
30 כלים. ר' דוסא אומר להביא - ארבעה בגדי
31 כהן גדול ששימש בהן לפנים ביום הכפורים
32 שכשרים להדיט כל ימות השנה, שלא תאמר
33 "והניחם שם" שהו טעונין גזירה. אלא שלא
34 ישתמש בהן ליום הכפורים אחר. אבנטו של
35 כהן גדול ביום הכפורים לא זהו אבנטו הכשר
36 להדיט - שהרי הוא של בוין, ודכחן הדיט
37 כל הימים דכלאים. את השחקין - שאף
38 השחקין כשרים לעבודה, ואני שמעתי: להביא
39 שחקים דוקא, משום בגדים שבשל בהן קדרה
40 לרבו לא ימוזג בהן כוס לרבו, ואין נראה
41 בעיני, דבשלמא גבי הצאת הדיט אמרין
42 לקמן (כג.ב) הכי - מפני שהבגדים מתבזים
43 ומתלכלכין בהן, אבל תרומת הדיט שאינו
44 אלא מלא מתנה ליום, כדאמרין במסכת
45 תמיד (ד.א.) ואין שם לכלוך בגדים. הכי
46 גרסינן: ואודא ר' דוסא למעמיה דתניא
47 והניחם שם וכו' - גבי בגדי יום הכפורים
48 כתיב "ופשט את בגדי הבר אשר לבש בבואו
49 אל הקודש והניחם שם". כל מצות כהונה

1 אלא לאו ביום הכפורים - לפירוש רבינו יצחק בן אשר, דפירש הא דגבי כהן גדול כתב
2 מצננת, ובכחן הדיט כתב מנובעות, לפי ששל כהן גדול היתה קצרה. שהיה צריך
3 להניח תפלין וציץ, אבל של כהן הדיט היתה רחבה שלא היה מניח ציץ - אין להקשות,
4 אם כן לימא דהא איכא ביניהו. דיש לומר: כיון דאידי ואידי ממין אחד, אף על גב דהו רחבה
5 חו קצרה - לא קא חשיב. ולעיל נמי, דפריך כמה
6 מנכין אותו - לא בעי לשנויי במצננת, דהא לא
7 חשיב חזקין, כיון דשיון הו אלא שו קצרה וו
8 רחבה.
9 ילבש לרבות השחקין - ואיצטרך קרא, דלא
10 תימא כי היכי דמשוטטשין או מקורעין
11 פסולין, בפרק שני דובחים (יח.ב), דכתב בהו
12 (שמות כה) "לכבוד ולתפארת" - הכי נמי שחקים
13 ליפסלו, דאין עניות במוקם עשירות וסלקא דעתך
14 אמינא דבכל שנה יעשו בגדים חדשים, קא משמע
15 לן ובפרק שני דובחים (שם) תניא: משהקין
16 כשירים הו משמע בגרסת רש"י, דאיצטרך
17 לאשמועינן דאפילו שחקים כשירים.
18 כהן גדול משום איבה - הקשה רבינו יצחק;
19 מדקאמר טעמא משום איבה - מכלל דמן
20 הדין ראוי להיות כהן גדול מדאורייתא, אלא גזר
21 ביה רבנן משום איבה. ותימא: אם כן מאי
22 איצטרך לפרושי טעמא דכהן הדיט משום
23 מעלין בקדש וכו'; תיפוק ליה מדילפינן מקרא
24 בפרק שני דובחים (יח.א) דכהן גדול שלבש בגדי
25 כהן הדיט ועבד - עבודתו פסולה משום מחוסר
26 בגדים. וליכא למימר דהא דקאמר דלא חזי להיות
27 כהן גדול משום איבה - היינו לאחר מיתת
28 הראשון. דהא מודה רבי יוסי דאי מת ראשון שני
29 חוזר לעבודתו ויש לומר: דכהן גדול מתמנה בפה
30 ומסתלק בפה. ובירושלמי דריש ליה מקרא.
31 ומסתברא שהדבר תלוי במלך ובאחיו הכהנים.
32 כדאמר בפרק "הבא על יבמתו" (יבמות טא.א.);
33 דינאי מלכא אוקמיה ליהושע בן גמלא ככהני
34 ברבי. ואמר בתוספתא (פרק ראשון) ובירושלמי:
35 ביוסף בן אלם מציפורי שאירע פסול בכהן גדול
36 ושימש תחתיו, ולאחר שיצא אמר: אדוני המלך,
37 פר ושעיר שקרבין היום משל מי, משלי או משל
38 כהן גדול? אמר לו המלך: לא דיך ששימשת שעה
39 אחת לפני מי שאמר והיה העולם וכו'. עד וידע
40 שהוסע מן הכהונה.

1 עבודתו מתנבחו. מו לא תניא: כל הפלים שעשה
2 משה - משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך - עבודתן
3 מתנבחו. הקא נמי - עבודתו מתנבחו. פי אתא רב
4 דימי אמר: אבנטו של כהן הדיט, רבי ורבי אלעזר
5 ברבי שמעון; חד אמר: של כלאים, וחד אמר: של
6 בוין. תסתיים, דרבי הוא דאמר של כלאים. דתניא:
7 אין בין כהן גדול לכהן הדיט אלא אבנט, דכרי רבי.
8 רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אף לא אבנט. אימת?
9 אי נימא בשאר ימות השנה - מוכא אפא: כהן גדול
10 משמש בשמונה, והדיט פארבעה. אלא לאו - ביום
11 הכפורים. - אמרי: לא, לעולם בשאר ימות השנה,
12 ובהנך דשיון. פי אתא רבין אמר: אבנטו של כהן
13 גדול ביום הכפורים - דכרי הכל של בוין, בשאר
14 ימות השנה - דכרי הכל של כלאים. לא נחלקו אלא
15 פאבנטו של כהן הדיט, בין בשאר ימות השנה בין
16 ביום הכפורים. שרבי אומר: של כלאים, ורבי אלעזר
17 ברבי שמעון אומר: של בוין. אמר רב נחמן בר יצחק:
18 אף אן נמי תניא: "על בשרו", מה תלמוד לומר
19 "ילבש" - להביא מצננת ואבנט לתרמת הדיט, דכרי
20 רבי יהודה. רבי דוסא אומר: להביא בגדי כהן גדול
21 ביום הכפורים, שהן פשרין לכהן הדיט. רבי אומר:
22 שהי תשובות פדך, חדא: דאבנטו של כהן גדול
23 ביום הכפורים לא זה הוא אבנטו של כהן הדיט,
24 ועוד: בגדים שגשמתמשתה בהן קדושה המורה השמש
25 בהן קדושה קלה? אלא מה תלמוד לומר "ילבש"
26 - לרבות את השחקין. ואודא רבי דוסא למעמיה,
27 דתניא: "והניחם שם", מלמד ששמועין גזירה. רבי
28 דוסא אומר: שלא ישחמש בהן יום הכפורים אחר.
29 תנו רבנן: אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו - ראשון
30 חוזר לעבודתו, שני - פל מצות כהונה גדולה עליו, דכרי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: ראשון
31 - חוזר לעבודתו, שני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיט. אמר רבי יוסי: מעשה
32 ביוסף בן אלם בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול, ומינוהו תחתיו. ואמרו חכמים: ראשון -
33 חוזר לעבודתו, שני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיט. כהן גדול - משום איבה,
34 כהן הדיט - משום מעלין בקדש ולא מורדין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
הלכה

1 גדולה עליו - לא פורע ולא פורם, ואינו מטמא לקרובים, ומוודה על האלמנה, ומשמש בשמונה בגדים. אינו ראוי וכו' -
2 ככהן גדול ולא בארבעה ככהן הדיט. שאם עבר ועבד - בשמונה בגדים ככהן גדול - עבודתו כשירה, דהא כהן גדול הוא. אלא דאמרו רבנן לא לישתמש משום
3 איבה, אבל בארבעה דאי פסולה, דהוה ליה חסר בגדים. שחזור שני לעבודתו - לכהונה גדולה. פשישא - דהא משום איבה הוא דאיפסיל. מהו דתיבא - משום
4 איבה נפסיל אף לאחר מיתת ראשון, דאי אמרת ישמש אחריו - היא ליה צרה מחיים, כאשה שהיא צרה לחברתה, דאמר: זה מצפה מתי ימות וישמש הוא, קא
5 משמע לן דלא חיישינן. הא קא חייש לשמא - יארע בו פסול. פוטמא שביחא - על ידי קרי, או על ידי התנות צנורא מפי עם הארץ. נימרו אינהו לנפשיהו
6 כיון

יומא דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עוז והדר" (ליום רביעי) קסא

אמר רב נתן בר יצחק, אף אנו נמי תנינא בברייתא שרבי סבר
שאבנט של כהן הדיוט של צמר ופשתים. נאמר בלבית הכהן את
בגדיו לתרומת הדשן (ויקרא א' 1) וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדֹּד בַּד וּמְכַנְסֵי בַד
לִבְשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן, מה תלמוד לומר לְבָשׁ עַל
בשרו, הלא כבר נאמר בתחילת הפסוק וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן, אלא לְהַבְיֵא
שמלכד כתונת ומכנסים המבוארים בפסוק עליו ללבוש אף
מִצְנָפֶת וְאִכְנֵם לְהַרְמֵת תֵּדָשֵׁן, שכן עבודה גמורה היא וצריכה
ארבעה בגדים, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רבי דוסא אומר, לְהַבְיֵא בְּגַדֵי לָבָן
שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל כְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, שְׁתֵּי בְּשָׂרֵין לִכְהֵן הַדְּיוֹט לֵאחַר יוֹם
הַכִּיפּוּרִים, שאין נפסלים הבגדים אלא רק לכהן גדול ביום
כיפורים אחר. רבי אומר, שְׁתֵּי תְשׁוּבוֹת בְּדָבָר לִדְחוֹת אֵת דַּרְשׁתּוֹ
שֶׁל רַבִּי דוּסָא, תַּרְא, דְּאִכְנֵמוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל כְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים שְׁהִיָּה
שֶׁל בַּד לֹא זֶה הוּא אִכְנֵמוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט הֵעָשׂוּ כְּלָאִים, אִם כֵּן אֵין
לוֹמַר שְׁבָא הַכְּתוּב לְהִתִּיר אֵת לְבִישׁת הַבְּגָדִים לְכַהֵן הַדְּיוֹט, שְׁהִיָּה
אינו יכול ללבוש את אבנטו של הכהן הגדול לאחר יום הכיפורים
וּמִכֵּל מְקוּם מְפוּרָשׁ כַּאֵן בְּבְרִייתָא דַּעַת רַבִּי שָׁאבְנָטוֹ שֶׁל כַּהֵן
הַדְּיוֹט עָשׂוּ כְּלָאִים. וְעוֹד, וְכִי בְּגָדִים שְׁנִשְׁתַּמְּשֵׁתָה כֹּהֵן קְדוּשָׁה
חַמּוּדָה לְהִיכְנֵס בְּהָם לִפְנֵי וּלְפָנֵים, הָאִם אִפְשָׁר שְׂתִשְׁמָשׂ בְּכֹהֵן
קְדוּשָׁה קְלָה לְהִרְמֵת הַדֶּשֶׁן שֶׁעֲבּוּדָה בַּחוּץ הִיא. אֲלֵא מַה תִּלְמָד
לוֹמַר לְבָשׁ, לְרֵבוֹת אֵת הַשְּׁחָקוֹן, שאף בגדים שחוקים כשרים
לְהַרְמֵת הַדֶּשֶׁן, אֵף עַל פִּי שְׁבַגְדֵי כְּהוֹנֵה שֶׁנִּקְרְעוּ פְּסוּלִים לְשַׂאֵר
עבודות מאחר שאין זה לכבוד ולתפארת.
וְאָדָּא רַבִּי דוּסָא לְמַעֲמֵיָהּ - רבי דוסא שאמר שאין גזונים את
הבגדים וכשרים לכהן הדיוט, הולך הוא בזה לשיטתו, ושלא
כסבורים שהם טעונים גיזה. דְּתַנָּיָא, נאמר בגמר עבודת הכהן
הגדול כיום הכיפורים בגדי הלבן (ויקרא טו' 18), וְיָפֵשֶׁט אֵת בְּגָדֵי
הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהַיִּיחָם שָׁם, מַלְמֵד שֶׁמִּעֻנִּין נִנְיּוּהָ,
שיש להניח אותם כמות שהם. רבי דוסא אומר, אין הכוונה שאסור
להשתמש בהם כלל אלא שלא ישתמש כֹּהֵן יוֹם הַכִּיפּוּרִים אַחֵר,
שבכל יום כיפור צריך הכהן גדול ללבוש בגדים חדשים. ואם כן
יכול הוא ללמוד מהכתוב 'לבוש' להתיר אותם לכהן הדיוט בכל
השנה.
תֵּנוּ רַבָּנֵן, אֵירַע בּוֹ כֵּכְהֵן הַגְּדוֹל פְּסוּל וַאינו יכול לעבוד עבודתו
כְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְיֵמִינוּ אַחֵר תַּחְתּוֹי וְעֵשָׂה אֵת הָעֲבֹדָה בַּמְקוֹמָה,
כִּאֲשֶׁר יוֹכֵשׁ הַרְאֵשׁוֹן, חוֹזֵר לְעַבְדוֹתָיו כַּמְקוּדָם, שְׁהִיָּה הוּא הַתְּמַנֵּה
לְכַהֵן גָּדוֹל. שְׁנֵי, כָּל מִצְוֵת דִּינֵי כְּהוֹנֵה גָּדוֹלָה עֲלֵיו, ועובד עבודה
בשמונה בגדים ככהן גדול, שכיון שמינו אותו לכהן גדול ביום
הכיפורים שוב דינו ככהן גדול לכל דבר, דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר. רַבִּי יוֹסִי
אֹמְרֵי, רֵאשׁוֹן, חוֹזֵר לְעַבְדוֹתָיו כַּמְקוּדָם, שְׁנֵי, אֵף שֶׁכֵּל מִצְוֹת כְּהוֹנֵה
גְּדוֹלָה עֲלֵיו, אֵינּוּ רְאוּיֵי לֹא לְשִׁמְשׁ בַּמְקֻדָּשׁ בַּשְּׁמוּנָה בַּגְּדִים כִּכְהֵן
גָּדוֹל וְלֹא לְעֲבֹדָה בְּאַרְבַּעָה בַּגְּדִים כִּכְהֵן הַדְּיוֹט. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי
לְהוֹכִיחַ אֵת שִׁיטְתּוֹ, מַעֲשֵׂה כְּיוֹסֶפֶה בֶּן אֶלְמָס (בְּצִיפּוּרִים) [מְצִיפּוּרִין] -
שְׁהִיָּה מַהְעִיר צִיפּוּרֵי, שְׂאֵירַע בּוֹ - בזמנו פסול כִּכְהֵן גָּדוֹל כְּיוֹם
הַכִּיפּוּרִים, שְׁנִיתוֹ עֲלֵיו רֹק מִפִּי עַם הָאָרֶץ הַמְּטַמָּא, וּנְפָסֵל מִלְּעַבּוּד
אֵת עֲבֹדַת הַיּוֹם, וְיִמְנָהוּ אֵת יוֹסֶפֶה בֶּן אֶלְמָס תַּחְתּוֹי, וְהַסְתַּלַּק יוֹסֶפֶה
מִהַכְּהוֹנֵה הַגְּדוֹלָה וְחוֹזֵר הַכְּהֵן הַגְּדוֹל לְמִקְוֹמוֹ וְאִמְרוּ חַכְמֵי, רֵאשׁוֹן
חוֹזֵר לְעַבְדוֹתָיו כַּתְּחִילָה, שְׁנֵי - יוֹסֶפֶה זֶה שְׁבָא וְשִׁמְשׁ תַּחַת הַכְּהֵן
הַרְאֵשׁוֹן, אֵינּוּ רְאוּיֵי לֹא לִכְהֵן גָּדוֹל הַמְּשַׁמֵּשׁ בַּשְּׁמוּנָה בַּגְּדִים, וְלֹא
לְכַהֵן הַדְּיוֹט הַמְּשַׁמֵּשׁ בְּאַרְבַּעָה בַּגְּדִים. וְהַטַּעַם לָכֵךְ, לְשִׁמְשׁ כִּכְהֵן
גָּדוֹל לֹא הִתִּירוּ לוֹ, שְׁגוּרוֹ מִשׁוּם אִיבָהּ - שְׁדָבֵר זֶה יִגְרוֹם לְכַהֵן
הַגְּדוֹל לְשַׂנוֹא אֹתוֹ, כְּכֹהֵן שְׁהִיָּה תַּחְתּוֹי נַעֲשֵׂה שׁוֹה לוֹ, וְאֵף לֹא
לְשִׁמְשׁ כִּכְהֵן הַדְּיוֹט, מִשׁוּם שֶׁמְעֵלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹדִיעִין, וְנִמְאֵר
וְהִיָּה כֹהֵן גָּדוֹל אֵין מוֹדִיעִים אֹתוֹ לְדַרְגַּת כֹּהֵן הַדְּיוֹט.
אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר תַּנְהָ אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,

עֲבֹדְתוֹ מִתְּחִילָה - עצם מה שעובד הוא את עבודת יום הכיפורים
שאינה כשירה אלא בכהן גדול, היא זו המחנכתו לכהונה גדולה,
ודי בזה להיכיר שנתמנה לכהן גדול לעולם, מִי לֹא תֵּנָּיָא - האם
לא כך למדנו גם לענין חינוך כלי שרת במקדש, כָּל הַכְּלִים שַׁעֲשֵׂה
מִשָּׁה לְמַשְׁכוֹ, מִשְׁחָתָן בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה הִיא מְקַדְּשָׁתָן לְקָדוּשַׁת כְּלֵי
שֵׁרֶת, מְכַאֲף וְאַיִלֶּף - כל כלי שנעשה לאחר מכן, לא נמשח בשמן
הַמִּשְׁחָה, אלא עֲבֹדְתָן שעובדים בהם במשכן או במקדש בתורת
כלי שרת היא מִתְּחִילָה לְקָדוּשַׁת כְּלֵי שֵׁרֶת לְעוֹלָם בְּלֹא מְשִׁיחָה,
אֵף שְׁאֵין הִיכָר אַחֵר בְּתַחֲלִיל הָעֲבֹדָה שְׁכֵּלֵי שֵׁרֶת הֵם, מִלְּבַד
עַצְמָה הָעֲבֹדָה הַמְּכַיֵּחָה שְׁהַכֵּלֵי הוּא כְּלֵי שֵׁרֶת, הָכָא נִמְיָי אֵף שְׁאֵין
הִיכָר בְּגוּפוֹ וּבְלַבּוּשׁוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂה כֹהֵן גָּדוֹל, עַצְמָה עֲבֹדְתוֹ הִיא
הַמְּחַנְכֵתוֹ.
כִּי אָתָּא רַבִּי דִּימֵי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִבְבַל אֲמַר, אִכְנֵמוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט
שֶׁלֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּפָרֶשֶׁת תְּצוּה מִמָּה הִיָּה עָשׂוּי, נִחַלְקוּ בּוֹ רַבִּי וְרַבִּי
אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, מִמָּה הִיָּה עָשׂוּי. חַד אֲמַר שֶׁל בְּלָאִים וְכַאֲבַנְט
שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בִּימֹת הַשְּׁנָה. וְחַד אֲמַר שֶׁל בּוֹץ - בַּד, כִּכְלֵי בִּגְדֵי כֹהֵן
הַדְּיוֹט שֶׁעָשׂוּיִים מִבַּד. הַגִּמְרָא רֹצֵה לְהוֹכִיחַ מִי טוֹבֵר שֶׁאֲבַנְטוֹ שֶׁל
כֹּהֵן הַדְּיוֹט הִיָּה עָשׂוּי מִצְמָר וּפְשֵׁתִים - תַּסְתֵּיִים - יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּרַבִּי
הוּא דְּאֲמַר שֶׁאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט הִיָּה שֶׁל בְּלָאִים, דְּתַנָּיָא
בְּבְרִייתָא, אֵין בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל לְכֹהֵן הַדְּיוֹט אֵלָּא אִכְנֵם, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי
אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרֵי, אֵף לֹא אִכְנֵם. וְיֵשׁ לְבַרָּה, אֵימַת - באיזה
זמן בִּשְׁנָה נִחַלְקוּ, אֵי נִימָא שֶׁנִּחַלְקוּ בְּשָׂאֵר יְמֹת הַשְּׁנָה הָאִם חִלּוּק
כֹּהֵן הַדְּיוֹט מִכֹּהֵן גָּדוֹל בִּאֲבַנְטוֹ, שֶׁלְרַבִּי אֲבַנְטוֹ שֶׁל הַדְּיוֹט עָשׂוּי
מִבַּד וְשֶׁלֹא אֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, וְלְרַבִּי אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הִיָּה
עָשׂוּי מִצְמָר וּפְשֵׁתִים שֶׁל אֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. אֵין לוֹמַר כֵּן, שְׁהִיָּה
בְּשָׂאֵר יְמֹת הַשְּׁנָה מְכַאֲף אִיבָא - יֵשׁנָם כְּמָה חִילוּקִים בֵּינֵיהֶם,
שְׁהִיָּה כֹהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בְּשְׁמוּנָה בַּגְּדִים, וְהַדְּיוֹט מְשַׁמֵּשׁ רֶק
בְּאַרְבָּעָה, וְלֹא הִיָּה לְרַבִּי לוֹמַר שְׁאִינָם חִילוּקִים אֵלָּא בִּאֲבַנְטוֹ, וְגַם
רַבִּי אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא הִיָּה לוֹ לומר שאין ביניהם כל חילוק.
אֲלֵא לֹא מְחַלְקֵתָם הִיא כְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁכַּהֵן הַגְּדוֹל לּוֹבֵשׁ בּוֹ
בְּגָדֵי לָבָן, וְנִחַלְקוּ הָאִם יֵשׁנּוּ חִילוּקִים בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל לְכַהֵן הַדְּיוֹט אוֹ
עָשׂוּיִים זֶה שׁוֹה הוּא לְכַהֵן הַדְּיוֹט. רַבִּי סָבֵר שֶׁאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט
עָשׂוּי מִצְמָר וּפְשֵׁתִים, וְלָכֵךְ אֵינּוּ דוֹמֵה לְאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל
כְּשֶׁלּוּבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן, שְׂגַם אֲבַנְטוֹ עָשׂוּי מִבַּד. וְרַבִּי אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי
שְׁמַעוֹן סָבֵר שֶׁאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט עָשׂוּי מִבַּד, וְלָכֵךְ הוּא דוֹמֵה
לְאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל כְּשֶׁלּוּבֵשׁ בְּבָגְדֵי לָבָן.
דוּחָה הַגִּמְרָא: אֲמַרֵי, לֹא, אֵין לְהוֹכִיחַ מְבְרִייתָא זו שְׁרַבִּי סָבֵר
שֶׁאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט עָשׂוּי מִצְמָר וּפְשֵׁתִים, שְׂכָן לְעוֹלָם אִפְשָׁר
שֶׁמְחַלְקֵתָם הִיא בְּשָׂאֵר יְמֹת הַשְּׁנָה, וְלְרַבִּי יִתְכֵן שֶׁאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן
הַדְּיוֹט עָשׂוּי מִבַּד, וְלָכֵךְ יֵשׁנּוּ חִילוּקִים בִּיאֲבַנְטוֹ בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל לְכַהֵן
הַדְּיוֹט. וְלְרַבִּי אֲלֵעָזַר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט עָשׂוּי
מִצְמָר וּפְשֵׁתִים כִּיאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, וְלָכֵךְ אֵין חִילוּקִים בֵּין
כֹּהֵן גָּדוֹל לְכַהֵן הַדְּיוֹט. וְאִכְּנֵן בְּשָׂאֵר יְמֹת הַשְּׁנָה יֵשׁנָם חִילוּקִים
נֹסְפִים בֵּינֵיהֶם, וְאֵין הַתְּנָא נָקַט חִילוּקִים אֵלוֹ שְׂכָן הַבְּרִייתָא עֹסֶקֶת
לְמִצְוָה חִילוּקִים בְּהַנְּדָה דְּשְׁנִין - בארבעת הבגדים ששויים בהם כהן
גדול וכהן הדיוט, וְבִזְוָה נִחַלְקוּ הָאִם הֵם שׁוּיִם לְגַמְרֵי.
כִּי אָתָּא רַבִּין לְבָבַל כְּשִׁירָד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲמַר, אִכְנֵמוֹ שֶׁל כֹּהֵן
גָּדוֹל כְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, דְּבָרֵי הַבַּל שֶׁל בּוֹץ. שְׁנֵאֵמַר (ויקרא טו' ד) וְכַאֲבַנְט
בַּד יַחְגְּרֵי. וְאֲבַנְטוֹ שֶׁבְּשָׂאֵר יְמֹת הַשְּׁנָה, דְּבָרֵי הַבַּל שֶׁל בְּלָאִים,
שֶׁנִּמְאֵר (שְׁמוֹת כ"ח ט"ז) וְאֲבַנְטוֹ תַּעֲשֵׂה מִעֲשֵׂה רְקָם. לֹא נִחַלְקוּ, אֲלֵא
בְּאַכְנֵמוֹ שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוֹט, בֵּין בְּשָׂאֵר יְמֹת הַשְּׁנָה בֵּין בְּעֲבֹדְתוֹ כְּיוֹם
הַכִּיפּוּרִים, שֶׁלּוּבֵשׁ אֵת אֹתָם בַּגְּדִים שֶׁלּוּבֵשׁ בְּעֲבֹדְתוֹ כֵּל יְמֹת
הַשְּׁנָה, שְׂרַבִּי אֹמְרֵי, שֶׁל בְּלָאִים וְכַאֲבַנְטוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. וְרַבִּי אֲלֵעָזַר
בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרֵי, שֶׁל בּוֹץ כִּשְׂאֵר בְּגָדֵי כֹהֵן הַדְּיוֹט.

64 אינה אשתו, ועדיין קשה שאם כן לאו ביהוה. משיבה הגמרא:
65 דְּכָנִים לָהּ, שנשא אותה, ולכן נחשבת ביהוה. מקשה הגמרא: אִם כֵּן
66 שכבר נשא אותה לפני יום כיפור, הֲוָה לָיָהּ – נחשב בכך שיש לו
67 שְׁנֵי בְּתֻמִּים, שהרי יש לו שתי נשים, וְדַחֲמָנָא אִמְרַהּ וְכִפָּר בְּעָדוּ וְכַעַד
68 בְּיָתוֹ בלשון יחיד שמכפר רק על אשה אחת ולא כְּעַד שְׁנֵי בְּתֻמִּים
69 – שאינו מכפר על שתי נשים. מתרצת הגמרא: דְּלֵאחַר שֵׁנוּשָׁא
70 אותה הָרַד – חזר וּמְנַרְשָׁ לָהּ, ולכן אין לו שני בתים ביום כיפור.
71 דוחה הגמרא: אִי מְנַרְשָׁ לָהּ, הָרַד קוֹשְׁיָא דְּלוֹבְתָא – שוב חוזרת
72 הקושיא, שלא הועילה התקנה כלום, שכן יש לו רק אשה אחת
73 ואם כן לרבי יהודה צריך לחשוש שמא תמות אשתו הראשונה.
74 מבארת הגמרא: לֹא צְרִיבָא – אין הכוונה לגירושין גמורים, אלא
75 דְּמְנַרְשָׁ לָהּ – לאשתו השניה עַל תְּנָא. וכפי שיבואר. הגמרא לא
76 המתינה עד שיסיים התרצן את דבריו ויבאר כיצד התנה בגירושין,
77 ודנה בעצמה לחשב את כל אופני התנאים באיזה אופן יכול
78 להתנות שיועיל שיהיה לו בית בכל מקרה, ולא יהיו לו שני בתים.
79 דְּאִמְרַהּ לָהּ הָרַי זֶה גִּיטָא עַל מְנָת [שְׁתַּמְוִתָּ ביום הכיפורים. וכן
80 שלא חוששים אלא רק למות אחת מהן, על כן אם תמות אחת,
81 נתקיים התנאי והגט חל מערב יום הכיפורים, ויש לו בית אחד.
82 והיא אשתו הראשונה, ואם לא מתה היא אלא הראשונה, הרי
83 אינו גט ויש לו את השניה, ונמצא שבכל אופן עושה את העבודה
84 עם בית אחד. דוחה הגמרא: וְדִילְמָא לֹא מְוִיתָא – והלא יתכן שלא
85 תמות לא היא ולא הראשונה, וְהָוָה לָיָהּ שְׁנֵי בְּתֻמִּים, וצריך שיהיה
86 לו רק בית אחד.
87 אִלָּא נאמר שהתנה באופן זה, דְּאִמְרַהּ לָהּ הָרַי זֶה גִּיטָא עַל מְנָת [שְׁלֵא
88 תְּמוּתִי, ולכן אִי לֹא מְוִיתָא – אם אכן לא מתה, נתקיים התנאי
89 וּמְוִינָא לָהּ, ונשאר רק עם 'בית אחד', והיא אשתו הראשונה, וְאִי
90 מְוִיתָא הָא – זו השניה, אמנם לא נתקיים התנאי ואינה גרושה, מכל
91 מקום יש כאן בית אחד, שהיא מתה, והרי מְוִיתָא הָא – אשתו
92 הראשונה קיימת. דוחה הגמרא: וְדִילְמָא הִיא הַשְּׁנִיָּה, זו שגירש על
93 תנאי שלא תמות, אכן לֹא מְוִיתָא, ואם כן הֲוָה לָיָהּ גִּיטָא דְּהָא –
94 הגט שקיבלה אכן נחשב גִּיטָא, ואינה אשתו שחלו גירושיה, אולם
95 וּמְוִיתָא הַתְּרִיתָא – אשתו הראשונה מתה ביום כיפור, וְקָם לָיָהּ –
96 ונמצא שעומד הוא בְּלֵא בְּיָתוֹ כִּלְל לְכַפֵּר עֲלֵיהּ, שהרי הראשונה
97 מתה והשניה מגורשת.
98 אִלָּא נפרש דְּאִמְרַהּ לָהּ הָרַי זֶה גִּיטָא עַל מְנָת [שְׁתַּמְוִתָּ מִכָּס],
99 והועיל בכך שאם מְוִיתָא הָא – האשה השניה, מְוִיתָא הָא –
100 הראשונה ואין לו בתחילת העבודה שתי נשים, וכן אם מְוִיתָא הָא
101 ראשונה, הִיא מְוִיתָא הָא הַשְּׁנִיָּה. דוחה הגמרא: וְדִילְמָא לֹא מְוִיתָא
102 וְלֹא תְּרִיתָא מְוִינָהּ – שלא מתה אף אחת מהן, ולא נתקיים התנאי
103 ואם כן בטל הגט ואשתו השניה קיימת וְהָוָה לָיָהּ שְׁנֵי בְּתֻמִּים. וְעוֹד
104 יש לדחות אופן של תנאי כזה, כִּי הִיא גְּוֹנָא – וכי באופן כזה
105 שאדם נותן גט לאשה והטיל בו תנאי שתלוי הוא בחייה, וילג
106 להתברר רק במיתתה, מִי הָוִי גִּיטָא – האם נחשב דבר זה לגט
107 שיכול לפעול גירושין, וְהָאִמְרַהּ רְבָא, הנותן גט לאשתו ואמר הָרַי
108 זֶה גִּיטָא עַל מְנָת [שְׁלֵא תְּשָׁתִי וְכוּן כִּלְל יָמִי חַי וְחַיִּי אִין זֶה בְּרִיתוֹת,
109 שהרי תנאי זה שלא יחולו הגירושין אם תשתה יין בימי חייה, לא
110 יתברר שחלו הגירושין אלא במיתתה, ונמצא שאין גירושין אלו
111 כורתים בינו לבינה, שהרי כל ימיה צריכה להישמר לקיים את
112 תנאו כדי שיחולו גירושיה, והרי היא עדיין קשורה בו. אולם אם
113 התנה שמגרשה על מנת שלא תשתה יין כִּלְל יָמִי חַי וְחַיִּי, הָרַי זֶה
114 בְּרִיתוֹת, שכן יכול התנאי להתקיים אם ימות אותו פלוני בחייה,
115 ותהיה מותרת לשתות יין מכאן ואילך ולא יתבטלו גירושיה,
116 ונמצא שהגט כורת ביניהם. ואם כן כאשר התנה שיחולו הגירושין
117 במותה, הרי שכל חייה לא נגמרו הגירושין, ואין זה גט כריתות.
118 אִלָּא דְּאִמְרַהּ לָהּ הָרַי זֶה גִּיטָא עַל מְנָת [שְׁלֵא תְּמוּתִי הַתְּרִיתָא, שבכך
119 הועיל התנאי שאִי לֹא מְוִיתָא הַתְּרִיתָא אשתו הראשונה, נמצא שזו
120 השניה מְוִינָא מַעַת נְתִיבָה הַגַּט, וְאִי מְוִיתָא הִיא הַשְּׁנִיָּה, הִיא
121 מְוִינָא הָא – עומדת זו השניה, שמאחר ומתה חברתה לא נתקיים
122 התנאי ולא חלו גירושיה, ויש לו 'בית אחד'. דוחה הגמרא: וְדִילְמָא
123 מְוִיתָא הַתְּרִיתָא כִּפְלָאָא דְּעֻבְדָּה – והלא יתכן שתמות הראשונה
124 לאחר שהתחיל את עבודת יום הכיפורים, וְמִתּוֹךְ כֵּךְ שִׁמְתָה
125 הראשונה באמצע עבודת היום אִינְלִי מְלָתָא – נתברר הדבר

1 הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסִי. וּמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי שְׂאָם עָבַר עַל תַּקְנַת חַכְמֵי
2 שאסרוהו לעבוד כל זמן שהכהן הגדול חי, וְעָבַד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
3 בשמונה בגדים, שְׁעֻבְדוֹתָי כְּשֶׁרָה, שהרי באמת כהן גדול הוא, ורק
4 משום גזירה אסרוהו בעבודה.
5 אִמְרַהּ רַבִּי יְהוּדָה אִמְרַהּ רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסִי. וּמוֹדָה רַבִּי יוֹסִי שְׂאָם מַת
6 כהן גדול הַרְאֵשׁוֹן, שְׁהִכְהֵן הַשְּׁנִי שֶׁעָבַד בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים וְהַעֲבִירוּהוּ
7 חוּזֵר לְעֻבְדוֹתָי לְכַהֲנֵהוּ גְדוּלָה. שואלת הגמרא: פְּשִׁימָא שְׁחֹזֵר
8 לעבודתו, שהרי הטעם שפסלוהו הוא רק משום החשש של שנת
9 כהן גדול, ולאחר שמת אין לחוש יותר. מיישבת הגמרא: מָהוּ
10 דְּתִיבָא – שמא תאמר שיעדין יש לחוש שהכהן הגדול ישנאוהו
11 בגלל שלאחר מותו ישוב לכהונה גדולה, שכן הֲוִיָא לָיָהּ צְרָה
12 מְחִיִּים – שנחשב הכהן השני לגביו כמו אשה השונאת את האשה
13 הנוספת שיש לבעלה, שמצפה כל אחת מהן למות צרתה כדי
14 שתהיה אשתו היחידה, ואף כאן טובר הכהן הגדול שכהן זה השני
15 מצפה למותו כדי לרשת את הכהונה הגדולה, ומשום חשש
16 לשנאה זו יתקנו חכמים שאף לאחר מות הראשון לא יחזור
17 לעבודתו, קָא מְשַׁמְעֵ לָן שְׂאָם חֲשׂוּ חַכְמֵי לְכַךְ, וכל יתקנו
18 היתה רק שלא יחזור השני לעבודתו בחי הכהן הראשון.
19 שנינו במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אִמְרַהּ אִף אִשָּׁה אֲחֵרָת מְתַקְוִינָן לֹא שְׂמָא
20 תמות אשתו וכו'. מקשה הגמרא: וְרַבִּינָן נְפִי הָא הִיָּשִׁי לְשִׁמָּא –
21 הלא אף הם חוששים לתקלה וכגון שמא יארע פסול טומאה לכהן
22 הגדול, ולכן היו מתקנין כהן אחר, ומודוע לא חששו לכך שתמות
23 אשתו. מתרצת הגמרא: אִמְרַי לָךְ רַבִּינָן, מוּמָאָה שְׁכִיבָא – מצוי
24 הדבר שלפתע יטמא הכהן מחמת קרי או שיותו רוק מפיו של עם
25 הארץ שאינו זהיר בטומאה וטהרה, לכך חששו לתקלה של
26 טומאה, אולם מִיָּתֵהּ לֹא שְׁכִיבָא – אינו מצוי שאדם ימות תוך יום
27 אחד, ועל כן לא חששו בערב יום הכיפורים לכך שאשתו של כהן
28 גדול תמות למחרת, ולא הצריכו להתקין לו אשה נוספת.
29 שנינו במשנה: אִמְרַי לֹא אִם כֵּן אִין לְרַבֵּר סוּף. שואלת הגמרא: שְׁפִיד
30 קָא אִמְרַי לִיָּה רַבִּי יְהוּדָה אִם חוֹשֵׁשׁ הוּא לְמִיתָה אִף שְׂאִינוּ
31 מצוי, הלא יש לחוש גם למיתת השניה, ומה טעמו של רבי יהודה.
32 משיבה הגמרא: וְרַבִּי יְהוּדָה אִמְרַהּ לָךְ, אִמְנָם לְמִיתָה דְּתְּרִיא –
33 שתמות אשה אחת, תִּישְׁוִינָן, אִךְ לְמִיתָה דְּתְּרִיא – שיתמות שתי
34 נשים ביום הכיפורים לֹא תִישְׁוִינָן, שזהו חשש רחוק ביותר ולא ראוי
35 להצריך משום כך להתקין אשה נוספת. מבארת הגמרא: וְרַבִּינָן
36 שטענו על רבי יהודה שנחשוש למיתה של שתיים, הוא מפני
37 שהלא אף חשש למיתה של אשה אחת אינו דבר מצוי, ועל כן אִי
38 מכל מקום אִיבָא לְמִיתָה – באת לחשוש לכך, הרי שְׂאִילוּ לְמִיתָה
39 דְּתְּרִין תִּישְׁוִינָן – יש לחוש אף למיתת שתי נשים.
40 שואלת הגמרא: וְרַבִּינָן כְּמוֹ שֶׁטַעְנוּ לְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאִם יֵשׁ לְחוֹשׁ
41 למיתת אחת יש לחוש גם למיתת השניה, ומחמת זה סברו שאין
42 לחוש כלל, יִנְיָו אִינְהוּ לְנַפְשֵׁיהוּ – יאמרו רבנן לדברי עצמם,
43 שאף תקנה של מתקנין כהן אחר מחשש טומאה, נחשוש שמא
44 הממונה תחתיו גם יטמא ואם כן אין לדבר סוף, ולכן לא נתקין לו
45 כהן אחר תחתיו כשם שאין צורך להתקין לו אשה נוספת. מיישבת
46 הגמרא: אִמְרַי לָךְ רַבִּינָן, כִּהֵן גְּדוֹל וְרִיז הוּא וְנִשְׁמַר הוּא מִן הַטּוֹמְאָה,
47 ולכן אין לחוש שלא יהיה לדבר סוף, והועילה התקנה להעמיד
48 כהן אחר תחתיו. שואלת הגמרא: אִי וְרִיז הוּא לְהִישְׁמַר מִן
49 הַטּוֹמְאָה, ובידו הדבר, לְמָה מְתַקְוִינָן כִּהֵן אַחֵר, הלא אין לחוש
50 שמא יתירשלו ויטמא. עונה הגמרא: בִּין דְּעַבְדִּין לִיָּה צְרָה – מאחר
51 ומייחידים כהן אחר שיהיה תחתיו, ונחשב הדבר כשתי נשים לבעל
52 אחד שכל אחת צרה בחברתה, כִּלְל שְׁכֵן דְּמוֹדָרָא סְפִי – דבר זה גורם
53 לכהן הגדול להיזהר יותר שלא יטמא כדי שלא יעבירו את
54 העבודה לידי מחליפו.
55 במשנה שנינו טעם הדבר שמתקנינים לכהן אשה אחרת, מחשש
56 שתמות אשתו, וכהן גדול צריך שתהיה לו אשה בשעת העבודה,
57 שנאמר וְכִפָּר בְּעוֹד וְכַעַד בֵּיתוֹ וּבֵיתוֹ זֶה אִשְׁתּוֹ. הגמרא דנה כיצד
58 הועילה תקנה זו, ושואלת: וְמִי סְפִי לִיָּה כְּתַבְתָּא – האם די במה
59 שרק 'מתקנין', כלומר שמוזמנים ומייחידים אשה, והרי 'בית' אִמְרַהּ
60 רְבָמָא, וְהָא – אשה זו שעדיין לא קידשה, לֹא בְּיָתוֹ הִיא. משיבה
61 הגמרא: דְּמְקַדְּשָׁ לָהּ לֹא אִשָּׁה זֶה לְפָנֵי יוֹם כִּיפּוּר, שכאשר מתה
62 הראשונה יש לו כבר 'בית' אחר. שואלת הגמרא: מַה הוּעִיל בּוֹה
63 שרק מקדשה, וְהָא כְּמָה דְּלֵא כְּנִים לָהּ – שלא נשאה על ידי חופה,

יוזא. פרק ראשון – שבעת ימים דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) – קסג רש"י

1 כיון דאמרי אי איכא למיחש חיישין נמי למיתה דתרתה, נימרו נמי בטומאה אי איכא
 2 למיחש – חיישין נמי לטומאה דתרי, ואין לדבר טוף. וז"ל הוא – ונשמר מן הטומאה,
 3 אבל מיתה אין מסורה בידינו. בתקנתא – בהזמנה. הריא קושיין – דשמא תמות.
 4 על מנת שתמותי – ביום הכפורים, ואם מתה בו ביום – נמצא גט למפרע, ואין כאן
 5 אלא בית אחד, ואם לא מתה היא ומתה
 6 תבירתה – נשארה לו זאת, שאין הגט גט, וכל
 7 סוגיא זאת אין תירוצין שבה יבולין לעמוד, כי
 8 יש להן תשובות רבות, ואינו אלא כי מלמדן
 9 אותנו: ואם תאמר כן יש להשיב כן, ואינו משיב
 10 כל תשובות שיש להשיב, כי באחת הוא מסלקן
 11 לתרץ בענין אחר, עד שהעמידה על מכוונה.
 12 ודילמא לא טייתה – ואין הגט גט. על מנת
 13 שלא תמות – ואי לא מתה כדקאמר – הוה
 14 ליה גיטא למיפרע. כהאי גוונא – שהתנאי
 15 תלוי בחייה, מי הוה גט? אין זה כריתות –
 16 שהרי כל ימי חייה קשורה בו, ואנן כריתות
 17 בעינן. כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות –
 18 ותנינא לאחר מיתה פלוני. וגם מהיום הוא גט,
 19 שאם קלקלה – אין כאן חיוב אשת איש, שאינו
 20 אלא כחשש שמונת תשתה יין בחיי פלוני. שלא
 21 תמות חברתיך – ואי לא מתה תבירתה הוה
 22 לה גט למפרע, ואין כאן אלא בית אחד.
 16 **היא! – דמקדש' לה. – והא כמא דלא בניס לה. – לאו ביתו היא! – דכניס לה. – אם כן הוה ליה**
 17 **שני בתים, ורחמנא אמר "וכפר בעדו וכעד ביתו", ולא בעד שני בתים! – דהדר מגרש' לה. –**
 18 **אי מגרש' לה – הדרא קושיין לדוכתא! – לא צריכא, דמגרש' לה על תנאי, דאמר לה "הרי**
 19 **זה גיטוד על מנת [שתמותי]". – ודילמא לא מיתא ותוה ליה שני בתים! – אלא, דאמר**
 20 **לה "הרי זה גיטוד על מנת] שלא תמותי", אי לא מיתה – מוגרשא' לה, ואי מיתה – הא**
 21 **קיימא הך. – ודילמא היא לא מיתה, והוה ליה גיטא דהאי גיטא, ומיתא חברתה, וקם**
 22 **ליה בלא בית! – אלא, דאמר לה "על מנת שתמות [אחת מכם]" מיתה הא – קיימא הך,**
 23 **מיתה הך – הא קיימא הא. – ודילמא לא מיתא ולא חדא מיניהו, והוה ליה שני בתים!**
 24 **ועוד: פי האי גוונא מי הוי גיטא? והאמר רבא: הרי זה גיטוד על מנת שלא תשתי וין**
 25 **כל ימי חיי ותנייבי – אין זה כריתות, כל ימי חיי פלוני – הרי זה כריתות! – אלא, דאמר**
 26 **לה "הרי זה גיטוד על מנת שלא תמות חברתיך" אי לא מיתה חברתה – מוגרשא' ואי**
 27 **מיתה הא – הא קיימא הא. – ודילמא מיתא חברתה בפלגא דעבודה, ואיגלי מלתא**
 28 **למפרע**
 29 וכו' – אהא נמי איכא למיפרך וכו', עד מסקנא דמילתא – כולה מדברי בעל התלמוד, שדקדק מעצמו פירושא דמילתא דשינויא דעל תנאי, ולא מיתוקמא ליה אלא כדמסיק לדחיא אמר
 30 "על מנת שלא תמות חברתיך" וכו', ותעד שהוא כן, דכל הנין אלא דאמר לה הם מדברי המקשה, שהולך ומדקדק מכה קושיות עד שהוא יורד על האמת, דבכולם יש דלית "אלא דאמר",
 31 ובשינויא בתרא גרס, "אלא לדחיא אמר לה הרי זה גיטוד על מנת שאבנס לבית הכנסת". ולפי שהמקשה בעצמו מסיק כן, ואין דעתו להקשות על אותו תירוץ – גרסין לדחיא, ולא גרסין
 32 לדחיא בדלית.
 33 **על** מנת שתמותי – הוה מצי למיפרך: אם כן אמאי מגרש' לה? יש לומר: איכא למימר על מנת שתמותי בפלגא דעבודה, הלכך מגרשה, דלא ליהוה עד החיא שעתא שני בתים. **על** מנת
 34 שתמות אחת מכם – הוה מצי למיפרך: ודילמא מתה לה חדא מיניהו, והוה ליה גיטא וקם ליה בלא בית. אלא ניחא ליה טפי למיפרך ודילמא לא מתה ולא חדא, דהא שכיח טפי.
 35 **כל** ימי חיי חייכי כו' – תימנה לרבינו יצחק, דבפרק "המגרש" (גיטין פג. ב.) אמרין, אמר רבא הרי זה גיטוד על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי – אין זה כריתות, כל ימי חיי פלוני – הרי
 36 זה כריתות. ופריך: מאי שנא חיי פלוני – דדילמא מית, ומקיימה ליה לתנאייה. חיי דדייה נמי, דילמא מית וכו'. עד אלא כל ימי חייכי – אין זה כריתות. כל ימי חיי חיי פלוני – הרי זה
 37 כריתות, והשתא קשה, דסוגיא דהכא אינה לא כדאמר סלקא דעתך מעיקרא התם, ולא כמסקנא! ועוד הקשה רבינו יצחק: מאי האי דאי לא תלא אלא בחיי תבירתה לחודא – הוי גט,
 38 ובשבל שתלה או בחייה או בחיי חברתה – מיגרע גרע? ונראה לי: דנקט הכא לישנא דמעיקרא, דמסקנא דהתם. והכי פירושו: והאמר רבא כל ימי חיי – היינו לישנא דמעיקרא, וכל שכן
 39 כל ימי חייכי – אין זה כריתות. פירושו: בין שאמר כל ימי חיי, כדמעיקרא, בין שאמר חייכי כדמסקנא דהתם – אין זה כריתות. והכא כל ימי חייכי הוא. ואם כן פריך שפיר לכל לישני דהתם,
 40 דאף על גב דאילו לא אמר אלא על מנת שתמות חברתיך הוי גיטא השתא דחלה התנאי נמי במיתתה איכא למימר דמיגרע גרע, דכל היכא דאיכא תנאי דאפשר דמקיים במיתתה, ויחולו
 41 קיום התנאי והגט בשעת מיתתה – אין זה כריתות. והכא נמי, אי מיתא אידי ברישא – הרי חל קיום התנאי והגט ביחוד במיתתה, ולא דמי להיכא דאמר על מנת שתמות חברתיך. דכי
 42 מיתא חברתה ברישא – חיל גיטא בחייה של זאת, ואי היא מיתא ברישא – לא חל גיטא.
 43 **אלא** דאמר לה הרי זה גיטוד על מנת שתמות חברתיך – נראה לפרש דאמר לה נמי הא, וקאי אמאי דסליק מניה דשני, דאמר "על מנת שלא תמות חברתיך", ופריך: ודילמא מיתא
 44 בפלגא דעבודה כו? ומשני: דאמר לה תרויהו לישני "הרי זה גיטוד על מנת שלא תמות חברתיך" ואמר לה נמי "על מנת שתמות חברתיך בפלגא דעבודה", דאי לא אמר לה אלא
 45 "על מנת שתמות חברתיך" – הוה ליה למיפרך: ודילמא לא מיתא חברתה, והוה ליה שני בתים, והא שכיחא טפי דלא מתה, כדפרישית לעיל וד"ה "על מנת שתמות", אלא על כרחך מיירי
 46 דאמר לה תרויהו לישני.

יוזא. פרק ראשון - שבעת ימים דף יג עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)"

תוספות

אלא לחדא אמר לה על מנת שאבנס לבית הכנסת - דאף על גב דכבר הקשה לו דילמא לא עיילא לבי דנשטא - הני מילי גבי דידה, שהנשים עצלניות הן, אבל כהנים זריזין הן, וכל שכן כהן גדול דרזי טפי, ולא ישכח, ועוד: גבי דידה חיישין טפי, לפי שאינה תדירה בכאן לראות אם לא תמות חבירתה, שתיכנס היא לבית הכנסת, דאטו בכפה תלו לה.

לחדא אמר לה על מנת שאבנס כו' - פירוש: ולשניה אמר על מנת שלא תמות חברתי, דהו ליכא למיחש למידי. דאי מתה השניה בפלגא דעבודה - עייל לבית הכנסת, וזהו ליה גיטא למפרע וליכא שני בתים. ואי לא מייתא לא הא ולא הא - היא ליה דקמייתא גט, ולא ליעול לבית הכנסת, ואי מייתא קמייתא בפלגא דעבודה, כיון דשניה לא מייתא, דלמיתה דתרתיה לא חישי - היא לא מגורשת למפרע, ולא ליעול לבית הכנסת. אבל אי לא מגרש אלא לאה, ואמר לה על מנת שאבנס לבית הכנסת, ולא אמר לרחל מידי - דילמא מייתא רחל בפלגא דעבודה, והכי ליעביד? אי עייל לבית הכנסת קם ליה מכאן ולחבא בלא בית, ואי לא עייל לבית הכנסת - הרי עבד מקצת עבודה בשני בתים, הלכך לא אפשר בעינן אחר. וגם הלשון משמע כן מדקאמר "לחדא אמר לה" - מכלל דאף לשניה אמר והתנה עמה. בירושלמי משמע: אשה אחרת מתקנין לו - ממזנין אותה, שאם תמות אשתו ביום הכפורים - שיקדש זאת ביום הכפורים. ופליג אנגמר דיון, דפרין תתם: ויקדש מאתמול, דמשמע ליה מתקנין בחומנה בעלמא, ומשני: יזכר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) - ולא בעד שני בתים. ופרין. ולא נמצא כקונה קנין בשבת; ומשני: משום שבות התירו מנדרש. אמר רבי חנינא: דהא אמרת הלן דכנסין ארמלן - צריך לכנסן מבעוד יום, שלא יהא כקונה קנין בשבת. נראה לי לפרש, בתולה שיש לה חופה מבעוד יום - משעה שנכנס לחופה קאנה לכל דבר, להכי מותר לבא עליה בשבת. אבל אלמנה שאין לה חופה, ואינה נקנית לבעלה לירשה וליטמא לה ולהפר נדריה אלא על ידי ביאה - צריך לבא עליה מבעוד יום, שלא יהא כקונה קנין בשבת. אמר רבי חופתה, וזה יש לעשות קודם השבת. אבל בתולה, משיצתה בהנימוא - היא חופה שלה, וזה היו רגילין לעשות ביום, אבל לא היו מייחדין אלא בלילה סמוך לביאה. והשתא קאמר בירושלמי: הלן דכנסין ארמלן צריך לייחדן מבעוד יום, דיהוד שלה היינו חופה. וכן נראה לי יותר לומר דאלמנה נמי אית לה חופה קודם ביאה. ויש ליהוד במאי דפרשית שהכונס אלמנה צריך לייחדן מערב שבת אחר ברכת הנשואין. ולחדא אמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא תכנס לבית הכנסת - דהשתא אי מייתא בפלגא דעבודה, כיון דלא עיילא לבית הכנסת - הוה מגורשת למפרע, וליכא שני בתים. ודילמא לא מייתא חבירתה ולא עיילא לבית הכנסת - נראה לי דלא גרסינן דלא עיילא היא, דהא מודלא קאמר "על מנת שלא תכנס חברתי לבית הכנסת" - אלמא דמיירי דאמר ללא על מנת שלא תמות רחל, ולרחל אמר על מנת שלא תיכנס היא עצמה לבית הכנסת. ואם כן הכי פריך: ודילמא לא מתה רחל, ולא עיילא רחל לבית הכנסת. ואי הוה גרס היא משמע ודילמא לא מתה רחל שהיא חבירתה של לאה, ולא עיילא היא לאה. הא דנקט גבי דידה על מנת שלא תכנס לבית הכנסת, ובסמוך גבי דידה על מנת שאבנס יש לומר: דלא הוה מצי למימר גבי דידה על מנת שתכנס בשעה שהיא בריאה, דאינה רשאה ליכנס לבית הכנסת דילמא מייתא חבירתה, וקם ליה בלא בית. וכשתתיה חולה ונטויה למות - אינה יכולה ליכנס. אף על פי שהיה יכול להתנות תנאי אחר שיוליכח לבית הכנסת - מכל מקום השתא מיהת לפי תנאו לא הוה מצי למימר איפכא. וגבי דידה נחא, דמצי למימר "על מנת שאבנס" נחא ליה טפי למימר מלומר "שלא אבנס" משום דפרין וקם ליה בלא בית, ואהא נחא ליה טפי לשנויי "על מנת שאבנס", דליכא למיחש כולי האי דילמא עביד מעשה ועייל וקם ליה בלא בית, וקל להבין. היה עומד ומקריב ושמע שמת לו מת וכו' - רש"י פירש בבחן הדיוט איירי. ודחק עצמו לפרש לפי זה. ולי נראה: דבבחן גדול איירי. אף על גב דבחן גדול מקריב אונן - הני מילי מדאורייתא, אבל מדרבנן סבירא ליה לרבי יהודה מניח עבודה ויוצא. ואל תתמה, דהא מסקינן: גזירה שמא יאכל. אלמא, אף על גב דבחן גדול מקריב מדאורייתא כל היום - (מודו) ביה רבנן. אם כן ברייתא נמי איכא למימר מעיקרא דבחן גדול איירי, ומדרבנן. ועוד: לכאורה משמע היה עומד ומקריב אף על גב דאכתי לא התחיל בעבודה, אלא עבודה בידו. והכי קאמר רבי יוסי יגמור? והלא כהן הדיוט אונן מחלל עבודה, וכן משמע בתוספתא דבחים (פרק אחד עשר), דתנא: אבל כהן הדיוט שהיה מקריב ומת לו מת - מניח עבודה ויוצא, וליכא מאן דפליג, דהא דפליגי בשמעתא רבי יהודה רבי יוסי - איכא למימר בבחן גדול פליגי. שאינינו עובד עבודה כל היום - והכי פירוש: כל היום שוקן אבילה להקריב, כמו שאינו אוכל - כך אינו מקריב. הא בלילה - מקריב ואינו אוכל, ולא גזרינן דילמא אתא למיכל, דאנינות לילה דאבילות דרבנן, והיא נופח גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה. ולא הוה מצי לשנויי דכל היום אינו אוכל קא, והא בלילה אוכל, דהא סבירא ליה לרבי יהודה בפרק "טבול יום" (ובחים גטב), דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא, ודיום קבורה דרבנן. והא דמסיק כל היום, אבל לילה לא - היינו דיום קבורה, דאי דיום מיתה - הא שמעינן ליה לרבי יהודה בפרק "טבול יום" דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא, ואם כן ניגזור דילמא אתי למיכל מנינה למחא

אם מתה חבירתה - קיימא הך, דאין גיטה גט. שלא תכנסי כו' - ביום הכפורים. אלא מעתה - כיון דאמרו לעיל ביתו, אין כאן שתיים במשמע. שתי יכמות הכמות מאירם אחר - שהיה לו שתי נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן, דהא בית אחד כתיב. ארוסה לא תתייבם - דהא בית כתיב, ואת אמרת לעיל כל כמה דלא כניסי לה - לאו ביתו היא.

מקריב אונן - דרשמנא שרייה, דכתיב (ויקרא כא) "לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל" וגו' ודרשינן לה בשחיטת קדשים (ובחים טזא) במת אביו ואמו, ואינו צריך לצאת מקדושתו כלל, להיות עומד ומקריב - כי לא חילל עבודתו בכך, ומינה ילפינן, הא כהן הדיוט שלא יצא - חילל. ואינו אוכל - שלא הותרה כאן אלא עבודה, וקדשים אסרוין לאונן קל וחומר ממעשר הקל, שאמרה תורה (דברים כו) "לא אכלתי באוני ממנר". להביאו מתוך ביתו - מצוה הוא שביאיהו למקדש לעבוד כל היום, כדי לפכח צערו, והכי קאמר רבי יהודה: כל היום היא עסוק בהקריבה. השתא ר' יהודה אפוקי מפקנין ליה - להדיוט אונן, אפילו התחיל בעבודה, אלמא ר' יהודה בהקרבת אנינות לחומרא רובנן לקולא. וגבי כהן גדול החליפו שיתתן היה עומד ומקריב - בבחן הדיוט קאי.

לומר

ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים. אי חזי לה דקא בעיא למימת - קדים איהו ועייל לבית הכנסת, ומשוי לנשוא דהא גיטא למפרע. מתקוף לה רב אסי ואיתימא רב עוירא: אלא מעתה שתי יכמות הנאות מבית אחד לא יתייבמו! - "בבמתו", "בבמתו" - ריבה. מתקוף לה רבינא, ואיתימא רב שרביה: אלא מעתה ארוסה לא תתייבם! - "החוצה" - לרבות את הארוסה. הנו רבנן: כהן גדול מקריב אונן, ואינו אוכל. רבי יהודה אומר: כל היום. מאי "כל היום"? - אומר רבא: לא נצרכה אלא להביאו מתוך ביתו. אומר ליה אביי: השתא לרבי יהודה אפוקי מפקנין ליה, דתניא: היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת - מניח עבודתו ויוצא, דכרי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: יגמור. - ואת אמרת מיתוין ליה מתוך ביתו? אלא אומר רבא: מאי "כל היום" לומר

לומר

יומא דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קסה

הבאות מביית אחד – אדם שמת בלי בנים והותר אחריו שתי נשים
הזקוקות ליבום, לא יתייבמו כלל, שהרי נאמר: 'אשר לא יבנה את
בית אָחִיו, ויש לדייק ממה שנאמר 'בית אָחִיו' שרק כשיש בית
אחד נאמרה פרשת יבום ולא כאשר יש יותר מבית אחד, והרי
הדין אינו כך אלא צריך לייבם אחת מהם. מתרצת הגמרא: 'בבמות'
'בבמות' ריבא – נאמר (דברים כה ז) 'ואם לא יחפוץ האיש לקחת את
יבמתו וְעַלְתָּהּ בַּמָּתוֹ הַשְּׂעֵרָה, והיה אפשר לכתוב 'ועלתה
השערה' בלבד ללא תיבת יבמתו פעם נוספת, ויש ללמוד מיתור
לשון זה, שאף אם ישנן שתי נשים, הדין הוא שאחת מהם 'ועלתה
השערה', שצריך לייבם אחת מהן.
עוד דנה הגמרא בענין מה שנתבאר לעיל שמשמעות 'בית'
הנאמר בכתוב הוא לאחר נישואין דווקא. מקשה הגמרא: מִתְּקִיף
לָהּ רַבִּינָא וְאִיתִימָא רַב שְׁרֵיבְיָה, אֲלָא מַעְתָּה שְׂכָאֲשֵׁר נֹאמַר 'בית'
הכוונה לאחר נישואין דווקא, אַרְיֹסָה שמת בעלה בלא בנים לפני
שנשא אותה, לָא תְּתִיבָם, שהרי נאמר: 'אשר לא יבנה את בית
אָחִיו, ויש לדייק שפרשת יבום נאמרה דווקא כשהותר אחריו
בית שמשמעותו אשה נשואה. מתרצת הגמרא: נאמר בתחילת
הפרשה (שם כה ה) 'לא תהיה אשת המת החוצץ לאיש זר, ותיבת
החוצץ מיותרת, שהרי נאמר 'לא תהיה לאיש זר, ויש ללמוד
מכאן לְיָבוֹת אֶת הָאֲרִיֹסָה, שכוונת הכתוב שאף אם לא נכנסה
לביתו אלא מבחוץ דהיינו שעדיין ארוסה היא בכל זאת זקוקה
היא לייבום.
הגמרא מביאה ברייתא בדין כהן גדול אונן האם יכול לעבוד
עבודה והאם יכול לאכול בקדשים, ודנה בענין זה מדברי
משנתינו: תַּנּוּ רַבִּנּוּן, בְּהֵן גְּדוֹל מְקַרְיִיב קרבנות כשהוא אוֹנֵן על אחד
משבעה קרוביו שמתו, וְאוֹלַם אִינוּ אוֹבֵל מן הקדשים, שהרי אונן
אסור אפילו באכילת שבע שני מן התורה. רבי יהודה אומר, כָּל
הַיּוֹם. מבררת הגמרא: מֵאֵי כוונת רבי יהודה בדבריו שאמר כָּל
הַיּוֹם. מבארת הגמרא: אֲמַר רַבָּא, לָא נִצְרַחָה – לא נאמרו דברי רבי
יהודה אֲלָא כדי להוסיף על דברי תנא קמא, שלא רק שכשהיה
בבית המקדש בשעה שנודע לו שנעשה אונן יכול הוא לעבוד עד
הערב, אלא מצוה היא אף לְהֵבִיאָו לבית המקדש מתוך ביתו לאחר
שנודע לו שנעשה אונן שיעבוד ויקריב קרבנות כל היום, כדי
להפיג את צערו של הכהן הגדול.
דוחה הגמרא ביאור זה: אֲמַר ליה אַבְיִי, הַשְּׁתָּא לְרַבִּי יְהוּדָה
שמחמיר בהקרבת אונן לגבי כהן הדיוט שנודע לו שנעשה אונן
וסובר דְּאִפְשָׁקִי מְפָקִינִי ליה – שמוציאים אותו באמצע עבודתו,
דְּתִנְיָא בברייתא, הֵיךְ כהן הדיוט עוֹמֵד וּמְקַרְיִיב עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ,
וְשָׁמַע באמצע העבודה שָׁמַע לוֹ מִת ונעשה אונן, מְנִיחַ עֲבֹדָתוֹ
וְיוֹצֵא, ואין הוא רשאי אפילו לגמור עבודה זו שהתחיל בה כבר,
דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמְרֵי, אֵיךְ שצריך הוא לצאת מן המקדש,
מכל מקום עבודה זו שהתחיל בה לפני שנודע לו שנאסר לעבוד,
יִגְמֹר אותה, ואחר כך יצא. הרי שרבי יהודה מחמיר בחילול
העבודה על ידי אוננות יותר מרבי יוסי, וכיצד אֶת אֲמַרְתָּ להפוך
את שיטתו ולפרש שרבי יהודה מיקל בדין אונן יותר מתנא קמא
בכך שביארת דעתו לענין כהן גדול שבא להוסיף על דברי תנא
קמא ואמר שאף מְיִיתִינֵן ליה מִתוֹךְ בֵּיתוֹ – שמביאים אותו מביתו
להתחיל עבודה לכתחילה באנינות.
אֲלָא אֲמַר רַבָּא, מֵאֵי כוונתו של רבי יהודה במה שאמר כָּל הַיּוֹם,

לְמַפְרַע על שעת נתינת הגט, דְּיִנְיָא דְהָא – שהגט שניתן לשניה
לָא יִנְיָא הוּא, שהרי לא נתקיים התנאי, וְעָבִיד ליה עֲבֹדָה –
ונמצא שעשה את תחילת העבודה בְּשָׁנֵי בְּתִים, הראשונה שעדיין
לא מתה בתחילת העבודה, והשניה שהוברר שלא גירש כלל.
אֲלָא דְאֲמַר לָהּ לאשתו השניה, הָרִי זֶה גִּיפִיף עַל מְנַת שְׁתַּמּוֹת
הַכְּרִיתִיף זו הראשונה, ואם אכן תמות, הגט של השניה יחשב לגט.
דוחה הגמרא: וְדִילְמָא מְיִיתָא הַכְּרִיתָהּ הראשונה, וְהָוָה לָהּ יִנְיָא
דְהָא – השניה יִנְיָא שנתקיים התנאי ונתגרשה, וְקָם לָהּ מִשַׁעַת
מִיַּתָּת הראשונה ואילך בְּלֵא בֵּית כָּלָל.
אֲלָא דְמַנְרַשׁ לָהּ לְתַרְוִיחָהּ – שמגרש את שתי נשיו ועם כל אחת
עושה תנאי, לְחָדָא – לאשתו שנשא לפני יום הכיפורים אֲמַר לָהּ,
הָרִי זֶה גִּיפִיף עַל מְנַת שְׁלֵא תָמוֹת הַכְּרִיתִיף ביום הכיפורים, וְלְחָדָא
– ולאשתו הראשונה נתן גט ואמר לָהּ, הָרִי זֶה גִּיפִיף עַל מְנַת שְׁלֵא
תִפְנְסִי לְבֵית הַכְּנָסָת ביום הכיפורים. ולכך, אם לא תמות
הראשונה, חל גירושי השניה ורק הראשונה היא אשתו, ואם
תמות הראשונה, גיטה של השניה בטל ורק היא זו אשתו, ואף אם
מתה הראשונה באמצע העבודה, אין זה נחשב שעד שעה זו היו לו
שתי נשים, מאחר ובמותה נתברר שנתקיים התנאי של גיטה בזה
שלא נכנסה לבית הכנסת, ומגורשת היתה. דוחה הגמרא: וְדִילְמָא
לָא מְיִיתָא הַכְּרִיתָהּ – ושמא לא תמות אשתו הראשונה ויחולו בכך
גירושי השניה, וְלֵא עֵיילָא הִיא – ואף אשתו הראשונה לא תיכנס
לְבֵית הַכְּנָסָת עד סוף היום, ויחולו גם גירושיה, וְהָוָה לָהּ יִנְיָא
דְתַרְוִיחָהּ יִנְיָא – ושני הגיטין של שתי הנשים חלו, שכן נתקיים
התנאי שבכל גט, ונמצא ששתייהן מגורשות היו, וְקָם לָהּ בְּלֵא בֵּית
כָּלָל.
מסקנה הגמרא באופן קיום התקנה: אֲלָא, לְחָדָא – לזו השניה
שנשא בערב יום הכיפורים אֲמַר לָהּ, הָרִי זֶה גִּיפִיף עַל מְנַת שְׁלֵא
תָמוֹת הַכְּרִיתִיף, כאמור לעיל, וְלְחָדָא – לאשתו הראשונה אֲמַר לָהּ,
הָרִי זֶה גִּיפִיף עַל מְנַת שְׁאִפְנָם אֲנִי לְבֵית הַכְּנָסָת ביום הכיפורים.
ובאופן זה אין חשש שישאר ללא בית, משום דְּאֵי מְיִיתָא הָא –
אשתו הראשונה, כְּיִימָא הָא – אשתו השניה, שמאחר שמתה
הראשונה, לא נתקיים התנאי שבגט השניה, ובטל הוא. והיא זו
'ביתו' שכיפר עליו. וכמו כן אֵי מְיִיתָא הָא – אשתו השניה, כְּיִימָא
הָא – קיימת אשתו הראשונה, ורק היא היתה 'ביתו' מתחילת
עבודת יום הכיפורים. אמנם מֵאֵי אֵיכָּא לְמִימַר שעדיין קיים החשש
דִילְמָא מְיִיתָא הַכְּרִיתָהּ – זו הראשונה כְּפִלְגָא דְעֲבֹדָה – באמצע
העבודה, וכיון שכן, בטל הגט של השניה שניתן על מנת שלא
תמות הראשונה, והוברר בכך דְּעָבִיד ליה עֲבֹדָה לְמַפְרַע בְּשָׁנֵי
בְּתִים, שכן בתחילת העבודה היו לו את שתי הנשים, מבארת
הגמרא שיש תקנה לדבר, שכן אֵי חָוִי לָהּ דְקָא בְּעֵינֵי לְמִימַת – אם
יראה כהן גדול שאשתו הראשונה גוססת ונוטה למות, קָרִיִים
אֵיחוּ וְעֵייל – ימחה הוא להיכנס לְבֵית הַכְּנָסָת קודם שתמות אשתו,
וְשָׁוִי לְיִנְיָא דְהָא – ויקיים בכך את תנאי הגט של הראשונה,
ויחול לְמַפְרַע מערב יום כיפור, ונמצא שרק השניה אשתו
היא ביתו שכיפר עליו.
הגמרא דנה במה שמבואר מכל האמור, שמה שאמרה תורה
'וכפר בעד ביתו' הוא דווקא בית אחד. מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ
רַב אָפִי, וְאִיתִימָא רַב עִוְרָא, אֲלָא מַעְתָּה – אם אכן כמו שמתבאר
עתה שכאשר נאמר 'בית' הכוונה לאשה אחת דווקא, שְׁתֵּי יְבָמוֹת

המשך ביאור למס' יומא ליום שלישי עמ' א

שְׁעָרֵי בְּתִים וְאֶחָד שְׁעָרֵי חֲצִירוֹת וְאֶחָד שְׁעָרֵי מְדִינֹת וְאֶחָד שְׁעָרֵי
עָרֹת וְרַפְּת לְוִלִּין – מקום גידול תרנגולים, וּמִתְּבָן – בית התבן,
וְאוֹצְרוֹת וְיִין וְאוֹצְרוֹת שְׁמֵן, חֲתִיבִין בְּמוֹזוֹת. יָכוֹל שְׁאֵנִי מְרַבָּה אֵף

את הנשים שימושי דירה, והטעם משום דְּנִפְיֵשׁ זוהמיה – רב
הלכלוך שם ואין זה כבוד שתהיה שם מזוזה.
מקשה הגמרא: וְלָרַב יְהוּדָה, כְּתָמָא – כשאין מתקשטות שם, האם
סובר שלדבריו הַבֵּל פְּטוּר, וְהַתְּנָא, כתוב 'בְּשְׁעָרֵי', ללמדינו אֶחָד

58 הגמרא מביאה את הברייתא שבה מובאת מחלוקת רבי עקיבא
 59 וחכמים: דתנינא, נאמר בתורה (במדבר יט ט) 'והיה תהיה על הפטא',
 60 ומלשון הכתוב 'על הפטא' יש לדייק, שרק אם הוא על הפטא נעשה
 61 פהור, ואילו הוא על הפהור נעשה הטהור פטא, דכר רבי עקיבא.
 62 והקמים אומרים, אין לדייק מתיבות 'על הטמא', שכן לדרשה
 63 נכתבו, ללמדנו שאין תדברים הללו אמורין – שאין נקראת הזאה,
 64 אלא כשהו בדברים – על דברים הפקלים טומאה, אבל אם הוא
 65 על דברים שאינם מקבלים טומאה, אין ההזאה הניתנת עליהם
 66 קרויה הזאה.

67 מבארת הגמרא: מאי היא – לגבי מה הדברים אמורים, פתגן
 68 במשנה (פרה פי"ב מ"א), נתפון להזות ממי אפר הפרה על הפהקה
 69 שאינה מקבלת טומאה, ולא כיון כראוי בהזאתו והיה על האדם,
 70 אם יש פאזוב עוד מים, שלא נתוו ממנו כל המים שעלו עמו
 71 כשטבלו בכלי, ישנה – יכול להזות שוב את שירי המים שבאזוב
 72 על הטמא לטהרו, שלא נפסלו המים בכך שהזוה על אדם. אולם
 73 אם נתפון להזות על האדם לטהרו, ולא כיון כראוי והיה על
 74 הפהקה, גם אם יש פאזוב מים ולא ישנה – אינו ראוי להזות מן
 75 המים שנתרו באזוב, שמאחר ונפלו המים על בהמה, אין על זה
 76 שם הזאה, ונחשבים כמים שנעשה בהם מלאכה שפסולים לקידוש
 77 מי חטאת, וצריך לנגבו ולטבול אותו שוב במים כדי להזות על
 78 אחרים. ולמדנו מכאן, שאם הזוה על דבר הראוי לקבל טומאה לא
 79 נפסלו המים שבאזוב משום מלאכה, ואם הזוה על דבר שאין ראוי
 80 לקבל טומאה נפסלו המים שבאזוב, ודן זה למדהו חכמים
 81 מהכתוב 'על הטמא', שדווקא אם הזוה על טמא או ראוי לקבל
 82 טומאה, נקראת הזאה ולא מלאכה, ולא נפסלו המים שבאזוב.

83 מבררת הגמרא: מאי פטמא דרבי עקיבא, ומידיכ למד זאת
 84 שכשמים על הטהור נעשה הטהור טמא. מבארת הגמרא: מאחר
 85 ונאמר קודם לכן (שם יז י"ח) 'ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת
 86 וגו' ולקחו אזוב וגו' והיה וגו' ועל הנפשות, ואנו כבר יודעים
 87 שמים את מי אפר הפרה על הטמא, אם כן נכתוב רחמנא והיה
 88 הפהור 'עליו', מאי 'על הפטא', שפע מינה לדייק מכו, שדווקא
 89 כאשר מים על הפטא נעשה הטמא פהור, ואולם כאשר מים על
 90 הפהור נעשה הטהור פטא. שואלת הגמרא: ורפן, מה ילמדו מעל
 91 הטמא. מיישבת הגמרא: האי – התיבות 'על הטמא', לרבים
 92 הפקלים טומאה הוא דתתא, כפי שנתבאר לעיל, אבל הקא כאשר
 93 מים ממי אפר הפרה על טהור, קל וחומר הוא שאינו נטמא, שאם
 94 על ידי הזאה על הפטא נעשה פהור, הרי שאם יזו מן המים על
 95 הפהור, לא כל שכן שלא יטמאו אותו המים. שואלת הגמרא: ורבי
 96 עקיבא שדרש לטמאות את הטהור מה יענה על הקל וחומר.
 97 מיישבת הגמרא: היינו דקאמר שלמה המלך כשחקר את דיני פרה
 98 אדומה, 'אמרתי אהקמה והיא רחוקה ממני' (קהלת י כג), חשבתי
 99 שאוכל להחכים ולהבין את טעמי דיני פרה אדומה, אולם רחוקה
 100 ממני להבינם. שואלת הגמרא: ורפן הסוברים שאכן ההזאה על
 101 הטהור אינה מטמאת אותו, אם כן מדוע אמר שלמה שהוא רחוק
 102 מהבנת דיני פרה אדומה. מיישבת הגמרא: ההוא – דברי שלמה
 103 שאינו מבין את דיני הפרה, נאמרו על דין אחר מוקשה, והוא,
 104 שלמה על הטמא, ולאדם שהוצרך שיהיו פזין עליו, פהור –
 105 שניהם אינם נטמאים מחמת נגיעת המים בהם, ואילו הנוגע בהן
 106 שלא לצורך הזאה, נעשה פטא, ודין זה אינו מובן בסברא, שאם
 107 המים מטמאים את הטהור בנגיעתו בהם, גם המזוה על הטמא עליו
 108 להיטמא, ואם אין המים מטמאים את הנוגע בהם, מדוע נטמא
 109 הנוגע שלא לצורך הזאה.

110 מקשה הגמרא: וכי האם כך הדין שהמיה נשאר פהור, והקתיב
 111 (במדבר יט כא) 'ומיה מי הנדה יכפס בגייו', הרי לנו שהמזוה נטמא.
 112 מתרצת הגמרא: מאי 'מיה' האמור בתורה, אין הכוונה למה אלא
 113 לנוגע במים שהוא אכן נטמא כאמור. מקשה הגמרא: איך אפשר
 114 לפרש כן את הכתוב, והרי נאמרו שני פסוקים, קתיב בפסוק אחד
 115 שמיה טמא, והא קתיב בפסוק נוסף שנוגע טמא, ומשמע ששני
 116 דינים הם ולא דין אחד. ועוד יש להקשות, אם נפרש את הנאמר
 117 בתורה במזה שהוא אמור על נוגע, הרי מיה בעי – צריך פיוסם

1 לומר, שאף שמן התורה כהן גדול יכול לעבוד כשהוא אונן, מכל
 2 מקום גזרו חכמים שאינו עובד כל היום שנקבר בו מתו עד הלילה,
 3 ויהיה שפא ישכח ויאכל מן הקדשים, ואונן אסור באכילת קדשים
 4 מן התורה.

5 מקשה הגמרא: אמר ליה רב אדא בר אבהה לרבא, ומי גזר רבי
 6 יהודה לאסור עבודה מחשש שפא יאכל, ותתן במשנתינו, רבי
 7 יהודה אומר אף אשה אחרת פתקיני לו שפא תמות אשתו. והנה,
 8 אי מייא אשתו ביום הכיפורים אינו מפסיק מחמת אנינותו אלא
 9 עבדי עבודה כיון שיש לו אשה נוספת, ולא גזר רבי יהודה לאסור
 10 את העבודה מחשש שפא ישכח שיום הכיפורים הוא, ושאונו
 11 אסור לאכול קדשים, ויאכל. מתרצת הגמרא: אמר ליה רבא לרב
 12 אדא, הכי השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש לדמות בין
 13 העבודה ביום הכיפורים כשהוא אונן לעבודה בשאר ימות השנה
 14 כשהוא אונן, הלא התם במשנתנו, בין יום הכיפורים הוא דבולי
 15 עלמא לא קא אכלי מחמת חיוב עינוי שבוים הכיפורים, הוא נמי
 16 לא אתי למיכל – אף הוא לא יבוא לטעות ולאכול ביום הכיפורים,
 17 ולכך התייר רבי יהודה את העבודה לכהן גדול, אבל הקא כשהוא
 18 אונן בשאר ימות השנה, דבולי עלמא אכלי – ששאר הכהנים
 19 אוכלים מבשר הקדשים, הוא נמי אתי למיכל מתוך עיסוקו באוכל,
 20 כשאר הכהנים האוכלים, ולכך גזר רבי יהודה שלא יעבוד כשהוא
 21 אונן.

22 מדברי רב אדא בר אבהה ורבא מוכח, שאכן באופן זה של
 23 משנתנו חל דין אנינות. שואלת הגמרא: וכי האי גוונא – וכי
 24 באופן המדובר במשנתנו מי חילא עליה אנינות – האם בכלל
 25 נעשה הכהן הגדול אונן כשמתה אשתו ביום הכיפורים, והא
 26 מינרשא לשתי נשיו בתנאי, וכפי שנתבאר לעיל (ג). ואם מתה אשתו
 27 הראשונה יתברר על ידי קיום התנאי שנתגרשה מערב יום כיפור, ואינו אונן עליה.
 28 מיישבת הגמרא: נהי דאנינות לא תייל עליה – אמנם אכן לא חלה עליו
 29 אנינות מן הדין, אולם האם אפרונוי מי לא מיפריד – האם אין הוא
 30 טרוד בצערו על מות אשתו לשעבר, ומכיון שהוא מצטער, אין
 31 הוא ראוי לאכול מן הקדשים שצריכים להיאכל בשמחה, ועל כן
 32 הקשה רב אדא שאם גזר רבי יהודה משום אכילה, גם בכהן גדול
 33 שמתה אשתו ביום הכיפורים יש לחוש לכך.

משנה

34 כל שבעת הימים לפני יום הכיפורים שבהם הופרש הכהן הגדול
 35 ללשכת פרהורין, היה עובד במקדש, וזאת בכדי שיהא רגיל
 36 בעבודת יום הכיפורים, ואלו העבודות שהיה עובד, הוא זרק את
 37 הקדש של קרבנות התמידים, ופקטיר את הקטורת של בוקר ושל בין
 38 הערביים, ומיטיב את הפרות – בבוקר היה מכין את המנורה
 39 להדלקה, שהיה מוציא את אפר הפתילות שדלקו כל הלילה וכבו,
 40 ופקטיר את הראש ואת הרגל של כבשי התמיד, שהיה מוליך אותם
 41 ראשונים ממקום השחיטה אל המזבח. ושאר כל הימים – כל ימות
 42 השנה, אם רצה להקריב מקריב, ואף שהעבודה שייכת לאנשי
 43 המשמר, אינם יכולים לעכב בעדו, שפקן גדול מקריב חלק פראש,
 44 שראשון הוא להקריב כל חלק שיבחר, וכן נזיל חלק פראש ליקח
 45 לעצמו בחלוקת בשר הקרבנות מנה יפה שיבחר.

גמרא

47 בגמרא לעיל (ח) הובא דעת רבי מאיר שהזוה על הכהן הגדול כל
 48 שבעת ימי הפרישה מאפר כל הפרות שנעשו מימות משה.
 49 ובמשנתנו נאמר שהוא עובד עבודה במקדש כל שבעת הימים,
 50 ומכאן שלא נטמא מן האפר שהיוזו עליו. דנה הגמרא כדעת איזו
 51 שיטה נאמרה משנתנו. מבררת הגמרא: מאן קנא – מיהו התנא
 52 שהמשנה נשנתה כמותו. מבארת הגמרא: אמר רב הקדא, משנתנו
 53 היא כדעת חכמים בברייתא המובאת הללו, ודלא ברבי עקיבא,
 54 דאי כרבי עקיבא, הא אמר פהור שפלה עליו והוא ממי אפר הפרה
 55 טמאתו, ומאחר ומזין על הכהן, היכי עבדי עבודה כל שבעת
 56 הימים, הלא נטמא הוא בכך.

יומא. פרק ראשון - שבעת ימים דף יד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) - קסז
 רש"י

1 לומר שאינו עובד כל היום - עד הלילה, אבל בלילה אם בא להקטיר חלבים ואימורים
 2 - יקטיר. נידה שפא יאבל - כל היום אסור באכילת קדשים מן התורה, אבל באגנות
 3 הלילה, משנקבר המת ביום - אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים, והכי שמענין ליה
 4 לר' יהודה במסכת זבחים (ט.צט), והכי קאמר ר' יהודה: כל היום הוא באגנות ולא יקריב.

5 והא מיגרשא - דהכי אוקימנא דאי חזי לה
 6 דמותה קדים ועייל לבית הכנסת, ומשוה ליה
 7 לגיטא דהדיא דמתה, גיטא למפרע. מי לא
 8 מיטרד - ובקדשים בעינן שמחה וגדולה,
 9 דכתיב (במדבר יח) "לך נתתים למשחה" -
 10 כדרך שהמלכים אוכלים (חולין קל.ב).
 11 משנה הוא זורק את הדם - של תמידין, כדי
 12 שיהא רגיל מוזמן בעבודת יום הכפורים. ומשכי
 13 את הנרות - מדרש מן אפר הפתילות שכבו, וכן
 14 כל יום ויום מטיבין ובקר שאמר "בבקר בבקר"
 15 כשהיטו את הנרות, וכל יום מקטירין קטורת
 16 בחיוב, פרס בשחרית ופרס בין הערבים. ושאר
 17 כל הימים אם רצה - להטיב ולהקריב את כל
 18 קרבן שירצה - מקריב, ואין המשמר יכול לעכב
 19 על ידו. מקריב חלק בראש - ראש הוא
 20 להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר. ונוטל חלק
 21 - בחלוקת אכילת קדשים. בראש - מנה יפה
 22 שיבחר לו. גמרא רבי עקיבא - לקנן
 23 בשמעתין. היכי עבד עבודה - כל שבעה, הרי
 24 מנין עליו. על הפטא טהור ועל הפהור פטא -
 25 אם היה על הטמא - נעשה טהור, ואם היה על
 26 הטהור - נעשה טמא, וליף טעמא מעל הטמא
 27 יתייא, כדמפרש לקמן. והכמים אוטרים - על
 28 הטמא לדרשא אתא. לומר שאין דברי הוזה
 29 אמורים אלא בדברים המקבלים טומאה, אבל
 30 דברים שאין מקבלים טומאה - אין הוזה
 31 הניחות עליהן קרייה הוזה, ואפקא מינה
 32 שהשריים שיש באווב - שירי פסולי הן, ואין
 33 להכשירן לחוות. ברתנן נתכוון וכו' אם יש
 34 באווב ישנה - כלומר: ראוין השריים לחוות
 35 על אדם שצריך הוזה דלא נתכוון לו וחוור
 36 ושונה ואין צריך לחזור ולהטביל. לא ישנה -
 37 דנפסלו במלאכה דהוזה: כל בהמה אין [שם]
 38 הוזה עליה, והווי להווי כמים שנעשית בהן
 39 מלאכה. למוה טהור - דרדיש הכי: "הוזה
 40 הטהור", אף לאחר שהוזה קראו טהור. הניחא
 41 למאן דאמר כו' - פלוגתא היא בובחים בפרק
 42 העתרובת (פא). אנבא הנבא - כל שהוא
 43 שנותן עליו מטהרו. אבל כמנא - שהוא מטבל
 44 ראשי גבעולי אוזב בו, צריכה שיעור.
 שטיבל

לומר שאינו עובד כל היום, גזירה שפא יאכל. אומר
 ליה רב אדא בר אבהה לרבא: ומי גזר רבי יהודה
 שפא יאכל? והתנן, רבי יהודה אומר: אף אשה
 אחרת מתקנין לו, שפא תמות אשתו. ואי מיתא
 אשתו - עבד עבודה, ולא גזר רבי יהודה שפא
 יאכל! - אומר ליה: הכי השתא? התם, פנין דיום
 הפפורים הוא, דכילי עלמא לא קא אכלי - הוא נמי
 לא אתי למיכל. הכא דכילי עלמא אכלי - הוא נמי
 אתי למיכל. - וכי האי גוונא מי חיליא עליה אגנינות?
 והא מיגרשא! - נהי דאגנינות לא חיליא עליה, אמרודי
 מי לא מיטרדי? משנה פל שבעת הימים הוא זורק
 את הדם, ומקטיר את הקטורת, ומטיב את הנרות,
 ומקריב את הראש ואת הרגל. ושאר פל הימים,
 אם רצה להקריב - מקריב. שכתן גדול מקריב חלק
 בראש, ונוטל חלק בראש. גמרא מאן תנא? - אומר
 רב הסדא: דלא פרבי עקיבא. דאי רבי עקיבא -
 הא אומר: טהור שנפלה עליו הנזא - טמאתו, היכי
 עבד עבודה? דתניא: "הוזה הפהור על הפטמא", על
 הפטמא - טהור, ועל הפהור - טמא, דכרי רבי עקיבא.
 והכמים אמורים: אין הדברים הללו אמורין אלא
 בדברים המקבלים טומאה. מאי היא - פדתנן: נתפון
 להזות על תהמה והוזה על האדם, אם יש באווב -
 ישנה, נתפון להזות על האדם והוזה על התהמה,
 אם יש באווב - לא ישנה. מאי טעמא דרבי עקיבא
 נכתוב רחמנא "הוזה הפהור עליו", מאי "על
 הפטמא" - שמע מינה: על הפטמא טהור ועל הפהור
 טמא. - ורבנן: האי לדברים המקבלין טומאה הוא
 דאתא. אכל הכא - קל וחומר הוא; אם על הפטמא
 טהור - על הפהור לא פל שפן? ורבי עקיבא -
 היינו דקאמר שלמה "אמרתיו אחקמה והיא רחוקה
 ממנו". - ורבנן: ההוא לפנה ולפזין עליו - טהור,
 ונוגע פהן - טמא. - ומנה טהור? והכתיב "ומנה
 רש"י

1 למוה ומזין עליו טהור ונוגע טמא - תימה: מזין עליו אינו טהור עד שטיבול, וערב שמשו
 2 יטהר. ואם כן למאי היה נוגע טמא טפי ממזין עליו? ויש לומר דהכי קאמר: מזין עליו
 3 - ההואה גרמת לו טהרה, ונוגע מי חטאת גורמין לו טומאה. אי נמי יש לומר: מזין עליו
 4 טהור - היינו טהור שנפלו עליו הוזה, דהוי טהור לגמרי.

5 מאי מזה נושא - ואם תאמר: ומנא ליה לגמרא
 6 למעק קרא ממשמעותיה, לומר דמזה
 7 טהור ומזה דקרא היינו נושא? אימר: מזה ממש!
 8 יש לומר: מדכתיב "הוזה הטהור" אלמא דהמזה
 9 טהור. ואף על גב דדרשנן מיניה טהור מכלל
 10 שהוא טמא - לימנן על טבול יום שהוא כשר
 11 בפרהו לומר: תרתי שמע מינה.

12 אלא מאי מזה נושא - והא קא משמע לך דעד
 13 דדרי כשיעור הוזה. תימה לי: אם כן מאי
 14 טעמא הדר ביה ממאי דאמר מאי מזה - נוגע, אי
 15 משום דקשיא ליה ולהכתיב נוגע והכתיב מזה, ועוד
 16 מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס. לימא: לא
 17 דכתב נוגע ולא כתב ביה כיבוס - היינו כי לא
 18 נוגע כשיעור הוזה, ומזה דבעי כיבוס - היינו כי
 19 נגע כשיעור הוזה! ואין לתרץ דמשום הכי לא
 20 מוקמינן ליה בנוגע וכדפרש משום דנוגע לא בעי
 21 כיבוס אפילו כי נגע בכשיעור, מדכתיב "הנוגע
 22 במי הנדה יטמא" ולא כתב ביה כיבוס, ומי הנדה
 23 משמע מים הראוין לחוות, שיש בהן כשיעור.
 24 דהא דאי ליתא, דמי הנדה לא משמע הכי. דאי
 25 לא יתימא הכי - אם כן כרי פריך וכתבו נושא,
 26 מאי קא משני הא קמשמע לך עד דדרי כשיעור
 27 הוזה? אבתי תיקשי לך: ליכתוב והנושא מי נדה
 28 יכבס בגדיו, דמי הנדה משמע שיש בהן כדי הוייה,
 29 ועוד: אי מי הנדה משמע דוקא שיש בהן כדי
 30 הוייה, אם כן אין בהן כדי הוייה לא יטמא במגע
 31 כלל, והא ליתא. דרדיש מסכת כלים משמע
 32 דמטמו במגע. דתנן התם: אבות הטומאות השרץ
 33 וכו', עד ומי חטאת שאין בהן כדי הוייה - הרי
 34 אלו מטמאין אדם וכלים במגע, ואין מטמאין
 35 במשא. ואין לתרץ דהכי קאמר: מאי מזה -
 36 נושא, אף נושא. והוא הדין במגע, דשקולין הן ודי
 37 מנייהו מפקת. דאם כן, מאי פריך לכתוב נושא?
 38 לישני אי הוזה כתב נושא - הוזה אמיתא דוקא
 39 במשא ולא במגע, להכי כתב מזה דהשתא אתי
 40 תרייהו. ועוד: הלשון אינו משמע כן, דקאמר עד
 41 דדרי כשיעור הוזה ולא קאמר עד דנגע כשיעור
 42 הוזה לענין כיבוס בגדים. ונראה לפרש: דלחכי
 43 לא אוקמא במגע ולענין כיבוס, דאם כן הוזה
 44 משמע במגע לענין כיבוס ובמשא טהור גמור, והא
 45 לא אשכחן טומאה דלא מטמא אלא במגע לענין
 46 כיבוס ובמשא טהור. אף על גב דשרץ מטמא
 47 במגע ולא במשא - מכל מקום לא בעי כיבוס,
 48 להכי אוקמי במשא, דבמשא בעי כיבוס ובמגע לא
 49 בעי כיבוס, דאשכחן טומאה כיוצא בה, דנבילה
 50 מטמא אדם ולא בעי כיבוס ובמשא בעי כיבוס. אי
 51 נמי נראה לפרש: דמי הנדה משמע הכי ומשמע
 52 הכי, בין יש בהן כשיעור בין אין בהן כשיעור,
 53 ולהכי לא מצי לאוקמא במגע, דהא כתיב והנוגע
 54 במי הנדה יטמא, ומשמע אפילו בכשיעור, יטמא
 55 גרידא - טומאה קלה, בלא כיבוס בגדים. והשתא נמי ניחא הא דקאמר עד דדרי כשיעור הוזה, דאי הוזה כתב "הנושא מי הנדה יכבס בגדיו" -
 56 רמינודו

1 **ורמינהו** מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ומי שזכה במנורה וכו' — לא הוה צריך לאתויי
2 מי שזכה בדישון הפנימי אלא מי שזכה במנורה וקטורת, כי היכי דלא מייתי
3 הכא מי שזכה לתרום מזבח החיצון ומי שזכה באברים דקתני התם. אלא נקט חזא דלעיל
4 מיניה, דהיינו דישון מזבח הפנימי שנשנית בסמוך להם, לאשמעינן דמי שזכה במנורה
5 ובקטורת דבבקר איירי, דדישון מזבח הפנימי אינו
6 אלא בבקר. ומתניתין דהכא נמי בבקר איירי. והכי
7 נמי הוה מצי לאקשווי דבמתניתין קתני זריקת דם
8 תמיד ברישא, ובמסכת תמיד (ל,ב) קתני ברישא:
9 מי שזכה בדישון מזבח החיצון והדר מי שזכה
10 במנורה, והדר קתני שחיטת התמיד וקבלת דמו
11 חריקתו, והדר העלאת אברים לכבש, והדר
12 קטורת והדר הקטרת אברים והעלאתן מכבש
13 למזבח. וכי משני רבי שמעון איש המצפה היא —
14 אז הכל מתורץ, ונמורת דקתני התם ברישא פריך.
15 **מאן** תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה היא —
16 רב הונא קיבל דרבי שמעון איש המצפה ורבנן
17 פליגי בסדר העבודה, אבל לא ידע היכי סבירא
18 ליה.
19 **אמר** אביי לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כו'
20 — מרדלא קאמר אלא אמר אביי, מכלל
21 דלא הדר ביה משניאוי דשנינן ארומאי דמתניתין
22 אהדיא דתמיד. וקשיא לן אמאי לא משני נמי
23 הכי דמתניתין דהבא בשתי נרות, ומתניתין
24 דתמיד בחמש נרות? ונראה ליה דאפילו אי הוי
25 משני הכי, אכתי פליגא אמתניתין, דהתם זריקת
26 דם התמיד בתר דישון מזבח הפנימי והמנורה,
27 הכא קתני זריקה ברישא. להכי צריך לאוקמי
28 כתנאי. הוא דלא קתני במתניתין נמי הטבה
29 דמקמי הקטורת — יש לומר: דלא קא חשיב אלא
30 הטבת שתי נרות, שהן גמר העבודה, והטבת חמש
31 נרות לא היה עושה כהן גדול, כדאמר בסמוך:
32 אורוי בעלמא קא מורי.
33 **ההיא** לאבא שאלו וכו' — לעיל כי קאמר מאן
34 תנא יומא רבי שמעון איש המצפה היא,
35 הוה מצי למימר: מאן תנא תמיד — אבא שאלו
36 היא, דפליג אמתניתין דיומא, ומתניתין דיומא
37 כרבנן דפליגי עליה ויש לומר: דניחא ליה לומר
38 להוכיח שם התנא דמתניתין דהיינו רבי שמעון
39 איש המצפה, ועוד: משום דאשכחן ליה בהדיא
40 דאתא לאיפלוגי אמתניתין דתמיד, דקאמר: רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד.

1 שטיביל ראשי גבעולין ויהו — כלומר: כדי שטיבילים בהן טבילה שיהא בה להתייז מנחה.
2 כל מי שזכה בו' — שלש משניות הן בסדר התמיד, סדרות זו אחר זו כסדר עבודתו: מי
3 שזכה לפייס בדישון מזבח הפנימי נוטל את וכו', וכשסיים סדר מעשה הדישון נקט בתריה
4 מי שזכה במנורה נוטל את הטני כו', ומפרש מעשה הטבת נרות, וחזרו ושונה מי שזכה
5 בקטורת, ומפרש הלבנותו, אלמא: כך סידרו.
6 **מאן** תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא —
7 דשמעינן ליה בברייתא דאיירי בהלכות סדר
8 התמיד. והא **איפבא** שמעינן ליה — דבר
9 פלוגתייהו הוא, דשמעינן ליה דפליג אסתמיה
10 דמסכת תמיד, ולא מיתוקמי סתמיה דתמיד
11 כוותיה. והנן — במסכת תמיד: בא לו כהן
12 הזורק את הדם לקרן מזרחית צפונית של מזבח
13 נתון מתנה ראשונה מזרחה צפונה מתנה ארת
14 כמין גאם וזינת, ניכרת למזרח ולצפון, ומשם
15 מקיף הולך ובה לו לקרן מערבית דרומית ונתון
16 מערבה דרומה שהעולה טענה שתי מתנות
17 שהן ארבע בשתי קרנות, זו כנגד אלכסונה של
18 זו, כדי שיהא מן הדם בארבע רוחות המזבח
19 כארבע מתנות, ולקמיה (טו,ט) מפרש מאי שנא
20 הני תרתין קרנות. והני עלה רבי שמעון איש
21 המצפה משנה בתמיד — במתן דם התמיד ממתן
22 דמי כל שאר עולות, לתת ממנו מתנה ראשונה
23 אחת שהיא שתיים כמו שאמרנו כמין גאם וזינת,
24 ובשניה שתיים שהן שתיים, להפסיקה ולתת
25 מערבה תדולה ואחר כך דרומה, כדרך ביאתו
26 שהוא מקיף ובה מן המערב לדרום, וכשמגיע
27 לקרן נתון שתי מתנות בפיוסוק, וטעמא מפרש
28 לקמיה (טו,א). **מאן** תנא סדר יומא — מאן תנא
29 לסדר תמיד דהך מסכת דמיירי בסדר יום
30 הכפורים, דפליג אמשניות דסדר התמיד — רבי
31 שמעון איש המצפה הוא, דשמעינן ליה דפליג
32 אסתמיה דתמיד. **הפייס** השני — בפירוק דלקמן
33 (כה,א) איירי בסדר ארבע פייסות שהיו שם בכל
34 יום, וקתני באסיפת קיבוץ פייס שני היו מפייסין
35 שלש עשרה עבודות. מי שוחב ומי זורק — את
36 דמו, ומי מדישן מזבח הפנימי, ומי מעלה אברי
37 תמיד לכבש וסודרין אותן עליו, ואחר כך מעלן
38 משם למזבח, משום "ברוב עם הדרת מלך",
39 ומונה הולך שלש עשרה, ומתפרדין וחוזרין
40 ונאספין לאחר שעה, ומכריזין לפייס שלישי, כלומר: באסיפה שלישית, ולקמן (כד,ב)
41 מפרש למה מתפרדין וחוזרין ונאספין — כדי שתהא הרגש קול בעודה, שנאמר (תהלים
42 נה) "בבית אלהים נהלך ברגש". **חדשים** — כהנים שלא הקטירו קטרת מימיהם יתקבצו כולן לכאן לגורל הקטרת, אבל לא ישנים, דאמר לקמן (כו,א): מעולם לא שנה בה אדם, לפי
43 שיהיה מעשרת, שנאמר "ישינו קטורה באפך" (דברים לג) וכתבי בתריה "ברך ה' חילו", מכל מקום שמעינן מינה הטבת הנרות קודמת לקטורת. **כאן בהטבת שתי נרות וכו'** — לקמן
44 בפרק שלישי (לג,א) אמרינן שמפסיק בהטבת הנרות, משהטיב חמש פוסק, וממתין עד שנעשה עבודה אחרת בנתיים, וחזרו ומטיב שתיים, ופליגא אבא שאלו ורבנן, איכא למאן דאמר
45 בקטורת מפסיק להו, ואיכא למאן דאמר בשחיטת התמיד וזריקת דמו מפסיק להו, ולקמן (לג,ב) מפרש טעמא דהפסקה, ותנא דידן סבירא ליה בקטרת מפסיק להו, להלך הא דקתני
46 קטרת ברישא — בהטבת שתי נרות קאמר, והא דתנן הטבה ברישא — בהטבת חמש ראשונות קאמר. והא **אביי** — לקמן, בפרק שלישי (לג,א), מסדר בגירסי דסדר מערבה עבודת
47 כל יום ויום. **משמיה דנפרא** — דבר מוקובל מכל בני הישיבה שקיבלו מרבותיהם. לא יישיב — שבעתן ואחר כך יקטיר, אלא יקטיר באמצע, ואחר כך יגמור הטבת שתיים, והא
48 ליכא למימר יקטיר תחלה ואחר כך יתחיל להטיב קאמרי רבנן — דהא קיימא לן דבעי הפסקה, וכל עבודות סדרות זו אחר זו על פי התבונים לקמן במילתא דאביי, ואי אפשר
49 להקטיר עד לאחר זריקת דם התמיד, ואי אמרת קטרת קודמת להטבת הנרות — אין לך עוד עבודה להפסיק בה. **אבא שאלו** אומר מטיב — את כולם קודם להקטרת, והפסקה
50 בדם התמיד.

58 עתה דנה הגמרא בסתירה שישנה במסכת יומא עצמה בענין סדר
 59 העבודה, האם הקטורת היתה לפני הטבת הנרות או אחריה: וְיָמִי
 60 – קשה סתירה ממשנתנו שבפסוק יומא, אַפְסָר יוֹמָא – על מקום
 61 אחר במסכת יומא, דְהֶנֶן במשנה המבארת את מנין הגורלות שהיו
 62 בכל יום במקדש והעבודות שהיו בכל אחד מהם (להלן בה). הַפִּיִּים
 63 הַשְּׁנִי שעמדו להגירל בו, היה כדי לקבוע מִי שֹׁחֵט את התמיד, מִי
 64 זורק את דמו על המזבח, מִי מְדַשֵּׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי לפנותו מאפר
 65 הקטורת של בין הערביים של אתמול, להכינו לקטורת של שחר,
 66 וּמִי מְדַשֵּׁן אֶת הַמְּנוּחָה להוציא את אפר הפתילות מההלכה של
 67 אתמול ולהטיב להכינה להדלקת היום, וּמִי מַעְלֵה אֲבָרִים של
 68 התמיד ממקום שניתחו אותם בעזרה לִבְכֹּשׁ על מנת להעלותם
 69 אחרי כן על המזבח. ואחרי הפייס השני התפורו הכהנים איש
 70 לעבודתו, ושוב היו חורים ונאספים. ומשיכה המשנה (כז). לבאר,
 71 הַפִּיִּים הַשְּׁלִישִׁי, שבו הכריזו הַדָּשִׁים לְקַטֹּרֶת בּוֹאֵה וְהַפִּיִּסוּ – אלו
 72 שעדיין לא הקטירו קטורת מימיהם בואו להשתתף בגורל מי יעלה
 73 להקטיר את הקטורת. ומכל מקום שומעים אנו ממשניות אלו
 74 שהטבת הנרות שהגירלו עליה בפייס השני היתה קודמת יותר
 75 מהקטורת שהפייס עליה בפייס השלישי. מתורצת הגמרא: יוֹתֵר
 76 אֲבָרֵי, לֹא קָשְׁיָא, כפי שמבואר להלן (לכ), לֹא היה מטיב את כל
 77 שבעת הנרות יחד, אלא היה מטיב חמש נרות ופוסק, ובינתיים
 78 הקטיר את הקטורת, ולאחר מכן חזור היה להטיב את שתי הנרות
 79 הנוספים, ומעתה מתורצת הסתירה בין המשניות, כָּאֵן במשנתנו
 80 שמבואר שהקטורת קודמת להטבת הנרות, עוסקת המשנה
 81 בַּהֲטָבַת שְׁתֵּי נְרוֹת האחרונים, ואכן הקטרת הקטורת קדמה להם.
 82 אולם כָּאֵן – במשנה בפרק שני שנאמר שהטבת הנרות היתה לפני
 83 הקטורת מדובר בַּהֲטָבַת חֲמֵשׁ נְרוֹת הראשונים, שאכן אותם הטיבו
 84 לפני הקטרת הקטורת.
 85 שואלת הגמרא: לְמִיָּדָא – האם אפשר לומר שאביי סובר
 86 דְבַקְטוֹרֶת מְפַסֵּיק לְהוּ בֵּין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות, וְהָא
 87 אֲבָרֵי היה מְפַסֵּד בתלמודו את סדר הַמְעַרְבָה שבעבודת המקדש
 88 שבכל יום, מְשַׁמֵּיה דְנִמְרָא – כפי מה שקיבלו תלמידי הישיבה
 89 מרבתיים, ולפי סדר דבריו נמצא שְׂדָרָם הַתְּמִיד – בשחיתת
 90 התמיד וזריקת דמו מְפַסֵּיק לְהוּ בֵּין הטבת חמש הנרות להטבת
 91 שתי הנרות, ואילו את הקטורת סידר אחרי הטבת כל הנרות.
 92 מיישבת הגמרא: אֲמַרִי, לֹא קָשְׁיָא, הֵיאָה – סדר עבודות היום
 93 במקדש שאמר אביי, לְדַעַת אֲבָא שְׂאוּל נאמר, שלדבריו קודם
 94 הטיב את כל הנרות ורק אחר כך היה מקטיר את הקטורת, ולפיכך
 95 ההפסקה שבין הטבת חמש נרות לבין שתי נרות היתה על ידי
 96 שחיתת התמיד, הָא – שתי המשניות במסכת יומא שבא אביי
 97 ליישב את הסתירה ביניהם, נאמרו לְדַעַת רַבְּנָן שיש להקטיר את
 98 הקטורת לפני גמר הטבת הנרות, והקטורת היא שהפסיקה בין
 99 הטבת חמש הנרות להטבת שתי הנרות, וניתן לומר שהנאמר
 100 שהנרות קודמים לקטורת בחמש הנרות נאמר, והנאמר שהקטורת
 101 קודמת בשתי הנרות נאמר.
 102 מביאה הגמרא את הברייתא, בה נחלקו חכמים ואבא שאלו:
 103 דְהִנְיָא, לֹא יִיטִיב אֶת כל שבעת הַנְּרוֹת וְאַחַר כֵּן יִקְטִיר את
 104 הקטורת, אֲלֵא יִקְטִיר את הקטורת באמצע וְאַחַר כֵּן יִיטִיב – יגמור
 105 להטיב את הנרות. אֲבָא שְׂאוּל אֹמְרָא, מְיִיב הוא את כל שבעת
 106 הנרות קודם לכן, וְאַחַר כֵּן מְקַטֵּיר את הקטורת. מבארת הגמרא:
 107 מֵאֵי מְעַמָּא דְאֲבָא שְׂאוּל שהטבת כל שבעת הנרות נעשית לפני
 108 הקטורת, דְהִתִּיב בהקטרת קטורת של שחר (שמות ל ז), וְהִקְטִיר
 109 עֲלֵיו אַחֲרָן קְטוֹרֶת סַמִּים בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא בְּהִיטְבוּ אֶת הַנְּרוֹת וְיִקְטִירְנָהּ,
 110 שומעים אנו מן הפסוק שקודם יקיים 'בהטיבו את הנרות' ויגמור
 111 הטבתם, וְהָדָר – ואחרי כן 'יִקְטִירְנָהּ' לקטורת. מבררת הגמרא:
 112 וְרַבְּנָן הַסּוֹבְרִים שיקטיר את הקטורת באמצע, מֵאֵי קָאָמְרָא דְהִנְיָא –
 113 כיצד הם דורשים את הכתוב.

1 רְאִשֵׁי בְעֻלּוֹתַי של האזוב במים ויעלו בהם מים שיש בהם בכדי
 2 שִׁיָּה מהם על הטמא.
 3 עד כאן למדנו את תירוצו של רב חסדא שמשנתנו היא שלא
 4 כרבי עקיבא משום שאם מוים על הכהן כל שבעת הימים ממי
 5 אפר הפרה הרי הוא טמא ואינו יכול לעבוד במקדש. הגמרא
 6 מביאה תירוץ שונה שאפשר להעמיד את משנתנו אפילו כרבי
 7 עקיבא: אֲבָרֵי אֹמְרָא, אֲפִילוּ יוֹמָא ניתן לפרש את המשנה כרבי
 8 עקיבא, ומה ששאלנו לדבריו שמי שמוים עליו נטמא אם כן איך
 9 יכול לעבוד במקדש, יש ליישב, דְעֻבְדֵי עֲבוּדָה פּוֹלִיָּה יוֹמָא – שהיה
 10 עובד את עבודתו במשך כל היום כאשר עדיין לא הזו עליו מאפר
 11 הפרה, וְלִפְנֵי – ולפנות ערב לאחר גמר העבודה מִדּוּ עֲלִיָּה –
 12 מוים עליו ממי אפר הפרה, וְיָבִיל מִיָּד לאחר שהזו עליו לפני
 13 שתשקע השמש, וְעֻבְדֵי – ועושה שיבוא עליו הַעֲרֵב הַשָּׁמֶשׁ
 14 בטהרה ושעל ידי שטבל לפני הלילה עושה שהערב שמש יתיר
 15 לו לעבוד בבית המקדש.
 16 שנינו במשנה: וְיִקְטִיר אֶת הַקְּטוֹרֶת וְיִטְיֵב אֶת הַנְּרוֹת. מדייקת
 17 הגמרא: אֲלֵמָא קְטוֹרֶת בְּרִישָׁא וְהָדָר נְרוֹת – מוכח מן המשנה שסדר
 18 העבודה בכל השנה הוא, שקודם היו מקטירים את הקטורת על
 19 המזבח הפנימי, ואחרי כן הטיבו את הנרות. מקשה הגמרא:
 20 וְיִמְיָנָהּ – יש להקשות סתירה על כך ממסכת תמיד, ששם
 21 המשניות מבארות את סדר העבודה שבכל בוקר, בתחילה
 22 מבארת המשנה (פ"ג מ"ט) את סדר העבודה של מִי שֹׁחֵט גְּגוּרל
 23 לעבוד עבודת דִּישׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, ומשיכה המשנה ומבארת את
 24 סדר העבודה של מִי שֹׁחֵט בְּמְנוּחָה כיצד היה מטיב ומדשן את
 25 הנרות. ולאחר מכן (פ"ה מ"ד) מבארת המשנה את סדר עבודתו של
 26 מִי שֹׁחֵט בְּקַטֹּרֶת כיצד היה עושה. הרי שסדר העבודה הוא
 27 שהטבת הנרות היא לפני הקטרת הקטורת. מתורצת הגמרא: אֲמַר
 28 רַב הוּנָא, אֲבָן נחלקו בכך התנאים מהו סדר העבודה, וּמֵאֵן הִנְיָא
 29 תְּמִיד – מיהו התנא ששנה את מסכת תמיד, רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ
 30 הַמְּצַפָּה הוּא, שמצינו בברייתא שעוסק הוא בהלכות סדר התמיד,
 31 ונחלק על חכמים ששנו את משנתנו.
 32 שואלת הגמרא: וְהָא אִיפְכָא שְׁמַעוֹן לְהָא – הלא מצינו להיפך,
 33 שרבי שמעון חולק על הנאמר במשנה במסכת תמיד, ואי אפשר
 34 לומר שהוא זה ששנה אותה. דְהֶנֶן במשנה בתמיד (פ"ד מ"א), לאחר
 35 שיקבל הכהן את דם שחיתת עולת התמיד של שחר, כָּא לֹא הכהן
 36 לְקַרְן המזבח שבצד מְזֻרְחֵת צְפוֹנִית, וְנוֹתֵן – זורק את הדם בזריקה
 37 אחת על הזוית שבצד מְזֻרְחֵת צְפוֹנִית, וכך מתפשט הדם בזריקה
 38 אחת על שני צידי המזבח מזרח וצפון. משם היה מקיף את המזבח
 39 עד שמגיע לקרן מְעַרְבִית דְרוּמִית, וְנוֹתֵן – זורק את הדם בזריקה
 40 אחת על הזוית שבצד מְעַרְבֵת דְרוּמִית, וכך בזריקה אחת מתפשט
 41 הדם על שני צידי המזבח מערב ודרום, ונמצא שבשתי זריקות
 42 הללו הגיע הדם על כל ארבעת צידי המזבח. וְהֵנִי עֲלָה – ושנינו
 43 על משנה זו דעה אחרת בברייתא, רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְּצַפָּה מְשַׁנֵּי
 44 בְּתְמִיד – סובר שיש לשנות את מן הדם שבתמיד משאר מתן דמי
 45 קרבן עולה הטעון שתי מתנות שהן ארבע, שבקרן מְזֻרְחֵת צְפוֹנִית,
 46 נוֹתֵן בזריקה אחת על זוית מְזֻרְחֵת צְפוֹנִית, כנאמר במשנה וככל
 47 קרבן עולה, אולם כשמקיף את המזבח ובא לקרן מְעַרְבִית דְרוּמִית,
 48 אינו זורק בזריקה אחת על הזוית כדי שיגיע הדם על שני צידי
 49 המזבח בפעם אחת, אלא נוֹתֵן זריקה אחת על קיר מְעַרְבָה של
 50 המזבח, ובכך ניתן דם על צד מערב, וְאַחַר כֵּן נוֹתֵן זריקה נוספת
 51 על קיר המזבח בצד דְרוּמִית, ובכך היה מגיע הדם אל כל ארבעת
 52 צידי המזבח. ומכיון שרבי שמעון חולק על הנאמר במשנה במסכת
 53 תמיד הרי לא הוא שנה אותה. משיבה הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַבִּי
 54 יוֹחָנָן, שיש לומר להיפך, מֵאֵן תִּנָּא סָדֵר יוֹמָא – מי הוא התנא
 55 ששנה את ענין סדר התמיד שבמסכת יומא החולקת על המשנה
 56 במסכת תמיד, רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְּצַפָּה הוּא, שכשם שמצינו
 57 שחולק הוא על צורת הזריקה, כמו כן חולק על סדר העבודה.

61 שתי נרות והמשנה בפרק שני אמורה בהטבת חמש נרות, לא אָמַר
62 לתרץ בְּרַב פָּפָא שהמשניות לא נאמרו כדעה אחת, משום שהוא
63 סובר דר״ש אָמַר וְיִצְחָק אָמַר שְׂאוּל לֹא מוֹקִים לָהּ -
64 שאין להעמיד את המשניות בסדר זה שאינו ראוי. אָלֵא רַב פָּפָא,
65 מֵאֵי מַעְמָא לֹא אָמַר לתרץ פָּפָא. מבארת הגמרא: אָמַר לָךְ רב
66 פפא, וכי דרך הוא לסדר המשניות הפוך מסדר העבודה, דתָנַא
67 בְּרִישָׁא בפרק ראשון הֶטְבַּת שְׁתֵּי נְרוֹת, וְהָדָר - ואחרי כן בפרק שני
68 נשנתה הֶטְבַּת חֲמֵשׁ נְרוֹת, בעוד שהטבת חמש נרות קודם להטבת
69 שתי נרות. וְאֵבָי אָמַר לָךְ, אין בכך כל דוחק לפרש שכן, משום
70 שהמשנה בפרק ראשון אינה עוסקת בסדר עבודת יום הכיפורים
71 אלא אֲזוּרֵי בְּעֻלְמָא הוּא דְקָא מוֹרֵי - המשנה באה להורות את
72 העבודות המוטלות על הכהן הגדול בשבעת הימים קודם יום
73 הכיפורים בכדי להתרגל בעבודה, ולא נשנו לפי הסדר כלל,
74 וְסִדְרָא - ואילו סדר העבודה ביום הכיפורים הָא הָדָר תָּנִי לִיהּ -
75 שנתה אותו המשנה לאחר מכן, ואכן נשנו הדברים בסדר הראוי,
76 בפרק שני הטבת חמש הנרות, ובפרק שלישי הטבת שתי הנרות.
77 וְנִפְסָא, פֶּא לֹא הִכְהֵן מְמוּלָךְ את דם התמיד לְכַרְן מוֹרְחִית צְפוּנִית של
78 המזבח, וְנוֹתֵן - זורק מן הדם על קרן מוֹרְחִית צְפוּנִית. מִשֵּׁם מִקְוֵי
79 ובא לקרן מְעַרְבֵית דְרוּמִית, וְנוֹתֵן על קרן מְעַרְבֵית דְרוּמִית. וכך
80 בשתי זריקות הגיע הדם על כל ארבעת צידי המזבח. וְתָנִי עוֹלָה,
81 רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְצַפֵּה מִשְׁנֵה אֵת סֵדֵר הַזְרִיקָה פְתִמִּיד מִסֵּדֵר
82 הַזְרִיקָה שֶׁל כָּל קָרְבָן עוֹלָה. וכך סדר הַזְרִיקָה, פֶּא לֹא לְכַרְן מוֹרְחִית
83 צְפוּנִית, וְנוֹתֵן מוֹרְחִית צְפוּנִית כאמור במשנה. אולם בקרן מְעַרְבֵית
84 דְרוּמִית אינו נותן מתנה אחת על הזוית שיגיע הדם על שתי
85 הצדדים יחד, אלא נוֹתֵן תְּחִילָה מִן הַדָּם בְּצַד מְעַרְבָה של המזבח
86 קרוב לדרום, וְאַחֵר פָּד בְּצַד דְרוּמָה.
87 מבארת הגמרא: מֵאֵי מַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְצַפֵּה. אָמַר רַבִּי
88 יוֹחָנָן מִשּׁוּם חֵד רַבִּי - בשם אחד מבני ישיבתו של רַבִּי ינאי, אָמַר
89 קָרָא במוסף של ראש חודש (במדרב כ"ט) 'וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת
90 לָהּ' על עֹלֵת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְבּוּ, הסמך הכתוב את שְׁעִיר הַחַטָּאת
91 לעֹלֵת הַתָּמִיד, ללמדנו, שֶׁקָּרְבַן עוֹלָה הוּא, וְאַמֵּר רַבְּמָנָא עֵבֶיד בְּהָ
92 - יש לעשות בה מַעֲשֵׂה חַטָּאת. הָא בִּיצֵד, נוֹתֵן מתנה אֶחָד מִן הַדָּם
93 על הקרן שְׁהוּא שְׁתֵּים, שבכך מתפשט הדם על שתי הצדדים, וזהו
94 בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה, שלא ביטלו ממנו מעשה עולה, ואילו את גמר
95 המתנות נותן שְׁתֵּים שְׁתֵּים דְהֵינּוּ שתי מתנות שכל מתנה
96 ניתנת על צד אחד, וזהו בְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת שנותנים שתי ארבע
97 מתנות על ארבע קרנות, מתנה לכל קרן.
98 שואלת הגמרא: מדוע לחלק את המתנות חציים בעולה וחציים
99 כחטאת, וליתן שְׁתֵּים שְׁתֵּים אַרְבַּע בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה וְאַרְבַּע שְׁתֵּים אַרְבַּע
100 בְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת. מיישבת הגמרא: לֹא מִצִּינוּ בְּשׁוּם הַזֹּאת דָּם שֶׁל
101 קָרְבַן דְּמִים שְׁמִכְפָּרִין כפרה שלימה, וְהוֹרִין וּמְכַפְּרִין כפרה אחרת.
102 שואלת הגמרא: וְכִי מִצִּינוּ דְּמִים שְׁחֻצִין חַטָּאת וְחֻצִין עוֹלָה, והלא
103 גם דבר זה לא מצינו, אָלֵא הֵרִי שֶׁל כְּרִתֵן הַקִּישֵׁן הַתָּבוֹב לעשות
104 בתמיד שלא כשאר הקרבנות, אם כן הֵבֵא נָמִי נִאמֵר שְׁכַל כְּרִתֵן
105 הַקִּישֵׁן הַתָּבוֹב לומר שבתמיד נעשה שלא כמו בשאר הקרבנות
106 ויתן שתיים שהן ארבע וגם ארבע שהן ארבע. מיישבת הגמרא:
107 הָתָם - בכך שנותן את המתנות האחרונות בנפרד כמעשה חטאת,
108 אין נחשב הדבר כשינוי שלא מצינו כמותו, שכן רק פִּסּוּק מִתְּנֹת
109 בְּעֻלְמָא הוּא - אין כאן אלא הפסק בין הנתינות, שהרי עומד הוא
110 בקרן אחת ובדומה לשאר נתינות קרבן עולה, אלא שבמקום ליתן
111 אותן בפעם אחת נותן אותן בשני פעמים. ואין זה הוכחה הניכרת
112 שיש כאן מעשה חטאת, מה שאין כן ליתן פעמיים זהו שינוי שלא
113 מצינו דמים חוזרים ומכפרין.
114 שואלת הגמרא: וְנִתְיָב - שיתן מתנה אֶחָד שְׁתֵּים לְמִטָּה
115 מחוט הסיקרא, וּבְמַעֲשֵׂה עוֹלָה, שזריקת דם העולה מקומה למטה
116 מחוט הסיקרא, אולם את השְׁתֵּים שְׁתֵּים שנותן בפסוק מתנות,
117 ומשום שצריך לעשות בה מעשה כחטאת, שיתן אותם לְמִעֻלָּה
118 מחוט הסיקרא בְּמַעֲשֵׂה חַטָּאת שדמה ניתן למעלה. משיבה
119 הגמרא: לֹא מִצִּינוּ דְּמִים שְׁנִיתִים חֻצִין לְמִעֻלָּה מחוט הסיקרא
120 וְחֻצִין לְמִטָּה. מקשה הגמרא: וְכִי הָאֵם לֹא מִצִּינוּ שמוֹתֵר לְהוֹת

1 מבארת הגמרא: כך מתפרש הכתוב, פְּעִידֵן הַטְּבָה - שבשעה
2 שהוא מטיב את שתי הנרות, תָּהֵא מְקַטְרֵת קְטוֹרֶת - תהיה כבר
3 הקטורת מוקטרת, ומכאן שיש להקטיר בין הטבת חמש נרות
4 להטבת שתי נרות, ובכך תהיה הטבת שתי נרות אחרי הקטרת
5 הקטורת.
6 ומביאה הגמרא הכרח לפרש כך את הכתוב כפי טעמם של
7 חכמים: דָּא לֹא תִימָא לפרש הָכִי, אלא תפרש כדברי אבא שאול
8 שהכוונה לשיטתה אחר כך, קטורת של בֵּין הָעֲרִפִים, שגם בה נאמר
9 לשון זה, דְּכִתְיִב (שמות ל"ח) 'וּבְהַעֲלֹת אֶהְרֵן אֵת הַנְּרוֹת בֵּין הָעֲרִפִים
10 וְקָטְרִינָה', וכי הָכִי נָמִי הָאֵם נוֹכַח לפרש את הכתוב דְּבִרְיָשָׁא מְדַלִּיק
11 נְרוֹת, וְהָדָר - ורק לאחר מכן מְקַטְרֵת קְטוֹרֶת שֶׁל בֵּין הָעֲרִפִים. וכי
12 תִימָא - ואם תאמר הָכִי נָמִי - שאכן אף כתוב זה מתפרש כך,
13 וְהַתְנִיא בברייתא, נאמר בפסוק (שם כ"א), 'עֲרוֹף אוֹתוֹ אֶהְרֵן וְנָנִי
14 מְעַרְבַּ עַד בְּקָר', דורשים מכך, שבעריכת הנרות תֵּן לָהּ במנוחה
15 מְדַתָּה - מדת שמן בכמות כדי שְׁתֵּהֵא דוֹלְקָת וְהוֹלֶכֶת כָּל הַלַּיְלָה
16 מְעַרְבַּ וְעַד בְּקָר. דָּכָר אַחֵר יש לך לדרוש מן הפסוק האמור, 'עֲרוֹף
17 אוֹתוֹ אֶהְרֵן וְנָנִי מְעַרְבַּ עַד בְּקָר', ומכאן 'אוֹתוֹ' מערב עד בוקר,
18 יש לדייק שדווקא 'אוֹתוֹ' עבודה נעשית מערב עד בוקר, ומכאן
19 שאין לך עֲבוּדָה אחרת מעבודות היום שְׁבִשְׁרָה מְעַרְבַּ עַד בְּקָר -
20 שתהיה כשירה אחרת מעבודות היום, אָלֵא זו - הדלקת
21 הנרות בְּלָבָד, ואם כן לא יתכן לפרש את הכתוב 'קטירנה' לאחר
22 הדלקת הנרות. אָלֵא מֵאֵי קְאָמַר הַתָּנָא 'וּבְהַעֲלוֹת אֶהְרֵן אֵת הַנְּרוֹת
23 בֵּין הָעֲרִפִים וְקָטְרִינָה', בהכרח יש לפרשו בלשון עבר, שְׁבַעֲיָדֵן
24 תְּדַלְקָה - שבזמן ההדלקה כבר תָּהֵא מְקַטְרֵת קְטוֹרֶת, אם כן הֵבֵא
25 נָמִי יש ללמוד שהנאמר 'בבוקר בבוקר בְּהִיטְבוּ אֵת הַנְּרוֹת
26 וְקָטְרִינָה', מתפרש בלשון עבר, שְׁבַעֲיָדֵן הַטְּבָה של שתי הנרות,
27 כבר תָּהֵא מְקַטְרֵת קְטוֹרֶת מלפני כן.
28 וְאָבָא שְׂאוּל שפירש את הנאמר בקטורת של שחר 'קטירנה'
29 שיקטיר אחר כך, אָמַר לָךְ, שאין ללמוד מהנאמר בקטורת של בין
30 הערביים לנאמר בקטורת של שחר, משום דְּשִׁאֲנִי הָתָם בקטורת
31 של בין הערביים דְּכִתְיִב 'אוֹתוֹ' למעט שלא תהיה עבודה אחרת
32 אחרי הדלקת הנרות, ולכך מוכרחים אנו לפרש כוונת הכתוב
33 שלא כפשוטו, אולם בקטורת של שחר, יש לפרש את הכתוב
34 כמשמעותו הפשוטה שנאמר לפי סדר העבודה, שיעשה קודם את
35 הטבת כל הנרות ואחרי כן יקטיר את הקטורת.
36 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הקושיא בסתירת המשניות,
37 שבמשנתנו נאמר שהקטורת קודמת להטבת הנרות, ובפרק שני
38 נאמר שהטבת הנרות קודמת לקטורת: רַב פָּפָא אָמַר, לֹא מְשִׁיא,
39 הָא - משנתנו שאמרו בה שהקטורת קודמת, נאמרה כדעת רַבִּין
40 שֶׁמֶפְסִיק בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות בקטורת, ונמצא
41 שהטבת שתי נרות נעשתה אחרי הקטורת, אולם הָא - המשנה
42 שנאמר בה שהטבת הנרות כולם קודמת לקטורת, היא כדעת אָבָא
43 שְׂאוּל ששחיטת התמיד זריקת דמו היא המחלקת בין הטבות,
44 ואילו הקטורת נעשתה אחרי גמר ההטבה. שואלת הגמרא: מֵאֵי
45 אֲזִיקָתָא - לדעתך שהעמדת לְמִתְנִיתִין דְּהֵבֵא השנויה תחילה
46 במסכת זו פְּרָגְנָן, ואילו פִּיִּים - המשנה בפרק שני בה למדנו
47 שהטבת הנרות קדמה לקטורת, נשנתה פָּפָא שְׂאוּל, אם כן אִימָא
48 פִּיפָא את המשנה בפרק שלישי (ל"א) בענין העבודה ביום
49 הכיפורים, תְּבִיאוּ לֹא לכהן הגדול אֵת הַתָּמִיד של שחר, קָרְצוּ -
50 שחט בו רוב שני סימנים שיש בכך שיעור של שחיטה כשירה,
51 וְיִמְרַךְ אַחֵר שְׁחִיטָה עַל יָדוֹ - כהן אחר המשיך לשחוט את הסימנים,
52 ולאחר שהכהן גדול קיבל את הדם וזרקו על המזבח, נִכְנַס לְהִיכַל
53 לְהַקְטִיר אֵת הַקְטוֹרֶת של שחר, וְלְהִיטִיב אֵת הַנְּרוֹת שבמנוחה.
54 ומשנה זו שהקטורת קודמת להטבת הנרות, אֶתָּנָן לְרַבִּין. נמצא
55 אם כן שהמשנה נשנתה שלא כסדר, שהרי רִישָׁא וְיִפְסָא רַבִּין,
56 וְיִצְחָק אָמַר שְׂאוּל, זה שלא כסדר הראוי. משיבה הגמרא: אָמַר
57 לָךְ רַב פָּפָא, אֵין - אכן כך נשנתה המשנה, רִישָׁא וְיִפְסָא רַבִּין
58 וְיִצְחָק אָמַר שְׂאוּל, ואין בכך כדי לדחות מלפרש כן את סתירת
59 המשניות.
60 מבארת הגמרא: בְּשִׁלְמָא אֵבָי שתירץ שמשנתנו אמורה בהטבת

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף טו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) קצא רש"י

1 מערב עד בקר – בנרות כתיב "יערוך אותו אחריו ובניו מערב עד בקר". הן לה
2 למנוחה מדת שמן כדי שתהא זולקת כל הלילה, ושיערו חכמים חצי לוג לכל נר ונר,
3 ויש בו כדי להדליק כל הלילה של תקופת טבת, ואם יותיר בקצרה – יותיר. אין לך
4 עבודה שששירה – כלומר אין לך עבודת יום כשירה אחר הדלקתן, דרדשי הכי אותו
5 מערב ועד בקר, ולא אחר מערב עד בקר.

6 דכתיב אותו – כדפרישתי, ועל כרחך בעינן
7 הדלקה תהא מיקטרא קטורת קאמר, אבל
8 שחית, בסדר משמנו של מקרא סדר העבודה:
9 בהיטיבו, והדר יקטוריה. רב פפא אמר לא
10 קשיא – סדר יומא אסדר יומא וכו' בהטבת
11 שתי נרות, הא דתנן קטרת ברישא – רבנן, והא
12 דתנן נרות ברישא – אבא שאול. למתניתין
13 דהכא – דפירקא קמא (ד,א). פייס –
14 דמתניתין דפייסות, השנויה בפרק שני (כה,א).
15 דקתני קטרת לבסוף כאבא שאול. אימא סיפא
16 – דהא דתנן יומא קתני בפרק שלישי (לא,ב).
17 הביאו לו את התמיד לבחן גדול ביום הכפורים.
18 קרצו – תחכו, תתן בו הכשר שדושה ברוב
19 שנים, ולא כולו, לפי שצריך הוא עצמו למזר
20 ולטול מזורק לקבל הדם, שכל עבודת יום
21 הכפורים אינה כשירה אלא בו. להיטיב את
22 הנרות – ועל כרחך בשתיים האחרונות קאמר,
23 דליכא למנא דאמר קטורת קודמת למזל
24 הנרות. רישא וסיפא – וסדר יומא רבנן וכו'
25 בתמיה, ודכל מסכת זו כמשנה אחת, שעוסקה
26 כולה בסדר כמות שהן הפסוקים סדורין
27 ודולבין. תנא ברישא וכו' – ובתמיה, דאוקי
28 אביי מתניתין דפרק קמא בהטבת שתי נרות,
29 דפרק שני בהטבת חמש נרות. ואביי אפר לך
30 – הא דפרק קמא דקתני כל שבעת הימים
31 הוא זורק בו – לאו ביום הכפורים קאי, ולא
32 קפיד אסידרא, אלא אורויי בעלמא מיירי,
33 ומלמדנו שצריך כהן גדול להיות עוסק
34 בעבודה כל שבעה כדי שיהא רגיל ומוזמן בה
35 ביום הכפורים, וסדרא דיומא דהדר תני לה, לכך
36 שנה בפרק שני הטבת חמש ובפרק שלישי שנה
37 הטבת שתיים. להטאת לה' על עולת התמיד –
38 מעשה הטאת על עולת התמיד, והטאת
39 טענה פיסוק מתנות שהרי דמה ניתן על ארבע
40 קרנות – אף עולת התמיד יש בה פיסוק
41 מתנות, לא שביטלו ממנו מעשה עולת שהרי
42 עולה היא, אלא שנידון נהוגין בה. ארבע שהן
43 ארבע – על ארבע קרנות. לא מציינו דמים
44 שמכפריים – כפרה אחת שלהן, וחורין
45 ומכפרין כפרה אחרת. פיסוק מתנות בעלמא
46 הוא – הואיל ושתיקו בקרן אחת – אין כאן
47 הוכחת מעשה חטאת. וניתב אחת וכו' – דם
48 עולה ניתן למטה מזוט הסיקרא, ודם החטאת
49 למעלה, וכיון דהך מתנה בתרייתא המפסקת
50 משום מעשה חטאת עבדא – תהוי למעלה
51 בחטאת. הוה מאנו כו' – לקמן בפרק חמישי
52 [נגב] כשהוא מזה מדם הפר כנגד עובי של
53 כפורת, וקא סלקא דעתך אחת מאמצע עוביה
54 למעלה, ושבע מאמצעיתה ולמטה. וישני
55 במצליף – האי למטה ולמעלה דתני לא
56 אאמצעית קאי, אלא ראשונה נתן תחילה
57 כלפי מעלה, והשבע תחתיה זו למטה מזו

1 בעידן הטבה תהא מקטור קטורת. תני לה
2 היינו חמש נרות, ואחר כך "יקטור" דבקטורת מפסיק להו ויש לומר: משום דדרשנין
3 לקמן בפרק שלישי (לג,א) "בבקר בבקר בהיטיבו" – חלקיהו לשני בקרים, פירוש חמש נרות
4 לחודיהו ומפסיק, והדר שתי נרות. ואם כן בהיטיבו הנרות מיירי נמי בשתי נרות. ועוד יש
5 לומר: דשינויא דמשני עדיפא ליה, דמייתא ראיא
6 לדבריו, כדקאמר דאי לא תימא הכי,
7 אימא סיפא הביאו לו את התמיד קרצו בו –
8 תימא ליה: אמאי פריך מדהיא דפרק שלישי (לקמן
9 לא,ב)? ליפרין מדהיא דפרק שני גופא. דקתני
10 (כה,א): מי שחוט מי זורק, הדר מי מדשן מנחה
11 הפנימי והמנוחה. ואבא שאול סבירא ליה לקמן,
12 פרק "אמר להם הממונה" (לג,א) גבי אביי מסדר
13 מערכה ואלביא דאבא שאול דישון מנחה
14 הפנימי קודם להטבת חמש נרות, והטבת חמש
15 נרות קודם לדם התמיד! ויש לומר: דילמא רב
16 פפא פליג עליה דאביי, וסבירא ליה אפילו לאבא
17 שאול דם התמיד ברישא, הדר דישון מנחה
18 הפנימי.

19 אורויי בעלמא דקא מורי וסידרא הדר מתני
20 לה – אין להקשות: כיון דלא
21 תנא סידרא במתניתין – אם כן לדידיה לא
22 צריכא לשינויא דלעיל (ד,ד). דמשני ארומיא
23 דעלמא דמתניתין אמנותיהו דתמיד. דיש לומר: דלעולם
24 מאי דקתני במתניתין – על הסדר שנה אותו,
25 והכי פירושו: הא דלא תנא נמי הטבת חמש נרות
26 – משום דלא הויא בבחן גדול.

27 במצליף – תימיה: במאי טענה? הוא בהדיא
28 תנן בה הכי במצליף, לקמן בפרק
29 "הזיצא לה" (נג,ב). לא היה מכוין לא למעלה ולא
30 למטה אלא כמתניתין! ויש לומר: שבא לתרץ להאי
31 במצליף היינו כמנגדנא. והכל במקום אחד. וכמו
32 שפירש בערוך: כמנגדנא – שמרים ידו ואינו מכה
33 עד שיעור.

34 מאי לאו אפליגה דמנחה – ואם כן מציינו דמים
35 שחצין למטה וחצין למעלה, דמתחילה
36 נתן על הקרנות ואחר כך על חצי המנחה. ורש"י
37 לא פירש כן.

ואחת

בא לו לקרן מזרחית צפונית – נותן מזרחית צפונית, מערבית דרומית – נותן מערב
ואחר כך נותן דרומה. מאי מעמא דרבי שמעון איש המצפה? אמר רבי יוחנן משום
חד דבי רבי ינאי: אמר קרא "ושעיר עזים אחד להטאת לה" על עולת התמיד ועשה
ונסבו", עולה היא, ואמר רחמנא עבדי בה מעשה חטאת. הא פיצר? נותן אחת
שהיא שתיים כמעשה עולה, שתיים שהן שתיים כמעשה חטאת. – וליתן שתיים שהן
ארבע כמעשה עולה, וארבע שהן ארבע כמעשה חטאת! – לא מציינו דמים שמכפרין
וחורין ומכפרין. – וכי מציינו דמים שחצין חטאת וחצין עולה? אלא – על פרחון
הקישן הפתוב, הכא נמי – כעל פרחון הקישן הפתוב! – התם פסוק מתנות בעלמא
היא. – וניתב אחת שהיא שתיים למטה כמעשה עולה, שתיים שהן שתיים למעלה
כמעשה חטאת! – לא מציינו דמים שחצין למעלה וחצין למטה. – ולא? והתנן:
היה מננו אחת למעלה ושבע למטה! – מאי פמצליף. מאי פמצליף – מחויו רב יהודה:
כמנגדנא – ולא? והתנן: היה מננו על טהרו של מנבה שבע פעמים, מאי לאו אפליגיה
דמנבה, דאמריי אינשי: טהר טיהרא, הוא פלגא דיומא? – אמר רבה בר שילא: לא,
אנפיה

כמו
שנאמר והוה עליו מן הדם וגו' אפליגיה – נגד אמצע גובה קירו. טיהרא – צהרים, פלגא דיומא, וכיון דשבע הזאות הוה המזה – אי אפשר לצמצם שלא יהא מהן לא
למעלה ולא למטה.

1 ואחת לשכת בית המוקד – פירש רבינו הגנאל: דשני בית המוקד היו, ליטול מהם אש
2 לצורך המזבח, שמצוה להביא מן ההריוט, שאם יכבה האחד – יביאו
3 מן השני. ואף על גב דאכתי הואי מערבה לקיום האש, לקמן בסוף פרק "טרף בקלפי" (מהא)
4 – שמוא שלשתן היו צריכות לקיום האש, שאם יכבה האש משני בתי המוקד – יקחו מן
5 המערבה העושהי לכו. וכפירושו משמע בפרק
6 קמא דשבת (בא.) ומאחזיק האור במדורת בית
7 המוקד, מאי טעמא "בבל מושבותיכם" אי אתה
8 מבעיר אבל אתה מבכיר במדורת בית המוקד.
9 משמע דלפי שהוא צורך המזבח יכול להבעיר
10 בשבת. ורש"י פירש: לפי שהוכנה הולכים יחפים,
11 דבעינן שלא יתא דבר חוצץ בינו לרצפה,
12 כדאייתא בפרק שני דבוכים (כדא.) היו שני בתי
13 המוקד, ואש של מערבה לקיום האש. וצריך לומר
14 לפירושו היתיר להבעיר האש במדורת בית
15 המוקד – אף על גב דלא היה צורך מזבח, כיון
16 דבעורה הוא – לא קרינן ביה "בבל מושבותיכם".
17 אמר להם הממונה – הבא ולקמן בריש פרק
18 שלישי (כתא.) אמר להם הממונה צאו
19 וראו אם הגיע זמן שחיטה פירש רש"י: הסגן.
20 ולימא. דבירושלמי חשיב המשא דברים שהסגן
21 משמש: אישי כהן גדול הגבה ימינו, לקמן בפרק
22 "טרף בקלפי" (לטא.) הסגן בימינו וראש בית אב
23 בשומרון, בפרק "כהן גדול" (סנהדרין טא.) והניף
24 הסגן בסודרין דסוף מסכת תמיד (לגב.) הסגן
25 בימינו והעלהו בהדיא פירקא נמי לא היה כהן
26 גדול מתמנה עד שנעשה סגן, וקא חשיב להא
27 בהיריורו. אלמא: ממונה לא טגן הוא.
28 **נתיב** דרומית מזרחית – דומיא דחטאת,
29 דכשעלה בכבש בא לו לקרן דרומית
30 מזרחית תחלה. ולא היה מצי לשנויי כיון דעולה
31 נשחטת בצפון, וקיבול דמה בצפון – יתיב מזרחית
32 צפונית, דפגע ביה ברישא, שהוא סמוך לו יותר
33 מלקרן מזרחית דרומית. חדא: דאדרבה, כיון דכל
34 פנות דרך ימין – נמצא כי קאי בצפון ופניו
35 למזבח ומקיף דרך ימין פגע בקרן דרומית מזרחית
36 ברישא. ועוד: האמת משיב לו, לקרן דרומית
37 מזרחית לא היה לו יסוד.
38 **נתיב** ברישא מערבית דרומית – דכיון דבעיא
39 מעשה חטאת, נהי דלא מצי למיתב דרומית מזרחית כחטאת – משום דעולה
40 טעונה יסוד, מכל מקום נתיב ברישא מערבית דרומית שהיא קרן הסמוכה לכבש שהיה
41 בדרום שהיה עולה בו לתת מתנות דחטאת, וקרובה לו טפי ממזרחית צפונית. ומשני: כיון
42 דאמר מר כל פנות כו', ואף על גב דאי שחט על ירך המזבח צפונה פגע ברישא דרך ימין
43 לקרן מערבית דרומית מקיף קרן מזרחית צפונית – סבירא ליה לרבי שמעון איש המצפה
44 כמאן דאמר דכל חצי העורה עד הפתח הוא צפון, והיה שחט להלן מן המזבח כנגד הפתח.
45 וכי מקיף תו דרך ימין – פגע מיד בקרן מזרחית צפונית, שהיא קרובה לקרן מזרחית דרומית,
46 שהיא קרן שנתנת בה תחלה מתנות חטאת, טפי מלקרן מערבית דרומית. וניהא נמי דנקט
47 דרך ימין למזרח.

1 אגופיה רמובה – על גגו, ומאי לשון טהור – על שם שמתהר ומפנה הקטורת שנשרף
2 עליו בבקר, והותירו אילך ואילך, ומזה על מקום הגילוי, כדכתיב "כעצם השמים
3 לטהור" – כמו לטהר. עולה מעונה יסוד – שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למשה
4 הימנו, דהכי אמרינן בובחים (נאא.) "אל יסוד מזבח העולה" – לזבחה של עולה יתא
5 יסוד למטה הימנו. קרן מזרחית דרומית לא היה
6 לה יסוד – כדאמרינן במסכת מדות (פרק ג'
7 משנה א): היסוד היה מהלך על פני כל הצפון
8 ועל פני כל המערב, אוכל במזרח אמה אחת,
9 כשהצפון כלה למזרח וברדום אמה אחת
10 כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד
11 למזרחית דרומית, ואמרינן בובחים (נגב.) לפי
12 שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל
13 דרום בחלקו של בנימין, כדמותרגמינן
14 "באחסתיה יתבני מדבכא" (בראשית מט) –
15 לפיכך לא היה יסוד לה. כיון דאמר מר כו' –
16 ממתניתין דרמי בר יוחנאלי היא לקמן (נחב.),
17 לא יהו אלא דרך ימין למזרח – הבא לא שייך
18 למזרח, אבל בובחים שייך למיתנייה, דאמרי
19 התם בנתינת כבש המזבח לדרום, וליף לה מן
20 "ומעלותיהו פנות קדים" – תן מעלותיו לדרום
21 כדי שתהא תחילת פניתיו לקדים, כשתפנה
22 לדרך ימין, דכל פנות דרך ימין הן, דהני רמי
23 בר יוחנאלי: "עומד על הרצפה עומד והכלי בידו,
24 ואגב ההיא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח, ולא
25 שייך למימר אלא דרך ימין, ותו לא. ברישא
26 בההיא פגע – כשעלה בכבש ופונה לימין –
27 פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה, ושם אי
28 אפשר ליתן משום דאין לה יסוד, ומקיף ובא עד
29 מזרחית צפונית ונותן, ואף על גב דמתן דם אינו
30 עולה בכבש, דהא על הרצפה עומד והכלי בידו
31 חורק למרוקו, דכתיב "זורקי", דהא למטה מן
32 החוט הוא נותן, אפילו הכי, כיון שבחטאת
33 שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש
34 דרך הדרום ופונה למזרח – הכי נמי בכל
35 הדמים, אף על פי שנותנן למטה – מתחיל
36 להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח
37 כניסת הבית, ומשם פונה לימין. דילמא בחטאת
38 – דראש חודש, אמר רחמנא עביד ביה מעשה
39 עולה. לא סלקא דעתך דכתיב – לחטאת "על עולה". תגן התם – במסכת תמיד, ולא
40 שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל בשנינו כהאי גוונא: מאן תנא סדר
41 יומא – רבי שמעון איש המצפה היא, לא שמעין ליה דאמר הכי אלא משום דשמעינן
42 ליה דפליג אסדר תמיד, מוקמי לסתמיה דפליגי אתמדי אליביה, ואין שיטה כואת מצויה
43 בגמרא, קבעה נמי להך גביה, דמתוקמא נמי בהך שיטתא. הפגונה – הוא הסגן, והביאו
44 כו' – לתמיד. מלשכת הטלאים – שהיו הטלאים שם מבווקרין, כדנתן (ערכין יגא.) אין
45 פוחתין מששה טלאים המבווקרין בלשכת הטלאים. והלא – כמו: וזרי היא במקום פלוני.
46 במקצוע צפונית מערבית – של בית המוקד, שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות
47 גדולות להתחמם שם הכהנים, שהולכים יחפים על רצפת עזרה שהיא של שיש, והיו
48 במקצועותיה לשכות פתוחות כקטניות פתוחות לטרקלין, כדקתני לקמן. וארבע לשכות
49 שנימנין שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן הקדש בדמים, כדנתן במסכת שקלים (זב.) ארבע חותמות
50 היו במקדש, והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטא, והן סימני כבש ואיל ופרו ושלוש בהמות של מצורע, כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות, ונתון לו מעות כפי נסכים
51 שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים, ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו', כדמפרש התם. לשכת בית המוקד – לשכת קטנה שקרריה
52 בית המוקד, ופתוחה לבית המוקד הגדול. שקושים בה לחם הפנים – של בית גרמו עושין שם מעשה לחם הפנים שהיו שם. לבית המוקד – פתוחות לה. שתיים בקודש ושתיים בחול –
53 של בית המוקד מקצתה בנויה בתוך עזרה מקודשת, ומקצתה בחול. וראשי פספסין – חתיכות עצים, מבידלין לסימן במקום המפסיק בין קודש לחול.

דרומית
היו שם בארבע המקצועות. אחת לשכת הטלאים וכו'. לשכת החותמות – שנימנין שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן הקדש בדמים, כדנתן במסכת שקלים (זב.) ארבע חותמות
היו במקדש, והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטא, והן סימני כבש ואיל ופרו ושלוש בהמות של מצורע, כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות, ונתון לו מעות כפי נסכים
שואו צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים, ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו', כדמפרש התם. לשכת בית המוקד – לשכת קטנה שקרריה
בית המוקד, ופתוחה לבית המוקד הגדול. שקושים בה לחם הפנים – של בית גרמו עושין שם מעשה לחם הפנים שהיו שם. לבית המוקד – פתוחות לה. שתיים בקודש ושתיים בחול –
של בית המוקד מקצתה בנויה בתוך עזרה מקודשת, ומקצתה בחול. וראשי פספסין – חתיכות עצים, מבידלין לסימן במקום המפסיק בין קודש לחול.

יומא דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קעג

39 בהקרבת התמיד כמעשה קרבן חטאת, ודילמא פחטאת הוא
 40 דקאמר רחמנא עבדי פה מעשה עולה – אולי באה התורה לומר
 41 שיש לעשות בהקרבת חטאת של ראש חודש כמעשה קרבן עולה.
 42 מיישבת הגמרא: לא סלקא דעתך – אל תעלה על דעתך לומר כן,
 43 משום דכתיב בשעיר החטאת (במדבר כה טו) 'ושעיר עזים אחד
 44 לחטאת לה' על עלת התמיד יעשה ונספו, ויש לדייק ולפרש מאי
 45 קאמר רחמנא – מה כוונת הכתוב שנאמר 'על עלת התמיד, מידי
 46 דחטאת שרי אעולה – שיש להשליך מענין החטאת על העולה,
 47 שבקרבן העולה יש לעשות כחטאת ולא להיפר.
 48 הגמרא דנה היכן היתה מקומה של לשכת הטלאים במקדש: הני
 49 התיב במשנה במסכת תמיד (פ"ג מ"א), אמר להם הפסוק – אמר סגן
 50 הכהן הגדול לאלו הזוכים בהקרבת תמיד של שחר, צאו והביאו
 51 מלה לקרבן התמיד מלשכת בית הטלאים, ששם היו הטלאים
 52 שנבדקו מכל מום. ומבאר המשנה היכן היתה הלשכה, והלא
 53 תדע כי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית של לשכת
 54 בית המוקד הגדולה, וארבע לשכות היו שם בקצוות לשכת בית
 55 המוקד ופתוחים היו כולם אליה. ומונה המשנה את ארבעת
 56 הלשכות ושמותיהן, אחת לשכת הטלאים, שבה היו נמצאים
 57 הטלאים המבוקרים ממום ומוכנים להקרבה, ואחת לשכת
 58 החותמות, שבה היו נותנים חותמת למי ששילם עבור נסכים
 59 שצריך להביא עם קרבנו, שיתן אותה לממונה על הסולת היין
 60 והשמן ויקבל ממנו לפי מה ששילם. ואחת לשכת בית המוקד, עוד
 61 לשכה קטנה שהיתה בתוך הלשכה הגדולה ונקראת אף היא
 62 לשכת בית המוקד, ואחת לשכה שעושים בה להם הפנים, שבה לשו
 63 ואפו את לחם הפנים שהיו מחליפים כל שבת.
 64 למדנו במשנה זו שבמסכת תמיד שלשכת הטלאים היתה בצד
 65 צפון מערב, הגמרא מביאה שהמשנה במסכת מידות חולקת על
 66 המשנה שבמסכת תמיד. מקשה הגמרא: והמינה, במסכת מידות
 67 (פ"א מ"ז) שנינו, ארבע לשכות היו לבית המוקד, והיו בקפונות
 68 הפתוחות למדרגות – כחדרים קטנים שבצידי טרקלין גדול שהם
 69 פתוחים לו, שתיים מן הלשכות היו בקודש ולכן היו קדושות,
 70 ושתיים מן הלשכות היה מקומם בחול, ואין בהם קדושת בית
 71 המקדש. וראשי פספסין – חתיכות עצים היו מונחים בבית המוקד
 72 בין המקום הקדוש למקום שאינו קדוש, והם מפרדיין לסימן היכר
 73 בין קודש לחול שלא יטעו היכן הקודש והיכן החול. ומונה המשנה
 74 את שמות הלשכות, מקומם ותפקידם. ומה היו משמשות לשכות
 75 אלו, מערבית דרומית, היא היתה לשכת (טלי) מלאי קרבן, שבה
 76 היו הכבשים המיועדים לקרבן מבוקרים מכל מום.

1 אנופיה דמנחה – על גג המזבח הזה את שבעת ההזאות ונמצאו
 2 כולם למעלה, ולשון 'טהרו' הוא משום שמשחר ומגלה את גג
 3 המזבח, על ידי שפינה את אפר הקטורת שנשרפה בבוקר לצדדים,
 4 כדי שיוכל לתת מן הדם על הגג עצמו. ומצינו טהור מלשון גילוי,
 5 דכתיב (שמות כד ט) 'ובעצם השמים לטהר', שפירושו כמו מראה
 6 השמים שהם צלולים וגלויים לגמרי מעננים.
 7 הגמרא ממשיכה לדון בענין נתינת הדם של קרבן התמיד. ושאלת
 8 הגמרא: מאי שנא דהיב עולה פרישא – מדוע נותן הוא תחילה
 9 מתנה אחת שהיא שתיים על קרן מזרחית צפונית, והדר – ולאחריה
 10 דהיב דחטאת – נותן את שתי המתנות על המערב והדרום, נתיב
 11 פרישא דחטאת – שיתן תחילה שתי מתנות כדוגמת קרבן חטאת,
 12 והדר נתיב עולה – ואחריהן יתן אחת שהיא שתיים. מיישבת
 13 הגמרא: כיון דקרבת תמיד עולה היא, על כן היא קדמה פרישא –
 14 יש לעשות כמעשה עולה תחילה.
 15 עוד שנינו במשנת דם התמיד, שהכהן היה בא בתחילה ליתן בקרן
 16 מזרחית צפונית ולאחריה בא לקרן מערבית דרומית. ושאלת
 17 הגמרא: ומאי שנא דהיב – מדוע שתי מתנות של קרבן עולה
 18 ניתנות דווקא על קרנות אלו מזרחית צפונית ומערבית דרומית,
 19 נתיב – שיתן על קרנות דרומית מזרחית תחילה, והדר – ולאחריה
 20 בקרן צפונית מערבית. משיבה הגמרא: אמרי, אין ליתן את דם
 21 העולה בקרן דרומית מזרחית, שכן עולה מעונה יסוד – את דם
 22 העולה יש לזרוק על המזבח במקום שיש לו יסוד תחת מקום
 23 הזריקה, ואילו קרן דרומית מזרחית לא הנה ליה יסוד, לפיכך נתינת
 24 הדם היתה בקרן מזרחית צפונית, ולאחריה במערבית דרומית.
 25 עוד ושאלת הגמרא: מאי שנא דהיב פרישא – מדוע נותן תחילה
 26 על קרן מזרחית צפונית דווקא, והדר – ואחריה נותן על קרן
 27 מערבית דרומית, נתיב פרישא – שיתן בתחילה על קרן מערבית
 28 דרומית, והדר – ואחרי כן יתן על קרן מזרחית צפונית שכנגדה.
 29 מיישבת הגמרא: כיון דאמר מר – רמי בר יחזקאל, כל פינות שאמה
 30 פונה בבית המקדש, לא יהו אלא דרך ימין למזרח, שכיוון ההקפה
 31 הוא לימין המקדש, אם כך כשבא הכהן ממול המזבח, כלומר מצד
 32 דרום ששם הכבש, נמצא שכאשר פונה הוא לימינו, פרישא פה הוא
 33 פגע – בתחילת הקפתו פוגע הוא בקרן דרומית מזרחית, ושם אינו
 34 יכול לתת כיון שאין לקרן זו יסוד, וכאשר ממשיך להקיף את
 35 המזבח כשהוא מתחיל לימינו, פוגע בקרן מזרחית צפונית תחילה.
 36 הגמרא דנה על גוף הלימוד שלמדו (לעיל ע"א) לעשות בעלת התמיד
 37 כמעשה חטאת. ושאלת הגמרא: ומאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עבדי
 38 פה מעשה חטאת – מנין ללמוד שבא הכתוב לומר שיש לעשות

המשך ביאור למס' יומא ליום שבת קודש עמ' א

12 למעלה וחלק ממנה למטה, והתנן (להלן נ"ג) לאחר שהזהר מדם הפר
 13 ומדם השעיר בין הבדים וכנגד הפרוכת, עירב את דם הפר
 14 והשעיר יחד והזהר ממנו על פתחו של מזבח הפנימי שבע פעמים.
 15 סבורה הגמרא: מאי לאו – האם אין הכוונה שהזהר מפלגיה דמנחה
 16 – על קיר המזבח באמצעו, וטהרו פירושו אמצע, פריאמרי אינשי,
 17 פריאמרי – הצהיר הצהירים, שהוא פלאג דיומא – אמצע היום,
 18 וכיון שלא ניתן להוות את כל שבעת ההזאות במדויק באמצע
 19 המזבח, הרי שחלק מן הדם יתן על חציו העליון וחלקו על חציו
 20 התחתון. משיבה הגמרא: אמר רבה בר שילא, לא – אין הכוונה על
 21 אמצע קיר המזבח, אלא

1 חלק מן הדם למעלה וחלק למטה, והתנן (להלן נ"ג) הנה ממנו – מדם
 2 הפר כנגד הכפרת, הזאה אחת למעלה, ושבע הזאות למטה. סבורה
 3 הגמרא שהכוונה שהזאה אחת הזו למעלה מחצי עובי הכפרת,
 4 ושבע למטה מחצי עוביה. מתרצת הגמרא: אין הכוונה שחלק היו
 5 למעלה מן האמצע וחלקם למטה, אלא הכוונה במצליף, שההזאה
 6 הראשונה היתה נעשית בוריקה כלפי מעלה, ולאחר מכן היו
 7 ההזאות זו למטה מזו, ולא היו כולן במקום אחד. מבאר הגמרא:
 8 מאי – מה הכוונה במצליף. מתני – הראה רב יהודה סימן בידו
 9 במננה – כשליח בית דין המכה את המחויב מלקות, שמכה אותו
 10 מכות סמוכות זו תחת זו.
 11 חזרת הגמרא לשאלו: וכי האם אכן לא קיימת הזאה שחלק ממנה

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

א. ...ואפלו אם מכבה בשביל שצריך לפתילה אינו חיב אלא אם בן צריך לחזור ולהדליקה אחר זמן וגם
 היא פתילה חדשה שזהו פעם ראשון שהודלקה וגם לא הובכה קדם שהודלקה שעל ידי פבויו זה
 היא מתקנת להדלקה יותר ממה שהיתה בתחלה אבל אם אין צריך לחזור ולהדליקה לאחר זמן ואפלו אם
 צריך לחזור ולהדליקה אלא שהיא פתילה ישנה שכבר הודלקה פעם אחת ואפלו היא פתילה חדשה שלא
 הודלקה מקדם כלל אלא שהובכה קדם שהודלקה שעל ידי פבויו זה אינה מתקנת להדלקה יותר ממה
 שהיתה בתחלה הרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה שאף שהוא צריך לגוף הדבר שהמלאכה נעשית בו
 דהינו שהפחם שבראשה שהפבויו נעשה בו הוא צריך לו שיהא נוח לחזור ולהדליקה מפל מקום פיון שהדבר
 שהמלאכה נעשה בו אינו מתקן פלוס על ידי המלאכה יותר ממה שהיה בתחלה הרי אין המלאכה צריכה
 לגופה של אותו דבר כלל פיון שאין מתקנת אותו פלוס ואינה נקראת מלאכה הצריכה לגופה אלא אם
 בן שהמלאכה מתקנת את גוף הדבר שנעשית בו יותר ממה שהיה בתחלה שאז היא צריכה לגופה וגם
 שיהא צריך לאדם בגוף הדבר שהמלאכה נעשית בו ומתקנת אותו:

חלק ב סימן רעח, שיכול לכבות הנר בשביל החולה סוף טעין א

שולחן ערוך - הלכות שבת

נד זמורה שיש בראשה עקמומיות כעין מזלג שראוי
 לתלות בה דלי ולמלאות בה אע"פ שחשב עליה מערב
 שבת למלאות בה בשבת אסור למלאות בה אלא אם כן
 היתה קשורה בדלי מערב שבת גזרה שמה תהיה ארוכה לו
 ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה ליקטם ונמצא מתקן כלי
 בשבת:
 נה ענף שנחתך מן האילן מבעוד יום להניף בו על השלחן
 להבריה בו הזבובים מותר להניף בו בשבת ולטלטלו
 כשאר כל הכלים שכיון שייחדו לכך עשאו כלי גמור והוא
 הדין אם ייחדו לאיים על התינוקות שיכם בו והוא שייחדו
 לכך מבעוד יום.
 אבל אסור לתלוש ענף מן המכבדת שמכבדים בה הבית
 מפני שעל ידי תלישה זו מתקנו להשתמש בה מה שהוא
 חפץ להשתמש בו דהיינו הכאת התינוקות וכל דבר שמתקנו
 להשתמש איזה תשמיש יש בו איסור משום תיקון כלי כמו
 שיתבאר בסי' ש"מ ואפילו על ידי נכרי אסור לתולשו
 דהיינו לנתקו ולהוציאו מתחת הכרך שעל המכבדת ואין
 צריך לומר שאסור לשבור ענף מן המכבדת שיש בשבירה
 זו עוד איסור אחר משום שבירת כלי כמו שיתבאר בסי'
 של"ז אבל כשמוציא ענף שלם אין בזה משום סתירת כלי
 שהרי זה דומה לכלי של פרקים שאין בפריקתן משום סותר
 אלא אם כן תקועים בחיזוק ואומנות כמו שיתבאר בסימן
 שי"ג:
 נו פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על המכה אע"פ שלא
 חשב עליהם שיהיו מיוחדים למכתו אלא הניחם על
 מכתו דרך מקרה קודם השבת והסירם ממנה אלאחר מותר
 לטלטלם בשבת ליתנם על מכתו או לצורך אחר לפי

26 בשבת או שום תשמיש אחר מותר לטלטלם:
 27 **ס** מותר להעביר מעל השלחן פרווין פחותים מכזית אף
 28 שאינן עומדים לאכילת אדם אלא לבהמה או לעופות
 29 וכן עצמות שראויים לכלבים וקליפי פירות שראויות
 30 לבהמה כגון שרביטים של קיטנית שהקיטנית גדל בתוכם
 31 וכל כיוצא בהם מותר להעבירן מעל השלחן מפני שמותרים
 32 בטלטול כשאר מאכלי בהמה ואף על פי שנתפרקו העצמות
 33 מהבשר והקליפות מהפירות בשבת עצמה והרי הן נולדו כמו
 34 שיתבאר בסי' תק"א אין בכך כלום שהנולד מותר בשבת
 35 אבל ביו"ט יש להחמיר בנולד ולהזהר שלא להעבירן מעל
 36 השלחן אלא כמו שיתבאר.

37 ואם אין הקליפות ראויות לבהמה כגון קליפי אגוזים
 38 [ו] שקדים וכיוצא בהן שהן אסורות בטלטול כעצים ואבנים
 39 אסור להעבירן מעל השלחן בין בידי בין בדבר אחר
 40 שבידי כגון לגררן בסכין וכיוצא בו ולא התירו לטלטל ע"י
 41 דבר אחר אלא כשדבר האסור כבר הוא מונח על דבר
 42 המותר והוא מטלטל בידי הדבר המותר והדבר האסור
 43 מיטלטל עמו מאליו כגון שמנער בידי את הטבלא או את
 44 המפה שהקליפות מונחות עליה כבר והן ננערות ג"כ
 45 ונופלות מעליה מאליהן שהטבלא לא נעשית בסיס לדבר
 46 האסור הואיל ולא היו הקליפות מונחות עליו בבין השמשות
 47 שהוא תחלת כניסת השבת משא"כ כשמגררן בסכין אינן
 48 מיטלטלין מאליהן אלא הוא מטלטלן ע"י הסכין שנעשה לו
 49 כיד ארוכה:

חלק ב סימן שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת
 עניינים נ"ס

1 שכרכן ואם לאו לא יצא בהם אלא אם כן הניחם בראשו
 2 פעם אחת מבעוד יום אבל מחשבה וייחוד אין מועילים
 3 אלא לענין טלטול ולא לענין הוצאה לפי שכיון שלא הניחם
 4 בראשו מבעוד יום וגם אין בהם מעשה המוכיח שהם
 5 מתוקנים לכך הרי זה נראה כמערים להוציאם בראשו
 6 משא"כ בפשתן וצמר שעל גבי המכה הרי מכתו מוכחת
 7 עליו שהוא צריך להם ואינו נראה כמערים אע"פ שלא
 8 הניחם עליה מבעוד יום:

9 **נה** עורות בין עבודין בין שאינן עבודין מותר לטלטלן
 10 מפני שראויין להסמך ולשבת עליהם ויש תורת כלי
 11 עליהם בין שהם של בעל הבית בין של אומן המעבדן
 12 ומוכרן שאף הוא אינו מקפיד עליהם להסמך ולשבת עליהם
 13 ואינו חושש שמא יפחתו דמיהם ע"י כך.

14 במה דברים אמורים שמותר לטלטל עורות שאינן עבודין
 15 כשנתייבשו כבר אבל כשהם לחים אינם ראויים להסמך
 16 ולשבת עליהם אלא מדוחק ואין דרכם בכך ולכן אין עליהם
 17 תורת כלי בשביל כך ואסור לטלטלם ויש מי שמתיר אף
 18 בלחין של בהמה גסה ואוסר של בהמה דקה אף ביבשין
 19 מפני שאינן ראויין להסמך ולשבת עליהם מחמת קטנן
 20 והעיקר כסבא הראשונה כמו שיתבאר בסימן של"ד וסימן
 21 תצ"ט:

22 **נט** נסרים של בעל הבית מותר לטלטלם ושל אומן אסור
 23 מפני שהוא מקפיד עליהם מלהשתמש בהם שום
 24 תשמיש שלא יתקלקלו והרי הם מוקצה מחמת חסרון כיס
 25 ואם חשב עליהם מבעוד יום ליתן עליהם פת לאורחים

לקוטי תורה

17 ובמחשבתו, עד שיבוא מזה לידי הכנעה ושפלות
 18 במוחו ובמחשבתו.

19 **ולא כמו שסוברים העולם שקודם התפלה יוכל**
 20 **להיות טמטום הלב.**

21 ישנם הטועים וחושבים שענין "כבוד ראש"
 22 שצריך להיות לפני התפלה הוא כדי לבטל את
 23 "טמטום הלב", היינו דכאשר לבו "נעשה כאבן"
 24 ולא יכול לפתוח לבו בשום אופן לעבודה שבלב
 25 זו תפלה, צריך לבטש את עצמו ולעורר בעצמו
 26 רגש של שפלות.

[אבל האמת אינו כן -]

28 **כי אי אפשר להיות בשחרית קודם התפלה.**
 29 עבודה זו של ביטול "טמטום הלב" אין זמנה
 30 בשחרית קודם התפלה, כי בבוקר קודם תפלת
 31 שחרית מאירה בעולם מדת החסד (כנ"ל בפירוש

1 **וזהו בחינת כובד ראש, והיינו שיבא לידי**
 2 **הכנעה והשפלות ופחיתות עצמו.**

3 וזהו שנקטו חז"ל לשון "כובד ראש", כי בזה
 4 נרמז גם הדבר החביא את האדם לידי רגש ההכנעה
 5 והשפלות, והוא שקודם התפלה צריך האדם
 6 לחשוב ולהתבונן היטב ב"כבוד" וקושי שנגרם
 7 לנשמתו (שהיא בבחינת "ראש") בסיבת עוונותיו
 8 שבגלל זה אינה יכולה להאיר בו בגילוי, ועל ידי
 9 זה יגיע לידי הכנעה ומרירות ושפלות.

10 **במוח בידיעה היטב, ואין צריך שיהיה בלב**
 11 **דוקא.**

12 הרגש ה"הכנעה ושפלות ופחיתות עצמו"
 13 שצריך להיות קודם התפלה, אינו צריך להיות בלב
 14 דוקא, היינו להרגיש מרירות ושפלות גם בלבנו -
 15 אלא די בהכנעה שהיא "במוח בידיעה היטב",
 16 היינו שיתבונן ויכיר היטב את מצבו במוחו

1 הכתוב "וישכם אברהם בבוקר", ומצד הארת מדת
2 החסד בנשמות ישראל לא יתכן שבאותה שעה יהי'
3 אצל בני ישראל מצב של "טמטום הלב" (אלא מיד
4 שיתבונן האדם בגדולת ה' ובענין "א-ל עולם" הנ"ל,
5 תתעורר האהבה המסותרת שבלבו משינתה) -
6 ולפיכך סדר העבודה הקבוע ד"כובד ראש" קודם
7 התפלה, אינו בשביל ביטול "טמטום הלב" אלא רק
8 ההכנה במוח כנ"ל.

9 כמו שאמרו רז"ל אידלי יומא אידלי קצירא,
10 שהחסד מתעורר בבקר דאברהם.
11 ענין הארת מדת החסד בבוקר נרמז במאמר
12 חז"ל "אידלי יומא אידלי קצירא". ופירש רש"י -
13 כשהחמה זורחת בבוקר מיקל החולי. והיינו לפי
14 שבכל יום ויום בבוקר מתעוררים חסדים העליונים
15 למעלה ("בוקר דאברהם") ומתרפאים החולים, ועל
16 ידי זה מתבטל ו"מתרפא" גם החולי הרוחני.

ד"ה תחת אשר לא עבדת פרק ו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (לט) וכמו"כ יובן הדוגמא מכ"ז. בטעם ענין ההפרש
2 הנ"ל בין תורה למצות שהוא ההפרש
3 בין בחי' מו"ס לבחי' גלגלתא כנ"ל. להיות שבחי'
4 מו"ס שרשו אינו אור עליון כ"כ כמו בשרש האור
5 שבגלגלתא ע"כ הוא מאיר בבחי' פנימית. דהיינו
6 שמאיר במקומו בלי העלמות ולבושים כ"כ. מפני
7 שא"צ בחי' לבושים והעלמות. כמשל חכמה שאינה
8 עמוקה כ"כ. שא"צ להלבישה כ"כ אלא מושגת כמו
9 שהיא במקומה ועד"מ כאשר אין חכמת המשפיע
10 גדולה כ"כ. הרי למי שחכם שמבין מדעתו. א"צ לומר
11 בלבוש משלים כלל. כי יבין השכל כמו שהוא בלי
12 יצטרך להלבישנו כלל. ולקטני הערך שצריך להלביש
13 אותו במשלים הנה אין ביכולתו להביא העמקות של
14 השכל ההוא בלבושים ומשלים כלל. כי לא יוכל לכלכל
15 דבריו באופן שיובן ע"י עניני משל מפני שאין לו עומק
16 באותו שכל וכידוע שכל מי שהוא חכם גדול ביותר.
17 יודע העומק שבאותה חכמה יותר ע"כ יוכל להביא
18 החכמה ההיא בלבושים ומשלים רבים עד שיוכל
19 לכלכל הדבר להבינו גם לתינוק קטן. משא"כ מי שאינו
20 חכם כ"כ. אינו יודע בחכמה ההיא רק כמות שהיא

21 דברים כהווייתן בלתי עומק המכוון שבה כו'. ע"כ לא
22 יוכל לידע איך להלבישה בלבושים ומשלים. להבינה
23 גם לקטני ערך ביותר. רק למי שהוא חכם ומבין
24 מדעתו. יוכל להשפיע השכל כמו שהוא בלבד (וכמ"ש
25 במ"א) וזהו דמיון לענין הולדת ולד גשמי, שהוא בא
26 מצד בחי' גדלות המוחין דוקא כשהוא בן ט' כו' ומזה
27 מובן למעלה בענין אל עליון שהוא הארת הכתר
28 בחכמה דוקא. אזי קונה הכל לבני בניהם כו') ונמצא
29 גם מזה מובן עכ"פ שכל אור שאינו עליון כ"כ אינו
30 מאיר רק לזולתו ורק כמו שהוא בלי הלבשה כו' ואינו
31 יכול להשפיל א"ע למטה מטה לקטנים ממקומו
32 להתלבש בלבושים. אלא למטה מטה הימנו במדרגה
33 הוא סתום ונעלם. כי הגם שירבה דברים. לא יבינו קטני
34 הערך. ולהמציא משלים לא יוכל. מטעם שלא יוכל
35 לכלכל דבריו בהתלבשות כלל. וכמשל האבוקה הקטנה
36 שאינה מאירה למרחוק כלל רק במקומה והמקום
37 הקרוב אליה כו'. וכמו"כ לא יוכל זה החכם הקטן
38 להאיר דברי חכמתו במקומות הרחוקים מערכו לקטנים
39 וכה"ג. ונשאר סתום ונעלם אצלם לגמרי. כמו שאין
40 אור האבוקה הקטנה מגיע במקום הרחוק כלל וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 וכך למעלה עלמא דאתכסייא נק' בשם ים, דהנה
2 המלאכים נק' נוני ימא, וכמ"ש במד"ר התנינים
3 הגדולים, זה מיכאל וגבריאל, והענין הוא דהנה מצינו

4 שהמלאך יכול לומר על עצמו שם ה' וכמ"ש ותקרא
5 שם ה' הדובר אליה, כי נשבעתי נאום ה', ולכאורה אין
6 יכול לומר המלאך ע"ע שם ה', אך הענין הוא לפי

7 נוני ימא שכמו דגים שבים הם בטלים בתכלית להים
8 ומובלעים בים ואף שהדגים הם בריאה מובדלת
9 מהמים מ"מ הם מתאחדים עם המים כו', וכך המלאכים
10 אף שהם נבראים כו' מ"מ הם בטלים בתכלית הביטול
11 ממש לאלק' עד שאינו מרגיש א"ע כלל, ויכול לומר
12 אני ה' כו'.

1 שהמלאך הוא ל' שליח, וכד איה שליח מלעילא, אזי
2 הוא בטל בתכלית הביטול לאלק' עד שאינו תופס
3 מקום כלל בבחי' ביטול במציאות ממש, לפי שמאיר
4 בו הארת אוא"ס וע"כ יכול לומר בי נשבעתי נאם ה'
5 לפי שהוא בטל לשם הוי' המאיר בו, וכאילו שם ה'
6 דובר רק שהדיבור יוצא ע"י, ולכך נק' המלאך בשם

דאו כי ה'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

23 ולכבודי בראתיו הוא כתר מל', ובבהמ"ק ובמשכן הי'
24 הכבוד מלא בפנימיות ע"ד המחשבה מאירה כמות
25 בגילוי וברגל בהעלם. נמצא נת' שבבהמ"ק ובמשכן
26 הי' שורה כבוד עילאה וכבוד תתאה שה"ע אל דיעות
27 כו' שמשם שורש ביטול היש וביטול אמיתי, וכבר
28 מבואר לעיל שכבוד עילאה הוא בחי' ח"ע ז"ע בחי'
29 סוכ"ע בחי' ח"י מקיף דנשמה שז"ע למ"ד מ"ם
30 דצלם, שגילוי המקיף של הנשמה גבוה מגילוי אלי',
31 ובמ"ת ודאי האיר המקיף בפנימי שז"ע פרח נשמתו,
32 לכן מב' בחי' כבוד שהאיר במשכן נמשך ב' בחי'
33 ביטול, הא' ביטול היש הנמשך מכבוד תתאה ע"ד
34 בכל נפשך שנמשך מבשכמלו', ועיקר ביטול זה
35 לנה"ב ששרשה מחיות המרכבה הנושאות את הכבוד,
36 ומכבוד עילאה נמשך ביטול אמיתי לנה"א בחי'
37 השתחוואה פנימית, וכענין ב' בחי' כלה, ובחי' זו
38 עכשיו ז"ע שמו"ע כריעות והשתחוואות ומסיים שים
39 שלום דפי' השלום הוא חיבור ב' הדיעות שיהי' דעת
40 עליון של המשפיע מאיר ונמשך גם בדעת [תחתון]
41 של נש"י, וזהו שלום שמקשר ומחבר ב' הפכים ב'
42 בחי' כבוד הנ"ל. וע"פ הקבלה שים שלום המשכת
43 הטיפה, פי' המשכת הדעת, שלכן ח"י ברכאן נגד ח"י
44 חוליות כו'.

1 והנה מה שגילוי זה שבמ"ת הי' בגילוי ובבהמ"ק ד
2 הי' בהסתר זהו ע"ד מ"ש רז"ל במד"ר במדבר
3 פ"א יפה הוא הצניעות שנא' והצנע לכת, וא"כ הוא
4 כענין עלמא דאתכסי' ועלמא דאתגלי' כי הר סיני הוא
5 מל', והמשכן בינה. והנה פסוק וכבוד הוי' מלא את
6 המשכן נא' ב"פ ס"פ פקודי, והענין כמ"ש כי על כל
7 כבוד חופה שיש ב' בחי' כבוד כבוד תתאה וכבוד
8 עילאה, וז"ע מלא כל הארץ כבודו היינו כבוד תתאה,
9 וכת' ברוך כבוד ה' ממקומו מבחי' כבוד עילאה
10 ומבחי' איה מקום כבודו שהוא חכ' וכתר, וב' בחי'
11 כבוד זהו כענין אל דיעות ה' שמלמטלמ"ע הוא דעת
12 תחתון שלמטה היש ונתהוה מאין, ומלמעלמ"ט הוא
13 בהיפוך שלמטה הוא אין וכולא קמי' כלא חשיב, וז"ע
14 ב"פ וכבוד ה' מלא את המשכן, ע"ד פקודי המשכן
15 משכן העדות כו'. והנה גם בחי' כבוד תתאה שהאיר
16 במשכן אינו ע"ד שארז"ל ברכות דמ"ג סע"ב אסור
17 לאדם שיהלך בקומה זקופה שנא' מלא כל הארץ
18 כבודו, שבכל הארץ השראה זו היא בבחי' מקיף,
19 דאל"כ איך מלא כה"כ והכת' וכבודי לאחר לא אתן
20 דפי' הרמ"ז כבודי ע"ס דמל' שהם לבוש אל הפנימי,
21 אלא רק ע"ד אור מקיף, ועד"ז ארז"ל ללמדך שאין
22 מקום פנוי מן השכינה אפי' סנה, ואדמו"ר נ"ע פי'

ונעשו לי מקדש

בס"ד. (ש"פ משפטים. בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

4 השכלי, ובהתגלות אל המקבל הרי כל פרט בפני עצמו
5 שנכל אחד יש חלק ועצם השכלי הוא נבחינת מיעוט
6 האור, אפילו אם המקבל מבין קצת את השכלי, וגם

1 קיצור.
2 יש לומר עוד משל כמו ענין שכלי שמוכן בריבוי פרטים
3 דוקא, והמשפיע שיודע את כל הפרטים יודע את

22 לעשר בחינות, הרי הם בבחינת פשיטות, מצד הדביקות
23 במקורם, כענין האור, וחלוקתם לעשר הוא רק לצורך
24 הכוונה להתלבש בכלים.
25 וכיון שבהיותם לפני הצמצום הם בבחינת פשיטות אינם
26 יכולים להימשך כולם כאחד לאחר הצמצום, כיון
27 שתכליתם להיות באופן של השתלשלות והתכללות זה
28 מזה (כמשל כוחות הגלויים), ועל כן הוצרך להיות
29 המשכת כל ספירה באופן נפרד שבזה מתגלית מציאותה
30 ונתמעט אורה (אך שאינו באופן של אין ערוך).
31 ולבאר אופן המשכתם (שמצד א' נשארו באותה מהות,
32 ומצד ב' נעשה בהם מיעוט האור) מביא באריכות ב'
33 משלים: א. מאות ב' שנפרדה מתיבת ברוך, שהיא אותה
34 ב' בדיוק, אלא שההשכלה שנשארה באות לאחר
35 ההפרדה היא חיצונית בלבד. ב. מהשפעת משפיע
36 למקבל שמלמדו פרט אחר פרט, ובצירופם יחד מובנת
37 הכוונה הכללית, שכל פרט בפני עצמו הוא כהמשכת
38 הספירה בפני עצמה.
39 ועל פי זה מבאר מהי המחלוקת לשם שמים, שעניינה
40 המשכת הספירות כל אחת בפני עצמה, לצורך אחדותם
41 והתכללותם לאחר מכן.

1 כשנתגלו כל הפרטים הרי אצל המשפיע בעצמות שכלו
2 מאיר אור רב לפי אופן דקות הענינים מה שאין בן אצל
3 המקבל,
4 והדוגמא מזה למעלה דכוונת המאציל בענין הספירות
5 (ודוקא בעשר ספירות שאינם רק מצד הגילוי בו)
6 כלומר, זה שיש עשר ספירות אין זה רק מצד הגילוי
7 של האור, שהרי יכול להיות אופנים אין קץ להתגלות
8 האור (וזהו בחינת ספירות אין קץ) - וממילא זה
9 שנאצלו רק עשר ספירות, זה מצד הכוונה המיוחדת
10 שיש בהאצלתן, ודווקא באופן זה, וכמו שיתבאר), הנה
11 כשרשי האורות שהן בפשיטות ובאחדות מאיר אור
12 נעלה ומופלא, וכשנתגלה רק ספירה פרטית הרי זה
13 בבחינת מיעוט האור וגם כשנאצלו כולם הרי זה
14 בבחינת מיעוט,
15 ובוה יתבאר המשנה דכל מחלוקת שהיא לשם שמים כי
16 התחלוקת הנ"ל היא סיבת ההתכללות בו'.
17 סיכום:

18 [לאחר שהתבאר במאמרים הקודמים כי יש שרש לאור
19 הגבול אף לפני הצמצום והוא הספירות הגנוזות, אלא
20 שבהיותן שם הן כלולות יחד בהתערבות ובהתאחדות]
21 במאמר זה מבאר, כי אף שהספירות הגנוזות מחולקות

שבת פרשת שלח תנר"ב

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ט

18 להשפעה, וְאֵף פְּאֶשֶׁר רֹאֵה בּוֹ קִצְתָּ רַע הָרִי גִטְסָן הֲרַע
19 בְּעֵינָיו לְדוֹנּוֹ בְּשִׁבִיל זֶה לְמַנַּע מֵאֲתוֹ הַהִשְׁפָּעָה (ולא
20 שְׁעָצָם הֲרַע קִטְסָן בְּעֵינָיו, אֲלֵא שְׂאִינוּ נֶחֱשָׁב בְּעֵינָיו לְמַנַּע
21 הַהִשְׁפָּעָה מִחֲמַת זֶה), וְהוּא מִפְּנֵי עֲצָם וְתִקְף חֲסֵדוֹ וְטוֹבוֹ,
22 הִנֵּה כָּל אָדָם יִהְיֶה אִיף שִׂיְהִיָּה רְאוּי הוּא לְהִשְׁפִּיעַ לוֹ
23 טוֹב. נִמְצָא עֲנִינֵי הַחֲסֵד הוּא, שֶׁהִשְׁפָּעָה בְּאֵה מִצַּד
24 שֶׁהִמְקַבֵּל רְאוּי לְהִשְׁפָּעָה. וְהָרִי זֶה הִפְּךָ לְגַמְרֵי מִמַּדַּת
25 הַגְּבוּרָה, דֶּהֱגַבְוּהָ הִיא הַמְּנִיעָה וְהַצְּמִצּוּם לְכָלִי
26 לְהִשְׁפִּיעַ, וְהִנֵּנוּ לְדַקְדָּק בְּיוֹתֵר, וְאִם אִף נִמְצָא בּוֹ אִיזָה
27 דְּבַר רַע שֶׁמִּחֲמַתּוֹ אִינוּ רְאוּי לְהִשְׁפָּעָה – יִמְנַע הַהִשְׁפָּעָה
28 מֵאֲתוֹ, וְעַל מִדָּה זֹו נֶאֱמַר (איוב סימן ד יח) "הֵן בְּעַבְדִּי
29 לֹא יֵאֱמִין, וּבִמְלֹאכֵי יִשִּׁים תִּהְלֶה" (שם טו טו) "הֵן
30 בְּקִדְשֵׁי לֹא יֵאֱמִין וְשָׂמִים לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו", שְׂמִים קָאִי
31 עַל עוֹלְמוֹת עֲלִיוֹנִים וְהַשְׂמִים בְּכָלִי וּמְלֹאכֵים שְׁעַבְדִּיתֵם
32 הִיא עַבְדֻּדָה זָכָה, מִכָּל מְקוֹם בְּמַדַּת הַדִּין יִדְקָדֵק בְּדַקְדוּק
33 גְּדוֹל מְאֹד עַד שְׂגָם עַבְדֻדָתֵם לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו עֲדִין. וְלִכֵּן
34 בְּרֵאשֵׁי הַשָּׁנָה יוֹם הַפְּפוּרִים, שְׂאָז הוּא זְמַן הַגְּבוּרָה,

1 (ב) וּבְאֹרֵי הָעֲנָן, הִנֵּה יְדוּעַ שְׂיֵשׁ מִדּוֹת עֲלִיוֹנוֹת חֲסֵד
2 וּגְבוּרָה וְתַפְאָרֵת (הוא רְחִמִים פְּנֹנְכָר לְעִיל)
3 הַרְמוּזוֹת בְּפִסּוּק "לֵךְ הָיוּ" הַגְּדֵלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתַּפְאָרֵת"
4 כו'. וְצִרִיכִים לְהִבִּין מַהוּ הַהֲפָרֵשׁ בֵּין חֲסֵד לְרְחִמִים,
5 דִּהְלֵא נוֹשֵׂא שְׂנִיָּהִם הוּא הַשְׁפָּעַת הַטוֹב, וּמַה לָּן אִם
6 הַהִשְׁפָּעָה הִיא מִצַּד הַחֲסֵד אוֹ מִצַּד הַרְחִמִים. אִף הָעֲנָן
7 יוֹבֵן עַל דֶּרֶךְ מְשַׁל לְמַטָּה בְּמִדּוֹת הָאָדָם, הִנֵּה "אִישׁ
8 הַחֲסֵד" נִקְרָא פְּאֶשֶׁר רֹאֵה כָּל אָדָם לְטוֹב וְאִינוּ רֹאֵה
9 כָּלִל אֵת הֲרַע שָׂבוּ (וּכְנֶרְאָה בְּחוּשׁ בְּמִדּוֹת בְּנֵי אָדָם, דְּמִי
10 שְׂיֵשׁ בּוֹ מִדּוֹת אֲכֻרִיּוֹת, הִנֵּה כָּל דְּבַר וּבְכָל אָדָם הָרִי הוּא
11 מוֹצֵא תַּכְף אֵת הֲרַע שָׂבוּ, וְזֶה יִגְדֵל בְּעֵינָיו, וְאֵת הַטוֹב שָׂבוּ
12 לֹא יִמְצָא כָּלִל. וְלִהְפֹּךְ בְּאִישׁ הַחֲסֵד, שֶׁהוּא מוֹצֵא בְּכָל דְּבַר
13 אֵת הַטוֹב שֶׁבְּדָבָר הִוא וְאִינוּ מוֹצֵא בּוֹ שׁוּם רַע כָּלִל), וְאִף
14 אִם יִמְצָא בּוֹ אִיזָה דְּבַר רַע – יִקְטֵן הַדְּבַר מְאֹד בְּעֵינָיו.
15 וְאִם כֵּן מוֹבֵן דֶּהִשְׁפָּעַת הַטוֹב שֶׁמִּשְׁפִּיעַ הָאִישׁ הַחֲסֵד
16 לְזוּלָתוֹ, הוּא מִפְּנֵי שֶׁלְדַעְתּוֹ הַזוּלָת רְאוּי מִצַּד עֲצָמוֹ
17 לְהִשְׁפִּיעַ לוֹ, [מ]אַחַר שֶׁהוּא טוֹב – הָרִי הוּא רְאוּי

21 שְׁמֵדֻקְדָּק יוֹתֵר, וְלִכְּנֵן צְרִיכִים זְהִירוֹת יְתָרָה. הַיּוֹצֵא לָנוּ
 22 מִכָּל זֶה, דְּמִדַּת הַדִּין הוּא הַמְּגַנֵּד לְגַמְרֵי לְמִדַּת הַחֶסֶד,
 23 דְּמִדַּת הַחֶסֶד הוּא שְׂאִינוּ מְדַקְדָּק כָּלֵל וְכָל אָדָם רְאוּי
 24 לְהַשְׁפִּיעַ הַטּוֹב, וּמִדַּת הַדִּין הוּא הַדְּקֻדּוּק בְּיוֹתֵר עַד
 25 שְׁגָם שְׂמִים לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו, וּמוֹכֵן מִזֶּה דְכָאֲשֶׁר יִתְעוֹרֵר
 26 מִדַּת הַחֶסֶד וְיִתְגַבֵּר עַל מִדַּת הַגְּבוּרָה וְיִשְׁפִיעַ הַשְׁפַּעַת
 27 הַטּוֹב, מִכָּל מְקוֹם יוֹכֵל לְהִיּוֹת שִׁפְסָק וְיִמְנַע הַהַשְׁפָּעָה
 28 מִצַּד מִדַּת הַגְּבוּרָה, אַחַר שְׁמִדַּת הַגְּבוּרָה הִיא מִתְּנַגְּדַת
 29 לְמִדַּת הַחֶסֶד, וְהַהַשְׁפָּעָה הִיא מִמִּדַּת הַחֶסֶד בְּלֵי הַסֶּכֶם
 30 מִדַּת הַגְּבוּרָה, הִנֵּה יוֹכֵל לְהִיּוֹת שֶׁתְּנַגְּבֵר חֵס וְשָׁלוֹם
 31 מִדַּת הַגְּבוּרָה וְיִמְנַע הַהַשְׁפָּעָה. וְכִמוֹ כֵּן יוֹכֵן בְּהַתְּפַלְלוֹת
 32 הַחֶסֶד וְהַגְּבוּרָה, וְכִידוּעַ שְׁהַמְדוֹת כְּלוּלוֹת זֹו מִזֹּו,⁴
 33 וְכַנְרָאָה בְּחוּשׁ בְּמִדּוֹת הָאָדָם שֶׁהַחֶסֶד כְּלוּל מִהַגְּבוּרָה
 34 וְכֵן לְהַפְּךָ, הִנֵּה יֵשׁ הַגְּבֻלָּה לְהַשְׁפִּיעַ הַחֶסֶד מִצַּד
 35 הַגְּבוּרָה שְׂפָה, וְנִמְצָא הַהַשְׁפָּעָה הוּא בְּבַחֲיַיִת מִדָּה
 36 וְגָבוּל, אֲמָנָם מִדַּת הַרְחֻמִּים הִיא בְּלֵי גָבוּל שְׂאִינָה
 37 נִפְסָקַת לְעוֹלָם.
 38 קִצּוֹר. מִצַּד מִדַּת הַחֶסֶד כָּל אַחַד רְאוּי לְהַשְׁפִּיעַ, מִצַּד
 39 מִדַּת הַגְּבוּרָה גַּם שְׂמִים לֹא זָכוּ, וּמְגַנְדִים זֶה
 40 לְזֶה.

1 וְלִכְּנֵן נִקְרָא יוֹם הַדִּין, "הִנֵּה מְלָאכִים יִחַפְזוּן וְחִיל וְרַעְדָּה
 2 יֵאֲחֻזוּן, וְיֵאֲמְרוּ הִנֵּה יוֹם הַדִּין לְפָקֵד עַל צָבָא מְרוֹם
 3 בְּדִין, כִּי לֹא יִזְכּוּ בְּעֵינֵיךָ בְּדִין", שְׁמֵתִירָאִים מְאִימַת
 4 הַדִּין, וְהוּא מִפְּנֵי שְׁמִדַּת הַדִּין מְדַקְדָּק בְּיוֹתֵר, וְלִכְּנֵן
 5 אוֹמְרִים וְדוּיִים בְּעֵשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה, אֶפְלוּ אוֹתָם שְׁלֹא
 6 חָטְאוּ מִעוֹלָם³ אֶפְלוּ בְּדַקְדּוּק קַל שֶׁל דְּבָרֵי סוֹפְרִים
 7 אוֹמְרִים גַּם כֵּן "חָטְאנוּ עוֹיְנוּ" כו', וְהוּא הִגָּם שְׁלֹא
 8 חָטְאוּ וְעוֹבְדִים אֶת הַוָּי, אִף מִצַּד מִדַּת הַדִּין שְׁמֵדֻקְדָּק
 9 מְאֹד אֵין עֲבוּדָתָם אֲמִתִּית עֲדִין, וְעַל זֶה אוֹמְרִים חָטְאנוּ
 10 כו', וּבְפָרְט מִי שֵׁישׁ בּוֹ אֶפְלוּ נְדָנוּד חָטָא שְׁצָרִיף
 11 לְהַתְּיָרָא מְאֹד בְּיוֹם הַדִּין, וְלַעֲמֹד אֲזוֹ עַל נַפְשׁוֹ לְבַקֵּשׁ
 12 וְלְהַתְּחַנֵּן לְפָנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
 13 וְכִמוֹ שְׁפָתוֹב (מְשָׁלִי כַח יג) "וּמוֹדָה וְעוֹזוֹב יִרְחֵם", דְּהֵינּוּ
 14 לְהַתְּוֹדוֹת עַל חָטְאוֹ, וְיִבְכֶּה בְּמַר נַפְשׁוֹ עַל נַפְשׁוֹ אֲשֶׁר
 15 הִטְמָאָה בְּהַחֲטָא, וְיַעֲזוֹב דְּרָכָיו, דְּהֵינּוּ עֲזוּיבַת הַחֲטָא
 16 שְׁלֹא יֵשׁוּב עוֹד לְכַסְלָהּ, וְעַל יְדֵי זֶה יִרְחֵם בְּמִדַּת
 17 הַרְחֻמִּים כְּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר. וְזֶהוּ שְׁנַצְטוּנּוּ בְּיָמִים אֱלוֹ
 18 דְּעֵשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה לְהַזְהֵר יוֹתֵר וְלְהַחֲמִיר עַל עֲצָמָנוּ
 19 בְּזְהִירוֹת יְתָרָה, וְכִמוֹ שְׁפָתוֹב בְּטוֹר וְשֶׁלְתָן-עֲרוּף אוֹרְחֵ-
 20 חַיִּים סִימָן תְּרַג, וְהוּא מִפְּנֵי שְׂאֲזוֹ הוּא זְמַן הַדִּין

⁴ יצא לאור לקראת י"ט כסלו תש"ט

לקוטי דיבורים

14 עמדו צפופים כל הלילה בהחדרים האמורים כל
 15 הלילה, ובחסידי השי"ת חג זה עלה בפאר פנימי גדול,
 16 וסיפרתי המעשה די"ט כסלו בלבד, ודרוש ארוך
 17 בהפרש בין האמונה דנשי"י ולהבדיל אמונת חכמי
 18 או"ה שגם הם מודים בבריאת יש מאין (כמבואר
 19 ענינו בדא"ח) ודיברתי בזארגון באופן אשר כמעט
 20 כולם הבינו ת"ל, ונוסף לזה עזר השי"ת כי
 21 ההתעוררות היתה גדולה ביותר.
 22 אמת הדבר כי ההתרגשות שלי היתה גדולה
 23 במאד, (כמובן שתיתי הרבה) ונדמה לי כמו שהנני
 24 עומד בתוך קהל ועדה ומכריחים את האחד לכפור
 25 ח"ו וח"ו בהו' אחד ואיך שצריכים לקדש את השם
 26 במסירת נפש בפועל ולא רק בכח בלבד.

1 מענין לענין הי' בא כמה סיפורי מעשיות מחיי
 2 ישראל בימי האינקוויזיציא, והדומה מאת אשר סבלו
 3 אחינו בני ישראל בכל משך ימי הגולה בכל מקום
 4 פזוריהם, ולא אחד אשר בחסידי השי"ת הדיבורים
 5 פעלו ועשו רושם גדול, לא לבד על אנ"ש שי'
 6 והיראים כ"א גם על אנשים פשוטים, ובמקרים
 7 שונים גם על האינטעליגענץ וחפשים גמורים אשר
 8 במשך שני השנים דפ"ה-פ"ו התקרבו רבים שהיו
 9 רחוקים לא רק מן הענינים האלו של חסידות כ"א
 10 גם ממצות מעשיות ות"ל נתקרבו אל חיבת התורה.
 11 על חג י"ט כסלו פ"ז¹⁹ באו אורחים רבים (כ"י)
 12 מהרבה מקומות, באופן אשר סעודת י"ט נערכה
 13 עבור יותר משני מאות איש (כ"י) ומבלי מקום לשבת

מכתב כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע. ט"ו חשוון תרפ"ח

רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ*

(* הערות באותיות א"ב הם מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. הערות הממוספרות הם של המו"ל.

לב

- 1
 2 יותר מאשר למדתי מאת מורי הגרי"ד – אמר אדמו"ר הזקן – בידיעת התורה למדתי מחותנו
 3 הגר"י בהבנת דרכי העבודה בעבודת הבורא.
 4 גאון אדיר הי' הר"י בנגלה, ועוד יותר בחכמת הנסתר ובספרי המחקר והמוסר, הי' בקי
 5 בספר הזוהר והתיקונים כבקיאותו בספר הי"ד להרמב"ם, והי' חביב עליו לבאר איזה ענין מספר
 6 עבודת הקדש לר"מ ן' גבאי או חקירה עצומה מספר העיקרים יותר מלהסביר איזה סוגיא עמוקה
 7 בגמרא, באמרו אשר לימוד התורה היא מצות-עשה שכל איש ישראל מחוייב בה כמ"ש הרמב"ם
 8 בהלכה ח' בפרק א' מהלכות ת"ת ובפסקא דמרן הבי"י בהל' ת"ת סי' רמ"ו סעיף א'.
 9 אמנם מעיקרי ושרשי האמונה³⁷ היא הידיעה בתורה ואין חיובה דוקא בסוגיות העמוקות
 10 שבגמרא, אבל לא כן בהכרת הבורא ית' ששרשי המצוה ועיקרה הן דוקא ידיעה בעמקות היותר
 11 גדולה ובהסבר היותר רחב.
 12 בביאור רחב הי' הגר"י מבאר את פי' הרשב"א³⁸ במאמר מר חנינא בר פפא (ברכות לה, ב)
 13 כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל.
 14 ובהסבר ארוך הי' מסביר את פי' הרשב"א³⁹ במאמר (שם מ, ב) אמר רב כל ברכה שאין בה
 15 הזכרת השם אינה ברכה, ור' יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה. בנוסח הברכה
 16 שהיא בנגלה ובנסתר שמתאים למציאותו ועצמותו ית' שמציאותו גלוי ומהותו נעלם.

(37) אולי צ"ל: המצוה.

(38) בפירוש האגדות לברכות לה, ב (הובא בעין יעקב שם), וז"ל: יש בזה סוד נסתר והוא סוד הברכות ונגלהו. שהמברך על הפירות או על אחת מהנאות העולם כבר הסכים בדעתו שהוא יתברך אשר מברכו על הנאותיו הוא המשגיח והוא המנהיג את הכל והוא סבת הכל, שאע"פ שהגלגלים בסבתם והארץ בטבעה מצמיחים ומגדלים, אין כחם מצדם רק מצד השפע הנשפע עליהם מן הסבה העליונה המשגיח ב"ה, הפך מאמר האומרים (הושע ב, ז) אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי וגו', שהיו נותנים כל הסבות לגלגלים הפועלים בארץ בטבעם ולרוחניים שהם נפש להם ושוללים הכל ממנו יתברך, על כן נקרא מי שאינו מברך גוזל אביו, שהאב רמז לסיבה הראשונה כמו שהאב סיבה לבן, וגוזל אותו ששולל ממנו ההשגחה וההנהגה ממעשה התחתונים. ומי שנוהג כן גורם למניעת הטובות מן האומה, כמאמר הנביא לנותנים הכחות לרוחניים (שם, יא) לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ותירושי במועדו, מדה כנגד מדה, מי שאינו מכיר בטובות המטיב ראוי שימנע ממנו המטיב את טובתו, ונמצא משחית אומתו כענין שהשחית ירבעם בן נבט טובתן של ישראל בהשחיתו אותם לאביהם שבשמים אשר קצץ בנטיעות. - הובא בביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' תקעא.

(39) בפירוש האגדות לברכות מ, ב (הובא בעין יעקב שם),

וז"ל: יש בזה נסתר, וכשתבין דבריהם תדע סוד הברכות ותבין למה נוסח הברכות כמדבר לנגלה ולנסתר ברוך אתה נגלה אשר קדשנו בנסתר. גם תבין למה מלכות בפתחה ולא בחתימה. ודעתו של רב כי לא עברתי ולא שכחתי כעבד האומר למלך שצוהו לא עברתי ממצותיך עד שברכתך והזכרתי שמך מפורש עליו, שהוא רמז לקיום המצות. ור' יוחנן גילה כח הברכה ואמר לא עברתי ממצותיך עד שברכתך והזכרתי שמך מפורש ומלכותך. ואמנם יש טעם נגלה וגדול התועלת במה שתיקנו נוסח הברכה כן, רצה לומר בנגלה ובנסתר, לפי שכבר ידוע ששתי יסודות עצומות יש ועליהן נבנה הכל. האחד, לדעת שהוא יתברך מחוייב המציאות ושאיין ספק בזה כלל כמו שנתבאר ונתפרסם המופת עליו ביאור רב. והשנית, שאין אמתתו יתברך מושגת כי אם לעצמו יתברך, והוא במציאותו נגלה לכל, ובאמת מהותו נסתר ונעלם מן הכל. וכדי לקבוע שתי פנות אלו בנפשותינו קבעו נוסח הברכות בנגלה ובנסתר, ברוך אתה כמדבר עם מי שהוא נמצא מפורסם אצלו עד שהוא מדבר עמו בפנים, וכדי שלא תשתבש המחשבה שהוא יתברך נמצא כמציאות שאר הנמצאים ושיש יחס בין מציאותו למציאותם, קבעו לומר מיד אשר קדשנו לקבוע בנפשותינו שאף על פי שהוא נמצא מפורסם, מהות מציאותו נסתר ונעלם שאי אפשר לדבר כן רק בנסתר ברוך הוא.

	אגרות קודש	
6	דיעות מנעימות ששוקדים בלימודם, ואשר ת"ל גם עניני	ב"ה ה' ז' כסלו רפ"ב
7	הגשמי נסדרו על מכונם, יברכם ויעזרם האלקים.	ראסטוב דאן
8	כתוב משלומך הנהגתך ושלוש אחיך התמים שי	התלמיד מר יצחק שי
9	שבעירך ופרוס גיני בשלומם הטוב. התחזקו ועשו רצון ד'	
10	הנאמר ע"י עבדו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה	1 שלום וברכה.
11	נבג"מ זי"ע. והאל הטוב יהי בעזרכם בגו"ר.	2 היום קבלתי הטע"ג מבשר מטיב הבחינה ות"ל בעד
12	בשם.	3 חסדו הטוב, וכה לא יסיר טובו וחסדו מהתמימים בתוך
13	י"ש.	4 כאחב"י בגו"ר.
		5 מאחיד התלמידים שי שבפאלטאווא הנני מקבל
	אג"ק מוהרי"צ נרן יד	

אגרות קודש

ב"ה, ט' כסלו, ה'תש"כ

ברוקלין, נ.י.

מר שלום שי לוי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מהתחלת חשוך, שנתעכב דרך הילוכו. אף אני עכבתי המענה בחשבי שיבקר בקרוב בכפר חב"ד. אבל כנראה נדחה ביקורו, וכיון שנכנסנו לחודש כסלו לא אעכב מכתבי יותר. בפרט שרצוני להביע שביעת רצוני ששיחתנו הביאה פירות, ושמסר הקריאה למורים להתנדב להוראת הנוער ומצאה הד והרבה מהם נענו והתנדבו למטרה זו.

תקותי שהתחלה טובה זו - תגרור עוד מתנדבים, כהנה וכהנה, וגם החינוך עצמו יהי התחלה לחינוך השלם, כפי שנדברנו, שבכל יהודי יש נקודת היהדות, שלכן לכל אחד יש ענין ביהדות הלוקח את לבבו בהתעוררות המתאימה. כוונתי ליהדות המסורתית מאלפי שנים, שהבעתה האמתית היא, כדבר משנה - המעשה עיקר, בחיים המעשיים היום-יומיים. אלא שיש מי שנקודת היהדות שלו מתבטאת בגלוי בעניני צדקה ואצל אחר בענין אחר, אבל בכולם לבם ער להקב"ה. ולכן תקותי שהחינוך הנ"ל יתפתח עד שיהי חינוך ליהדות מלאה. וכיון שכ' התחיל במצוה האמורה, בטח ימשיך בה עד שיגמרנה - עד כמה שאפשר לומר גמר בעניני חינוך, שהרי האדם, באשר הוא אדם, צריך לקבל וגם מקבל חינוך בכל יום מימי חייו. ובפרט על פי ביאור הבעל שם טוב בדבר המשנה איזהו חכם הלומד מכל אדם, שהוסיף בזה, שכל מה שברא הקב"ה בעולמו הוא בשביל ללמד לאדם את המעשה אשר יעשה (הועתק בזכרונות כ"ק מו"ח אדמו"ר, חלק א', במילואים שבסופו).

תקותי חזקה שלא ימנע טוב מלהודיע על דבר ביקורו בכפר חב"ד, ועוד, והוא העיקר, על דבר המשך פעולותיו בשטחים אודותם שוחחנו, והביאם גם בתחלת מכתבו, בענין החינוך של הנוער אחרי גמרו ביה"ס היסודי. ויהי רצון שגם בזה יתפתחו הענינים כהוראת סיום חודש זה בו נכנסנו, ימי חנוכה, באופן דמוסיף והולך, מוסיף ואור, נר נוסף בכל יום ויום, נר הוי' נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור.

בכבוד ובברכה - וארשה לי לפרוש בשלום גם כל אלה שנדבה רוחם למטרה האמורה, ככתוב במכתבו.

שלחו לי גם קטע מאמרו " יוכיח ויאבה", בו פרסם תוכן שיחתנו. ות"ח על שהביאו לתשומת לב המשתתפים באסיפת המורים, ובכלל לחוג כזה שאולי זהו הצנור היחידי להודיעם על דבר הענינים ששוחחנו אודותם.

אגרות קודש

ביחד עם זה עלי גם להביע צערי על ענין אחד שאינו מתאים, ועקרי הוא, ולפלא על כ' שיצא מתחת ידו. תקותי שבודאי מבין שהנני מתכוון לדברים האלה במאמרו "כי שירותיו ומסירותו של... יעמדו לזכותו ולא ייענש על שגגותיו".

לפי הרשום בזכרוני, מה שאמרתי הוא שאף מי שיש לו זכויות לרוב, אין זה נותן לו הרשות לעבור עבירה איזו שתהי', ואפילו קטנה, וכו'.

מה שמגדיל הפליאה שלי הוא - שהרי בודאי גם לשיטת כבודו לא כנים הדברים כמו שנכתבו, ובסגנון חכמינו ז"ל איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברה, ודוקא בשטח כבודו, שטח החינוך.

כי הנה כל ענין חינוך-חובה שהי' אחד ההישגים הראשונים של משרד החינוך...

שהונהג בארץ ישראל ישראל, הרי יסודו בהנחה - שאף על פי שהוריו הביאו את הילד לעולם ומאכילים ומשקים ומלבישים אותו ומספקים כל צרכיו, אין זה נותן להם הרשות **כלל וכלל** לחנכו **כלל** העולה על רוחם. ואלה הצרכים לדאוג לטובת הכלל והפרט גם יחד, קובעים עכ"פ מינימום של תכנית למודים, שבמינימום זה אין להורים דיעה כלל וכלל.

וכל שקן וקל וחומר בנידון דידן, שהשגגות, כלשון כבודו, נגעו ופגעו באלפים ורבבות של אחינו בני ובנות ישראל. אף שעל דרך זה ממש הוא גם בנוגע לאדם עצמו בעניניו הוא.

ואיבעית אימא קרא, הרי עקרון זה מתבאר בכמה וכמה פסוקים ובפרט בדברי הנביא יחזקאל (יח, כד ואילך) ובשוב צדיק מצדקתו וגו'.

כסיומו במכתבו מקוה גם אני שעוד תהי' לנו הזדמנות להמשיך בשיתנו. ואתאפק לא אוכל בלי להזכיר שנת סגולה זו, שנת ה- 200 להסתלקות-הילולא של הבעל שם טוב.

ובקשר עם זה מצורף העתק אחד ממכתבי, שתקוטי שיענין אותו.

ב"ה, ט"ז כסלו, תש"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח להמשתתפים בהתועדות חג הגאולה י"ט כסלו הבע"ל בכפר חב"ד:

לכל המשתתפים בהתועדות חג הגאולה שליט"א. בשנת המאתים להסתלקות הבעש"ט ביום הילולא רבא דהמגיד בשעות דגאולת רבנו הזקן, מהתועדות החג אשר פדה בשלום נפשנו, יהי רצון שיצא הכרוז קול גדול ולא פסק ויפעול פעולתו להפיץ המעינות ובאופן דמוסיף ואור ועד לחוצה במעשה בפועל בחיי היום יום וייתי הוי' אחד את מלכא משיחא רועה אחד ויתקבצו ויעשו לגוי אחד בארץ מנהר מצרים עד הנהר הגדול.

לחיים לחיים ולברכה,

מנחם שניאורסאהן

המברק בטח נתקבל במועדו, ובודאי יודיעו לכאן מכל הנעשה, וכל המרבה - בידיעות מפורטות - הרי זה משובח.

בכבוד ובברכת החג,

מזכיר

פרשת וישב

לו א וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ
 פנען: ב אלה | תלדות יעקב יוסף בן-שבע-
 עשרה שנה היה רעה את-אחיו בצאן והוא
 נער את-בני בלהה ואת-בני זלפה נשי אביו
 ויבא יוסף את-דבתם רעה אל-אביהם:
 ג וישראל אהב את-יוסף מפל-בניו כי-בן-זקנים
 הוא לו ועשה לו כתנת פסים: (לו) ד ויראו אחיו
 כיראתו אהב אביהם מפל-אחיו וישנאו אתו
 ולא יכלו דברו לשלם: ה ויחלם יוסף חלום
 ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו: ו ויאמר
 אליהם שמעו-נא החלום הזה אשר חלמתי:
 ז והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה
 והנה קמה אלמתי וגם-נצבה והנה תסבינה
 אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי: (ישראל) ח ויאמרו
 לו אחיו המלך תמלך עלינו אם-משול תמשל
 בנו ויוספו עוד שנא אתו על-חלמתי ועל-
 דבריו: ט ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו
 לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה
 השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים
 לי: י ויספר אל-אביו ואל-אחיו ויגער-בו אביו
 ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא
 נבוא אני ואמך ואחייך להשתחות לך ארצה:
 יא ויקנאו-בו אחיו ואביו שמר את-הדבר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (220טי שיחות לה עמ' 161)

ואביו שמר את הדבר (לו, יא) היה ממתין ומצפה מתי
 יבוא (רשי"י) יש לשאל, מהו העלוי בנה שיוסף ימלך על אחיו
 והם ישתחוו לו ארצה, ועד כדי כך שיעקב היה ממתין
 ומצפה לכך. ויש לומר, שיעקב המתין למכותו של יוסף,
 היינו משית בן יוסף, שבא כהקדמה והכנה למשית בן דוד.

שני י ויילכו אחיו לרעות את-צאן אביהם
 בשכם: י ויאמר ישראל אל-יוסף הלוא אחייך
 רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו

הנני: י ויאמר לו לך-נא ראה את-שלום אחייך
 ואת-שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק
 חברון ויבא שכמה: יא וימצאהו איש והנה תעה
 בשדה וישאלהו האיש לאמר מה-תבקש:
 יב ויאמר את-אחי אנכי מבקש הגידה-נא לי
 איפה הם רעים: יג ויאמר האיש נסעו מזה כי
 שמעתי אמרים נלכה דתינה וילך יוסף אחר
 אחיו וימצאם בדתן: יד ויראו אתו מרחק ובמרים
 יקרב אליהם ויתנבלו אתו להמיתו: טו ויאמרו
 איש אל-אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא:
 טז ועתה | לכו ונהרגהו ונשלחהו באחד הברות
 ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה-יהיו
 חלמתי: יז וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר
 לא נכנו נפש: יח ויאמר אלהם | ראובן אל-
 תשפכו-דם השליכו אתו אל-הבור הזה אשר
 במדבר ויד אל-תשלחו-בו למען הציל אתו
 מידם להשיבו אל-אביו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (220טי שיחות לה עמ' 171)

וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן (לו, יז) כתב השל"ה:
 יוסף שמע לאביו . . . אף על פי שספנה גדולה הייתה לו. ואף
 על גב שאמרו ב"ל אם אביך אומר לך לחלל שבת לא
 תשמע אליו כי אתה ואביך חביבים בכבודי - זהו בדבר השיף
 לבין אדם לבין המקום, אכל הנוגע לעצמו מחיל אנפשיה
 לעשות רצון אביו, עכ"ל. וצריך עיון, שהרי אין נפשו של
 אדם קנינו אלא קנין הקב"ה, שנאמר והנפשות לי הנה (ראה
 שלחן ערוך אדמו"ר הזקן חו"מ הלכות נזקי גוף ונפש ס"ד).

שלישי י ויהי כאשר-בא יוסף אל-אחיו ויפשיטו
 את-יוסף את-כתנתו את-כתנת הפסים אשר
 עליו: יב ויקחהו וישלכו אתו הברה ותבור רק
 אין בו מים: יג וישבו לאכל-לחם וישאו עיניהם
 ויראו והנה ארחת ושמעאלים באה מגלעד
 וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים
 להוריד מצרימה: יד ויאמר יהודה אל-אחיו מה-
 פצע פי נהרג את-אחינו וכפינו את-דמו: טו לכו

וּנְמַכְרֵנוּ לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים וַיִּדְנֹוּ אֶל־תְּהִיבֹו פִּיר
 אַחִינוּ בְּשֶׁרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אַחִיו: ^כ וַיַּעֲבְרוּ
 אֲנָשִׁים מְדִינִים סְחָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־יוֹסֵף
 מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים
 בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה:
^{כא} וַיָּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבּוֹר וַהֲנֵה אֵין־יוֹסֵף בְּבוֹר
 וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: ^{כב} וַיָּשֶׁב אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמֶר הִילֵד
 אֵינְנוּ וְאֵנִי אָנֹה אֲנִי־בָא: ^{כג} וַיִּקְחוּ אֶת־כַּתְּנֶת
 יוֹסֵף וַיִּשְׁחַטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכַּתְּנֶת
 בַּדָּם: ^{כד} וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־כַּתְּנֶת הַפְּסִים וַיָּבִיאוּ אֶל־
 אֲבֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְאָנוּ הִפְרַזָּא הַכַּתְּנֶת
 בְּנֶגֶד הוּא אִם־לֹא: ^{כה} וַיִּכְפֹּרֶה וַיֹּאמֶר כַּתְּנֶת בְּנֵי
 חַיָּה רָעָה אֲכַלְתֶּהוּ טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף: ^{כו} וַיִּקְרַע
 יַעֲקֹב שִׁמְלֹתָיו וַיִּשֶׂם שֶׁק בְּמַתְנֵיו וַיִּתְאַבֵּל עַל־
 בְּנֵי יָמִים רַבִּים: ^{כז} וַיִּקְמוּ כָל־בְּנָיו וְכָל־בְּנֹתָיו
 לְנַחֲמוֹ וַיִּמְאֵן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי־אֵרַד אֶל־בְּנֵי
 אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְכֶּה אֹתוֹ אֲבִיו: ^{כח} וְהַמְדָּנִים מְכָרוּ
 אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם לְפוֹטִיפָר סְרִיס פְּרֹעָה שֶׁר
 הַטַּבָּחִים: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 324)

והבור רק אין בו מים (לו, כד) אבל נחשים ועקרבים יש
 בו (רש"י) יש לשאל, מדוע לא נאמר במפרש מה פן הנה
 בבור. ויש לומר, דהנה אמרו רז"ל: "אין בו מים, אין בו
 דברי תורה שנמשלו למים". ולכן אין צורך לפרש שהיו בבור
 נחשים ועקרבים, משום שמי שאין בו דברי תורה יש בו
 פִּדְרָךְ מִמִּילָא דְבָרִים הַמְנַגְדִּים לַתּוֹרָה. ועל דרך פרוש
 הפעל־שם טוב על הפסוק וסרתם ועבדתם: "כֹּאֲשֶׁר הָאָדָם
 מִפְרִיד אֶת עֲצָמוֹ מֵהַשִּׁית, מִיָּד הוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וְלֹא
 שִׁישׁ דָּבָר מִמָּצֵע".

רביעי לח א ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת
 אחיו וישב עדי איש עדלמי ושמו חירה: ב וירא
 שם יהודה בת איש פנעני ושמו שוע ויקחה
 ויבא אליה: ג ותהר ותלד בן ויקרא את שמו
 ער: ד ותהר עוד ותלד בן ויקרא את שמו
 אונו: ה ותסף עוד ותלד בן ויקרא את שמו

בביתו ועל כל־אשר ישִׁלוּ ויִכְרְדוּ יְהוָה אֶת־
בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַבַּת יְהוָה
בְּכָל־אֲשֶׁר יִשְׁלוּ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה:
וַיַּעֲזֹב כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּיַד־יוֹסֵף וְלֹא־יָדַע אֶתֹּו
מֵאוֹמֶה כִּי אִם־הִלָּחֵם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וַיְהִי
יוֹסֵף יַפְהֵתָאֵר וַיִּפֶּה מְרֹאֵה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 194)

יוסף הורד מצרימה (לט, א) כבשון, המד"א וירד מים עד
ים. שלט בהון, המד"א פי הוא ורדה בכל עבר הנקרה
(בראשית רבה) הפונה והמטרה של גלות מצרים היא העלוי
שפא על ידי הגאולה. בגשמיות - ואחרי כן יצאו ברכוש
גדול. ברוחניות - תכנה לקבלת התורה. וכך רואים בדברי
יוסף לאחיו: "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם. לא אתם
שלחתם אותי הנה כי האלקים". והדבר מדגש גם בפסוקנו:
שליטתו של יוסף על מצרים נלמדת ממה שנאמר "הורד",
היינו שזוהי הפונה והמטרה של ירדה זו.

ששי ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת־
אדניו את־עיניה אלי־יוסף ותאמר שכבה עמי:
הַיָּמָן | וַיֹּאמֶר אֶל־אֵשֶׁת אַדְנָיו הֵן אֲדֹנָי
לֹא־יָדַע אֶתִּי מִה־בְּבֵית וְכָל אֲשֶׁר־יִשְׁלוּ נָתַן
בְּיָדִי: ^א אֵינְנִי גָדוֹל בְּבֵית הַיְהוָה מִמְּנֵי וְלֹא־חָשַׁף
מִמְּנֵי מֵאוֹמֶה כִּי אִם־אוֹתָךְ בָּאֲשֶׁר אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְאִיךְ אַעֲשֶׂה הֲרַעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי
לְאֱלֹהִים: וַיְהִי כַּדְבָרָה אֶל־יוֹסֵף יוֹם | יוֹם
וְלֹא־שָׁמַע אֵלָיָה לְשֹׁכֵב אֶצְלָהּ לַהֲיוֹת עִמָּה:
^א וַיְהִי כַּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת
מְלֹאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שֵׁם בְּבֵית:
^ב וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר שְׁכַבְה עִמִּי וַיַּעֲזֹב
בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנֶם וַיֵּצֵא הַחוּצָה: ^ג וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ
כִּי־עֹזֵב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנֶם הַחוּצָה: ^ד וַתִּקְרָא
לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ
אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנוּ כֹּא אֵלֵי לְשֹׁכֵב עִמִּי
וְאִקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל: ^ה וַיְהִי כְּשָׁמְעוּ כִּי־הִרִימֵתִי
קוֹלִי וְאִקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלֵי וַיָּנֶם וַיֵּצֵא
הַחוּצָה: ^ו וַתִּנָּח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אַדְנָיו

מִצְאָתָיָהּ וְגַם אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הִיְתָה
כֹּזֵה קְדוּשָׁה: ^ז וַיֹּאמֶר יְהוָה תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיֶה
לְבוֹז הַנְּהָ שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה וְאַתָּה לֹא
מִצְאָתָהּ: ^ח וַיְהִי | כְּמוֹשֶׁלֶשׁ חֳדָשִׁים וַיָּגֵד
לְיְהוָה לֵאמֹר זָנַתְהָ תָמַר כְּלָתְךָ וְגַם הַנְּהָ
הָרָה לְזַנּוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשְׂרַף:
^ט הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלַחָה אֶל־חַמְיָה לֵאמֹר
לְאִישׁ אֲשֶׁר־אֵלָה לֹא אֲנִכִּי הָרָה וְתֹאמֶר
הַכֶּר־נָא לְמִי הַחֲתָמַת וְהַפְתִּילִים וְהַמַּטָּה
הָאֵלָה: ^י וַיִּכְרַ יְהוָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמְּנֵי
כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נִתְּתִי לְשַׁלְּחָה בְּנִי וְלֹא־יוֹסֵף עוֹד
לְדַעְתָּהּ: ^{יא} וַיְהִי בַעַת לְדַתָּהּ וְהַנְּהָ תֹאמִים
בְּכַטְנָה: ^{יב} וַיְהִי כְּלִדְתָהּ וַיִּתְּנֵיהָ וַתִּקַּח
הַמְּוֹלָדֹת וַתִּקְשֶׁר עַל־יָדוֹ שְׁנֵי לֵאמֹר זֶה יֵצֵא
רִאשׁוֹנָה: ^{יג} וַיְהִי | כְּמוֹשֵׁיב יָדוֹ וְהַנְּהָ יֵצֵא אַחֲרָיו
וְתֹאמֶר מִה־פְּרִצַת עֲלֶיךָ פָּרִץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
פָּרִץ: ^{יד} וְאַחֲרַי יֵצֵא אַחֲרָיו אֲשֶׁר עַל־יָדוֹ הַשְּׁנֵי
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח: ^{טו}

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 188)

ויקרא שמו פרץ. . . ויקרא שמו זרח (לח, כט-ל) זרח -
רומז לעבודת הצדיקים, שאור תורתם ועבודתם זורח באפן
תמידי וקבוע. פרץ - רומז לעבודת בעלי תשובה, שעבודתם
היא בדרך פריצת גדר, יציאה מהגבולות של האדם
והתקרבות אל ה'. זהו שאמרו רז"ל "פרץ זה משיח, שנאמר
עלה הפורץ לפניכם", כי חדושו של משיח הוא עבודת
התשובה, כמאמר "משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא".

חמישי לט א ויוסף הורד מצרימה ויקנהו
פוטפרי סרים פרעה שר הטבחים איש מצרי
מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה: ב ויהי
יהוה את־יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית
אדניו המצרי: ג וירא אדניו כי יהוה אתו וכל
אשר־הוא עשה יהוה מצליח בידו: ד וימצא
יוסף חן בעיניו וישרת אתו ויפקדהו על־ביתו
וכל־ישלו נתן בידו: ה ויהי מאז הפקיד אתו

לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחֻלּוֹמָי וְהִנֵּה גֹפֶן וּבִגְפֹן
 שְׁלֵשָׁה שָׁרִיגִם וְהוּא כְּפָרְחַת עֲלֵתָה נֹצֵה
 הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁפְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים: ^א וְכֹס פְּרֻעָה בְּיַדִּי
 וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס
 פְּרֻעָה וְאַתָּן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֻעָה: ^ב וַיֹּאמֶר
 לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתָרְנִי שְׁלֹשַׁת הַשָּׁרִיגִים שְׁלֹשַׁת יָמִים
 הֵם: ^ג בְּעֹד | שְׁלֹשַׁת יָמִים יֵשֵׂא פְּרֻעָה אֶת־
 רֹאשְׁךָ וְהִשְׁיִבְךָ עַל־כַּנֶּךָ וְנָתַתְּ כּוֹס־פְּרֻעָה בְּיָדִי
 כַּמִּשְׁפָּט הַרְאִשׁוֹן אֲשֶׁר הָיְתָה מִשְׁקָהוּ: ^ד כִּי
 אִם־זָכַרְתָּנִי אֶתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ וְעָשִׂיתָ־נָא
 עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל־פְּרֻעָה וְהוֹצֵאתָנִי מִן־
 הַבַּיִת הַזֶּה: ^ה כִּי־גַבְבִּי גִבְבֹתִי מֵאֶרֶץ הָעֲבָרִים
 וְגַם־פָּה לֹא־עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי־שָׂמוּ אֹתִי בְּבוֹר:
^ו וַיֵּרָא שְׁרֵה־הָאֲפִים כִּי טוֹב פְּתָר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף
 אֶף־אֲנִי בְּחֻלּוֹמָי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלְיֵי חֲרִי עַל־
 רֹאשִׁי: ^ז וּבִסָּל הַעֲלִיזוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרֻעָה מַעֲשֵׂה
 אֶפֶה וְהָעוֹף אֲכַל אֹתָם מִן־הַסָּל מֵעַל רֹאשִׁי:
^ח וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פְּתָרְנִי שְׁלֹשַׁת הַסָּלִים
 שְׁלֹשַׁת יָמִים הֵם: ^ט בְּעֹד | שְׁלֹשַׁת יָמִים יֵשֵׂא
 פְּרֻעָה אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעֲלֶיךָ וְתָלָה אוֹתְךָ עַל־עַיִן
 וְאֲכַל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרְךָ מֵעֲלֶיךָ: ^י וַיְהִי | בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּדָת אֶת־פְּרֻעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה
 לְכָל־עַבְדָּיו וַיֵּשֵׂא אֶת־רֹאשׁ | שֶׁר הַמִּשְׁקִים
 וְאֶת־רֹאשׁ שֶׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו: ^{יא} וַיָּשָׁב
 אֶת־שֶׁר הַמִּשְׁקִים עַל־מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס עַל־
 כַּף פְּרֻעָה: ^{יב} וְאֵת שֶׁר הָאֲפִים תָּלָה כַּאֲשֶׁר
 פְּתָר לָהֶם יוֹסֵף: ^{יג} וְלֹא־זָכַר שְׁרֵה־הַמִּשְׁקִים
 אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 166)

עֲלֵתָה נֹצֵה, הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁפְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים (מ, ט) עֲלֵתָה נֹצֵה
 - הגיע זמנו של ישראל ליגאל. הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁפְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים
 - הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה (חולין צב, א)
 לכאורה היה הסדר צריך להיות הפוך: תחלה שותה
 מצרים את כוס התרעלה ולאחר מכן נגזלים ישראל

אֶל־בֵּיתוֹ: ^א וְתַדְבֵּר אֵלָיו פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר
 כֹּא אֵלֵי הָעֶבֶד הָעֲבָרִי אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק
 בֵּי: ^ב וַיְהִי כִּהְרִימִי קוֹלִי וְאָקַרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדִי
 אֲצִלִּי וַיָּנֶם הַחוּצָה: ^ג וַיְהִי כַּשְּׂמַע אֲדָנָיו
 אֶת־דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דְּבָרָה אֵלָיו לֵאמֹר
 פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִּי עַבְדְּךָ וַיַּחַר אַפּוֹ:
^ד וַיִּקַּח אֲדָנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַסֵּהֶר
 מְקוֹם אֲשֶׁר־כָּתִיב אֲסוּרֵי קְרִי אֲסוּרֵי הַמִּלֻּךְ
 אֲסוּרִים וַיְהִי־שָׁם בְּבֵית הַסֵּהֶר: ^ה וַיְהִי יְהוָה
 אֶת־יוֹסֵף וַיְטַ אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חָנוּ כְּעֵינֵי שֶׁר
 בֵּית־הַסֵּהֶר: ^ו וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית־הַסֵּהֶר בְּיַד־יוֹסֵף
 אֵת כָּל־הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֵּהֶר וְאֵת
 כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה: ^ז אֵין |
 שֶׁר בֵּית־הַסֵּהֶר רָאָה אֶת־כָּל־מְאוּמָה בְּיָדִי
 כַּאֲשֶׁר יְהוָה אֹתוֹ וְאֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה
 מִצְלִיחַ: ^פ

שביעי **ב** * וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ
 מִשְׁקָה מְלֻךְ־מִצְרַיִם וְהָאֶפֶה לְאֲדֹנֵיהֶם לְמִלְךָ
 מִצְרַיִם: ^א וַיִּקְצַף פְּרֻעָה עַל שְׁנֵי סְרִיסָיו עַל שֶׁר
 הַמִּשְׁקִים וְעַל שֶׁר הָאֲוִפִים: ^ב וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר
 בֵּית שֶׁר הַטְּבָחִים אֶל־בֵּית הַסֵּהֶר מְקוֹם אֲשֶׁר
 יוֹסֵף אֲסוּר שָׁם: ^ג וַיִּפְקֹד שֶׁר הַטְּבָחִים אֶת־יוֹסֵף
 אֹתָם וַיִּשְׁרַת אֹתָם וַיְהִיו יָמִים בְּמִשְׁמַר:
^ד וַיַּחֲלִמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד
 אִישׁ בְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאֶפֶה אֲשֶׁר לְמִלְךָ
 מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֵּהֶר: ^ה וַיָּבֵא
 אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אֹתָם וְהָנֶם זַעֲפִים:
^ו וַיִּשְׂאֵל אֶת־סְרִיסֵי פְּרֻעָה אֲשֶׁר אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר
 בֵּית אֲדָנָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם:
^ז וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חֲלַמְנוּ וּפְתָר אֵין אֹתוֹ
 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלֹוא לְאֱלֹהִים פְּתָרְנִים
 סְפָר־נָא לִּי: ^ח וַיֹּסֶפֶר שְׁרֵה־הַמִּשְׁקִים אֶת־חֲלֹמוֹ

בְּרִיד הוּא. אִמֵּן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֵלְמָא, וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן

מִפְטִיר כ וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּלְתָּ אֶת־
פְּרֵעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל־עַבְדָּיו וַיֵּשֶׂא
אֶת־רֹאשׁ | שֵׁר הַמְּשָׁקִים וְאֶת־רֹאשׁ שֵׁר
הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו: כא וַיֵּשֶׁב אֶת־שֵׁר הַמְּשָׁקִים
עַל־מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכֹּס עַל־כַּף פְּרֵעָה: כב וְאֵת
שֵׁר הָאֲפִים תִּלָּה בְּאֶשׁר פֶּתֵר לָהֶם יוֹסֵף:
כג וְלֹא־זָכַר שֵׁר־הַמְּשָׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ:

פפפ ק"ב פסוקים יב"ק סימן.

מִמְצָרִים. וַיֵּשׁ לומר, שְׁבַשְׁלֵב הָרָאוֹן מִתְּנַבְּרִים יִשְׂרָאֵל עַל
מְצָרִים וַיּוֹצֵאֵם מִמִּנְה נֶגֶד רְצוֹנָה. וְאֵלּוּ בְּשֵׁלֵב הַשְּׁנַי מְצָרִים
עֲצָמָה הוֹפְקֵת לְטוֹב: כָּשֶׁם שֶׁשְׁתֵּית זֵיץ מְבִיאָה לְשִׁכּוּת
(בְּטוֹל מְצִיאוֹת הָאֲדָם), כִּךְ גַּם שְׁתֵּית כּוֹס הַתְּרַעֲלָה מְבַשְׁלֵת
אֶת מְצִיאוֹתֶם הַקּוֹדֶמֶת וְהוֹפְקֵת אוֹתָהּ לְטוֹב.

חצי קדיש

וַתִּגְדַּל וַתִּתְקַדַּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אִמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא
כִרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פְּרוּקְנָהּ וַיִּקְרַב
מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּתַיִבּוֹן וּבְיוֹמִיבּוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֵגְלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן יְהִי שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעַלְמֵי וְלְעַלְמֵי עֲלָמָא. יִתְבָּרַךְ: יְהִי שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי
וְלְעַלְמֵי עֲלָמָא. יִתְבָּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמַם,
וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָהּ דְקֻדְשָׁא

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטר במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכְיָה דְרִכְי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבְתֵיהּ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ,
בְּשִׂמְאֹלָהּ עֵשֶׂר וְכַבּוֹד. יֵי חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיִּאֲדִיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנִּיאָמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנַבִּיאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על הפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

(ו) ועל ארבעה לא אשיבנו, על פשע רביעי
אין עלי עוד להשיבו רוקם מלהשיב לו גמול. על
מכרם בכסף צדיק, הדינים היו מוכרים את מי
שהיה זכאי בדיו, ונתנו את דינו בגלל כסף השחר שהיו
מקבלים מיד בעל דינו. ואביו, ומסים דיו האביון
לרעתו. בעבור נעלים, כלומר, אפלו במעט שחר
היו מסים את הדין. (ז) השאפים על עפר ארץ,
כל שאיפתם בהיותם הולכים על עפר הארץ. בראש
דלים, אף לשלט על ראשיהם של הדלים לגול אותם.
ודרך ענוים יטו, ומשפט ענוים יטו דינם בשחר.
(ח) ועל בגדים חבלים, ועל בגדים שגלקחו
למשכון מאלו שחיבו אותם לשלם לפי פסק דינם
המשחר. יטו, וטו עצמם לשבת בהסבה. ויין
ענושים, יין שגננה בכסף ששלם על ידי אנשים
שהטילו עליהם ענש כסף. בית אלהיהם, בבית
עבודה ורה שלהם. ט) ואנכי השמדתי את
האמרי מפניהם, מפני מעשים פאלו השמדתי את
האמרי. והזכיר את האמרי כי הוא היה החזק שבשבוע
האמות. וחסן, חזק ומקור. פאלונים, מין עץ חזק
מאד. יא) ומבחוריהם לגזרים, אפלו הבחורים
שדרכם ללכת אחר תאות הבשר והיין, נתתי בהם רוח
סהרה שיגורו מן היין והיו קדושים לי. ולפי המרגום,
"לגזרים", פרושו, למלמדי תורה. שהיו פרושים מדרכי
עם הארץ ועסקים בתורה. האף אין זאת, בני
ישראל, בתמיהה. כלומר, וכי אתם בני ישראל יכולים
להכחיש את זאת. יב) ותשקו את הגזרים יין,
כלומר, פתיתם אותם בדברים עד ששמעו לכם לשחות
יין ולבטל קדושתם. יג) מעיק, מציק. עמיר, אלמות
התבואה. יד) ואבד מנום מקל, אפלו הקל ברגליו
לא יציל עצמו מפני האויב, כי ימצאו בכל מקום.
טו) לא יעמד, לא יעמד על עמדו במלחמה, כי
יחד לבנו ונגום. טז) ערום, בלי נשק. א) על כל
המשפחה, על כל העם. ב) ידעתי, אהבתי
והחמתי. על בן אפקד עליכם, כי המלך יבעם
יותר על עבדיו העומדים לפניו אם יעבדו מצותיו.
ג) הילכו שנים וחדו, היתכן שילכו שני אנשים
ברגע אחר למקום אחד בעבור דבר אחד, אם לא נועדו
זה עם זה. ד) וטרף אין לו, בשארתה אותו טרף,
דרכו לשאג. בפיר, אריה צעיר. ה) התפל, וכי

הפטרה לפרשת וישב לקריאה בציבור ולשמו"ת

עמוס פרק ב"ג

ב ופה אמר יהוה על-שלשה פשעי ישראל
ועל-ארבעה לא אשיבנו על-מכרם בכסף צדיק
ואביון בעבור נעלים: והשאפים על-עפר-ארץ
בראש דלים ודרך ענוים יטו ואיש ואביו ילכו
אל-הנערה למען חלל את-שם קדשי: והעל-
בגדים חבלים יטו אצל כל-מזבח ויין ענושים
ישתו בית אלהיהם: ט ואנכי השמדתי את-האמרי
מפניהם אשר פגבה ארזים גבהו וחסן הוא
פאלונים ואשמיד פרוי ממעל ושרשו מתחת:
י ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואולד
אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את-ארץ
האמרי: יא ואקים מפניכם לגביאים ומבחוריהם
לגזרים האף אין-זאת בני ישראל נאם-יהוה:
יב ותשקו את-הגזרים יין ועל-הנביאים צויתם
לאמור לא תנבאו: יג הנה אנכי מעיק תחתיכם
כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר: יד ואבד
מנום מקל וחסן לא-יאמץ פחו וגבור לא-ימלט
נפשו: טו ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגליו לא
ימלט ורכב הפום לא ימלט נפשו: טז ואמיץ לבו
בגבורים ערום ינום ביום-ההוא נאם יהוה: ג
א שמעו את-הדבר הזה אשר דבר יהוה עליכם
בני ישראל על כל-המשפחה אשר העליתי מארץ
מצרים לאמר: ברוך אתכם ידעתי מפל משפחות
האדמה על-פני אפקד עליכם את כל-עונתיכם:
ג הילכו שנים יחדו בלתי אם-נועדו: ד הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר
קולו ממענתו בלתי אם-לכד: ה התפול צפור על-פח הארץ ומוקש אין לה

קפט

תשכון. על פח הארץ, על מלכדת פרושה על הארץ.
ומזקש, פתיון לצפור, כגון גרעיני תבואה. הנעלה
פח מן האדמה, בשנאחו העוף בפת, רוצה לברת,
ועוקר הפח ומעלהו ממקומו מעט. ולכוד לא
ולכוד, שבאותה שעה העוף כבר לכוד. (ו) אם
יתקע שופר בעיר, שופר של הצופה לראות אם
באים גזסות על העיר, להזהיר את העם.

היעלה־פח מן־האדמה ולכוד לא ילכוד: ואם־
יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם־תהיה רעה
בעיר ויהיה לא עשה: ופי לא יעשה אדני יהיה
דבר פי אם־גלה סודו אל־עבדיו הנביאים:
ח אריה שאג מי לא ירא אדני יהיה דבר מי לא
ינבא:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק:
נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אהור לא
ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל
דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה
בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:
שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק:
ליל שני ט"ו כסלו

לוח זמנים לשבוע פרשת וישב בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
17:18	16:20	17:07	17:09	16:39	16:42	9:43	9:40	8:49	8:46	8:14	8:11	6:15	6:10	באר שבע (ח)
17:14	16:06	17:04	17:06	16:35	16:38	9:43	9:41	8:50	8:46	8:14	8:11	6:17	6:12	חיפה (ח)
17:15	16:02	17:04	17:06	16:42	16:44	9:42	9:39	8:48	8:45	8:12	8:09	6:14	6:09	ירושלים (ח)
17:16	16:18	17:06	17:08	16:38	16:40	9:44	9:41	8:50	8:47	8:14	8:11	6:17	6:11	תל אביב (ח)
16:59	15:51	16:45	16:50	16:08	16:14	10:12	10:08	9:25	9:20	8:38	8:34	7:13	7:05	אוסטריה, וינה (ח)
21:04	19:59	20:50	20:43	20:18	20:12	10:43	10:43	9:29	9:30	8:44	8:46	5:55	5:59	אוסטרליה, מלבורן (ק)
17:06	15:59	16:52	16:57	16:17	16:22	10:12	10:08	9:25	9:20	8:39	8:35	7:10	7:02	אוקראינה, אודסה (ח)
16:34	15:26	16:20	16:25	15:43	15:49	9:46	9:42	8:59	8:54	8:12	8:08	6:47	6:38	אוקראינה, דונייצק (ח)
16:44	15:35	16:30	16:35	15:53	15:59	9:57	9:53	9:11	9:06	8:23	8:19	6:59	6:51	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
17:05	15:54	16:51	16:56	16:11	16:18	10:25	10:21	9:40	9:34	8:50	8:45	7:32	7:22	אוקראינה, ז'יטומיר (ח)
16:57	15:46	16:43	16:48	16:03	16:10	10:18	10:14	9:33	9:27	8:43	8:38	7:25	7:16	אוקראינה, קייב (ח)
17:34	16:29	17:21	17:25	16:46	16:51	10:37	10:34	9:49	9:45	9:05	9:01	7:33	7:25	איטליה, מילאנו (ח)
18:37	17:46	18:28	18:26	18:04	18:03	9:59	9:58	8:57	8:55	8:26	8:25	5:57	5:55	אקוודור, קיטו (ח)
20:27	19:26	20:15	20:09	19:45	19:39	10:19	10:19	9:06	9:07	8:24	8:26	5:36	5:39	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
21:42	20:34	21:28	21:20	20:53	20:46	11:05	11:05	9:49	9:51	9:00	9:03	6:11	6:15	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
17:30	16:29	17:18	17:21	16:46	16:50	10:15	10:12	9:24	9:20	8:44	8:41	6:59	6:53	ארה"ב, בולטימור (ח)
17:16	16:15	17:04	17:08	16:32	16:36	10:05	10:02	9:15	9:11	8:34	8:31	6:52	6:45	ארה"ב, ברוקלין (ח)
17:17	16:15	17:05	17:08	16:33	16:37	10:06	10:03	9:16	9:11	8:35	8:31	6:53	6:46	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ח)
17:49	16:47	17:37	17:41	17:04	17:08	10:43	10:40	9:54	9:49	9:12	9:08	7:33	7:26	ארה"ב, דטרויט (ח)
18:00	17:05	17:50	17:52	17:23	17:25	10:23	10:20	9:28	9:25	8:53	8:51	6:53	6:48	ארה"ב, האוסטון (ח)
17:25	16:27	17:13	17:16	16:45	16:47	9:56	9:53	9:03	9:00	8:27	8:23	6:32	6:26	ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)
18:06	17:12	17:56	17:57	17:30	17:31	10:20	10:17	9:24	9:21	8:50	8:48	6:45	6:40	ארה"ב, מיאמי (ח)
17:11	16:09	16:59	17:02	16:26	16:30	10:02	9:59	9:12	9:08	8:31	8:27	6:50	6:43	ארה"ב, ניו הייבן (ח)
17:09	16:06	16:56	17:00	16:24	16:28	10:01	9:58	9:11	9:07	8:30	8:26	6:50	6:43	ארה"ב, שיקגו (ח)
19:23	18:30	19:13	19:10	18:48	18:45	10:09	10:09	9:03	9:02	8:30	8:30	5:50	5:50	בוליביה, לה-פס (ח)
17:40	16:27	17:25	17:31	16:44	16:51	11:03	10:59	10:19	10:13	9:28	9:23	8:13	8:03	בלגיה, אנטוורפן (ח)
17:41	16:29	17:26	17:32	16:46	16:53	11:03	10:59	10:18	10:13	9:28	9:23	8:11	8:02	בלגיה, בריסל (ח)
19:12	18:16	19:01	18:57	18:35	18:31	9:39	9:39	8:30	8:30	7:55	7:56	5:12	5:13	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:58	18:03	18:48	18:43	18:21	18:17	9:28	9:27	8:19	8:19	7:44	7:45	5:01	5:02	ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)
16:57	15:47	16:42	16:48	16:01	16:08	10:22	10:17	9:37	9:32	8:46	8:41	7:32	7:22	בריטניה, לונדון (ח)
17:00	15:47	16:44	16:51	16:01	16:09	10:33	10:29	9:50	9:44	8:56	8:51	7:49	7:38	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
17:00	15:46	16:45	16:51	16:03	16:11	10:29	10:25	9:45	9:40	8:53	8:48	7:42	7:32	גרמניה, ברלין (ח)
17:26	16:15	17:11	17:17	16:32	16:38	10:45	10:41	9:59	9:54	9:10	9:05	7:51	7:42	גרמניה, פרנקפורט (ח)
19:18	18:22	19:07	19:03	18:40	18:36	9:38	9:38	8:29	8:29	7:52	7:53	5:07	5:09	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
18:34	17:41	18:24	18:24	17:59	18:00	10:33	10:31	9:36	9:33	9:04	9:02	6:51	6:47	הודו, מומבאי (ח)
18:31	17:38	18:21	18:21	17:56	17:57	10:29	10:27	9:31	9:29	8:59	8:57	6:46	6:42	הודו, פונה (ח)
16:50	15:43	16:36	16:41	16:00	16:05	10:00	9:56	9:13	9:08	8:27	8:22	7:00	6:51	הונגריה, בודפשט (ח)
17:20	16:19	17:08	17:12	16:36	16:40	10:10	10:07	9:20	9:16	8:39	8:35	6:57	6:50	טורקיה, איסטנבול (ח)
17:51	16:51	17:39	17:42	17:09	17:12	10:32	10:29	9:41	9:37	9:02	8:58	7:14	7:08	יוון, אתונה (ח)
17:12	16:05	16:59	17:03	16:22	16:28	10:20	10:17	9:33	9:28	8:47	8:43	7:19	7:11	מולדובה, קישינב (ח)

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
18:30	17:38	18:21	18:21	17:56	17:56	10:31	10:29	9:33	9:31	9:01	8:59	6:49	6:45	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
20:45	19:31	20:29	20:19	19:50	19:42	9:45	9:46	8:27	8:29	7:30	7:35	4:42	4:47	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
17:46	16:51	17:36	17:37	17:09	17:11	10:04	10:01	9:08	9:05	8:34	8:31	6:31	6:26	נפאל, קטמנדו (ח)
19:25	18:34	19:16	19:15	18:53	18:51	10:50	10:49	9:48	9:47	9:18	9:17	6:49	6:48	סינגפור, סינגפור (ח)
16:31	15:17	16:15	16:21	15:34	15:41	9:58	9:54	9:14	9:09	8:22	8:17	7:10	7:00	פולין, ורשא (ח)
18:51	17:58	18:41	18:38	18:17	18:14	9:47	9:46	8:42	8:41	8:10	8:10	5:33	5:33	פרו, לימה (ח)
17:51	16:45	17:38	17:42	17:03	17:08	10:55	10:51	10:07	10:02	9:22	9:18	7:51	7:43	צרפת, ליאון (ח)
17:54	16:45	17:40	17:45	17:02	17:08	11:09	11:05	10:22	10:17	9:35	9:30	8:12	8:03	צרפת, פריז (ח)
18:12	17:21	18:03	18:02	17:39	17:38	9:44	9:42	8:43	8:41	8:12	8:11	5:46	5:44	קולומביה, בוגוטה (ח)
17:32	16:28	17:19	17:23	16:46	16:50	10:30	10:26	9:41	9:36	8:58	8:54	7:22	7:15	קנדה, טורונטו (ח)
17:05	15:59	16:52	16:56	16:17	16:22	10:08	10:05	9:20	9:16	8:36	8:32	7:04	6:56	קנדה, מונטריאול (ח)
17:16	16:18	17:05	17:08	16:36	16:39	9:50	9:47	8:58	8:54	8:20	8:17	6:27	6:22	קפריסין, לרנקה (ח)
17:43	16:25	17:27	17:34	16:42	16:50	11:22	11:18	10:41	10:34	9:44	9:39	8:43	8:31	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
17:14	15:54	16:57	17:04	16:11	16:19	10:57	10:52	10:16	10:10	9:18	9:13	8:21	8:09	רוסיה, מוסקבה (ח)
17:28	16:21	17:15	17:19	16:38	16:44	10:37	10:33	9:50	9:45	9:04	9:00	7:36	7:28	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
17:33	16:25	17:19	17:24	16:42	16:48	10:42	10:38	9:55	9:50	9:09	9:04	7:42	7:33	שווייץ, ציריך (ח)
18:21	17:29	18:12	18:11	17:47	17:47	10:10	10:08	9:11	9:09	8:40	8:38	6:22	6:19	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התנועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויהתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00400
17/11/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

